

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2566)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.7 No.6 (June 2023)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมมาภีรต์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สิบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วห้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระศาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

 ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

 ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

 จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 32 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่องและบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาคณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปญญาดา

นางสาวปญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การฟื้นฟูภูมิปัญญา “ผ้าทอลายหางกระรอก” ชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สู่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์	1
LOCAL WISDOM RESTORATION OF “HANG KRA ROK” WEAVING PATTERN FOR CREATIVE PRODUCT DEVELOPMENT	
ณัฐพงศ์ กระจ่างโภชน์ และพรพันธุ์ เขมคุมาคัย	
การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน	12
HEALTH COMMUNICATION VIA SOCIAL MEDIA TO REDUCE SUGAR CONSUMPTION IN THE PREVENTION OF NCDs AMONG WORKING WOMEN	
กนกพงษ์ ม่วงศรี, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี และปัทมพรรณ โลมะรัตน์	
การพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	26
DEVELOPMENT OF ECONOMIC ABSORPTION MECHANISM FOR LOCAL FABRIC PRODUCTS IN NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY	
ธนาภรณ์ เมืองมุงคุณ, สุรศักดิ์ แก้วอ่อน, สมรักษ์ รอดเจริญ และธัชชา สามพิมพ์	
รูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียนชุมชนดอยช้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2	38
A ADMINISTRATION MODEL OF SCHOOL NETWORK CONSORTIUM IN HIGHLAND AREA FOR SMART INTENSIVE FARMING DEVELOPMENT OF CHUMCHON DOI CHANG SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
เกรียงไกร พุทธิธรรม	
ระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : กรณีจังหวัดสุโขทัย	51
A VIRTUAL COMMUNITY-BASED COOPERATIVE LEARNING SYSTEM IN VOCATIONAL SKILL FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENT IN LOWER NORTHERN THAILAND : A CASE OF SUKOTHAI PROVINCE	
ดวงนภา จริตงาม, สุภาณี เล็งศรี และภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์	
แนวทางการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อฟื้นฟูการปลูกพืชใบพู่ในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา	62
CULTURAL CAPITAL MANAGEMENT FOR REGENERATION THE PLANTING OF BETEL LEAF AN MODEL COMMUNITY, SONGKHLA PROVINCE	
เยาวลักษณ์ ตระกูลเมธี และวิมล งามยิ่งยวด	

สารบัญ (ต่อ)

การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย ACTIVITIES DRIVING FOR PROMOTE SOCIAL SECURITY OF COMMUNITIES IN THAILAND สุรพล สุยะพรหม, สมบัติ นามบุรี และสุมาลี บุญเรือง	73
ผลของการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ที่มีต่อความรู้และทักษะปฏิบัติการของผู้ให้ คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน THE EFFECT OF USING TWO BECOME ONE TRAINING PROGRAM ON KNOWLEDGE AND PRACTICAL SKILLS OF CHRISTIAN PREMARITAL COUNSELORS ยุทธภักดิ์ พินิจ, วันดี วจนะถาวรชัย และสัณชัย อมรมาศ	86
ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย THE BELIEF OF NAGA IN THAI SOCIETY ณัฐอร นพเคราะห์, จันทิมา เขียวแก้ว และทิพย์พิรุณ พุ่มดวง	98
“ถุงสนุกคิด” นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา “SANOOK KIT” THE INNOVATION FOR KNOWLEDGE TRANSFERRING TO LEARNERS TO LESSEN “LEARNING LOSS” FOR PRIMARY STUDENTS พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ, อุทุมพร อินทจักร์, ภัทรา วายจตุ และคัมภีร์ วชิรเชื่อนขันธ	109
การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่ม สมุทรปราการก้าวหน้า COMMUNICATION FOR THE ELECTION CAMPAIGN IN THE CHIEF EXECUTIVE OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION BY PROGRESSING SAMUTPRAKARN GROUP สุพรรณณา ภัทรมะชาวรกุล, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ และจิตราภรณ์ สุทธิวีระเศรษฐ์	124
องค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อ ประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF INDUSTRIAL PLANTS FOR THE PEOPLE IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR ยุทธจักร์ อุตเจริญ และสุภาณุภัทร วงศ์ภูดี	138
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN PRIMARY SCHOOLS AREA THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NO.11 เมธี นาอุดม, ศิกานต์ เพียรชัยบุญกรรณ์ และเพลินพิศ ธรรมรัตน์	151
การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษา วิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING PROGRAMS TO CREATE INNOVATIONS IN TEACHING OF PRE- SERVICE INDUSTRIAL TEACHERS มินตรา คักดีดี, ดุษฎี อินทรประเสริฐ และนริศรา พึ่งโพธิ์สภ	164

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการจัดการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร	176
GUIDELINES FOR TRAFFIC MANAGEMENT IN BANGKOK <i>นฤตลภัสสร จักษุเตโชวณิชย์</i>	
อุปถัมภ์สงคราม: ความเข้าใจโควิด 19 ในมุมมองของคนไทยและคนจีน	188
WAR METAPHOR: CONCEIVING OF COVID-19 AMONG THAIS AND CHINESE <i>ชิน เชื้อ, เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา และธัญญธร เล็งเนตร</i>	
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี	201
A STUDY OF ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT IN VLE310 USING THE CIPPA MODEL TEACHING METHOD FOR THE THIRD-YEAR STUDENTS IN VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY UNDER THE ROYAL PATRONAGE <i>ประวิทย์ ธงชัย</i>	
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอนสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา	215
THE DEVELOPMENT OF TEACHING STYLES THROUGH PROFESSIONAL COMMUNITY LEARNING BY USING DIGITAL TECHNOLOGY TO PROMOTE TEACHING ABILITY FOR STUDENTS OF INDUSTRIAL EDUCATION COURSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS <i>ณัฐวัฒน์ ด้วงฉุน, ทิพรรัตน์ ลิทธิวงศ์, ประหยัด จิระวรพงศ์ และเอื้อมพร หลินเจริญ</i>	
การเมืองเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ: การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเล	226
POLITICS OF GOVERNANCE IN TRANSNATIONAL WORKERS MANAGEMENT: SOCIAL PROTECTION IN SEA FISHERY INDUSTRIES <i>ไพรินทร์ มากเจริญ</i>	
รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	238
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF GOOD CORPORATE GOVERNANCE PRINCIPLES ON COMPETITIVENESS OF COMPANIES LISTED IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND <i>ปณิชา จันทร์คำ และสุจินดา เจียมศรีพงษ์</i>	
แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว	250
MANAGEMENT GUIDELINES FOR IMPROVE EFFECTIVENESS OF VILLAGE HEALTHCARE VOLUNTEER IN FAMILY CARE TEAM <i>อัมพร กรอบทอง, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และเกียรติชัย วีระญาณนนท์</i>	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	262
TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL OF BUDDHIST RELIGIOUS EDUCATION	
จิระวัฒน์ ไรจนศิลป์, สามารท สุขุประการ และศิริโรจน์ นามเสนา	
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	272
PROGRAM DEVELOPMENT FOR ENHANCING TEACHER LEADERSHIPS ON LEARNING MANAGEMENT IN DIGITAL AGE OF VOCATION COLLEGES IN THE NORTHEAST	
จิราภรณ์ ชาริบุตร, วานิช ประเสริฐพร และชัยยุทธ ศิริสุทธิ	
อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	282
THE INFLUENCE OF CORPORATE GOVERNANCE ON THE COST OF CAPITAL OF LISTED COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND	
พิธาน แสงภักดี, สุรัชย์ เอ็มอักษร และนฤพล อ่อนวิมล	
การพัฒนาแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย	296
THE AREA NETWORK ADMINISTRATIVE MODEL FOR LEARNING RESOURCES DEVELOPMENT OF WIANGPAPAO WITTAYAKOM SCHOOL, CHIANG RAI PROVINCE	
ภาวิณี สุขสวัสดิ์	
ศิลปะบำบัดสู่การพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ	310
ART THERAPY TO ENHANCE SOFT SKILLS FOR YOUTH WHO RECEIVED NON-FORMAL EDUCATION	
กฤติยา แสงสุวรรณ และสุใจ ส่วนไพโรจน์	
โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	324
AN ONLINE PROGRAM FOR ENGLISH TEACHING SKILL DEVELOPMENT IN THE DIGITAL AGE FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHING PROGRAM OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY	
แสงอาทิตย์ ไทยมิตร และวิฑูล ทาชา	
การศึกษาการจัดอันดับเว็บไซต์สถาบันการศึกษาไทยด้วย WEBOMETRICS ในยุคชีวิตวิถีใหม่ด้วยเครื่องมือ SEO	335
A STUDY OF WEBSITE VISIBILITY IN WEBOMETRICS RANKING OF WORLD UNIVERSITY BY USING SEO TOOL IN NEW NORMAL	
ธวัชชัย สุขสีดา	
การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจ	344
THE HUMAN RIGHTS PROTECTION IN THE POLICE CRIMINAL INVESTIGATION PROCESS	
ปฐมพงศ์ พัฒน์พรวงค์ และธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล	

สารบัญ (ต่อ)

การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย	354
COMMUNICATION OF METAVERSE INNOVATION POLICY FOR KOH SAMUI TOURISM จิตรกร ลากุล, สุภาภรณ์ ศรีดี, ทฤทัย ปัญญาวุธตระกูล และมารีสา จันทมาศ	
การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	368
DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISE POTENTIAL IN MAHA SARAKHAM PROVINCE ACCORDING TO SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY TO STRENGTHEN THE STRENGTH OF THE COMMUNITY ธณัฒชัย สิงห์มาตย์ และพิมพ์พรรณ คัยนันท์	
ข้อสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา	378
THE PRESUMPTION OF INNOCENCE OF THE ACCUSED MONK IN A CRIMINAL CASE พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	388

การฟื้นฟูภูมิปัญญา “ผ้าทอลายหางกระรอก” ชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์*

LOCAL WISDOM RESTORATION OF “HANG KRA ROK” WEAVING PATTERN FOR CREATIVE PRODUCT DEVELOPMENT

ณัฐพงศ์ กระจายโกชน*, พรพันธ์ุ เขมคุณาศัย

Nattapong Krajayphot*, Phonphan Khamkhunasai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: nattapong010833@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลายหางกระรอกชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายหางกระรอกเชิงสร้างสรรค์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากช่างทอผ้า ผู้รู้ อาวุโส ในชุมชนด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้สำหรับจัดประชุมช่างทอและเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อฟื้นฟูผ้าทอลายหางกระรอก กิจกรรมปฏิบัติการดำเนินการฟื้นฟูผ้าทอลายหางกระรอกสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย 1) ช่างทอจากกลุ่มทอผ้า 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าราชวดี กลุ่มทอผ้าร่มไทร กลุ่มผ้าทอบ้านลิ้ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มทอผ้าดอกพิกุล และกลุ่มฐานการเรียนรู้ผ้าทอเกาะยอ 2) ผู้รู้หรือผู้อาวุโส ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอลายหางกระรอกในชุมชนเกาะยอ จำนวน 5 คน 3) ผู้ประกอบการ จำนวน 1 เครือข่าย และ 4) นักออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผ้าทอลายหางกระรอกในชุมชนเกาะยอสะท้อนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาผ่านกระบวนการทอ ได้แก่ กระบวนการเตรียมด้าย และกระบวนการทอที่เป็นกรรมวิธีที่สำคัญอันเป็น อัตลักษณ์ของผ้าทอลายหางกระรอกที่ได้สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ 2) การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายหางกระรอก 3 ชนิด ได้แก่ กล่องกระดาษทิชชู กระเป๋า และหมอนอิง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภคสามารถออกแบบได้หลากหลายรูปแบบมีการสร้างสรรค์เพิ่มเติมรายละเอียดให้ดูน่าสนใจ โดยใช้ผ้าทอลายหางกระรอกเพื่อเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชนเกาะยอ

คำสำคัญ: การฟื้นฟู, ภูมิปัญญา, ผ้าทอลายหางกระรอก, การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์

Abstract

This research article aims to 1) restore local wisdom of Hang Kra Rok weaving pattern at Koh Yor community Koh Yor sub-district Songkhla and 2) develop creative products of Hang Kra Rok weaving pattern. Qualitative research was employed for gathering information from weavers, experts, elders in the community by interview and group discussion. With participatory action research, meetings of weavers and entrepreneurs' networks was organised to revitalise Hang Kra

Rok weaving pattern. Key informants in an operational activity for the restoration of Hang Kra Rok weaving pattern comprises 1) six weavers group i.e. Ratchawat, Pa-Lim, Farmers' Housewives, Dok Pikul and Koh Yoh textile learning centre, 2) five experts or elders specialised in "Hang Kra Rok" pattern, 3) a textile entrepreneur and 4) three creative product designers. The study reveals that 1) Hang Kra Rok weaving pattern in Koh Yoh community reflects local wisdoms through the weaving procedures i.e. thread preparation and weaving process which traces the ancestral identity 2) three types of design and development from Hang Kra Rok pattern i.e. paper towel boxes, bags and cushions. This is a product that is suitable for sale in demand among consumers. It can be designed in various forms. There are more supplementary designs to create interesting appearances by using the fabric weaved in Hang Kra Rok pattern as a product prototype for entrepreneurs in the Koh Yor community.

Keywords Restoration, Local Wisdoms, Hang Kra Rok Weaving Pattern, Creative Product Development

บทนำ

ผ้าทอเกาะยอ มีเอกลักษณ์ของการทอยกดอก (กรรมวิธีการทอยกดอกทำให้เกิดลวดลายในการยกตะกรอ แยกด้วยเส้นยืน แต่ไม่ได้เพิ่มเส้นยืนหรือเส้นพุ่งเข้าไปในผืนผ้า แต่บางครั้งจะยกดอกด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งจำนวน สองเส้นหรือมากกว่านั้น ลักษณะเด่นของผ้ายกดอกคือ ผืนผ้าจะมีลวดลายในตัว โดยผิวสัมผัสยกดอกจะมีความนูน ของผ้าโดยแต่ละชิ้นจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลวดลาย) สันนิษฐานว่า คนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเกาะยอ ได้นำเอา ทักษะอาชีพการทอผ้ามาสอนชาวบ้านในบริเวณนั้นด้วย ดังพงศาวดารเมืองสงขลาได้กล่าวไว้ว่า "เมื่อศักราช 1139 ปีระกา เจ้าพระยานครศรีธรรมราช มีหนังสือให้กรมการออกมาเก็บผู้หญิงช่างทอหูก และบุตรสาวราษฎร ชาวเมืองสงขลาพาไปเมืองนครศรีธรรมราชหลายสิบคน" แสดงให้เห็นว่าในศักราช 1139 หรือ พ.ศ. 2320 ซึ่งตรงกับสมัยกรุงธนบุรีตอนปลาย ชาวเมืองสงขลาที่มีชื่อเสียงในด้านการทอผ้าแล้ว (อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล, 2553)

ผ้าทอลายทางกระรอกอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Intangible Cultural Heritage) ของชุมชนที่มีคุณค่า แต่ปัจจุบันถูกลดความนิยมไปอย่างมากจึงเสี่ยงต่อการขาดการสืบทอด ทว่าองค์ความรู้ด้านการทอผ้าทอลาย กระรอกคงหลงเหลืออยู่ในรูปของเรื่องสั้นและความทรงจำจากประสบการณ์ของช่างทอและผู้อาวุโสภายในชุมชน จึงเป็นที่มาของการศึกษาองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายทางกระรอกจากเรื่องสั้นของ จำลอง ผึ้งชลจิตร และ ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา และการฟื้นฟูองค์ความรู้จากช่างทอและผู้อาวุโสภายในชุมชน เพื่อฟื้นฟูองค์ความรู้ และคุณค่าผ้าทอลายทางกระรอก ที่เป็นผ้าทอลายโบราณที่ปรากฏในชุมชนเกาะยอ อาจมีการเลือนหายไปจาก ชุมชนเกาะยอ แต่องค์ความรู้ยังมีคงมีในผู้อาวุโสในชุมชนและช่างทอที่ยังคงมีองค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายทาง กระรอกในชุมชนเกาะยอได้ถูกบันทึกไว้ในรูปแบบของเรื่องสั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาองค์ความรู้และคุณค่าผ้า ทอลายทางกระรอก จากเรื่องสั้นของ จำลอง ผึ้งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งไม่เพียงนำไปสู่การ ฟื้นฟู และความเสี่ยงต่อการสูญหาย หากยังนำประโยชน์สู่การพัฒนาสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่าผ้าทอลายทาง กระรอกในเชิงพาณิชย์อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน

นอกจากเสน่ห์ความงดงามของผ้าทอลายทางกระรอกที่มีความเรียบหรู สวยงามการนำไปสู่การฟื้นฟูองค์ ความรู้และออกแบบพัฒนาจากผ้าทอที่ชาวบ้านในชุมชนเกาะยอใช้เป็นเครื่องแต่งกาย นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบ เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นอกจากนี้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังสร้างความเชื่อมโยง ระหว่างเศรษฐกิจระดับฐานราก ให้เข้ากับเศรษฐกิจมหภาค อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ (นพพร จันทรนำชู, 2555) ผู้วิจัยยังต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าการใช้งานเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในยุคปัจจุบัน

ทำให้ผ้าทอลายทางกระรอกกลับมามีคุณค่าในเชิงพาณิชย์สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ช่างทอผ้าในชุมชนเกาะยอ อันจะเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของช่างทอผ้าในชุมชนเกาะยอ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การฟื้นฟูภูมิปัญญา “ผ้าทอลายทางกระรอก” สู่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลายทางกระรอกและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายทางกระรอกเชิงสร้างสรรค์จากชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลาซึ่งจะทำให้ผ้าทอลายทางกระรอกของชุมชนเกาะยอกลับมามีคุณค่าในเชิงพาณิชย์สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ช่างทอผ้า เป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน สามารถสืบทอดการทอผ้าลายทางกระรอกนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของช่างทอผ้าในชุมชนเกาะยออย่างมีคุณภาพแบบมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลายทางกระรอก ชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายทางกระรอกเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ช่างทอจากกลุ่มทอผ้า 6 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าราชวดี กลุ่มทอผ้าร่มไทร กลุ่มผ้าทอป่าลิ้ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มทอผ้าดอกพิกุลและกลุ่มฐานการเรียนรู้ผ้าทอเกาะยอ 2) ผู้รู้หรือผู้อาวุโสที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอลายทางกระรอกในชุมชนเกาะยอ จำนวน 5 คน 3) ผู้ประกอบการจำนวน 1 เครือข่าย และ 4) นักออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้สำหรับจัดประชุมช่างทอและเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อฟื้นฟูผ้าทอลายทางกระรอก กิจกรรมปฏิบัติการดำเนินการฟื้นฟูผ้าทอลายทางกระรอกสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และการสังเกต ช่างทอผ้าคนเดิมคนแก่ที่มีความรู้เรื่องผ้าทอ
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้วิเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการฟื้นฟูการทอผ้าลายทางกระรอกในชุมชนเกาะยอจากแบบสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากผ้าทอลายทางกระรอกเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชนเกาะยอและนำเสนอการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้าลายทางกระรอก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลายทางกระรอกจากชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลาผ้าทอลายทางกระรอก เป็นผ้าทอลายโบราณที่เลือนหายไปจากชุมชนเกาะยอองค์ความรู้ผ้าทอลายทางกระรอกจากชุมชนเกาะยอ ถูกเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในหนังสือ “ผ้าทอลายทางกระรอก” ของจำลอง ผึ้งชลจิตร และผู้รู้ ผู้อาวุโส ช่างทอในชุมชนเกาะยอ ผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษาโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ช่างทอผ้าผู้อาวุโสที่มีความรู้เรื่องผ้าทอ หากแต่กระบวนการเตรียมด้ายในการทอมีความยากและใช้ระยะเวลาในการทอผ้าลายทางกระรอกได้ต้องเป็นช่างทอที่มีความรู้และทักษะความชำนาญ ตั้งแต่กระบวนการเตรียมด้ายและกระบวนการทอ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 การรวบรวมข้อมูลจากช่างทอผ้า

คนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้เรื่องผ้าทอลายทางกระรอกในชุมชนเกาะยอ ผ้าทอลายทางกระรอก ในชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา นอกจากมีการบันทึกองค์ความรู้การทอผ้าและคุณค่าไว้ในเรื่องสั้นผ้าทอลายทางกระรอก ของจำลอง ฝั่งชลจิตร แล้วนั้น ช่างทอผ้าและชุมชนเกาะยอและผู้อาวุโสในชุมชนยังคงมีภาพเหตุการณ์การได้สัมผัสกับผ้าทอลายทางกระรอกครั้งยังเล็ก บางรุ่นพ่อ แม่ที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าลายทางกระรอกยังคงทอไว้เพื่อใช้งานในชีวิตประจำวันบ้างทอไว้เพื่อใช้สวมใส่ในงานบุญในชุมชน จากการสัมภาษณ์ช่างทออาวุโสในชุมชนเกาะยอหลายคนยังมีความผูกพันกับ ผ้าทอลายทางกระรอกแม้ช่างทอที่ยังคงทอได้มีน้อยมากทำให้ผ้าทอลายทางกระรอกได้เลือนหายไปจากชุมชนเกาะยอการฟื้นฟูผ้าทอลายทางกระรอกขึ้นมาใหม่จากช่างทอผ้าที่ยังพอมีองค์ความรู้อยู่บ้างและจากอาวุโสในชุมชนบ้างคงช่วยให้การฟื้นฟูผ้าทอลายทางกระรอกได้ตามกระบวนการทอที่เป็นภูมิปัญญาของของช่างทอในอดีต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเก็บข้อมูลผ้าทอลายทางกระรอก ชุมชนเกาะยอ

1.2 การฟื้นฟูกระบวนการทอผ้าลายทางกระรอก

จากการศึกษา พบว่า ผ้าทอลายทางกระรอกควรได้รับการฟื้นฟูกระบวนการทอผ้าลายทางกระรอก มีกระบวนการขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.2.1 กระบวนการเตรียมด้ายสำหรับทอผ้าลายทางกระรอก

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมด้ายเมอร์เซอไรด์ จำนวน 2 สี มาควบด้ายให้อยู่หลอดเดียวกัน การควบเส้น (ด้าย) เป็นการนำด้ายสองสีมาควบกัน และนิยมใช้เส้นด้ายที่มีโทนสีเข้มมาควบกัน โดยใช้อุปกรณ์ ไนพันด้าย ด้ายเมอร์เซอไรด์ เป็นฝ้ายขัดมัน เนื่องจากเป็นด้ายที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักเบาและให้ความเงาวาวของเส้นด้าย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ไนพันด้าย

ขั้นตอนที่ 2 นำด้ายที่ควบด้ายทั้ง 2 สีเข้าด้วยกัน มาสู่ขั้นตอนการควบด้ายด้วยอุปกรณ์ **ไนควบด้าย** ซึ่งการควบด้ายเป็นการใช้เทคนิคการตีเกลียว เพื่อให้เกิดลวดลายตอนทอ ให้เห็นเป็นลวดลายทาง กระรอก ซึ่งเป็นกระบวนที่สำคัญที่สุด การจะทำให้ผ้าทอเกิดลวดลายที่สวยงามขึ้นอยู่กับเทคนิคการควบ และการเลือกสี อีกทั้งกระบวนนี้ใช้เวลานานน้อยขึ้นอยู่กับความชำนาญของช่างแต่ละคน ดังภาพที่ 3 - 4

ภาพที่ 3 กระบวนการควบด้าย

ภาพที่ 4 เส้นด้ายที่ได้จากกระบวนการควบด้าย

ขั้นตอนที่ 3 นำด้ายที่ควบด้วยอุปกรณ์ ควบด้าย หรือ ไนควบด้าย เข้าสู่กระบวนการหั่นด้าย ด้วยอุปกรณ์ **ไนหั่นด้าย** เพื่อเข้าหลอดเตรียมทอต่อไป

ภาพที่ 5 กระบวนการหั่นด้าย

1.2.2 ขั้นตอนการทอผ้าลายหางกระรอก

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมก๊ทอผ้าด้วยเส้นด้ายยืน ซึ่งเส้นใยประดิษฐ์มีฝ้ายผสม ทำให้ได้น้ำหนักผ้าที่เบากว่า เส้นด้ายเทโรที่นิยมใช้ทอกันในอดีต ด้วยสีด้ายที่เด่นชัดเส้นด้ายยืนนิยมใช้ สีแดง สีน้ำเงิน และดำ เนื่องจากจะทำให้ผ้าทอเกิดลายเลื่อมหางกระรอกที่เด่นชัดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ทอผ้าด้วยเส้นด้ายที่เตรียมในขั้นตอนที่ 1 สู่กระบวนการทอผ้าลายหางกระรอกช่างทอจะ เริ่มด้วยการเลือกวางเส้นด้ายยืนที่มีสีเข้มตัดกับเส้นพุ่งจะเกิดลายเลื่อมที่สวยงาม ดังภาพที่ 6 - 7

ภาพที่ 6 การเตรียมก๊ทอผ้า

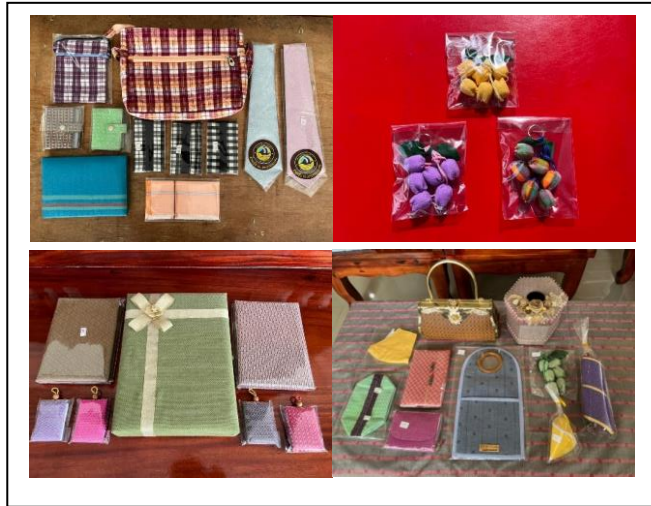

ภาพที่ 7 กระสวยบรรจุด้ายตีเกลียว

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายหางกระรอกเชิงสร้างสรรค์จากชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากผ้าทอลายหางกระรอก เป็นแนวทางในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมในชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์จากผ้าทอเดิมของชุมชนเกาะยอ ผู้ประกอบการได้ใช้ผ้าทอในชุมชนที่เกิดจากการทอมือที่เป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ นอกเหนือจากการตัดเย็บเป็นชุดเครื่องแต่งกาย เสื้อ กระโปรง มาตัดเย็บและแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ เช่น ของใช้ ของที่ระลึก พวงกุญแจ กล่องใส่กระดาษชำระ สมุดจดบันทึก กระเป๋า เน็คไท เป็นต้น ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของกลุ่มผ้าทอ

2.2 กระบวนการวิเคราะห์และการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายทางกระรอก มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน ผู้วิจัยได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และประมวลความคิดจากข้อมูลที่รวบรวมในการออกแบบ และร่างแบบตามแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ แล้วจึงนำมาเสนอเพื่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหลักในการพัฒนาออกแบบให้มีความเหมาะสม สวยงาม เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอย จำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ หมองอิง กระเป๋า และกล่องกระดาษทิชชู นำแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าทอเกาะยอไปให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าคัดเลือกรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมและสามารถผลิตได้นำแบบมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปสู่ กระบวนการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 9 - 10

ภาพที่ 9 แบบร่างผลิตภัณฑ์ 3 ผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 10 การลงพื้นที่เพื่อคัดเลือกแบบร่างผลิตภัณฑ์

หลังจากได้แบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าทอเกาะยอที่คัดเลือกจำนวน 3 แบบ ผู้วิจัยได้นำแบบมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 11 ต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายทางกระรอก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการฟื้นฟูการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะยอองค์ความรู้ผ้าทอที่ได้จากการสร้างการเรียนรู้ของช่างทอด้านมรดกภูมิปัญญาทางช่างฝีมือเพื่อมุ่งฟื้นฟูผ้าทอลายทางกระรอกในชุมชนเกาะยอด้วยกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับช่างทอในชุมชนเกาะยอ ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของคนเกาะยอปรากฏบนลวดลายผ้าทอการหาแนวทางวิธีการฟื้นฟูผ้าทอเดิมที่สูญหายไปจากชุมชน

เป็นวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการรื้อฟื้นผ้าทอทางกระรอกขึ้นมาเป็นแนวทางให้กับช่างทอรุ่นหลังเพื่อการฟื้นฟูกำหนดอย่างงาน นิตยา สีคง และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า ได้ศึกษาการจัดการความรู้กลุ่มทอผ้ายักศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมิ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การร่วมกันดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนนั้นทำให้บรรลุเป้าหมายในการที่จะฟื้นฟูกำหนดเมืองนครการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่สมาชิก โดยการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้ของผ้ายักเมืองนครนั้นใช้กระบวนการจัดการความรู้ด้านการถ่ายทอดความรู้ (สอน) และกระบวนการจัดการความรู้ด้านการผลิต ควบคู่กันไปทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาองค์กร และพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (นิตยา สีคง และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราพร จิวสุภา และคณะ ได้ศึกษาแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาในลักษณะแม่สอนลูก ยายสอนหลาน ใช้วิธีการสาธิตของผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และการฝึกปฏิบัติของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา (อัจฉราพร จิวสุภา และคณะ, 2560) และตัวอย่างงานวิจัยของ วิฑูรย์ ภาเรือง และคณะ ได้ศึกษาแนวทางการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้ากบแก้วของชุมชนบ้านเชียงแก้ว จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าผ้ากบแก้ว เป็นภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของชาวอุบลราชธานี ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและการรังสรรค์บรรจงด้วยจิตวิญญาณ ออกมาเป็นลวดลายอันวิจิตรสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (วิฑูรย์ ภาเรือง และคณะ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนะชัย คงปานจิตติมา และเดโช แขน้ำแก้ว ได้ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนากลุ่มอาชีพการทอผ้ายักเมืองนคร : กรณีศึกษา ชุมชน บ้านมะม่วงปลายแขนเทศบาลตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า แนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนาผ้ายักเมืองนคร เป็นการอนุรักษ์ให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาในการทอผ้า พื้นเมืองนำไปสู่ผลงานการสร้างสรรคและปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยรวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมกับกลุ่มทอผ้าได้ศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปชีพ เพื่อเพิ่มทักษะ และความรู้ความสามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ชนะชัย คงปาน และเดโช แขน้ำแก้ว, 2561)

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายทางกระรอกเชิงสร้างสรรค์จากชุมชนเกาะยอ ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายทางกระรอกสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายทางกระรอกเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชนเป็นต้นแบบครอบคลุมทุกกลุ่มทอผ้าทำให้ช่างทอผ้าในชุมชนเกาะยอเป็นช่างทอผ้าพื้นเมืองที่มีฝีมือเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ส่งเสริมสร้างความโดดเด่นให้ผ้าทอด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคและตรงตามการใช้งาน ดังตัวอย่างงานของ รุจิราภา งามสระคู และปุนยภา พลวัน ที่ได้ศึกษาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองไทยทรงดำ ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผ้าทอลายแดงโมและผ้าปะแฉ่งนัยยะที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และวิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยทรงดำไว้ ด้วยการใช้น้ำสีย้อมครามเข้มเกือบดำในการทอ ส่วนผ้าปะที่ใส่แต่งเติมบนผ้าทอให้สวยงามมีลวดลายสื่อถึงความผูกพันกับธรรมชาติผ้าสองชนิดนี้จึงแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผ้าดังกล่าวมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ดังนี้ พวงกุญแจ กระเป๋า ก่องใส่แว่นตาและสมุดจดบันทึกผลการสำรวจความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์พบว่า ด้านการออกแบบ ด้านราคา และด้านประโยชน์ใช้สอยมีความพอใจในระดับมาก (รุจิราภา งามสระคู และปุนยภา พลวัน, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาโนชญ์ นวลสระ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณสมบัติของผ้าทอที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคโดยการใช้ใยกล้วยผสมเส้นใยฝ้ายในการเพิ่มคุณสมบัติความยืดหยุ่น แข็งแรง ทนทาน มีน้าสวยงาม ระบายอากาศได้ดีและอ่อนนุ่ม พร้อมกับการย้อมสีจากกากกาแฟซึ่งเป็นวัตถุดิบเหลือใช้จากธรรมชาติ 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยการสร้างรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีความร่วมสมัยและออกแบบลวดลายที่มีความสวยงามที่ยัง เกล็ดล้นทางลวดลายแบบเดิมไว้ 3) การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์

ชุมชน โดยวิธีการจัดประชุม และอบรมกลุ่มผู้ทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย เป็นการเสริมสร้างกระบวนการคิด และผลักดันให้ผู้ประกอบการมีโอกาสในการขยายตลาดสู่สากลในกลุ่มประเทศอาเซียน ในประเทศคู่ค้าใหม่ ทั้งนี้ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยการนำทรัพยากรจากธรรมชาติ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ (มาโนชญ์ นวลสระ และคณะ, 2564) และตัวอย่างงานวิจัยของ จุรีวรรณ จันทลา และคณะได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไททรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่าในการออกแบบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำนั้น อันดับแรกต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบโดยทั่วไปที่สำคัญคือ ประโยชน์ใช้สอยอีกส่วนสำคัญคือการคงเอกลักษณ์และสื่อความหมายของลวดลายและสีสันท่าง ๆ (จุรีวรรณ จันทลา และคณะ, 2559) และผลการวิจัยของ ธัญชนก หอมสวัสดิ์ และยุพดี ชินพีระเสถียรได้ศึกษากระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์บนผ้าทอพื้นบ้านของจังหวัดขอนแก่น : แบรินด์บ้านสบายจิตร พบว่า กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่แบรินด์สบายจิตรมีดังนี้ 1) การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่เดิม 2) การวิเคราะห์ปัจจัยและการค้นหาแนวทางการพัฒนา 3) การค้นหาอัตลักษณ์ของลวดลายจากผ้าทอพื้นบ้านสำหรับการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ 4) การออกแบบและการสร้างสรรค์ลวดลาย 5) การทดสอบการพิมพ์ลวดลาย 6) การประเมินผลการออกแบบ (ธัญชนก หอมสวัสดิ์ และยุพดี ชินพีระเสถียร, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การฟื้นฟูการทอผ้าลายหางกระรอกในชุมชนเกาะยอ องค์ความรู้ผ้าทอที่ได้จากการสร้างการเรียนรู้ของช่างทอด้านมรดกภูมิปัญญางานช่างฝีมือเพื่อมุ่งฟื้นฟูผ้าทอลายหางกระรอกในชุมชนเกาะยอ ด้วยกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับช่างทอในชุมชนเกาะยอ ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของคนเกาะยอปรากฏบนลวดลายผ้าทอ การหาแนวทางวิธีการฟื้นฟูผ้าดั้งเดิมที่สูญหายไปจากชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการรื้อฟื้นผ้าทอหางกระรอกขึ้นมาเป็นแนวทางให้กับช่างทอรุ่นหลังเพื่อการฟื้นฟูผ้าทอ กระบวนการฟื้นฟูผ้าทอลายหางกระรอกในชุมชนเกาะยอ นำไปสู่การออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายหางกระรอกโดยการรวบรวมองค์ความรู้จากผู้อาวุโสหรือผู้รู้ และช่างทอในชุมชน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายหางกระรอกเชิงสร้างสรรค์จากชุมชนเกาะยอ ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายหางกระรอกสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายหางกระรอกเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชนเป็นต้นแบบครอบคลุมทุกกลุ่มทอผ้าทำให้ช่างทอผ้าในชุมชนเกาะยอเป็นช่างทอผ้าพื้นเมืองที่มีฝีมือเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ส่งเสริมสร้างความโดดเด่นให้ผ้าทอด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าและตรงตามการใช้งาน เป็นการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย สวยงามและมีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะของผ้าทอลายหางกระรอกทั้งการคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมให้กลุ่มผ้าทอในชุมชน เกาะยอผ่านกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์และได้กระบวนการฟื้นฟูและแนวทางการพัฒนาผ้าทอลายหางกระรอก ดังนั้น 1) ควรเพิ่มขีดความสามารถในช่องทางการตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายหางกระรอกสู่ตลาดสากล 2) ควรสร้างสรรค์จากคุณค่าสู่การเพิ่มมูลค่าผ้าทอพื้นถิ่นในชุมชนเกาะยอให้ครอบคลุมทุกกลุ่มทอผ้าซึ่งช่างทอผ้าในชุมชนเกาะยอเป็นช่างทอผ้าพื้นเมืองที่มีฝีมือเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลาอันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักการวิจัยแห่งชาติ ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2564

เอกสารอ้างอิง

- จรีวรรณ จันทลา และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(2), 82-98.
- ชนะชัย คงปาน และเดโช แชน้ำแก้ว. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอฝ้ายกเมืองนคร: กรณีศึกษาชุมชนบ้านมะม่วงปลายแขนเทศบาลตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารศิลปะการจัดการ, 2(2), 133-142.
- ธัญชนก หอมสวาสดี และยุพดี ชินพิระเสถียร. (2563). กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์บนผ้าทอพื้นบ้านของจังหวัดขอนแก่น : แปรนด์บ้านสบายจิตร. วารสารอักษรพิบูล, 1(2), 54-72.
- นพพร จันทรนำชู. (2555). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ความหมาย แนวคิด และโอกาสสำหรับประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร., 10(1), 52-62.
- นิตยา สีคง และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2565). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอฝ้ายกศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University, 14(1). 15-27.
- มาโนชญ์ นวลสระ และคณะ. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติจังหวัดเชียงราย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 3(2), 42-58.
- รุจิราภา งามสระคู และปยุตยา พลวัน. (2561). องค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองไทยทรงดำตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 6(1), 176-177.
- วิฑูรย์ ภาเรือง และคณะ. (2561). ศึกษาแนวทางการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้ากาบบัวของชุมชนบ้านเชียงแก้ว จังหวัดอุบลราชธานี. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(1), 1001-1002.
- อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล. (2553). “โลกเลสาบ” ภูมิปัญญาท้องถิ่นมรดกสังคมและวัฒนธรรม ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. สงขลา: บริษัทแม่กมีเดีย วาย 2 เคเพรส จำกัด.
- อัจฉราพร จิวสุภา และคณะ. (2560). แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร. วารสารบัณฑิตศึกษา, 14(64), 95-102.

การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน*

HEALTH COMMUNICATION VIA SOCIAL MEDIA TO REDUCE SUGAR CONSUMPTION IN THE PREVENTION OF NCDs AMONG WORKING WOMEN

กนกพงษ์ ม่วงศรี^{1*}, วิทยธร ท่อแก้ว¹, สุภาภรณ์ ศรีดี¹, ปัทมพรรณ โลมารัตน์²
Kanokpong Muangsri¹, Wittayatorn Tokaew¹, Supaporn Sridee¹, Pattamapan Lomarat²

¹สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Pharmacy, Mahidol University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanokpong.muangsri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) นโยบายการสื่อสาร 2) การออกแบบเนื้อหา 3) การนำเสนอและเผยแพร่ 4) กลยุทธ์การสื่อสาร 5) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 24 คน ในกลุ่มบุคลากรฝ่ายจัดการสื่อสารสุขภาพ บุคลากรทางการแพทย์ สตรีวัยทำงานและนักวิชาการสื่อสาร เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายสื่อสาร ควรวางกรอบโดยใช้หลักไตรพลัง กำหนดเป้าหมายสื่อสารให้สอดคล้องกันทั้งระดับบุคคล ระดับสังคมและระดับนโยบาย 2) การออกแบบเนื้อหา ควรกำหนดประเด็นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ วิถีชีวิตของสตรีวัยทำงาน ใช้ลีลาอารมณ์ภาษาของสตรีที่เข้าใจง่าย เน้นใช้สัญลักษณ์ให้เกิดความจดจำ 3) การนำเสนอเน้นการเล่าเรื่องในรูปแบบที่ทันสมัย เหมาะกับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เผยแพร่โดยเลือกช่วงเวลาความถี่ที่เหมาะสม กับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย 4) กลยุทธ์การสื่อสาร ใช้กลยุทธ์โน้มน้าวใจ กลยุทธ์จุดจับใจด้านอารมณ์ กลยุทธ์การเสริมพลัง กลยุทธ์การใช้ตัวแบบ และกลยุทธ์การขยายเครือข่าย 5) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ควรจัดตั้งคณะทำงานในการขับเคลื่อนแผนการสื่อสารที่ยึดโยงภาคีเครือข่ายสุขภาพ รวมถึงพัฒนาสตรีต้นแบบการสื่อสารในองค์กรและชุมชน ให้เกิดการขยายผลงานสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เป็นแนวทางให้หน่วยงานอื่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: การสื่อสารสุขภาพ, สื่อสังคมออนไลน์, การบริโภคน้ำตาล, โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง, สตรีวัยทำงาน

Abstract

The purpose of this research was to study health communication via social media to reduce sugar consumption in the prevention of noncommunicable diseases (NCDs) among working women in issues related to 1) communication policy, 2) content design, 3) presentation and dissemination, 4) communication strategies, and 5) communication development approaches.

This qualitative research employed in-depth interviews involving 24 key informants who were health communication management personnel, medical professionals, working women, and communications arts academics. The research tool was a structured in-depth interview form. The data were analyzed descriptively. The significant findings were: 1) Communication policy: The principle of Tri-Power should be applied to lay out the communication policy framework. Communication goals should be clearly defined in accordance with the individual, social, and policy levels. 2) Content design: Issues in designing health message content must be identified conforming to working women's concerns, demands, and lifestyles. Determination of tone and manners and the use of feminine language in communication in an easy-to-understand fashion are crucial. Emphasis is placed on the use of symbols and colors to facilitate recognition. 3) Presentation and dissemination: the presentation is geared toward storytelling techniques that keep up with trends, suitable for social media channels. Disseminated by tailoring the time frame and frequency to align with the content and target audiences. 4) Communication strategies: the strategic formulation includes persuasive strategies, emotional appeal strategies, empowerment strategies, modeling strategies, and networking strategies. 5) Communication development approaches: a working team should be established to drive comprehensive communication plans that are closely engaged with network partners, along with the cultivation of female role models of communication within organizations and communities, to expand the work of health communication via social media to reduce sugar consumption in the prevention of NCDs as guidelines for other health promotion agencies to apply at national and local levels.

Keywords: Health Communication, Social Media, Sugar Consumption, Ncds, Working Women

บทนำ

การสื่อสารสุขภาพเป็นกระบวนการสื่อสารที่มุ่งหวังผลในการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ไปยังผู้รับสารให้เกิดความตระหนัก สนใจ มีค่านิยมและการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมสุขภาพ (ตรีชฎา หวังพิทักษ์, 2562) ซึ่งปัญหาสุขภาพไม่ได้จำกัดแค่ตัวโรคภัยไข้เจ็บ แต่ขยายความไปถึงโรคที่เกิดจากวิถีชีวิต เช่น การกินหวาน อีกด้วย (เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง และกัญญรัตน์ หงส์วรรณท์, 2563) การสื่อสารสุขภาพในปัจจุบัน มักชี้ให้ผู้รับสารเห็นถึงพิษภัยของการบริโภคน้ำตาลกับความเสี่ยงโรคเบาหวานกันอย่างแพร่หลาย แต่ในความเป็นจริงการบริโภคน้ำตาลที่มากเกินไป ยังเป็นสาเหตุของการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (noncommunicable diseases: NCDs) อื่น ๆ เช่น ความเสี่ยงต่อภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน (วสุนธรา รตโนภาส, 2560) นำไปสู่ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมในผู้หญิงและโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ รวมถึงโรคไขมันในเลือดสูงอีกด้วย (Fried, S.K. & Rao, S. P., 2003) ข้อมูลจากกรมอนามัยระบุว่า คนไทยบริโภคน้ำตาลสูงกว่าเกือบ 5 เท่า ของคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (กรมอนามัย, 2561) โดยเฉพาะในเพศหญิงที่มีปัจจัยด้านสรีรวิทยาและจิตใจที่แตกต่างจากผู้ชาย ซึ่งส่งผลต่อความคิดทัศนคติและพฤติกรรมทางด้านสุขภาพ โดยพบว่าผู้หญิงมีความอยากในการรับประทานอาหารที่มีรสหวานมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะในช่วงก่อนมีประจำเดือน ซึ่งมีสาเหตุจากความผันผวนของฮอร์โมนเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะซื้อและบริโภคอาหารที่มีน้ำตาลมากกว่าผู้ชาย และยังพบว่าผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะมีภาวะน้ำหนักตัวเกินมากกว่าผู้ชาย ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงต่อโรคอ้วน รวมถึงโรค NCDs (Hallam, J. et al., 2016) สอดคล้องกับสถิติการสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภค

อาหารของประชากรไทย ซึ่งมักจะการเลือกรับประทานอาหารตามความชอบเป็นปัจจัยอันดับแรก โดยพบว่า ผู้หญิงมีพฤติกรรมการทานขนมและอาหารว่าง รวมถึงพฤติกรรมการปรุงอาหารด้วยการเติมน้ำตาลก่อนรับประทานอาหารที่สูงกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะกลุ่มสตรีวัยทำงานซึ่งถือเป็นประชากรกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมในการรับประทานอาหารจานด่วนนอกบ้าน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

ประเทศไทยได้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยกระทรวงสาธารณสุข โดยมีการสื่อสารนโยบาย แผนการสื่อสารและดำเนินงานผ่านเครือข่ายภาคีหลักของภาครัฐ รวมถึงสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้มีการสื่อสารความรู้และความเสี่ยงโรค NCDs ไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มคนวัยทำงานซึ่งพบแนวโน้มการเสียชีวิตที่มากขึ้น ทั้งนี้ แม้จะมีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการสื่อสารและรณรงค์ด้านสุขภาพ แต่ปัญหากลับพบว่าอุบัติการณ์ของโรค NCDs และพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของประชาชน ไม่ได้ลดลงตามเป้าหมายที่ประมาณการ แต่กลับเพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาการสื่อสารสุขภาพเพื่อลดการบริโภคน้ำตาลของหน่วยงานที่มีพันธกิจด้านส่งเสริมสุขภาพ สสส. ได้สนับสนุนและผลักดันให้มีการสื่อสารสุขภาพผ่านเครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวานทางสื่อเฟซบุ๊ก โดยเน้นไปที่ความรู้น้ำตาลและอาหารหวานชนิดต่าง ๆ ที่ส่งผลกับสุขภาพของเด็ก โดยพบว่ายังไม่มี การสื่อสารทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มสตรี ในส่วนของแผนการสื่อสารยังพบปัญหาในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักรู้และเฝ้าระวังความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรค NCDs โดยเฉพาะประเด็นด้านอาหาร และภาวะอ้วนซึ่งพบในประชากรกลุ่มเสี่ยงสตรีวัยทำงานมากขึ้น ทั้งนี้ยังพบปัญหาในการกำหนดกลยุทธ์และมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงปัญหาด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพอันสะดวกทันสมัย และความถูกต้องของการสื่อสารข้อมูลสุขภาพ (สำนักโรคไม่ติดต่อ, 2560) สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ความตระหนักในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรค NCDs ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการสื่อสาร การพัฒนาการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ ต้องมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีวัยทำงาน ทั้งด้านสภาพปัญหา ความต้องการ วิถีชีวิต ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภค น้ำตาล นำมาวางแผนนโยบายการสื่อสารที่มีพันธกิจชัดเจนตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ต้องมีการออกแบบประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญ มีการวางแผนนำเสนอและเผยแพร่โดยคำนึงช่องทางที่เหมาะสม รวมถึงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่เฉพาะเจาะจงและตรงใจผู้รับสาร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มสตรีวัยทำงาน โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าผลที่ได้จากงานวิจัยจะเป็นคำตอบหรือข้อค้นพบในการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีวัยทำงานที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว เชื่อมโยงสร้างการสนับสนุนและความมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มสตรีและภาคีเครือข่าย ให้เกิดการขยายผลงานสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์จนเกิดเป็นเครือข่ายสตรีไทยไม่กินหวาน ที่ช่วยผลักดันให้สตรีวัยทำงานเกิดการความรู้ด้านสุขภาพ มีทัศนคติค่านิยมในการบริโภคเพื่อสุขภาพ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมลดการบริโภคน้ำตาลเพื่อป้องกันความเสี่ยงโรค ส่งผลต่อการเกิดโรค NCDs ที่ลดลง เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ เป็นแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้พัฒนานโยบายและแผนการสื่อสารสุขภาพเพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรค NCDs ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มสตรีวัยทำงาน
2. เพื่อศึกษาการออกแบบเนื้อหาสาระสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มสตรีวัยทำงาน

3. เพื่อศึกษาการนำเสนอและเผยแพร่สารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มสตรีวัยทำงาน
4. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มสตรีวัยทำงาน
5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มสตรีวัยทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

งานวิจัยนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 24 คน โดยเลือกแบบเจาะจงและจะสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 1) บุคลากรฝ่ายจัดการสื่อสารสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จำนวน 3 คน 2) บุคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานด้านโภชนาการและการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ แพทย์เวชศาสตร์ป้องกัน จำนวน 3 คน นักสาธารณสุขจำนวน 3 คน นักกำหนดอาหารจำนวน 3 คน 3) สตรีวัยทำงาน จำนวน 5 คน 4) ผู้ออกแบบและจัดทำสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพ จำนวน 3 คน 5) นักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ชุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการสื่อสารจำนวน 3 ท่าน

ชุดที่ 1 สำหรับบุคลากรฝ่ายจัดการสื่อสารสุขภาพ สสส.

ชุดที่ 2 สำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ผู้ออกแบบและจัดทำสื่อสารสนเทศสุขภาพ

ชุดที่ 3 สำหรับสตรีวัยทำงาน ซึ่งเป็นพนักงานสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ชุดที่ 4 สำหรับบุคลากรฝ่ายจัดการสื่อสารสุขภาพและนักวิชาการการสื่อสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง โดยทำจดหมายขออนุญาตเพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลส่งตรงถึงผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานและองค์กรที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสังกัดอยู่ นัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านทางโทรศัพท์และช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Zoom โดยมีการแนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ กล่าวถึงงานวิจัยโดยภาพรวมให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบเบื้องต้น และแจ้งสิทธิในการหยุดให้ผู้สัมภาษณ์ได้ทุกเมื่อ ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำการรวบรวมข้อมูล เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ทำการกล่าวขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ก่อนทำการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างตามประเด็นต่าง ๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และหยุดสัมภาษณ์เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนหรืออิ่มตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาเรียบเรียง จัดกลุ่ม โดยแบ่งแยกกลุ่มข้อมูลตามตัวแปรและประเด็นหลักที่ศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยการสร้างข้อสรุป จากการศึกษาและการสัมภาษณ์รวมถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาและทำการทดสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้ว นำกรอบแนวคิดมาเป็นตัวตีกรอบตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เลขที่ 03/65

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า

1. ผลการศึกษานโยบายการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า จะใช้หลัก “ไตรพลัง” หรือสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ยาก จะต้องสื่อสารขับเคลื่อนพลังทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ พลังปัญญา พลังสังคม และพลังนโยบาย โดย 1) พลังปัญญา คือการสื่อสารแลกเปลี่ยนกับทุกภาคส่วนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 2) พลังสังคม คือการนำองค์ความรู้ที่ได้มาสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนภาคประชาสังคม ดึงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันและกำหนดประเด็นสุขภาพ 3) พลังนโยบาย คือการเชื่อมโยงความรู้และการเคลื่อนไหวสังคมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง นำมาซึ่งนโยบายสาธารณะที่เอื้อสุภาพงาที่ติของประชากรกลุ่มเป้าหมาย การวางวัตถุประสงค์การสื่อสารสุขภาพต้องอิงตามนโยบายให้สอดคล้องกันในสามระดับ คือระดับบุคคลสื่อสารสร้างความรอบรู้ด้านอาหารสุขภาพและน้ำตาล ระดับสังคมสื่อสารเพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายแกนนำ และระดับนโยบายเน้นสื่อสารผลักดันนโยบายและมาตรการด้านอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อป้องกันโรค NCDs การขับเคลื่อนนโยบายการสื่อสารสุขภาพให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ต้องอาศัยกลไกสำคัญคือ การวางโครงสร้างการสื่อสารและการบริหารภายในที่ชัดเจน รวมถึงการสื่อสารยึดโยงภาคีเครือข่ายทั้งรัฐและเอกชนมาร่วมมือกันทำกิจกรรมและทำการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการตามแผนนโยบายที่ได้จัดทำไว้

“เราจะใช้หลักไตรพลังขับเคลื่อนทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน พลังปัญญา ต้องสื่อสารกับทั้งกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ พลังทางสังคมก็จะเป็นการนำองค์ความรู้ไปสื่อสารเคลื่อนไหวสังคม ดึงให้เข้ามามีส่วนร่วม พลังนโยบายก็จะนำเสียงจากภาคสังคมไปสื่อสารให้เกิดการผลักดันนโยบายสาธารณะอันเป็นประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมาย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2565)

2. ผลการศึกษารูปแบบเนื้อหาสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า 1) การกำหนดประเด็นเนื้อหาและสาระสำคัญ ควรประยุกต์หลักการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด มีการแบ่งกลุ่มสตรีวัยทำงาน (Segmentation) เช่น แบ่งตามช่วงวัย จากนั้นเลือกกลุ่มเป้าหมายหลักในการสื่อสาร (Targeting) ในกลุ่มสตรีวัยทำงานตอนต้นถึงตอนกลาง เพราะเป็นกลุ่มที่จะยอมรับนวัตกรรมและข้อมูลข่าวสารได้ไว วางตำแหน่ง (Positioning) ประเด็นเนื้อหาที่จะสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเป็นการสื่อสารเชิงป้องกันโรค 2) การคัดเลือกประเด็นเนื้อหา ต้องคำนึงถึงคุณลักษณะความชอบและความสนใจของสตรีวัยทำงาน 3) กำหนดการใช้ลีลาอารมณ์ของเนื้อหาที่จะสื่อสารทั้งอารมณ์เชิงลบและเชิงบวก เพื่อทำให้สตรีวัยทำงานเกิดความสนใจในการเปิดรับสารง่ายขึ้น 4) เลือกใช้วัจนภาษาที่เหมาะสมกับสตรี ทั้งคำพูดภาษาเขียนที่กระชับเข้าใจง่าย ส่วนอวัจนภาษาในการสื่อสารของสตรีวัยทำงานในสื่อสังคมออนไลน์มักมีการใช้สัญลักษณ์เครื่องหมาย เช่น อิโมจิ เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารคู่กับสี เพื่อให้ดึงดูดความสนใจและเกิดการจดจำได้ง่าย

“การกำหนดประเด็นเนื้อหาสารสุขภาพ ควรประยุกต์หลักการตลาด Segmentation Targeting Positioning (STP) ว่าคุณกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานมีกี่กลุ่ม และเราจะเจาะที่กลุ่มไหนที่จะยอมรับและเกิดอิมแพคตามวัตถุประสงค์การสื่อสารมากที่สุด รวมถึงการวางตำแหน่งของเนื้อหาที่จะสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ส่วนการคัดเลือกเนื้อหา ภาษาในการสื่อสารจะต้องให้สอดคล้องกับลักษณะ ความชอบความสนใจ พฤติกรรมการใช้โซเชียล ในแต่ละกลุ่มที่จะเข้าไปสื่อสารด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2565)

3. ผลการศึกษาการนำเสนอและเผยแพร่สารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า ควรคำนึงถึงลักษณะของสื่อ เนื้อหา และกลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอสื่อสังคมออนไลน์ ควรใช้รูปแบบที่ดึงดูดน่าสนใจ ไม่เป็นทางการเกินไป เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจและเปิดรับได้เร็ว ปรับรูปแบบการนำเสนอให้เข้าใจง่าย ถ้าเป็นข้อมูลวิชาการควรนำเสนอให้มีความพอดี ไม่อ่อนคลายเกินไป จนขาดความน่าเชื่อถือ นำเสนอในรูปแบบที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรม และวิถีชีวิตของสตรีวัยทำงาน เน้นรูปแบบการเล่าเรื่อง การนำเสนอทางสื่อสังคมออนไลน์ต้องคำนึงถึงลักษณะเนื้อหา ช่วงเวลาความถี่ที่จะทำการสื่อสาร โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่สตรีวัยทำงานนิยมใช้ มีดังนี้ 1) เฟซบุ๊ก ใช้เผยแพร่เนื้อหาหลากหลายรูปแบบที่เข้าถึงผู้หญิงหลายช่วงวัย 2) ทวิตเตอร์ ใช้เผยแพร่เนื้อหาที่ต้องการเป็น กระแสและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มาก โดยเฉพาะสตรีวัยทำงานตอนต้น เน้นเผยแพร่วิดีโอแบบสั้น 3) ยูทูบ ใช้สร้างความรู้ความตระหนักเชิงลึก และเสริมทักษะในการลดการบริโภคน้ำตาล เผยแพร่วิดีโอได้ทั้งแบบยาวและสั้น เหมาะกับสตรีวัยทำงานตอนกลาง 4) อินสตาแกรม ใช้สร้างควมมีส่วนร่วม ผ่านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะสตรีวัยทำงานตอนต้น ใช้เผยแพร่เนื้อหารูปภาพและวิดีโอสั้น นอกจากนี้ยังมีช่องทางเลือกในการเผยแพร่อื่น เช่น 5) ทวิตเตอร์ ใช้เผยแพร่ข้อความสั้น ที่สร้างกระแสความสนใจ ขยายประเด็นเชื่อมโยง ไปทางช่องทางอื่นต่อได้ 6) โลกไลน์ เป็นช่องทางการเผยแพร่ระบบปิดที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเรื่อง การบริโภคน้ำตาลและโรค NCDs 7) คลับเฮ้าส์ เป็นช่องทางการสนทนาพูดคุยแบบกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงลึก นำไปสู่การหาทางออกในประเด็นเรื่องน้ำตาลและโรค NCDs

“ควรนำเสนอด้วยรูปแบบที่เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ สำหรับผู้หญิงทำงานใช้การเล่าเรื่องเล่าประสบการณ์ การจะให้ข้อมูลเรื่อง NCDs เรื่องน้ำตาล ต้องนำเสนอเรื่องวิชาการ ให้ดูไม่วิชาการ อย่างแพลตฟอร์มที่กลุ่มผู้หญิง ทำงานใช้เยอะ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ และที่เป็นเทรนด์เลยคือ ทวิตเตอร์ เพราะมีระบบที่เข้าถึงและทำให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมได้มากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2565)

4. ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า 1) กลยุทธ์ด้านการออกแบบเนื้อหาสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ สามารถใช้กลยุทธ์ออกแบบเนื้อหาเป็นลำดับขั้น สื่อสารจากประเด็นที่ใกล้ตัวไปเรื่องไกลตัว ประกอบด้วย 1.1) ชั้นแรกจะมุ่งเป้าให้ผู้หญิงทำงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดการบริโภคน้ำตาล โดยดึงความสนใจจากประเด็นที่ใกล้ตัว เช่น ปัญหาสุขภาพตามช่วงวัย หรือประเด็นที่ผู้หญิงทำงานสนใจ กังวล นำความสนใจหรือปัญหาเหล่านั้นไปเชื่อมโยงกับสาเหตุของปัญหาซึ่งก็คือน้ำตาล เพื่อเป็นทางออกว่าถ้าผู้หญิงลดทานหวานก็จะลดปัญหาเหล่านั้นด้วย โดยในกลุ่มสตรีวัยทำงานตอนต้น มักมีประเด็นกังวลในเรื่องรูปลักษณ์ความสวยงาม ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มาก่อนการเป็นโรค และในกลุ่มสตรีวัยทำงานตอนกลาง กลุ่มสตรีที่เริ่มมีครอบครัวและบุตร มักจะกังวลในเรื่อง ความเสื่อม ความแก่ การเจ็บป่วย 1.2) เมื่อผู้หญิงมีความสนใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทานหวานมากขึ้น

ขั้นต่อไปจะเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างความรอบรู้ในการป้องกันโรค NCDs โดยสื่อสารถึงความเสี่ยงเรื่องน้ำตาลกับการเกิดโรค NCDs ในระยะยาว เป็นการสร้างความตระหนักว่าถ้าไม่ลดหวานตั้งแต่ตอนนี้ ในอนาคตจะเกิดความเสียหายโรครวม และผลกระทบที่ตามมาอย่างไร เช่น ความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์และมีบุตร ความเสี่ยงในการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์หรือการส่งต่อพันธุกรรมไปสู่บุตร มีความเสี่ยงโรค NCDs อื่น ๆ เช่น โรคมะเร็งเต้านม โรคหลอดเลือดสมอง โรคความจำเสื่อม ซึ่งส่งผลต่อค่าใช้จ่ายและภาระในการดูแลที่ตกกับครอบครัว ทำให้กลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญของการลดหวานเพื่อป้องกันโรค ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายสังเกต และป้องกันความเสี่ยงโรค NCDs ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้พบว่า กลยุทธ์จุดจับใจด้านอารมณ์สามารถดึงดูดใจกลุ่มผู้หญิงได้ดี ด้วยการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระเข้าไปในใจเพื่อให้คล้อยตาม ต้องคำนึงถึงช่วงวัย ความต้องการและสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายด้วย โดยจุดจับใจด้านอารมณ์เชิงบวก จะตอบสนองได้ดีต่อวิถีชีวิตที่เคร่งเครียดของผู้หญิงทำงาน แต่อาจไม่ถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ทันที จึงควรผสมผสานจุดจับใจเชิงลบ เพื่อเสริมแรงเชื่อมโยงเรื่องน้ำตาลให้เข้ากับปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่ควรรุนแรงไปจนกลุ่มเป้าหมายหลีกเลี่ยง 2) กลยุทธ์ด้านการนำเสนอทางสื่อสังคมออนไลน์ ควรเน้นรูปแบบนำเสนอที่เป็นธรรมชาติ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ในหัวเรื่องหรือบทนำควรใช้คำหลักที่เกี่ยวกับความสนใจหรือปัญหาของกลุ่มเป้าหมายมาเน้นย้ำ หรือตั้งคำถามเพื่อเปิดประเด็นให้เกิดการสนใจติดตามต่อ วางกลยุทธ์จัดเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก มีการใช้กลยุทธ์ด้านตัวแบบมาช่วยสร้างความสนใจน่าเชื่อถือ โดยมีผู้ทรงอิทธิพลในโลกสังคมออนไลน์ ผู้นำทางความคิด และตัวแบบในชีวิตจริงมาเป็นผู้นำเสนอดำเนินเรื่อง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้สตรีวัยทำงานลดการบริโภคน้ำตาล 3) กลยุทธ์ด้านการเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ ควรผสมผสานทั้งรูปแบบและช่องทางการเผยแพร่ให้เกิดความเชื่อมโยงกัน เน้นรูปแบบวิดีโอสั้น ที่เข้าใจง่ายในเวลาจำกัด ผสมผสานรูปแบบอื่นทั้ง บทความสั้น อินโฟกราฟิกส์ รูปภาพจริง กำหนดธีมการออกแบบสื่อปรับปรุงแบบเนื้อหาให้เหมาะสมเผยแพร่ได้หลายช่องทาง

“ใช้กลยุทธ์ประเด็นเนื้อหา จากเรื่องใกล้ตัวไปไกลตัว ออกแบบเนื้อหาเป็นสเตป ๆ สเตปแรก จะดึงความสนใจในสิ่งที่ใกล้ตัวผู้หญิงทำงานก่อน เช่น การกินหวานกับปัญหาสุขภาพที่ใกล้ตัวเค้า ช่วงวัยเค้า เมื่อเค้าสนใจแล้ว สเตปต่อไปก็ค่อยสะกิดใจให้เห็นความเสี่ยงการกินหวานกับโรคในระยะยาว ถ้าไม่ลดหวานตั้งแต่ตอนนี้ในอนาคตจะเสี่ยงโรคอย่างไร ผลที่ตามมาเป็นอย่างไร ให้เห็นความสำคัญของการป้องกันโรค ควรนำเสนอโดยเน้นความเป็นธรรมชาติ จากเรื่องง่ายไปเรื่องยาก ใช้กลยุทธ์ตัวแบบ ถ้าเป็นเรื่องกินหวาน ใครที่เค้าเชื่อถือ และถ้าเป็นผู้หญิงเหมือนกันก็จะมีผลเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายได้ดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2565)

5. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า 1) การพัฒนานโยบายการสื่อสาร ต้องกำหนดวัตถุประสงค์และพัฒนาแผนสื่อสารเชิงกลยุทธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เฉพาะเจาะจงไปยังสตรีวัยทำงาน โดยคำนึงถึงปัจจัยความหลากหลายทั้งช่วงวัย ระดับงาน พฤติกรรมวิถีชีวิต ภูมิสำเนา สื่อสารความรู้ทางด้านสุขภาพให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งความรู้การบริโภคน้ำตาล ความเสี่ยงในการเกิดโรค NCDs และปัญหาสุขภาพในเพศหญิง ทักษะการควบคุมและลดการบริโภคน้ำตาล รวมถึงการสังเกตความเสี่ยงเพื่อป้องกันโรค NCDs ได้ด้วยตนเอง พัฒนาการขับเคลื่อนทางสังคมสร้างเสริมให้สตรีวัยทำงานมีค่านิยมวัฒนธรรมการบริโภคอาหารสุขภาพ ท้องถิ่นทดแทนการบริโภคน้ำตาล พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศส่วนกลางที่เป็นต้นแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อลดหวานลดโรคทางสื่อสังคมออนไลน์ พัฒนากลไกขับเคลื่อนการสื่อสารผ่านภาคีเครือข่ายสุขภาพต่าง ๆ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายสตรีวัยทำงาน เช่น สมาคมโรคมะเร็งเต้านม สมาคมสตรีเป็นต้น และสื่อสารสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ให้ความรู้และแนะนำทางเลือกสุขภาพเพื่อผู้ประกอบการนำไปพัฒนาต่อยอด ปรับสูตรลดความหวาน นำไปสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายคือสตรีวัยทำงานโดยตรงทางสื่อสังคม

ออนไลน์ของตนเอง 2) การพัฒนาการออกแบบเนื้อหา ควรใช้วิธีการสร้างแบบจำลองบุคคล (Persona) มาเป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมายสตรีวัยทำงานแต่ละกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกทางสภาพปัญหา ทักษะ บุคลิก ลักษณะความต้องการ ความชอบ นำมาวางแผนการสื่อสารสุขภาพได้ถูกต้อง 3) การพัฒนาการนำเสนอและเผยแพร่ พบว่าควรนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการจนเกินไป และมีความน่าเชื่อถือ โดยเผยแพร่ให้เหมาะสมกับรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์แต่ละช่องทางที่ทำการเผยแพร่ 4) การพัฒนากลยุทธ์สื่อสาร ควรใช้กลยุทธ์จุดจับใจเป็นส่วนหนึ่งการตลาดเพื่อสังคมเพื่อเสริมแรงการโน้มน้าวใจ การจะพัฒนาแคมเปญลดหวานลดโรคร้อยยั้ง ควรใช้จุดจับใจเชิงบวกที่ตอบสนองต่อแรงจูงใจด้านความสำเร็จ ด้านรางวัล ด้านความภาคภูมิใจ ด้านความนับถือตนเองของสตรีวัยทำงาน ทั้งนี้ควรผสมผสานจุดจับใจเชิงลบด้วย แต่ไม่ให้รุนแรงเกินไป เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการปรับลดการทานหวานในกลุ่มสตรีวัยทำงาน การพัฒนาด้านกลยุทธ์การเสริมพลัง ควรพัฒนาเนื้อหาที่ให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ มีการตั้งเป้าหมายและทำไปพร้อม ๆ กัน เสริมทักษะให้กลุ่มเป้าหมายสามารถควบคุมและเลือกวิถีลดหวานที่เหมาะสมกับตัวเอง การพัฒนาด้านกลยุทธ์ด้านการโน้มน้าวใจ ควรบูรณาการการโน้มน้าวใจอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาความสนใจและทัศนคติของกลุ่มสตรีวัยทำงาน นำมาออกแบบเนื้อหาสื่อสารในระดับที่เหมาะสม โน้มน้าวให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม เชิญชวนกลุ่มเป้าหมายให้มีส่วนร่วมสนับสนุน โน้มน้าวใจด้วยเหตุผลที่หนักแน่น และด้วยความน่าเชื่อถือของทั้งผู้สื่อสารและเนื้อหาสาร สื่อสารได้ถูกต้องชัดเจนตรงไปตรงมา การพัฒนากลยุทธ์ด้านการออกแบบเนื้อหา ควรผสมผสานเนื้อหาเชิงโฆษณาและประชาสัมพันธ์ โดยวางเนื้อหาเชิงโฆษณา ให้เป็นกระแสสังคมเพื่อดึงดูดความสนใจวางเนื้อหาเชิงประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อสารข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ โน้มน้าวให้เกิดการลดหวานอย่างยั่งยืน เน้นออกแบบเนื้อหาโดยสร้างความมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ใช้กิจกรรมจูงใจให้ร่วมเป็นเครือข่ายหรือร่วมมือกับกลุ่มผู้นำหรือผู้มีอิทธิพลทางความคิด พัฒนากลยุทธ์การนำเสนอที่เล่นกับกระแสสังคมหรือกระแสนิยมของกลุ่มเป้าหมายสตรีวัยทำงาน ให้เกิดการพูดถึงและแบ่งปันส่งต่อ เช่น การนำเสนอทางเลือกสุขภาพในรูปแบบแพชั่นฟู้ด คาเฟ่ฮอปปีง ที่เน้นการท่องเที่ยวเดินทางแวะชิมอาหารสุขภาพ เช็คอิน ถ่ายรูป หรือการทำรูปแบบละครหรือซีรีส์ สะท้อนผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคน้ำตาลและสื่อสารพฤติกรรมแฝง (Tie-in) ด้านสุขภาพ การพัฒนากลยุทธ์การขยายเครือข่ายทางสื่อสังคมออนไลน์ ควรจัดตั้งโครงการหลักทางสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน ดึงดูดกลุ่มสตรีวัยทำงานให้เข้ามาเป็นสมาชิก ขยายความร่วมมือไปในระดับกลุ่มหรือโหนด เชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามีส่วนร่วม ให้เกิดเครือข่ายสื่อสารทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น พัฒนาแกนนำสตรีสื่อสาร ใช้สื่อสังคมออนไลน์สื่อสารเนื้อหาและกิจกรรมที่มีประโยชน์ ช่วยเหลือสมาชิกอย่างต่อเนื่องให้เกิดความผูกพันยึดโยงกับเครือข่าย ให้เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงานสื่อสารลดหวานด้านโรคในระดับชุมชน สังคม และระดับนโยบายต่อไป

“ต้องพัฒนาแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ทางโซเชียลมีเดียที่มุ่งเป้าและยึดโยงกับผู้หญิงทำงาน มีการบริหารจัดการที่ดีและมีกลไกสนับสนุนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การสื่อสาร นำหลักการตลาดเพื่อสังคมมาพัฒนาแคมเปญรณรงค์ สื่อสารให้เกิดการจุดกระแสประเด็นเรื่องน้ำตาลและพิษภัยโรค NCDs เพื่อจูงใจกลุ่มผู้หญิงทำงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมสุขภาพ รวมถึงจูงใจภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในสังคม ให้เกิดความตระหนัก ตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วม ให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมและชุมชน จนอาจเกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายสตรีไม่กินหวานต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2565)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษา นโยบายการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า ควรใช้หลักไตรพลัง หรือสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาเป็นแนวทางในการวางกรอบนโยบายสื่อสารสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แคทรียา การราม และคณะ โดยการผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพควรคำนึงถึงหลักสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ต้องอาศัยกลไกทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน การสร้างเครือข่ายด้านสุขภาพในชุมชน ทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม (แคทรียา การราม และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิริยาพร อุดทา และ อริชัย อรรถอุดม การสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อออนไลน์ต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ตามลักษณะประชากรและลักษณะทางจิตวิทยา การสื่อสารต้องทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ โดยมีการนำเสนอกลยุทธ์การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ มาช่วยเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ (อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม, 2560) และเป็นไปตามแนวคิดหลักสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาที่นำเสนอแนวคิดใน วีระศักดิ์ พุทธาศรี การขับเคลื่อนนโยบายสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรค NCDs ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน ต้องมีการสร้างพันธมิตรและภาคีเครือข่าย (วีระศักดิ์ พุทธาศรี, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรชัย โปธิสุวรรณ การสื่อสารในโลกสังคมออนไลน์ต้องมีการสร้างกลุ่มสังคมรวมภาคีเครือข่าย และมีการสื่อสารให้ความรู้และกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีการให้ความรู้ตามกระแสสังคมในขณะนั้น (สรรชัย โปธิสุวรรณ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ฉัตรเฉลิมพล และคณะ การสื่อสารขององค์กรต้องมีการนำเสนอข่าวในเชิงบวก เน้นการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกผ่านขององค์กรเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือกับประชาชน โดยนำเสนอข่าวสารสม่ำเสมอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (อัจฉรา ฉัตรเฉลิมพล และคณะ, 2561)

2. ผลการศึกษาการออกแบบเนื้อหาสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า การกำหนดประเด็นเนื้อหา จะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล มีการแบ่งและเลือกกลุ่มเป้าหมายหลัก รวมถึงวางตำแหน่งในการสื่อสาร โดยประยุกต์หลักการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด (STP) ทำการแบ่งกลุ่มเป้าหมายสตรีวัยทำงาน กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักในกลุ่มสตรีวัยทำงานตอนต้นและตอนกลาง และวางตำแหน่งในการสื่อสารสุขภาพในเชิงป้องกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khumhome, B. et al. การเลือกอาหารปลอดภัยเพื่อบริโภคนั้น มีการแบ่งประชากรในพื้นที่และกำหนดกลุ่มเป้าหมายสื่อสารหลักเป็นกลุ่มวัยทำงานและวัยรุ่นตามปัจจัยอายุ การศึกษาและการประกอบอาชีพเป็นต้น ทำการวางตำแหน่งการสื่อสารสุขภาพด้านราคา ความสะอาด ความคุ้มค่าและความสะดวกของอาหารในการบริโภค (Khumhome, B. et al., 2021) การใช้วงจภาษา ต้องเลือกภาษาที่เข้าใจง่าย น่าเชื่อถือ หลีกเลี่ยงศัพท์ทางวิชาการ ใช้ถ้อยคำเหมือนเพื่อนเล่าเรื่องให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การใช้วงจภาษาเน้นสื่อสารด้วยภาพจริง สีสันดึงดูดใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ การใช้กลยุทธ์ด้านเนื้อหาในการสื่อสารต้องใช้คำที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงศัพท์แพทย์และศัพท์วิชาการที่เข้าใจยาก เล่าเรื่องให้ตรงกับวิถีชีวิตของคนวัยทำงาน แต่ต้องมีความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่นำเสนอ สีและภาพต้องเป็นภาพที่น่าสนใจ มีการใช้ภาพอาหารจริง ๆ มาแนะนำ (กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ, 2565) ในเทศหญิงยังมีการใช้สัญลักษณ์มาสื่อสารประกอบเพื่อแสดงอารมณ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ Butterworth, S. E. et al. การสื่อสารในโลกออนไลน์ของผู้หญิงมักจะมีการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ร่วมด้วย เช่น การใช้โอมิในการแสดงอารมณ์ร่วมกับข้อความจะเป็นที่ชื่นชอบและดึงดูดใจในเทศหญิงมากกว่าเทศชาย (Butterworth, S. E. et al., 2019)

3. ผลการศึกษาการนำเสนอและเผยแพร่สารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า การนำเสนอเนื้อหา ควรนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการจนเกินไปและมีความน่าเชื่อถือ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์แต่ละช่องทางที่ทำการเผยแพร่ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูป คลับเฮ้าส์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ การนำเสนอข้อมูลการสื่อสารสุขภาพบนสื่อสังคมออนไลน์ ต้องเป็นข้อมูลที่เข้าใจง่าย สั้นกระชับ และตรงกับวิถีชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในคนวัยทำงานเพื่อให้เกิดความสนใจในการปรับใช้กับการบริโภคตามวิถีชีวิตประจำวันของคนวัยทำงาน

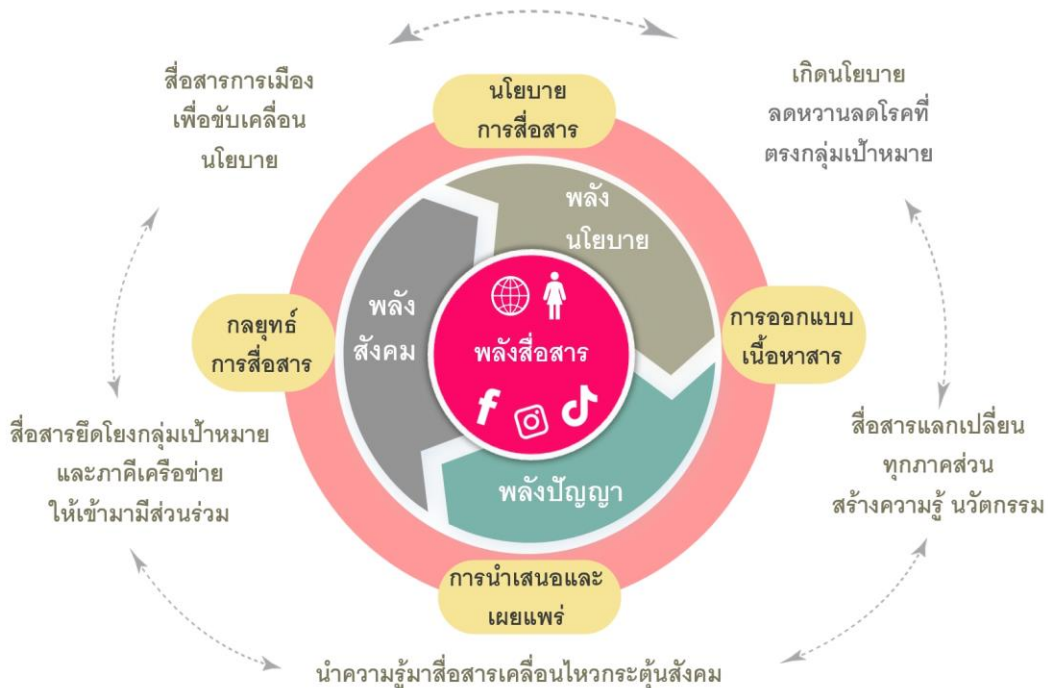
แต่ยังคงต้องคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลประกอบด้วยเสมอ (กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติพัทธ์ ลิ้มสัมฤทธิ์นิภา และ จันทิมา เขียวแก้ว การนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต้องเป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ มีการนำเสนอในรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจและอารมณ์ของผู้รับสาร จะเห็นได้ว่าช่วงเวลาในการเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ จะเน้นเป็นช่วงหลังเลิกงานและวันหยุดซึ่งจะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์มาก (ธิติพัทธ์ ลิ้มสัมฤทธิ์นิภา และจันทิมา เขียวแก้ว, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร นระราวัง และ สุพัฒน์ อาสนะ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์จะเข้าใช้มากในช่วงเย็นหลังเลิกกิจกรรมต่าง ๆ แล้วและช่วงระหว่างการพักกลางวันจะเป็นช่วงที่มีเวลาว่างเข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด (ศศิธร นระราวัง และสุพัฒน์ อาสนะ, 2562)

4. ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า 1) กลยุทธ์ด้านการออกแบบเนื้อหาสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ ต้องมีการรวบรวมประเด็นปัญหา นำเรื่องที่เป็นกระแสสังคมมาทำเป็นเนื้อหา เนื้อหาต้องกระชับออกแบบให้ตรงกับช่องทางทางการเผยแพร่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ ต้องมีการศึกษาสภาพปัญหา หรือประเด็นที่เป็นข้ออุปสรรคต้องทำการสื่อสารเพื่อแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว มีการหยิบประเด็นกระแสในโลกสื่อสังคมออนไลน์นำมาพูดหรือสร้างเป็นกลยุทธ์ด้านเนื้อหา และเนื้อหาที่ต้องกระชับ เข้าใจง่าย และมีความน่าเชื่อถือ ออกแบบเนื้อหาให้ตรงกับช่องทางที่เผยแพร่ เช่นข้อความในเฟซบุ๊ก รูปภาพในอินสตาแกรม วิดีโอในยูทูบ เป็นต้น (กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bidmon และ Terlutter ผู้หญิงมีความตระหนักในเรื่องข้อมูลสุขภาพโภชนาการออนไลน์สูงกว่าผู้ชาย มีแรงจูงใจทางด้านสังคมในการสืบค้นข้อมูลสุขภาพ ผู้หญิงวัยทำงานกลางคนมีบทบาทของความ เป็นแม่และผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว จะใช้สื่อสังคมออนไลน์และการหาข้อมูลสุขภาพทางออนไลน์ที่มีเนื้อหาน่าสนใจ และตรงกับวิถีชีวิตของตน (Bidmon, S. & Terlutter, R., 2015) 2) กลยุทธ์ด้านการการนำเสนอทางสื่อสังคมออนไลน์ ต้องนำเสนอสารที่ตรงกับกับชีวิตประจำวันของผู้รับสาร มีการเรียงลำดับเนื้อหาเชื่อมความสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม การสื่อสารสุขภาพผ่านเฟซบุ๊กมีการใช้กลยุทธ์ด้านเนื้อหา ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ให้ข้อมูลด้านสุขภาพให้ครบถ้วนเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม, 2560) 3) กลยุทธ์ด้านการเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ ใช้การผสมหลายรูปแบบและช่องทาง ควรเน้นวิดีโอ ร่วมกับแบบอื่นเช่น รูปภาพ อินโฟกราฟิกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม ควรเผยแพร่เนื้อหาสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์หลายช่องทาง เป็นการเลือกรูปแบบสื่อประสมมากกว่า 1 สื่อ เช่น ภาพ ข้อความ ภาพเคลื่อนไหว กำหนดธีมออกแบบกราฟิกให้น่าสนใจดึงดูดการติดตาม (อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รินรดา มะอาลา และคณะ รูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีหลากหลายรูปแบบ ต้องมีการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และช่องทางในการนำเสนอหรือเผยแพร่ เช่น ข้อความ คลิป นำเสนอผ่านเฟซบุ๊ก เป็นต้น (รินรดา มะอาลา และคณะ, 2564)

5. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า การพัฒนานโยบายการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ ต้องคำนึงถึงปัจจัยเรื่อง เพศ ช่วงวัย ระดับการปฏิบัติงานและวิถีชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมพันธุ์ ศรีจันทร์ และคณะ พฤติกรรมสุขภาพมีปัจจัยและตัวแปรที่มาจากทั้งอายุ เพศ วิทยุฒิ ความเชื่อสุขภาพ การสนับสนุนจากสังคม ในวัยทำงานนั้นอายุและสถานภาพของครอบครัวเป็นปัจจัยในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมสุขภาพ ตระหนักถึงโอกาสในการเกิดโรคทำให้เกิดแรงขับในการเปลี่ยนแปลงสุขภาพ และทั้งแรงสนับสนุนทางสังคมกลุ่มสังคมและสภาวะแวดล้อมเป็นตัวสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับพฤติกรรมสุขภาพ (เสริมพันธุ์ ศรีจันทร์ และคณะ, 2565) การพัฒนาด้านการออกแบบเนื้อหา ควรมีการใช้วิธีการสร้างแบบจำลองบุคคลเป็นตัวแทนกลุ่มสตรีวัยทำงาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ปัจจัย สภาพปัญหาและความต้องการ ความชอบ ความสนใจ นำไปสู่การวางแผน

ออกแบบการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Massey, P. M. et al. มีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นการจำลองและหาแนวทางกลยุทธ์การสื่อสารไปยังกลุ่มต่าง ๆ จากข้อมูลลักษณะทางประชากร รวมถึงข้อมูลด้านจิตวิทยาความชอบและความสนใจที่ต่างกัน ทำให้ช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ในการออกแบบเนื้อหาสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เฉพาะเจาะจงเชื่อมโยงไปยังกลุ่มเป้าหมาย (Massey, P. M. et al., 2021) ต้องผสานการสื่อสารทั้งโฆษณาและประชาสัมพันธ์เข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม การสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต้องผนวกการสื่อสารทั้งการแจ้งข่าว ประชาสัมพันธ์ และเชิงโฆษณาเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและติดตาม โดยนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายมีความน่าเชื่อถือ การพัฒนาด้านกลยุทธ์การสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ ควรเน้นพัฒนาการใช้สื่อสังคมออนไลน์เชื่อมโยงรวมตัวกันเป็นภาคีเครือข่ายต่าง ๆ (อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร นิภานนท์ การผลักดันนโยบายสุขภาพต้องทำแบบเชิงรุกมีการวางกลยุทธ์ด้านสื่อมาใช้ โดยใช้กลยุทธ์ด้านตัวบุคคลมาเป็นตัวช่วยผลักดัน มีการดึงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือสร้างเป็นกิจกรรมให้เกิดกระแสในโลกสื่อสังคมออนไลน์ (สุภาพร นิภานนท์, 2560) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเชื่อมโยงกันทั้งภาครัฐและเอกชน พัฒนาให้เกิดแกนนำสตรีในการส่งเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชยา นาคำ และคณะ มีการถ่ายทอดให้ความรู้กลุ่มแกนนำ ให้เกิดองค์ความรู้ในการช่วยสื่อสารต่อกับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อช่วยขยายผลการสื่อสารออกไปในวงกว้างขึ้นโดยอาศัยฟังก์ชันแกนนำเป็นตัวช่วยขับเคลื่อน (ณัฐชยา นาคำ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรณรงค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรค์ชัย โพธิ์สุวรรณ การเผยแพร่ความรู้บนโลกสื่อสังคมออนไลน์ต้องทำอย่างต่อเนื่องให้เกิดกระแส ขับเคลื่อนให้เกิดกลุ่มผู้ติดตามและสนใจ และเกิดปฏิสัมพันธ์ในโลกสื่อสังคมออนไลน์ทำให้มีการสร้างกระแสขยายเป็นวงกว้างต่อไป (สรรค์ชัย โพธิ์สุวรรณ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน

จากแผนภาพ สรุปองค์ความรู้การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน มีข้อค้นพบดังนี้ นโยบายการสื่อสาร ควรผสมผสานการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์เข้าไปในหลักการของนโยบาย เสริมสร้างความรู้ในกลุ่มสตรีวัยทำงานและภาคส่วนต่าง ๆ นำไปเคลื่อนไหวกระตุ้นพลังสังคม การออกแบบเนื้อหาสาระ รวมถึงการนำเสนอและเผยแพร่ต้องมีความสอดคล้องกับสตรีวัยทำงานและช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ บูรณาการกลยุทธ์สื่อสารโน้มน้าวใจให้เกิดการสนับสนุน กลยุทธ์จุดจับใจเพื่อสร้างอารมณ์ร่วม กลยุทธ์เสริมพลังเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง กลยุทธ์ตัวแบบเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้คล้อยตาม และใช้กลยุทธ์การขยายเครือข่ายการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ ในส่วนแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ควรสื่อสารเพื่อยึดโยงสตรีวัยทำงานและภาคีเครือข่ายสุขภาพให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการสื่อสารผลิตภัณฑ์นโยบายสาธารณะด้านลดหวานลดโรคที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีของกลุ่มเป้าหมาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

นโยบายการสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาล ในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน พบว่า 1) ควรประยุกต์หลักไตรพลังมาใช้ในการวางกรอบนโยบาย โดยผสมผสานพลังการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นกลไกขับเคลื่อน 2) กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสื่อสารสุขภาพเชิงป้องกันและไปยังกลุ่มสตรีวัยทำงาน 3) วางแผนการออกแบบเนื้อหาสาระ การนำเสนอและเผยแพร่ รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพปัญหา ความชอบความสนใจและแรงจูงใจด้านอารมณ์ของสตรีวัยทำงานที่มีความต่างจากเพศชาย ข้อเสนอแนะงานวิจัยควรนำความรู้จากงานวิจัยนี้เพื่อนำไปพัฒนาสตรีต้นแบบการสื่อสาร รวมถึงแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร กำหนดเป็นหนึ่งในนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดการขยายภาคีเครือข่ายสตรีไทยไม่กินหวานทางสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ และควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมล ไชยสิทธิ์ และคณะ. (2565). นโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารสุขภาพด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(12), 187-201.
- กรมอนามัย. (2561). น้ำตาลทานเท่าไร? เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2563 จาก <https://multimedia.anamai.moph.go.th/video-knowledges/daily-sugar-intake/>
- แคทริยา การาม และคณะ. (2564). รูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่สู่การปฏิบัติจังหวัดนนทบุรี ปี 2559. วารสารสหศาสตร์, 21(2), 144-161.
- ณัฐชยา นาคำ และคณะ. (2563). ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับแกนนำนักเรียนต่อความรู้และการปฏิบัติการจัดการอาหารในโรงเรียน. เชียงใหม่เวชสาร, 60(1), 114-24.
- ตรีชญา หวังพิทักษ์. (2562). การสื่อสารการสร้างเสริมสุขภาพของเว็บไซต์ไทยเฮลท์ในสื่อสังคมออนไลน์กับการเปิดรับและการใช้ประโยชน์ของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2563 จาก libdoc.dpu.ac.th/thesis/Treechada.Wan.pdf
- จิตติพัทธ์ ลิ้มสัมฤทธิ์นิภา และจันทิมา เขียวแก้ว. (2564). รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างคุณค่าตราองค์กรของสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดพันธกิจสัมพันธ์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(4), 96-110.

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (22 กันยายน 2565). การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน. (กนกพงษ์ ม่วงศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (16 กันยายน 2565). การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน. (กนกพงษ์ ม่วงศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (9 กันยายน 2565). การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน. (กนกพงษ์ ม่วงศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (16 กันยายน 2565). การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน. (กนกพงษ์ ม่วงศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (7 กันยายน 2565). การสื่อสารสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดการบริโภคน้ำตาลในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน. (กนกพงษ์ ม่วงศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง และกัญญรัตน์ หงส์วรรณันท์. (2563). การสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อสังคมเครือข่ายกับกลุ่มโรค NCDs ตามแนวคิด “สร้างนำซ่อม”. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม, 6(1), 56-67.
- รินรดา มะอาลา และคณะ. (2564). การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลนครหาดใหญ่จังหวัดสงขลา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(1), 299-314.
- วสุนธรา รตโนภาส. (2560). กินดีสำหรับสุขภาพดีในศตวรรษที่ 21. The Golden Teak: Science and Technology Journal, 4(1), 1-14.
- วีระศักดิ์ พุทธาศรี. (2561). สามเหลี่ยมเข็มนาฬิกา: 9 ปีสมัยสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย (พ.ศ. 2551-2559). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- ศศิธร นระว้าง และสุพัฒน์ อาสนะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน, 23(1), 1-16.
- สรรรค์ชัย โพธิ์สุวรรณ. (2563). การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 1-14.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2560. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2563 จาก www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ต้น_สังคม/ลาซาสุขภาพ/Food_consumption_behavior_of_the_population/2560/รายงานฉบับสมบูรณ์.pdf
- สำนักโรคไม่ติดต่อ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564). เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2563 จาก https://www.thaincd.com/document/doc/plan/หนังสือ_แผนยุทธศาสตร์NCDระดับชาติ.pdf
- สุภาพร นิภานนท์. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารและการบริหารประเด็นเพื่อผลักดันนโยบายระบบสุขภาพมาตรฐานเดียว. นิเทศสยามปริทัศน์, 16(21), 157-69.
- เสริมพันธุ์ ศรีจันทร์ และคณะ. (2565). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของประชาชนวัยทำงานในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 15(1), 1-15.
- อัจฉรา ฉัตรเฉลิมพล และคณะ. (2561). ผลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อองค์กรและการรับรู้ของลูกค้ายุคดิจิทัล บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน)(ปตท). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), 1-14.
- อริยาพร อุดทา และอริชัย อรรถอุดม. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพออนไลน์ผ่านสื่อเฟซบุ๊กของโรงพยาบาลพญาไท. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 5(2), 145-156.

- Bidmon, S. & Terlutter, R. (2015). Gender Differences in Searching for Health Information on the Internet and the Virtual Patient-Physician Relationship in Germany: Exploratory Results on How Men and Women Differ and Why. *Journal of medical Internet research*, 17(6), e156.
- Butterworth, S. E. et al. (2019). Sender gender influences emoji interpretation in text messages. *Frontiers in Psychology*, 10(784), 1-5.
- Fried, S.K. & Rao, S. P. (2003). Sugars, hypertriglyceridemia, and cardiovascular disease. *The American journal of clinical nutrition*, 78(4):873S-880S.
- Hallam, J. et al. (2016). Gender-related Differences in Food Craving and Obesity. *Yale J Biol Med*, 89(2). 161-73.
- Khumhome, B. et al. (2021). Marketing strategies for safe food market in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), 174-89.
- Massey, P. M. et al. (2021). Development of personas to communicate narrative-based information about the HPV vaccine on twitter. *Frontier Digital Health*, 3.

การพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*

DEVELOPMENT OF ECONOMIC ABSORPTION MECHANISM FOR LOCAL FABRIC PRODUCTS IN NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY.

ธนาภรณ์ เมืองมุงคุณ^{1*}, สุรศักดิ์ แก้วอ่อน², สมรักษ์ รอดเจริญ³, ธัชชา สามพิมพ์⁴
Tanaporn Muangmongkul¹, Surasak Kaew-on², Somrak Rodjaroen³, Tatcha Sampim⁴

^{1,4}คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

^{1,4}Faculty of Industrial Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

^{2,3}คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

^{2,3}Faculty of Science and Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: tanaporn_mua@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบนโยบายกลไกดูดซับเศรษฐกิจและพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นตลาดพบว่ามหาวิทยาลัยมีความต้องการใช้สูงกว่าปริมาณการผลิต กลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการโครงการ 5 กลุ่ม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ศึกษาใช้วิธีการร่วมกันสร้างกลไกเชื่อมโยงความต้องการสินค้า/ผลผลิตในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า/ผลผลิตในพื้นที่ โดยดำเนินการจัดวิจัยเวทีประชาคมในรูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่ามหาวิทยาลัยมีการผลักดันการบริโภคผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทงานทางการ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องมีการดำเนินงานผ่านมติสภามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อาทิ มหาวิทยาลัยมีมติให้ใช้ผ้ายกเมืองนครเป็นส่วนประกอบแถบชุดครุยรับปริญญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และกำหนดนโยบายขอความร่วมมือให้บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยแต่งกายด้วยชุดผ้าไทยหรือผ้าพื้นเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ 2) ประเภทงานทั่วไป เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ต้องมีการดำเนินการผ่านมติสภามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เช่น ถุงผ้า เสื้อผ้าไทย ที่ทางบุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้มีการนำมาใช้ในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังมีพื้นที่ในการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางจัดจำหน่าย 2 รูปแบบ คือ จำหน่ายออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยบริหารทรัพย์สินและจัดหารายได้ และจำหน่ายออฟไลน์ผ่านศูนย์ จัดจำหน่ายในมหาวิทยาลัย แต่ในส่วนด้านการผลิตยังคงมีข้อจำกัดในผลิตในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และปัญหาด้านวัตถุดิบที่จำเป็นต้องมีการนำเข้าจากภายนอก ซึ่งส่งผลให้มีต้นทุนด้านการผลิตที่สูง

คำสำคัญ: กลไกดูดซับ, ผ้าพื้นถิ่น, กลุ่มผลิตผ้า

Abstract

The objective of this research is to design policies, mechanisms to absorb the economy and develop economic absorption mechanisms, vernacular fabric products, with the University of Rajabhat Nakhon Si Thammarat as a market. The university has a higher demand than the

production volume. Sample groups for implementing 5 groups of projects by specific selection methods. Students use common methods to create Mechanisms for linking product / product requirements in various departments of the university With the product producer group/Local production By conducting research on the community stage in the form of workshops Found that the university is pushing the consumption of fabric products from the vernacular of Nakhon Si Thammarat by dividing into 2 categories, namely 1) official work type. It is a product that must be operated through the resolution of the Rajabhat University of Nakhon Si Thammarat Ati University has resolved to use the Metropolitan Fabric as a Kruei band, receiving a degree from Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat. And set a policy for cooperation for personnel within the university to dress in Thai or native fabrics of Nakhon Si Thammarat Divided into 2 categories, namely 1) Official work type Is a product that must be implemented through the resolution of the Royal University of Nakhon Si Thammarat Ati University, resolved to use the Nakhon Phraek as a Khao Khao Phrae Division, received the degree of Rajabhat Nakhon Si Thammarat University. And establish a policy for cooperation for personnel within the university to dress Thai fabric set or native fabric of Nakhon Si Thammarat Province Every friday of the week 2) General work type is a product that does not need to be processed through the resolution of the Royal University of Srivat Nakhon Ratchasat, such as Thai clothing bags, which the personnel and students in the university have used in the activities of the university. There are also areas for distribution through 2 distribution channels, namely distribution. Online through the website of the Property Management Unit and provide income and sell offline through the center. On-site distribution But in terms of production, there are still restrictions on production in sufficient quantities to market demand. And raw material problems that require external imports Which results in costs are high.

Keywords: Absorbent Mechanism, Local Fabrics, Fabric Production Group

บทนำ

รัฐบาลได้มีการบรรจุมหาวิทยาลัยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากเป็นวาระเร่งด่วน และกำหนดประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้จัดทำร่างแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เรื่อง การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และมีตัวชี้วัดเรื่อง กลไกดูดซับเศรษฐกิจภายในพื้นที่ ซึ่งมีแนวคิดหลัก คือ การสร้างกลไกดูดซับเศรษฐกิจภายในพื้นที่ในรูปแบบของสหกรณ์วิสาหกิจเพื่อสังคม และการตลาด (Kotler, P. & Keller, L. K. , 2012) เพื่อให้เกิดกลไกที่สามารถรองรับเศรษฐกิจที่หมุนเวียนในพื้นที่ แล้วนำกลับไปสู่การกระจายและสร้างการเติบโตในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราช ในการดำเนินโครงการทุนทำทายไทย ใน 2 ปีที่ผ่านมา รวมถึงการประกาศพันธกิจของมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคมผ่านกลไกพันธกิจสัมพันธ์ จึงได้เล็งเห็นโอกาสในการสร้างกลไกเชื่อมโยงและประกบ (Plug in) ความต้องการสินค้า/ผลผลิตในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย (Demand side) กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า/ผลผลิตในพื้นที่ (Supply side) ภายใต้กลไกและรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม (Fair trade) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการผ่านการประชุมกับผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อ

วิเคราะห์เลือกประเด็นความต้องการของชุมชน จากนั้นวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของโครงการ และนำไปสู่การสร้างและการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม (Castaldo, S. et al, 2009) จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้กรอบโจทย์ "มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาภาคเพื่ออุตสาหกรรมในพื้นที่"

ในการวิจัยนี้ผู้ร่วมวิจัยจะยกกรณีศึกษาเรื่อง แนวทฤษฎีด้านวิสาหกิจชุมชนและกลยุทธ์ทางการตลาด มีรายละเอียดดังนี้ วิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้บัญญัติไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559) ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด โดยวิสาหกิจชุมชนควรมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการผลิตมาจากการสร้างสรรค์โดยนวัตกรรมของชุมชน มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจและการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย (Noknoi, C. et al., 2012) ในรายงานการศึกษาของ (Promsaka, N. et al, 2009) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชนจะส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ๆ อย่างมาก เช่น ชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ส่วนด้านทางสังคม คือ เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพแก่คนในชุมชนลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคเกษตรกรรม แนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) รายงานไว้ว่า มีแนวคิดหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดชุมชน คือแนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นแนวคิดการดำเนินงานของรัฐบาลประเทศญี่ปุ่น ภายใต้โครงการ OVOP One Village One Product เป็นโครงการที่รัฐบาลมีแนวคิดให้แต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้า และผลิตภัณฑ์ภายใต้ศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ โดยภาครัฐเข้ามากำกับดูแลและให้ความช่วยเหลือด้านความรู้และเทคโนโลยีรวมทั้งการบริการจัดการสมัยใหม่เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากตลาดชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Igusa, K. and Kunio, K., 2012) ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับโครงการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย โดยเฉพาะโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โดยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในแนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ถ้ามีการนำใช้อย่างจริงจังจะสามารถสร้างรายได้อันนำมาซึ่งความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยแนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ 1) พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล 2) ชุมชนมีการพึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์และ 3) ชุมชนมีการสร้างทรัพยากรมนุษย์ (ธวัชชัย กฤติยาภิชาติกุล, 2547)

ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผ้าที่มีความสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้คิดค้นนวัตกรรมทั้งเส้นไหม เส้นทอง เส้นฝ้าย และเส้นใยสังเคราะห์นำมาใช้ในการทอ เป็นเครื่องนุ่งห่มที่มีความงามทางวัฒนธรรม และสามารถประดิษฐ์ลวดลายต่าง ๆ สืบต่อกันมาแต่โบราณ แล้วพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและประโยชน์การใช้สอย การพัฒนาผ้าพื้นถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นตลาดในการอุตสาหกรรมชุมชน จึงได้มีการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ซึ่งอาจดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนกลุ่มในชุมชน หรือรูปแบบอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในหลายด้าน ทั้งด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน และการส่งเสริมเกษตรแปรรูปโดยชุมชน เพื่อการส่งเสริม การสนับสนุนการพัฒนา การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการผลิต การตลาด การจำหน่ายสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการเติบโตอย่างยั่งยืน ตลอดจนวิเคราะห์สังเคราะห์เสนอแนวคิด กลไกและวิธีการที่เหมาะสมในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก

(हत्यชนक क्कत्तसुडूरुणु, 2563) ในขณะท่ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณท์ (OTOP) ของผู้ประกอบการไทย (อัญชรา พุทธิกาญจนกุล และคณะ, 2558)

จากการศึกษาปัญหาดังกล่าวข้างต้นพบว่า การดำเนินงานด้านการตลาด การผลิตการจัดการและการเงิน และบัญชีในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนด้านการตลาดการผลิตการจัดการ และการเงิน การบัญชีอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงประเด็นปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานโดยการจัดหาสถานที่สำหรับแสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายรวมถึงการเพิ่มทักษะด้านการใช้ภาษาต่างประเทศที่จำเป็นให้สามารถสื่อสารได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบนโยบายกลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณท์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยตลาด
2. เพื่อพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณท์ผ้าพื้นถิ่น ภายในมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการพัฒนาโจทย์

คณะผู้วิจัยร่วมกันสร้างกลไกเชื่อมโยงความต้องการสินค้า/ผลผลิตในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย (Demand side) กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า/ผลผลิตในพื้นที่ (Supply side) ภายใต้กลไกและรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม (Fair trade) โดยมหาวิทยาลัยดำเนินการจัดเวทีประชาคมวิจัยในรูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้กรอบโจทย์ "มหาวิทยาลัยกับการพัฒนากลไกเพื่อดูดซับเศรษฐกิจภายในพื้นที่ 3 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 มีประเด็นเกี่ยวกับการเลือกรูปแบบของสินค้า/ผลผลิตภายใต้โครงการนี้ ครั้งที่ 2 มีประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเชิงนโยบายของมหาวิทยาลัยในการเป็นตลาดรวมถึงศักยภาพด้านอุปสงค์ (Demand side) เพื่อรองรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า/ผลผลิตในพื้นที่ (Supply side) และครั้งที่ 3 มีประเด็นเกี่ยวกับการสอบถามความคิดเห็นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า/ผลผลิตในพื้นที่ (Supply side) รวมถึงการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้ผลิต

กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเป็นกลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กลุ่มผลิตผ้าพื้นถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ 1) กลุ่มผ้าบาติก 4. ป อำเภอนบพิตำ 2) กลุ่มสตรีพัฒนา ผ้าบาติก บ้านสวนชั้น อำเภอช้างกลาง 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นนาตาปีแฮนด์เมด (อำเภอฟิปูน) 4) กลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ บาติกมัดย้อม (อำเภอลเฉลิมพระเกียรติ) 5) กลุ่มใบไม้คีรีวง (อำเภอลานสกา) จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้ problem tree ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือเชิงปฏิบัติการได้แก่ Logical framework, Problem Tree Objective tree และ Stakeholder Analysis.

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่น ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ด้านอุปสงค์/อุปทาน การใช้ผ้าพื้นถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ทางคณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผลิตผ้าพื้นถิ่น ได้แก่ 1) กลุ่มผ้าบาติก 4. ป อำเภอนบพิตำ 2) กลุ่มสตรีพัฒนาผ้าบาติก บ้านสวนชั้น อำเภอช้างกลาง 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นนาตาปีแฮนด์เมด (อำเภอฟิปูน) 4) กลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ บาติกมัดย้อม (อำเภอลเฉลิมพระเกียรติ) 5) กลุ่มใบไม้คีรีวง (อำเภอลานสกา) จากการจัดเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ด้านอุปสงค์ความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบ

ประเด็นปัญหา 2 ด้านคือ ด้านผู้บริโภค มีประเด็นคือ สินค้ามีราคาแพง สินค้าขาดคุณภาพ ไม่คงทน การออกแบบดีไซท์ไม่ทันสมัย และการใช้ประโยชน์ของสินค้ายังขาดความหลากหลาย ด้านผู้ผลิต มีประเด็นคือ การผลิตต้นทุนสูง

ผลการวิจัย

1. พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้กรอบโจทย์ "มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาโลกเพื่อดูซับเศรษฐกิจภายในพื้นที่ (ด้านอุปสงค์, Demand side) ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการพบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญและพร้อมสนับสนุนโครงการนี้เข้าสู่สภามหาวิทยาลัยเพื่อกำหนดเป็นนโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่น โดยคณะผู้บริหารได้แจ้งรายละเอียด ด้านอุปสงค์ถึงความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่น ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งจากการประมาณการเบื้องต้นพบว่าข้อมูลเชิงปริมาณ ด้านอุปสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมีความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่น ทั้งหมด 23 รายการ คิดเป็นปริมาณผ้าพื้นถิ่นรวม 113,660 หลา ดังตารางที่ 1 นอกจากนี้รายการและปริมาณความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่มีค่อนข้างสูงแล้วนั้น เมื่อแยกวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์รายการย่อย พบว่าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ต้องการความสวยงาม คุณภาพสูง และความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น การใช้ผ้าเป็นส่วนประกอบของชุดครูยในงานพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตที่จบการศึกษา รวมถึงการผลิตเสื้อผ้าของบุคลากร นักเรียนและนักศึกษา ของที่ระลึกงานต่าง ๆ และส่วนที่ใช้ในโรงแรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทั้งในส่วนของผ้าปูที่นอน ผ้าปูที่นอน โดยเฉพาะวอลเปเปอร์ ซึ่งให้เห็นถึงข้อมูลในแง่เชิงคุณภาพด้านอุปสงค์ของมหาวิทยาลัยที่ต้องการลายผ้าพื้นถิ่นที่สวยงาม คุณสมบัติเหมาะสมตามการใช้งานและสามารถสื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มดังกล่าวจำเป็นต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ รวมถึงลักษณะเฉพาะของผ้า ได้แก่ สี กลิ่น ลาย และคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น ป้องกันน้ำ ป้องกันเชื้อรา เป็นต้น

ตารางที่ 1 รายการด้านอุปสงค์ความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

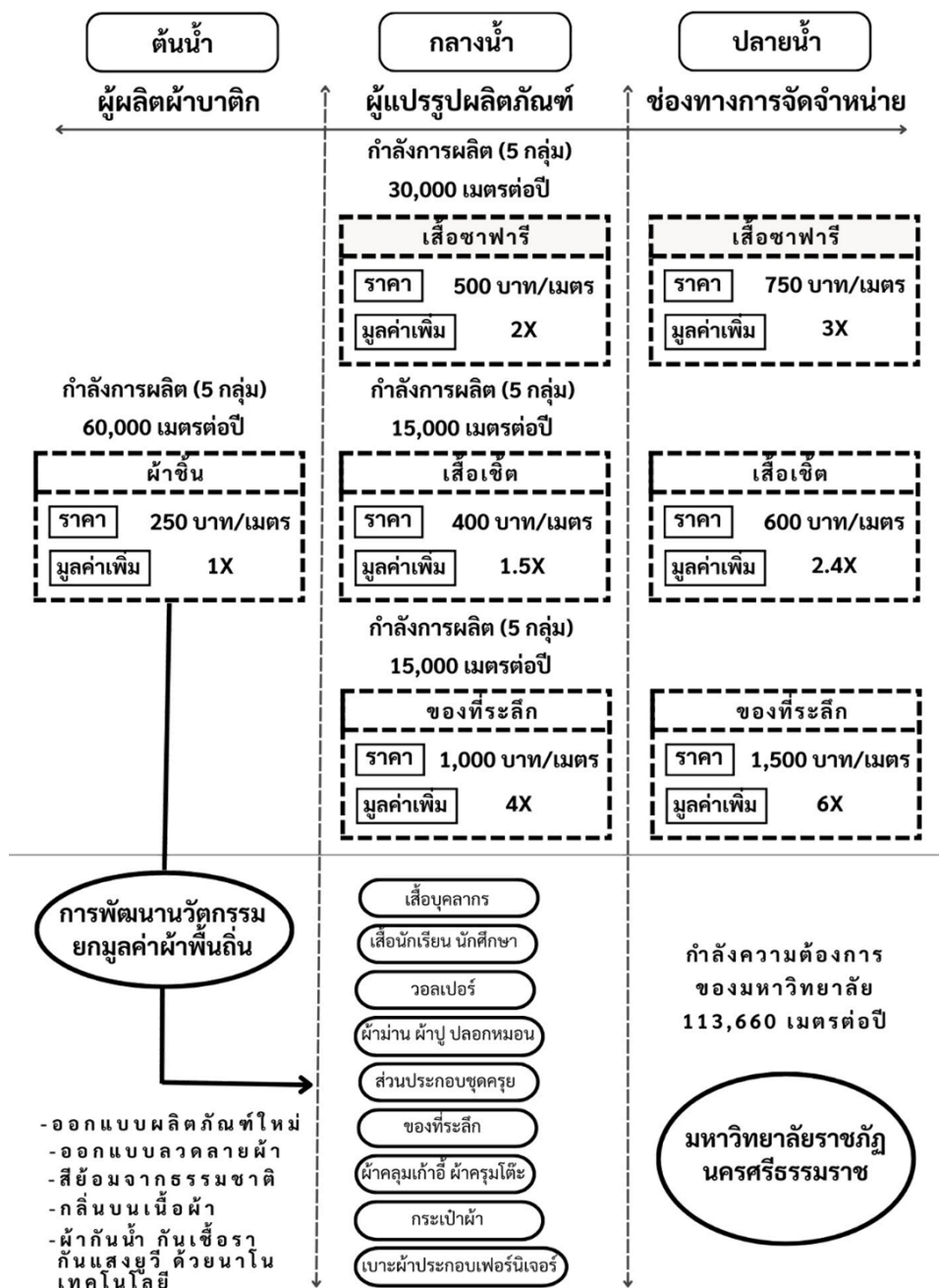
ลำดับที่	ผลิตภัณฑ์	งาน/สถานที่ใช้ผลิตภัณฑ์	จำนวนหน่วย	ปริมาณ	จำนวน (เมตร)
1	ส่วนประกอบเสื้อครูย	งานรับปริญญาบัตร	2,000 คน	1 เมตร/คน	2,000
2	ของที่ระลึกบัณฑิต			0.5 เมตร/คน	1,000
3	ปลอกหมอน	โรงแรมมหาวิทยาลัย	140 ห้อง	2 เมตร/ห้อง	280
4	ผ้าปูที่นอน	ราชภัฏ		10 เมตร/ห้อง	1,400
5	ผ้าปูที่นอน	นครศรีธรรมราช		10 เมตร/ห้อง	1,400
6	วอลเปเปอร์	(โรงแรม)		10 เมตร/ห้อง	1,400
7	โซฟา	เก่า 20 ห้อง, ใหม่ 120 ห้อง)		10 เมตร/ห้อง	1,400
8	ปลอกหมอน	หอพักนักศึกษา	880 ห้อง	4 เมตร/เตียง	14,080
9	ผ้าปู	(หอพักใหม่ 2 ตึก ๆ	3,520	5 เมตร/เตียง	17,600
10	ผ้าปูที่นอน	ละ 80 ห้อง ๆ ละ 4 เตียง, หอพักทั้งหมด 11 ตึก)		10 เมตร/ห้อง	8,800
11	กระเป๋าผ้า	งานสัมมนา งาน	10,000 ชุด	1 เมตร/ชุด	10,000
12	ผ้าคลุมโต๊ะ	ประชุม	1,000 ชุด	10 เมตร/ชุด	10,000
13	ผ้าคลุมเก้าอี้		3,000 ชุด	2 เมตร/ชุด	6,000
14	ของที่ระลึก		10,000 ชุด	0.5 เมตร/ชุด	5,000
15	เสื้อผ้าไทย	โรงเรียนสาธิต มรภ.	900 ชุด	1 เมตร/ชุด	900
16	ผ้าปู ปลอกหมอนเด็ก	นครศรีธรรมราช	100 ชุด	5 เมตร/ชุด	500

ตารางที่ 1 รายการด้านอุปสงค์ความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (ต่อ)

ลำดับ ที่	ผลิตภัณฑ์	งาน/สถานที่ใช้ ผลิตภัณฑ์	จำนวน หน่วย	ปริมาณ	จำนวน (เมตร)
17	เสื้อผ้าไทยนักศึกษา	คณะครุศาสตร์	3,000 ชุด	2 เมตร/ชุด	6,000
18	เสื้อผ้าไทยบุคลากร	มรภ.นครศรีธรรมราช	900 ชุด	2 เมตร/ชุด	1,800
19	เสื้อผ้าไทยนักศึกษา		10,000 ชุด	2 เมตร/ชุด	20,000
20	เนคไทด์		3,000 เส้น	0.2 เมตร/ชุด	600
21	ของที่ระลึกมหาวิทยาลัย		1,000 ชิ้น	0.5 เมตร/ชุด	500
22	ชั้นวางสินค้า	ร้านค้าต่าง ๆ ใน มหาวิทยาลัย	500 ชิ้น	2 เมตร/ชุด	1,000
23	ชั้นวางสินค้า	ร้านค้าภายนอก มหาวิทยาลัย	1,000 ชิ้น	2 เมตร/ชุด	2,000
รวม					113,600

2. บทสรุปความสัมพันธ์ระหว่างด้านอุปสงค์และด้านอุปทาน จากการวิเคราะห์ด้านอุปสงค์ความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในเชิงปริมาณพบว่ามหาวิทยาลัยมีความต้องการใช้ผ้าพื้นถิ่นโดยประมาณที่ 113,660 เมตรต่อปี ซึ่งสูงกว่าปริมาณการผลิตผ้าพื้นถิ่นทั้ง 5 กลุ่ม ที่ประมาณ 60,000 เมตรต่อปี ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการโครงการผ่านกลไกอุตสาหกรรมที่กล่าวไป ก็จะสามารถสร้างอุปสงค์ความต้องการรองรับทั้งการผลิตผ้าพื้นถิ่นทั้ง 5 กลุ่มที่ร่วมโครงการ และยังสามารถรองรับกลุ่มผลิตผ้าพื้นถิ่นของกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในเชิงคุณภาพ กลุ่มผลิตผ้าจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นของตนเองร่วมกับนักวิจัยในโครงการนี้ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลวดลายรูปแบบ สี กลิ่นและคุณสมบัติที่คงทนตอบสนองตามความต้องการการใช้งานของมหาวิทยาลัย นอกจากการพัฒนาคุณภาพของอุปทานเพื่อตอบสนองอุปสงค์ผ้าพื้นถิ่นผ่านโครงการกลไกเพื่ออุตสาหกรรมโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นตลาดแล้วนั้น การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นช่วยสร้างห่วงโซ่คุณค่าใหม่ (ภาพที่ 1) และยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงได้อย่างหลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้เป็นตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นในกลุ่มอื่น ๆ ที่ต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นในรูปแบบใหม่ เช่น กลุ่มโรงแรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นการสร้างตลาดแก่กลุ่มผลิตผ้าพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 ห่วงโซ่คุณค่าของกลุ่มผลิตผ้าบาติก

ดังนั้น นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางที่มหาวิทยาลัยกำหนดจึงถือว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของมหาวิทยาลัย คณาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน รู้จักชุมชนและเข้าใจปัญหาความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนานักวิจัยและคุณภาพงานวิจัยอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัย คณะผู้บริหารงานวิจัยและคณบดีนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จึงมีการประชุมเพื่อพิจารณาเป้าหมายการวิจัยกลไกอุตสาหกรรมในพื้นที่ ภายใต้โครงการวิจัย “การวิจัยและพัฒนาผ้าพื้นถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราช” จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis)

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยหนุนเสริมผลจากการจัดเวทีพัฒนาโครงการวิจัยนี้ มีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยหนุนเสริมกิจกรรมดังกล่าว ประกอบไปด้วย หน่วยจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา เป็นผู้ดูแลและเป็นผู้ประสานงานหลักในการจัดโครงการครั้งนี้ หน่วยงานระดับคณะและระดับหลักสูตร ซึ่งในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีผู้บริหารและนักวิจัยทั้ง 5 คณะเข้าร่วมประกอบไปด้วย คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ และคณะเทคโนโลยีคณิศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และหน่วยจัดการรายได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเข้าร่วมโครงการเพื่อให้โครงการวิจัย “การวิจัยและพัฒนาผ้าพื้นถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราช” ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีการเปิดเวทีในฝั่งของตลาดโดยมหาวิทยาลัย หาแนวทางการเป็นไปได้และกลไกในการรับซื้อผ้าพื้นถิ่นจากชุมชน โดยในช่วงที่ผ่านมา มีการผลักดันจนสภามหาวิทยาลัยเห็นชอบการใช้ผ้ายกเมืองนครเป็นส่วนหนึ่งในชุดครุยรับปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยคาดว่าจะสามารถใช้งานได้ในปีการศึกษา 2564 และยังมีรายการอื่น ๆ อีกมากมายที่รอเข้าสู่สภามหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาซื้อผ้าพื้นถิ่นจากชุมชน ซึ่งตลอดการดำเนินการกิจกรรมที่ผ่านมาทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชพื้นที่กลางให้เกิดกลไกทางเศรษฐกิจ ทำให้

กลุ่มผู้ผลิตผ้าที่ร่วมโครงการกับมหาวิทยาลัยได้มีการสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยเกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน 892,364 บาท และเกิดการกระจายรายได้นอกชุมชน 6,063,239 บาท ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปการนำผ้าพื้นถิ่นไปใช้ในการดำเนินงาน

ชุมชน	stakeholder	กิจกรรม	รายการ	จำนวน	หน่วย นับ	ราคารวม (บาท)	การกระจาย รายได้ ในชุมชน (บาท)	การกระจาย รายได้ นอกชุมชน (บาท)
4 ป. บาติก	บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	ผ้าชิ้น	78.75	เมตร	30,625	27,329	3,296
4 ป. บาติก	บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อสำเร็จรูป	30	ตัว	27,000	24,740	2,260
กลุ่มทอผ้า บ้านตรอกแค	กรรมการสภา มหาวิทยาลัย	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อสภา มหาวิทยาลัย	26	ชิ้น	65,000	56,680	8,320
กลุ่มทอผ้า บ้านตรอกแค	บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	ผ้าทอกี่กระทุก	227.25	เมตร	75,750	50,500	25,250
กลุ่มทอผ้า บ้านตรอกแค	บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	ผ้าทอกี่กระทบ	26.5	หลา	53,000	47,700	5,300
กลุ่มทอผ้า บ้านตรอกแค	บัณฑิต	2 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	ชุดครูย	2,070	เมตร	4,600,00 0	460,000	4,140,000
วิสาหกิจ ท่องเที่ยว เชิงเกษตร ผสมผสาน	นักศึกษา / บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อมัดย้อมสี ธรรมชาติ	100	ตัว	30,000	18,000	12,000
วิสาหกิจ ท่องเที่ยว เชิงเกษตร ผสมผสาน	บัณฑิต	2 กิจกรรมรับ ปริญญา	ถุงผ้าของที่ ระลึก	1500	ใบ	60,000	59,040	960
วิสาหกิจ ชุมชนต้น น้ำตาปีแอนด์ เมด	มหาวิทยาลัย	4 งานประชุม สัมมนา	ผ้าพันคอ	20	ชิ้น	5,000	5,000	0
วิสาหกิจ ชุมชนต้น น้ำตา ปีแอนด์เมด	มหาวิทยาลัย	4 งานประชุม สัมมนา	กระเป๋าผ้ามัด ย้อม	200	ชิ้น	26,000	18,900	7,100
วิสาหกิจ ชุมชนต้น น้ำตา ปีแอนด์เมด	มหาวิทยาลัย	4 งานประชุม สัมมนา	ผ้าพันคอ	40	ชิ้น	10,000	10,000	0
วิสาหกิจ ชุมชนต้น น้ำตา ปีแอนด์เมด	นักศึกษา / บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อมัดย้อม หลากสี	175	ชิ้น	52,500	14,875	37,625
วิสาหกิจ ชุมชนสวนชั้น เกษตรยั่งยืน	มหาวิทยาลัย	4 งานประชุม สัมมนา	กระเป๋าผ้าบา ติก	200	ชิ้น	26,000	24,000	2,000
วิสาหกิจ ชุมชนสวนชั้น	นักศึกษา / บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อมัดย้อมสี ธรรมชาติ	100	ตัว	30,000	18,000	12,000
สวนตาแห่ง	นักศึกษา / บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อมัดย้อมสี ธรรมชาติ	100	ตัว	30,000	18,000	12,000

ตารางที่ 3 สรุปการนำผ้าพื้นถิ่นไปใช้ในการดำเนินงาน (ต่อ)

ชุมชน	stakeholder	กิจกรรม	รายการ	จำนวน	หน่วย	ราคารวม (บาท)	การกระจาย	การกระจาย	
							รายได้ ในชุมชน (บาท)	รายได้นอกชุมชน (บาท)	
สวนตาเหม่ง	มหาวิทยาลัย/ สอวช	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	เสื้อมัดย้อมสี ธรรมชาติ (คราม)	200	ตัว	40,000	33,600	6,400	
สวนตาเหม่ง	บุคลากร	1 กิจกรรมระดับ มหาวิทยาลัย	ผ้าคลุมไหล่ผืน ใหญ่	25	ผืน	10,000	6,000	4,000	
รวม						รวม	5,170,875	892,364	6,063,239

อภิปรายผล

จากการพัฒนาคุณภาพของอุปทานเพื่อตอบสนองอุปสงค์ผ้าพื้นถิ่นผ่านโครงการกลไกเพื่ออุตสาหกรรมกิจ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นตลาดแล้วนั้น การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นช่วยสร้างห่วงโซ่คุณค่าใหม่และยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงได้อย่างหลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นในกลุ่มอื่น ๆ ที่ต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นในรูปแบบใหม่ เช่น กลุ่มโรงแรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นการสร้างตลาดแก่กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นอย่างยั่งยืนดังนั้น นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางที่มหาวิทยาลัยกำหนดจึงถือได้ว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของมหาวิทยาลัย คณาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน รู้จักชุมชนและเข้าใจปัญหาความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyanuwat et al. ที่พบว่าการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเป็นการพัฒนาและค้นหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อยกระดับชุมชนให้อุตสาหกรรมการสร้างอาชีพ การจ้างงานและการได้รับประโยชน์และคุณค่าไปพร้อม ๆ กัน (Panyanuwat, A., et al, 2014) เช่นเดียวกับ Muangyai, A. ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเองของครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง (Muangyai, A., 2016) การพัฒนาจะต้องเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนานักวิจัยและคุณภาพงานวิจัยอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัย คณะผู้บริหารงานวิจัยและคณะนักวิจัยร่วมกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยหนุนเสริมผลจากการจัดเวทีพัฒนาโครงการวิจัยนี้ มีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยหนุนเสริมกิจกรรมดังกล่าว ประกอบไปด้วย 1) หน่วยจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา เป็นผู้ดูแลและเป็นผู้ประสานงานหลักในการจัดโครงการครั้งนี้ 2) หน่วยงานระดับคณะและระดับหลักสูตร ซึ่งในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีผู้บริหารและนักวิจัยทั้ง 5 คณะเข้าร่วมประกอบไปด้วย คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ และคณะเทคโนโลยี 3) หน่วยจัดหารายได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเข้าร่วมโครงการเพื่อให้โครงการวิจัย “การวิจัยและพัฒนาผ้าพื้นถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราช” ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นที่ตรงตามความต้องการตามการวิเคราะห์กลไกอุตสาหกรรมกิจผ้าพื้นถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชในระดับนโยบายจะสามารถ ออกแบบกิจกรรม/นโยบายเพื่อสร้างกลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราชเกิดขึ้นแบบในการดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นในชุมชนสู่การกระจายรายได้ภายในจังหวัด นครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อออกแบบนโยบายกลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดย มหาวิทยาลัยตลาด และพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีผลวิจัยดังนี้ การ ออกแบบนโยบายกลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยตลาดการออกแบบและกำหนด นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นผู้ริโภคผ้าพื้นถิ่น โดยมีการบริหารจัดการของผู้บริหารในแต่ละ ระดับเพื่อนำผ้าพื้นถิ่นไปใช้ในโอกาสและสถานที่ต่างๆ มีการวางระบบการบริหารและการจัดการทรัพย์สิน ระบบ งบประมาณ การเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม สู่การ พึ่งพาตนเอง และเป็นที่พักของสังคม” ซึ่งมีหน่วยงานจัดการรายได้กำกับโดยรองอธิการบดีจัดการรายได้ จากการจัด เวทีระดมความคิดระหว่างผู้บริหาร นักวิจัยและชุมชน พบว่า มหาวิทยาลัยมีความต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นใน กิจกรรมต่างๆ ในแต่ละปีมีปริมาณมาก ได้แก่ กิจกรรมงานสัมมนา กิจกรรมงานรับปริญญาบัตร กิจกรรมโรงแรม มรภ.นครศรีธรรมราช กิจกรรมโรงเรียนสาธิต มรภ.นครศรีธรรมราช และกิจกรรมหอพักนักศึกษา เป็นต้น โดย นโยบายดังกล่าวจะดำเนินการผ่านกลไกการบริหารมหาวิทยาลัย ได้แก่ สภามหาวิทยาลัย คณะกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัย คณะกรรมการบริหารคณะ รวมถึงสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ดังนี้ ในระดับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช ซึ่งต้องผ่านกระบวนการพิจารณา ในการอนุมัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้ชุดครุยในงาน พระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตที่จบการศึกษา (ซึ่งผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัยแล้ว และ อยู่ระหว่างเสนอเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อเห็นชอบ) และระดับคณะ สำนัก และสถาบัน ซึ่งสามารถนำผ้าพื้น ถิ่นไปใช้ประโยชน์ในวาระ หรือกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ เช่น การนำผ้าพื้นถิ่นไปใช้ในการดำเนินงานการประชุมวิชาการ ระดับชาติ “ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ครั้งที่ 7 การนำผ้าพื้นถิ่นไปใช้ในการดำเนินงานการประชุมวิชาการระดับ นานาชาติ The 2nd ICRU International Conference on World Sustainable Development (WSD 2020) การใช้ผ้าพื้นถิ่นขององค์การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช การนำผ้าพื้นถิ่นเพิ่มมูลค่าเป็น ของที่ระลึก เนคไท เสื้อบาติก และเสื้อผ้ามัดย้อมสำหรับอาจารย์และบุคลากร การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ ของโครงการเพื่อเป็นช่องทางในการจัดจำหน่าย โดยมีผลการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางและวางแผนกลยุทธ์ในการ ขายผ้าพื้นถิ่นในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ช่องทางการจัดจำหน่ายผ้าพื้นถิ่นแบรนด์ “ภูภักดิ์” ในระดับมหา วิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชรับผิดชอบโดยหน่วยบริหารทรัพย์สินและจัดการรายได้ มี 2 รูปแบบคือ 1. online ผ่านช่องทางเว็บไซต์ของหน่วยบริหารทรัพย์สินและจัดการรายได้ 2. offline ผ่านช่องทางศูนย์จัดจำหน่ายในชั้นต้น 3 จุด ภายในมหาวิทยาลัย ดังนี้คือ ร้าน 7-11, ร้านกาแฟ Amazon, ไปรษณีย์เขามหาชัย, โรงแรมเคียงคีรี และการ เพิ่มจุดขาย ภายในจังหวัดนครศรีธรรมราชรับผิดชอบร่วมกันระหว่าง พัฒนาชุมชน และ มหาวิทยาลัยซึ่งมีจุด จำหน่ายจำนวน 3 จุดคือ สนามบินจังหวัดนครศรีธรรมราช ,ร้านค้าในเครือข่ายของพัฒนาชุมชน จำนวน 2 ร้าน ในส่วนการพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นภายในมหาวิทยาลัยการพัฒนากลไกดูดซับเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นภายในมหาวิทยาลัย เป็นการกำหนดแนวปฏิบัติการบริหารโภคผ้าพื้นถิ่นจากชุมชนที่ร่วมวิจัยในรูป ของกฎระเบียบ ประกาศ ข้อตกลง การรณรงค์ รวมถึงการความร่วมมือระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย (MOU) ใน การผลิตผ้าพื้นถิ่นตามความต้องการของมหาวิทยาลัยและตามศักยภาพของชุมชน ซึ่งเอื้อต่อการทำงานของ โครงการวิจัยกลไกดูดซับเศรษฐกิจผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นตลาด โดยสร้างกลไกการ ของมหาวิทยาลัยในการหนุนเสริมการบริหารโภคผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้พัฒนา กลไกการหนุนเสริมการบริหารโภคผ้าพื้นถิ่น เริ่มด้วยเปิดสำรวจและรับฟังข้อเสนอความต้องการผ้าพื้นถิ่นจากผู้ใช้ ผ้าพื้นถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์/บุคลากร ฝ่ายอาคารสถานที่ และหน่วย

จัดการรายได้ โดยหน่วยจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนาจะรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจัดทำข้อเสนอความต้องการผ้าพื้นถิ่นเพื่อเสนอต่อคณะทำงานระบบบริหารจัดการกลไกอุตสาหกรรมผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นตลาด จากนั้นจะนำข้อเสนอความต้องการผ้าพื้นถิ่นเข้าสู่การพิจารณาโดยคณะกรรมการบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และเมื่อผ่านการพิจารณาจะนำเข้าสู่สภามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเพื่อให้หน่วยจัดการรายได้เป็นหน่วยงานในการดำเนินการจัดซื้อผ้าพื้นถิ่นมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่อไปขอเสนอแนะ 1. กระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายควรมีประกาศแต่งตั้งคณะทำงานระบบบริหารจัดการกลไกอุตสาหกรรมผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นตลาด 2. ควรมีการกำหนด และจัดทำระเบียบการแบ่งปันรายได้จากการประกอบการระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). คู่มือการดำเนินงาน ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP รายใหม่ประจำปี 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน.
- ธวัชชัย กฤติยาภิชาติกุล. (2547). ร้อยเรื่องเมืองพานิชย์. กรุงเทพมหานคร: สันติภาพ พรินท์.
- หทัยชนก คະตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 459-473.
- อัญชรา พุทธิกาญจนกุล และคณะ. (2558). แนวทางการพัฒนาการ ดำเนินงานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2(1), 75-85.
- Castaldo, S. et al. (2009). The Missing Link Between Corporate Social Responsibility and Consumer Trust, The Case of Fair Trade Products. *Journal of Business Ethics*, 84(1), 1-15.
- Igusa, K. and Kunio, K. (2012). One Village One Product - Rural Development Strategy In Asia: The Case Of Otop In Thailand. *Journal of OVOP Policy*, 1(33), 369-385.
- Kotler, P. & Keller, L. K. . (2012). *Marketing Management*, (14th ed.). London: Pearson Education Limited.
- Muangyai, A. (2016). Development Approach to Enhancing the Potential of Community and Local in the Twenty-First Century. *Eau Heritage Journal Social Science and Humanity*, 6(3), 12-26.
- Noknoi, C. et al. (2012). Key success factors for obtaining a One Tambon One Product food five-star rating in Phatthalung and Songkhla province. *European Journal of Economics; Finance and Administrative Sciences*, 48 (2012), 96-103.
- Panyanuwat, A., et al. (2014). Assessing the cost of administering the designated areas for sustainable. Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization).
- Promsaka, N. et al. (2009). Management Strategy for Administration of Textile Industries in Developing Country: Case Study Thailand. *Journal of Business Case Studies*, 5(3), 37-44.

รูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต
โรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2*
A ADMINISTRATION MODEL OF SCHOOL NETWORK CONSORTIUM IN HIGHLAND
AREA FOR SMART INTENSIVE FARMING DEVELOPMENT OF CHUMCHON DOI CHANG
SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

เกรียงไกร พุทธิธรรม*

Kriangkrai Futhum*

โรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เชียงราย ประเทศไทย
Chumchon Doi Chang School, The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 2, Chiang Rai, Thailand

*Corresponding author E-mail: chanathipfuthum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อสร้าง เพื่อทดลองใช้ และเพื่อประเมินรูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียนชุมชนดอยช้าง โดยวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประชุมผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา 34 คน สนทนากลุ่มชุมชนและโรงเรียนร่วมพัฒนา 11 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยนำไปใช้กับภาคีเครือข่ายในปี 2564-2565 และ 4) ประเมินรูปแบบโดยภาคีเครือข่าย 46 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปข้อมูล แบบบันทึกการประชุม ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนประยุกต์ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาผ่านการทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนและนำองค์ความรู้มาปรับใช้ในชีวิตจริงได้ โดยมีภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ ฝึกประสบการณ์ 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายความร่วมมือ ภาคีเครือข่าย กระบวนการ และการประเมินผล และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการและแสวงหาเครือข่าย ขั้นวางแผนและจัดองค์การ ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นติดตามและประเมินผล และขั้นปรับปรุงและขยายผล 3) โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้อัจฉริยะเกษตรประณีต 6 แหล่งเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 18.83 และ 18.87) และภาคีเครือข่ายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. 0.23) และ 4) ภาคีเครือข่ายมีความคิดเห็นต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. 0.18)

คำสำคัญ: รูปแบบบริหาร, ภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูง, อัจฉริยะเกษตรประณีต

Abstract

The objective of this research article was to survey the context, to create, to implement and to evaluate the administration model of school network consortium in highland area for smart intensive farming development of Chumchon Doi Chang School. It was divided into four

steps: 1) Survey the context and ways of administrative network for smart intensive farming development of Chumchon Doi Chang School via literature reviewing, meeting, group discussion and interviewed the school network consortiums. 2) creating and review the model by 7 experts, 3) implementing the model by school network consortiums in 2022-2023, and 4) evaluating the model by school network consortiums. The research tools were summary form, survey form, semi-structure interview, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions and t-test. The results of this research were as follows: 1) The objective of smart intensive farming development was to teach students to apply problem-solving process skills through farming in school and apply knowledge to real life by school networks to support resources, knowledge, and experiences. 2) The administration model consist of 6 major components: principles, objectives, school network consortium cooperation, process, and evaluation. The 5 steps of the model process consist of (1) Stage 1: preparing and network seeking, Stage 2: planning and organizing, stage 3 practicing, Stage 4: Monitoring and evaluating, and Stage 5: improvement and expansion. 3) The school has 6 learning center for teaching, the student's problem solving skill were at a good level (average score was between 18.83 points and 18.87 points) and school network consortiums were satisfied at the highest level ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. 0.23). 4) School network consortiums's opinion on input, process, product of model in overall was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. 0.18)

Keywords: Administration model, School Network Consortium, Smart Intensive Farming.

บทนำ

แนวคิดการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมได้กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายว่า “ทุกภาคส่วนของสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่” มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น จำนวนองค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดการศึกษาหรือร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และสัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายเมื่อเทียบกับรัฐ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากแนวคิดดังกล่าวทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มของบุคคล คณะบุคคล องค์กรหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เรียกว่า “ภาคีเครือข่ายการศึกษา” หรือ สมัชชาการศึกษา เป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่อิงบริบทพื้นที่ (Area-based education) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การเปิดโอกาสให้ชุมชนและทุกภาคส่วนสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายการศึกษา ซึ่งหมายถึง กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล องค์กร และสถาบันที่มีความสัมพันธ์กัน ประสานงานกัน สมัครใจร่วมกันแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การทำกิจกรรมร่วมกันภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ่ม, 2556); (พลเดช ปิ่นประทีป, 2556); (กุลทัต หงส์ชยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, 2562)

การสร้างพลังเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network building and participatory) เป็นเครื่องมือที่สถานศึกษามีความพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษามีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ (ยงยุทธ ยะบุญธง และชูชีพ พุทธประเสริฐ, 2557) จากการศึกษาในระดับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่าย พบว่า การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือครุภัณฑ์ต่าง ๆ มีความสำคัญในระดับหนึ่ง แต่สิ่งที่ต้องการที่แท้จริง คือ การระดมทั้งความคิดสติปัญญา แรงกาย แรงใจ พลังสมอง จากหน่วยงานภาคีเครือข่ายและชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาที่หลากหลาย ได้รับองค์ความรู้จากผู้ที่เชี่ยวชาญ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการตามบริบทท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าสู่ความเป็นสากลได้ยั่งยืนอย่างแท้จริง (วสันต์ สุทธาวาส และสมพร สามทองกล้า, 2561)

การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ซึ่งมีสภาพภูมิศาสตร์ของสถานศึกษาตั้งอยู่ในหุบเขาหรือหุบเขาที่มีความลาดชันสูงตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลห้าร้อยเมตรขึ้นไป มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ และมีจุดแข็งทางการศึกษา คือ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการนำศักยภาพของพื้นที่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา การเกษตร ศิลปหัตถกรรม แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากร มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพร้อมที่จะพัฒนาต่อยอด ผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือและศรัทธาจากชุมชน ทำให้ได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่มีจุดอ่อน คือ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สื่อเทคโนโลยี วัสดุครุภัณฑ์ ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ และการโยกย้ายผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกิดขึ้นบ่อยส่งผลให้การปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559); (วิทยา จันท์ศิลา, 2561) เมื่อพิจารณาถึงจุดแข็งของโรงเรียนชุมชนดอยช้าง พบว่า โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่สูง เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งที่ตั้งของโครงการหลวงเกษตรพื้นที่สูงวารีแหล่งผลิตกาแฟอาราบิก้า และพืชผักฤดูหนาว จึงมีความโดดเด่นด้านภาคการเกษตร และประชาชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบอาชีพการเกษตรเน้นการทำเกษตรเพื่อการดำรงชีวิต และต่อยอดรายได้เข้าสู่ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน อย่างไรก็ตาม การทำเกษตรของเกษตรกรบนพื้นที่สูงยังมีข้อจำกัดทางการลงทุนหรือค่าใช้จ่าย การเข้าถึงความรู้เทคโนโลยีการบริหารจัดการพื้นที่ และผลผลิตการต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ การสร้างสรรค์นวัตกรรมและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคการเกษตร (โรงเรียนชุมชนดอยช้าง, 2563)

จากสภาพแวดล้อมและจุดแข็งของโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนชุมชนดอยช้างได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่นักเรียน จึงได้เข้าร่วมโครงการเกษตรอัจฉริยะ ประณีต (Science Technology and Innovation : Smart Agriculture in School) ซึ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการคำนวณกับการทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดทักษะและสามารถนำองค์ความรู้มาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปต่อยอดในการประกอบอาชีพก่อให้เกิดรายได้ภายในโรงเรียน และนำไปสู่การผลักดันให้เกิดการยกระดับกระบวนการผลิตและคุณภาพสินค้าภาคเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป (สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์, 2564) การจัดกิจกรรมการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนชุมชนดอยช้าง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ชื่อวิชา อัจฉริยะเกษตรประณีต ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบ Unplugged coding คือ การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาผ่านการทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน 6 แหล่ง

เรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้การผลิตพืชผัก แหล่งเรียนรู้การผลิตปุ๋ยจากมูลไส้เดือนดิน แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่ดำ แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเครื่องต้ม แหล่งเรียนรู้การแปรรูปอาหาร แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเบเกอรี่ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนจากการลงมือปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องต่อไป (โรงเรียนชุมชนดอยช้าง, 2564)

เนื่องจากการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการแก้ปัญหาและสามารถนำองค์ความรู้มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอัจฉริยะเกษตรประณีต (Smart Farm) และบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โรงเรียนมีความต้องการปรับปรุงแปลงเกษตรห้องเรียนสาขาบ้านใหม่พัฒนา ซึ่งมีสภาพปัญหา คือ เป็นพื้นที่ลาดชัน ดินไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชผัก อากาศชื้นเย็น ยากต่อการเลี้ยงสัตว์ จึงมีความต้องการการปรับพื้นที่ ปรับปรุงดิน และองค์ความรู้ในการดูแลสัตว์เลี้ยงในอากาศชื้นเย็น ปรับปรุงห้องคหกรรมและร้านค้าแพนในโรงเรียนให้ทันสมัย ในระหว่างการจัดการศึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานการศึกษา และชุมชนในท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ภาคีเครือข่ายโรงเรียนอื่นได้นำไปศึกษาและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการวิจัย/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของรูปแบบ	1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนา อัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียนชุมชนดอย ช้าง โดยการประชุมผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนชุมชน ดอยช้าง จำนวน 34 คน	แบบสรุปข้อมูล แบบบันทึกการประชุม ประเด็นสนทนากลุ่ม และ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุป ข้อมูล

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะ
เกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (ต่อ)

ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการวิจัย/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือและการ ตรวจสอบเครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของรูปแบบ	3. สันทนากลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ ร้านค้าแพนในชุมชน และโรงเรียนร่วมพัฒนา โครงการจำนวน 11 คน 4. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน ซึ่งเป็น ภาคีเครือข่าย ผู้บริหารและครูที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตใน โรงเรียน ทั้งหมดได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสรุปข้อมูล แบบบันทึกการประชุม ประเด็นสนทนากลุ่ม และ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุป ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบ	1. นำข้อมูลที่สรุปได้จากขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มาออกแบบและยกวางรูปแบบ 2. ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและ คู่มือการใช้รูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการ บริหารการศึกษาและบริหารสถานศึกษา จบ การศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีวิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์บริหาร สถานศึกษาภายในไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้มาโดย การคัดเลือกแบบเจาะจง	1. การสัมมนาอิง ผู้เชี่ยวชาญ 2. แบบตรวจสอบความ เหมาะสมของรูปแบบและ คู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุป ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบ	นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับภาคีเครือข่ายของ โรงเรียนดอยช้างในปี 2564-2565 เพื่อ 1. พัฒนาแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะวิถีเกษตร ประณีตในโรงเรียนชุมชนดอยช้าง 2. ประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนผ่าน การทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน ชุมชนดอยช้าง 3. ความพึงพอใจของภาคีเครือข่ายต่อการพัฒนา อัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอย ช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และตัวแทนภาคี เครือข่ายของโรงเรียนชุมชนดอยช้าง รวม จำนวน 46 คน	แบบสรุปข้อมูล แบบประเมินทักษะการ แก้ปัญหาของนักเรียน และ แบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for one sample วิเคราะห์เนื้อหาและสรุป ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบ	ประเมินรูปแบบใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย นำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดย ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และ ตัวแทนภาคีเครือข่ายของโรงเรียน ชุมชนดอย ช้าง รวมจำนวน 46 คน	แบบประเมิน มีค่า IOC อยู่ ระหว่าง 0.80-1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตร
ประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	ทำให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มีความสัมพันธ์กัน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่าย 5) กระบวนการ และ 6) การวัดและประเมินผล
2. สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียน ชุมชน ดอยช้าง	การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนประยุกต์ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาใช้กับการทำการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชนและครอบครัว โดยภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ ฝึกประสบการณ์ และมีส่วนร่วมพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน โดยวัดและประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมินผลแบบองค์รวมตามสภาพจริงทั้งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาทักษะผู้เรียน
3. ความต้องการและแนวทางการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียน ชุมชนดอยช้าง	การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนมีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทำการเกษตรและนำมาปรับใช้ในชีวิตจริงในครอบครัวและชุมชนได้ โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และร่วมกันพัฒนานักเรียน รวมกลุ่มจัดกิจกรรม ประสานงาน ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และวัดและประเมินผลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้กับการเกษตรของนักเรียน
4. แนวทางการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน	ประเด็นที่นำมาพัฒนานักเรียน ได้แก่ องค์ความรู้พื้นฐานในการพัฒนาการเกษตรสู่อัจฉริยะเกษตรประณีต ทักษะการประกอบอาชีพการเกษตรเพื่อดำรงชีวิตนอกครัวเรือน และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การปรับใช้เทคโนโลยีในการผลิต การแปรรูปผลผลิตออกสู่ตลาดได้ตามมาตรฐานการผลิต โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานวางแผนการดำเนินงาน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเรื่องงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติ สนับสนุน ส่งเสริมในทุกด้านอย่างเต็มกำลังทั้งด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านภาคีเครือข่าย รายงานผลการดำเนินงาน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลายและหาแนวทางต่อยอดและพัฒนาให้เป็นอัจฉริยะเกษตรประณีตแบบยั่งยืนต่อไป

2. รูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่าย 5) กระบวนการ และ 6) การวัดและประเมินผล และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการและแสวงหาเครือข่าย 2) ขั้นวางแผนและจัดองค์การ 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ 4) ขั้นติดตามและประเมินผล 5) ขั้นปรับปรุงและขยายผล ซึ่งโดยรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้ พบว่า

3.1 โรงเรียนชุมชนดอยช้างมีภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน ในปีการศึกษา 2564 และปีการศึกษา 2565 จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ สำนักบริหารความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา โครงการพัฒนาขยายผลแบบโครงการหลวงวาวี สำนักงานวิจัยเกษตรพื้นที่สูงวาวี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนา เชียงราย โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารัตน์เชียงราย ร้านค้าวิสาหกิจชุมชนดอยช้าง และโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาโครงการอัจฉริยะเกษตรประณีต 6 โรงเรียน และมีแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน

จำนวน 6 แห่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้การผลิตพืชผัก แหล่งเรียนรู้การผลิตปุ๋ยจากมูลไส้เดือนดิน แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่ดำ แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเครื่องดื่ม แหล่งเรียนรู้การแปรรูปอาหาร แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเบเกอรี่

3.2 ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนผ่านการทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตใน โรงเรียนชุมชนคอยช้าง พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการแก้ปัญหาจากการทำชิ้นงานและโครงการอยู่ในระดับดี รายละเอียดดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยรวม

ชิ้นงาน/โครงการ	ประเด็นการประเมิน							รวม	ระดับคุณภาพ
	การระบุปัญหา	การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา	การทดสอบประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	รวม		
	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	24		
การทำชิ้นงาน เรื่อง ตารางผัก	3.00	3.00	2.58	3.15	3.44	3.31	18.48	ดี	
การทำชิ้นงาน เรื่อง ตารางเลี้ยงไส้เดือนดิน	3.56	3.65	3.02	3.00	3.44	3.31	19.98	ดี	
การทำโครงการ การเลี้ยงไก่กระดูกดำ	2.56	2.67	3.04	3.00	3.44	3.31	18.02	ดี	
เฉลี่ย	3.04	3.11	2.88	3.05	3.44	3.31	18.83	ดี	

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการแก้ปัญหาจากการทำชิ้นงานและโครงการอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 18.83)

ตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวม

ชิ้นงาน/โครงการ	ประเด็นการประเมิน							รวม	ระดับคุณภาพ
	การระบุปัญหา	การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา	การทดสอบประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	รวม		
	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	4 คะแนน	24		
การคำนวณสูตรตรีโกณมิติ	3.13	2.96	2.85	3.13	3.00	3.74	18.80	ดี	
การคำนวณต้นทุนกำไรอาหาร	3.26	3.20	2.80	3.20	3.02	3.00	18.48	ดี	
การคิดสูตรเบเกอรี่กับผลผลิตในท้องถิ่น	3.33	2.48	4.00	3.00	3.02	3.50	19.33	ดี	
เฉลี่ย	3.24	2.88	3.22	3.11	3.01	3.41	18.87	ดี	

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการแก้ปัญหาจากการทำชิ้นงานและโครงการอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 18.87)

3.3 ภาควิชาครีเอทีฟมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D.=0.23)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารภาควิชาครีเอทีฟบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ตามความคิดเห็นของภาควิชาครีเอทีฟ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63 S.D. 0.18) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารภาควิชาครีเอทีฟบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยรวม

รายการ	n=46		ระดับ ความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.66	0.25	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	4.60	0.20	มากที่สุด
ด้านผลผลิต	4.64	0.19	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.63	0.18	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า 1) ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กัน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายความร่วมมือ ภาควิชาครีเอทีฟ กระบวนการ และการวัดและประเมินผล 2) การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนประยุกต์ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาผ่านการทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนและนำองค์ความรู้มาปรับใช้ในชีวิตจริงในครอบครัวและชุมชนได้ โดยภาควิชาครีเอทีฟให้การสนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ ฝึกประสบการณ์ 3) แนวทางการพัฒนา คือ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ เป้าหมาย และ 4) แนวทางการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ร่วมกันพัฒนา นักเรียน รวมกลุ่มจัดกิจกรรม ประสานงาน ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง วัดและประเมินผลการพัฒนาแบบองค์รวมตามสภาพจริงทั้งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาทักษะผู้เรียน ทั้งนี้เพราะสภาพบริบทพื้นที่จริงของโรงเรียนดอยช้างตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขามีความลาดชันสูงในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งที่ตั้งของโครงการหลวงเกษตรพื้นที่สูงวาวี แหล่งผลิตกาแฟอาราบิก้า และพืชผักฤดูหนาว จึงมีความโดดเด่นด้านภาคการเกษตร และประชาชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบอาชีพการเกษตร เน้นการทำเกษตรเพื่อการดำรงชีวิต และต่อยอดรายได้เข้าสู่ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน การบริหารครีเอทีฟเพื่อร่วมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนจึงมีลักษณะเป็นความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ และมีความร่วมมือกันอย่างไม่เป็นทางการ แม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน แต่การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนชุมชนดอยช้างยังมีความต้องการด้านการลงทุนและความรู้เทคโนโลยีการบริหารจัดการพื้นที่ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ ดังนั้นการสร้างภาควิชาครีเอทีฟเพื่อร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของวิทยา จันท์ศิลา ที่กล่าวว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีน้อย เมื่อจบการศึกษาไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพ ทักษะทางเทคโนโลยีและภาษาที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพ และหลักสูตรและการจัดการเรียน

การสอนขาดการส่งเสริมด้านวิชาชีพเพื่อพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมในท้องถิ่น ขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ ขาดความร่วมมือทางวิชาการและการสร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการและหน่วยงานอื่น ๆ และขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากชุมชนและหน่วยงานอื่น ดังนั้นการสร้างภาคเครือข่ายบนพื้นที่สูง จึงเป็นการนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดการร่วมมือรวมพลัง จะเห็นได้ว่าเป็นแนวคิดการทำงานร่วมกันในระดับบุคคลและระดับองค์กรเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกันตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (วิทยา จันทรศิลา, 2561)

2. รูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่าย 5) กระบวนการ และ 6) การวัดและประเมินผล และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขึ้นเตรียมการและแสวงหาเครือข่าย 2) ขึ้นวางแผนและจัดองค์การ 3) ขึ้นลงมือปฏิบัติ 4) ขึ้นติดตามและประเมินผล 5) ขึ้นปรับปรุงและขยายผล ซึ่งโดยรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งกระบวนการได้มาขององค์ประกอบของรูปแบบได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต แนวทางการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต และแนวทางการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน ข้อมูลดังกล่าวได้ให้องค์ความรู้ใหม่และลักษณะภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงที่เป็นเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมนั้นอย่างจริงจังและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือในลักษณะการทำงานแบบแนวราย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัยกัน เน้นการช่วยเหลือในการทำกิจกรรมร่วมกัน (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2556) รูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนของ Hanson เมื่อนำมากำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายพบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงการบริหารจัดการซึ่งองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงประกอบด้วยการมีสมาชิกของเครือข่าย วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย การรวมพลังและการมีส่วนร่วม ผู้ประสานงานเครือข่าย และกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่การสร้างรูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่าย 5) กระบวนการ และ 6) การวัดและประเมินผล (Hanson, E.M., 2003)

3. ผลการใช้รูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง พบว่า 1) โรงเรียนชุมชนดอยช้างมีภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน ในปี 2564 และปีการศึกษา 2565 จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ สำนักบริหารความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา โครงการพัฒนาขยายผลแบบโครงการหลวงวาวี สำนักงานวิจัยเกษตรพื้นที่สูงวาวี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาเชียงราย โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารักษ์เชียงราย ร้านค้าวิสาหกิจชุมชนดอยช้าง และโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาโครงการอัจฉริยะเกษตรประณีต 6 โรงเรียน และมีแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียน จำนวน 6 แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้การผลิตพืชผัก แหล่งเรียนรู้การผลิตปุ๋ยจากมูลไส้เดือนดิน แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่ดำ แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเครื่องดื่ม แหล่งเรียนรู้การแปรรูปอาหาร แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเบเกอรี่ 2) ผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนผ่านการทำอัจฉริยะวิถีเกษตรประณีตในโรงเรียนชุมชนดอยช้าง พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการแก้ปัญหาจากการทำชิ้นงานและโครงงานอยู่ในระดับดี 3) ภาคีเครือข่ายมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงของโรงเรียนชุมชนดอยช้างได้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามนโยบายการความร่วมมือในการจัดการศึกษา หลักการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม การร่วมมือร่วมพลัง และแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมเข้ามาในการบริหารจัดการ ทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วม

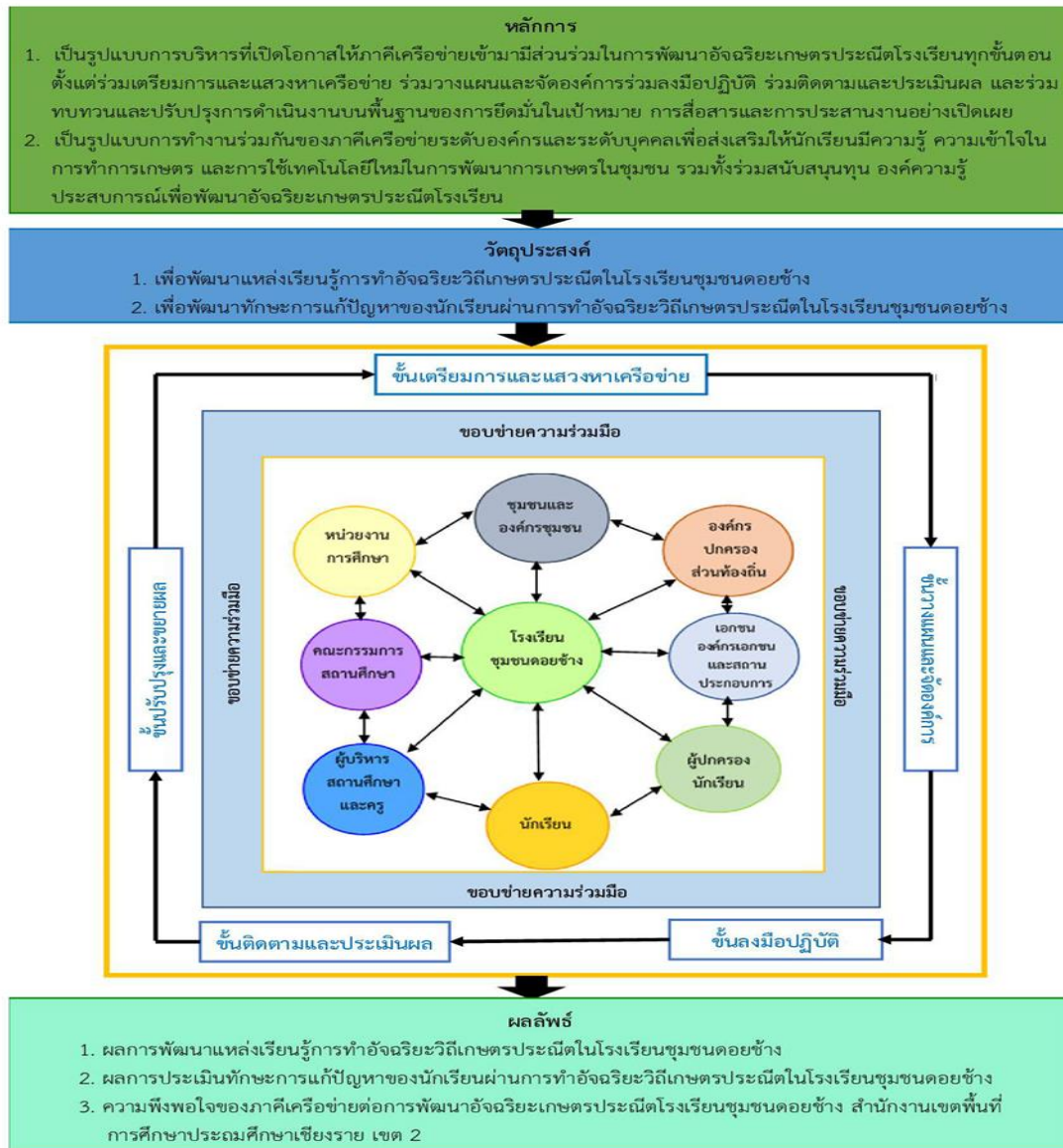

วางแผน ร่วมทำงาน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผลบนพื้นฐานของ ความไว้วางใจ การยึดมั่นในเป้าหมาย การสื่อสารและการประสานงานอย่างเปิดเผยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, 2562) ในการพัฒนาผู้เรียนได้เน้นการปฏิบัติจริง โดยครูเข้าร่วมในกระบวนการต่างๆ และสังเกต กิจกรรมที่นักเรียนทำ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียน และในระหว่างการทำงานได้ขอรับคำปรึกษาจาก สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับผลการพัฒนานักเรียน และการนิเทศ ติดตามเชิง ประจักษ์จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้มี การประชาสัมพันธ์การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน โดย ศธ.360 องศา การออกจัดนิทรรศการนอก พื้นที่ ทำให้สถานศึกษาทั่วประเทศสนใจเข้าร่วมการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตของโรงเรียนชุมชนดอยช้าง ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษาต้นแบบโครงการฯ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้ความรู้แก่โรงเรียนที่สนใจทั่วประเทศ และการเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั่วประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิต ปรัชญาอริยะกุล ที่พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิง บูรณาการที่เหมาะสมจะต้องอยู่บนพื้นฐานการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิตการบูรณาการ และการศึกษาเชิงพื้นที่โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา (สาธิต ปรัชญาอริยะกุล, 2560)

4. ผลการประเมินรูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียน ชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของภาคีเครือข่าย โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ ตามลำดับ โดยประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คือ ระยะเวลาในการดำเนินงาน เนื่องจากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะ เกษตรประณีตในโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยแต่ละ ระดับชั้นจะได้รับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แตกต่างกันไป ดังนั้นในกระบวนการดำเนินงานจำเป็นต้องบริหารจัดการภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตร ประณีต โรงเรียนชุมชนดอยช้างให้เพิ่มขึ้น โดยนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ในแต่ละภาคการศึกษาและปีการศึกษา มา วิเคราะห์สภาพและความต้องการอย่างแท้จริง ทำให้เห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา และการขอความร่วมมือ จากภาคีเครือข่ายความในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ ทรัพยากรในการ พัฒนาผู้เรียนมากขึ้น และประเด็นที่เป็นจุดเด่นจากการดำเนินงานตามรูปแบบในการวิจัยในครั้งนี้ตามความคิดเห็น ของภาคีเครือข่าย คือ การมีความพร้อมด้านจัดการศึกษา และหลักสูตรรายวิชาอัจฉริยะเกษตรประณีต การ จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะสามารถนำองค์ความรู้ไปสู่ครอบครัว ชุมชน และการ ประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ดังนั้นโรงเรียนจึงควรจัดการเรียนการสอนและ พัฒนาผู้เรียนผ่านการทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและประชาสัมพันธ์และการขยายผลการ เรียนรู้และการทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนสู่ภาคีเครือข่ายการศึกษาอื่น สอดคล้องกับงานวิจัย พระปลัดวีระศักดิ์ ธีรังกูโร และเอนก ไยอินทร์ ที่พบว่า การเกษตรอัจฉริยะต่อการจัดการเกษตรบนพื้นที่สูงของ ชุมชนจังหวัดเชียงใหม่เป็นปรากฏการณ์ที่ให้เกษตรกรได้ปรับตัวเข้าสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่น่าเทคโนโลยีเข้ามา มี บทบาทต่อการจัดการเกษตรในพื้นที่ชุมชนเป็นการลดต้นทุน พัฒนาเป็นเกษตรอินทรีย์ เพิ่มปริมาณของผลผลิต ทางการเกษตร และผลผลิตด้านการเกษตรมีคุณภาพต่อการแปรรูปสินค้าให้มีคุณภาพ (พระปลัดวีระศักดิ์ ธีรังกูโร และเอนก ไยอินทร์, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาารูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่าย 5) กระบวนการ และ 6) การวัดและประเมินผล และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการและแสวงหาเครือข่าย 2) ขั้นตอนวางแผนและจัดองค์การ 3) ขั้นตอนลงมือปฏิบัติ 4) ขั้นตอนติดตามและประเมินผล 5) ขั้นตอนปรับปรุงและขยายผล รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาารูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตโรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ทำให้ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบสำคัญ

6 องค์ประกอบ ได้แก่ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาควิชา 5) กระบวนการ และ 6) การวัดและประเมินผล และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการและแสวงหาเครือข่าย 2) ขั้นวางแผนและจัดองค์การ 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ 4) ขั้นติดตามและประเมินผล 5) ขั้นปรับปรุงและขยายผล เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง ทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้การทำอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนชุมชน ดอยช้าง และนักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาผ่านการทำอัจฉริยะเกษตรประณีตอยู่ในระดับดี ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ 1) ระดับนโยบาย ตั้งแต่กระบวนการศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการสนับสนุนการสร้างหลักสูตรอัจฉริยะเกษตรประณีตที่ชัดเจน ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนทุกระดับชั้น และควรให้จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นโดยเฉพาะองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการทำอัจฉริยะเกษตรประณีต การจัดการเรียนการสอนรูปแบบ Coding วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การบริหารจัดการและการบูรณาการทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอ เกิดความคล่องตัว และให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรนิเทศติดตาม ประเมินผล และร่วมประชาสัมพันธ์การพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตของโรงเรียนชุมชนดอยช้างสู่ภาคีเครือข่ายสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นสถานศึกษาต้นแบบ 2) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรร่วมวางแผนการพัฒนาหลักสูตรอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องทั้งด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ ที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ได้จริง และควรมีกระบวนการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานให้เห็นเชิงประจักษ์ และร่วมถอดบทเรียนที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่ชัดเจนและเหมาะสมบริบทพื้นที่โรงเรียน และส่งเสริมการขยายผลการเรียนรู้สู่สาธารณชน และ 3) ในการดำเนินงานพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต ควรกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานให้เหมาะสม และควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และองค์ความรู้การทำอัจฉริยะเกษตรในโรงเรียนระหว่างผู้เชี่ยวชาญและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และควรแสวงหาภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการลงทุน องค์ความรู้ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีตของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป ควรนำรูปแบบบริหารภาคีเครือข่ายบนพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาอัจฉริยะเกษตรประณีต โรงเรียนชุมชนดอยช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ไปใช้ในภาคีเครือข่ายโรงเรียนอื่นที่มีความแตกต่างด้านพื้นที่ และศักยภาพของภาคีเครือข่ายของโรงเรียน เพื่อประเมินความสำเร็จของรูปแบบ นำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และควรแสวงหาแบบการบริหารภาคีเครือข่าย หรือ รูปแบบการบริหารความร่วมมือ หรือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน หรือพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตนักเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กุลทัต หงส์ขยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. (2562). การสร้างและการบริหารเครือข่าย. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf

- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ่ม. (2556). พลังเครือข่ายในพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระปลัดวีระศักดิ์ ธีรกุลโร และเอนก ไยอินทร์. (2564). เกษตรอัจฉริยะ : รูปแบบการจัดการเกษตรบนพื้นที่สูงของชุมชน จังหวัดเชียงราย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(3), 149-162.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2556). การสร้างและบริหารเครือข่ายในยุคปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก <https://www.ldi.or.th/2016/08/30การสร้างและบริหารเครือข่าย/>
- ยงยุทธ ยะบุญธง และชูชีพ พุทธประเสริฐ. (2557). รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายสถานศึกษาที่เปิดเลิศในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โรงเรียนชุมชนดอยช้าง. (2563). บริบทพื้นที่ชุมชนและโรงเรียนชุมชนดอยช้าง. เชียงราย: โรงเรียนชุมชนดอยช้าง.
- _____. (2564). หลักสูตรอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนชุมชนดอยช้าง. เชียงราย: โรงเรียนชุมชนดอยช้าง.
- วสันต์ สุทธาวาส และสมพร สามทองกล้า. (2561). เมื่อภาคีเข้มแข็ง... คุณภาพการศึกษาไทยจึงเข้มข้น : การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยุคใหม่ บนฐานการมีส่วนร่วมจาก ภาคีเครือข่าย (ตอน 1). Edsiam.com. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก <http://www.edsiam.com/ภาคีเครือข่าย/>
- วิทยา จันท์ศิลา. (2561). การบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- สาธิต ปรัชญาอริยะกุล. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ. สุทธิปริทัศน์, 31(100), 274-288.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2562). รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์. (2564). หลักสูตรอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน (Science Technology Innovation (STI) : Smart Intensive Farming). กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา.
- Hanson, E. M. (2003). Education Administration and organizational behavior. (5th ed.). Boston: Pearson Education.

ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง
: รายงานกรณีจังหวัดสุโขทัย*

A VIRTUAL COMMUNITY-BASED COOPERATIVE LEARNING SYSTEM
IN VOCATIONAL SKILL FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENT
IN LOWER NORTHERN THAILAND : A CASE OF SUKOTHAI PROVINCE

ดวงนภา จริตงาม*, สุภาณี เส็งศรี, ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์

Duangnapa Jaritngam*, Supanee Sengsri, Panuwat Pakdeewong

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Education, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pjaritngam15@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการจัดระบบการเรียนรู้ 2) พัฒนาระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง 3) ศึกษาผลการใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ 4) เพื่อการประเมินระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ประยุกต์ใช้ในกระบวนการวิจัยที่มีระเบียบวิธีในการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน และนักเรียน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่ม (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปผลจากการประชุมกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook) เป็นชุมชนการเรียนรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามสำหรับการประชุมกลุ่ม (Focus Group) แบบประเมินทักษะอาชีพ และแบบประเมินคุณภาพของระบบ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือคือการศึกษาของไทยมีคุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร ข้อสอบยังไม่ตรงกับตัวชี้วัด เนื้อหาบางอย่างนักเรียนไม่ได้นำมาใช้จริง ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ 2) การพัฒนาได้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบ GOREA Model ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ G = Greeting เข้าสู่บทเรียน O = Online Learning/Assignment ระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ R = Review การทบทวนด้วยตนเอง E = Evaluation การสรุปบทเรียนการสะท้อนบทเรียนแล้วนำผลไปปรับปรุงและติดตามนักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียน และ A = Assignment การประเมินโดยครูผู้สอนและประเมินโดยนักเรียน 3) ผลการใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) การประเมินและการรับรองระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า โดยภาพรวมของระบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีความเหมาะสมในระดับดีมาก (4.81)

คำสำคัญ: ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ, ชุมชนเสมือนจริง, รายวิชาทักษะอาชีพ, สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น, ภาคเหนือตอนล่าง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study current conditions, problems and ways of learning systems management, 2) To develop a cooperative learning system in a virtual community, 3) To study the results of using a cooperative learning system, and 4) To assess and certify the Collaborative in a virtual community learning system. This is the research of Research and Development : R&D). The research tool consists of Facebook Application used in a learning community for junior high school students with an activity plan for cooperative learning system in a virtual community, a semi-structured interview form, a questionnaire for focus group meetings, a professional skill assessment form and a questionnaire for assessing the quality of the cooperative learning systems management in a virtual community. The results of the research revealed that 1) the results of the study of current conditions, problems and cooperative learning management approaches in Thailand's educational condition is not consistent with the indicators, the contexts is not used in daily life and an online material used problem . 2) Development GOREA Model cooperative learning system consists of five processes, namely G = Greeting, entering lessons to encourage students. Achieving objectives O = Online Learning/Assignment Online learning system, activities R = Review, self-review, E = Evaluation, a summarization of lessons, reflection on lessons is to improve and follow up on students who still do not understand lessons, and A = Assignment taske was assessed by teachers and students. 3) The using of the cooperative learning system was found that the after-school score was higher than before with statistical significance at the 0.05 level and 4) The assessment and measurement of the cooperative learning system, it was found that the overall aspect of the cooperative learning management system was appropriate at a very good level at (4.81)

Keywords: Cooperative Learning System, Virtual Community, Vocational Skills Course, for Junior High School Students, Lower Northern Region

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบัน ส่งผลต่อการเปิดสถานศึกษา และเกิดแนวทางจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและครูผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่แก่นักเรียนต้องมีการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่อย่างทันท่วงที พร้อมรับมือกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น ครูต้องรู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เมื่อไม่ได้จัดการเรียนการสอนแบบพบหน้าจึงต้องอาศัยทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย ซึ่งการเรียนผ่านเครือข่าย มักจะก่อให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสาร การตีความได้ ดังนั้นประเด็นที่จะสื่อสารต้องชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย มีภาพ วิดีโอ ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้มากที่สุด ภายใต้ขอบเขตระยะเวลาที่จำกัด (กนกวรรณ สุภาราย, 2563) ในการรับมือกับสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 จะเห็นได้ว่าการปรับตัวของภาคการศึกษาไทยที่ได้เปลี่ยนแปลงระบบการสอนจากห้องเรียนสู่ช่องทางออนไลน์ที่สามารถสอนจากที่ไหนก็ได้สอดคล้องกับคำแนะนำของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) และการรักษาระยะห่างในสังคม (Social distancing) และ Facebook ถือเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อครูผู้สอน เพราะ Facebook มีการสื่อสารที่อยู่เหนือพรมแดน ภาษา และวัฒนธรรมต่างๆ และยังช่วยให้ผู้คน เชื่อมต่อกับใครก็ได้ ทั่วโลก เวลาไหน ตามที่ต้องการ (วรรณวิภา ศิริวัฒน์เวชกุล, 2563)

ทั้งนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 ยังได้มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ทักษะสำคัญในโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่เน้นให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ด้านทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม และให้เน้นการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิตการทำงาน ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมมีจิตสาธารณะ และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (System) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีการทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งจุดประสงค์ในสิ่งเดียวกัน ระบบประกอบด้วยบุคลากร ผู้สอน ผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญ (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2545) เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ และการจัดการ ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องมีระบบในการจัดการเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์เดียวกัน ด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative) ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเน้นการมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มและนำมาอภิปรายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันอยู่ในกลุ่มเดียวกันคอยช่วยเหลือกันเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มด้วยระบบที่ผู้สอนกำหนด (เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2554) ชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community) เป็นสังคมแบบหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน มีการสร้างเครือข่ายร่วมกัน เป็นการรวมกลุ่มคนในสมาชิกที่มีความหลากหลาย เป็นเครือข่ายสังคมบนอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ในทุกที่ทุกเวลา (นันทวัน ป้อมค้าย และคณะ, 2564) การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ในระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง เพื่อการส่งเสริมทักษะอาชีพ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติโดยการ จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เผชิญกับสถานการณ์การเรียนรู้ในบริบทจริง ปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอยู่ตลอดเวลาและรวดเร็ว นักเรียนต้องมีทักษะในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นการเรียนรู้กลุ่มการทำงานอาชีพเป็นกลุ่มสาระที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการทำงาน ทักษะในการจัดการและการวางแผน ทักษะการสร้างและพัฒนางานหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตลอดจนแนวคิดแบบใหม่ๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้นักเรียนมีทักษะอาชีพที่ดีในอนาคต

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญอย่างยิ่งว่าระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการณีจังหวัดสุโขทัย จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนมีการจัดการอย่างเป็นระบบ และนักเรียนเกิดทักษะอาชีพได้ครบทุกประการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

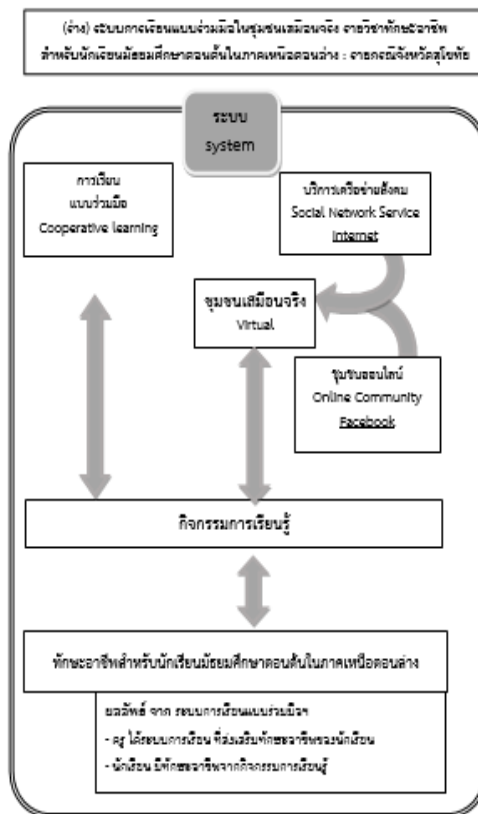
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการจัดระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชน
2. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในชุมชนเสมือนจริง
4. เพื่อประเมินระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง: รายการณีจังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้เทคนิคการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ที่มีระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวดำเนินการหลัก และแทรกด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการจัดการระบบการเรียนแบบร่วมมือจาก เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบริบทสังคม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียน และครูผู้สอน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีนคร และอำเภอทุ่งเสลี่ยม จำนวนอำเภอละ 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้สภาพปัญหาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริงจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในขั้นตอนที่ 1 จะนำไปสู่การออกแบบวิจัยในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย เป็นกระบวนการสร้างและพัฒนา ระบบ (Research and Development : R&D) ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นตอนการออกแบบ (Design) ขั้นตอนการพัฒนา (Development) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative – learning) 5 ข้อ ดังนี้ 1) การพึ่งพาอาศัยกัน 2) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในเชิงสร้างสรรค์ 3) การมีการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน 4) การฝึกทักษะการช่วยเหลือกันทำงานและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และ 5) การฝึกกระบวนการกลุ่ม มีการปรับปรุงแก้ไขดำเนินการสร้างและนำเสนอระบบ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ด้านการวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา และด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี ด้านละ 3 ท่านโดยมีเกณฑ์การพิจารณา 1) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในระดับอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือรองศาสตราจารย์ 2) เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี 3) มีความรู้ความเข้าใจมีประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และการวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา และ 4) มีความรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย 2) ประเด็นในการประชุมกลุ่ม(Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นผลที่ได้คือ ร่างระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง: รายการจังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 1 ร่างระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : ราชภัฏจันทรเกษมสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : ราชภัฏจันทรเกษมสุโขทัย เป็นการสรุประบบจากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 2 โดยการนำไปใช้ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในอำเภอศรีสัชชาลัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีนคร และอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอละ 20 คน รวม 100 คน มีวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : ราชภัฏจันทรเกษมสุโขทัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ด้านการวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา และด้านงานอาชีพและเทคโนโลยี เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพของระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : ราชภัฏจันทรเกษมสุโขทัย โดยประเมินจากการใช้ระบบของครูผู้สอน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียน ครูอาจารย์ด้วยกันและนักเรียนประกอบกับทฤษฎีที่ควรจะเป็น ผู้วิจัยได้

นำมาสร้างจนเป็นระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย พบว่าสภาพการศึกษาของไทยเหมือนจะถอยลดลงไป โรงเรียนจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาที่และข้อสอบที่ยาก ซึ่งความรู้บางอย่างเด็กไม่ได้นำมาใช้จริงในชีวิตประจำวันในอนาคต ปัญหาของการจัดการศึกษาคือ สื่อออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือมีอิทธิพลกับเด็กมากกว่าผู้ปกครอง เด็กแบ่งเวลาไม่ถูก สนในการเรียนน้อยลง มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ผู้ปกครองควบคุมไม่ได้ และความต้องการของผู้ปกครองคือต้องการให้โรงเรียนเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กนักเรียนที่จบมาแล้วใช้ชีวิตเป็น รู้จักทำงานอาชีพที่ตัวเองชอบ และรับผิดชอบตัวเองได้ สภาพการศึกษาในปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความสำคัญและความจำเป็นมาก เพราะช่วยให้การค้นหาข้อมูล การค้นคว้าดูตัวอย่างต่างๆ ที่หลากหลายรูปแบบ ทำให้เด็กนักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่หลากหลาย ปัญหาของการจัดการศึกษา คือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ทำให้นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการเรียน เพราะใช้สื่อไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เกิดผลเสียต่อการเรียน ความต้องการของผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองเป็นห่วงในเรื่องของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในอนาคต จึงอยากให้โรงเรียนเน้นหนักในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการใช้ชีวิตในอนาคตของนักเรียน

2. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูกับนักเรียนมีโอกาสร่วมกันทำกิจกรรมที่บ่งชี้ความรู้ การสร้างการแสวงหาความรู้ให้เป็นระบบผ่านการประมวลการกลั่นกรองการเข้าถึงการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ มี 5 องค์ประกอบ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 4) การเพิ่มผลผลิตและการ และ 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ด้านองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ ซึ่งจะได้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบ GOREA Model ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ G = Greeting เข้าสู่บทเรียนเพื่อส่งเสริมให้ O = Online Learning/Assignment ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ R = Review การทบทวนด้วยตนเอง E = Evaluation การสรุปบทเรียน และ A = Assignment การประเมินโดยครูผู้สอนและนักเรียน

ภาพที่ 2 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

(n=52)

คะแนนทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	52	10.23	2.68	11.47
หลังเรียน	52	14.19	2.31	

* นัยสำคัญที่ระดับ .05 = 51

3. ผลการใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง: รายการจังหวัดสุโขทัย ดังตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 10.23 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.19 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินและการรับรองระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย

รายงานประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ				รวม	X	ระดับคุณภาพ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
1. บทสรุปผู้บริหาร	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
2. บทนำ							
2.1 หลักการและเหตุผลของรูปแบบ	5	4	5	14	4.67	ดีมาก	
2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
2.3 หลักการและทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบ	4	4	4	12	4.00	ดี	
2.4 กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
2.5 ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3. รายละเอียดระบบ องค์ประกอบ ขั้นตอน และระบบ							
3.1 ครูผู้ดูแลชุมชนออนไลน์							
3.1.1 ให้คำแนะนำในการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้ชุมชนเสมือนจริง	4	4	4	12	4.00	ดี	
3.1.2 ผู้ดูแลการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้ชุมชนเสมือนจริง	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.1.3 ผู้ผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนฯ	4	4	4	12	4.00	ดี	
3.1.4 ผู้ชี้แนะ และประเมินการจัดการความรู้ผ่านชุมชนฯ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.1.5 ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) ผ่านชุมชนฯ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.2 รายละเอียดของระบบ							
3.2.1 มีกระบวนการบ่งชี้ความรู้	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.2.2 มีกระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.2.3 มีกระบวนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.2.4 มีกระบวนการประมวลและกลั่นกรองความรู้	4	4	4	12	4.00	ดี	
3.2.5 มีกระบวนการเข้าถึงความรู้	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.2.6 มีกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยน	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.2.7 มีกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.3 องค์ประกอบของระบบ							
3.3.1 มีกระบวนการเตรียมความพร้อมของชุมชน	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.3.2 มีกระบวนการจัดตั้งชุมชน	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.3.3 มีกระบวนการบันทึกหรือจัดเก็บความรู้สู่ชุมชนออนไลน์	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.3.4 มีกระบวนการจัดความรู้ที่ถูกต้อง	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.3.5 มีสภาพแวดล้อมชุมชนการเรียนรู้เสมือนจริง	4	4	4	12	4.00	ดี	
3.3.6 มีกระบวนการนำความรู้ไปใช้	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
3.3.7 มีกระบวนการติดตามประเมินผล	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	
4. เนื้อหา							
4.1 เนื้อหาแนวทางเข้าสู่อาชีพ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก	

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินและการรับรองระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)

รายงานประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	X	ระดับคุณภาพ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
4.2 กิจกรรมการเรียนรู้						
4.2.1 นักเรียน						
1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการสำรวจอาชีพในห้องถื่น	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
2. นักเรียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในห้องถื่น	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียน	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
4.2.2 ครู						
1. ครูได้แนวทางจัดการเรียนการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคตามสมัย	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
2. ครูได้แนวทางแก้ปัญหาในเรื่องความรู้ สื่อการเรียนรู้ที่ไม่มีคุณภาพ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
3. ครูได้เข้าใจชุมชน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
4. ครูได้เพิ่มพูนความรู้จากอาชีพในห้องถื่นสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนในชุมชนเสมือนจริงได้	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
5. ครูได้แนวทางส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของอาชีพต่างๆ	4	4	4	12	4.00	ดี
6. ครูสร้างนักเรียนให้เกิดความรัก ความภูมิใจในอาชีพ	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
5. การประเมินผู้เรียน						
5.1 การประเมินทักษะอาชีพของผู้เรียน	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
5.2 ความรู้ในการใช้งานคอมพิวเตอร์	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
5.3 ความรู้ในการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์	5	5	5	15	5.00	ดีมาก
6. การนำแบบจำลองไปใช้						
6.1 การเผยแพร่รูปแบบ	4	4	4	12	4.00	ดี
	$\sum x$				= 187.67	
	ระดับคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)				= 4.81	ดีมาก

4. สำหรับการประเมินประสิทธิผลการใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าโดยภาพรวมของระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย ดังตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าระบบมีความเหมาะสมในระดับดีมาก (4.81)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายการจังหวัดสุโขทัย สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากการสอบถามครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้พบว่าครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการให้นักเรียนมีอาชีพหลังเรียนจบมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และเวลาการเรียนรู้มีความต้องการให้นักเรียนมีการร่วมมือที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญภา กุลนภาดล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพ สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการเชิงจิตวิทยาเสริมสร้างศักยภาพแห่งตน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะอาชีพและการดำรงชีพสำหรับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านเหตุผล คณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการรู้จักเข้าใจตนเอง (เพ็ญภา กุลนภาดล, 2559)

2. รายละเอียดระบบการเรียนแบบร่วมมือ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบชุมชนเสมือนจริง ได้พูดคุย ทั้งข้อความ ทั้งเสียง โดยอาศัยการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพให้กับนักเรียน อีกทั้งนักเรียนยังมีทักษะการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับที่สูงขึ้น โดยครอบคลุมทั้งเนื้อหาสาระ มโนทัศน์ ได้ฝึกการปฏิบัติจนประสบความสำเร็จในเวลาที่ยกทำได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งระบบที่ได้คือ GOREA Model ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ G = Greeting เข้าสู่บทเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ O = Online Learning/Assignment ระบบการเรียนออนไลน์ การทำกิจกรรมภาระงาน R = Review การทบทวนด้วยตนเอง E = Evaluation การสรุปบทเรียนสะท้อนบทเรียนที่ได้รับสรุปผลเพื่อให้สามารถนำผลการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงและติดตามนักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียน และ A = Assignment การประเมิน เป็นการประเมินโดยครูผู้สอนและประเมินโดยนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมประสงค์ อาลีอิสเฮาะ ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผลวิจัยพบว่า การเรียนแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ควรจำกัดด้านเวลา สถานที่ ขอบเขตของความรู้ เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (เกศรินทร์ หมื่นจำนงค์, 2562)

3. การใช้ระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายงานวิจัยจังหวัดสุโขทัย พบว่าหลังเรียนนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านทักษะอาชีพมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร ภูทองก้าน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ ที่พัฒนาขึ้นทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สถาพร ภูทองก้าน, 2555)

4. การประเมินประสิทธิผลการใช้ระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริง รายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคเหนือตอนล่าง : รายงานวิจัยจังหวัดสุโขทัย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสม ระดับมาก จากการประเมินและรับรองระบบการเรียนแบบร่วมมือตั้งแต่บทสรุปผู้บริหาร บทนำ รายละเอียดของระบบ องค์ประกอบ ขั้นตอนและเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคริสตอล ที่กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการเรียนผ่านเว็บ บน Application Facebook ช่วยทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน และยังตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคริสเทน เรื่องการประยุกต์ ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานในการศึกษาวิชาวิศวกรรมซอฟต์แวร์ ที่มีประสิทธิภาพโดยมีกิจกรรมที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือและการทำกิจกรรมแบบร่วมมือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำทางออนไลน์ เพื่อใช้ในการพัฒนาซอฟต์แวร์เชิงวัตถุ ด้วยยูเอ็มแอล พบว่าผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและยังเกิดแรงจูงใจเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้เป็นรายบุคคลหรือสามารถจะติดต่อ สื่อสาร แสดงความคิดเห็นกับสมาชิกได้ตลอดเวลา และการค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้โดยไม่จำกัดเวลาและนับว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสม (Chritan, C. S., 2005)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา พบว่า ผู้ปกครองต้องการให้เด็กนักเรียนได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ และให้นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคต มีทักษะการใช้ชีวิตที่ดี เพื่อการอยู่รอดในสังคมปัจจุบัน ส่วนผลการพัฒนาระบบการเรียนแบบร่วมมือต้องเน้นการจัดการเรียนแบบร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูกับนักเรียนมีโอกาสร่วมกันทำกิจกรรมที่บ่งชี้ความรู้ การสร้างการแสวงหาความรู้ให้เป็นระบบผ่านการ

ประมวลผลการค้นกรองการเข้าถึงการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งระบบการเรียนรายวิชาทักษะอาชีพ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 4) การเพิ่มผลผลิตและการ และ 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ด้านองค์ประกอบของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ ผลการใช้ระบบการเรียนแบบร่วมมือ พบว่าการทดสอบประสิทธิภาพของระบบการเรียนแบบร่วมมือ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 10.23 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.19 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการประเมินระบบการจัดการเรียนแบบร่วมมือ พบว่าค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของการประเมินและการรับรองระบบการเรียนแบบร่วมมือ ในภาพรวมตั้งแต่บทสรุปผู้บริหาร บทนำ รายละเอียดระบบ องค์ประกอบ ขั้นตอน และระบบ เนื้อหา การประเมินผู้เรียน และการนำแบบจำลองไป อยู่ในระดับดีมาก ใช้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลการประเมินและการรับรองระบบการเรียนแบบร่วมมืออยู่ในระดับดีมาก ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาสภาพปัจจุบันที่เป็นปัญหาเฉพาะของนักเรียนโดยตรง 2) ควรพัฒนาระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริงให้หลากหลายวิชา 3) ควรศึกษาผลการใช้ระบบการเรียนแบบร่วมมือร่วมกับความพึงพอใจ และ 4) ควรประเมินรับรองระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริงและนำไปเป็นต้นแบบของระบบการเรียนแบบร่วมมือในโรงเรียนต่างๆ ไม่จำเป็นเฉพาะมัธยมศึกษาตอนต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “ระบบการเรียนแบบร่วมมือในชุมชนเสมือนจริงรายวิชาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือตอนล่าง : รายการณจังหวัดสุโขทัย ขอขอบคุณ อาจารย์วงศ์ชญพจน์ พรหมศิลา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือติดต่อสำนักพิมพ์ในการตีพิมพ์บทความวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เขมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2554). การบูรณาการวิธีการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนร่วมกัน. สุโขทัย: สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพ็ญนภา กุลนภาดล. (2559). การพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพ สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการเชิงจิตวิทยาเสริมสร้างศักยภาพแห่งตน. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/301211>
- กนกวรรณ สุภาราญ. (2563). ทักษะครูกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.educaeducathai.com/knowledge/articles/372>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ฉบับปรับปรุง 2561. Retrieved พฤศจิกายน 14, 2563, from http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ฉบับปรับปรุง 2561. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวัน ป้อมค่าย และคณะ. (2564). Virtual Community (ชุมชนเสมือนจริง).ทางเลือกวิถีกระฉับกระเฉง. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://tpak.or.th/th/articleprint/378>
- วรรณวิภา ศิริวัฒน์เวชกุล. (2563). FACEBOOK แนะนำเครื่องมือเสริมสำหรับเรียนออนไลน์ และ WORK FROM HOME. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.techoffside.com/2020/03/facebook-learning-continuesonline/>

- สถาพร ภูทองก้าน. (2555). กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- Chritan, C. S. (2005). Application of the blended teaching and learning model in the study of software engineering with activities used in the study. International Conference on Big Data and Informatization Education, 13(3), 4-16.

แนวทางการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อฟื้นฟูการปลูกพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา*

CULTURAL CAPITAL MANAGEMENT FOR REGENERATION THE PLANTING OF BETEL LEAF AN MODEL COMMUNITY, SONGKHLA PROVINCE

เยาวลักษณ์ ตระกูลเมธี^{1*}, วิมล งามยิ่งยวด²

Yaowalak Trakulmaykee^{1*}, Wimol Ngamyinyuad²

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Education and Liberal Art, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: yaowalak@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ และเพื่อศึกษาแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลูฟื้นฟูการปลูกใบพลูในชุมชนต้นแบบของจังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ปลูกพลู ผู้รับซื้อ ผู้ค้าปลีก จำนวน 40 คน 2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม พื้นที่การศึกษาในระดับตำบลได้แก่ จะโหนด สนามชัย ท่าข้าม และทุ่งหวัง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้วยการสนทนากลุ่มและการสะท้อนคิดแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลู ได้แก่ วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตภูมิปัญญาการปลูก ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ วัฒนธรรมทางการค้า และวัฒนธรรมด้านการรักษาโรค สำหรับแนวทางการฟื้นฟูการปลูกพลูในชุมชนต้นแบบ ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าและมูลค่าของใบพลูไปสู่เยาวชนรุ่นใหม่ 2) สร้างแหล่งเรียนรู้พืชพลู เพื่อเป็นศูนย์กลางเรียนรู้การปลูกพลู จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ และเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ และ 3) สร้างกลุ่มอาชีพปลูกพลู เพื่อเพิ่มผลผลิต รูปแบบเหล่านี้เป็นแนวทางการฟื้นฟูการปลูกพลูบนฐานบูรณาการวัฒนธรรมพลู ภายใต้แนวคิด การรักษา สืบทอด ต่อยอด เพื่อให้การฟื้นฟูปลูกพลูของชุมชนเกิดขึ้น

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, การฟื้นฟู, พืชใบพลู, ชุมชนต้นแบบ

Abstract

This research aims to study the cultural capital relating to the betel leaf and the regeneration of betel leaf planting in a model community in Songkhla Province for the existence of an ancestor's occupation. The researcher used qualitative research and participatory action research in sub-districts of Songkhla Province consisted of Chanong Sub-district, Sanam Chai Sub-district, Tha Kham Sub-district, and Thung Wang Sub-district. The key informants are 60 persons

categorized into three groups including 1) betel leaf cultivators, buyers, and retailers 40 persons 2) Leader, sub-district headman, village headman, religious ritual leaders and local scholars 10 persons and 3) Members of Sub-district Administrative Organization, District Agricultural Office and Community Development 10 persons. The research instruments consist of in-depth interviews, structured interviews, public participation, and content analysis. The research discovered that the betel leaf signifies an auspicious plant symbolized luck, happiness, respect, and social status. Moreover, cultural capital and betel leaf relate to the way of life, tradition, belief, value, and economy. Thus, In terms of the regeneration of betel leaf cultivation in the ideal community, Songkhla is as the followings: 1) Building awareness on the worth and value of the betel leaf in both culture and economy toward descendant and new-generation youth 2) Establishing betel leaf learning center to combine prior and new knowledge into the context of change, conduct activities to promote the career, and distribute the knowledge to the public and 3) Founding the career group of betel leaf farming to increase the quantity of betel leaf and strengthen the occupation. The method, according to this study, is the suitable regeneration of betel leaf for communities and the era based on integrated betel culture and learning center under the concept of conservation, inheritance, and enhancement to proceed with the continuous and sustainable regeneration of betel leaf planting in the model community, Songkhla Province.

Keyword: Cultural Capital, Regeneration, Betel Leaf, Model Community

บทนำ

ทุนวัฒนธรรมเป็นทรัพย์สินมรดกทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมืออันมีมูลค่าและคุณค่าต่อการพัฒนาขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติ ทุนทางวัฒนธรรมมีทั้งสิ่งที่จับต้องได้ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ มรดกทางวัฒนธรรม และศิลปะ และทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และแนวปฏิบัติ (อุทิศ ทาหอม และสุนันท์ เสนารัตน์, 2561) ซึ่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวัฒนธรรมและ ทุนวัฒนธรรมทรัพยากรท้องถิ่น ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579) ฉะนั้น ทุกภาคส่วนจึงต้องให้การสนับสนุนจัดการทุนทางวัฒนธรรม เฉกเช่นเดียวกับสงขลา จังหวัด ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย สงขลาเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจนได้รับเลือกให้เข้าร่วมโครงการประตูวัฒนธรรมสู่อาเซียนของกระทรวงวัฒนธรรม สงขลามีทุนวัฒนธรรมหลากหลายทั้งวัฒนธรรม ฝึ พราหมณ์ พุทธ วัฒนธรรมมุสลิม วัฒนธรรมจีนและกรุงรัตนโกสินทร์ จนก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบ เฉพาะตัวของสงขลา หน่วยงานรัฐและเอกชนได้ร่วมกันจัดการทุนทางวัฒนธรรม นำทุนทางวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ของสงขลา มาดัดแปลงต่อยอดในรูปแบบสินค้าและบริการ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนและ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้สามารถพึ่งพาตนเองได้ (เปรมชัย จันทร์จำปา, 2558) ในเชิงเศรษฐกิจทุนทางวัฒนธรรมจึง เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่สามารถสร้างเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ (กัญญารัตน์ แก้วกมล และ คณะ, 2563); (ศิษพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2560)

จาก ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) พบว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการเกษตรโดยเฉพาะพืชสมุนไพร โดย ให้บรรจุไว้ในแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560-2564 เพื่อส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญา

เกี่ยวกับสมุนไพรไทย พัฒนาระบบการผลิตการตลาดและการนำไปใช้ประโยชน์ อันจะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และปัจจุบัน พืชสมุนไพรได้ถูกจัดเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากความต้องการ ใช้สมุนไพรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากความสนใจในการดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ประกอบกับสมุนไพรสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด ตลาดจึงให้ความสนใจ และ มีความต้องการจำนวนมาก สมุนไพรไทยหลายชนิดได้ถูกส่งออกเป็นรูปของวัตถุดิบไปยังต่างประเทศ ซึ่งหนึ่งในสมุนไพรเหล่านั้นได้รวมพืชใบพลูด้วย (ชนิดรันทน์ สิริวิทยาเวช, 2562) พืชสมุนไพรใบพลูเป็นพืช อยู่คู่สังคมไทยมาตั้งแต่ยุคสุโขทัย ดังที่ โสพิศ โพธิสุวรรณ ได้กล่าวว่า บนหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ได้ปรากฏเรื่องของพลูไว้ว่า “เมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร มีปุครู มีทะเลหลวง มีป่าหมากป่าพลู มีไร่มีนา มีถินมีถ่าน มีบ้านเล็กบ้านใหญ่ มีป่าม่วง ป่าขาม” นอกจากนี้ พลูยังมีบทบาทสำคัญใช้เป็นของรับแขกคู่กับหมาก พานหมากพลูเป็นเครื่องแสดงตำแหน่งและฐานะ ซึ่งปรากฏในบันทึกเกี่ยวกับการกินหมากพลูของคนไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า “เป็นธรรมเนียมเจ้าของบ้านต้องเชื้อเชิญให้นั่งและส่งเขียนหมากให้แก่แขกรับประทานด้วยมือเอง” (โสพิศ โพธิสุวรรณ, 2543) จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พลูมีความเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตของผู้คนผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทย พลูเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งต่าง ๆ จึงได้ก่อตัวเกิดเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับพลูขึ้น (จิรวรรณ ศรีหนูสุด และวนิษา ตีคำ, 2561)

จากการที่ ประเทศไทยได้มีนโยบายผลักดันและส่งเสริมพืชสมุนไพร ดังปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนแม่บทแห่งชาตินั้น จังหวัดสงขลาจึงกำหนดให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกตามแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) (กรมพัฒนาที่ดิน, 2564) และจัดทำแผนนโยบายส่งเสริมการปลูกพลูส่งต่างประเทศ (สุธิดา พฤกษ์อุดม, 2563) (จังหวัดสงขลาจะปลูกพลูในพื้นที่ตำบลสนามชัย ตำบลท่าข้าม ตำบลทุ่งหวัง และตำบลจะโหนด โดยมีวัตถุประสงค์ปลูกพลูเพื่อส่งขายทั้งตลาดสงขลาและตลาดต่างประเทศ ในอดีตชาวชุมชนต้นแบบสงขลาจะปลูกพลูเป็นอาชีพเสริม ปัจจุบันการปลูกพลูถือเป็นอาชีพหลักและทำให้ชาวบ้านมีรายได้อย่างต่อเนื่องวันละ 300-1,000 บาท (ศุภชัย ขวาคใหญ่, 2560); (การศึกษานอกโรงเรียน, 2560) แต่อย่างไรก็ตาม จากคำบอกกล่าวของผู้ให้ข้อมูลในชุมชนต้นแบบ 4 ตำบล พบว่า ปัจจุบันความนิยมปลูกพลูของชาวบ้านในชุมชนต้นแบบได้ลดลง ปัญหาด้านราคาพลูตกต่ำ เนื่องจากชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้านการรวมกลุ่มอาชีพ อาชีพปลูกพลูไม่ได้รับความสนใจจากลูกหลาน ภูมิปัญญาการปลูกพลูของบรรพบุรุษขาดการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งพื้นที่สงขลาจะเกิดปัญหาอุทกภัยน้ำท่วมซึ่งอยู่เสมอกำให้เป็นอุปสรรคต่อการปลูก ประกอบกับเกิดสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัส Covid-2019 เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งทำให้การสั่งซื้อพลูลดน้อยลง จึงทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ขาดความมั่นใจในอาชีพปลูกพลู (ประสิทธิ์, สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2565; ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล, สัมภาษณ์วันที่ 30 เมษายน 2565; สมนึก, สัมภาษณ์วันที่ 17 เมษายน 2565; สุภาพร, สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2565) ด้วยเหตุและอุปสรรคเหล่านี้อาชีพทำสวนพลูในชุมชนต้นแบบจึงมีโอกาสสูญหายไป และในอนาคตเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนจะไม่รู้จักคุณค่าและมูลค่าของพืชชนิดนี้ ดังนั้น หากมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับพืชใบพลู นำความรู้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพลูและวัฒนธรรมพลูที่มีอยู่ดั้งเดิมมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักรู้เห็นคุณค่าของพืชใบพลูภายใต้การรักษา สืบทอด และต่อยอด ให้เหมาะสมกับยุคสมัย พลูจะเป็นที่รู้จักและการทำปลูกพลูจะได้รับความนิยมขึ้นมาอีกครั้ง

บทความวิจัยนี้ จึงเป็นการนำเสนอบริบทวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลู ทุนวัฒนธรรมในชุมชนต้นแบบที่เกี่ยวข้องกับใบพลูและการใช้ทุนทางวัฒนธรรมพลูเป็นแนวทางฟื้นฟูการปลูกพลูในชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลา พลูมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ประเพณี ความเชื่อมายาวนาน จนก่อตัวกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรม การได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพืชใบพลูกับคนในชุมชน จะทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก ห่วงแทน ภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าและมูลค่าของพืชใบพลูมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ การฟื้นฟูการปลูกพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบในจังหวัดสงขลาให้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาทางการรักษาโรคของพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลูฟื้นฟูการปลูกพืชใบพลู ในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) เน้นการใช้วิธีการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field research) ให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ข้อมูลเอกสารประกอบบางส่วนตามประเด็นที่ศึกษา โดยมีขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนต้นแบบ 4 ตำบล คือ ตำบล จะโหนด อำเภोजะนะ ตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ และตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งปลูกพลูที่สำคัญของจังหวัด ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ บริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาทางการรักษาโรคของพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลู และ แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง กับพืชใบพลูฟื้นฟูการปลูกพืชใบพลู ในชุมชนต้นแบบ ประชากรในการศึกษา ได้แก่ ผู้ปลูกพลู เครือข่ายผู้รับซื้อและผู้ค้า ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวนทั้งสิ้น 60 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ปลูกพลูผู้รับซื้อ ผู้ค้าปลีก จำนวน 40 คน 2) ผู้นำกลุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนาหรือพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน และ 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอกำหนดพัฒนาชุมชน จำนวน 10 คน การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงเลือก (Purposive sampling) โดยตั้งเกณฑ์คุณสมบัติไว้ โดยกลุ่มเป้าหมายต้องมีลักษณะเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใน 3 กลุ่ม ควบคุมการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและเป็นผู้ที่สมัครใจ โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานท้องถิ่น และตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง ขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็นระยะดังนี้ ระยะแรก ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง ระยะที่สองขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทำการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย และระยะ ที่สามจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมเรียนรู้ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้มาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) อ้างอิงคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลวิเคราะห์ความเชื่อมโยง เรียบเรียงเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอโดย การพรรณนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) และความสมบูรณ์ด้านการใช้ภาษาและความเที่ยงตรงของข้อคำถามวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 (Index of item objective congruence) การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การสังเกต (Observation) และการถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อฟื้นฟูการปลูกพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. บริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาการรักษาโรคจากใบพลู และทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลูในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา

1.1 วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาการปลูก พบว่า ในชุมชนต้นแบบพลูได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคน ในฐานะพืชใช้บริโภค ชาวบ้านผู้สูงอายุคนในชุมชน เล่าว่า ตั้งแต่จำความได้ก็เห็นว่ามีมีการปลูกพลูในชุมชนแล้ว อดีตพลูเป็นพืชที่ใช้กินกับหมากในเวลาว่างซึ่งเปรียบเสมือนขนมขบเคี้ยวสมัยปัจจุบัน และทุกบ้านจะเตรียมตะกร้าหมากพลูหรือเขียนหมากพลูไว้ต้อนรับแขก ดังที่ ผู้ให้ข้อมูล ได้กล่าวถึงการกินหมากกินพลูว่า เริ่มกินหมากตั้งแต่เด็กเป็นของกินเล่น จนกลายเป็นวิถีธรรมเนียมปฏิบัติ สมัยก่อนเด็กและคนสูงอายุในบ้านจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจากกิจกรรมที่เด็ก ๆ ช่วยตำหมากทำพลูห่อเป็นคำให้ผู้สูงอายุในครัวเรือน ภาพพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและคนสูงอายุเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เกิดจากเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมกินพลูกินหมาก สำหรับวัฒนธรรมภูมิปัญญา การปลูกพลู ชาวบ้านในชุมชนต้นแบบได้รับการถ่ายทอดวิธีการปลูกมาจากรุ่นปู่ย่าตาทวดของแต่ละครัวเรือน รูปแบบการปลูกแต่เดิมนิยมปลูกในพื้นที่บ้านหรือปลูกพลูไว้เป็นกำแพงรั้วบ้านแบ่งเขต ต่อมามีการปลูกเป็นพืชแซมพืชอื่น ปัจจุบันบางพื้นที่ได้พัฒนาการปลูกสู่รูปแบบเป็นไร่สวนเพื่อขาย จากการบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ก่อนปี พ.ศ. 2561 ราคาใบพลูสดกิโลกรัมละ 16-60 บาท บางช่วงราคาพลูสูงถึงกิโลกรัมละ 180 บาท นอกจากทุนทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาการปลูกแล้ว วัฒนธรรมการค้าขายพลูได้พัฒนาจากเดิมที่มีไว้เพื่อบริโภคและเพื่อแจกใช้ในพิธีกรรมของชุมชน สู่ออกตลาดต่างประเทศ การที่พลูมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคนในชุมชนต้นแบบ ตั้งแต่อดีตจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษ จนเกิดเป็นอาชีพปลูกพลูสร้างมูลค่าในปัจจุบัน ผ่านวัฒนธรรมการบริโภควัฒนธรรมภูมิปัญญาการปลูก จึงถือว่าพืชใบพลูเป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และด้านภูมิปัญญา ที่มีคุณค่าประโยชน์สามารถสร้างรายได้แก่คนในชุมชน

1.2 วัฒนธรรมด้านการรักษาและการแพทย์ไทย จากการศึกษาของ สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ และคำบอกเล่าของผู้นำพิธีกรรมในตำบลทุ่งหวัง พบว่า ในอดีตการแพทย์แผนปัจจุบันยังเข้าไม่ถึงชุมชน หมอพื้นบ้านอาศัย พืชสมุนไพรในการรักษาโรค พืชใบพลูเป็นสมุนไพรชนิดหนึ่งนิยมนำส่วนของใบพลูทำเป็นยาแก้โรคต่าง ๆ ใบพลูคั้นสดเป็นยาขับลม ผื่นคันลมพิษใช้ใบพลูตำละเอียดผสมเหล้าขาวทา ใบพลูสกัดน้ำมันหอมระเหยเป็นส่วนประกอบยารักษาโรค ผิวหนัง แก้ท้องขึ้นท้องอืดนำใบพลูมาขยี้ทาบนท้อง ขยี้ใบพลู ใส่กระหม่อมเด็ก ป้องกันการเป็นหวัด นำใบพลูเคี้ยวกับหมากพ่นบริเวณถูกพิษหนอน นำส่วนใบมาเคี้ยวจะช่วยระงับกลิ่นปากฟันแข็งแรง คนสมัยก่อนเวลาเดินทางจะพกพาใบพลูและหมากเพื่อใช้พอกแผลสดระงับเลือด เถาพลูนำมาต้มผสมน้ำใช้อาบแก้โรคหิด

1.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ตามคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้นำพิธีกรรมของชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ตำบล พบว่า วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้พืชใบพลูเป็นส่วนประกอบ มีดังนี้

การเกิด ประเพณีการเกิดเป็นประเพณีที่ชาวบ้านในชุมชนต้นแบบใช้หมากพลูในการทำพิธีบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้หมากพลูบูชาพร้อมกับเครื่องบูชาอื่น จากคำบอกเล่าของผู้นำพิธีกรรมในชุมชนต้นแบบพบว่า เมื่อเวลาเด็กคลอดต้องนำหมากพลู รูป เทียน มาใช้ทำพิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวจะช่วยให้ลูกและแม่ปลอดภัย เป็นความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน ปัจจุบันพิธีกรรมนี้ ได้ลดน้อยลงมาก เนื่องจากความก้าวหน้าของการแพทย์แผนปัจจุบัน

การบวช ประเพณีการบวชเป็นประเพณีที่ปฏิบัติต่อกันมาของชาวพุทธเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาและแสดงความกตัญญู ในการประกอบพิธีกรรม ผู้ที่บวชจะเตรียมดอกไม้ รูปเทียนและหมากพลูไปถวายบูชาฝากตัวกับพระเพื่อเรียนหนังสือก่อนบวชและถวายพระอุปัชฌาย์ในวันบวช การปฏิบัติแบบนี้สืบทอดมานาน จนกลายเป็นประเพณีนิยม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ปลูกพลู สรุปได้ว่า สมัยอดีตเจ้าภาพ

งานบวชจะนำพลูไปต้อนรับแขกที่มาในงานบวชซึ่งต้องใช้พลูปริมาณมาก ทั้งเพื่อบริโภคน้ำและจัดเตรียมให้เป็นของฝากนำกลับบ้าน ซึ่งปัจจุบันมีการใช้ใบพลูบูชาพระ บูชาพระอุปชฌาย์ และสำหรับการจัดไว้เพื่อต้อนรับแขกสูงอายุจะมีเตรียมไว้เล็กน้อย

การแต่งงาน ในงานแต่งงานหมากพลูถือเป็นพืชหลักในพิธี จากคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านและผู้ดำเนินพิธีกรรม พบว่า บทบาทสำคัญของพลูในประเพณีแต่งงานจะควบคุมมากับหมาก พิธีแต่งงาน มีการใช้พลูและหมากในหลายขั้นตอน ตั้งแต่ในขั้นการขอเจ้าสาวจะมีการใส่พลูและหมากลงในพานหรือขันสูกขอ เรียกว่าขันหมากขอ ในวันแต่งงานจะมีการใส่พลูและหมากในขันเพื่อใช้ในการยกไหว้ ซึ่งเรียกว่าขันหมากแต่ง ทั้งขันหมากขอสาวและขันหมากแต่งจะนำใบพลูมาจัดวางเรียงประดับตกแต่งขันหมากอย่างประณีต ในพิธีพระมีการนำพลูและหมากบูชาพระ ถวายพระสงฆ์ อีกพิธีกรรมหนึ่งที่ยังคงมีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและมีการใช้พลูเป็นองค์ประกอบ คือ ในประเพณีกอบหมากกอบพลูของเจ้าบ่าวที่กระทำตอนทำพิธีไหว้ พิธีกรรมนี้สื่อให้เห็นถึงความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับหมากพลูบนหมอน 3 กอง กองขวามือหมายถึงพ่อแม่เจ้าบ่าว กองซ้ายมือหมายถึงพ่อแม่เจ้าสาว ส่วนกองตรงกลางหมายถึงพระรัตนตรัย ให้กอบมารวมกันแล้วกอบขึ้นไปวางไว้บนผ้าเพดานเพื่อบูชาพระและเทวดา ปัจจุบันประเพณีรับรองแขกโดยใช้หมากพลูจะมีปฏิบัติกันบ้าง แต่ไม่มากเหมือนในสมัยอดีต

งานศพ ประเพณีงานศพมีการใช้ใบพลูในพิธีกรรมตั้งแต่การรับรองแขก เจ้าภาพจัดพานหมากพลู โดยจัดพลูเป็นจำนวน 3 คำ นำขึ้นบูชาพระถวายพระสงฆ์ก่อนนำสวด นำหมากพลูห่อและพับเป็นรูปทรง 3 เหลี่ยม เรียกว่าหมากหย่า ให้คู่สมรสของผู้ตายเคี้ยว เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา แสดงถึง การตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายและคู่สมรส เพื่อให้ผู้ตายหมดห่วง และจำเป็นต้องใช้ใบพลูเท่านั้น ไม่สามารถใช้ใบไม้อื่นทดแทนได้ เพราะมีความเชื่อว่าใบพลูเป็นไม้มงคลและเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่ง ที่มองไม่เห็น

นอกจากจะนิยมนำพลูใช้ในพิธีกรรมงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีการเกิดจนตายแล้ว ยังมีการใช้ ใบพลูในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา ครู ครูหมอนในส่วนของการเล่นการละครของชุมชนต้นแบบ เช่น การไหว้ครูหมอลงโรงโนราห์ การไหว้ครูหนังตะลุง การทำพิธีครอบครู การตั้งศาลพระภูมิ การทำพิธีสวดบ้าน ในชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลามีประเพณีวันสารทไทยหรือประเพณีชิงเปรต ซึ่งเป็นประเพณี ที่ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตามความเชื่อดั้งเดิมของบรรพบุรุษว่าเป็นการอุทิศบุญกุศลให้กับ ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ จะมีการนำอาหารคาวหวานและพานหมากพลูซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากพลูเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ผลการศึกษาข้างต้น เห็นได้ว่า ในชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลามีการใช้ประโยชน์จากใบพลู มาตั้งแต่ในอดีต พลูเป็นส่วนองค์ประกอบของวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมด้านการบริโภค ภูมิปัญญาการปลูก วัฒนธรรมการแพทย์รักษาโรค วัฒนธรรมความเชื่อประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมการค้าขาย วัฒนธรรมเหล่านี้มีบทบาทต่อการถือปฏิบัติส่งต่อจิตใจและสร้างประโยชน์สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับใบพลูเหล่านี้เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าแก่ชุมชนต้นแบบ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้นำชุมชนจากการจัดกิจกรรมเสวนากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหา แนวทางการฟื้นฟูการปลูกพลูร่วมกัน ได้สรุปว่า พืชใบพลูมีคุณค่าในบทบาททุนทางวัฒนธรรม และ ควรสนับสนุนให้คงอยู่ในชุมชนต้นแบบต่อไป

2. แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพลูเพื่อฟื้นฟูการปลูกพลูในชุมชนต้นแบบ

ผลการศึกษา พบว่า ในชุมชนต้นแบบมีผู้รู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพลูในมิติวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม และภูมิปัญญาการปลูกพลู คนในชุมชนมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชน เพียงแต่ขาดการหนุนเสริม สนับสนุน และผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดผลสำเร็จเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลผ่านกิจกรรมการสร้างตระหนักรู้ และกิจกรรมการสนทนากลุ่มร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปลูก ผู้ค้า และผู้แทนจากโรงเรียน เพื่อค้นหารูปแบบแนวทางร่วมกับคนในชุมชนต้นแบบ พบว่า การนำทุนทาง

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพลูของชุมชนต้นแบบไปฟื้นฟูการปลูกพลูในพื้นที่ มีแนวทางดังต่อไปนี้ 1) การให้ความสำคัญกับการสืบทอดทุนวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของผู้รู้และบรรพบุรุษ เรื่องการปลูกพลูแก่คนในครอบครัวของชาวบ้านในชุมชนต้นแบบเพื่อส่งเสริมการปลูก 2) การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ของพืชใบพลูที่สะท้อนมาจากทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้วิธีบูรณาการเรื่องราวทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลู ร่วมกับการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม เช่น ให้องค์กรในชุมชนและโรงเรียนหรือสถานศึกษานำองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าพืชใบพลูที่อยู่ในทุนวัฒนธรรมด้านการบริโภค วัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรมที่มีพลูเป็นส่วนประกอบ สื่อสารต่อยอดให้นักเรียนหรือเยาวชนได้เรียนรู้เรื่องราวพืชใบพลูของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 3) การสร้างกลุ่มอาชีพปลูกพลูและสร้างแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำทุนวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและของสมาชิกกลุ่มมาบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งแก่อาชีพปลูกพลูในชุมชนต้นแบบ จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาพ่อค้าคนกลางและเพิ่มช่องทางจำหน่าย และเพื่อรักษาความรู้วัฒนธรรมการปลูก การปลูกพลูในชุมชนต้นแบบก็จะสามารถฟื้นฟูได้อย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ในทุนทางวัฒนธรรมของตนเอง

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในชุมชนต้นแบบ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลจะโหนง ตำบลท่าข้าม ตำบลทุ่งหวัง และตำบลสนามชัย ของจังหวัดสงขลา ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลามีลักษณะ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวาสนา อาจสาสิทธิ์ และคณะ ที่สรุปว่า ลักษณะและบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมมี 2 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีตประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญา และ 2) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ประกอบด้วย สิ่งที่ดีติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องประกอบอาชีพ (วาสนา อาจสาสิทธิ์ และคณะ, 2563)

ผู้วิจัยพบประเด็นบริบททางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม วัฒนธรรมด้านการรักษาโรคที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพลู ภูมิปัญญาการปลูกใบพลู และทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับใบพลูของชุมชนต้นแบบ อภิปรายได้ดังนี้ 1) วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาการปลูก และวัฒนธรรมการค้าขายพลูเพื่อสร้างรายได้ การปลูกพลูถูกสะสมและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ชาวบ้านในชุมชนใช้พลูเป็นสื่อสร้างมิตรภาพระหว่างกันด้วยการแบ่งปันใบพลูที่ปลูกผ่านการบริโภค และเพื่อใช้ในงานบุญประเพณีงานพิธีทางศาสนา นอกจากนี้วัฒนธรรมด้านการค้าพลูของชุมชนต้นแบบได้มีการพัฒนาจากการปลูกเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นการปลูกเพื่อขายในประเทศและต่างประเทศ 2) วัฒนธรรมด้านการรักษาและการแพทย์ไทย ใบพลูนั้นนับได้ว่ามีคุณประโยชน์ที่เป็นพืชสมุนไพร ทั้งประเภทรักษาและยาภายนอก สอดคล้องกับ การศึกษาของ สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ ที่สรุปว่า ใบพลูมีสรรพคุณเป็นยาที่ใช้ประโยชน์ได้เสมือนยาสามัญประจำบ้าน และมีการปลูกนำไปสกัดน้ำหอมระเหยเป็นส่วนผสมของยา (สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ, 2561) และ 3) วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของคนในชุมชนต้นแบบล้วนแต่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับธรรมชาติที่แวดล้อม เนื่องจากพื้นที่ถูกแวดล้อมด้วยภูมิธรรมชาติของภาคใต้ ชาวบ้านนำพลูมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้พลูในพิธีกรรมประเพณีเป็นเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรมแทนสัญลักษณ์สื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และครุหม้อหรือปราสาท สิ่งเหล่านี้สะท้อนแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของชุมชนต้นแบบที่มีพลูเป็นส่วนประกอบและมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของคนในชุมชน ถือเป็นทุนวัฒนธรรมที่ให้คุณค่าให้ประโยชน์ด้านจิตใจ และให้มูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม พลูสามารถสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนในชุมชนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังที่ สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ ได้กล่าวว่า พลูกับหมากเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของสังคมไทยมาแต่ครั้งโบราณและเป็นที่ยอมรับทั้งชนชั้นสูงจนถึงประชาชนคนทั่วไป พลูจะใช้เป็นส่วนประกอบในการ

ประกอบพิธีสำคัญ และเป็นสัญลักษณ์แทน ความเคารพนับถือมิตรภาพ (สุพิชฌาย จินดาวัฒน์ภูมิ, 2561) แม้ว่า
ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนต้นแบบจะมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับคนในชุมชนมานาน แต่การพัฒนาสู่ระบบ
เศรษฐกิจแบบทุนนิยมในปัจจุบันได้ทำให้ระบบวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่และรุ่นเก่าต่างถูกมอมเมาด้วย
ความต้องการทางวัตถุ การเปลี่ยนแปลง สื่อยุคเทคโนโลยีส่งผลให้วิถีชีวิตของในชุมชน ทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิ
ปัญญา เริ่มเลือนหายไป ทั้งที่อดีตสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้พึ่งพาซึ่งกันและกัน คนพึ่งพาธรรมชาติ เคารพสิ่งเหนือ
ธรรมชาติ การไม่ได้มุ่งเน้นการอนุรักษ์ส่งเสริมและการสืบสานวัฒนธรรม จึงทำให้วัฒนธรรมเลือนหายไปตาม
ระยะเวลา สอดคล้องกับการศึกษาของ อุทิศ ทาหอม และสุนันท์ เสนารัตน์ ที่กล่าวว่า ทุนทางวัฒนธรรม
เปรียบเสมือนกลไกทางธรรมชาติที่ยกระดับขึ้นมาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิต ของผสมผสานมิติของ
สังคมวัฒนธรรม เป็นศูนย์รวมของจิตใจที่สามารถทำให้ผู้คนเกิดการเชื่อมโยงจิตใจ เช่นเดียวกับในชุมชนต้นแบบ
จังหวัดสงขลา วัฒนธรรมภูมิปัญญาการปลูกพลูได้รับความสนใจปลูกลดลง คนรุ่นใหม่ไม่สนใจอาชีพปลูกพลูทำให้
ภูมิปัญญาขาดการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น พี่ชิบพลูจึงมีโอกาสสูญหายไปจากชุมชน ซึ่งเป็นไปได้ว่าในอนาคตเยาวชน
คนรุ่นใหม่จะรู้จักพืชชนิดนี้น้อยลง (อุทิศ ทาหอม และสุนันท์ เสนารัตน์, 2561) ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสืบ
ทอดอนุรักษ์พืชชิบพลูไว้ด้วยการฟื้นฟูการปลูกพลูในชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลา แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนทำการ
ฟื้นฟูจำเป็นต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชชิบพลูและภูมิปัญญาการปลูก
ของชุมชน เพื่อให้เข้าใจและทำให้เกิดการรับรู้และตระหนักในคุณค่าก่อนทำให้เกิดมูลค่า อีกทั้ง ภูมิปัญญาจาก
บรรพบุรุษของชุมชนจะทำให้เกิดคุณค่าทางจิตใจแก่คนในชุมชนต้นแบบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญารัตน์
แก้วกมล ที่สรุปว่า ทุนทางวัฒนธรรมมีมูลค่าและคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม การนำทุนทางวัฒนธรรมมา
ใช้พัฒนาชุมชนนับเป็นสิ่งที่ดีควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง (กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับนิภา
วรรณ เจริญลักษณ์ ชีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ และนรินทร์ สังข์รักษา ที่สรุปว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งของระบบ
จารีตประเพณีมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และนำวัฒนธรรมมาเป็นฐานของ
กระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูจะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน (นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ และคณะ, 2561)

การนำทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพลูมาเป็นแนวทางเพื่อฟื้นฟูการปลูกพลูของชุมชนต้นแบบจังหวัด
สงขลา สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้ คือ 1) ส่งเสริมการนำความรู้วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชิบพลูของชุมชน ได้แก่
ทุนวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการปลูกพลู คุณค่าของพลูในทางพิธีกรรม คุณค่าของพลูในด้านการแพทย์ และมูลค่า
พลูทางการสร้างรายได้ ถ่ายทอดไปสู่เยาวชนและคนรุ่นใหม่ในชุมชนต้นแบบ สอดคล้องกับงานศึกษาของ อัญชิชา
มั่นคง ที่สรุปว่า การพัฒนาชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมว่า การที่จะทำให้ทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนา
ชุมชน จะต้องมีการถ่ายทอดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และทำให้ประชาชนทุกหมู่บ้านมี
ส่วนร่วมในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ประชาชนจะเกิดการรับรู้และยอมรับ
ร่วมกันที่จะนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้าง ความเข้มแข็งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (อัญชิชา มั่นคง, 2560) 2) การ
แสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ โรงเรียน และสถาบันศึกษา ให้เข้าร่วมสนับสนุนแผนการ
ฟื้นฟูการปลูกพลูทั้งเชิงนโยบายและการปฏิบัติ การที่มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนจะทำให้ชุมชนเกิดความ
ตื่นตัวและสนใจในประโยชน์ของสิ่งเหล่านั้น ทำให้เกิดการนำเอาวัฒนธรรมมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า
สอดคล้องกับงานศึกษาที่ผ่านมาของ ชวติ โกศล ที่สรุปว่า การพัฒนาชุมชนให้เกิดประสิทธิผลจะต้องสร้างให้ชุมชน
เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐาน ชุมชนใดที่มีความตระหนักถึง
คุณค่าและประโยชน์ ของสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่มีในชุมชน ชุมชนนั้นก็จะสามารถนำของสิ่งนั้นมาใช้ให้เกิด
ประโยชน์ต่อสังคมได้ดี และการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรม จะต้องจัดการโดยประชาชนในพื้นที่ด้วยแนวคิด
การมีส่วนร่วม และนำภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐราชการ และภาคเอกชน เข้ามาช่วยกันบูรณาการทาง
ความคิด โดยรัฐมีหน้าที่สนับสนุน (ชวติ โกศล, 2561) และ 3) ส่งเสริมและผลักดันการสร้างกลุ่มอาชีพปลูกพลูใน

ชุมชนต้นแบบ เพื่อสืบทอดรักษา ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไม่ให้เกิดการสูญหาย การรวมกลุ่มจะทำให้อาชีพเกิดความเข้มแข็งและมั่นคง และ 4) พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้พืชใบพู่ของชุมชนต้นแบบ เป็นศูนย์กลางจัดการองค์ความรู้และกระจายถ่ายทอดความรู้ให้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และเป็นสถานที่สำหรับสร้างความตื่นตัวให้แก่คนในชุมชนเพื่อฟื้นฟูการปลูกพู่ ในรูปแบบความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณีท้องถิ่น โดยใช้ทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพู่เป็นตัวเชื่อมกิจกรรม เช่น พิธีแห่ขันหมากพู่ในงานแต่งงาน การแข่งขันเก็บพู่ในงานบุญประเพณีประจำปี จัดประกวดพานบายศรีรับขวัญ สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากใบพู่ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญเรือน บุญประกอบแก้ว และคัชพล และพิทักษ์ ศิริวงศ์ ที่สรุปว่า ทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและการที่ชุมชนนำเอาทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อแบบดั้งเดิมมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ชุมชนจะเกิดการเรียนรู้และเห็นคุณค่าประโยชน์ร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความหวงแหนในสิ่งเหล่านั้น (ขวัญเรือน บุญประกอบแก้ว, 2562); (คัชพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ทุนวัฒนธรรมของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทุนวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรม ทุนวัฒนธรรมทางการรักษาโรค เป็นพลังแห่งการพัฒนาและเป็นสิ่งที่ บ่งบอกถึงชีวิตและสังคม ทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชใบพู่ของชุมชนต้นแบบ ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของพืชใบพู่ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนต้นแบบในรูปแบบของใช้เป็นของรับประทาน การใช้พู่สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวสร้างมิตรภาพ และการค้าขายพู่สร้างรายได้จากวัฒนธรรมภูมิปัญญาการปลูกพู่ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ 2) วัฒนธรรมด้านการรักษาและการแพทย์ไทย ใบพู่เป็นพืชสมุนไพรสมัยอดีตจึงมีการนำใบพู่มาใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ และในปัจจุบันนำใบพู่สกัดน้ำมันหอมระเหยเป็นส่วนผสมของยารักษาประเภทภายนอกและภายใน 3) วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนต้นแบบ พู่ถูกนำมาเป็นส่วนประกอบในงานพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีและความเชื่อทั้งชาวพุทธ พราหมณ์ และมุสลิม ตั้งแต่อดีตมีการใช้พู่เป็นเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรมเนื่องจากพู่ถือเป็นไม้มงคลที่ต้องใช้เพื่อความเป็นสิริมงคล ตามความเชื่อของคนในชุมชนต้นแบบ พู่จึงเป็นสื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทุนวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้านได้สะท้อนยืนยันให้เห็นถึงคุณูปการของพู่ พู่มีฐานะเป็นทรัพยากรธรรมชาติหนึ่งของชุมชนต้นแบบที่มีอยู่และสามารถสร้างประโยชน์ได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือคนในชุมชนต้นแบบยังไม่เห็นคุณค่า ซึ่งส่งผลให้พืชใบพู่ไม่เป็นที่รู้จักและชาวบ้านไม่นิยมปลูก ฉะนั้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเรื่องพู่ เปิดความคิดมุมมองจะทำให้เห็นว่าพู่สามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนต้นแบบและสามารถขับเคลื่อนการฟื้นฟูการปลูกพู่ในชุมชนต้นแบบจังหวัดสงขลาต่อไป ซึ่งแนวทางการฟื้นฟูการปลูกพู่ให้ยั่งยืนด้วยวัฒนธรรม ควรเริ่มจากการให้ความสำคัญกับบทบาทของครัวเรือนในชุมชนต้นแบบที่สมาชิก เกิดความตระหนักรู้มีความพร้อมทั้งกายและใจ ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือกันของภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และการพัฒนาศักยภาพชุมชนต้นแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด และมหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรกำหนดแผนโครงการส่งเสริมและสร้างศักยภาพชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้วยกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และมูลค่าของพืชใบพู่ โดยกำหนดแนวทางการฟื้นฟูการปลูกพู่เป็นแผนงานประจำปีและบูรณาการเข้ากับงานประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรสร้างเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ๆ ในชุมชนเกิดความตระหนักหวงแหนในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมพู่ ให้เห็นถึงคุณค่าและมูลค่าของพืชใบพู่ ทั้งในรูปแบบการเรียนการสอนเชิงวิชาการและรูปแบบทักษะปฏิบัติ 3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้มีการจัดตั้ง

แหล่งเรียนรู้พืชใบพู่ เพื่อให้มีการสืบสานภูมิปัญญาการปลูกพู่และถ่ายทอดวัฒนธรรมพู่สู่สาธารณะ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ออกแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับเครือข่ายวิชาการในชุมชนท้องถิ่นด้านการศึกษาระดับฐานรากให้มีการบูรณาการวิจัยพื้่นถิ่นกับการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียน เพื่อปลูกฝังเรื่องพู่ในฐานะพืชที่มีคุณค่าด้านวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบของพิธีกรรมในประเพณีต่าง ๆ และในฐานะพู่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และ 2) ควรมีการวิจัยต่อยอดพัฒนาศักยภาพผู้ปลูกพู่ เพื่อให้การปลูกพู่ในชุมชนต้นแบบเกิดความเข้มแข็ง อย่างต่อเนื่อง เช่น การบริหารกลุ่มอาชีพ การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การวางแผนทางการเงินจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการปลูก

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อฟื้นฟูการปลูกพืชใบพู่ในชุมชนต้นแบบ จังหวัดสงขลา คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้อง โรงเรียน ประชาชนในชุมชนต้นแบบ ที่เปิดโอกาสให้คณะวิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน โดยให้ความร่วมมือต่อการดำเนินการวิจัยตลอดการทำงานเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในงบประมาณ 2564 จึงทำให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดสงขลา. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2565 จาก <https://www.ldd.go.th/Agri-Map/Data/S/ska.pdf>
- กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ. (2563). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 75-91.
- การศึกษานอกโรงเรียน. (2560). เยี่ยมแหล่งเรียนรู้การปลูกพืชผสมผสานบ้านพู่. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2565 จาก <http://sk.nfe.go.th/hatyai13/index.php>
- ขวัญเรือน บุญกอบแก้ว. (2562). แนวทางการปรับใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนบ้านวังทอง ตำบล วังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10 (ฉบับพิเศษ), 188-209.
- คัชพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านชากแง้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. Journal of Community Development Research Humanities and Social Science, 10(1), 111-121.
- จิรวรรณ ศรีหนูสุด และวนิษา ดิคำ. (2561). วัฒนธรรมหมากและการจัดการหมากของตำบล บางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 317-352.
- ชนิตรนันท์ สุริยวิทยาเวช. (2562). จากยุทธศาสตร์ 20 ปีสู่ แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพร ไทย ด้วยการบูรณาการการศึกษาเกษตร. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(1), 240- 250.
- ชวดี โกศล. (2561). การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย . มหาวิทยาลัยรังสิต.

- นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ และคณะ. (2561). การศึกษาภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ พื้นฟูวิถีชีวิตชาวสวนส้มโอลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี. สักทอง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 24(1), 181-198.
- เปรมชัย จันทร์จำปา. (2558). การจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเมื่อในเขตเทศบาลนคร สงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาสนา อาจสาธิกรณ์ และคณะ. (2563). ทุนทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยดำ บ้านวังน้ำ ตำบลวังยาง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารพิบูล, 18(2), 269-287.
- ศุภย์ข้าวหาดใหญ่. (2560). ชาวทุ่งหวังปลูกพลูอินโดนีเซียสร้างรายได้เสริม ส่งออกต่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2565 จาก <https://mgronline.com/south/detail/9600000033372>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุธิดา พฤกษ์อุดม. (2563). จังหวัดสงขลา ส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรแบบครบวงจร รองรับโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City). เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2565 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200811112619814>
- สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ. (2561). วัฒนธรรมการกินหมากในสังคมไทยสมัยก่อน. ใน วิรัตน์ ปิ่นแก้ว (ประธาน), งานประชุมวิชาการระดับชาติ (ครั้งที่ 10). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม: นครปฐม.
- โสพิศ โพธิ์สุวรรณ. (2543). การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการทำสวนพลูปากทรมากับพลูวังไหลจังหวัด นครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อัญชิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 12(39), 90-100.
- อุทิศ ทาหอม และสุนันท์ เสนารัตน์. (2561). แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสินค้าทางวัฒนธรรมขนมทองม้วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 14(1), 7-25.

การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน ในประเทศไทย*

ACTIVITIES DRIVING FOR PROMOTE SOCIAL SECURITY OF COMMUNITIES IN THAILAND

สุรพล สุยะพรหม, สมบัติ นามบุรี, สุมาลี บุญเรือง*

Surapon Suyaprom, Sombat Namburi, Sumalee Boonruang*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkorrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: sumalee31130@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ถอดบทเรียนเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม 2) ขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม และ 3) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทยดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 38 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างกรณีหลากหลาย เลือกผู้นับถือศาสนา 3 ศาสนา คือ พุทธ อิสลาม และคริสต์ เพื่อให้ข้อสรุปที่ครอบคลุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลตามเหตุการณ์หรือตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมมี 3 มิติคือ มิติความมั่นคง โดยผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชุมชน สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน และน้ำ มิติความมั่งคั่ง โดยร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจชุมชน และสร้างทุนของชุมชน มิติความยั่งยืน โดยปฏิบัติตามหลักศาสนา ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน 2) การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ได้แก่ การปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าชุมชน กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน กองทุนสะสมทรัพย์ กองทุนบ้านหลังสุดท้ายของผู้ชาย ชน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระบบชะกาด (อิสลาม) วิทยุชุมชน กีฬาต้านยาเสพติด การทำบุญ ทำนุบำรุงศาสนา การแก้ปัญหายาเสพติด กิจกรรมจูงมือลูกหลานเข้าวัดวันอาทิตย์ 3) แนวทางการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน โดยอาศัยรูปแบบ อศร. (อบต.ศาสนา โรงเรียน) รูปแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กระบวนการทางศาสนา รูปแบบการร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนกิจกรรม, การส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม, ชุมชนในประเทศไทย

Abstract

This research article aimed to 1) Learn from the lesson of social security promotion, 2) Drive social security activities, and 3) Propose the method for social security of communities in Thailand, conducted by Participatory Action Research with 38 key informants selected from diversified groups from 3 religious believing groups; Buddhists, Muslims, and Christians for complete coverage

conclusion. Data were analyzed in line with events or incidents occurred in the communities. Finding were as follows: 1) The roles of people in communities in social security promotion had three dimensions; Security Dimension; community leader had the role in promoting reconciliation, security in life and property, promotion of food, energy, and water security. Wealth Dimension: there was together development of infra-structure, community economy and social capital. Sustainability Dimension: by practicing along the religious principles, together conservating natural resources and environment, promoting community cultures and traditions. 2) Driving activities for community security by community forestation and conservation, establishing village fund, community bank, saving fund, the fund for last house for the deceased, 5 precepts observing village project, Zakat system (Islam). community radio, anti-drug sport, merit making, religions support and promotion, drug and narcotic problem solution, children's hands pulling to monastery on Sunday project, 3) The methods for social security of communities by the model of D.R.S (D = District Administrative organization, R = Religions, S = School), model of VMS. (V = Village, M = Monastery, S = School), religious process, model of joint infra-structure development, running water, bright electricity, good roads, and sufficiency economy driving for security, wealth, and sustainability.

Keywords: Activity Driving, Social Security Promotion, Communities in Thailand

บทนำ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ระบุถึง การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยังให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการเตรียมการรับมือกับภัยคุกคามข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

ดังนั้นการจะสร้างความมั่นคงทางสังคมให้เกิดขึ้นในชุมชนขึ้นอยู่กับสถานภาพของสังคมและชุมชนนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีความแตกต่างกันตามแต่ศักยภาพทุนทางสังคมของแต่ละชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้คนในชุมชนหลาย ๆ คน ทั้งผู้นำ และผู้ตามของชุมชน มีความต้องการและคาดหวังอยากให้มี อยากให้เป็น ความมั่นคงทางสังคมของชุมชน บางครั้งจำเป็นจะต้องอาศัยความรู้ ความคิดเห็นของผู้คนจากนอกชุมชน ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือบางครั้งเรียกกันว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนนั้น ๆ ด้วยความจริงจังตั้งใจ เพื่อเป็นกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีความหลากหลายของรูปแบบและหลากหลายความคิด โดยการเน้นไปที่ความรู้เป็นตัวตั้ง และในทางตรงกันข้ามมองครุฑทองถิ่นหลาย ๆ ทองถิ่น วางนโยบายให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มุ่งเน้นที่โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นวัตถุประสงค์เน้นหนักไปที่งบประมาณ ซึ่งเป็นการใช้เงินตรา เป็นตัวตั้งในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความ

เข้มแข็งท้องถิ่น หรือชุมชนที่ไม่ตรงประเด็น เป็นการพัฒนาชุมชนที่ไม่ยึดหลัก “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” คือ ยังคงพึ่งพาทุนและปัจจัยต่าง ๆ จากนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ (ไพฑูรย์ ศิริรักษ์, 2553) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนไปรัฐจำเป็นต้องมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาทุกระดับอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคตความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสังคมในระดับล่างได้แก่ชุมชนในสังคมชนบทในประเทศไม่มีความเข้มแข็งและไม่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ชุมชน (ทวี วัชรเกียรติศักดิ์, 2559)

นอกจากนี้ตามดัชนีชี้วัดประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข เมื่อพิจารณาจากดัชนีชี้วัดความสุขของประชากรไทย จากรายงานความสุขโลกจัดทำโดยโครงการเครือข่ายการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติซึ่งในปี 2561 พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 52 จาก 156 ประเทศทั่วโลกที่มีการสำรวจ ห่างจากเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 (1 ใน 35 ของโลก) ขณะที่สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 34 และมาเลเซียอยู่ในอันดับที่ 80 ทั้งนี้ จากปัจจัยหลักทั้ง 6 ด้านสำคัญ ซึ่งได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ ได้รับสวัสดิการและการสนับสนุนจากภาครัฐที่ดี มีการบริการด้านสาธารณสุข และการส่งเสริมให้ประชาชนมีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพที่ดี ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพ มีความเอื้ออาทรต่อกัน และอยู่ในสังคมที่ไม่มีการทุจริต พบว่าในปี 2562 ประเทศไทยมีค่าคะแนนที่ค่อนข้างต่ำใน 3 ด้านสุดท้าย และเป็นค่าคะแนนที่ลดลงโดยเปรียบเทียบจากปี 2561 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยควรเร่งดำเนินการในด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความเอื้ออาทรต่อกัน และอยู่ในสังคมที่ไม่มีการทุจริต ซึ่งจะส่งผลให้สามารถบรรลุเป้าหมายระดับประเด็นตามที่กำหนดไว้ได้สำเร็จ นอกจากนี้ยังคงมีประเด็นท้าทายที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายระดับประเด็นแผนแม่บท ได้แก่ ความสมดุลของการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสาธารณะกับความมั่นคงปลอดภัยหรือความเป็นส่วนตัวของบุคคล บทบาทของทุกภาคส่วนในการเป็นภาคีการพัฒนา ร่วมกับหน่วยงานความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงได้ในระยะยาว โดยมีพื้นฐานจากความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานด้านความมั่นคงภายในประเทศบนหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล และความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสันติบนฐานความหลากหลาย และความเข้าใจธรรมชาติของความขัดแย้งจากพื้นฐานความแตกต่างนั้น โดยไม่ใช้วาทะที่สร้างความเกลียดชัง ที่อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย” เนื่องจากในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีชุมชนและวัดต้นแบบในการสร้างความมั่นคงทางสังคมอยู่หลายแห่ง เช่น ชุมชนบ้านห้วยแก้ว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เป็นชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งของประชาชนศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ชุมชนบ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง และมีระบบการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัด ชุมชน และโรงเรียน มีวัดพัฒนาตัวอย่างจนกลายเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของชุมชนใกล้เคียง ชุมชนตลาดแขก ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นชุมชนไร้รอยต่อทางศาสนาอยู่บริเวณนี้ 3 ชุมชน คือ ชุมชนพะเนียด ชุมชนท่าช้าง ชุมชนตลาดแขก โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กนักเรียนก็ไปเรียนหนังสือไปทำกิจกรรมร่วมกันด้วย และชุมชนวัดโคกเกตุ ตำบลปลายโพพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นเกี่ยวกับการพัฒนาโดยอาศัยหลัก อศร. คือ อปต. ศาสนา และโรงเรียน ซึ่งทั้ง 4 ชุมชนที่กล่าวมาถือเป็นชุมชนที่สามารถนำมาถอดบทเรียนการสร้างความมั่นคงทางสังคมใน

ชุมชนได้ และจะนำไปสู่การขับเคลื่อนในชุมชนอื่น ๆ อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างให้สังคมไทยอยู่ดี กินดี มีสุข เพิ่มขึ้นตามจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้วยวิถีปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมชุมชน มีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจฐานราก และมีความมั่นคงด้านสุขภาพ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม
2. เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ** โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participative Research) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน จำนวน 38 รูปหรือคนโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างกรณีหลากหลาย (Maximum Variation Sampling) เลือกผู้นับถือศาสนา 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ เลือกผู้นับถือศาสนาแต่ละศาสนามาให้ครบทุกศาสนา โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้ให้ข้อมูลของแต่ละศาสนาจะมีจำนวนน้อยหรือมากแต่เลือกให้ครบทุกศาสนาเพื่อให้ข้อสรุปที่ครอบคลุม และได้ทำการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยแบ่งตามกลุ่มชุมชน ประกอบด้วย

กลุ่มชุมชนบ้านห้วยแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 รูปหรือคน

กลุ่มชุมชนบ้านเสี้ยวจังหวัดขอนแก่น จำนวน 13 รูปหรือคน

กลุ่มชุมชนตลาดแขกจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 7 รูปหรือคน

กลุ่มชุมชนวัดโคกเกตจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 10 รูปหรือคน

2. **พื้นที่การวิจัย** ได้แก่ ชุมชนที่มีความโดดเด่นในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม และความเข้มแข็งของชุมชน ไม่มีความขัดแย้งกันแม้จะอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ประกอบด้วย

2.1 ชุมชนบ้านห้วยแก้ว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เป็นชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งของประชาชนศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์

2.2 ชุมชนบ้านเสี้ยว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง และมีระบบการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัด ชุมชน และโรงเรียน มีวัดพัฒนาตัวอย่างจนกลายเป็นสถานศึกษาคุณภาพของชุมชนใกล้เคียง

2.3 ชุมชนตลาดแขก ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นชุมชนไร้รอยต่อทางศาสนาอยู่บริเวณนี้ 3 ชุมชน คือ ชุมชนพะเนียด ชุมชนท่าช้าง ชุมชนตลาดแขก โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กนักเรียนก็ไปเรียนหนังสือไปทำกิจกรรมร่วมกันด้วย

2.4 ชุมชนวัดโคกเกต ตำบลปลายโพรง อำเภอมัทวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นเกี่ยวกับการพัฒนาโดยอาศัยหลัก อศร. คือ อบต. ศาสนา และโรงเรียน

3. **พื้นที่ขยายผลและใช้ประโยชน์** คือพื้นที่ที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ 2) ชุมชนบ้านวังเก็ง ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนท่าช้าง ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) บ้านคลองแขก ตำบลปลายโพรง อำเภอมัทวา จังหวัดสมุทรสงคราม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ให้กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีการตอบหรือให้ข้อมูลอย่างอิสระโดยเป็นการสนทนาพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงทางสังคม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ 1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) 2) แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม (Burgess, R. & Stern, N., 1991) 3) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (สุทธิดา ศิริบุญหลง, 2554) 4) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526) 5) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการการทำงานร่วมกันในพื้นที่ (Geert Bouckaert, 1994) และ 6) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการถอดบทเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2548) เพื่อนำมาสังเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

5.2 ข้อมูลภาคสนาม เป็นการศึกษาการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในชุมชนบ้านห้วยแก้ว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่, ชุมชนบ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น, ชุมชนตลาด ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, ชุมชนวัดโคกเกต ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยการออกหนังสือเพื่อนัดพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการบันทึกเสียงสนทนาและนำมาถอดเนื้อหา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูลคือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค โดยการจำแนกข้อมูลระดับนี้แบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ การวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) กับ การวิเคราะห์สารระบบ (Taxonomy Analysis) 2) การจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค การจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค เป็นการจำแนกข้อมูลตามเหตุการณ์ (Event) หรือการวิเคราะห์เหตุการณ์ตามเรื่องราว (Event Analysis) ที่ปรากฏ (สุรางค์ จันทวานิช, 2553) และทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน และหลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดวิพากษ์องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จัดบันทึกข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด และนำมาปรับปรุงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อถอดบทเรียนการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นับถือศาสนา 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ใน 4 ชุมชนคือ 1) ชุมชนบ้านห้วยแก้ว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ 2) ชุมชนบ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนตลาดแขก ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) ชุมชนวัดโคกเกต ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยสรุปผลการวิจัยที่พบดังนี้

1. บทบาทคนในชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมมี 3 มิติคือ

มิติด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความปลอดภัยและความสามัคคี โดยผู้นำมีบทบาทในการสร้างความปลอดภัยและความสามัคคีของคนในชุมชน ด้วยหลักของ “ทาน” คือการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ว่าจะเป็นคนในศาสนาใด (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1, 2565) ด้านการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยกระบวนการชุมชนโดยอาศัยจิตอาสาที่คอยดูแลทุกข์ สุข ของชาวบ้านและนำเสนอต่อการประชุมของชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2565) ด้านความมั่นคงด้านอาหาร พลังงานและน้ำ ด้วยการสร้างอาชีพ ส่งเสริมพลังงานทดแทน และจัดหาน้ำใต้ดิน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2565)

มิติด้านความมั่นคง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) โดยมีการร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยหลัก “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2565) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (ภาวะการณมีงานทำ รายได้ครัวเรือน) ด้วยการส่งเสริมอาชีพให้ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือรายได้น้อย ด้วยการสร้างกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5, 2565) กองทุนของชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน ทรัพยากร แหล่งเงินทุน) ด้วยหลักกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน กองทุนสะสมทรัพย์วันละบาท กองทุนบ้านหลังสุดท้ายของผู้ชายขอม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2565)

มิติด้านความยั่งยืน ด้านศาสนา โดยยึดหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ยึดหลัก “แตกต่างแต่ไม่แตกแยก รักษาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 6, 2565) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกป่าชุมชน อนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง ให้สะอาดปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูล (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 7, 2565) ด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละศาสนา ด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านแรงงาน และด้านวัสดุสิ่งของที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 8, 2565)

2. การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย โดยมีกิจกรรมที่สามารถขับเคลื่อนได้ดังนี้

การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคง ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมความปลอดภัยและความสามัคคีของคนในชุมชน ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนทำนุบำรุงศาสนา กิจกรรมสร้างความปลอดภัยของศาสนาพุทธ โดยเชื่อมสัมพันธ์ของพระภิกษุสามเณร กับญาติโยม กิจกรรมสร้างความปลอดภัยสามัคคีตามหลักของศาสนาคริสต์ กิจกรรมสร้างความปลอดภัยสามัคคีตามหลักของศาสนาอิสลาม กิจกรรมสร้างความปลอดภัยสามัคคีด้านการส่งเสริมค่านิยมร่วมของคนในชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2565) 2) การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ 4 แกนหลัก กิจกรรมพัฒนาชุมชนในทุกด้าน กิจกรรมกระบวนการชุมชน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 9, 2565) 3) การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน และน้ำ ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมการใช้น้ำจากธรรมชาติ โครงการปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ และอาหารจากป่าชุมชน โครงการพลังงานสะอาด โครงการชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการผลิตอาหารและการเกษตรปลอดภัย การบริหารจัดการเรื่องชะงาด ตามหลักศาสนาอิสลาม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 6, 2565)

การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคง ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมความมั่นคงด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าให้ทั่วถึงทุกบ้าน ทุกฟาร์ม สนับสนุนการผลิตไฟฟ้าในครัวเรือนด้วยโซลาร์เซลล์ การสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กและการขยายถนน การพัฒนาระบบประปาหมู่บ้าน โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน เจาะบาดาล (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2565) 2) การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจชุมชน (ภาวะการณมีงานทำ รายได้ครัวเรือน) ขับเคลื่อน

กิจกรรมดังต่อไปนี้ ทำเกษตร ทำนา ทำสวนตามฤดูกาล และดอกไม้ประดับ การหาของป่าตามฤดูกาล และการเลี้ยงสัตว์ การจัดกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพในชุมชน วิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจพื้นฐานแบบวิถีชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 9, 2565) 3) การส่งเสริมความมั่งคั่งด้านทุนชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน ทรัพยากร แหล่งเงินทุน) ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ กองทุนสหกรณ์เครดิตยูเนียน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนสวัสดิการชุมชน ธนาคารหมู่บ้าน ทุนทางปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 7, 2565)

การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมความยั่งยืนด้านศาสนา ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ การไม่ลบหลู่หรือการดูถูกกันของคนต่างศาสนา โครงการร่วมกิจกรรมแบบ “อศร” อ คือกิจกรรมของ อบต. และหมู่บ้าน, ศ คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม, ร คือ กิจกรรมของโรงเรียน หลัก “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้น “รักษาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” หลักการปฏิบัติตามหลักศาสนา (ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม) (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 10, 2565) 2) การส่งเสริมความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ป่าชุมชน กิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านศาสนสถานของชุมชน วัดวาอาราม มัสยิด โบสถ์ กิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านอ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำ ธรรมชาติ โครงการการหน้าบ้าน นามอง แก้ปัญหาขยะมูลฝอย การอนุรักษ์พืชเศรษฐกิจประจำถิ่น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 11, 2565) 3) การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมและประเพณี ขับเคลื่อนกิจกรรมดังต่อไปนี้ โครงการจูงมือลูกหลานเข้าวัดวันอาทิตย์ โครงการส่งเสริมเยาวชนเรียนรู้การปฏิบัติตามหลักศาสนา โครงการกองทุนโรงเรียนขยายโอกาส การปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมของศาสนา หรือวันสำคัญทางศาสนา การพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 12, 2565)

3. แนวทางการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการส่งเสริมชุมชนในมิติด้านความมั่นคง มีการขับเคลื่อนกิจกรรม 3 ด้าน ประกอบด้วย การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความปรองดองและความสามัคคีของคนในชุมชน การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน และน้ำ 2) แนวทางการส่งเสริมชุมชนในมิติด้านความมั่งคั่ง มีการขับเคลื่อนกิจกรรม 3 ด้าน ประกอบด้วย การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความมั่งคั่งด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจชุมชน (ภาวะการณมีงานทำ รายได้ครัวเรือน) การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความมั่งคั่งด้านทุนชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน ทรัพยากรแหล่งเงินทุน) 3) แนวทางการส่งเสริมชุมชนในมิติด้านความยั่งยืน มีการขับเคลื่อนกิจกรรม 3 ด้าน ประกอบด้วย การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านศาสนา การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมและประเพณี

อภิปรายผล

1. การถอดบทเรียนเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม พบว่า

1.1 มิติด้านความมั่นคง คือการเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคี โดยผู้นำต้องมีส่วนในการสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชุมชน ด้วยหลักของ “ทาน” คือการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ว่าจะเป็นคนในศาสนาใดนอกจากนั้นการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็สำคัญต้องใช้กระบวนการชุมชนโดยอาศัยจิตอาสาที่คอยดูแลทุกข์ สุข ของชาวบ้านและนำเสนอต่อการประชุม

ของชุมชนและสร้างความมั่นคงด้านอาหาร พลังงานและน้ำ ด้วยการสร้างอาชีพ ส่งเสริมพลังงานทดแทน และ จัดหาน้ำใต้ดิน สอดคล้องกันเทคนิคและกระบวนการจัดการความขัดแย้งนั้นรัฐต้องส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ของประชาชนให้มีความมั่นคงและเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีการ พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนจัดอบรมสัมมนาให้กับผู้นำทุกประเภทเพื่อทำ ข้อตกลง หรือทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนไทยที่นับถือศาสนา อิสลามกับคนไทยที่นับถือศาสนาอื่น (ต่ายดิน อุสมาน และคณะ, 2554) และยิ่งพบอีกว่า แนวทางการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน มี 3 แนวทางใหญ่ ๆ เรียงลำดับดังนี้คือ การใช้สันติวิธี การจัดการปัญหา และการไม่ใช้ วิธีรุนแรง โดยการใช้สันติวิธี จะแบ่งได้คือการเจรจา โดยใช้วิธีเจรจาไกล่เกลี่ยกับเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง และการฟ้องร้อง ซึ่งรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง จัดเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่ก่อให้เกิดความรู้สึก ชนะ-ชนะ (win-win) ได้ผลสำเร็จเสียเป็นส่วนใหญ่ (สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์, 2556)

1.2 มิติด้านความมั่งคั่ง ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) โดยมีการร่วมกัน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยหลัก “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี” พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ให้ทุกคนมีงานทำ ครอบคลุมมีรายได้ ด้วยการส่งเสริมอาชีพให้ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือรายได้น้อยด้วยการสร้างกลุ่มพัฒนาอาชีพใน ชุมชนจัดตั้งกองทุนของชุมชนด้วยหลักกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน กองทุนสะสมทรัพย์วันละบาท กองทุน บ้านหลังสุดท้ายของผู้ขายชน สอดคล้องกันแนวทางการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความ เข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน พบว่ามี 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสัจจะ ด้านสวัสดิการชุมชน ด้านการเพิ่มรายได้ แก่สมาชิก ธนาคารชุมชน ด้านคุณธรรมครบวงจร ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอิสระ และพึ่งพาตนเองได้ไม่ต้อง พึ่งพาปัจจัยภายนอก (พระมหานิพนธ์ วีรพล (ทบแก้ว), 2560) และยิ่งพบอีกว่า รัฐบาลควรเร่งดำเนินการ จัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้มีรายได้น้อย ควรให้การส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และควรกำหนดมาตรการในการดูแล สภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อรักษาระดับของสภาพแวดล้อมของ กรุงเทพมหานครให้อยู่ในระดับที่อยู่เสมอ (รติพร ถึงฝั่ง และรัชพันธ์์ เขยจิตร, 2558)

1.3 มิติด้านความยั่งยืน ทุกคนไม่ว่านับถือศาสนาใดควรยึดหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ยึดหลัก “แตกต่างกันแต่ไม่แตกแยก รักษาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” รักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกป่าชุมชน อนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง ให้สะอาดปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูลรวมถึงการ อนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละศาสนา การ สนับสนุนด้านงบประมาณ แรงงาน และวัสดุสิ่งของที่มิขัดกับหลักศาสนาของตน ด้วยสอดคล้องกันรูปแบบการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน คือ สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทักษะศึกษาดูงานหมู่บ้าน ต้นแบบ ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการ และเลือก กิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม ลงมือปฏิบัติ และคืนความรู้สู่ชุมชน (รังสรรค์ สิงหเลิศ และศรีธญา อัทธา กร, 2559) และยิ่งพบอีกว่า ในการขับเคลื่อนด้วยความรู้และงานวิจัยนั้นมียุทธศาสตร์ 4 ประการที่สำคัญ คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้และข้อมูลที่เข้าถึงได้โดยคนทุกกลุ่ม การสร้างเครือข่ายนักวิชาการที่จะ เข้ามาช่วยกันหาทางออกให้กับปัญหาความยั่งยืนในประเทศไทย ในรูปแบบของ Sustainable Development Solution Network (SDSN) การสร้างองค์ความรู้และพัฒนาแนวทางในการนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ การทำงาน กับภาครัฐเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับหลักการมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกับหน่วยงาน ของรัฐในส่วนกลางซึ่งเป็นส่วนที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย (ชล บุนนาค และคณะ, 2561)

2. การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน พบว่า มีกิจกรรมที่ขับเคลื่อน ได้แก่ กิจกรรมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าชุมชน กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน กองทุนสะสมทรัพย์วันละ

บาท กองทุนบ้านหลังสุดท้ายของผู้วายชน กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมระบบชะกาด (อิสลาม) กิจกรรมวิทยุชุมชน กิจกรรมกีฬา หมู่บ้านสีขาว หมู่บ้านปลอดยาเสพติด กิจกรรมทำบุญ ทำนุบำรุง ศาสนาในวันสำคัญ กิจกรรมการแก้ปัญหายาเสพติดโดยใช้กระบวนการชุมชน คือ 1 คนดูแล 5 ครั้วเรือน (แบ่ง หมู่บ้านออกเป็นคุ้มและแบ่งคัดเลือกคนมาดูแลคือ 1 คนดูแล 5 ครั้วเรือน) กิจกรรมจูงมือลูกหลานเข้าวัดวัน อาทิตย์ สอดคล้องกันการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของตำบลทุ่งโพธิ์ สามารถแบ่ง ออกเป็น 7 ประการ ได้แก่ ประชาธิปไตยชุมชนและการมีส่วนร่วม การพัฒนาความมั่นคงทางสังคม การสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การสร้างความมั่นคงทางอาหารบนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทุนมนุษย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้สู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และการเชื่อมโยง ภาครัฐเอกชน (เมทีนา อีสริยานนท์, สกฤติ อีสริยานนท์ และศักดา ศิลากร, 2564) และยังพบอีกว่า การจัด สวัสดิการสังคมในระดับชุมชนคือ ส่งเสริมการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่ม อาชีพ ส่งเสริมหรือจัดให้มีร้านค้าสวัสดิการชุมชนสนับสนุนการสร้างรายได้ในชุมชน ส่งเสริมการค้าเงินชีวิต ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (วัชรรา ภรณ์ จันทนกุลและสัญญา เคนาภูมิ, 2559)

3. แนวทางการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน ได้แก่ รูปแบบ อศร. (องค์การบริหารส่วน ตำบลและหมู่บ้าน, ศาสนา, โรงเรียน) รูปแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กระบวนการทางศาสนา เช่น ศาสนา พุทธ ใช้กระบวนการเชื่อมสัมพันธ์ของพระภิกษุ สามเณร กับญาติโยมเข้าด้วยกัน ผ่านระบบโยมอุปัฏฐาก (ผู้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุ สามเณร) รูปแบบการร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน น้ำไหล ไฟสว่าง หนทางดี รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ และงบประมาณ เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกันนั้น กระบวนการในการขับเคลื่อนชุมชน คุณธรรมด้วยพลังบวรของวัดจำปา มีเป้าหมายที่สำคัญคือคนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขรู้จักดำเนิน ชีวิตด้วยความถูกต้อง โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราช าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสืบสานวิถีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ซึ่งขั้นตอน การปฏิบัติการ เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลัง บวร บ้าน - วัด - โรงเรียน ซึ่งเป็น 3 องค์ครหลักในชุมชนเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งโดยทำหน้าที่เป็นแกนกลางใน การพัฒนา ตัดสินใจร่วมแก้ปัญหาของชุมชนซึ่งต่างมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรม โดยโรงเรียนมีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุขขณะเดียวกันชุมชนก็มีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในแง่ของการเป็น แหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของสังคม และวัดก็มีบทบาทหน้าที่ที่จะให้การอบรมกล่อม เกลาสมาชิกในชุมชน ดังนั้น “บวร” คือ บ้าน - วัด - โรงเรียนจึงเป็นองค์ครในพื้นที่ ที่มีความสำคัญที่ได้ (พระณัฐฐนชัย จันดาผล, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

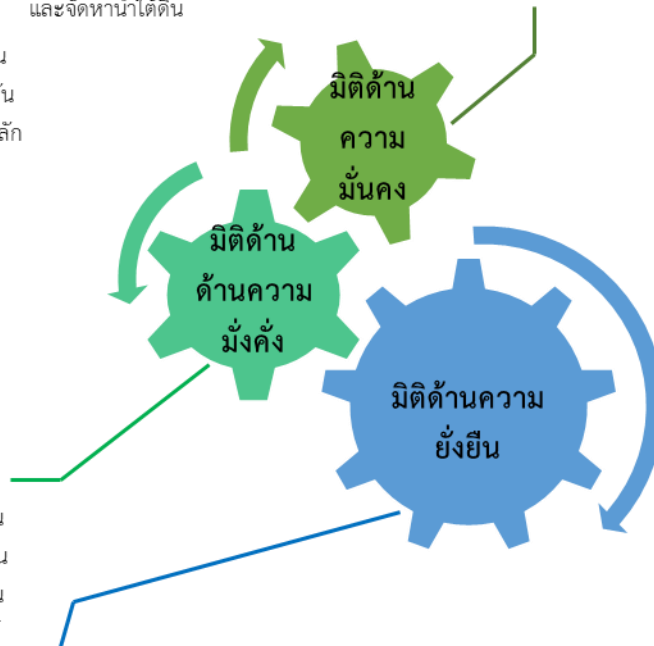
จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่โดดเด่นคือ การค้นพบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่ การส่งเสริมความมั่นคงในสังคมให้เป็นสังคมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

การส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน

1. ด้านการสร้างความปลอดภัยและความสามัคคีโดยผู้นำมีบทบาทในการสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชุมชน ด้วยหลักของ “ทาน” คือการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ว่าจะเป็นคนในศาสนาใด
2. ด้านการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยกระบวนการชุมชนโดยอาศัยจิตอาสาที่คอยดูแลทุกข์ สุข ของชาวบ้านและนำเสนอต่อการประชุมของชุมชน
3. ด้านความมั่นคงด้านอาหาร พลังงานและน้ำ ด้วยการสร้างอาชีพ ส่งเสริมพลังงานทดแทน และจัดหาน้ำใต้ดิน

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) โดยมีการร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยหลัก “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี”
2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (ภาวะการณ์มีงานทำ รายได้ครัวเรือน) ด้วยการส่งเสริมอาชีพให้ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือรายได้น้อยด้วยการสร้างกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชน
3. ด้านกองทุนของชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน ทรัพยากร แหล่งเงินทุน) ด้วยหลักกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน กองทุนสะสมทรัพย์วันละบาท กองทุนบ้านหลังสุดท้ายของผู้ชายหนุ่ม

1. ด้านศาสนา โดยยึดหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ยึดหลัก “แตกต่างแต่ไม่แตกแยก รักษาจุดร่วม สงวนจุดต่าง”
2. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกป่าชุมชน อนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง ให้สะอาดปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูล
3. ด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละศาสนา ด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านแรงงาน และด้านวัสดุสิ่งของ ที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนของชุมชนที่มีความเข้มแข็งหรือมีความมั่นคงในสังคมอยู่แล้ว โดยพบใน 3 มิติคือ มิติความมั่นคง ทั้งการเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคี การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการสร้างอาชีพและส่งเสริมพลังงานทดแทน มิติความมั่งคั่ง คือโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การจัดตั้งกองทุนของชุมชน และมิติความยั่งยืน ทั้งการยึดหลักศาสนาอย่างสันติ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน มีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน หลากหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าชุมชน กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน กองทุนสะสมทรัพย์วันละบาท กองทุนบ้านหลังสุดท้ายของผู้ชายหนุ่ม กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมระบบชะกาด (อิสลาม) กิจกรรมวิทยุชุมชน กิจกรรมกีฬา หมู่บ้านสีขาว หมู่บ้านปลอดภัยเสพติด กิจกรรมทำบุญ ทำนุบำรุง

ศาสนาในวันสำคัญ กิจกรรมการแก้ปัญหาเสพติด กิจกรรมจูงมือลูกหลานเข้าวัดวันอาทิตย์ นอกจากนั้นยังมีแนวทางของการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชน ได้แก่ รูปแบบ อศร. รูปแบบ บวรกระบวนการทางศาสนา รูปแบบการร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ดั่งนั้นจากผลการศึกษาดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม ควรมุ่งเน้นการพัฒนาไปยังชุมชนอื่นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร โดยการนำโมเดลของชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ไปขยายผลเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีการติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ เป็นระยะ ตั้งแต่การนำกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน ประชุมปรึกษาหารือว่ากิจกรรมไหนทำได้เลยและกิจกรรมไหนต้องใช้เวลา และทำการประเมินทุก ๆ 3 เดือน นำมาสรุปว่ากิจกรรมแต่ละกิจกรรมนั้นเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมได้มากน้อยแค่ไหน นอกจากนั้นควรมีการวิจัยเชิงปริมาณผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการพัฒนา เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลของทุกคนที่อยู่ในชุมชน และทราบถึงปัญหาเชิงลึก และความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ และควรมีการพัฒนาในรูปแบบของการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชน โดยการขับเคลื่อนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เพื่อที่จะได้รูปแบบที่ชัดเจนของการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชน โดยการแบ่งระยะเวลาของการวิจัยให้ครอบคลุม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชล บุนนาค และคณะ. (2561). โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ตายุติน อุษมาน และคณะ. (2554). เทคนิคและกระบวนการจัดการความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการ พัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 5(1), 43-54.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1. (28 มิถุนายน 2565). บทบาทในการสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชุมชน. (พระพิศิษฐ์วินัยการ (เสรี ฐิตปญโญ), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 10. (28 มิถุนายน 2565). การส่งเสริมความยั่งยืนด้านศาสนา. (พระอธิการสุธรรม กลยาณธมโม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 11. (30 มิถุนายน 2565). การส่งเสริมความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (บุญเรือง สมบัวคุ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 12. (30 มิถุนายน 2565). การขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมและประเพณี. (นิเทศ เมืองผุย, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (30 มิถุนายน 2565). การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน. (อาคม สมณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (28 มิถุนายน 2565). ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงานและน้ำ. (พระปลัดสุเทพ จนทสโร, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4. (28 มิถุนายน 2565). โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา). (พระมงคลปริยัติธาดา (อุเทียน จีรวทตโน), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5. (28 มิถุนายน 2565). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (ภาวะการณ์มีงานทำ รายได้ครัวเรือน). (ปติตตา ทาเกิด, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 6. (30 มิถุนายน 2565). ความยั่งยืน ด้านศาสนา. (โชติ ทองหล่อ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 7. (28 มิถุนายน 2565). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (บุญส่ง ปินตาคำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 8. (28 มิถุนายน 2565). โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) . (พระมงคลปริยัติธาดา (อุเทียน จีระจตุตฺตโน), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 9. (30 มิถุนายน 2565). การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน. (คมกฤษ บุชระคำม, ผู้สัมภาษณ์)
- พระณัฐฐธนชัย จันดาผล. (2563). การศึกษาการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวรของวัดจำปา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(1), 184-193.
- พระมหานิพนธ์ วีรพล (ทบแก้ว). (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง. ใน หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ ศิริรักษ์. (2553). แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/389666>.
- เมทินา อีสริยานนท์, สกฤติ อีสริยานนท์ และศักดา ศิลากร. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลาปาง, 10(2), 15-30.
- รติพร ถึงฝั่ง และรัชพันธุ์ เขยจิตร. (2558). ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมกับความสุขของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารพัฒนาสังคม, 17(1), 111-133.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ และศรีธญา อัครถาวร. (2559). รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก.
- วิชรภรณ์ จันทกุลและสัญญา เคนาภูมิ. (2559). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 8(4), 3-14.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). การพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564, ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). รายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์. (2556). สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและรูปแบบที่ใช้ในการจัดการปัญหา จังหวัดปทุมธานี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 39(2), 1.
- สุทธิดา ศิริบุญหลง. (2554). การพัฒนาแบบยั่งยืน : กระบวนการกระทำทางเศรษฐกิจสังคม (metabolism) และการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์. เชียงใหม่: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2553). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Burgess, R. & Stern, N. (1991). Social security in developing countries : what, why, who, and how? In: Ahmad, E, Dreze, J, Hills, J and Sen, A, (eds.). In Social Security in Developing Countries. WIDER studies in development economics. Oxford University Press, Oxford.

Geert Bouckaert. (1994). "Governance between Legitimacy and Efficiency: Citizen Participation in the Belgian Fire Services," in Jan Kooiman (ed.). In Modern Governance: New Government-Society Interactions (=London, Thouns and Oaks, New Delhi. Sage Publication.

ผลของการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ที่มีต่อความรู้ และทักษะปฏิบัติการของผู้ให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน*

THE EFFECT OF USING TWO BECOME ONE TRAINING PROGRAM ON KNOWLEDGE AND PRACTICAL SKILLS OF CHRISTIAN PREMARITAL COUNSELORS

ยุทธภณัท พิณีจ *, วันดี วจนะถาวรชัย, สันชัย อมรมาศ

Yutthapan Pinich*, Wandee Wajanathawornchai, Sanchai Amornmart

คณะคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน ประเทศไทย

College of Christian Theology, Christian University of Thailand, Thailand

*Corresponding author E-mail: girmkrub@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One และ 2) เปรียบเทียบผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว วัดผลความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการทดลอง ประชากรเป็นผู้นำคริสตจักรที่ปฏิบัติการให้คำปรึกษา จำนวน 63 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือได้แก่ 1) โปรแกรมอบรม Two Become One 2) แบบวัดความรู้การให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน และ 3) แบบวัดทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้วิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Pair-sample t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 1.63) ด้านความรู้หลังการทดลองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 1.00) ส่วนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, SD. = 0.70) ด้านทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนหลังการทดลองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, SD. = 0.54) และ 2) ผลการเปรียบเทียบผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: โปรแกรมอบรม Two Become One, การให้คำปรึกษาก่อนการสมรส, การสมรสแบบคริสเตียน, ครอบครัวคริสเตียน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the status of knowledge and practice skills of Christian premarital counseling before and after using the Two Become One training program, and 2) compare the mean scores of knowledge and practice skills of Christian premarital counseling before and after using the Two Become One training program. This research was quasi-experimental

research. Which was one group. Scores measured the knowledge and practice skills of Christian premarital counseling before and after the experiment. The population was 63 counseling Church leaders, and 21 samples were selected using purposive sampling. The research instrument used in this study were that 1) the Two Become One training program, 2) Christian premarital counseling knowledge test, and 3) Christian Premarital Counseling Practice Skills Scale. The reliability of the questionnaire was 0.91, the statistics used for research and data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and pair-sample t-test. The results of study showed that 1) knowledge of the sample before experiment was at high level ($\bar{X} = 4.25$, SD. = 1.63), while overall knowledge after the experiment was at the highest ($\bar{X} = 4.68$, SD. = 1.00), Christian premarital counseling practice skills of the sample before experiment was at a high level ($\bar{X} = 3.96$, SD. = 0.70), while overall Christian premarital counseling practice skills after the experiment was at the highest level ($\bar{X} = 4.55$, SD. = 0.54), and 2) The comparison of knowledge mean scores, after the experiment were higher than before the experiment at the .05 statistical significance level, and Christian premarital counseling practice skills, after the experiment were higher than before the experiment at the .01 statistical significance level.

Keywords: Two Become One Training Program, Premarital Counseling, Christian Marriage, Christian Family

บทนำ

การสมรสถือว่าเป็นประเพณีหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และเป็นขั้นตอนหนึ่งของการก้าวเข้าสู่การอยู่ร่วมกันในฐานะครอบครัว แม้ว่าจุดประสงค์ของการสมรสจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแต่จุดประสงค์หลักที่สำคัญยังคงเป็นการรับรู้และยอมรับความสัมพันธ์ของคู่สมรส การขยายเผ่าพันธุ์ การรวมตัวเป็นปึกแผ่น สร้างและถ่ายทอดความสุขในครอบครัว เป็นต้น ครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา วัยทารก วัยเด็ก และเติบโตผ่านแต่ละช่วงวัยตลอดจนวาระสุดท้ายของชีวิต ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดสภาพชีวิตในสังคมและประเทศชาติ การมีครอบครัวที่ดีมีความสุขและประสบความสำเร็จจึงเป็นความปรารถนาและความมุ่งมั่นของทุกคู่สมรส (Schwartz, M. A. & Scott, B. M., 2011); (จิรดา สุวัฒน์ศรี และคณะ, 2560) การสมรสของคริสเตียนถือว่าเป็นพิธีพันธสัญญาศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้ริเริ่มและนำพาให้มีสองคนได้ผูกพันกันและกัน ตามพระคริสตธรรมคัมภีร์ บันทึกว่า “พระเจ้าจึงทรงสร้างมนุษย์ขึ้นตามพระฉายาของพระองค์ ตามพระฉายาของพระเจ้านั้น พระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้น และทรงสร้างให้เป็นชายและหญิง” (ปฐมก. 1:27) “และพระยาห์เวห์พระเจ้าตรัสว่า การที่ชายผู้นี้จะอยู่แต่ลำพังนั้นไม่ดี เราจะสร้างคู่อุปถัมภ์ที่เหมาะสมกับเขาขึ้น” (ปฐมก. 2:18) “เพราะเหตุฉะนั้นผู้ชายจะละจากบิดามารดาของเขาไปผูกพันอยู่กับภรรยา และเขาทั้งสองจะเป็นเนื้อเดียวกัน” (ปฐมก. 2:24) (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2554) จากคำสอนดังกล่าว พระเจ้าทรงเป็นผู้ตั้งข้อสังเกตว่ามนุษย์ไม่ควรอยู่คนเดียวและพระองค์ทรงริเริ่มที่จะจัดการกับความโดดเดี่ยวของมนุษย์ จึงทรงสร้างคู่ครองที่เหมาะสมแก่ชายและหญิง เป็นคู่อุปถัมภ์คำชูแก่กัน สนับสนุนกันทั้งทางปัญญา อารมณ์และจิตวิญญาณจนกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน ครอบครัวจึงเป็นกลุ่มปฐมภูมิที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญของสมาชิกแต่ละคน ครอบครัวคริสเตียนที่ได้รับการถ่ายทอดให้ยึดมั่นในคำสอนของพระเยซูคริสต์ที่ทรงถ่ายทอดหลักการที่สำคัญเป็นการสะท้อนสภาพชีวิตตามความเป็นจริงของบุคคล เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ความจริงและตระหนักถึงการประพฤติที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมคริสเตียน อีก

ทั้งเป็นการขัดเกลาให้จิตใจได้รับการส่งเสริมสู่ความเจริญงอกงามภายในมากขึ้น ให้คุณค่าและเคารพต่อกันทั้งในชีวิตส่วนตัว ครอบครัวและสังคม ครอบครัวย่อมมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน มีการใช้เวลาร่วมกันอย่างเหมาะสมและมีคุณค่า มีการอุทิศตนและประคับประคองทั้งทางร่างกายและอารมณ์แก่กัน เคารพนับถือและตระหนักถึงคุณค่าของกันอย่างแท้จริง มีความเชื่อถือและไว้วางใจกัน รู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัว ช่วยเหลืออย่างประนีประนอมต่อความขัดแย้งและความต้องการของกัน มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความสมดุลระหว่างความเป็นอิสระและการพึ่งพากัน มีค่านิยม ความชอบและความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ปรับตัวตามภาวะการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวได้ มีแรงจูงใจและความคาดหวังต่อกันอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของความเป็นจริง มองโลกในแง่ดีและมองปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ และมีเครือข่ายทางสังคมที่ดีและมีทรัพยากรอย่างเพียงพอเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า แต่กาลเวลา ความคิดและการประพฤติดของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ย่อมส่งผลให้วิถีชีวิตครอบครัวมีอุปสรรคและปัญหาที่นำไปสู่ความแตกร้างมากขึ้น (Hanson & Boyd, 1996)

จากการศึกษาประเด็นปัญหาที่ส่งผลต่อชีวิตครอบครัวพบว่า ปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งจากสถิติของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง พบว่า สถิติการจดทะเบียนสมรส ในปี 2565 มีจำนวนคู่ 305,487 คู่ ขณะเดียวกันสถิติการหย่าร้าง มีจำนวน 146,159 คู่ คิดเป็นร้อยละ 47.84 ซึ่งจากข้อมูลนี้คู่สมรสมีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างสูงมาก และได้พบสาเหตุส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องความรุนแรงในครอบครัว (ขึ้นทำร้ายร่างกาย) นอกใจคู่สมรส ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว (ไม่เลี้ยงดูไม่ดูแล) และเสพยาเสพติด (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) ตามการศึกษาของ สุภัทนา สีนสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์ พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งของคู่สมรสเกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ต่างกัน การขาดความรับผิดชอบในบทบาทของตนเอง การแสดงอารมณ์และการสื่อสารเชิงลบ ใช้อบายมุขและไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน จึงได้นำเสนอแนวทางจัดการความขัดแย้งเพื่อเกิดความยั่งยืนไว้ คือ ตระหนักถึงการใช้ความรักเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหายอมรับข้อแตกต่าง ผูกสื่อสารแ่งที่ดีต่อกัน รับผิดชอบต่อกันมากขึ้นโดยมีส่วนร่วมต่อชีวิตครอบครัว และนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตคู่สมรส (สุภัทนา สีนสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์, 2557) และในทิศทางเดียวกันครอบครัวในสังคมไทยปัจจุบันคู่ชายหญิงที่ตกลงแต่งงานกันและจดทะเบียนสมรสมักมีอายุน้อย มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่คงที่ มีการทะเลาะเบาะแว้งกันจนนำไปสู่การแยกกันที่นำไปสู่ปัญหาของคู่สมรสมากขึ้น (สุขสร ศรีวรรณ, 2565) จากข้อมูลดังกล่าวคริสเตียนจึงควรตระหนักถึงการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคู่สมรสให้เกิดความมั่นคงและมีแนวทางที่เหมาะสมแก่ครอบครัวในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้คริสตจักรซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญของคริสต์ศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัว เมื่อพบว่าสถานการณ์ครอบครัวปัจจุบันต่างไปจากเดิมทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิต วิธีคิด ค่านิยม ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส การหย่าร้างที่สูงขึ้น และความรุนแรงต่าง ๆ ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันได้พบว่าการให้ความรู้ก่อนการสมรสทำให้ชีวิตคู่รักมีความมั่นคง อยู่ด้วยกันอย่างยืนยาวและมีความสุขได้ การให้คำปรึกษาก่อนการแต่งงาน (Premarital counseling) จึงมีความสำคัญยิ่งต่อคู่ที่มีเป้าหมายในการสมรสหรือสร้างครอบครัวด้วยกัน บทเรียนการให้คำปรึกษาถูกออกแบบสำหรับการป้องกันความยุ่งยากในชีวิตสมรสและการหย่าร้างได้เหมาะสมมากขึ้นต่อสังคมปัจจุบัน (Fawcett et al. , 2010); (Markman, H. J., & Rhoades, G. K. , 2012) อีกทั้งส่งเสริมความพึงพอใจในชีวิตคู่ของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม การให้คำปรึกษาก่อนการสมรส (Premarital counseling) หรือเรียกได้ว่าเป็นงานเสริมสร้างคู่สมรสก่อนการสมรส (Enrichment Program) เป็นรูปแบบงานด้านการป้องกัน (Prevention) มีเป้าหมายที่จะช่วยให้คู่สมรสพัฒนาความสัมพันธ์ให้มั่นคง แน่นแฟ้น มีความพึงพอใจ และปรับตัวเข้าหากันได้ดียิ่งขึ้น เปิดตากว้างเพื่อมองเห็นปัญหาอย่างตรงไปตรงมาและเพื่อหาแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะที่อยู่ร่วมกันเมื่อได้สมรสแล้ว การให้คำปรึกษาก่อนการสมรส เป็นการให้ความรู้และให้คำปรึกษาที่เจาะจงเพื่อเตรียมคู่สมรสเข้าสู่การใช้ชีวิตในบทบาทใหม่ในครอบครัว ซึ่งหวังผลเชิงบวกที่จะนำไปสู่การร่วมชีวิตด้วยกันที่ยืนยาวและมีความสุขอย่างเหมาะสมทั้งคู่ชีวิต (Busby, D. M. et al., 2001) เป็นการ

วางรากฐานความสัมพันธ์ตามคำสัญญาของคู่สมรสให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัย อยู่ร่วมกันเพื่อหล่อหลอมจิตใจให้ดีขึ้น ทั้งอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า

โดยในระยะที่ผ่านมา กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2569) ว่าด้วยการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อการเตรียมพร้อมก่อนการสมรสของหนุ่มสาว เพื่อเป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาชีวิตสมรสจึงควรมีการมุ่งเน้นให้คู่สมรสได้มีการวางแผนเพื่อรับการปรึกษาก่อนการสมรส (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) การพัฒนาความคิด มุมมอง ความเข้าใจและเตรียมตัวเตรียมใจต่อการเผชิญกับความแตกต่างที่จะมาถึง พร้อมทั้งค้นพบแนวทางสำหรับวิธีการจัดการกับอุปสรรคหรือความยากลำบากที่เกิดขึ้นร่วมกันได้อย่างเห็นอกเห็นใจต่อกันได้ (Murray, C. E., & Murray, T. L., 2004) ข้อมูลการให้คำปรึกษาก่อนสมรสมุ่งเน้นที่บทเรียนเพื่อช่วยคู่สมรสเป็นส่วนใหญ่ และส่วนที่สำคัญคือผู้ให้การศึกษา เพราะหากมีความรู้และทักษะที่ชำนาญและมีจำนวนมากพอสำหรับการให้การศึกษาช่วยช่วยให้แต่ละคู่สมรสได้รับการเตรียมตัวอย่างดี การจัดเตรียมแนวทางเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และฝึกฝนทักษะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้คำปรึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหลักคำสอนตามพระคริสตธรรมคัมภีร์จึงควรเป็นสิ่งที่ควรตระหนัก ด้วยเหตุนี้โปรแกรมอบรม Two Become One จึงออกแบบเพื่อส่งเสริมคู่สมรสก่อนการสมรสโดยเน้นบทเรียนการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสที่จะส่งผลต่อชีวิตสมรสในระยะยาว ซึ่งประกอบด้วย 1) รากฐานของครอบครัว ประกอบด้วย แบบบ้านและพันธสัญญา 2) ความผูกพันในชีวิตคู่ ประกอบด้วย ความแตกต่าง ทักษะการสื่อสาร ความคาดหวัง เพศสัมพันธ์ การบริหารความขัดแย้งและการบริหารเงิน 3) ความมั่นคงในความสัมพันธ์ ประกอบด้วย ความรักและการให้อภัย และความเชื่อและการเติบโต ซึ่งบทเรียนนี้ได้มุ่งเน้นความเข้าใจหลักสำคัญของผู้เตรียมตัวเข้าสู่พิธีสมรส (Russell, M. N. et al., 1992) และมุ่งเน้นสำหรับผู้ให้การศึกษาสำหรับคู่สมรส เพื่อจะพัฒนาทั้งองค์ความรู้และทักษะในการปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสที่เหมาะสมได้ ผู้ให้การศึกษาจึงควรมีความรู้และทักษะที่ดี หรือควรตระหนักถึงการมีทักษะปฏิบัติการให้การศึกษาที่จำเป็น ได้แก่ 1) กระบวนการที่ใช้ในการให้การศึกษา ได้แก่ เริ่มต้นการปรึกษาและสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจตนเองเพื่อเข้าใจและมองเห็นปัญหา การดำเนินการเพื่อจัดการแก้ไขปัญหา และการยุติการปรึกษา และ 2) ทักษะหรือเทคนิคในการปรึกษา ได้แก่ การฟัง การตั้งคำถาม การสะท้อนความรู้สึกหรือความคิดความเข้าใจ การสรุปความ การท้าทายเพื่อการเผชิญหน้า การแปลความ การทวนความ และการสื่อสารหรือเชื่อมโยงเพื่อให้ข้อมูลใหม่ (ดวงมณี จงรักษ์, 2549) พร้อมทั้งคำนึงถึงความรู้สึก ทำที่ แนวทางแก้ไขปัญหาอารมณ์ระหว่างดำเนินการ และบุคลิกภาพของผู้ให้การศึกษาที่ต้องเป็นที่เชื่อถือได้ ยึดมั่นในความผูกพันและเป็นอันหนึ่งเดียวกันในชีวิตสมรสเป็นการเสริมสร้างคู่ชีวิต และแสดงออกถึงพระลักษณะของพระเจ้าผ่านชีวิตของบุคคล ด้วยมนุษยธรรมสร้างขึ้นตามพระฉายาของพระเจ้าผู้ทรงมีความรักมั่นคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ชีวิตสมรสแบบคริสเตียนจึงเป็นความเชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้ผูกพันชายและหญิงให้เป็นคู่หรือเป็นอันหนึ่งเดียวกันในครอบครัว พระเจ้าประสงค์ให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งเพื่อทำหน้าที่ในการเป็นผู้ถ่ายทอดหลักคำสอนที่ดี มีความประพฤติที่ดีงามต่อกัน รวมทั้งกระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับน้ำพระทัยของพระเจ้า นอกจากจะอุทิศตัวต่อกันและกันแล้ว ยังเป็นการอุทิศถวายตัวต่อพระเจ้าเป็นศูนย์กลางของชีวิตคู่ (สภาคริสตจักรในประเทศไทย, 2557); (พลสุข เศรษฐวิไลกุล, 2557) การให้คำปรึกษาก่อนการสมรสเป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความแตกร้างที่จะตามมาของคู่สมรส และเป็นการสะท้อนถึงบทบาทแต่ละคนจะต้องเผชิญหลังการสมรส จึงก่อให้เกิดความเข้าใจและเตรียมพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ ทั้งส่วนตัวและสังคมตามสภาพชีวิตในปัจจุบัน ผู้ให้การศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการวางรากฐานของครอบครัวให้เข้มแข็งและช่วยให้คู่สมรสมีแนวทางการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขได้

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ซึ่งได้ออกแบบจากหลักการของคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์ที่เน้นการวางรากฐานของครอบครัวจากคำสั่งสัญญาด้วยความรัก การให้อภัยที่เต็มด้วยความเชื่อศรัทธาและจัดกิจกรรมการฝึกฝนร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้เกิดความรู้และทักษะปฏิบัติการของผู้ให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน และสร้างความมั่นใจต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้นำคริสตจักรที่ทำหน้าที่ในการให้การปรึกษาการเตรียมตัวก่อนการสมรสได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อการวางแผนพันธกิจการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแก่สมาชิกของคริสตจักร รวมทั้งติดตามผลของการให้คำปรึกษาแก่คู่สมรสให้เกิดความเข้มแข็ง ความมั่นคงและความสุขตามคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์อย่างเหมาะสมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของผู้นำ คริสตจักร ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One
2. เพื่อเปรียบเทียบผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของผู้นำคริสตจักรก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ซึ่งเป็นการใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว วัดผลคะแนนความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมอบรม Two Become One ตัวแปรตามคือ ความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำคริสตจักรในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่การให้คำปรึกษาแก่สมาชิกคริสตจักร ประชากร จำนวน 63 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน (คริสตจักรภาค 7, 2566) โดยมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติได้แก่ 1) เป็นผู้นำคริสเตียนที่มีประสบการณ์การให้คำปรึกษา อย่างน้อย 5 ปี 2) มีความสมัครใจเข้าร่วม และ 3) มีอายุมากกว่า 25 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) โปรแกรมอบรม Two Become One เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้และทักษะการปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน 10 บทเรียน ได้แก่ ตอนที่ 1 พื้นฐานของครอบครัว ได้แก่บทเรียนที่ 1 แบบของครอบครัว: 7 หลักพื้นฐานของการสร้างครอบครัวตามแบบพระคริสตธรรมคัมภีร์ บทเรียนที่ 2 หลักพันธสัญญาของการสมรส ตอนที่ 2 ความผูกพันกันของครอบครัว ได้แก่ บทเรียนที่ 3 ความแตกต่างนำสู่การสร้าง ความผูกพัน บทเรียนที่ 4 ทักษะการสื่อสารสร้างสัมพันธให้แน่นแฟ้น บทเรียนที่ 5 ความคาดหวังบนฐานความเป็นจริง บทเรียนที่ 6 เพศสัมพันธ์กับความเป็นหนึ่งเดียวกัน บทเรียนที่ 7 ความขัดแย้งสร้างทางออก บทเรียนที่ 8 การบริหารการเงินอย่างเป็นสุขด้วยความรับผิดชอบ ตอนที่ 3 ความมั่นคงของครอบครัว ได้แก่ บทเรียนที่ 9 ความรักและการให้อภัยสายใยที่มีต่อกัน และ บทเรียนที่ 10 ความเชื่อศรัทธาและการเติบโตด้านชีวิตฝ่ายจิตวิญญูณ ใช้เวลาบทเรียนละ 1.30 นาที ซึ่งได้ศึกษาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ เอกสารหรือแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเรื่องความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการสมรสแบบคริสเตียนและทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน แบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน และส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า

(Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งเครื่องมือผ่านการตรวจประเมินความถูกต้องสมบูรณ์และความตรงของเนื้อหา (Context validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้นำคริสตจักรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามรายข้อโดยการหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach' alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำหนังสือถึงคณบดีคณะคริสตศาสนศาสตร์เพื่อใช้สถานที่ดำเนินการโครงการวิจัยและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการวิจัย 2) ดำเนินการชี้แจงจุดประสงค์การวิจัย วิธีการวิจัย แผนการเข้าร่วมโครงการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย การวิจัยในมนุษย์ และข้อมูลอื่น ๆ แก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมมีจำนวน 21 คน 3) ดำเนินแผนทดลองโดยนัดพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอบรม Two Become One จากนั้นได้จัดอบรมจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 1.30 นาที จากนั้นจึงเก็บข้อมูลหลังการเข้าร่วมโปรแกรม Two Become One และ 4) รวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างมี 21 คน ได้ให้ข้อมูลตามแบบสอบถามอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จึงได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้วิธีการคำนวณ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนสมรสแบบคริสเตียน มีดังนี้ 2.1) การเปรียบเทียบความแตกต่างของผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าสถิติที่แบบอิสระ (t-test dependent samples) 2.2) การแปลผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนสมรสแบบคริสเตียน กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลความหมาย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 21 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.4 มีอายุอยู่ในช่วง 36 - 45 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 สถานภาพสมรส ร้อยละ 74.4 มีบทบาทโดยเป็นศิษยาภิบาลคริสตจักร ร้อยละ 57.1 ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการอบรมสัมมนาการให้คำปรึกษาแบบคริสเตียน คิดเป็นร้อยละ 42.9 และปัญหา 5 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างพบมากที่สุดเมื่อให้คำปรึกษาคู่สมรสคือ ปัญหาด้านความขัดแย้ง ปัญหาด้านการเงิน ญาติพี่น้อง การทะเลาะไม่ใส่ใจ และด้านการเลี้ยงดูบุตร ตามลำดับ ส่วนประเด็นหัวข้อที่จำเป็นต่อการให้คำปรึกษาเตรียมชีวิตสมรส ใน 5 อันดับแรก ได้แก่ การให้คำปรึกษาในหัวข้อความรักและการให้อภัย พื้นฐานการเป็นครอบครัว ส่วนหัวข้อทักษะการสื่อสาร และการเงิน เพศ และการบริหารความขัดแย้ง พันธะสัญญา และความคาดหวัง มีอันดับความเห็นที่เท่ากัน

2. ความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการเปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ยความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One (n = 21 คน)

	ก่อนการทดลอง		แปลผล	หลังการทดลอง		t	Sig	แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. ความรู้	4.25	1.63	มาก	4.68	1.00	-3.008	.007	มากที่สุด
2. ทักษะ	3.96	0.70	มาก	4.55	0.54	-4.725	.000	มากที่สุด

* $p < .01$

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของตัวอย่างก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.63) และโดยรวมผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของตัวอย่างหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 1.00) ส่วนโดยรวมผลค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของตัวอย่างก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.70) และโดยรวมผลค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของตัวอย่างหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54)

3. เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ยความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า หลังการใช้โปรแกรม Two Become One ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของตัวอย่าง ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 1.00) สูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -3.008$, $df = 20$) และหลังการใช้โปรแกรม Two Become One ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษา ก่อนการสมรสแบบคริสเตียน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54) สูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = -4.725$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความรู้และเกี่ยวกับการสมรสแบบคริสเตียนของกลุ่มตัวอย่างก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมอยู่ในระดับมากและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษา ก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมอยู่ในระดับมากและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อผู้นำคริสตจักรได้รับการทบทวนความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาบทเรียนจึงทำให้เกิดการตระหนักรู้และเพิ่มพูนความเข้าใจในสิ่งใหม่อย่างมีทิศทางและกระบวนการที่ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งได้รับการฝึกการปฏิบัติการให้คำปรึกษาจึงมีการพัฒนาวิธีการ เทคนิคและทักษะการให้การปรึกษารอบด้านขึ้นหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมอบรม Two Become One โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้การปรึกษาแบบคริสเตียนจะมีทักษะการวิเคราะห์ ความเห็นอกเห็นใจ และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้ให้การปรึกษาคู่สมรสหรือผู้อภิบาลของคริสตจักรมีบทบาทสำคัญมากเพราะมีส่วนเกือบทั้งชีวิตของสมาชิก การรับการฝึกฝนย่อมสร้างความรู้และทักษะที่เชี่ยวชาญได้อย่างดี เนื่องด้วยเป็นการให้แนว

ทางผ่านหลักคำสอนตามพระคริสตธรรมคัมภีร์ มีพื้นฐานความรัก ความเชื่อและความหวังเสมอ อัตราการหย่าร้างจะลดลงได้เมื่อมีการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นได้ (Armstrong B., 2015); (Murray, C. E. , 2006) และการเข้ารับการศึกษา ก่อนการสมรสของคู่สมรสถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาของการทบทวนความรู้พื้นฐานเดิมเพื่อจะมีส่งต่อหรือการเชื่อมโยง ประสบการณ์เดิมกับโมทัศน์ใหม่ที่ได้รับ เกิดการปรับปรุงตลอดจนทำให้ได้มีโอกาสสร้างโมทัศน์ใหม่ด้วยตนเอง อันผลมาจากการใช้กระบวนการคิดด้วยตนเองและนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและจำได้นานขึ้น ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของตนเอง สามารถสร้างข้อสรุปที่มีความเชื่อมั่น มีการตั้งคำถามเพื่อได้ใช้ทักษะการคิด วิเคราะห์ กระตุ้นให้คิดและขยายความรู้ความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งขึ้น (ศิริรัตน์ ปัญจศุภวงศ์, 2565) และนอกจากนั้น ย่อมสร้างแรงผลักดันใหม่ให้เกิดขึ้นเมื่อผู้ที่ให้การปรึกษาที่ได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะเจาะจง จะได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ในกระบวนการให้คำปรึกษาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างคุณค่าแก่บุคคล 2) การหล่อเลี้ยงจิตใจที่ส่งผลดีต่อการเติบโตภายใน 3) การตระหนักรู้เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลง 4) การยอมรับตนเองและผู้อื่น 5) การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เสมอ และขณะเดียวกันย่อมต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการให้คำปรึกษาชัดเจน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึงภายในจิตใจ สสำรวจทัศนคติ การแสดงออกของท่าทาง สีหน้าและพฤติกรรมต่าง ๆ การแสดงออกถึงความตั้งใจ สนใจ ใส่ใจ การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับทั้งความคิดความรู้สึก และความสัมพันธ์ 2) การทำให้เป็นจริง ตั้งอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจ ที่มีทักษะความชื่นชม สร้างความมั่นใจ ยืนยัน การเปลี่ยนแปลงและความต้องการ สร้างความหวัง ตีความหมายข้อความด้วยความเข้าใจ 3) การตระหนักรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะการรวบรวมวางแผนข้อมูลที่ดี การใช้คำถามที่สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับมือกับปัญหา และการสำรวจภายในชีวิตบุคคล 4) การส่งเสริมการยอมรับ เป็นการตอกย้ำเพิ่มเติมให้เกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่น โดยใช้ทักษะการให้เกื้อหนุนเห็นความเป็นจริง การให้คำสัญญา การมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงความรู้สึกและเปิดมุมมองใหม่ที่เป็นบวก 5) การสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งใช้ทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างมีเป้าหมาย มีการชัดเจนที่เหมาะสม การสาธิต การนำทาง การท้าทาย การเจาะจง การกระตุ้น การปฏิเสธและการจำแนกความแตกต่างและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดขึ้น (สไตส์ คัมทรีพอร์ตันด์, 2554)

ความรู้และทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาที่ได้รับการสนับสนุนย่อมสามารถพัฒนาสู่ความชำนาญมากขึ้นตามแนวคิดของ อูมาพร ตรังคสมบัติ กล่าวไว้ว่าผู้ให้การปรึกษาที่ดีควรมีทักษะในการประเมินข้อมูลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่มาของการรับบริการปรึกษาเพื่อเข้าใจและมองปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ความคาดหวังในความสัมพันธ์ต่อกัน ข้อมูลส่วนตัวเช่น บริบทการเติบโต บุคลิกภาพ สุขภาพและภาวะของจิตใจ ความสัมพันธ์ของคู่สมรส ความเป็นมาก่อนการสมรส การตัดสินใจ ความรู้สึกนึกคิด มองคุณค่าของกัน ข้อตกลงร่วมกันและความพึงพอใจต่อกัน อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการความขัดแย้ง ความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ ทักษะการแก้ไขปัญหาการขัดแย้ง ลักษณะการสื่อสาร พูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันอย่างไร การเปิดเผยความคิด ความรู้สึกที่มีต่อกันและวิธีการสื่อสารที่ทำให้เกิดความเข้าใจต่อกัน การทำกิจกรรมและใช้เวลาร่วมกัน เช่น ไปเที่ยว ดูหนัง และรับประทานอาหาร เป็นต้น การรับรู้ข้อมูลครอบครัวเดิมเพื่อมองเห็นจุดดีหรือจุดที่ต้องพัฒนาอะไรบ้าง ความใกล้ชิดหรือระยะห่างอย่างไร วางตัวต่อญาติพี่น้อง บริบทการศึกษา ความเชื่อ เศรษฐกิจของครอบครัวเดิม ระบบอื่น ๆ และเครือข่ายที่คอยประคับประคองเพื่อรับรู้ว่าคุณสมรสมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นอย่างไร มีเพื่อน มีคนสนับสนุนทั้งใกล้และไกลอย่างไรบ้าง (อูมาพร ตรังคสมบัติ, 2545)

2. โปรแกรมอบรม Two Become One สามารถส่งเสริมผู้นำคริสตจักรที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ก่อนการสมรส แบบคริสเตียนมีความรู้และทักษะการให้คำปรึกษามีค่าและแน่นเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นได้ อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อผู้นำคริสตจักรได้รับการทบทวนความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาบทเรียนจึงทำให้เกิดการตระหนักรู้และเพิ่มพูนความเข้าใจในสิ่งใหม่อย่างมีทิศทางและกระบวนการที่ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งได้รับการฝึกฝนการปฏิบัติการให้คำปรึกษาจึงมีการพัฒนาวิธีการ เทคนิคและทักษะการให้คำปรึกษาครบด้านขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การตั้งคำถามที่กระตุ้นคิด การ

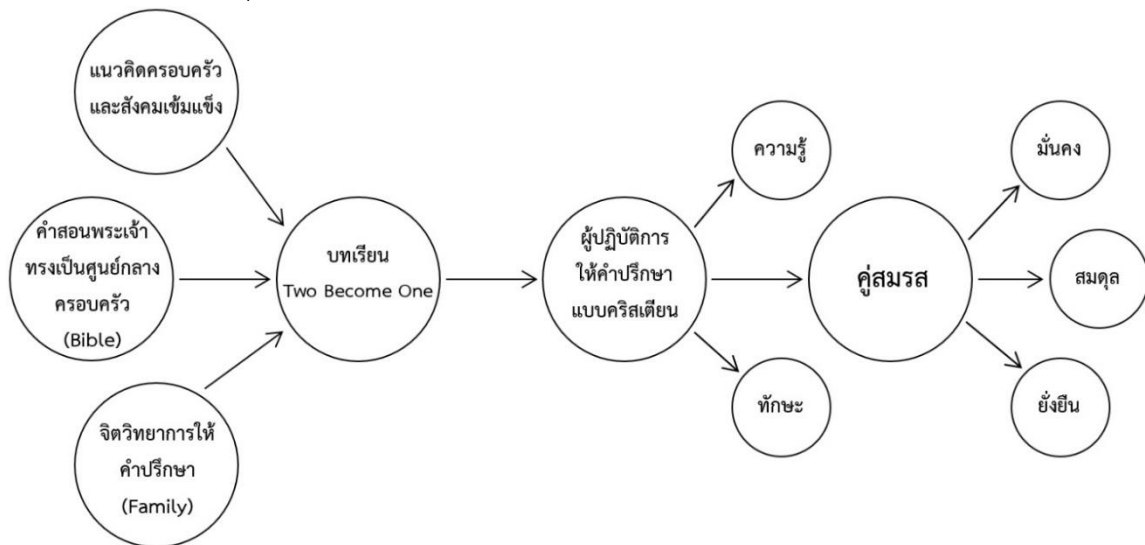
สะท้อนความรู้สึกและความเข้าใจที่รับรู้ การให้คำแนะนำ การตอบสนองแบบมีส่วนร่วม การทำทนายเพื่อเผชิญปัญหา หรือปรับแก้ไขแนวทางใหม่ การให้ข้อมูลใหม่ การตรวจสอบความเชื่อศรัทธาในพระเจ้า และการสรุปความ ซึ่งบทเรียน มีจุดเด่นที่สร้างเป้าหมายและแนวทางที่มีหลักคำสอนตามพระคริสตธรรมคัมภีร์เป็นหลักและการฝึกฝนทักษะการให้ คำปรึกษาอย่างมีกระบวนการนำไปสู่ความเชื่อมั่นและวิธีการที่ส่งผลต่อความเข้าใจและตระหนักถึงความเหมาะสมต่อ การวางแผนชีวิตครอบครัวใหม่ได้ ซึ่งผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้การให้คำปรึกษาก่อนการสมรสของ ตัวอย่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรม Two Become One และผลค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อน การสมรสแบบคริสเตียนก่อนและหลังการใช้โปรแกรม Two Become One สามารถส่งเสริมและเพิ่มพูนทักษะให้กลุ่ม ตัวอย่างให้สูงมากขึ้นได้จริง โดยกระบวนการต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาของผู้ให้ คำปรึกษาโดยใช้กระบวนการสะท้อนคิดสามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้คำปรึกษาได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ ทักษะพฤติกรรมใส่ใจ การเจียบ การฟัง และทักษะการถาม (เมตตา ไชยเชษฐ, 2563) ผู้ให้ คำปรึกษาคูสมรสที่ได้รับการอบรมจะสามารถช่วยให้เกิดการเตรียมพร้อมของคูสมรสได้เป็นอย่างดี อูมาพร ตรังคสมบัติ ได้ชี้ให้เห็นว่าควรมีทักษะต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์แก่ครอบครัว การสร้างข้อตกลงเบื้องต้น ทำให้เกิดการ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การตั้งเป้าหมาย การทำให้ได้ผลดีต้องมีการตั้งเป้าหมายหรือข้อตกลงก่อน เพื่อ ช่วยให้ชีวิตครอบครัวมีเป้าหมายชัดเจนก่อน ให้ครอบครัวตระหนักว่าตนเป็นคนกำหนดเป้าหมายนั้น โดยเป้าหมายที่ดี ควรมีลักษณะชี้เฉพาะ ชัดเจนและเป็นรูปธรรม วัดได้ เป็นไปได้และ เชิงบวก ช่วยให้ครอบครัวมีภาพเป้าหมายชัดเจน เรียง ลำดับเป้าหมายและมีการประเมินการบรรลุผลได้ การตั้งคำถาม ซึ่งแต่ละแบบของคำถามจะพบข้อมูลต่างกัน ได้แก่ คำถามแบบเส้นตรง เพื่อหาข้อเท็จจริง แบบวงกลม เพื่อพบความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ต่อกัน แบบเปิด เพื่อมี อิสระในการตอบ เป็นต้น การทำให้ตรงประเด็น การรับฟังและตอบสนองได้ตรงประเด็น การทำให้กระจ่าง ซึ่ง ความสัมพันธ์ควรเป็นแบบพึ่งพากัน ต่อเติมกันให้เต็มด้วยความรู้สึกชัดเจนต่อการแสดงออก วิธีจัดการกับความรู้สึก เพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ขจัดความขัดแย้งภายใน เน้นเข้าใจกันโดยไม่ตัดสินกัน และพุ่งเป้าไปที่ความรู้สึก เพื่อดึงแรงจูงใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ การมองปัญหาในแง่มุมใหม่ เปิดมุมมองปัญหาในแง่มุมใหม่ อารมณ์และ ความรู้สึกใหม่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์แก่ชีวิตต่อกัน การสร้างความเข้มข้นทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดการแทรกแซงที่เหมาะสม ได้แก่ การใช้คำอุปมาหรือคำเปรียบเทียบให้เห็นภาพพจน์ที่ดี ใช้ภาษาเหมาะสมกับความเข้าใจ การคงอยู่ในประเด็นปัญหา จนก้าวข้ามไม่ได้ การทำทนาย ใช้วิธีกระตุ้นให้มองเห็นปลายทางการแก้ไขประเด็นที่เกิดขึ้นได้ดีมากขึ้น การทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ในชั่วโมงการให้คำปรึกษา การสร้างขอบเขตเพื่อช่วยให้แยกแยะระยะความใกล้ชิดอย่างเหมาะสม การให้ คำแนะนำและการออกคำสั่งเพื่อให้ข้อมูลใหม่ที่เหมาะสม กระตุ้นให้ก้าวเดินหรือพัฒนาอย่างมีแนวทางชัดเจน และการ มอบหมายการบ้าน การเปลี่ยนแปลงได้เมื่อจำเป็นต้องมีประสบการณ์ใหม่ มีความต่อเนื่องและเข้าใจได้ด้วยวิธีการ มอบหมายให้ทำบางอย่างเพื่อให้เกิดทำที่ที่ดีขึ้นทั้งมุมมองและความรู้สึกจนมีความเชื่อมั่น อีกทั้งการควบคุมความ รุนแรงที่ชัดเจน (อูมาพร ตรังคสมบัติ, 2554)

โปรแกรมการอบรม Two Become One เป็นบทเรียนที่สามารถส่งเสริมผู้ให้การศึกษาของคริสตจักรได้ เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนได้ และช่วยพัฒนาวิธีการให้คำปรึกษาที่ก่อให้เกิด มีการตระหนักถึงหลักคำสอนที่สอดคล้องตามพระคริสตธรรมคัมภีร์เป็นแนวทางที่เหมาะสมแก่ผู้เชื่อหรือสมาชิกใน คริสตจักร นอกจากนั้นเป็นการช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาหรือพินเทคนิกหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสและสามารถวางแผนพันธกิจของคริสตจักรที่จะช่วยผู้เชื่อเตรียมตัวเตรียมใจและเตรียมพร้อมสู่การสร้าง ครอบครัวร่วมกันอย่างหนึ่งเดียวกัน สร้างความกลมเกลียว กลมกลืน สมดุล ชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขร่วมกัน อย่างดีงาม ผู้ให้คำปรึกษามีทักษะมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นใจในแนวทาง วิธีการ กระบวนการ ขั้นตอน และ ทิศทางการให้คำปรึกษา เพื่อตรวจสอบคูสมรสอย่างตรงไปตรงมาต่อข้อเท็จจริงและสนับสนุนคูสมรสสำรวจตนเองในแต่ละด้านก่อนการทำตามบทบาบาทหรือหน้าที่อันสำคัญที่จะร่วมกันสร้างคือครอบครัว อีกทั้งเป็นบทเรียนที่ช่วยให้คูสมรส ตระหนักอย่างชัดเจนว่า พระเจ้าทรงเป็นผู้เชื่อมโยงและนำพาให้มีครอบครัวที่อบอุ่นและมีความสุขได้

โปรแกรม Two Become One ช่วยให้พัฒนาทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนให้สูงขึ้นได้ เนื่องด้วยการแนะนำเรื่องการวางแผนเตรียมตัวเพื่อสร้างครอบครัวควรเตรียมพร้อมก่อนการสมรสในหลายด้าน เพราะจะนำไปสู่ชีวิตคู่ที่ราบรื่นและเกิดการแก้ไขปัญหามากที่สุด ทักษะให้คำปรึกษาหรือแนะนำช่วยให้เกิดการประเมินความรู้ เจตคติ พฤติกรรมเสี่ยง และการปรับตัวในชีวิตร่วมกัน คู่สมรสควรมีการตรวจสอบสุขภาพและการรับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญก่อน เช่น การเริ่มต้นชีวิตคู่ เพศ โรคร้ายที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมเพื่อป้องกัน การวางแผนครอบครัว การเรียนรู้กฎหมายชีวิตสมรส และบทบาทของแต่ละคนในครอบครัว ทั้งความสัมพันธ์ สังคม สภาพเศรษฐกิจและอาชีพการงานที่เหมาะสมกับคู่ชีวิต เป็นต้น (มนัส รามเกียรติศักดิ์ และสุรศักดิ์ อังสุวัฒนา, 2563) และหากคู่สมรสได้รับการปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญก่อนการสมรสจะส่งผลให้ความรู้สูงมากขึ้นได้ ดังที่พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับชีวิตการสมรสสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมมาก่อน หรือคู่สมรสเหล่านี้จะมีทัศนคติต่อการสมรส ความยืดหยุ่นและความคาดหวังที่เหมาะสมเมื่อผ่านการอบรมจากผู้ให้คำปรึกษาก่อนการสมรส (Quijano, 1986) ขณะเดียวกันคู่สมรสที่ผ่านการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญมักใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้เป็นระยะเวลาานานกว่า โดยมีลักษณะ ได้แก่ ความมุ่งมั่นตลอดชีวิตในการสมรส ความรักดีต่อกัน คู่สมรส ค่านิยมทางศีลธรรมที่แข็งแกร่ง การเคารพคู่สมรสในฐานะเพื่อนที่ดีที่สุด ความมุ่งมั่นต่อความซื่อสัตย์ทางเพศต่อกัน ความปรารถนาที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดี ความศรัทธาในพระเจ้าและความมุ่งมั่นทางจิตวิญญาณ ความปรารถนาที่จะยกย่องและสนับสนุนคู่สมรส ความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน และความเต็มใจที่จะให้อภัยและได้รับการอภัยจากกันและกัน (Fenell, D. L. , 1993)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One ที่มีต่อความรู้และทักษะปฏิบัติการของผู้ให้คำปรึกษา ก่อนการสมรสแบบคริสเตียนครั้งนี้ สามารถอธิบายได้ว่า การวางรากฐานครอบครัวที่เข้มแข็งควรตระหนักถึงเป้าหมายชีวิตที่มีความมั่นคง สมดุลและยั่งยืนในด้านต่าง ๆ ของชีวิตคู่สมรส โดยบทเรียน Two Become One ได้ออกแบบบทเรียนเป็นองค์ความรู้แบบสหวิทยาการคือ ความเชื่อศรัทธาจากคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวที่มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์หรือเน้นคำสอนทางศาสนา แนวคิดชีวิตครอบครัวและสังคมในปัจจุบัน และหลักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ซึ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจใหม่และเพิ่มทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้คำปรึกษา ที่จะสามารถให้การปรึกษาคู่สมรสก่อนการสมรสเกิดความเชื่อมั่นและมีแนวทางการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดชีวิต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการเสริมความรู้และทักษะของบทเรียน Two Become One

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนของกลุ่มตัวอย่างก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมอยู่ในระดับมากและหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนก่อนการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมอยู่ในระดับมาก และหลังการใช้โปรแกรมอบรม Two Become One โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบผลค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้การให้คำปรึกษาก่อนการสมรสของตัวอย่างหลังการใช้โปรแกรม Two Become One สูงกว่าก่อนการทดลอง และผลค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะปฏิบัติการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนหลังการใช้โปรแกรม Two Become One สูงกว่าก่อนการทดลอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้ 1) ผู้นำคริสตจักรหรือผู้ให้คำปรึกษาเรื่องการสมรสแบบคริสเตียนควรมีการเชิญชวนหรือวางแผนพันธกิจการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแก่สมาชิก โดยนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหรือปรับปรุงการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสของคริสตจักร และสมาชิกคริสตจักรควรมีการวางแผนเข้ารับการปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียน เพื่อช่วยให้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ อย่างสมควร และ 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการให้คำปรึกษาของผู้นำคริสตจักรที่เข้าร่วมโปรแกรมอบรม Two Become One เมื่อได้นำไปปฏิบัติการให้คำปรึกษาแก่คู่สมรสในคริสตจักร เพื่อช่วยให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการให้คำปรึกษาแบบคริสเตียน และควรมีการติดตามผลของการให้คำปรึกษาก่อนการสมรสแบบคริสเตียนเกี่ยวกับความเข้มแข็ง ความมั่นคงและความสัมพันธ์ของครอบครัวที่เคยได้รับการให้คำปรึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนปฏิบัติการภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนานามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2562) ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ (พ.ศ. 2560 - 2562). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอนามัยการเจริญพันธุ์.
- คริสตจักรภาค 7. (2566). เอกสารการประชุมธรรมกิจ สมัยสามัญประจำปี 2022 วันที่ 15 - 17 มีนาคม 2023. ใน เอกสารอัดสำเนา. คริสตจักรภาค 7 แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย.
- ดวงมณี จงรักษ์. (2549). ทฤษฎีการให้การปรึกษาและจิตบำบัดเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- จิรดา สุวัฒน์ศรี และคณะ. (2560). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส . Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 2662-2676.
- พลสุข เศรษฐ์โสภณกุล. (2557). ชีวิตสมรสที่เป็นพร. เชียงใหม่: สภาคริสตจักรในประเทศไทย.
- มนัส งามเกียรติศักดิ์ และสุรศักดิ์ อังสุวัฒนา. (2563). แนวทางการจัดบริการเตรียมความพร้อมก่อนสมรสและก่อนตั้งครรภ์. . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอนามัยการเจริญพันธุ์.
- เมตตา ไชยเชษฐ. (2563). การพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาของผู้ให้คำปรึกษาโดยใช้กระบวนการ สะท้อนคิดในรายวิชาการสื่อสาร การสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า, 3(2), 190-206.
- ศิริรัตน์ ปัญจกุลวงศ์. (2565). ผลของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(12), 41-54.
- สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์. (2554). คู่มือครอบครัวบำบัด สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านครอบครัวและเด็ก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สภาคริสตจักรในประเทศไทย. (2557). คู่มือศาสนพิธี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุริยบรรณ.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2554). พระคริสตธรรมคัมภีร์ ฉบับมาตรฐาน 2011. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพระคริสตธรรมไทย.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). ระบบสถิติทางการทะเบียน. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2566 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>
- สุขสรุ ศรีวรรณ. (2565). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส กรณีแยกกันอยู่ก่อนการหย่า. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุ่มทนา สีนสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์. (2557). ครอบครัว: การจัดการความขัดแย้งของคู่สมรสเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืน. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 40(2), 184-195.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2554). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.
- Armstrong B. (2015). Premarital Counseling Questions Your Counselor Should Ask. Retrieved October 10, 2022, from <https://bellevuechristiancounseling.com/articles/12-%C2%BD-premarital-counseling-questions-your-counselor-should-ask>
- Busby, D. M. et al. (2001). RELATE: Relationship evaluation of the individual, family, cultural, and couple contexts. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 50(4), 308-316.
- Fawcett et al. (2010). Do premarital education program really work? A meta-analytic study. *Family Relations Interdisciplinary Journal of Applied Family Science*, 59(3), 232-239.
- Fenell, D. L.(1993). Characteristics of long-term first marriages. *Journal of Mental Health Counseling*, 15(4), 446-460.
- Hanson & Boyd.(1996). Family health care nursing: theory practice and research. Philadelphia: F.A. Davis.
- Markman, H. J., & Rhoades, G. K. (2012). Relationship education research: Current status and future directions. *Journal of Marital and Family Therapy*, 38(1), 169-200.
- Murray, C. E. (2006). Which Topics are Important to Address in Pre-marital Counseling? A Survey of Clergy. *The Journal of Pastoral Care & Counseling*, 60(1-2), 69-81.
- Murray, C. E., & Murray, T. L. (2004). Solution-focused premarital counseling: Helping couples build a vision for their marriage. *Journal of Marital and Family Therapy*, 30(3), 349-358.
- Quijano. (1986). The pre-marriage counseling program: effectively meeting its objectives. *Initiatives Popul*, 8(3), 23-30.
- Russell, M. N. et al. (1992). Marriage preparation: Factors associated with consumer satisfaction. *Family Relations*, 41(4), 446-451.
- Schwartz, M. A. & Scott, B. M. (2011). *Marriages and Families: Diversity and Change* (8th ed.). New York: Pearson.

ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย*

THE BELIEF OF NAGA IN THAI SOCIETY

ณัฐอร นพเคราะห์¹, จันทิมา เขียวแก้ว¹, ทิพย์พิรุณ พุ่มดวง^{2*}

Natthaorn Noppakor¹, Jantima Kheokao¹, Thippiroon Poomduang^{2*}

¹คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Communication Arts, University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ภูเก็ต ประเทศไทย

²Faculty of Business Administration, Rajapruk University, Phuket, Thailand

*Corresponding author E-mail: thippiroon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 1) ความหมายของความเชื่อ 2) ประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทย 3) ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย และ 4) อิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏเด่นชัดในประเทศไทย ข้อมูลที่ได้นำเสนอผ่านกระบวนการทบทวนวรรณกรรม จากรายงานการวิจัย บทความวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญานาค สรุปผลได้ว่า 1) ความเชื่อ หมายถึง การยึดมั่นว่าบางสิ่งเป็นความจริง แม้ว่าสิ่งนั้นจะสามารถพิสูจน์ได้หรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็ตาม เมื่อมนุษย์เกิดความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแสดงออกมาให้ปรากฏทางกายวาจา โดยมนุษย์แต่ละคนนั้นย่อมมีความเชื่อบางเรื่องเหมือนกัน และมีความเชื่อในบางเรื่องที่ไม่เหมือนกัน 2) ประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทย จำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อที่สืบเนื่องจากศาสนา (ความเชื่อในวัฒนธรรมกระแสหลักสามารถพบได้ทั่วทั้งประเทศ) และความเชื่อพื้นบ้าน (ความเชื่อตามวัฒนธรรมแบบชาวบ้านสามารถพบได้เฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น) 3) ความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน โดยเฉพาะชาวลุ่มน้ำโขงที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก และมีการนับถือพญานาคซึ่งเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถลดบันดาลสิ่งต่าง ๆ ได้ เปรียบเสมือนการนับถือศาสนาท้องถิ่น 4) อิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคนับเป็นตำนานที่ยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลต่อประเทศไทย สะท้อนความเชื่อนี้ผ่านงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น วรรณกรรมเรื่องอุรังคธาตุ นิทาน ประเพณีและเทศกาล เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ และวิถีชีวิต เช่น การไถนาจะไม่ไถไปในทิศทางที่เชื่อว่าพญานาคหันหัวไป

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พญานาค, บริบทสังคมไทย, วัฒนธรรม, ศาสนา

Abstract

This academic article aims to present 1) the meaning of belief, 2) the types of beliefs in Thai society, 3) the belief of Naga in Thai society, and 4) the influence of the belief of Naga that is evident in Thailand. The presented data was through a literature review process from research reports, research articles, academic articles, books, documents, and interviews with experts related to the belief in Naga. The results can be summarized to present as follows: 1) Belief means holding that something is true, even if it can be proven or unprovable. When human

beings believe in something, it will be expressed physically and verbally. Each human being has certain beliefs in common and some beliefs are not the same, 2) Types of beliefs in Thai society can be classified into 2 types: beliefs that are derived from religion (mainstream cultural beliefs can be found throughout the country) and folk beliefs (folk culture beliefs can only be found locally). 3) The belief in Naga has been with Thai society for a long time, especially among the people of the Mekong Basin who are Buddhism as the main religion and there is respect for the Naga, which is believed to have the power of miracles, able to inspire things, like the local religion, 4) Belief in Naga is considered a great myth and has an influence on Thailand that reflected this belief through various artworks, such as literature on the fairy tale of Uranghathat, traditions, and festivals such as the illuminated boat procession and ways of life such as plowing the fields will not plow in the direction of the Naga head.

Keywords: Belief, Naga, Thai society, Cultural, Religion

บทนำ

หากมองว่าทุกสิ่งบนโลกล้วนเป็นสิ่งสมมติ มนุษย์เราเป็นผู้ประกอบสร้างโลกแห่งความหมาย ซึ่งได้กลายมาเป็นโลกแห่งความจริง ตามมรดกทางความคิดของอิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ญาณวิทยาที่มีลักษณะเป็นปรากฏการณ์นิยม (Phenomenalism) อาจทำให้เข้าใจเรื่องราวความเชื่อของมนุษย์ บางกลุ่มที่มีต่อพญานาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องพยายามหาคำตอบว่าเรื่องราวดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่ ด้วยเหตุที่โลกทางกายภาพหรือโลกแห่งความเป็นจริงนั้น เป็นโลกที่ซับซ้อนห่างไกลเกินกว่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้ โลกนี้จะไม่มีความหมายของสิ่งใดเกิดขึ้นจนกว่ามนุษย์จะเรียนรู้โลกแห่งความจริงผ่านตัวกลาง จนเกิดเป็นประสบการณ์แล้วความหมายของสิ่งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น ตัวกลางที่กล่าวถึงนี้ หมายถึง สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา รัฐ สื่อมวลชน ฯลฯ ได้ทำหน้าที่ประกอบสร้างความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ วัตถุประสงค์ของ แม้กระทั่งความฝัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความจริงที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา เป็นโลกทางสังคมหรือโลกแห่งสัญลักษณ์ อันเป็นโลกที่มนุษย์สามารถที่จะอธิบายให้ความหมายหรือรับรู้ความหมายได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2560) เช่นเดียวกับเรื่องราวของพญานาคที่อาจเป็นความจริงของคนกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่อาจจะเป็นสิ่งสมมติของคนอีกกลุ่มหนึ่งนั่นเอง

เรื่องราวของพญานาคปรากฏให้เห็นหลายพื้นที่ทั่วโลก โดยเฉพาะในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังปรากฏเรื่องราวของพญานาคในพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท (พระมหา คาวี สร้อยสาคร และไกรฤกษ์ ศิลาคม, 2559) เรื่องราวของพญานาคที่ปรากฏในตำนานอูรังคธาต (จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, 2559) เรื่องราวของพญานาคที่ปรากฏในตำนานผาแดงนางไอ่ (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2559) เป็นต้น อย่างไรก็ตามเรื่องราวของพญานาคที่ปรากฏในทุกตำนานมักแฝงไปด้วยความลึกลับ ความศักดิ์สิทธิ์ มีเรื่องของ อธิปาทิหารีย์มาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ทำให้ในประเทศไทยนั้นพญานาคได้รับการยกย่องให้เป็นเจ้าแห่งแม่น้ำโขง (จิตรกร เอมพันธ์, 2545) แสดงให้เห็นถึงการให้เกียรติและเชิดชูพญานาคดุจดั่งเทพเจ้าที่ปกครองอาณาเขตแม่น้ำโขง เนื่องจากผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขงมีความเชื่อความศรัทธาต่อพญานาคมาอย่างยาวนานจนแทรกซึมอยู่ในสายเลือด ดังคำกล่าวของชาวลุ่มน้ำโขงที่ว่า “โขงขาดนาค ข้าวขาดฝน คนก็สิ้นใจ” (เอนก รักเงิน, 2555) ทำให้ความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นอีกหนึ่งในบรรดาความเชื่อพื้นฐานที่โดดเด่นของชาวลุ่มน้ำโขงซึ่งอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยชาวลุ่มน้ำโขงเชื่อว่าพญานาคนั้นอยู่ในโลกใต้บาดาลอันศักดิ์สิทธิ์

สามารถบันดาลให้ฝนตกลงในทั้งจักรวาล ประกอบไปด้วย มหาสมุทร โลก และป่าหิมพานต์ พญานาคจึงมักปรากฏในสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะสัญลักษณ์ (จิตรกร เอ็มพันธ์, 2545)

ความเชื่อและความศรัทธาอย่างแรงกล้าของชาวลุ่มน้ำโขงทำให้เรื่องราวของพญานาคสะท้อนออกมาให้เห็นในเชิงประจักษ์จากจินตนาการของมนุษย์ ถ่ายทอดผ่านศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม พิธีกรรม วรรณกรรม เป็นต้น (สุชาติร์ตัน อาคมะพันธ์ และ ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, 2562) อีกทั้งในห้วงเวลาปัจจุบันนี้เกิดกระแสพญานาคนิยม ก่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายขึ้นในสังคม มิใช่มองว่าเป็นเรื่องมง่ายแต่มองเป็นพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับนาค ระหว่างวิถีชีวิตมนุษย์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านสัญลักษณ์ในมิติของความเชื่อ (สุชาติ บุชัยชยานนท์, 2564) ทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพญานาคมีผู้คนหลั่งไหลกันมาเยือนเพื่อเคารพบูชา บ้างมาขอพรให้ร่ำรวย มีโชคมีลาภ มีหน้าที่การงานที่ดี เช่น วัดโพธิ์ชัย พระธาตุบังพวน พระธาตุหล้าหนอง ในจังหวัดหนองคาย เป็นต้น (วัฒนพันธ์ุ ครุฑะเสน, 2557) หากมองในมุมของการท่องเที่ยว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ก่อให้เกิดผลดีกับเศรษฐกิจของชุมชนกระจายไปถึงเศรษฐกิจของภูมิภาคและประเทศ และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวโดยการนำเสนอเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลก ผ่านสื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมการสื่อสารเรื่องราวอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคและจังหวัดต่าง ๆ ผ่านการพัฒนาตราสินค้าและการสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีอิทธิพลต่อประเทศไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้เข้าใจถึงความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอความหมายของความเชื่อ ประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทย ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย และอิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในประเทศไทย โดยข้อมูลที่ได้นำเสนอนั้นเกิดจากการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญานาค รวมถึงการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อเรื่องพญานาค จากนั้นจึงนำข้อมูลมาสังเคราะห์ตามแนวทางของจอห์น สก็อต (John Scott) ซึ่งประกอบด้วย (1) หลักความจริง (Authenticity) (2) หลักความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) (3) หลักการเป็นตัวแทน (Representativeness) และ (4) หลักความหมาย (Meaning) (Scott, J., 2006)

นิยามความหมายของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ในสมัยโบราณกาลครั้งโลกยังไม่มีเทคโนโลยี ความเชื่อของมนุษย์ได้ก่อตัวขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ อาทิ ฝนตก พายุร้อน แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย วาตภัย ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้มนุษย์เชื่ออย่างสนิทใจว่าเกิดจากอำนาจอิทธิฤทธิ์ของสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เช่น เทพเจ้า ภูต ผี ปีศาจ เป็นต้น และอยู่เหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ด้วยกันเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการวิงวอนต่ออำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นให้ลดบันดาลบางสิ่งเพื่ออำนวยประโยชน์ให้กับตนเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้พิธีกรรม ประเพณี รวมทั้งศาสนาเกิดขึ้น (พระครูจิตรธรรมรัช, 2557) ด้านลักษณะความเชื่อของมนุษย์นั้นซารา แท็กการ์ด (Sarah Taggart) ได้อธิบายไว้ว่า แม้ความเชื่อจะหยั่งรากในความเป็นจริง แต่ก็หล่อหลอมด้วยจินตนาการของมนุษย์เช่นกัน เขาวางความเชื่อไว้ที่หัวใจของตัวตนบุคคล และความเข้าใจอยู่ที่ศูนย์กลางของความเป็นจริง (Taggart, S. R., 1994)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้นิยามความหมายของความเชื่อไว้อย่างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่แล้วมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง ชุดของแนวคิดที่ยึดมั่นถ้อยมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็น

ความจริง โดยสิ่งนั้นจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ตาม จะสามารถพิสูจน์ได้หรือพิสูจน์ไม่ได้ก็ตาม เมื่อมนุษย์เกิดความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแสดงออกมาให้ปรากฏทางกายวาจา โดยมนุษย์แต่ละคนนั้นย่อมมีความเชื่อบางเรื่องเหมือนกัน และมีความเชื่อในบางเรื่องที่ไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตามความเชื่อจะคงอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ระบบความเชื่อจะคงอยู่ได้ยาวนานหากได้รับการสนับสนุนจากบริบททางสังคมที่ใหญ่ขึ้น (Borhek, J. & Curtis, R., 1975); (Rokeach, M. & Parker, S., 1970); (พระครูปริยัติสารการ, 2551)

ประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร ทรงนิพนธ์เรื่อง “พระพุทธศาสนากับสังคมไทยและเรื่องของความเชื่อ” โดยบทพระนิพนธ์ดังกล่าวตอนหนึ่งอธิบายความเชื่อของคนไทยไว้ดังนี้

“...อันความเชื่อของบุคคลนั้นย่อมเนื่องมาจากเหตุแวดล้อมภายนอกประกอบกับพื้นทางจิตและปรัชญาของแต่ละคน บางคนเชื่อทางปาฏิหาริย์ บางคนชอบทางลึกลับ บางคนชอบผู้สำเร็จ เมื่อมีใครมาแสดงปาฏิหาริย์เป็นต้น ให้ดูก็หลงเชื่อโดยไม่ได้ไตร่ตรองก่อน หลงเชื่อทีเดียว ความเชื่อของคนในปัจจุบันดูกลับสนอยู่มาก เพราะคนเรานี้ ขาดหลักที่ยึดเหนี่ยวอันแน่นอนมันคงของจิตใจ จะลงความเห็นอย่างนี้ไม่ถูกนัก เพราะส่วนใหญ่มีพระรัตนตรัยเป็นหลักยึดเหนี่ยวของจิตใจอยู่ ในเรื่องปาฏิหาริย์เรื่องลึกลับต่าง ๆ ก็เช่นเดียวกัน เมื่อห้ามความอยากรู้ อยากเห็นไม่ได้ ก็ลองดูในทางสบายใจ ไม่ให้เกิดความเชื่อและปฏิบัติในทางที่เกิดทุกข์โทษ ฉะนั้นจึงถึงเวลาที่จะต้องใช้ความเชื่อด้วยปัญญา คือ มีเหตุผลชนิดตาเห็น หูได้ยิน ส่วนที่พันหูพันตา พันประสาทแบบปาฏิหาริย์ จะต้องลดให้น้อยลง ทำศรัทธาในพระรัตนตรัย ในหลักธรรมของพระพุทธเจ้าให้มั่นคง จะไม่มีความผิดพลาด...” (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2550)

จากบทพระนิพนธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้พระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาประจำชาติไทย โดยชาวไทยพุทธมีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแล้ว อย่างไรก็ตามชาวพุทธในสังคมไทยยังมีความเชื่อในเรื่องปาฏิหาริย์เป็นอย่างมาก ความเชื่อในเรื่องปาฏิหาริย์ของชาวยุคใหม่นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์พิเศษ เสฐียร พันธงศรี นักวิชาการศาสนาและนักหนังสือพิมพ์ ผู้ได้รับการยกย่องให้เป็นราชบัณฑิตปูชนียบุคคล ปราชญ์ของแผ่นดิน ที่ได้แบ่งความเชื่อในเรื่องอำนาจปาฏิหาริย์เหนือธรรมชาติของคนไทยไว้มากถึง 11 ประเภท (เสฐียร พันธงศรี, 2521) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในบริบทสังคมไทยไว้อย่างหลากหลาย แสดงการสังเคราะห์ประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทยตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทย

ประเภทของความเชื่อ	ที่มา						
	(คณัย ไชโยธธา, 2538)	(เสฐียร พันธรังษี, 2521)	(เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ และสุภัทรา บุญปัญญาโรจน์, 2558)	(กิ่งแก้ว อัดถการ และธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์, 2528)	(ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2522)	(บุปผา ทวีสุข, 2520)	(ทัศนีย์ ทานตวนิช, 2523)
1. ความเชื่อในวิญญาณในธรรมชาติ	✓	✓	-	-	-	-	-
2. ความเชื่อในผีบางเทวดาหรือวิญญาณนิยม	✓	✓	-	-	-	-	✓
3. ความเชื่อในการบูชาบรรพบุรุษ	✓	✓	-	-	-	-	-
4. ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์หรือพหุเทวนิยม	✓	-	-	-	-	-	-
5. ความเชื่อในพระเป็นเจ้าองค์หนึ่งของชนกลุ่มหนึ่ง/ อดิเทวนิยม	✓	-	-	-	-	-	-
6. ความเชื่อในพระเป็นเจ้าองค์เดียวหรือเอกเทวนิยม	✓	-	-	-	-	-	-
7. ความเชื่อในปัญญามนุษย์	✓	-	-	-	-	-	-
8. ความเชื่อในไสยศาสตร์/ เวทมนตร์ คาถา	-	✓	✓	-	✓	✓	✓
9. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง	-	✓	-	-	-	-	✓
10. ความเชื่อเรื่องพิภพใต้ดิน	-	✓	-	-	-	-	-
11. ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ	-	✓	✓	-	✓	✓	✓
12. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน	-	-	✓	-	✓	✓	✓
13. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง/ มงคลและอัปมงคล	-	-	✓	-	✓	✓	✓
14. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม นิมิต ฝัน	-	-	✓	-	✓	✓	✓
15. ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา	-	-	✓	✓	-	-	-
16. ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์	-	-	✓	-	-	-	✓
17. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี	-	-	✓	-	-	-	-
18. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด	-	-	✓	-	-	✓	✓
19. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาต ภพ/ การเกิดและการตาย	-	-	✓	-	-	✓	✓
20. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขคี่ เลขร้าย วันดี วันร้าย	-	-	✓	-	-	-	✓
21. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ	-	-	✓	-	-	✓	✓
22. ความเชื่อในข้อห้าม	-	✓	-	-	-	-	-
23. ความเชื่อในพิธีชำระตนให้บริสุทธิ์	-	✓	-	-	-	-	-
24. ความเชื่อในเรื่องสัตว์พิเศษ	-	✓	-	-	-	-	-
25. ความเชื่อในเรื่องธาตุ	-	✓	-	-	-	-	-
26. ความเชื่อเกี่ยวกับความกลัวหรือความไม่รู้	-	-	-	-	✓	-	-
27. ความเชื่อพื้นบ้าน	-	-	-	✓	-	-	-
28. ความเชื่อเบ็ดเตล็ด	-	-	-	-	-	✓	✓

จากการสังเคราะห์ข้างต้นพบว่าการแบ่งประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทยไว้อย่างหลากหลายมากถึง 28 ประเภท อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาประเภทความเชื่อทั้งหมดจะพบว่าความเชื่อบางประเภทเป็นความเชื่อที่กระจายไปทั่วประเทศ ในขณะที่ความเชื่อบางประเภทเป็นเพียงความเชื่อภายในท้องถิ่นเท่านั้น เมื่อนำมา

พิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดประเภทของความเชื่อตามโครงสร้างทางสังคมของ โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) ที่เสนอว่าความเชื่อเมื่อพิจารณาตามโครงสร้างทางสังคมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ความเชื่อตามวัฒนธรรมกระแสหลัก 2) ความเชื่อตามวัฒนธรรมแบบชาวบ้าน (Redfield, R., 1989) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิ่งแก้ว อรรถากร และธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ ที่ได้จัดประเภทของความเชื่อในบริบทสังคมไทยไว้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ความเชื่อที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนาใหญ่ หรือศาสนาประจำชาติ เป็นความเชื่อที่มีเหตุผล และอธิบายสิ่งที่คนสงสัยได้อย่างแจ่มชัด และเป็นตัวกำหนดพิธีกรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในชาติ และ 2) ความเชื่อพื้นบ้าน เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาตามประเพณี ตลอดจนถึงปฏิบัติตามประเพณี ความเชื่อในสังคมไทยทั้งสองระดับ แตกต่างกันตรงที่ว่าความเชื่อที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนาหรือศาสนาประจำชาติเป็นความเชื่อที่มีเหตุผล และเป็นระบบ ส่วนความเชื่อพื้นบ้านเป็นความเชื่อที่ไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้ อาจจะเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้และไม่เป็นระบบ (กิ่งแก้ว อรรถากร และธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์, 2528) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสแตนลีย์ เจยารายา ตัมเบียห์ (Stanley Jeyaraja Tambiah) นักมานุษยวิทยาทางสังคมและศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ชาวศรีลังกา ที่อธิบายถึงลักษณะของการนับถือพระพุทธศาสนาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ว่า ประกอบด้วยสองส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่บรรจุอยู่ในพระไตรปิฎก ส่วนที่สองคือ ปรัมปราคติอันว่าด้วยเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องเล่าอดีตชาติของพระพุทธเจ้าโดยบางส่วนปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก และบางส่วนเป็นเรื่องที่ดัดแปลงขึ้นมาใหม่และปรากฏในนิทานชาดก ในส่วนของปรัมปราคติดังกล่าวนี้เองที่สะท้อนถึง “จักรวาลวิทยา” ในทางศาสนา อันเป็นกรอบความคิดของพุทธศาสนิกชนในการอธิบายระเบียบของโลกทั้งหมด ทั้งในเชิงพื้นที่ เวลา วัตถุสิ่งของ การเคลื่อนไหว และปรากฏการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการให้ความหมายของคุณค่าทางจริยธรรม (Tambiah, S. J., 1970)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้สามารถทำการจัดกลุ่มของความเชื่อในบริบทสังคมไทยได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ โดยยึดตามแนวคิดโครงสร้างทางสังคมข้างต้น ได้แก่ 1) ความเชื่อที่สืบเนื่องจากศาสนา (ความเชื่อในวัฒนธรรมกระแสหลักสามารถพบได้ทั่วทั้งประเทศ) และ 2) ความเชื่อพื้นบ้าน (ความเชื่อตามวัฒนธรรมแบบชาวบ้านสามารถพบได้เฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น)

ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย

ในทางนิรุกติศาสตร์คำว่า “นาค” มีรากศัพท์มาจากภาษาฮินดูสแตนี เขียนว่า “Nag” ออกเสียงว่า “นัค” แปลว่า “ชาวเขา” ภาษาอัสสัม เขียนว่า “Naga” ออกเสียงว่า “นอค” แปลว่า “เปลือย” (จิตร ภูมิศักดิ์, 2562) ในขณะที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ให้ความหมายว่า “นาค” คือ งูใหญ่ที่มีหงอน อาศัยอยู่ในเมืองบาดาล และสามารถแปลงกายเป็นมนุษย์ได้ โดยนาคผู้เป็นใหญ่หรือเป็นหัวหน้าจะถูกเรียกว่า “พญานาค” หรือ “นาคราช” นาคเพศหญิงจะเรียกว่า “นาคี” ส่วนนาคผู้ชายจะเรียกว่า “นาคา” (ทัชชด เฑก้าปนาท, 2564) ความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏในสังคมไทยโดยภาพรวมเชื่อว่า พญานาคเป็นทิพย์กึ่งเทพที่มีอิทธิฤทธิ์ สามารถแปลงกายเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่นได้ตามสภาวะ เป็นสัญลักษณ์แห่งน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ (วิเชียร นามการ, 2554) นอกจากนี้พญานาคยังเป็นสัตว์ที่ทำหน้าที่ในการรักษาและคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมถึงเป็นผู้สร้างแม่น้ำโขงและเมืองหรือชุมชนสำคัญในดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง เช่น หนองคำแสน หนองกระแสน หนองกก บึงโขงหลง คำชะโนด เป็นต้น (คำผุย พลลือชา, 2543)

ด้านลักษณะของพญานาค สามารถรวบรวมได้ 9 ลักษณะ ดังนี้ 1) มีหงอน 2) มีเกล็ด 3) มีหาง 4) มีลำตัวยาว 5) มีลักษณะคล้ายงูใหญ่ 6) มีลักษณะเป็นสัตว์กึ่งเทพ 7) มีลักษณะเป็นเทพ 8) มีลักษณะเป็นโอปปาติกะ 9) เปลี่ยนรูปร่างได้/จำแลงกายได้ ตัวอย่างการเล่าถึงลักษณะของพญานาคในหนังสือ “ตำนานพญานาค และคำชะโนด ปากทางสู่เมืองบาดาล” กล่าวถึงลักษณะของพญานาค ไว้ดังนี้

“...พญานาคคืองูใหญ่มีหงอน มีพิษร้ายแรง นับว่าเป็นเทพ มีฤทธิ์มีเดช จะบันดาลให้ตัวเองอยู่ในรูปร่างอะไรก็ได้...” (โชติ ศรีสุวรรณ และเกริก ท่วมกลาง, 2560)

นอกจากนี้เหล่าพระอริยสงฆ์หลายรูปได้เล่าถึงลักษณะของพญานาคไว้มากมาย ตัวอย่างเช่น หลวงปู่ชอบ ฐานสโม แห่งวัดป่าสัมมานุสรณ์ บ้านโคกมน ตำบลผาน้อย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ได้เล่าถึงลักษณะพญานาคครั้งเมื่อวิเวกอยู่ตวยพระพุทธบาทสี่รอย ไว้ว่า

“...พญานาคตัวนี้ เมื่อโผล่หัวขึ้นที่ทางจงกรมแล้วก็เอาหางพาดเข่าอีกลูกหนึ่งให้ท่านดู รู้สึกว่าตัวใหญ่ยาวมาก ท่านบอกว่า พญานาคตัวนี้มาแสดงตัวให้ท่านดูในลักษณะของพญานาคเต็มตัว คือมีหงอนสีแดง และมีแผงเหมือนกับของม้าเช่นนั้น ลำตัวใหญ่ยาว เกล็ดเป็นสีดำมันเลื่อม...” (สุริพันธ์ มณีวัต, 2552)

หลวงปู่คำคะนิง จุลมณี แห่งวัดถ้ำคูหาสวรรค์ ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ได้เล่าถึงลักษณะพญานาคครั้งเมื่อบุกเมืองพญานาค ไว้ว่า

“...พญานาคเป็นสิ่งมีชีวิตเร้นลับ เป็นกึ่งสัตว์เดรัจฉานและกึ่งเทพเจ้า มีมหิทธานุภาพมาก สามารถจำแลงกายเป็นชายหนุ่มละหญิงสาวสวยงามได้ ชอบทำบุญสร้างกุศลในพุทธศาสนา...” (สิทธิ เศวตวัน, 2526)

ด้านกำเนิดของพญานาค สามารถรวบรวมได้ 2 หลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) เกณฑ์ด้านสถานที่เกิด ได้แก่ เกิดในน้ำ และเกิดบนบก และ 2) เกณฑ์ด้านรูปแบบการเกิด ได้แก่ แบบโปปาทิกะ (เกิดแล้วโตทันที) แบบสังเสทชะ (เกิดจากเหงื่อไคล) แบบชลาพุชะ (เกิดจากครรภ์) แบบอันตชะ (เกิดจากฟองไข่) ตัวอย่างการเล่าถึงกำเนิดของพญานาคโดยใช้เกณฑ์ด้านรูปแบบการเกิดปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 17 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 9 สังยุตตนิกาย ชนธวรรค กล่าวถึงกำเนิดของพญานาคไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

“...พระนครสาวตี. ณ ที่นั่นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ‘ดูกรภิกษุทั้งหลายกำเนิดของนาค 4 จำพวกนี้ 4 จำพวกเป็นไฉน? คือ นาคที่เป็นอันตชะ เกิดในไข่ 1 นาคที่เป็นชลาพุชะ เกิดในครรภ์ 1 นาคที่เป็นสังเสทชะ เกิดในเหงื่อไคล 1 นาคที่เป็นโปปาทิกะ เกิดผุดขึ้น 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย กำเนิดของนาค 4 จำพวกนี้แล....’” (ส.ช./9/518/271) (กรมการศาสนา, 2525)

ตัวอย่างการเล่าถึงกำเนิดของพญานาคโดยใช้เกณฑ์ด้านสถานที่เกิด ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงกำเนิดของพญานาคไว้ 2 สถานที่ดังนี้

“...นาคนั้นยังมี 2 สิ่ง สิ่งหนึ่งชื่อถลชะ สิ่งหนึ่งชื่อชลชะ นาคอันชื่อถลชะนั้น นกมิตตนได้แต่บนบกได้ แลในน้ำนั้นนกมิตบมิได้ นาคอันชื่อชลชะนั้น นกมิตตนได้แต่ในน้ำ แลบนบกได้นกมิตบมิได้ ที่เขาเกิดที่เขาตายก็ดี ที่เขาอนกก็ดี ที่เขาสมาคมด้วยกันก็ดีที่เขาลอกคราบเขาก็ดี แลในสถานทั้งนี้แล....” (พญาสิทธิ, 2526)

ด้านประเภทของพญานาค สามารถรวบรวมได้ 5 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1) แบ่งตามตระกูล ประกอบด้วยตระกูลวิรูปักษ์ ตระกูลเอราปถ ตระกูลฉัพพยาปุตตะ ตระกูลกัณหาโคตรมะ 2) แบ่งตามเศียร ประกอบด้วย มี 1 เศียร มี 3 เศียร มี 5 เศียร มี 7 เศียร มี 9 เศียร มี 1,000 เศียร 3) แบ่งตามสี ประกอบด้วย สีรุ้ง สีดำ สีเขียว สี

ทอง 4) แบ่งตามความรุนแรงของพิษ ประกอบด้วย ปุติมุขะ (เน่า) ภูฏมุขะ (แข็งทื่อ) อัคคิมุขะ (ไหม้) สัตถมุขะ (ตายทันที) 5) แบ่งตามวิธีทำอันตราย ประกอบด้วย ภูฏวิสหยานาค (พิษช่าน) ภูฏวิสหยานาค (ฟันพิษทางตา) ภูฏวิสหยานาค (ร่างกระทบ) อาตวิสหยานาค (ลมหายใจพิษ)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคุณนวรร นนท์คำวงศ์ ครูชำนาญการโรงเรียนนครพนมวิทยาคม และพรหมณัฐ ประกอบพิธีประจำจังหวัดนครพนม ที่ได้เล่าเรื่องประเภทของพญานาค ไว้ว่า

“...พญานาคมีตระกูลใหญ่ ๆ ทั้งหมดสี่ตระกูล วิรูปักษ์ ฉัพพยาปุตตะ กัณหาโคตรมະ และเอราปถ ไม่นับรวมชนิดย่อย ๆ แต่ละประเภทที่เป็นบริวารของนาคราช อันนั้นเราไม่นับ หรือพญานาคาธิบดี พญานาคเก้าเศียร อะไรนั้น สุดท้ายต้องอยู่ในสี่ตระกูลนี้เท่านั้น ต้องสังกัดในนี้ ก็คือ นาคสีรุ้ง นาคสีดำ นาคสีเขียว นาคสีทอง นาคสีเขียว ตระกูลใหญ่ที่สุดคือ ตระกูลวิรูปักษ์ อันมีท้าววิรูปักษ์เป็นใหญ่แห่งนาคทั้งปวงที่ดูแลรักษาทิศตะวันตก หรือเป็นหนึ่งในจุดโลกบาลทั้งสิ้น เพราะว่าท่านเป็นประธาน นอกจากนั้นแล้วบริวารท่านก็มีมากมายกว่า 1,024 ชนิด คือรวมสัตว์เลื้อยคลานต่าง ๆ ทั้งหมด เช่น พวกไส้เดือน ...” (นวรร นนท์คำวงศ์, 2565)

ข้อมูลดังกล่าวยังสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้เฒ่าผู้แก่ที่มักสอนลูกสอนหลานในเวลาที่เข้าป่าเข้าดงไปหาของป่า มักได้รับคำเตือนดังนี้

“... จะเข้าป่าให้สวดมนต์วิรูปักษ์เข เข้านะลูกเอ๊ย พญานาคจะได้คุ้มครอง งูเงี้ยวเขี้ยวขอ จะได้ไม่ทำอันตราย ...” (บริษัท อสมท จำกัด(มหาชน), 2564)

บทสวดดังกล่าวคือบท “ขันธะปริตตะคาถา” เนื้อหาของบทสวดดังกล่าวเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นการแสดงความเคารพต่อพญานาค ทั้ง 4 สายตระกูลวงศ์ คือ วิรูปักษ์ เอราปถ ฉัพพยาปุตตะและกัณหาโคตรมະ (อง.จตุกก./21/67/94) (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2470)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะชาวลุ่มน้ำโขงที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก และมีการนับถือพญานาคซึ่งเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ได้ เปรียบเสมือนการนับถือศาสนาท้องถิ่น หากพิจารณาตามข้อมูลข้างต้นจะพบว่าพญานาคมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา อย่างแนบแน่น โดยทำหน้าที่ปกปักรักษาพระพุทธรูปต่าง ๆ จึงมีชื่อเรื่องแปลกแต่อย่างใดที่คนไทยจะนับถือพญานาคและพระพุทธศาสนาควบคู่กันไป โดยพญานาคมีจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคล พญานาคมีลักษณะหรือมีอำนาจปาฏิหาริย์อย่างไรก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคลเช่นกัน

อิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในประเทศไทย

ตำนานพญานาคเป็นวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลต่อชาวไทย จากการสำรวจสามารถรวบรวมอิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในประเทศไทย ได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศิลปะ โดยด้านศิลปะนั้นสามารถแบ่งออกเป็นแขนงย่อยได้ดังนี้ ประเภทวรรณกรรม เช่น อรุณคราตุนิทาน ประเภทจิตรกรรม เช่น ภาพพระโมคคัลลานะจำแลงกายเป็นพญานาคเพื่อปราบพระยานันโทปนนทนาคราช ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ กรุงเทพมหานคร ประเภทประติมากรรม เช่น ประติมากรรมองค์เหมือนพญานาค “องค์ปู่ไหลคำมา” ณ สวนสาธารณะกุดป่อง จังหวัดเลย ประเภทสถาปัตยกรรม เช่น คันทวยพญานาค วัดสิมนาโก จังหวัดกาฬสินธุ์ ประเภทดนตรีและนาฏกรรม เช่น การแสดงชุดพุทธรูปชวลีลานาคราช 2) ด้านประเพณีและเทศกาล เช่น ประเพณี

ไหลเรือไฟ เทศกาลบั้งไฟพญานาค เป็นต้น 3) ด้านวิถีชีวิต เช่น การไถนาจะไม่ไถไปในทิศทางที่เชื่อว่าพญานาคหันหัวไป สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน” พบว่าสังคมไทยนั้นนอกจากเชื่อว่าพญานาคเป็นสัญลักษณ์แห่งน้ำ และความสมบูรณ์แล้ว นาคยังเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่คู่ควรกับสถาบันอันสูงส่ง โดยความเชื่อเรื่องพญานาคมีอิทธิพลต่อสังคมไทยใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปกรรม ด้านประเพณี ด้านไสยศาสตร์ ด้านศาสนการ (วิเชียร นามการ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ภาพสะท้อนความเชื่อเรื่องพญานาคผ่านการแสดงชุดพทุทบูชา ลีลานาคราช” ที่อธิบายอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับนาคถูกแสดงออกผ่านการกระทำหลากหลายด้านไว้ดังนี้

“.....ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพญานาค ถูกแสดงออกผ่านการกระทำหลากหลายด้าน เช่น การแสดงออกถึงความสัมพันธ์ผ่านงานประติมากรรม จิตรกรรม นาฏกรรม และพิธีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบวงสรวงพญานาค เพื่อเป็นการแสดงถึงการเคารพสักการะเพื่อให้เกิดแต่ความสุขอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะเรื่องของน้ำ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อชาวอีสานที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ความผูกพันระหว่างคนกับพญานาคถูกถ่ายทอดผ่านงานประติมากรรม เช่น ประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูป ซึ่งปรากฏประติมากรรมพญานาคตาม โบสถ์ วิหาร ศาลาสนสถานต่าง ๆ อันแสดงถึงความเชื่อที่พญานาคเป็นผู้ดูแลปกป้องพระพุทธรูป อีกทั้งความผูกพันระหว่างพญานาคยังถูกถ่ายทอดผ่านงานจิตรกรรม เช่น ภาพจิตรกรรมในโบสถ์ วิหาร อันเป็นที่นิยมเกี่ยวกับจิตรกรรมที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธรูป.....” (ศราวดี ภูมศรี, 2563)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความเชื่อเรื่องพญานาคมีอิทธิพลต่อประเทศไทยหลากหลายด้าน แต่ที่ปรากฏชัดเจนสามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้ 1) ด้านศิลปะ 2) ด้านประเพณีและเทศกาล 3) ด้านวิถีชีวิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความเชื่อคือการยึดมั่นว่าบางสิ่งเป็นความจริง แม้ว่าสิ่งนั้นจะสามารถพิสูจน์ได้หรือพิสูจน์ไม่ได้ก็ตาม โดยมนุษย์แต่ละคนนั้นย่อมมีความเชื่อบางเรื่องเหมือนกัน และมีความเชื่อในบางเรื่องที่ไม่เหมือนกัน ดังเช่นเรื่องราวของพญานาคที่ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ในสังคมถึงความมีอยู่จริง และยังสามารถหาบทสรุปได้อย่างชัดเจน แต่สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้คือความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะชาวกลุ่มน้ำโขงที่นับถือพระพุทธรูปเป็นศาสนาหลัก และมีการนับถือพญานาคเปรียบเสมือนการนับถือศาสนาท้องถิ่น ทำให้ความเชื่อเรื่องพญานาคมีอิทธิพลต่อประเทศไทยทั้งในด้านศิลปะ ด้านประเพณีและเทศกาล และด้านวิถีชีวิต แม้ปัจจุบันจะเป็นยุคที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มนุษย์สามารถใช้วิทยาศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในทางกลับกันเรื่องราวของพญานาคกลับได้รับความสนใจจนเกิดเป็นกระแสพญานาคนิยม หากลองพิจารณาทั้ง 4 ประเด็นข้างต้นที่เป็นวัตถุประสงค์ของบทความวิชาการเรื่องนี้ให้ดีจะพบว่า การค้นหาคำตอบว่าพญานาคมีจริงหรือไม่? อาจมีใช้แนวทางที่สามารถทำให้เรื่องราวของพญานาคจางหายไปจากสังคมไทยตามเจตนารมณ์ของคนบางกลุ่ม หากเพียงคนในสังคมไทยหันมาพิจารณาและทำความเข้าใจใน “ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย” อย่างลึกซึ้ง และเปิดใจมองเรื่องราวระหว่างวิถีชีวิตมนุษย์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านสัญลักษณ์ในมิติของความเชื่อเรื่องพญานาค อาจเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยมากกว่าหรือไม่?

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
กาญจนา แก้วเทพ. (2560). จากปรัชญาวิทยาศาสตร์สู่ปรัชญาสังคมศาสตร์และทฤษฎีนิเทศศาสตร์ในยุคสมัยปัจจุบัน. ใน คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร

- (บรรณาธิการ). ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร (หน้า 62-87). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กิ่งแก้ว อัดถากร และธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. (2528). ความเชื่อ. ใน คณะกรรมการกลุ่มปรับปรุงชุดวิชาภาษาไทย 8 (บรรณาธิการ). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8: คติชนวิทยาสำหรับครู (หน้า 659-727). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- คำผุย พลลือชา. (2543). ความเชื่อเรื่องนาคในกระบวนการทำนาของชาวนาลาว: กรณีศึกษาชาวนาบ้านสีฐานใต้ อ.เมือง หาดทรายฟอง จ.กำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2562). ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- จิตรกร เอ็มพันธ์. (2545). พญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง: พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน. ใน วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา. (2559). อรุ้งคันทาน ตำนานพระธาตุทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ธรรมธารา, 2(1), 189-206.
- โชติ ศรีสุวรรณ และเกริก ท่วมกลาง. (2560). ตำนานพญานาค และคำชะโนด ปากทางสู่เมืองบาดาล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊กส์.
- ดนัย ไชยโยธา. (2538). ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทัชชล เทพกำปนาท. (2564). เล่าสู่กันฟังเรื่องนาค-พญานาค. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2564 จาก http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5911
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2523). คติชาวบ้าน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- นวธร นนท์คำวงศ์. (4 กรกฎาคม 2565). กำเนิดของพญานาค. (ณัฐอร นพเคราะห์, ผู้สัมภาษณ์)
- บริษัท อสมท จำกัด(มหาชน). (2564). เคล็ดลับบูชาพญานาคจากคำสอนของบรรพบุรุษ. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.mcot.net/view/OFuTvmp>
- บุปผา ทวีสุข. (2520). คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2559). ตำนานผาแดงนางไอ่. ใน วรรณกรรมพื้นบ้าน: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ (หน้า 67). สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พญาลีไทย. (2526). ไตรภูมิภค หรือไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์ พระมหาธรรมราชาที่ 1 พญาลีไทย ฉบับตรวจชำระใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- พระครูจิตรธรรมรัช. (2557). ศึกษาความสัมพันธ์ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมเจ้าแม่สองนางกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงจังหวัดหนองคาย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์.
- พระครูปริยัติสารการ. (2551). รูปแบบการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมความเชื่อพื้นฐานระหว่างพุทธพราหมณ์และผี ต่อความมั่นคงต่อสังคมอีสาน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2470). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- พระมหาควี สร้อยสาคร และไกรฤกษ์ ศิลาคม. (2559). พินิจนาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(3), 81-90.

- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2522). ความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิ่งมงคลการพิมพ์.
- วัฒนพันธ์ุ ครุฑเสนา. (2557). ปรากฎการณ์บั้งไฟพญานาค :การสร้างนวัตกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดหนองคาย นครหลวงเวียงจันทน์และแขวงบอลิคำไซ. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(2), 1611-1626.
- วิเชียร นามการ. (2554). การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน. ใน วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศราวดี ภูษมศรี. (2563). ภาพสะท้อนความเชื่อเรื่องพญานาคผ่านการแสดงชุดพุทธบูชา ลีลานาคราช. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 335-352.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2550). พระพุทธศาสนากับสังคมไทยและเองของความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2564 จาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- ลิตธา เขตวัน. (2526). หลวงปู่คำคะนิง จุลมณี บุกเมืองพญานาค และท่องนรก. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/4LRB>
- สุชาติ บุษย์ชยานนท์. (2564). พลวัตกระแสพญานาคนิยมในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวณิฆองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์, 4(2), 43-61.
- สุดารัตน์ อาคมยะพันธ์ุ และ ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2562). การประดิษฐ์สร้างนาฏยประดิษฐ์จากคติความเชื่อเรื่องนาค ศรีทธานาคะ. วารสารช่อพะยอม, 30(2), 185-194.
- สุรีพันธ์ุ มณีวัต. (2552). ฐานสโมบูชา ธรรมประวัติ ธรรมเทศนา ปฏิปทา พระเดชพระคุณ หลวงปู่ชอบ ฐานสโม. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ชมรมพุทธศาสน์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- เสฐียร พันธงชี. (2521). ศาสนาโบราณ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ และสุภัทรา บุญปัญญาโรจน์. (2558). คติชนกับศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอนก รักเงิน. (2555). นาค: สำนักร่วมทางสังคมของกลุ่มคนอาณาบริเวณลุ่มน้ำโขง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 4(2), 20-29.
- Borhek, J. & Curtis, R. (1975). A sociology of belief. New York: Wiley.
- Redfield, R. (1989). The little community and Peasant society and culture. (Reprint edition). Illinois: University of Chicago Press.
- Rokeach, M. & Parker, S. (1970). Values as social indicators of poverty and race relations in America. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 388(1), 97-111.
- Scott, J. (2006). Documentary Research. New York: SAGE Publications Ltd.
- Taggart, S. R. (1994). Living As If: Belief systems in mental health practice. New Jersey: Jossey-Bass.
- Tambiah, S. J. (1970). Buddhism and the spirit cults in north-east Thailand. Massachusetts: Cambridge University Press.

“ถุงสนุกคิด” นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน เพื่อลดภาวะถดถอย
ทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*
“SANOOK KIT” THE INNOVATION FOR KNOWLEDGE TRANSFERRING TO LEARNERS
TO LESSEN “LEARNING LOSS” FOR PRIMARY STUDENTS

พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ¹, อุตุมพร อินทจักร², พัชรา วายจตุต^{*}, คัมภีร์ วชิรเชื่อนขันธ³

Phatchara Eamkijkam Sabajjai¹, Autumporn Intachak², Pattra Vayachuta^{*}, Kampee Vachirakemkan³

¹คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประเทศไทย

School of Agriculture Technology King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Faculty of Education Kasetsart University, Thailand

³นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

Independent Scholar, Thailand

*Corresponding Author: Pattra Vayachuta, E-mail: pattra.va@ku.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และ 2) ประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา แบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาผู้เรียนประถมศึกษา 111 คน ผู้ปกครอง 114 คน ครูและผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน ระยะที่ 2 ศึกษาผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ตรวจสอบคุณภาพร่างนวัตกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และระยะที่ 3 ศึกษาผู้เรียนประถมศึกษา 2,402 คน ผู้ปกครอง 1,064 คน ครูและผู้บริหารสถานศึกษา 112 คน จากสถานศึกษา 23 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ผู้เรียน แบบสอบถามความพึงพอใจผู้เรียนและผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบความรู้ ใช้สถิติทดสอบ Paired-sample t-test แบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา และแบบสัมภาษณ์ หาข้อสรุปเชิงอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจมากที่สุดที่ได้รับนวัตกรรมชุดแรก ได้ประโยชน์ในการเรียนรู้และใช้เวลาว่างครูและผู้บริหารสถานศึกษาเสนอให้ปรับสื่อให้เหมาะสมกับระดับชั้นและมีคู่มือการใช้งาน การออกแบบนวัตกรรมชุดใหม่ ประกอบด้วยสื่อและอุปกรณ์ที่พัฒนา 1) ด้านสติปัญญา 2) ด้านทักษะชีวิต และ 3) ด้านร่างกาย ภายใต้ชื่อ “ถุงสนุกคิด” 2. การติดตามและประเมินผลการใช้ถุงสนุกคิด พบว่านักเรียนที่มีคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจในการใช้ถุงสนุกคิดในระดับมากที่สุด ครูและผู้บริหารสถานศึกษาระบุว่าถุงสนุกคิดช่วยพัฒนานักเรียนในทุกมิติทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะชีวิต และด้านร่างกาย

คำสำคัญ: ถุงสนุกคิด, การนำความรู้ไปหาผู้เรียน, ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้, นักเรียนชั้นประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to design the innovation for knowledge transferring to learners to lessen “Learning Loss” for primary students grade 1-6, and 2) to evaluate the innovation usage for knowledge transferring to learners relating to lessen “Learning Loss” for primary students grade 1-6. For the research methodology, the research was divided into 3 phases as follows: the first phase which studied 111 primary students, 114 parents, 9 school project teachers and administrators, the second phase which studied 10 experts and examined the quality of the innovation’s draft by 5 experts, and the third phase which studied 2,402 primary students, 1,064 parents, 112 teachers and administrators from 23 schools. The research tools included the test for students, the students' and parents' satisfaction questionnaire, and the interview form for teachers and administrators. The test for students were analyzed in terms of Paired-sample t-test. Additionally, the questionnaires were analyzed in terms of descriptive statistics, and the interview form were analytic induction. The results showed; 1. Most of the learners and parents satisfied the first version of innovation in high level, the teachers and school administrators recommended to adjust the appropriation of the media for each level of education. The new version of innovation design for knowledge transferring to learners should consist of the media and equipment which can enhance the aspects following 1) the intellectual aspects, 2) the aspect of life skills, and 3) the body aspect, under the name “Sanook Kit”. 2. The monitoring and evaluating of the use of innovation for knowledge transferring to learners. The pre-test and post-test scores after learning from the “Sanook Kit” were different at a significant level of 0.05. Moreover, the learners' and parents' satisfaction with using the “Sanook Kit” was at the highest level that teachers and school administrators agreed that the “Sanook Kit” helps develop learners in all dimensions, in terms of intelligence, life skills, and body.

Keywords: Sanook Kit, Knowledge Transferring to Learners, Learning Loss, Primary Students

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่อภาคการศึกษา โดยนักเรียนกว่า 15 ล้านคนต้องหยุดไปโรงเรียน แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายต่าง ๆ รองรับ แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อนักเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยมูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย ได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลกระทบไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเดิมเป็นปัญหาสำคัญของประเทศแต่ช่องว่างของโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนออนไลน์จะเพิ่มมากขึ้น 2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังไม่เพียงพอ ทั้งประสิทธิภาพครูในการสอนผ่านระบบออนไลน์หรือความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และ 3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามทุกวิกฤตย่อมมีโอกาสสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะสร้างระบบการศึกษาไทยให้มีคุณภาพมากขึ้น (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย, 2565)

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบระยะสั้นต่อพัฒนาการเด็กและเยาวชนไทย ทั้งในด้านปฏิทินการศึกษาในปีการศึกษา 2563 ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าร้อยละ 40 ของเวลาเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อนักเรียนและผู้ปกครองทั้งด้านการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งการไม่ได้ไปโรงเรียนเป็นระยะ

เวลานานยังส่งผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้และร่างกาย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนในครอบครัวที่มีรายได้น้อย ขาดโอกาสในการเรียนรู้และการเข้าถึงการเรียนแบบออนไลน์รวมถึงการเรียนรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากขาดอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ หรือไฟฟ้า จึงอาจทำให้เกิดปรากฏการณ์ความรู้ถดถอยของเด็กและเยาวชนที่เรียกว่า COVID Slide ดังที่มีการค้นพบและมีการศึกษาในระดับนานาชาติ อาทิ สถาบัน NWEA ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า นักเรียนที่ต้องอยู่บ้านเป็นเวลานานทำให้ความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์หายไปถึงร้อยละ 50 และความรู้ด้านการอ่านลดลงร้อยละ 30 โดยเฉพาะนักเรียนที่ไม่ได้เรียนโดยใช้ภาษาแม่เป็นภาษาหลักจะมีทักษะด้านภาษาลดลงมากเป็นพิเศษ ขณะที่การเรียนการสอนแบบทางไกลไม่อาจทดแทนการเรียนรู้และประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนได้ เป็นต้น และผลกระทบระยะยาวที่อาจจะส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของไทยที่ขยายวงไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้รายงานการศึกษาสภาพการณ์ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 พบว่าผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการอ่าน ทักษะการคิด ทักษะชีวิต ทักษะการเชื่อมโยงความรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์และการปฏิบัติ ด้านสุขภาพจิตและภาวะทางอารมณ์ รวมถึงทักษะทางสังคม ตลอดจนการใช้สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เช่นเดียวกับรายงานการถอดบทเรียนการแก้ไขภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2564); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) ได้แสดงถึงปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ มีภาวะถดถอยด้านการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง คะแนนการวัดและประเมินผลระดับชาติต่ำกว่าเกณฑ์ 2) ด้านทักษะ สมรรถนะ มีภาวะถดถอยขาดสมรรถนะในการนำความรู้ ทักษะ คุณลักษณะไปใช้ในชีวิตประจำวัน ขาดความรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี ขาดทักษะการสื่อสาร เสียโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกและการลงมือปฏิบัติ ถดถอยทางด้านร่างกาย และ 3) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีภาวะถดถอย ขาดความกระตือรือร้นต่อการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย ขาดจิตสาธารณะ มีปัญหาสภาวะทางอารมณ์ และสัมพันธ์กับครูและเพื่อน เกิดความเครียดและความวิตกกังวลต่อการเรียน ขาดเรียนบ่อยและขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน

ทั้งนี้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาจึงได้ตระหนักถึงแนวทางการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาวต่อนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดความพร้อมต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ทำให้การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป นักเรียนบางคนจะต้องเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์หรือนักเรียนบางคนอาจจะหยุดชะงักทางการเรียนรู้ ซึ่งจัดว่านักเรียนจะตกอยู่ในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในประเทศโดยรวม ทั้งการเกิดภาวะการเรียนรู้ที่ถดถอยจากการขาดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การขาดการใช้งานสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือการขาดการทบทวนเนื้อหาที่ได้อ่านแล้ว อันจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งยังขยายผลกระทบไปสู่เด็กและเยาวชนที่มีจำนวนมากขึ้นจากสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการหนุนเสริมที่จะให้เด็กและเยาวชนได้ฟื้นฟูความรู้เดิมและเสริมเติมความรู้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนบ้านให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของนักเรียนที่ครอบครัวจะมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่บ้านจึงมีความสำคัญและทำให้เกิดการจัดทำโครงการพัฒนารูปแบบและประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ที่มุ่งศึกษาและคัดเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยพร้อมด้วยสิ่งของจำเป็นในการป้องกันตนเองจาก

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของสถานศึกษานำร่องทั้งที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือกลุ่มที่อยู่ห่างไกลในพื้นที่ชนบทที่จะได้รับผลกระทบอย่างมากและมีความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาที่สูงกว่านักเรียนทั่วไปได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกับครอบครัว อันจะช่วยลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ โดยอาศัยแนวคิดการคัดเลือกสื่อที่เหมาะสมการพัฒนาการเรียนรู้ที่ครอบคลุมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านทักษะชีวิต เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤต และการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยพ่อแม่ผู้ปกครอง เริ่มต้นดำเนินงานในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่จะเป็นต้นแบบการทดลองเพื่อนำไปสู่การขยายผลในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6
2. เพื่อประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) จำแนกออกเป็น 3 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ แบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การติดตามการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนของกลุ่มนักเรียน ผู้ปกครอง และครูในสถานศึกษานำร่อง (R1)

ในช่วงภาคต้น ปีการศึกษา 2564 ทางกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้ดำเนินการแจกถุงนวัตกรรมชุดแรกภายใต้ชื่อ “ถุงยังชีพทางการศึกษา” ให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของสถานศึกษาในพื้นที่นำร่อง 1 แห่ง จำแนกเป็นระดับชั้นละ 20-25 คน โดยให้นักเรียนและผู้ปกครองได้ใช้งานเป็นเวลาประมาณ 1 เดือน จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงติดตามและประเมินการใช้งานถุงยังชีพทางการศึกษา โดยศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ที่มีต่อถุงยังชีพทางการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ พฤติกรรม และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการได้รับนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน แบ่งเป็นฉบับนักเรียนและฉบับสำหรับผู้ปกครอง จำแนกตามระดับชั้น ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ โดยส่วนการศึกษาความพึงพอใจและความคิดเห็นเป็นมาตรวัดตัวแปรแบบช่วงชั้น 5 ระดับ โดยแบ่งเกณฑ์การแปลผลข้อมูลเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ บทเรียนการดำเนินงาน ความรู้ที่หายไป และทักษะการเรียนรู้ที่หายไป เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งเครื่องมือมีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา สื่อและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนและผู้ปกครอง ใช้วิธีการโทรศัพท์สอบถามเป็นรายบุคคลและบันทึกข้อมูลลงแบบสอบถาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนได้จำนวน 111 คน และจากผู้ปกครองได้จำนวน 114 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ใช้การจัดหมวดหมู่และหาข้อสรุปของข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนใหม่ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทผู้ใช้และแก้ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) (D1)

นำถ่วงนวัตกรรม “ถุงยังชีพทางการศึกษา” ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาด้านพัฒนาการเด็ก จำนวน 10 คน พิจารณาร่วมกับผลการติดตามการใช้วัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนของกลุ่มนักเรียน ผู้ปกครอง และครูในพื้นที่นาร่อง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง แนวทางในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนที่เหมาะสมกับบริบทและช่วยลดการถดถอยทางการเรียนรู้ โดยข้อคำถามแบ่งเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นการให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน และส่วนที่ 2 เป็นการให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นต่อความเหมาะสมของสื่อและอุปกรณ์ในวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน จากนั้น คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบหาข้อสรุปเชิงอุปนัยในส่วนของแนวทางการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน และวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการหาค่าความถี่และร้อยละของคะแนนความเหมาะสมของสื่อและอุปกรณ์ในวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน จากนั้นจึงทำการร่างนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนชุดใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทผู้ใช้ โดยนำผลการศึกษาคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสอดคล้องกับรายวิชาและตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับการจัดการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีเป้าหมายมุ่งลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยใช้ชื่อ “ถุงสนุกคิด” ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) จากนั้น คณะผู้วิจัยจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพก่อนการนำไปใช้ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการประถมศึกษา ทางสื่อและเทคโนโลยี ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา และนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงรายการสื่อและอุปกรณ์ก่อนนำไปใช้แจกนักเรียน พร้อมทั้งออกแบบคู่มือการใช้งานสำหรับครูและผู้ปกครองในการใช้ถุงสนุกคิดส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และพัฒนาเว็บไซต์ www.sanookkit.com สำหรับเป็นระบบและกลไกการติดตามการแจกถุงสนุกคิดในพื้นที่ขยายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อประเมินผลการใช้วัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ เป็นการวิจัยระยะที่ 3 ดังนี้

ระยะที่ 3 การติดตามและประเมินผลการใช้วัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (R2)

ดำเนินการศึกษาใน 3 กลุ่ม แบ่งเป็น นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ผู้ปกครองของนักเรียนและครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกแบบเจาะจงสถานศึกษาที่มีนักเรียนและโรงเรียนได้รับผลกระทบ หรือเคยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือเป็นเครือข่ายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมโครงการ รวมถึงมีการจัดสรรสัดส่วนของจังหวัดให้ครอบคลุมทุกภูมิภาคทั้งสิ้น 10 จังหวัด สถานศึกษาจำนวน 23 แห่ง จากสังกัดต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รวมจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2,402 คน จำแนกเป็นระดับชั้นละ 400-401 คน และผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,064 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนเรียน (ก่อนได้รับถุงสนุกคิด) สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับสื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด และเชื่อมโยงตัวชี้วัดการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ตามหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับการจัดการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 12-14 ข้อ ต่อระดับชั้น และแบบทดสอบหลังเรียน (หลังใช้ถุงสนุกคิด) เป็นข้อสอบคู่ขนานกับแบบทดสอบก่อนเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเรียนดำเนินการทันทีเมื่อแจกถุงสนุกคิดและการทดสอบหลังเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจดำเนินการหลังจากนักเรียนเรียนรู้ผ่านถุงสนุกคิดเป็นเวลา 1 เดือน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบ (Paired-sample t-test) 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ พฤติกรรม และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการได้รับถุงสนุกคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 แบ่งเป็นฉบับนักเรียน และฉบับผู้ปกครอง แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ความพึงพอใจต่อถุงสนุกคิด พฤติกรรมการใช้ถุงสนุกคิด และการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการใช้ถุงสนุกคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ 3) แบบสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับวิธีบริหารจัดการและการติดตามในการมอบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและหาข้อสรุปเชิงอุปนัย

คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวิจัยทั้งหมดยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังในลำดับที่ 65_011 เลขที่ EC-KMITL_65_011

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จำแนกออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 การออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทผู้ใช้และแก้ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss)

ผลการวิจัยระยะที่ 1 การติดตามการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนชุดแรกที่แจกโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาภายใต้ชื่อ “ถุงยังชีพทางการศึกษา” ของกลุ่มนักเรียน ผู้ปกครอง และครูในสถานศึกษานำร่อง ทั้งในมิติด้านความชอบ พฤติกรรมการใช้งาน และประโยชน์จากสื่อและอุปกรณ์ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่รู้สึกดีใจมากที่สุดที่ได้รับ (นักเรียนร้อยละ 90.1 และผู้ปกครอง ร้อยละ 78.9) สื่อและอุปกรณ์ที่นักเรียนชื่นชอบจะเป็นสื่อที่สามารถเล่นได้ผสมผสานกับหนังสือนิทาน แต่ในบางระดับชั้นที่ชอบสื่อที่เล่นได้มากกว่าหนังสือนิทาน โดยเฉพาะหนังสือนิทานที่มีลูกเล่นขณะอ่าน และในส่วนของผู้ปกครองทุกระดับชั้นชอบอุปกรณ์ป้องกันตนเองจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาและอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนของนักเรียนทุกระดับชั้น ส่วนใหญ่่นักเรียนมีการใช้สื่อและอุปกรณ์สัปดาห์ละ 3-4 วัน ครั้งละประมาณครึ่งชั่วโมงถึงหนึ่งชั่วโมง และมีช่วงเวลาในการใช้ที่ไม่แน่นอน รวมถึงมีการใช้สื่อและอุปกรณ์ร่วมกับพ่อแม่มากที่สุด ด้วยการชวนให้ครอบครัวอ่าน เขียน และเล่น อีกทั้งซึ่งผู้ปกครองมองว่าเป็นภาระให้แก่ครอบครัวในระดับที่น้อยสุด และนักเรียนใช้สื่อและอุปกรณ์ในนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากสื่อของโรงเรียน นอกจากนั้น การใช้งานยังพบปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ปัญหาอื่น ๆ เช่น นิทานเข้าใจยากต่อเด็กวัยนี้ แย่งกันเล่นกับน้อง เป็นต้น การขาดคู่มือในการใช้งาน และการขาดเวลาในการใช้งาน ด้านการเรียนรู้และประโยชน์จากการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน โดยนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในหลากหลายมิติ ทั้งด้านความรู้และทักษะที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ต่อยอดจากความรู้เดิม การได้เรียนรู้สิ่งใหม่ที่ไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน และได้ทบทวนเนื้อหา ด้านสังคมได้สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว และด้านอื่น ๆ เช่น ความรู้สึกสนุกที่ได้เรียนรู้ และคิดว่ามีประโยชน์ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น

ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษานำร่องที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนภายหลังใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน สถานศึกษามีระบบการติดตามการใช้งานของนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการ อาทิ การพูดคุยกับผู้ปกครองเมื่อมารับใบงาน การเยี่ยมบ้านออนไลน์ หรือการสื่อสารทางแอปพลิเคชัน Line จากการสะท้อนของครูและผู้บริหารพบว่า นักเรียนให้ความสนใจเรียนรู้สื่อและอุปกรณ์ที่ได้รับไปค่อนข้างดี โดยสื่อและอุปกรณ์บางประเภทควรคงไว้ และบางประเภทควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับช่วงวัยหรือการใช้ประโยชน์ของนักเรียนให้มากขึ้น ดังตัวอย่างข้อมูลที่ครูสะท้อน อาทิ “หนังสือรวมเกียรติดีมาก เด็กชอบอ่านแล้วมาเล่าให้ฟัง” “อยากให้หนังสือที่เน้นทักษะงานประดิษฐ์ และอุปกรณ์เสริมพัฒนาการมากขึ้น” “ควรมีจิ๊กซอว์ตัวใหญ่ ๆ หรือของเล่นที่เน้นการต่อ” ทั้งนี้ ครูและผู้บริหารได้สะท้อนแนวทางปรับปรุงนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน โดยเสนอให้มีการจัดทำคู่มือการใช้งานสำหรับผู้ปกครองและครู เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลาน ดังตัวอย่างข้อมูลที่ครูสะท้อน อาทิ “ควรมีคู่มือที่แจกพ่อแม่ เพื่อให้ใช้งานเป็น เพราะบางอย่างผู้ปกครองก็เล่นไม่เป็น” “คู่มืออาจทำแบบ QR Code เข้าไปดูเป็นคลิปก็ได้”

ผลการวิจัยระยะที่ 2 การออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทผู้ใช้และแก้ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ด้านนิเทศศาสตร์ และด้านพัฒนาการเด็ก จำนวน 10 คน พบว่า โดยภาพรวมนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน มีความเหมาะสมที่จะช่วยลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเป็นส่วนใหญ่ โดยสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ค่อนข้างมีความหลากหลายครอบคลุมทักษะทางการเรียนรู้ตามสาระวิชาและมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละระดับ ดังตัวอย่างข้อคิดเห็นที่ว่า “นวัตกรรมนี้เป็นชุดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งทางด้านภาษา การคิดคำนวณ กิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ และในแต่ละระดับจะมีการจัดสรรให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงวัย” “นวัตกรรมมุ่งยังชีพทางการศึกษา มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อเป็นการทบทวนเกี่ยวกับทักษะทางภาษา การคิด จินตนาการ และสุขภาพ ได้เป็นอย่างดี” อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในบางรายการอาจยังไม่สอดคล้องกับระดับชั้นของผู้เรียน ดังตัวอย่างข้อคิดเห็นที่ว่า “อาจยังไม่เด่นชัดว่าต้องการเสริมการเรียนรู้ในเรื่องใด เนื่องจากสื่อบางชิ้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละระดับชั้น เช่น คำศัพท์ที่ใช้ หรือเนื้อหา เป็นต้น ครูควรได้มีส่วนร่วมในการเลือกสื่อหรือหนังสือที่ส่งเสริมทักษะ พัฒนาการ โดยพิจารณาในสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรของแต่ละระดับชั้น” แม้ว่าสื่อและอุปกรณ์จะดูว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะตามช่วงวัย อย่างไรก็ตาม บริบทของการใช้งานนั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสื่อและอุปกรณ์ กล่าวคือ ควรมีพี่เลี้ยงหรือโค้ชที่คอยช่วยเหลือครอบครัวในการสนับสนุนการใช้งานของเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองเองก็จำเป็นต้องเรียนรู้การใช้งานสื่อเหล่านี้เพื่อไปสอนลูกหลานได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างข้อคิดเห็นที่ว่า “อาจมีความน่ากังวลอยู่บ้างเกี่ยวกับบริบทการใช้งาน แม้ว่าสื่อและอุปกรณ์ถูกคัดสรรมาให้เหมาะสมกับช่วงวัยแล้วก็ตาม หากจะให้ประโยชน์สูงสุดจะต้องมีพี่เลี้ยงหรือโค้ชที่คอยให้คำแนะนำต่อครอบครัว ให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้เรียนรู้ไปด้วย” นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากพัฒนาการทางสติปัญญา เนื่องจากช่วงที่นักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียน นอกจากการเรียนรู้ที่จะถดถอยลงแล้ว ทักษะอื่น ๆ ที่จะได้จากการไปโรงเรียนก็จะถดถอยลงด้วยเช่นกัน เช่น พัฒนาการด้านสังคม การพัฒนาทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การพัฒนาทางร่างกาย ดังตัวอย่างข้อคิดเห็นที่ว่า “สื่อและอุปกรณ์ที่แจก ควรคำนึงถึงพัฒนาการด้านอื่นให้ครบทุกมิติ การพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์” “ถ้าหากตีความ Learning Loss ไปในทางสติปัญญาเป็นหลัก สื่อเหล่านี้อาจจะค่อนข้างเหมาะสม แต่ทว่าในการพัฒนาเด็กตามพัฒนาการแล้ว พบว่า สื่ออุปกรณ์ยังขาดสาระเรื่องประสบการณ์การใช้ชีวิตและการพัฒนาทักษะชีวิต เด็กบางคนที่บ้านไม่ได้มีพื้นที่สำหรับเล่นหรือออกกำลังกาย โอกาสที่จะได้เล่นคือการไปโรงเรียนเท่านั้น...ดังนั้น หากเป็นไปได้ ในเรื่องนี้ควรจะเพิ่มอุปกรณ์สำหรับออกกำลังกายง่าย ๆ เช่น เชือกกระโดด ให้เด็กได้ใช้ออกกำลังกาย”

นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาร่วมกับการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสอดคล้องกับรายวิชาและตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับการจัดการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีเป้าหมายมุ่งลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และงบประมาณ ที่นำไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์ให้มีคุณภาพและตอบโจทย์ผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และความสนุกในการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย จึงนำมาสู่การพัฒนาาร่างนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนภายใต้ชื่อ “ถุงสนุกคิด (Sanook Kit)” เพื่อลดภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาแต่ละระดับชั้น โดยจำแนกเป็นสื่อและอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสติปัญญา ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์ตามสาระวิชาต่าง ๆ ทั้งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา 2) ด้านทักษะชีวิต ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต คุณธรรมจริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคม และ 3) ด้านร่างกาย ได้แก่ อุปกรณ์ในการออกกำลังกาย สามารถสรุปรายละเอียดสื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ป.1	ป.2
<p>ด้านสติปัญญา</p> <ol style="list-style-type: none"> สมุดคัดลายมือ (ภาษาไทย) โดมิโน (คณิตศาสตร์) บัตรอักษรภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ) อุปกรณ์ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ ได้แก่ สมุดลากเส้นระบายสี เล่ม 4 สีไม้ และดินน้ำมัน (ศิลปะ/ความคิดสร้างสรรค์/กล้ามเนื้อ) <p>ด้านทักษะชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> นิทานเพื่อฝึกการปรับตัว ทักษะสังคม กิจวัตรประจำวัน หรือเกี่ยวกับโรงเรียน โดยตัวละครมีช่วงอายุ 6-7 ปี ได้แก่ นิทานเรื่อง “ป้องกันดีจัง” (ทักษะชีวิต / สุขศึกษาและพลศึกษา) <p>ด้านร่างกาย</p> <ol style="list-style-type: none"> อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับระดับชั้น ได้แก่ ลูกบอลยาง (สุขศึกษาและพลศึกษา) 	<p>ด้านสติปัญญา</p> <ol style="list-style-type: none"> นิทานชุด ฝึกอ่านภาษาไทยกับขลุ่ยและชีวา ตอน สระพาสุนัข (ภาษาไทย) วงล้อคำนวณ (คณิตศาสตร์) บัตรอักษรภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ) หนังสือ 100 First English Words (ภาษาอังกฤษ) อุปกรณ์ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ ได้แก่ หนังสือลากเส้นต่อจุดสวนสัตว์และโลกใต้ท้องทะเล พรอมสีไม้ (ศิลปะ/ความคิดสร้างสรรค์/กล้ามเนื้อ) <p>ด้านทักษะชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> นิทานร้อยกรองเรื่องสั้น ๆ อ่านง่ายตัวหนังสือไม่เยอะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน/สื่อที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม ได้แก่ นิทานเรื่อง “กะทียมารับผิดอย่างกล้าหาญ” (ทักษะชีวิต/สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) <p>ด้านร่างกาย</p> <ol style="list-style-type: none"> อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับระดับชั้น ได้แก่ ลูกบอลยาง (สุขศึกษาและพลศึกษา)
ป.3	ป.4
<p>ด้านสติปัญญา</p> <ol style="list-style-type: none"> นิทานเสริมทักษะการอ่านจับใจความ “ของขวัญสุดพิเศษ” (ภาษาไทย) แบบฝึกสนุกคิดคณิตรอบตัว ป.3 (คณิตศาสตร์) เกมสะกดคำภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ) อุปกรณ์ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ ได้แก่ สมุดวาดเขียน และสีชอล์ค (ศิลปะ/ความคิดสร้างสรรค์/กล้ามเนื้อ) 	<p>ด้านสติปัญญา</p> <ol style="list-style-type: none"> หนังสือนิทานอาชีพในฝันของตุตุ (ภาษาไทย) เอแม็ท (A-Math) (คณิตศาสตร์) หนังสือ 1,000 คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับเด็ก (ภาษาอังกฤษ) อุปกรณ์ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ ได้แก่ สมุดวาดเขียน และสีน้ำ (ศิลปะ/ความคิดสร้างสรรค์/กล้ามเนื้อ)

ตารางที่ 1 สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ต่อ)

ป.3	ป.4
<p>ด้านทักษะชีวิต</p> <p>5. สื่อที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม ได้แก่ นิทานรู้ทันป้องกัน อุทกภัย (ทักษะชีวิต/สุขศึกษาและพลศึกษา)</p> <p>ด้านร่างกาย</p> <p>6. อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับระดับชั้น ได้แก่ ฮูลาฮูป (สุขศึกษาและพลศึกษา)</p>	<p>ด้านทักษะชีวิต</p> <p>5. นิทาน/นิทานชาดก ได้แก่ หนังสือความลับของโลก (ทักษะชีวิต/วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)</p> <p>ด้านร่างกาย</p> <p>6. อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับระดับชั้น ได้แก่ ลูกบอล (สุขศึกษาและพลศึกษา)</p>
ป.5	ป.6
<p>ด้านสติปัญญา</p> <p>ราชาธิราช ฉบับการ์ตูน (ภาษาไทย/ทักษะชีวิต)</p> <p>หนังสือกิจกรรมเสริมทักษะคณิตศาสตร์ ป.5 (คณิตศาสตร์)</p> <p>หนังสือสร้างเด็ก 2 ภาษา สอนลูกพูดอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ)</p> <p>หนังสือพับกระดาษหรรษา (ศิลปะ/ความคิดสร้างสรรค์/กล้ามเนื้อ)</p> <p>ด้านทักษะชีวิต</p> <p>สื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะสังคม ได้แก่ หนังสือ ๙ คำพ่อสอน (ทักษะชีวิต/สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)</p> <p>ด้านร่างกาย</p> <p>อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับระดับชั้น ได้แก่ ลูกบอล</p>	<p>ด้านสติปัญญา</p> <ol style="list-style-type: none"> หนังสือวรรณคดีไทย รามเกียรติ์ (ภาษาไทย) รูบิค (คณิตศาสตร์) หนังสือ Word Search คัพท์ค้นหา พาสุนัข เก่งอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ) อุปกรณ์ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ ได้แก่ สมุดวาดเขียนเล่มใหญ่ และสีโปสเตอร์ (ศิลปะ/ความคิดสร้างสรรค์/กล้ามเนื้อ) <p>ด้านทักษะชีวิต</p> <p>5. สื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะสังคม ความรู้รอบตัว การดูแลตนเอง ได้แก่ หนังสือ Why อวกาศ (ทักษะชีวิต/วิทยาศาสตร์)</p> <p>ด้านร่างกาย</p> <p>6. อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับระดับชั้น ได้แก่ เชือกกระโดด</p>

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 การติดตามและประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ในพื้นที่ขยายผล

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การติดตามและประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ พบว่าถุงสนุกคิดช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะชีวิต ด้านร่างกาย รวมถึงด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ของนักเรียนก่อนได้รับและหลังการใช้สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด (N=2,402)

	N	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	SD.	t	p-value	Mean difference
ก่อนใช้ถุงสนุกคิด	2,386	12	7.35	2.64			
หลังใช้ถุงสนุกคิด	2,386	12	9.13	2.49	-32.73	0.00*	-1.79

จากตารางข้างต้น แสดงผลการทดสอบด้านการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด ได้ชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของสื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด มีค่าเท่ากับ 7.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.64 และค่าเฉลี่ยหลังการใช้สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด

มีค่าเท่ากับ 9.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.49 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับถุงสนุกคิดมีคะแนนหลังเรียนและคะแนนก่อนเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้ นักเรียน ผู้ปกครอง และครูยังได้สะท้อนให้เห็นถึงผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการใช้ถุงสนุกคิด ในประเด็นดังต่อไปนี้ ถุงสนุกคิดช่วยให้มีความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้น (นักเรียน ร้อยละ 85.2 ผู้ปกครอง ร้อยละ 87.4) โดยครูยังได้สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะทางร่างกาย ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม ดังข้อความที่ครูสะท้อนต่อไปนี้ “นักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ได้ฝึกคิด อ่าน เขียน ทบทวนกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านทักษะร่างกาย และทักษะการใช้ชีวิตในสังคมมากยิ่งขึ้น” “นักเรียนมีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ ได้คิด จินตนาการ ได้ลงมือทำ และได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำ เขาสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ได้รู้จักคิด การแก้ปัญหา และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้” อย่างไรก็ตาม มีนักเรียนและผู้ปกครองเพียงร้อยละ 6.3 และ 5.2 ที่ระบุว่าถุงสนุกคิดไม่ช่วยให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น โดยให้เหตุผลว่าบางเรื่องมีความรู้อยู่แล้วหรือการอ่านไม่ออกจึงทำให้ไม่สามารถเล่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ผลการสำรวจความพึงพอใจต่อสื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิด นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่รู้สึกดีใจระดับมากเมื่อได้รับถุงสนุกคิด (นักเรียน ร้อยละ 83.9 ผู้ปกครอง ร้อยละ 75.3) และเมื่อนักเรียนได้ใช้สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิดไประยะเวลาหนึ่งก็ยังคงมีความรู้สึกดีใจระดับมาก (ร้อยละ 76.2) โดยนักเรียนยังได้สะท้อนความพึงพอใจเมื่อได้รับถุงสนุกคิดในระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยเฉพาะถุงสนุกคิดมีหนังสือ อุปกรณ์ และของเล่นสนุก (ค่าเฉลี่ย 4.66 S.D.=0.658) รองลงมา คือ ถุงสนุกคิดมีหนังสือ อุปกรณ์ และของเล่นมีประโยชน์ต่อการเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.62 S.D.=0.671) และความดีใจที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาและมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯมอบถุงสนุกคิด (ค่าเฉลี่ย 4.58 S.D.=0.752) อีกทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูยังสนับสนุนว่านักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ด้วยถุงสนุกคิด ดังตัวอย่างข้อความที่ว่า “นักเรียนมีความพึงพอใจและมีความสนใจในถุงสนุกคิดมาก มีความตื่นตัวและอยากเรียน อยากอ่าน และได้เล่นกันอย่างสนุกสนาน เช่น เล่นโดมิโน มีการรอคอย มีสมาธิ ได้ระบายสี” “นักเรียนมีความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนและสิ่งของที่ได้รับ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมจากถุงสนุกคิดเป็นอย่างดี”

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะของทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ที่มีต่อการพัฒนาถุงสนุกคิด ได้แก่ เรื่องจำนวนถุงสนุกคิดที่ต้องการให้แจกให้ครอบคลุมต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและครูสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ ควรพัฒนาปรับปรุงสื่อบางรายการที่น่าสนใจเหมาะสมกับช่วงวัยมากขึ้น ตลอดจนควรพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความแข็งแรงทนทานมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา แบ่งการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้

1. การออกแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

จากผลการวิจัยได้มีการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนภายใต้ชื่อ “ถุงสนุกคิด” ที่มีการรวบรวมสื่อและอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยมุ่งเน้นให้เกิดการคิดสรรสร้างและอุปกรณ์ที่เชื่อมโยงกับรายวิชา และตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับการจัดการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประกอบด้วยสื่อและอุปกรณ์ที่พัฒนา 1)

ด้านสติปัญญา 2) ด้านทักษะชีวิต และ 3) ด้านร่างกาย พร้อมทั้งมีการพัฒนากลไกการช่วยเหลือ ติดตาม และสนับสนุนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) คู่มือนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่เป็นกลไกการช่วยเหลือให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้ดูแล และครูสามารถใช้สื่อและอุปกรณ์ในถุงสนุกคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 2) เว็บไซต์สนุกคิดดอทคอม (www.sanookkit.com) ที่มีทั้งแหล่งเรียนรู้และระบบติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคล

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาในรูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนและระบบสนับสนุนเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาแบบการเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากห้องเรียนหรือการสนับสนุนให้เปลี่ยนทุกที่ให้กลายเป็นโรงเรียน ดังที่ภูษิมา ภูษิณโณสินวัฒน์ ที่ได้รวบรวมบทเรียนจากต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทยในสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งจากตัวอย่างกรณีศึกษาของสหรัฐอเมริกาและนิวซีแลนด์ได้พบการดำเนินการที่สอดคล้องกัน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญต่อการตอบสนองของผู้เรียนแต่ละคนแตกต่างกัน โดยการจัดทำฐานข้อมูลของสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังเปิดช่องให้หน่วยงานอื่น ๆ และแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก และในขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์เตรียมชุดการเรียนรู้พื้นฐานให้นักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคู่มือออนไลน์ และชุดการเรียนรู้ (สื่อแห้ง) เพื่อให้นักเรียนทุกคนทั้งที่สามารถเข้าถึงและไม่สามารถเข้าถึงระบบเรียนออนไลน์ก็สามารถใช้เรียนรู้ได้ (ภูษิมา ภูษิณโณสินวัฒน์, 2564) นอกจากนี้ UNICEF ได้ออกแบบชุดแพ็คเกจเบื้องต้น สำหรับช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่ได้รับผลกระทบในสถานการณ์เร่งด่วน โดยคลังอุปกรณ์ของ UNICEF ณ กรุงโคเปนเฮเกน มีอุปกรณ์ที่แบ่งได้ 21 ประเภท สำหรับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งสามารถที่จะปรับแต่งให้ตอบสนองต่อบริบทและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ โดยการดำเนินงานของ UNICEF ได้จัดชุดแพ็คเกจเบื้องต้นได้ทั้งสิ้นจำนวน 57 รูปแบบ และภายในชุดแพ็คเกจดังกล่าวจะมีคำแนะนำสำหรับการใช้ในโรงเรียน สถานิอนามัย หรือค่ายพักแรม ตัวอย่างประเทศไนจีเรีย เป็นประเทศที่เด็กประสบปัญหาการเสียชีวิตจากไข้มาลาเรีย ปอดบวม และท้องร่วง ซึ่งชุดแพ็คเกจเบื้องต้นได้จัดสรรอุปกรณ์ที่ช่วยด้านโภชนาการสำหรับการเจ็บป่วยเหล่านี้ รวมถึงภาวะทุพโภชนาการไว้ด้วย (UNICEF, n.d.) เช่นเดียวกับในประเทศไทยที่โรงเรียนบ้านปลาตาว ได้มีการจัดทำนวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกล่องการเรียนรู้ (Learning Box) ที่ประกอบด้วยอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมกับช่วงวัยทั้ง Booklet ที่มีด้านการอ่าน การคำนวณ ทักษะชีวิต และ Maker Space วัสดุอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์และ Wellbeing และกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ (โรงเรียนบ้านปลาตาว, 2565)

2. การติดตามและประเมินผลการใช้นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนที่มีคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจในการใช้ถุงสนุกคิดในระดับมากที่สุด ครูและผู้บริหารสถานศึกษาระบุว่าถุงสนุกคิดช่วยพัฒนานักเรียนในทุกมิติทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะชีวิต และด้านร่างกาย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับโรงเรียนบ้านปลาตาว ที่พบว่าผลจากการใช้นวัตกรรมกล่องการเรียนรู้ (Learning box) ในด้านผู้เรียนพบว่า นักเรียนเกิดทักษะการอ่าน การเขียน และการคำนวณ ผ่านการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสามารถสร้างสรรค์ผลงานตามความสนใจ ตลอดจนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ในด้านครู บุคลากร และโรงเรียนพบว่าครูมีทักษะการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ทันสถานการณ์ปัจจุบัน และเน้นการลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมลงพื้นที่ เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านกล่องการเรียนรู้ ด้านผู้ปกครองพบว่ามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ สนับสนุน และแนะนำนักเรียนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จตามเป้าหมายทำให้เห็นถึงความสามารถ ความถนัดของนักเรียน และช่วยส่งเสริมตามศักยภาพ และด้านชุมชนพบว่า

ให้การสนับสนุนเพื่อให้บุตรหลานทำกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ซึ่งจากผลการวิจัยก็ได้แสดงให้เห็นถึงการเริ่มในการจัดทำชุดการเรียนรู้พร้อมคู่มือทั้งในลักษณะออนไลน์และออฟไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลาและพยายามเชื่อมโยงสื่อและอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับรายวิชาและมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ “ต้องรู้” และ “ควรรู้” ของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับช่วงวัย อีกทั้งยังสะท้อนภาพผลการเรียนรู้จากงุนุกคิดที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในมิติด้านความรู้และสติปัญญา ทักษะการปฏิบัติ พัฒนาการทางด้านร่างกาย และทักษะทางสังคม รวมถึงผลต่อผู้ปกครองและครูเช่นเดียวกับงานวิจัยต่าง ๆ มีเพียงแต่ผลการวิจัยที่สะท้อนภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนที่หากงุนุกคิดมีการพัฒนาต่อยอดในอนาคตควรพิจารณาเพิ่มเติมจะทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพหรือการระดมทุนจากพื้นที่ในการส่งมอบงุนุกคิดเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในแก่บุตรหลานต่อไปได้อีกด้วย (โรงเรียนบ้านปลาตาว, 2565)

นอกจากนี้ กระบวนการส่งมอบและการใช้ประโยชน์งุนุกคิดยังพบว่า ผู้ปกครองมีการใช้คู่มือฯ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้สื่อและอุปกรณ์ในงุนุกคิดในระดับมากที่สุด และผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้ระบุถึงการใช้คู่มือฯ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้สื่อและอุปกรณ์ในงุนุกคิดในบางครั้ง อีกทั้งนักเรียนยังชอบที่ครูคอยถามและติดตามการใช้งุนุกคิดตลอดเวลาในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ศึกษามาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) เสนอมาตรการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยได้เสนอแนะให้จัดทำคู่มือสำหรับผู้ปกครอง เพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเรียนรู้ แก่นักเรียนตลอดจนสร้างปฏิสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้ปกครอง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน กำกับ ติดตาม และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อต้องเรียนรู้ที่บ้าน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ยังพบปัญหาที่สำคัญของการใช้งานสื่อและอุปกรณ์ในหลาย ๆ พื้นที่ อาทิ ผู้ปกครองไม่สามารถอ่านภาษาไทยออก ผู้ปกครองไม่สามารถเข้าถึงสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในเว็บไซต์ผ่าน QR Code การขาดความเข้าใจในการใช้สื่อและอุปกรณ์บางประเภท เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลากหลายชิ้นที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนากลไกหนุนเสริมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับนวัตกรรมกล่องการเรียนรู้ (Learning Box) ของโรงเรียนบ้านปลาตาว ที่มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเพื่อเป็นกลไกหนุนเสริมในการใช้นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนมากยิ่งขึ้น ผ่านการพัฒนาครูในรูปแบบต่าง ๆ และในส่วนผู้ปกครองยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือแนะนำนักเรียนเพื่อให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จตามเป้าหมาย ทำให้นักเรียนเห็นถึงความสามารถ ความถนัด และส่งเสริมพัฒนาตามศักยภาพ นอกจากนี้ ในการดำเนินการส่งมอบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนในรูปแบบอื่น ๆ ยังสามารถใช้กลไกจากบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรในรูปแบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนก็สามารถปฏิบัติได้ (โรงเรียนบ้านปลาตาว, 2565) ดังตัวอย่างงานวิจัยของศุเรนทร์ ฐปนางกูร และคณะ ที่มีตัวอย่างการใช้อาสาสมัครการศึกษาหมู่บ้าน (อศม.) ในการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน โรงเรียน และสาธารณะในการนำพาความรู้และโรงเรียนไปหานักเรียนที่มีข้อจำกัดในพื้นที่ห่างไกล อาทิ ขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ไม่มีไฟฟ้า หรือขาดความพร้อมของครอบครัวในการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งอาสาสมัครการศึกษาหมู่บ้านเป็นคนในชุมชนที่มีศักยภาพจึงน่าจะมิบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกหนุนเสริมระดับพื้นที่ที่สำคัญในอีกรูปแบบหนึ่งอีกด้วย (ศุเรนทร์ ฐปนางกูร และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ในสถานการณ์วิกฤตที่ทำให้เด็กห่างจากโรงเรียน การเรียนหยุดชะงัก การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ควรใช้วิธีการคัดเลือกนวัตกรรมสื่อและอุปกรณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะ อย่างครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะชีวิต และด้านร่างกาย โดยใช้สื่อที่หลากหลายเหมาะสมกับช่วงวัยและระดับชั้นการศึกษา วิธีการจัดการเรียนรู้เมื่อต้องหยุดเรียนอยู่ที่บ้านการเรียนรู้ควรได้รับการส่งเสริมจากครอบครัว และเมื่อมีโอกาสที่ได้กลับมาเรียนที่โรงเรียน ครูควรนำสื่อและอุปกรณ์มาพัฒนาต่อยอดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจหรือเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนหรือพี่น้อง เมื่อมีเวลาว่าง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจมากที่สุดที่ได้รับนวัตกรรมชุดแรก (ถุงยังชีพทางการศึกษา) ได้ประโยชน์ในการเรียนรู้และใช้เวลาว่าง แต่ยังคงพบสื่อและอุปกรณ์บางอย่างที่ไม่เหมาะสมกับบริบทและไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักเรียน ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเสนอให้ปรับสื่อให้เหมาะสมกับระดับชั้นและมีคู่มือการใช้งาน การออกแบบนวัตกรรมชุดใหม่ ประกอบด้วยสื่อและอุปกรณ์ที่พัฒนา 1) ด้านสติปัญญา 2) ด้านทักษะชีวิต และ 3) ด้านร่างกาย ภายใต้ชื่อ “ถุงสนุกคิด” ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ผู้ใช้ควรพิจารณาคุณลักษณะของนักเรียนด้วย ในกรณีที่นักเรียนมีบริบทการเรียนรู้ที่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่าง เช่น นักเรียนที่เรียนในหลักสูตรที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ หรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ อาจไม่เหมาะสมกับสื่อและอุปกรณ์เหล่านี้ ควรพิจารณาคัดเลือกสื่อตามบริบทที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะชีวิต และด้านร่างกาย ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า จากการเรียนรู้ตามรูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน หรือ “ถุงสนุกคิด” นักเรียนที่มีคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจในการใช้ถุงสนุกคิดในระดับมากที่สุด ครูและผู้บริหารสถานศึกษาระบุว่าถุงสนุกคิดช่วยพัฒนา

นักเรียนในทุกมิติทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะชีวิต และด้านร่างกาย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ควรส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองเรียนรู้ผ่านกิจกรรมร่วมกัน อันจะนำไปสู่การใช้เวลาร่วมกันและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว นอกจากนี้ ครูสามารถนำสื่อและอุปกรณ์ในกิจกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างหลากหลาย และควรติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกมิติจากการใช้กิจกรรมสำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ควรพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนที่ครอบคลุมระบบนิเวศการเรียนรู้ของผู้เรียน และควรพัฒนานวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียนสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตลอดจนเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา โดยออกแบบสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับพัฒนาการช่วงวัย บริบทของผู้เรียน และบริบทความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ภูษิมา ภิญญินันท์. (2564). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/>
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2565). การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>
- โรงเรียนบ้านปลาตาว. (2565). Starfish Learning Box กล่องการเรียนรู้บ้านปลาตาว. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/648-starfish-learning-box-กล่องการเรียนรู้บ้านปลาตาว>
- ศุเรนทร์ ฐปนากร และคณะ. (2565). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาระบบอาสาสมัครการศึกษาหมู่บ้านเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างโอกาสการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ชายขอบ: กรณีศึกษาอำเภอจอมบึง-สวนผึ้ง-บ้านคา. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). การเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาในยุค COVID-19 ยิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความเหลื่อมล้ำและทรัพยากรของผู้เรียน. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.eef.or.th/378-2/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). ถอดบทเรียนการแก้ไขภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ Learning Loss. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก http://academic.obec.go.th/web/images/document/1677744507_d_1.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานผลการศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19: สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____, กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. บี. เค. การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางต้องรู้และควรรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.takien.ac.th/home/wp-content/uploads/2021/07/ตัวชี้วัดต้องรู้และควรรู้-หลักสูตรฯ-2551-สำหรับสถานการณ์-covid-19.pdf?x39501>

UNICEF. (n.d.). Pre-packed kits for emergencies and beyond: The kits serve as a first response to urgent needs where local market solutions are not immediately available or accessible. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.unicef.org/supply/pre-packed-kits-emergencies-and-beyond>

การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า*

COMMUNICATION FOR THE ELECTION CAMPAIGN IN THE CHIEF EXECUTIVE OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION BY PROGRESSING SAMUTPRAKARN GROUP

สุพรรณมา ภัทรเมธารกุล*, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ, จิตรารภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์
Supanna Phatarametravorakul*, Wittayatorn Tokaew, Korrakoch Kantaboon, Jitrapom Suthivoraseth
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประเทศไทย
Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
*Corresponding Author E-mail: supanna6838@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) แนวความคิดและนโยบาย 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจงด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จำนวน 24 คน ได้แก่ หัวหน้ากลุ่ม 1 คน ตัวแทนผู้ก่อตั้ง 3 คน ผู้จัดการ 1 คน แกนนำฝ่ายบริหาร 5 คน แกนนำฝ่ายปฏิบัติงาน 10 คน ที่ปรึกษา 1 คน และนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญ 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร คือ สื่อสารเพื่อให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงมีพฤติกรรมร่วม สื่อสารคุณลักษณะผู้นำหญิงที่มีความสามารถ 2) การจัดการการสื่อสาร ได้แก่ การจัดตั้งสำนักงานเพื่อขับเคลื่อนการรณรงค์หาเสียง นำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการฐานเสียง เนื้อหากระชับ เข้าใจ จัดจาง่าย เผยแพร่แบบซ้ำๆ ผ่านสื่อป้าย บัตรหาเสียง รถแห่ หัวคะแนน สื่อสังคมออนไลน์ใช้ความถี่เหมาะสมกับช่วงเวลา จัดการติดตามประเมินผล 3) กลยุทธ์การสื่อสาร ด้วยการแบ่งกลุ่มผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สนับสนุน กลุ่มที่ไม่สนับสนุน และกลุ่มที่ยังไม่ตัดสินใจ กลยุทธ์การสร้างแบรนด์ตัวผู้สมัคร เน้นความเป็นผู้นำหญิงที่เก่ง ตั้งใจมาแก้ปัญหา แสดงออกเป็นธรรมชาติ ใช้หัวคะแนนเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด ทักษะการสื่อสารดี กลยุทธ์การออกแบบสาร สโลแกน และนโยบายการพัฒนาและแก้ปัญหา โน้มน้าวใจโดยใช้ข้อความคำพูดที่โดนใจ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ใช้คลิปวิดีโอในการลงพื้นที่ พัฒนาทักษะการสื่อสารหัวคะแนน ได้แย่งข้อกล่าวหา และพัฒนาระบบการประเมินผลผ่านระบบออนไลน์

คำสำคัญ: การสื่อสาร, รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด, กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า

Abstract

The purposes of this research were to study 1) concepts and policies 2) communication management. 3) Communication Strategies and 4) Communication Development Guidelines It is a qualitative research with in-depth interviews. Twenty-four key informants were chosen by a

electoral campaign purposive method: 1 group leader, 3 founding representatives, 1 manager, 5 executive leaders, 10 operational leaders, 1 consultant, and academics with knowledge of the campaign. expertise of 3 people. Research tools were structured in-depth interviews. Analyze data by forming conclusions. The results of the research revealed that 1) The concept and communication policy was to communicate to encourage voters to have common behavior. 2) communication management, namely establishing an office to drive campaigning; Use technology systems to manage the sound base. The content is concise, understandable, easy to remember, distributed repeatedly through the media of billboards, campaign tickets, parades, voters, and social media using frequencies appropriate to the time. management, monitoring, evaluation 3) communication strategy by dividing the right to vote into 3 groups, namely the support group unsupported group and the undecided group Candidate Branding Strategies Emphasis on strong female leadership intend to solve the problem natural expression Use a voter as a close person. good communication skills Strategies for designing messages, slogans, and policies for developing and solving problems. persuasively using messages, speeches that are pleasing to the eye. 4) guidelines for communication development. Use video clips to visit the area. develop communication skills dispute the allegation and develop an online evaluation system.

Keywords: Communication, Election Campaign, Chief Executive of Provincial Administrative Organization, Progressing Samutprakarn Group

บทนำ

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนในกิจกรรมหลักๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมืองท้องถิ่นสามารถที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสื่อสารยังถูกนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อทำให้มนุษย์สามารถเข้าสู่ทรัพยากรที่จำเป็นได้อย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าในที่สุดการสื่อสารก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่สมบูรณ์ได้เช่นเดียวกับการเมือง ทำให้มนุษย์มีความเท่าเทียมกันหรือใกล้ชิดกันมากขึ้น อีกทั้งการสื่อสารทางการเมืองอาจจะเป็นสิ่งสมบูรณ์ยิ่งกว่า เพราะอย่างน้อยที่สุดสามารถทำให้มนุษย์มีความรู้สึกเสมือนอยู่ในโลกใบเดียวกัน จะเห็นได้ว่า ฮาโรล ดิ ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell, 1966) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันที่ได้ทำการวิจัยในเรื่องการสื่อสารมวลชนไว้ในปี ค.ศ.1948 ได้คิดสูตรการสื่อสารที่ถึงพร้อมด้วยกระบวนการสื่อสารที่สอดคล้องกัน นั้นหมายความว่าในการสื่อสารนั้นจะต้องตอบคำถามต่อไปนี้ให้ได้ว่าใครพูดอะไร โดยช่องทางใด ไปยังใคร ด้วยผลอะไร

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งเมื่อ 20 ธันวาคม 2563 คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่ลงสมัครภายใต้สังกัดกลุ่มการเมืองในระดับพื้นที่ซึ่งมีความเข้มแข็งทั้งในเชิงเครือข่าย ผู้นำทรัพยากร และการระดมคะแนนเสียงสนับสนุน แต่มีกลุ่มการเมืองที่มีความเข้มแข็งด้านนักการเมืองท้องถิ่นมานาน คือ กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบจ.รวม

ทั้งหมด 5 คน หนึ่งในนั้นมี นางสาว นันทิดา แก้วบัวสาย ลงสมัครรับเลือกตั้งได้เบอร์ 1 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561) ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าในการชูนโยบายต่าง ๆ เพื่อหาเสียงเลือกตั้งย่อมมีเป้าหมายก่อนใกล้วันที่จะมีการเลือกตั้ง แน่นนอนเลยว่าทุกพรรค ทุกทีมจะต้องใช้สื่ออย่างหนักเพื่อทำให้เกิดภาพลักษณ์กับประชาชนหรือผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง เพื่อให้จดจำและรับรู้ถึงนโยบายและสโลแกนของ พรรค (Stephen A. Salmore and Barbara G. Salmore, 1989) ทำให้มองอนาคตที่เป็นโครงการใหญ่ ๆ ในระดับท้องถิ่นได้อีกด้วย

สภาพปัญหาแม้ในยุคแรกการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งด้วยการโฆษณายังไม่มี ความซับซ้อนมากนัก โดยปัจจัยที่เอื้อให้การโฆษณาพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องเพื่อรณรงค์ก็คือพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีของสื่อ (กาญจนา แก้วเทพ, 2554) การให้ความรู้ มีทัศนคติที่ดี นำไปสู่การปฏิบัติคือการโน้มน้าวใจเพื่อให้ประชาชนมาลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ความเป็นไปได้ในการเสนอนโยบายที่สำคัญเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และสามารถทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถมองเห็นนโยบายเป็นรูปธรรมได้ นอกจากนี้การสื่อสารจากผู้สมัครรับเลือกตั้งยังมีการแสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นกลุ่มบุคคลหรือปัจเจกชน ด้วยการโน้มน้าวใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ช่วยกระตุ้นผู้สนับสนุนที่ซ่อนเร้นให้มาลงคะแนนเสียง และทำให้ผู้รับสารที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามหรือยังไม่ตัดสินใจ เปลี่ยนใจมาอยู่ฝ่ายเดียวกับตน (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545) ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการมีนักการเมืองท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง มีบ้านใหญ่ที่ครองตำแหน่งมายาวนาน ที่น่าสนใจไปกว่านั้นคือ เป็นปีแรกที่มีนายก อบจ.หญิง ที่มีคะแนนรับเลือกตั้งของสมุทรปราการทิ้งห่างจากผู้สมัครรายอื่น ๆ กว่าสองแสนคะแนนในสังกัดกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่าพื้นที่ในเขตสมุทรปราการ มีการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสมาชิกพรรคการเมืองระดับท้องถิ่น ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพอสมควร อีกทั้งเป็นพื้นที่ของการช่วงชิงเสียงจากประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้นการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีความสำคัญและจำเป็น เนื่องจาก “การรณรงค์หาเสียง” เปรียบเสมือนการระดมสรรพกำลังสื่อทุกรูปแบบที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารในทุก ๆ ด้านของกลุ่มการเมืองให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้รับทราบ และโน้มน้าวใจให้ประชาชนเกิดการยอมรับ อีกทั้งผู้วิจัยหวังไว้ว่าจะได้รับความรู้ ทางวิชาการใหม่ ๆ ด้านการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และสามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงวิชาการ ได้แก่ นำข้อค้นพบทางวิชาการเกี่ยวกับแนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร การจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร วิธีการที่เป็นนวัตกรรมในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นำไปประยุกต์ใช้ได้ อีกทั้งสามารถเผยแพร่และพัฒนาการสื่อสารของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและนโยบายการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า
2. เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selective) ประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง อำเภอพระประแดง และอำเภอพระสมุทรเจดีย์ เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และลักษณะของการวิจัยเป็นหลัก โดยเลือกศึกษาเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการช่วงชิงอำนาจและมีการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นค่อนข้างสูง มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัว

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า นำทีมโดยนางสาวนันท์ธิดา แก้วบัวสาย จำนวน 24 คน ได้แก่ หัวหน้ากลุ่ม 1 คน ตัวแทนผู้ก่อตั้ง 3 คน ผู้จัดการการหาเสียงเลือกตั้ง 1 คน แกนนำฝ่ายบริหาร 5 คน แกนนำฝ่ายปฏิบัติงาน 10 คน ที่ปรึกษา 1 คน และนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญ 3 คน มีการกำหนดคุณสมบัติในการเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านนิเทศศาสตร์ ด้านรัฐศาสตร์ การสื่อสารทางการเมือง และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ด้วยตนเองแบบเผชิญหน้า สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านที่ไม่สะดวกแบบเผชิญหน้า จะขออนุญาตสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และมีการจดบันทึก และขออนุญาตในการบันทึกเสียงด้วยโทรศัพท์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการจดบันทึกและการสัมภาษณ์นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้วยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวความคิดและนโยบายการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากการศึกษาแนวความคิดและนโยบายการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดทัศนคติกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้รับสารได้มีความรู้ความเข้าใจในตัวผู้สมัครและนโยบายของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า เพราะมีความเชื่อว่าความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนจะนำไปสู่การตัดสินใจสนับสนุนและลงคะแนนในวันเลือกตั้ง เนื่องจากทีมได้เสนอผลประโยชน์แก่ประชาชนของจังหวัดสมุทรปราการ หากต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายจะต้องใช้ความต่อเนื่องในการสร้างการเปิดรับ และสร้างการรับรู้เพื่อให้เปลี่ยนทัศนคติ และ ส่งผลต่อการตัดสินใจ หรือ พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย จะเห็นได้ว่าผู้สมัครได้นำแนวความคิดและนโยบายการสื่อสารด้วยการลงพื้นที่จริง พูดคุย สอบถามประชาชนทั้งก่อน และระหว่างหาเสียง ผลจากแนวคิดของประชาชนนำสะท้อนกลับไปสู่นโยบาย ซึ่งผู้สมัครสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปทำนโยบายได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับเวลาและบริบท 2) การสื่อสารนโยบายที่เป็นประโยชน์และแก้ปัญหาของประชาชน โดยวางรากฐานการพัฒนาต่อยอดความ

เจริญไปสู่ความยั่งยืน โดยให้ประชาชนและผู้นำชุมชนได้ร่วมออกแบบนโยบายการพัฒนาจังหวัด 3) การสื่อสารด้วยการสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุน มีแกนนำเป็นผู้รับประโยชน์และร่วมพัฒนานโยบาย เกิดความรู้ ความเข้าใจ นำนโยบายไปขายในพื้นที่ของตนเอง เป็นการตอบแทนซึ่งกันและกันในเชิงอุปถัมภ์แนวใหม่ 4) การสื่อสารคุณลักษณะผู้นำหญิง เป็นแนวคิดการขายคุณลักษณะผู้นำหญิงที่จริงจังและเข้าใจปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้ไม่แพ้ผู้ชาย โดยมีตระกูลบ้านใหญ่ หรือ บ้านขาว ที่รู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ดีกว่าคนนอกพื้นที่ ยิ่งเป็นตระกูลเก่าที่อยู่ในแวดวงการเมืองมานาน อีกทั้งมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ยอมรับคนรุ่นใหม่ที่สนใจการเมือง

ตอนที่ 2 การจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากการศึกษาการจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) การจัดการสำนักงานหาเสียง จัดการสำนักงานสู่ความเป็นเลิศด้านการหาเสียงของท้องถิ่น บริหารจัดการสำนักงานใช้หลักการวางแผน การจัดการองค์การ ผู้นำใช้วิธีการจูงใจและโน้มน้าวในการบริหาร และควบคุมดูแล จัดนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการการทำงานภายในสำนักงาน จัดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมาร่วมเครือข่าย 2) การจัดการเนื้อหาสาร มีการออกแบบสารเป็นนโยบายประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ สอบถาม พูดคุย และวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชน เนื้อหาสารต้องมีคุณภาพ สั้น กระชับ จดจำ เข้าใจง่าย ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ (1) สารที่เป็นวิจักษณ์ภาพ ได้แก่ ชื่อทีม “กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า” สโลแกน “เคยงาน รุ่งงาน สานต่อทันที” และนโยบายในการหาเสียง นอกจากนี้ สารยังประกอบด้วยชื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เบอร์ที่ใช้หาเสียง ประวัติการศึกษา ประสบการณ์การทำงานด้านการเมืองท้องถิ่น วิสัยทัศน์ และ (2) สารที่เป็นอวิจักษณ์ภาพ ได้แก่ ทีมใส่เสื้อสีขาวแถบเขียว หมวก โลโก้ ของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า 3) การจัดการสื่อและการเผยแพร่ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้ (1) เผยแพร่แบบซ้ำ ๆ ย้ำเบอร์ ชื่อผู้สมัครเพื่อให้จดจำ (2) ใช้ความถี่ในการเผยแพร่ให้เหมาะสมไปยังกลุ่มเป้าหมาย (3) กำหนดเวลาในการเผยแพร่แต่ละสื่อแตกต่างกันเพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และ (4) จัดการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้รับสารซึ่งมีความสำคัญต่อจากการจัดการเนื้อหาสาร เมื่อเรากำหนดเนื้อหาสารได้ตามวัตถุประสงค์หลังจากนั้นผู้สมัครและทีมจะสื่อสารไปยังผู้รับสาร(ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง) โดยผ่านช่องทางต่างๆ นั้นหมายถึง สื่อที่กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ได้จัดการส่งสารผ่านสื่อเพื่อการเผยแพร่ จำแนกได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้ (1) สื่อบุคคล ได้แก่ การเดินพบปะประชาชน ใช้แกนนำ ใช้ห้วคะแนน (2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สื่อพกพา แผ่นพกแนะนำตัว แผ่นพับ ป้าย (3) สื่อเคลื่อนที่ ได้แก่ รถแห่ รถปิกอัพ รถพ่วงข้าง (4) สื่อออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊กของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ (5) สื่ออื่น ๆ ได้แก่ เสื้อสีขาวแถบเขียว หมวก และโลโก้ 4) การจัดการผลการสื่อสาร กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้ามีการจัดการผลการสื่อสารโดยการประเมินผลย้อนกลับได้จากการสำรวจพบว่าสิ่งที่ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงจะทะเลาะแนนเสียงให้ ซึ่งการจัดการผลการสื่อสาร มี 2 ลักษณะ ดังนี้ (1) แกนนำมีทัศนคติเชิงบวกกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเกิดการขายนโยบายต่อโดยการเสนอผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ ไม่ขายฝัน และ (2) ประชาชนรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ นำไปสู่การลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หากคาดว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนนเสียงให้ทางผู้สมัครของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าแน่นอน ทางทีมจะมีวิธีการจัดการโดยคุมพื้นที่ในชุมชนนั้นให้อยู่ เพื่อไม่ให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเปลี่ยนใจเมื่อถึงวันเลือกตั้ง

ตอนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การจัดกลุ่มผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง แบ่งกลุ่มผู้มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มที่สนับสนุน (2) กลุ่มที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม (3) กลุ่มที่ยังไม่

ตัดสินใจ 2) กลยุทธ์การสร้างแบรนด์ตัวผู้สมัคร ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อขายนโยบายให้กับผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการแข่งขันการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อเพิ่มโอกาสในชัยชนะ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเห็นคุณค่าและความสำคัญในแบรนด์ตัวผู้สมัคร ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้ (1) ความเป็นธรรมชาติของตัวผู้สมัครเอง ไม่เสแสร้ง (2) สร้างตัวตนที่สุจริตคุณค่า โดยการพัฒนาชื่อของทีมมาเป็น “กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า” ในปัจจุบัน และตราสัญลักษณ์โลโก้ หมายถึง เสื้อสีขาวแถบเขียว ที่ผู้คนทั่วไปในจังหวัดสมุทรปราการจะทราบกันดีว่าสัญลักษณ์นี้คือตัวตน ความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า สิ่งที่ผู้สมัครต้องการให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเชื่อมั่นว่าเป็นผู้สมัครที่มีคุณภาพ สามารถแบ่งปันความคิดเห็นและให้คำปรึกษา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความน่าเชื่อถือ เป็นกลางต่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรปราการ โดยการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานไม่ว่าที่ผ่านมา จะสานต่อ จะลงมือทำในอนาคต “เคยงาน รุ่งงาน สานต่อทันที” และการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน รวมถึงการสร้าง ความประทับใจ เสียสละและการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของจังหวัด (3) คุณลักษณะความเป็นหญิงที่โดดเด่น โดยใช้วิธีสร้างเนื้อหาที่เป็นจริงเพื่อสร้างความสนใจและความไว้วางใจให้กับผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งชาวสมุทรปราการ ได้แก่ คุณสมบัติ ประสบการณ์ และแผนการปฏิบัติงานของผู้สมัครกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า เพื่อให้ประชาชนรับทราบ อีกทั้งยังมีความเป็นศิลปินระดับประเทศอีกด้วย 3) กลยุทธ์ใช้ห้วคะแนนในระบบอุปถัมภ์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้งในพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรมากๆ โดยเฉพาะในระดับชุมชน ท้องถิ่น การเลือกห้วคะแนนที่มีลักษณะเป็นบุคคลใกล้ชิด จงรักภักดี ทำงานกับกลุ่มหรือทีมด้วยกันมานาน ไม่เหยียบเรือสองแคม และมีความน่าเชื่อถือในชุมชน มีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้นซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในพื้นที่นั้น นอกจากนี้ห้วคะแนนยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนชุมชนในการพูดคุยกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายก อบจ.และเป็นเสียงของกลุ่มประชาชนในการประชาสัมพันธ์อีกด้วย และ 4) กลยุทธ์การออกแบบสารเพื่อโน้มน้าวใจ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเบอร์ 1 ของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าจะโน้มน้าวใจโดยใช้คำพูดเป็นลักษณะ (1) พูดอ่อนขอคะแนนแบบเป็นธรรมชาติ การพูดจาอ่อนหวาน โดยใช้ในการพูดเมื่อพบปะประชาชนเมื่อลงหาเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ คำว่า “ตุ้” ยังปรากฏอยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ แผ่นปก) และป้ายหาเสียงเลือกตั้ง (2) สารที่เป็นสโลแกนของกลุ่ม จะเห็นปรากฏในแผ่นพับ โบรชัวร์ แผ่นป้ายหาเสียง “เคยงาน รุ่งงาน สานต่อทันที” เนื้อหาสารของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าเป็นลักษณะ สั้น กระชับ เป็นวลี เข้าใจง่าย จดจำง่าย (3) สารที่เป็นนโยบาย ได้แก่ สารที่เป็นนโยบายที่จะสานต่อให้เสร็จ “สมุทรปราการจะสู่เมืองทันสมัย คุณภาพชีวิตสู่มาตรฐาน สมุทรปราการก้าวหน้า พัฒนาเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่อง”

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง ได้แก่ 4.1) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารนโยบายพัฒนาท้องถิ่น สามารถทำการสื่อสารล่วงหน้าได้โดยใช้ภาพหนังสือ คลิปวีดีโอ ของการทำงานผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไปยังกลุ่มเป้าหมายคือผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้ลงสมัครหน้าใหม่ต้องใช้กลยุทธ์อย่างแยบยลมากกว่า ส่วนผู้ลงสมัครที่ดำรงตำแหน่งอยู่จะได้เปรียบตรงที่ทำหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นอยู่แล้วจากงบประมาณส่วนกลาง โดยผู้ลงสมัครทั้งสองกลุ่มต้องมีผลงานดีในเชิงประจักษ์และได้รับการยอมรับจากประชาชน ประกอบด้วย 4 แนวทางพัฒนา ดังนี้ 1) พัฒนาโดยใช้สื่อคลิปวีดีโอการลงพื้นที่ของผู้สมัครไปยังกลุ่มเป้าหมาย 2) พัฒนาแบรนด์ตัวผู้สมัครให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับ 3) พัฒนาทักษะการสื่อสารของห้วคะแนนในระบบอุปถัมภ์ 4) พัฒนาออกแบบสารให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ 4.2) แนวทางการพัฒนาการจัดการรณรงค์หาเสียง

เลือกตั้ง ผู้จัดการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจะต้องดำเนินการอย่างมีความรอบคอบและเป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีและประสบความสำเร็จในการหาเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ประกอบด้วย 4 แนวทางพัฒนาการจัดการ ดังนี้ 1) ปรับปรุงรูปแบบการทำงานของสำนักงานหาเสียงให้มีระบบ 2) ใช้นโยบายการหาเสียงที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3) ใช้เทคโนโลยีระบบออนไลน์แบบเรียลไทม์ 4) สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพิ่มเติมผ่านการทำโพลออนไลน์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

1. แนวความคิดและนโยบายการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ประกอบด้วย (1) กระตุ้นให้เกิดการกระทำ เสริมทัศนคติ เปลี่ยนแปลงความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง และยังสามารถกระตุ้นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงไปช่วยในการรณรงค์อีกด้วย (2) ช่วยปรับความคิดเห็น ทัศนคติ มุมมองเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง และผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงด้วย (3) การรณรงค์ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เกิดการยอมรับผู้นำใหม่ และนโยบายใหม่ ในส่วนของการสื่อสารด้วยการสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนด้วยแกนนำเป็นผู้รับประโยชน์จากการพัฒนานโยบาย เมื่อได้ร่วมพัฒนานโยบาย จะมีความรู้และความเข้าใจในการนำนโยบายไปขายในพื้นที่ของตนเอง เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์แนวใหม่ และการสื่อสารคุณลักษณะผู้นำหญิง เป็นแนวความคิดขายคุณลักษณะผู้นำหญิงที่จริงจังและเข้าใจปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้ไม่แพ้ผู้ชาย โดยมีตระกูลบ้านใหญ่ หรือเรียกกันว่า “บ้านขาว” ที่รู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนชาวสมุทรปราการได้ดีกว่าคนนอกพื้นที่ อีกทั้งมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ยอมรับคนรุ่นใหม่ที่มีใจการเมือง มีผลการวิจัยของพันธกานต์ ทานนท์ ซึ่งในผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การตลาดการเมืองไทยปี 2562 กรณีศึกษา : พรรคอนาคตใหม่ พบว่าการวางเรื่องนโยบายที่ชัดเจน สื่อสารผ่านสมาชิกและสโลแกนของพรรคไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งคุณลักษณะของผู้สมัคร เป็นพื้นที่ให้กับคนรุ่นใหม่ที่จะอาสาเข้ามาปรับเปลี่ยนระบบการเมืองแบบเก่า (พันธกานต์ ทานนท์, 2563) อีกทั้งมีการศึกษาของกฤตาภรณ์ ธาราชี เรื่องการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อำนาจทางการเมืองของสตรีที่แสดงให้เห็นถึงความเสมอภาค มีการปลูกฝังให้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี เสริมสัมพันธ์ภาพที่ดี เกิดความรัก ความอบอุ่น เข้าใจปัญหาประชาชน อีกทั้งมีนโยบายการสื่อสารลดความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น การสื่อสารจัดการข้อโจมตีของฝ่ายตรงข้าม โดยวิธีชี้แจงต่อสื่อมวลชนเท่านั้น (กฤตาภรณ์ ธาราชี, 2564) นอกจากนี้การศึกษาของพระครูใบฎีกา วิชาญ ทรงราศี เรื่องยุทธศาสตร์การสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัลพบว่า การจัดการความรู้และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ พัฒนานวัตกรรม การเตรียมความพร้อมในภาวะฉุกเฉิน และความร่วมมือของเครือข่ายในสำนักงาน (พระครูใบฎีกาวิชาญ ทรงราศี, 2565)

2. การอภิปรายผลจากการศึกษาการจัดการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ผู้วิจัยมีประเด็น ดังนี้ต่อไปนี 2.1) การจัดการสำนักงาน การเลือกตั้ง เป็นจุดศูนย์รวมที่กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าเรียกว่า “บ้านขาว” ลักษณะสำนักงานเป็นมีโครงสร้างประกอบด้วย 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายยุทธวิธีและวางแผน ฝ่ายมวลชนสัมพันธ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายเทคนิค และฝ่ายธุรการ มีผู้จัดการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดีทำให้สำนักงานหาเสียงสู่ความเป็นเลิศของท้องถิ่นจังหวัด ใช้หลักการบริหารโดยมีการวางแผน การจัดองค์การ ผู้นำใช้การจูงใจและโน้มน้าวในการบริหาร และการควบคุมดูแล สามารถนำระบบเทคโนโลยีมาบูรณาการในการทำงานเพื่อประสานงานกับแกนนำในการทำงานเชื่อมต่อเป็นพันธกิจได้ตลอดเวลาในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ในผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น ผลการวิจัยของวิทยากร ท่อแก้ว พบว่า กระบวนการรณรงค์เป็นการศึกษา

ความต้องการการพัฒนา การวางแผนด้านนโยบาย การดำเนินการ และการประเมินผลกระทบความนิยม รวมถึงการบริหารจัดการสำนักงานให้เป็นระบบอัจฉริยะ (วิทยาธร ท่อแก้ว และคณะ, 2563) ซึ่งต่างจากข้อค้นพบของ Gramatyka, Michal เรื่องการจัดการโครงการและการรณรงค์หาเสียงกรณีศึกษา ช่วงปี 2018–2020 ของการรณรงค์หาเสียงอย่างเข้มข้นในโปแลนด์ พบว่า เทคนิคการจัดองค์กรมีลักษณะเฉพาะและใช้ได้จริงเมื่อดำเนินการหาเสียงเลือกตั้ง โดยมีผู้จัดการสำนักงานรณรงค์เป็นผู้บริหาร มีการจัดตั้งทีมงานที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีผู้รับผิดชอบด้านการเงินเป็นสิ่งสำคัญ สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ (Gramatyka, M., 2020) และการศึกษาของ Baumgartner, J. C. เรื่องการจัดการแคมเปญการเมือง พบว่าการจัดการทรัพยากรในการรณรงค์หาเสียงที่สำคัญคือ เงิน ข้อมูล และ เนื้อหาสาร (Baumgartner, J. C., 2022) 2.2) การจัดการเนื้อหาสาร การจัดการเนื้อหา ได้แก่ ชื่อกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ชื่อผู้สมัคร สโลแกน เน้นเป็นลักษณะ สั้น กระชับ เข้าใจง่าย จดจำง่าย ดำเนินการเผยแพร่แบบซ้ำๆ ย้ำเบอร์ย้ำชื่อผู้สมัคร เพื่อสร้างการจดจำผ่านสื่อป้าย บัตรหาเสียง รถแห่ หัวคะแนน สื่อสังคมออนไลน์โดยใช้ความถี่ที่เหมาะสมกับ ช่วงเวลา นอกจากนี้มีสัญลักษณ์ใส่เสื้อสีขาวแถบเขียว หมวก และโลโก้ อีกทั้งในผลการวิจัยของ ภัทรพันธุ์ นิธิวิรัตน์สกุล เรื่องอวัจนภาษา: สัญลักษณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่าอวัจนภาษา เป็นการใช้อยู่สัญลักษณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองแทนคำพูดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ทีมงานและผู้ลงสมัครเดินพบปะประชาชน (ภัทรพันธุ์ นิธิวิรัตน์สกุล, 2566) ซึ่งต่างจากข้อค้นพบของ อาทิตยา สมโลกล เรื่องกลยุทธ์การจูงใจและวาทกรรมของป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี 2562 ในจังหวัดปัตตานี พบว่าการใช้ วัจนภาษาเป็นการจัดการสารวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผล การใช้ชื่อเสียงส่วนตัวเป็นเครื่องจูงใจ คือ อ่อนขอคะแนนจากประชาชน (อาทิตยา สมโลกล, 2563) นอกจากนี้ยังมี การศึกษาของ สุภาพ กริ่งรัมย์ เรื่องกลวิธีการโน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2554 ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ พบว่ากลวิธีการนำเสนอความเท่าเทียมทางเพศในการทำงานของสตรีและเพื่อนำเสนอตนเองในฐานะที่เป็นผู้หญิงคนแรกที่เข้าชิงตำแหน่ง (สุภาพ กริ่งรัมย์, 2555) 2.3) การจัดการสื่อและการเผยแพร่ มีการจัดการในลักษณะเผยแพร่แบบซ้ำ ๆ ย้ำเบอร์เพื่อให้จดจำ ใช้ความถี่ในการเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเวลาในการเผยแพร่ในแต่ละสื่อ ทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วม การเผยแพร่ด้วยสื่อ ได้แก่ (1) สื่อบุคคล การเดินพบปะประชาชน เคาะประตูบ้าน แคนนำ และใช้หัวคะแนน (2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สื่อพกพา แผ่นพับ ป้าย แผ่นพก สติกเกอร์ (3) สื่อเคลื่อนที่ ได้แก่ รถแห่ รถปิกอัพ รถพ่วงข้าง (4) สื่อออนไลน์ ได้แก่ ไลน์กลุ่ม เพจ เฟสบุ๊ก ของทั้งส่วนตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและสอบจ.กลุ่ม และเพจกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า และ (5) สื่ออื่น ๆ ได้แก่ เสื้อสีขาวแถบเขียว หมวก โลโก้ ตามที่ผลการวิจัยของ กานต์ บุญศิริ เรื่อง การหาเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พรรคประชาธิปัตย์ พบว่า รูปแบบการหาเสียงที่ใช้ประกอบด้วย เว็บไซต์ เพราะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้สูง และเฟซบุ๊ก เพราะสามารถสร้างภาพลักษณ์และกระแสได้ดี (กานต์ บุญศิริ, 2565) 2.4) การจัดการผลการสื่อสาร จัดการติดตามประเมินผลการสื่อสารและการความนิยมอย่างต่อเนื่องทั้งด้านความรู้ ทักษะที่ดีเกิดการยอมรับ และตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร ให้มีความสำคัญกับแคนนำเป็นหลัก สรุปได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ เน้นแคนนำมีทัศนคติเชิงบวกกับผู้สมัครเกิดการขายนโยบายต่อประชาชนรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ นำไปสู่การลงคะแนนเสียงให้ ยังมีการศึกษาของ ทวีรัตน์ เลหาทัยชนก เรื่องการพัฒนาแคนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้า นครตรังในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง พบว่า แคนนำที่สามารถจัดการผลการสื่อสารได้ต้องคุณลักษณะมีไหวพริบในการพูดเจรจาแก้ข้อกล่าวหาทางการเมืองให้ประชาชนเข้าใจ มีเครือข่าย เป็นคนท้องถิ่น มีความจริงใจกับทีม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ความเป็น

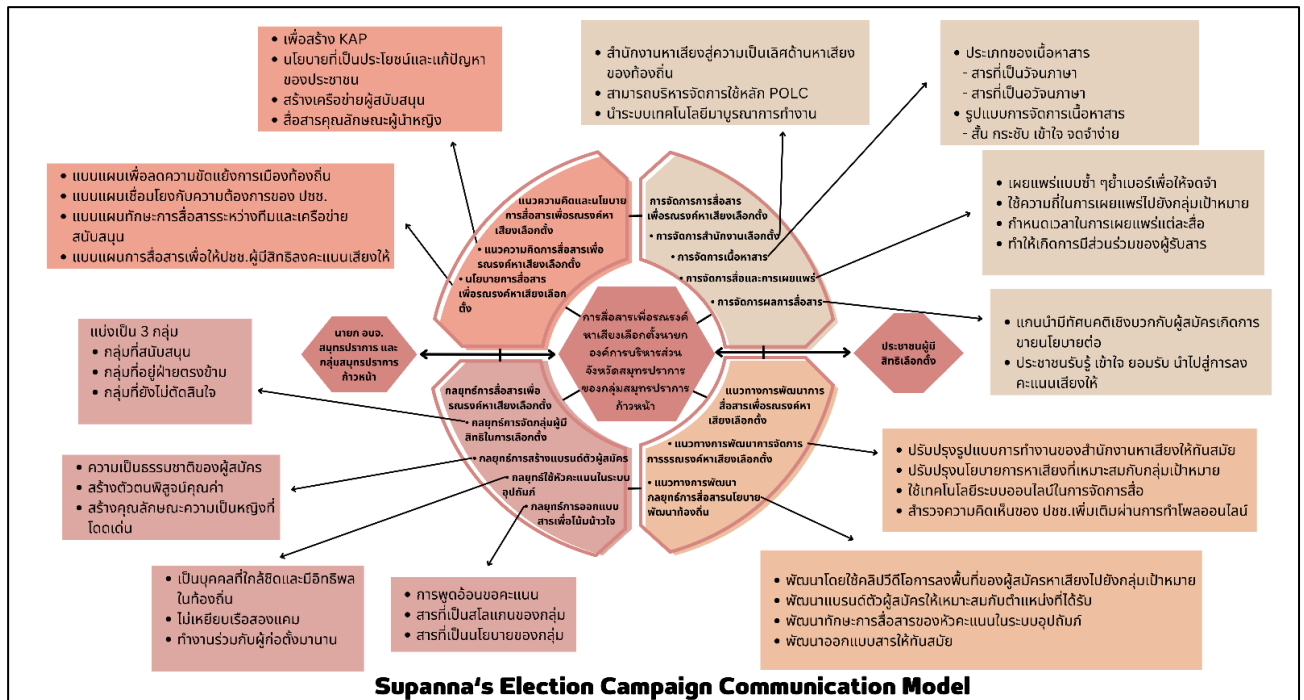

ผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอ จงรักภักดีและสามารถนำเสนอนโยบายของผู้สมัครได้ (ทวีรัตน์ เลหาทัยชนก, 2565)

3. การอภิปรายผลจากการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 3.1) กลยุทธ์การจัดกลุ่มผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง จำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มผู้อยู่ฝ่ายตรงข้าม และกลุ่มผู้ที่ยังไม่ตัดสินใจ จะเห็นได้ว่ารูปแบบการหาเสียงของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าจะหาเสียงแบบดาวกระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดสมุทรปราการ และยังมีการสื่อสารในกลุ่มระหว่างกันเป็นไลน์กลุ่ม ตามที่การศึกษาของ กานต์ บุญศิริ เรื่องการหาเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พรรคประชาธิปัตย์ พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้การสื่อสารผ่านแกนนำ ผ่านไลน์กลุ่ม กระจายอยู่ในเขตเลือกตั้งครอบคลุมทั้งพื้นที่ (กานต์ บุญศิริ, 2565) 3.2) กลยุทธ์การสร้างแบรนด์ตัวผู้สมัคร ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ (1) ความเป็นธรรมชาติของตัวผู้สมัคร (2) สร้างตัวตนพิสูจน์คุณค่า และ (3) คุณลักษณะความเป็นหญิงที่โดดเด่น จะเห็นได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายก อบจ.ของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า นอกจากมีภาพลักษณ์ของนักการเมืองหญิงแล้ว ยังมีภาพลักษณ์ที่เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยอีกด้วย นอกจากนี้จะมีการสร้างแบรนด์ส่วนบุคคลของผู้สมัครให้เป็นการแสดง เปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ที่จะขายกระตุ้นความรู้สึกผู้รับสารและการศึกษาของ นิรัตน์ เพชรรัตน์และคณะ ได้ศึกษา กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า การสื่อสารที่ถูกต้องและใช้กลวิธีที่แยบยลในการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเพื่อช่วงชิงพื้นที่ในการแสดงตัวตน ภาพลักษณ์ จุดยืน (การสร้างแบรนด์) เพื่อจะดึงความสนใจของประชาชน และเรียกคะแนนนิยม และผู้สมัครจะสร้างตัวตนพิสูจน์คุณค่า ด้วยการให้คำมั่นสัญญาว่า “คู่แข่งสานต่อเมืองสมุทรปราการให้สำเร็จ บางโครงการสำเร็จไปมากกว่าเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ บางโครงการจะสานต่อทันทีเมื่อได้รับเลือกเป็นนายก อบจ.สมุทรปราการ (นิรัตน์ เพชรรัตน์ และคณะ, 2564) 3.3) กลยุทธ์ใช้หวัคะแนนในระบบอุปถัมภ์ ประกอบด้วยบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้น ไม่เหยียบเรือสองแคม ทำงานกับกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้ามานาน มีความจงรักภักดี ตามที่ผลการวิจัยของ สมยศ ปัญญา มาก เรื่อง พรรคการเมืองกับการหาเสียงเลือกตั้ง พบว่า เป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับผู้สมัครในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นญาติพี่น้อง หรือเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (สมยศ ปัญญา มาก, 2561) ซึ่งต่างจากข้อค้นพบของ ไพลิน ภูจินาพันธุ์ และคณะ ได้ศึกษา รายงานโครงการศึกษาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ปี 2563: การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วิวัฒนาการของการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเห็นได้จากการครองพื้นที่การเมืองของกลุ่มการเมืองที่เชื่อมโยงกับตระกูลการเมือง และบุคคลที่มีบทบาททางสังคม เศรษฐกิจในพื้นที่ และเครือข่ายหวัคะแนน (ไพลิน ภูจินาพันธุ์, 2563) 3.4) กลยุทธ์การออกแบบสารเพื่อโน้มน้าวใจ ของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า จะประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ ใช้คำพูดอ่อนขอคะแนน พูดจาอ่อนหวาน การโน้มน้าวใจด้วยสารที่เป็นสโลแกนของกลุ่ม “เคยงาน รุ่งงาน สานต่อทันที” และกลยุทธ์โน้มน้าวใจด้วยสารที่ให้คำมั่นสัญญา “สมุทรปราการก้าวหน้า พัฒนาเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่อง เพราะพี่น้องเชื่อมั่นให้โอกาสสู่ทำงานมาตลอดหลายโครงการสำเร็จเสร็จสิ้น บางโครงการคืบหน้าไปมาก” และการศึกษาของ พัชรินทร์ ยุทธนาพงศ์กิตติ เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการโน้มน้าวใจจากข้อความบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต1 จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2562 พบว่า การใช้ภาษาโน้มน้าวใจและการใช้ภาษาที่เป็นคำขวัญบนป้ายโฆษณาเป็นเครื่องจูงใจได้ดี (พัชรินทร์ ยุทธนาพงศ์กิตติ, 2563)

4. การอภิปรายผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ 4.1) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย (1) พัฒนาโดยใช้คลิปปวีดีโอการลงพื้นที่ของผู้สมัครหาเสียงไปยังกลุ่มเป้าหมาย (2) พัฒนาแบรนด์ตัวผู้สมัครให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับ (3) พัฒนากิจกรรมสื่อสารของหัวหน้าคะแนนในระบบอุปถัมภ์ (4) พัฒนาออกแบบสารให้ทันสมัย ตามที่ กชกร ชันธบุญ ในผลการวิจัยเรื่อง คลิปปวีดีโอกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า การหาเสียงผ่านคลิปปวีดีโอของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ออกมาในรูปแบบภาพเคลื่อนไหวที่มีแสดงลักษณะท่าทางอย่างเป็นธรรมชาติได้ดีกว่าสื่อในรูปแบบอื่น (กชกร ชันธบุญ, 2565) 4.2) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นประกอบด้วย (1) ปรับปรุงรูปแบบการทำงานของสำนักงานหาเสียงสู่ความเป็นเลิศ (2) ปรับปรุงนโยบายการหาเสียงที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (3) ใช้เทคโนโลยีระบบออนไลน์ในการจัดการสื่อ (4) สำรวจความคิดเห็นของประชาชนผ่านการทำโพลออนไลน์ ผลการวิจัยของ สุเมธ ตั้งประเสริฐ การศึกษาเรื่องกลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 พบว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ต้องกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทุกช่องทาง เน้นการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพิ่มเติมผ่านการทำโพลออนไลน์ (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองการบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า” เกิดองค์ความรู้ใหม่ ในขั้นตอนต่าง ๆ อธิบายตามรูปภาพสรุปได้ว่า แนวความคิดการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมี 4 ประการ ได้แก่ 1) การสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดทัศนคติกับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้รับสารได้มีความรู้ความเข้าใจในตัวผู้สมัครและนโยบายของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า เพราะมีความเชื่อว่าความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนจะนำไปสู่การตัดสินใจสนับสนุนและลงคะแนนให้ในวันเลือกตั้งเพราะทีมได้เสนอผลประโยชน์แก่ประชาชน 2) การสื่อสารนโยบายที่เป็นประโยชน์และแก้ปัญหาของประชาชน เป็นแนวความคิดที่กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้ายึดถือ คือ การสื่อสารนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาให้กับประชาชน วางรากฐานการพัฒนาต่อยอดความเจริญไปสู่ความยั่งยืนโดยเน้นให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ประชาชนและผู้นำชุมชนได้ร่วมออกแบบนโยบายการพัฒนาจังหวัด 3) การสื่อสารด้วยการสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุน เป็นแนวความคิดที่กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้ายึดถือ นั่นหมายถึงว่าแกนนำเป็นผู้รับประโยชน์จากการพัฒนานโยบาย เมื่อได้ร่วมพัฒนานโยบายแล้วจะมีความรู้และความเข้าใจในการนำนโยบายไปขยายในพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งแกนนำทั้งหลายมีการบริหารจัดการในระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์แนวใหม่ เป็นการตอบแทนซึ่งกันและกันของผู้อุปถัมภ์กับผู้ใต้อุปถัมภ์ ซึ่งผู้อุปถัมภ์ใช้อำนาจทางการเมือง เกื้อกูลผู้ใต้อุปถัมภ์ผ่านการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับคนในพื้นที่ที่คือผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรปราการ ในขณะที่ผู้ใต้อุปถัมภ์ตอบแทนด้วยความไว้วางใจและมอบคะแนนเสียงให้กับกลุ่มผู้อุปถัมภ์ในท้ายที่สุด 4) การสื่อสารคุณลักษณะผู้นำหญิง เป็นแนวความคิดการขายคุณลักษณะผู้นำหญิงที่จริงจังและเข้าใจปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้ไม่แพ้ผู้ชาย โดยมีตระกูลบ้านใหญ่ หรือเรียกกันว่า บ้านขาว ที่รู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนของจังหวัดได้ดีกว่าคนนอกพื้นที่ และยังเป็นตระกูลเก่าที่อยู่ในแวดวงการเมืองมานาน อีกทั้งมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ยอมรับคนรุ่นใหม่ที่สนใจการเมือง และยังเชื่อมโยงกับนโยบายการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 4 ประการ ได้แก่ 1) แบบแผนการสื่อสารลดความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น ที่ทางกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าได้ยึดถือ และปฏิบัติสืบกันมาว่า ทางกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าจะลดความขัดแย้งระหว่างทีมที่ลงสมัครชิงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการด้วยกัน รวมถึงนโยบายในการสื่อสารจัดการข้อโจมตีของฝ่ายตรงข้าม จะไม่ได้ตอบให้เกิดความขัดแย้ง ทางกลุ่มจะใช้วิธีชี้แจงและแก้ไขต่อสื่อมวลชนเท่านั้น 2) แบบแผนการสื่อสารเชื่อมโยงกับความต้องการของประชาชน เป็นนโยบายการสื่อสารที่ทางกลุ่มยึดถือและปฏิบัติกันมา โดยตั้งเป้าประสงค์ไว้ว่าอนาคตทางกลุ่มจะต้องมีเครือข่ายที่เป็นผู้สนับสนุนเพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพ 3) แบบแผนการมีทักษะในการสื่อสารระหว่างทีมและเครือข่ายผู้สนับสนุน สมาชิกกลุ่มมีทักษะการสื่อสารที่ใกล้เคียงกัน เครือข่ายผู้สนับสนุน ต้องมีความชำนาญในการส่งและการรับสารระหว่างประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกับกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง ตรงตามจุดประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการ และควรมีความรู้ มีเจตคติ มีสังคมและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันด้วย 4) แบบแผนการจัดการสำนักงานสู่ความเป็นเลิศของท้องถิ่น เป็นนโยบายการสื่อสารที่ทางกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้ายึดถือและปฏิบัติกันมาโดยมองอนาคตในเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาบริหารจัดการ อาทิ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการหยั่งเสียงช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งก่อนที่จะมีการนำไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีทีมงานที่แข็งแกร่ง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมรณรงค์หาเสียง ส่วนการสื่อสารเพื่อรณรงค์รวมถึงการจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า ประกอบด้วย 4 อย่าง ดังนี้ 1) การจัดการสำนักงานหาเสียง โดยมีโครงสร้างสำนักงานเป็นรูปแบบ แบ่งเป็น 6 ฝ่าย

ได้แก่ ฝ่ายยุทธวิธีและวางแผน ฝ่ายมวลชนสัมพันธ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายธุรการ โดยใช้วิธีการจัดการ 3 รูปแบบ ดังนี้ (1) จัดการสำนักงานหาเสียงสู่ความเป็นเลิศของท้องถิ่นจังหวัด (2) สามารถบริหารจัดการใช้หลัก การวางแผน การจัดองค์การ ผู้นำใช้การจูงใจและโน้มน้าวในการบริหาร และควบคุมดูแล (3) นำระบบเทคโนโลยีมาบูรณาการการทำงานของเจ้าหน้าที่ทั้งภายในและภายนอกองค์กร สามารถเชื่อมต่อแกนนำ พันธกิจ และเครือข่ายได้ตลอดเวลา 2) การจัดการเนื้อหาสาร สามารถจัดการเนื้อหาสารเป็น วัจนภาษา และอวัจนภาษา เช่น สื่อที่มิสชาวแถบเขียว หมวก โลโก้ ส่วน รูปแบบการจัดการเนื้อหาสารต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย จดจำง่าย 3) การจัดการสื่อและการเผยแพร่ ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) เผยแพร่แบบซ้ำ ๆ ย้ำเบอร์เพื่อให้จดจำ (2) ใช้ความถี่ในการเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมาย (3) กำหนดเวลาในการเผยแพร่แต่ละสื่อ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้าจะใช้สื่อในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 5 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเคลื่อนที่ สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ และ 4) การจัดการผลการสื่อสาร มี 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ติดต่อกแกนนำที่มีทัศนคติเชิงบวกกับผู้สมัครเกิดการขยายนโยบายต่อ เสนอผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ ไม่ขายฝัน และ (2) ประชาชนรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ นำไปสู่การลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้นมี 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) กลยุทธ์ในการแบ่งกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มผู้อยู่ฝ่ายตรงข้าม และกลุ่มผู้ที่ยังไม่ตัดสินใจ 2) กลยุทธ์การสร้างแบรนด์ตัวผู้สมัคร ให้ความสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ กลยุทธ์ความเป็นธรรมชาติของตัวผู้สมัคร กลยุทธ์สร้างตัวตนพิสูจน์คุณค่า และ คุณลักษณะที่โดดเด่น 3) กลยุทธ์ใช้หวัคะแนนในระบบอุปถัมภ์ เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้น เป็นบุคคลที่กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของผู้สมัครที่ตนสนับสนุน และเป็นบุคคลที่กล่าวถึงคุณงามความดีและผลงานที่ผ่านมาของผู้สมัครที่ตนสนับสนุน 4) กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ จะประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) กลยุทธ์การพูดอ่อนขอคะแนน (2) กลยุทธ์โน้มน้าวใจด้วยสารที่เป็นสโลแกนของกลุ่ม และ (3) กลยุทธ์โน้มน้าวใจด้วยสารที่เป็นนโยบายของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า มีผู้จัดการ ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีประสบการณ์ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีความเป็นผู้นำ รับฟัง มีไหวพริบ กล้าตัดสินใจ มีความเด็ดขาด มีจุดแข็ง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ โดยมีที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษาด้วย 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อรณรงค์ มีแนวทางดังต่อไปนี้ (1) แนวทางการพัฒนา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้วิจัยมองแนวทางการพัฒนา 4 ประเด็น ดังนี้ (1.1) พัฒนากลยุทธ์โดยใช้อดีตคลิปวีดีโอ ทำภาพยนตร์สั้นในการลงพื้นที่ของผู้สมัครไปยังกลุ่มเป้าหมาย (1.2) พัฒนาแบรนด์ตัวผู้สมัครให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับ (1.3) พัฒนาทักษะการสื่อสารของหวัคะแนนในระบบอุปถัมภ์ (1.4) พัฒนาออกแบบสารให้ทันสมัย และ 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้วิจัยมองแนวทางการพัฒนา 4 ประเด็น ดังนี้ (2.1) ปรับปรุงรูปแบบการทำงานของสำนักงานหาเสียงให้สู่ความเป็นเลิศของท้องถิ่น (2.2) ใช้นโยบายการหาเสียงที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (2.3) ใช้เทคโนโลยีระบบออนไลน์ในการจัดการสื่อ (2.4) สำรวจความคิดเห็นเพิ่มเติมผ่านการทำโพลออนไลน์ และแนวทางพัฒนาท้องถิ่นต่อไปในอนาคต ควรศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล แนวโน้มของการลงคะแนนเสียง ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรท้องถิ่น จัดสรรทรัพยากรในเวลาจำกัด ด้วยการเพิ่มเครือข่ายหวัคะแนนในระบบอุปถัมภ์ สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย เน้นเทคโนโลยีในการรณรงค์หาเสียง สร้างเครือข่ายกับกลุ่มผู้สนับสนุนทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ การติดตามผลและวิเคราะห์ความสำเร็จและข้อผิดพลาดเพื่อปรับปรุง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในเวลาจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุด ด้วยการขยายเครือข่ายแกนนำ หรือหวัคะแนน เพื่อช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง แต่ต้องไม่ขัดกับกฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) 2) ผู้นำหรือผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่สนใจในการลงสมัครรับเลือกตั้งในอนาคตสามารถนำผล

การศึกษาในเรื่องการสื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการของกลุ่มสมุทรปราการก้าวหน้า รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร เครือข่ายวิชาการโดยใช้เป็นฐานข้อมูลด้านการเรียนการสอนได้ ข้อเสนอแนะในเชิงการปฏิบัติ 1) ผู้นำกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมพบปะประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในพันธกิจการสื่อสารรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2) องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับผู้สนใจด้านการประยุกต์การสื่อสารทางการเมืองท้องถิ่น ตามหน่วยงานของรัฐนำไปประยุกต์ใช้ หรือขยายองค์ความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปได้ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย 1) ควรมีการวิจัยแบบเชิงปริมาณเพิ่มเติม หรือวิจัยแบบผสมผสานในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต่อการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดครั้งต่อไป 2) ในยุคของความก้าวหน้าทางการสื่อสารเทคโนโลยีควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในด้านอื่นด้วยการทำโพลก่อนและขณะหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น ด้วยการวิจัยแบบกลุ่ม (focus group)

เอกสารอ้างอิง

- กชกร ชันชญ. (2565). คลิปวีดีโอเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์. วารสารพิภูล, 20(1), 381-398.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ.2561-พ.ศ.2565) โดยกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 23 เมษายน 2566 จาก <https://www.samutprakancity.go.th>
- กฤตาภรณ์ ทระวสี. (2564). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6 (2), 426-440.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2554). สื่อเก่า สื่อใหม่ ใจเชื่อมร้อยโครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- กานต์ บุญศิริ. (2565). การหาเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พรรคประชาธิปัตย์. วารสารมนุษยศาสตร์ (มสส.), 20 (3), 165-187.
- ทวีรัตน์ เลหาทัยชนก. (2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตั้งในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตั้ง. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(11), 262-279.
- นิรัตน์ เพชรรัตน์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(1), 153-160.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ ทรงราสี. (2565). ยุทธศาสตร์การสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัล. วารสารมหาจุฬาลงกรณ, 13 (1), 47-58.
- พัชรินทร์ ยุทธนาพงศ์กิตติ. (2563). การศึกษากลวิธีการณ์โน้มแนวโน้มจากข้อความบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดจันทบุรีพ.ศ. 2562. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รำไพพรรณี, 1(1), 61-75.
- พันธกานต์ ทานนท์. (2563). กลยุทธ์การตลาดการเมืองไทยปี 2562 กรณีศึกษา : พรรคอนาคตใหม่. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 7(2), 96-116.
- ไพลิน ภูจินาพันธุ์. (2563). โครงการศึกษาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ปี 2563: การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า.

- ภัทรพันธุ์ นิธิวิรัตน์สกุล. (2566). อัจฉินภาษา: สัญลักษณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(3), 501-512.
- วิทยากร ท่อแก้ว และคณะ. (2563). ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ทางการเมืองและสังคม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมยศ ปัญญามาก. (2561). พรรคการเมืองกับการหาเสียงเลือกตั้ง. *วารสารวิชาการบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา*, 1(4), 81-96.
- สุภาพ กริ่งรัมย์. (2555). กลวิธีการโน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2554 ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 31(1), 20-43.
- สุเมธ ตั้งประเสริฐ. (2565). กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 5(1), 25-38.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). แนวคิดในการหาเสียงเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์พริ้นติ้ง.
- อาทิตยา สมโลก. (2563). กลยุทธ์การจูงใจและวาทกรรมของป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี 2562 ในจังหวัดปัตตานี. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 24(2), 166-178.
- Baumgartner, J. C. (2022). The management of political campaigns. A Research Agenda for : Political marketing.
- Gramatyka, M. (2020). Project management and an election campaign—a case study. *Innovation in: Organisational Management*.
- Harold D. Lasswell. (1966). The Structure and Function of Communication in Society, In *Public Opinion and Communication*. New York: Free Press.
- Stephen A. Salmore and Barbara G. Salmore. (1989). *Candidates, Parties, and Campaigns: Electoral Politics in America*. United States: A division of Congressional Quarterly Inc.

องค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรม
ที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก*
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF INDUSTRIAL
PLANTS FOR THE PEOPLE IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

ยุทธจักร อดเจริญ*, สุพานุภทร วงศ์ภูติ

Yutthajakr Uttajarem*, Supanupat Wongpudee

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Faculty of Business Administration, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

*Corresponding author E-mail: supanupat.w@fba.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตรงกับความต้องการของประชาชนจะทำให้กิจการของโรงงานอุตสาหกรรมเกิดความยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ และเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก การวิจัยเป็นแบบเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากประชาชนในจังหวัดระยอง จำนวน 500 ราย การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่มและการสุ่มแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกที่พัฒนาแล้ว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และ 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การดูแลประชาชน ตัวบ่งชี้ที่ค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ การชดเชยความเดือดร้อนให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม องค์ประกอบที่ 2 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ตัวบ่งชี้ที่ค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ การจัดช่องทางรับข้อร้องเรียนและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสถานะจากชุมชน และองค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ตัวบ่งชี้ที่ค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบความกลมกลืนและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดล พิจารณาจากค่า CMIN/DF ค่า CFI ค่า SRMR และค่า RMSEA พบว่า ทุกค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พิจารณาจากค่า Factor Loading ค่า CR และค่า AVE พบว่า ทุกค่าผ่านตามเกณฑ์

คำสำคัญ: องค์ประกอบเชิงยืนยัน, การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม, สิ่งแวดล้อม, เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

Abstract

Corporate social responsibility truly enhances the operations of industrial factories for sustainable development goals. The purposes of this research were 1) to develop the indicators in each aspect, and 2) to verify the consistency with empirical data of confirmatory factor analysis model on corporate social responsibility of industrial factories for sustainable development goals in the Eastern Economic Corridor (EEC). It was quantitative research. The research instrument used

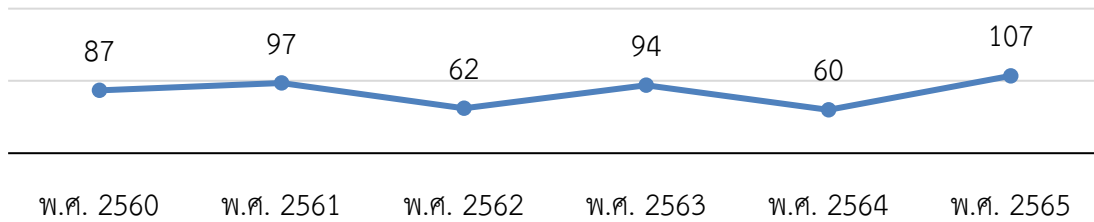
to collect data was a questionnaire. The sample group was 500 subjects living in Rayong Province. Cluster sampling and accidental sampling were implemented to select the participants. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and confirmatory factor analysis. The findings revealed that the corporate social responsibility of industrial factories for sustainable development goals in the Eastern Economic Corridor (EEC) consisted of 3 factors and 7 indicators: the first factor was public care and the indicator with the highest loading was health public compensation, the second factor was environmental care and the indicator with the highest loading was providing channels for receiving public complaints and suggestions of pollution, the third factor was participation in community development and the indicator with the highest loading was constant support of community activities. The results of structural equation model analysis revealed that the model was proved by congruence evaluation criteria including Chi-square minimum discrepancy divided by degree of freedom (CMIN/DF), comparative fit index (CFI), standardized root mean residual (SRMR), and root mean square error of approximation (RMSEA). And all the standard factor loading, composite reliability (CR), and average variance extracted (AVE) were also proved by congruence evaluation criteria.

Keywords: Confirmatory Factor Analysis, Corporate Social Responsibility, Environment, Eastern Economic Corridor (EEC)

บทนำ

ประเทศไทยต้องการยกระดับคุณภาพและพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงเพื่อผลักดันให้ขึ้นไปอยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงได้ต่อยอดความสำเร็จจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) มาเป็นโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยมีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุข โภค อุตสาหกรรม บุคลากร การศึกษา การวิจัย ธุรกิจ การเงิน เทคโนโลยี และอีกมากมายขึ้นมารองรับ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2565) และมีการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยเริ่มนำร่องในพื้นที่เป้าหมาย 3 จังหวัดในภาคตะวันออกที่มีศักยภาพต่อการดำเนินการพัฒนาใน EEC ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และ ฉะเชิงเทรา (จารุวรรณ เหมยากร, 2565) จึงเป็นเหตุให้นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศสนใจและเข้ามาลงทุนจำนวนมาก จนทำให้พื้นที่อุตสาหกรรมและจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC เพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับชุมชน และยังสร้างรายได้ให้กับประชาชนมีเพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีงานทำ (ศิริโชค ประทุมพิทักษ์, 2561) ภายหลังเมื่อโรงงานอุตสาหกรรมสร้างเสร็จแล้วและเริ่มดำเนินกิจกรรมการผลิต พบว่าโรงงานหลายแห่งมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเป็นส่วนใหญ่ และได้มีการปล่อยมลพิษออกสู่ภายนอกจนส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ รวมทั้งสร้างปัญหาจนเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างมาก (มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม, 2565) ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย EEC ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง มีการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหามลพิษในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ดังแสดงในภาพที่ 1

สถิติการร้องเรียนปัญหามลพิษในพื้นที่เป้าหมาย EEC
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 (หน่วย : เรื่อง)

ภาพที่ 1 สถิติการร้องเรียนปัญหามลพิษในพื้นที่เป้าหมาย EEC ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565
(กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

ด้วยเหตุนี้สังคมภายนอกจึงมองว่าโรงงานอุตสาหกรรมดำเนินกิจการอย่างละเมิดกฎหมายและมีส่วนทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีปัญหาสุขภาพ จนประชาชนเกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงถึงขั้นมีการฟ้องร้องให้ระงับกิจการ ซึ่งการถูกฟ้องร้องจากประชาชนนั้นส่งผลต่อความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างมากจนอาจส่งผลต่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตของกิจการแบบยั่งยืน (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2562) อย่างไรก็ตามประชาชนยังเห็นถึงความจำเป็นของการมีโรงงานอุตสาหกรรมและต้องการให้ดำเนินกิจการต่อไป เพราะการสร้างการมีงานทำให้กับประชาชนจนมีรายได้และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศในระยะยาว จึงต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมดำเนินกิจการที่มีการควบคุมและบำบัดมลพิษอย่างถูกต้องควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจัง (โสภณ พรโชคชัย, 2553) ที่ผ่านมามีโรงงานอุตสาหกรรมจะมีการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้วก็ตาม แต่กิจกรรมที่แสดงออกมามีส่วนใหญ่มักจะมีรูปแบบเดิม ๆ เช่น การปลูกป่า เก็บขยะ บริจาคสิ่งของ ซึ่งประชาชนมองว่ากิจกรรมเหล่านั้นเป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์อย่างฉาบฉวยโดยที่ไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนกลับคืนมา (Khotwanta, T., 2022)

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหนึ่งในหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการยอมรับจากผู้ประกอบการ ธุรกิจว่าเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การยอมรับจากสังคม หากต้องการดำเนินธุรกิจให้เติบโตอย่างมีความยั่งยืน ควรรู้จักและทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและประชาชนด้วยการเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจัง (Freeman, R. E., et al., 2010) โดยอาจจะเริ่มตั้งแต่การจัดช่องทางรับข้อร้องเรียนและรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในกรณีการประกอบกิจการอาจส่งผลกระทบต่อชุมชน และช่องทางรับฟังข้อร้องเรียนที่จัดเตรียมไว้ควรเหมาะสมกับรูปแบบโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนรอบข้าง การแก้ไขด้วยการช่วยเหลือเยียวยาปัญหาทางสังคมด้วยการให้ความช่วยเหลือหรือบริจาคเพื่อเป็นการตอบสนองความคาดหวังของสังคม (Kotler, P., & Lee, N., 2008) หรือการแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด หรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่มีประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งอาจจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น และทำให้ผู้ประกอบการเข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคมได้ดีขึ้น รวมทั้งรายงานถึงปัญหามลพิษที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนเพื่อจะได้ร่วมกันหารือและหาแนวทางในการทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีในระยะยาว ที่ผ่านมามีโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่แจ้งถึงผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนจะเป็นที่ยอมรับจากชุมชนโดยรอบมากขึ้น จนเกิดความพึงพอใจและยอมรับให้องค์กรดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมต่อไป (McWilliams, A., 2015)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอยากให้โรงงานอุตสาหกรรมได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับจาก

ประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จะทำให้ได้รูปแบบกิจกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่เหมาะสมและช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อให้ความเชื่อมั่นของประชาชนที่อาศัยในชุมชนโดยรอบโรงงานอุตสาหกรรมในเขต EEC และพื้นที่ใกล้เคียงกลับคืนมา นำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนและส่งผลกระทบต่อเนื้องไปยั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยที่ต้องการการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเป้าหมายเขต EEC ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวนรวม 3.5 ล้านคน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับที่ตีความจำนวน 500 คน (Comrey, A. L., & Lee, H. B., 1992) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยในพื้นที่จังหวัดระยอง ด้วยเหตุผลจากจังหวัดระยองมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนในเดือนมกราคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2564 มากที่สุดเมื่อเทียบกับอีกสองจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2565) จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อมูลผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ และส่วนที่ 3 ระดับความสำคัญขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 5 องค์ประกอบ และ 13 ตัวบ่งชี้ มีลักษณะแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert, R., 1932)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ใช้วิธีการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.80 ซึ่ง

มีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป (Rovinelli, R. J., 1976) จากนั้นนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากกลุ่มประชาชนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ (Cronbach, L. J., 1951)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยสำรวจจากประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง จนครบตามจำนวน 500 คน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ของแต่ละส่วนที่อยู่ในแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลผลกระทบที่กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมจะใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percent) ส่วนข้อมูลระดับความสำคัญขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่อยู่ในองค์ประกอบเชิงยืนยันจะใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจะใช้สถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้ค่าสถิติที่เป็นเกณฑ์การตรวจสอบตัวแบบที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ 1) ค่าดัชนีที่ใช้ในการเปรียบเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (CMIN/DF) น้อยกว่า 3.00 2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มากกว่า 0.95 3) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) น้อยกว่า 0.08 และ 4) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) น้อยกว่า 0.06 (Gaskin, J. & Lim, J., 2016)

การปรับปรุงโมเดลเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้จะพิจารณาจากคู่ตัวแปรที่มีค่า Modification Indices (M.I.) สูงที่สุด จากนั้นพิจารณาตัดตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยกว่าออกไป แล้วจึงวิเคราะห์ผลใหม่ เพื่อให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

การทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมขององค์ประกอบว่ามีความสามารถในการอยู่ในตัวแบบนั้นจริง จะใช้ค่าที่เป็นเกณฑ์การตรวจสอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ระหว่างตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบ จะใช้เกณฑ์การยอมรับที่น้ำหนักองค์ประกอบมีค่ามากกว่า 0.50 และมีนัยสำคัญทางสถิติ (Klinkhajon, S., 2021) 2) ค่าความเที่ยงตรงขององค์ประกอบ (Composite Reliability: CR) มากกว่า 0.70 (Hair, JR, J.F. et al. , 2011) และ 3) ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรแฝงที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) มากกว่า 0.50 (Fornell, C. & Larcker, D., 1981)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน/รับจ้าง มากที่สุด จำนวน 213 คน (ร้อยละ 42.60) รองลงมา คือ ทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 165 คน (ร้อยละ 33.00) นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 72 คน (ร้อยละ 14.40) และข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 50 คน (ร้อยละ 10.00) สำหรับจำนวนสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีจำนวนสมาชิก 3-4 คน มากที่สุด จำนวน 183 คน (ร้อยละ 36.60) รองลงมา คือ จำนวนสมาชิกมากกว่า 4 คน จำนวน 173 คน (ร้อยละ 34.60) และ จำนวน 1-2 คน จำนวน 144 คน (ร้อยละ 8.80) ส่วนระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่รอบโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า อาศัยอยู่มาเป็นระยะเวลา

มากกว่า 5 ปี มากที่สุด จำนวน 311 คน (ร้อยละ 62.20) รองลงมา คือ อาศัยอยู่มาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี จำนวน 135 คน (ร้อยละ 27.0) และ อาศัยอยู่มาเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี จำนวน 54 คน (ร้อยละ 10.80)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเจ็บป่วยที่มีสาเหตุมาจากโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 375 คน (ร้อยละ 75.00) ที่เหลือคือกลุ่มตัวอย่างเคยเจ็บป่วยที่มีสาเหตุมาจากโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 125 คน (ร้อยละ 25.00) ส่วนมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมที่รบกวนกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ได้แก่ มลภาวะทางอากาศ จำนวน 245 คน (ร้อยละ 49.00) รองลงมาได้แก่ มลภาวะทางกลิ่น จำนวน 170 คน (ร้อยละ 34.00) มลภาวะจากสิ่งปฏิกูล/สารเคมี จำนวน 43 คน (ร้อยละ 8.60) และมลภาวะทางน้ำ จำนวน 42 คน (ร้อยละ 8.40) สำหรับการเอาใจใส่และดูแลสุขภาพประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเอาใจใส่และดูแลสุขภาพของประชาชนยังไม่เพียงพอ จำนวน 354 คน (ร้อยละ 70.80) ที่เหลือแสดงความเห็นว่า โรงงานอุตสาหกรรมเอาใจใส่และดูแลสุขภาพของประชาชนเพียงพอ จำนวน 146 คน (ร้อยละ 29.20)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่อยู่ในองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีความสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.74) สามารถแสดงเป็นรายองค์ประกอบ ดังนี้

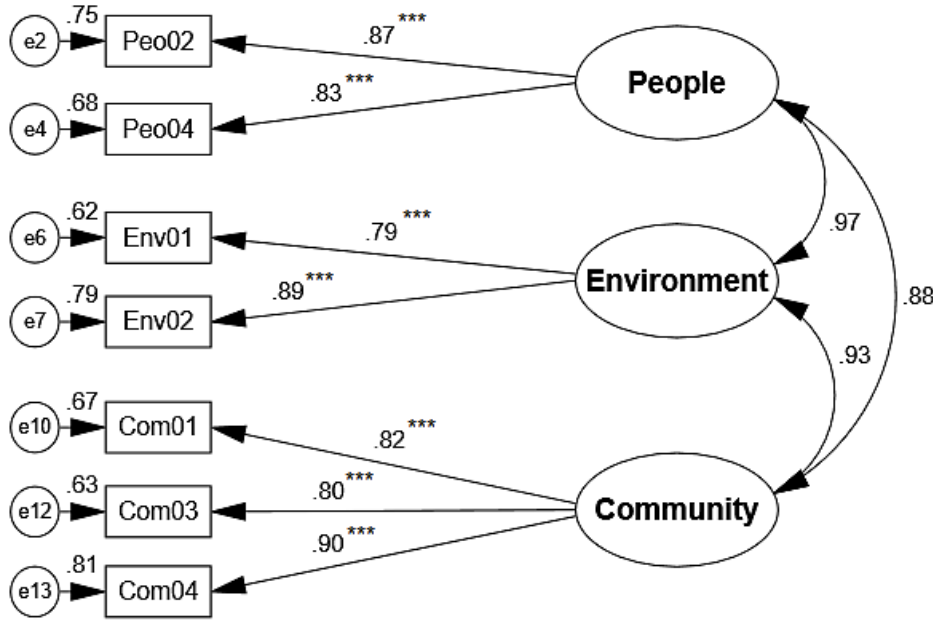
การดูแลประชาชน (People) มีความสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.86) ผลการพิจารณาตัวบ่งชี้เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การชดเชยความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม (Peo02) ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.95) 2) การจัดกิจกรรมตรวจสอบสุขภาพประชาชนที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่โรงงานทุกปี (Peo01) ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.96) 3) การเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาศัยรอบโรงงานอุตสาหกรรมแจ้งข้อร้องเรียนได้ตลอดเวลา (Peo04) ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.95) 4) การเฝ้าระวังและตรวจวัดมลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนอย่างสม่ำเสมอ (Peo03) ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.93) และ 5) การเยี่ยมเยียนชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ (Peo05) ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.92)

การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment) มีความสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.82) ผลการพิจารณาตัวบ่งชี้เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การจัดช่องทางรับข้อเรียนและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบจากชุมชน (Evn02) ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.96) 2) การเข้าไปแก้ไขปัญหาย่างทันทีเมื่อโรงงานสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Env01) ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.96) 3) การตรวจสอบความปลอดภัยในการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ (Env03) ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.91) และ 4) การจัดให้มีบุคลากรเชี่ยวชาญไว้เพื่อคอยดูแลปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการผลิต (Env04) ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.90)

การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน (Community) มีความสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D.=0.74) ผลการพิจารณาตัวบ่งชี้เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (Com04) ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.90) 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นที่อยู่รอบโรงงาน (Com01) ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.89) 3) การรับประชาชนที่อาศัยอยู่รอบโรงงานเข้าทำงานตามความรู้ความสามารถ (Com03) ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.86) และ 4) การสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนนำไปพัฒนาระบบสาธารณูปโภค (Com02) ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.83)

4. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภายในโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ผู้วิจัยทำการปรับปรุงโมเดลเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ในโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่มีความสอดคล้องดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการพัฒนาดังแสดงในภาพที่ 2

*** P < .001

CMIN/DF = 1.54 CFI = 0.98 SRMR = 0.01 RMSEA = 0.03

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่มีความสอดคล้องดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (คะแนนมาตรฐาน)

จากภาพที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแต่ละคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวกทั้งหมด แสดงว่าทั้ง 3 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน สรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และ 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 การดูแลประชาชน (People) สามารถวัดได้จาก 2 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ การชดเชยความเดือดร้อนให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม (Peo02) เท่ากับ 0.87 และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้อยสุด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาศัยรอบโรงงานอุตสาหกรรมแจ้งข้อร้องเรียนได้ตลอดเวลา (Peo04) เท่ากับ 0.83

องค์ประกอบที่ 2 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment) สามารถวัดได้จาก 2 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ การจัดช่องทางรับข้อเรียนและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามลภาวะจากชุมชน (Env02) เท่ากับ 0.89 และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้อยสุด ได้แก่ การเข้าไปแก้ไขปัญหอย่างทันทีเมื่อโรงงานสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Env01) เท่ากับ 0.79

องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน (Community) สามารถวัดได้จาก 3 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (Com04) เท่ากับ 0.90 รองลงมา คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นที่อยู่รอบโรงงาน (Com01) เท่ากับ 0.82 และการรับประชาชนที่อาศัยอยู่รอบโรงงานเข้าทำงานตามความรู้ความสามารถ (Com03) เท่ากับ 0.80 ตามลำดับ

5. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ตรวจสอบ	ค่าที่ได้
1) CMIN/DF	ค่าน้อยกว่า 3.00	1.54
2) CFI	ค่ามากกว่า 0.95	0.98
3) SRMR	ค่าน้อยกว่า 0.08	0.01
4) RMSEA	ค่าน้อยกว่า 0.06	0.03

จากตารางที่ 1 พบว่า ทุกค่าดัชนีผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หลังการปรับปรุงแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6. ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ในการเป็นตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบหลักนั้นจริง

การวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ค่าความเที่ยงตรงขององค์ประกอบ (CR) และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรแฝงที่ถูกสกัดได้ (AVE) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิเคราะห์ พบว่ามีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ความเที่ยงตรงขององค์ประกอบ (CR) และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรแฝงที่ถูกสกัดได้ (AVE)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	Factor loading (มากกว่า 0.50)	CR (มากกว่า 0.70)	AVE (มากกว่า 0.50)
การดูแลประชาชน (People)	Peo02	0.87	0.83	0.72
	Peo04	0.83		
	การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment)	Env01		
	Env02	0.89	0.83	0.71
การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน (Community)	Com01	0.82	0.88	0.70
	Com03	0.80		
	Com04	0.90		

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก และ 7 ตัวบ่งชี้ มีค่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่ามีความเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบการดูแลประชาชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการแสดงความรับผิดชอบด้วยการทำกิจกรรมแบบเดิมไม่ใช่เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่จะทำให้เกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนกับองค์กร แต่การดำเนินธุรกิจภายใต้กฎระเบียบอย่างถูกต้องและชัดเจนรวมทั้งการดูแลและลดการทำลายสิ่งแวดล้อมจะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และสร้างความน่าเชื่อถือต่อลูกค้าและสังคม (Chutha, R., & Noppadon, P., 2022) รวมทั้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ และส่วนรวม อีกทั้งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยปกป้องผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน (Jenkanob, T., Loatong, P., 2021)

ในด้านการดูแลประชาชนนั้น พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับการได้รับการชดเชยมากกว่าเรื่องอื่น อาจเป็นเพราะว่าหากเกิดการเจ็บป่วยจากสาเหตุที่มาจากการแพร่กระจายมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม จะทำให้ประชาชนต้องขาดรายได้เนื่องจากไม่สามารถไปทำงานได้อีกทั้งต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตัวเองจึงต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมชดเชยความเดือดร้อนอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้ประชาชนต้องเดือดร้อนเรื่องเงินมากขึ้น จึงควรชดเชยหรือเยียวยาอย่างด้านสุขภาพอนามัยอย่าง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่า “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Noigraiprai, K., & Rodjun, J., 2021) นอกจากนี้การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมยังคงตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นและมีจิตสำนึกที่จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน (Thumneab, K., 2021) อีกทั้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเคารพกฎหมายและเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม (Prapaporn, R., 2021) เพื่อให้ครอบคลุมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอย่างสมเหตุสมผลอันจะส่งผลให้ประชาชนและชุมชนยอมรับการดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น (Prachayane, J., & Pherm, L., 2021) นอกจากนี้ยังควรสร้างเครือข่ายสุขภาพและความปลอดภัยเพื่อป้องกันความเจ็บป่วยที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบชุมชน ซึ่งการป้องกันก็จะทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงได้อย่างยั่งยืน (Kaopattanaskul, P., 2020)

ส่วนด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่าประชาชนมีความต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมจัดช่องทางรับข้อร้องเรียนและรับฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสถานะจากชุมชนมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าประชาชนไม่ต้องการที่ให้โรงงานอุตสาหกรรมกระทำผิดกฎหมายหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบของธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมควรตระหนักถึงการดำเนินกิจการที่ใส่ใจถึงประชาชนอยู่ตลอดเวลาด้วยการวางแผนและแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนโดยการจัดตั้งแผนกและสร้างช่องทางรับข้อร้องเรียนเพื่อจะได้อยู่ร่วมกันดีขึ้น (Chuarkham, K, et al., 2022) ขณะเดียวกันระบบการจัดการข้อร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อมควรพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการส่งเสริมความยั่งยืนขององค์กรมากขึ้น (Hong, J. et al., 2021) นอกจากนี้การเปิดช่องทางรับข้อร้องเรียนให้แก่ประชาชนยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมมีหลักธรรมาภิบาลที่ดีและมีจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจขององค์กร (Khiewgasem, N. & Chompunth, C., 2018) การแสดงออกถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามอย่างตอเนื่อง ยังเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในทางธุรกิจจนอาจส่งผลดีต่อการดำเนินงานอย่างแท้จริง (Klinkhajon, S., 2021)

สำหรับการมีส่วนร่วมดูแลพัฒนาชุมชน พบว่า ประชาชนต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมจะดำเนินกิจการจนทำให้เศรษฐกิจชุมชนเติบโตจากการที่ประชาชนมีรายได้เพราะมีงานทำก็จริง แต่มีปัญหาจากมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมก็ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จึงอยากให้โรงงานทุกแห่งกำหนดนโยบายที่มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ด้วยการร่วมสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนให้มากที่สุดเพื่อสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างการพัฒนาของชุมชนควบคู่ไปกับการเติบโตขององค์กรและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างสงบสุข เช่น การพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม (Tae-sillapasathit, A., & Piphatanangkun, C., 2022) หรืออาจจะเป็นการจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่มุ่งเน้นกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสนับสนุนสิ่งจำเป็นที่เร่งด่วนในภาวะวิกฤต เช่น การบริจาคเพื่อการกุศล เช่น ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน จัดตั้งโครงการช่วยเหลือภัยพิบัติ จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรและทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีกับองค์กรมากขึ้น (Choopun, J. et al., 2021)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่า ตัวแบบการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีต่อประชาชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การดูแลประชาชน วัดได้จาก 2 ตัวบ่งชี้สำคัญเรียงตามลำดับ คือ การชดเชยความเดือดร้อนให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม และการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาศัยรอบโรงงานอุตสาหกรรมแจ้งข้อร้องเรียนได้ตลอดเวลา องค์ประกอบที่ 2 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment) วัดได้จากจาก 2 ตัวบ่งชี้ที่สำคัญเรียงตามลำดับ คือ การจัดช่องทางรับข้อเรียนและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามลภาวะจากชุมชน และการเข้าไปแก้ไขปัญหาอย่างทันทีเมื่อโรงงานสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่ 3 วัดได้จาก 3 ตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่สุดเรียงตามลำดับ คือ การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นที่อยู่รอบโรงงาน และการรับประชาชนที่อาศัยอยู่รอบโรงงานเข้าทำงานตามความรู้ความสามารถ ซึ่งองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทั้งหมดมีความเหมาะสมในการอยู่ในโมเดล จึงสามารถนำโมเดลนี้ไปใช้สร้างรูปแบบกิจกรรมที่เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับประชาชนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณโรงงานอาหารอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับและได้รับความเชื่อมั่นกลับคืนมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการศึกษาครั้งนี้ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการตั้งแต่เริ่มต้นด้วยการดำเนินกิจการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัดเพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหากับประชาชนและชุมชน แต่อย่างไรก็ตามประชาชนยังวิตกกังวลถึงปัญหาสุขภาพและมีความเห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมยังดูแลเอาใจใส่ต่อปัญหาดังกล่าวนี้ไม่เพียงพอ ดังนั้น นอกเหนือจากการดูแลเอาใจใส่อย่างเพียงพอตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว เรื่องของการชดเชยความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของประชาชน ควรมีการชดเชยและดูแลสุขภาพประชาชนให้มากขึ้นกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง นั้นอาจจะทำให้ประชาชนและชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมทางธุรกิจได้ดำเนินต่อไปอีกยาวนาน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อจะได้นำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกัน และกำหนดเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และตรงตามความต้องการของประชาชนและชุมชนในเขต EEC ได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). สถิติการร้องเรียนปัญหามลพิษ ปี พ.ศ. 2560-2565. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก <https://www.pcd.go.th/stattype/1>
- จากรุวรรณ เหมยการ. (2565). เขตปลอดอากาศจากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2565 จาก https://www.customs.go.th/data_files/527272e1169b6cad538f91fa53e8d96f.pdf
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซิเนสส์แอนด์ดี.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2562). CSR ระหว่างได้ภาพ กับได้ผล. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647335>
- มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม. (2565). เครือข่ายประชาชนคนรักระยองร้อง กก.วล. – 13 ปี เขตควบคุมมลพิษระยองไม่คืบหน้า ให้เร่งรัดแก้ปัญหา. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://enlawfoundation.org/rayongpollutioncontrol/>
- ศิริโชค ประทุมพิทักษ์. (2561). ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก : กรณีของเทศบาลเมืองมาบตาพุด. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 10(2), 82-89.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565). ความเป็นมาของ อีอีซี. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.eeco.or.th/th/government-initiative/why-eeec>
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2565). ภาพรวมการขอรับการส่งเสริมการลงทุนใน EEC. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.eeco.or.th/th/news/381>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- โสภณ พรโชคชัย. (2553). แนวทางการแก้ปัญหามลพิษมาบตาพุด. จดหมายถึงรัฐบาลที่ TAF 11/235/53. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2565 จาก http://www.thaiappraisal.org/thai/letter/letter_view.php?strquery=letter18.htm
- Choopun, J. et al. (2021). Attitudes of Khanom Community towards CSR Activities of Khanom Gas Separation Plant, PTT Public Company Limited Year 2021. *RMUTK Journal of Liberal Arts*, 3(2), 89-104.
- Chuarkham, K, et al. (2022). Conditions for sustainable coexistence of industrial plants and communities Case Study: Sri Trang Agro- Industry Company and Bangrak- Saphanchang Community, Mueangtrang District, Trang Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(3), 998-1012.
- Chutha, R., & Noppadon, P. (2022). Environmental Community Responsibility Strategy Of Cement Industry In Saraburi Province. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 7(4), 243-258.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *psychometrika*, 16(3), 297-334.

- Fornell, C. & Larcker, D. (1981). "Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error". *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Freeman, R. E., et al. (2010). Stakeholder theory: The state of the art. *The academy of management annals*, 4(1), 403-445.
- Gaskin, J. & Lim, J. (2016). "Model Fit Measures". Retrieved February 11, 2023, from <http://statwiki.gskination.com/index.php?title=CFA>
- Hair, JR, J.F. et al. . (2011). "PLS-SEM: Indeed a Silver Bullet". *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-151.
- Hong, J. et al. (2021). Towards environmental sustainability in the local community: Future insights for managing the hazardous pollutants at construction sites. *Journal of Hazardous Materials*, 403(2021), 123804.
- Jenkanob, T., Loatong, P. (2021). Corporate Social Responsibility towards Entrepreneurial Ethics. *Journal of Management Science Research, Surindra Rajabhat University*, (5)1, 82-93.
- Kaopattanaskul, P. (2020). Guideline for Management of Health and Occupational Health for Labor in Industrial Business. *Journal of Safety and Health*, 13(1), 10-24.
- Khiewgasem, N. & Chompunth, C. (2018). Environmental Governance for Petrochemical Industry: A case study of IRPC Public Company Limited. In *Proceeding National & International Conference*, 1(9), 579-589.
- Khotwanta, T. (2022). CSR ยุคใหม่ควรไปไกลกว่าการปลูกป่า เก็บขยะ และบริจาคของ. Retrieved สิงหาคม 2, 2565, from <https://thematter.co/social/corporate-social-responsibility-trend-2022/181982>
- Klinkhajon, S. (2021). The Role of Environmental Practices and Competitive Advantage Effect on Organization Performance of Industrial in Thailand. *Journal of Modern Management Science*, 14(2), 20-34.
- Kotler, P., & Lee, N. (2008). *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- McWilliams, A. (2015). Corporate Social Responsibility. In (C. Cooper, L., McGee, J., Bonnici, T. S. (eds). *Wiley Encyclopedia of Management: Strategic Management Volume 12*. New Jersey: Wiley Encyclopedia of Management.
- Noigraiprai, K., & Rodjun, J. (2021). The concept of establishing a fund to remedy damages to people's health and lives from industrial pollution by means of specific tax collection. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8 (5), 363-377.
- Prachayanee, J., & Pherm, L. (2021). Legal Measures In Environmental Litigation: Study The Case Of Natural Resource And Environment Valuation. *Pa~n~na Panithan Journal*, 6(2), 211-224.
- Prapaporn, R. (2021). Legal Measures for Remedy for People Affected by Dust Pollution. *Law and Local Society Journal*, 5(1), 141-176.
- Rovinelli, R. J. (1976). *Methods for Validating Criterion-Referenced Test Items*. Unplblisded Doctoral Dissertation. University of Massachusetts Amherst. Retrieved September 5, 2022, from

https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.co.th/&httpsredir=1&article=4661&context=dissertations_1 “

Taesillapasathit, A., & Piphatanangkun, C. (2022). Management Model for Social Responsibility of Limestone Industrial Mining for Construction in Thailand in the Next Decade (2020-2029). *Dhammathas Academic Journal*, 22(2), 327-336.

Thumneab, K. (2021). Investigate The People's Perspectives on The Assessment of Civil Damages Based on The Principle of Exemplary Damages About the Pollution Problem from The Municipal Solid Waste: A Case Study of Tadthong Subdistrict Administrative Organization, Sri That Dist. *Udon Thani Rajabhat University journal of Humanities and Social Science*, 10(2), 77-92.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน ประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11*

THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN PRIMARY SCHOOLS AREA THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NO.11

เมธี นาอดม*, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์, เพลินพิศ ธรรมรัตน์

Matee Naudom*, Sikan Pienthunyakorn, Ploenpit Thummarat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: maytp30@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 และระดับปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา 2) ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ประเภทการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรผล การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระยะที่ 3 หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 560 คน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 560 คน ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนเดียวกันจาก 560 โรงเรียน ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษาประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ของครู และการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทุกปัจจัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไคว์-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 131.25 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 110 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.08165, ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.19 นั่นคือ โมเดลมีความกลมกลืนดี

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพงานประกันคุณภาพภายใน, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to 1) study the effectiveness of quality assurance in primary schools in the Regional Education Office No.11 and the level of causal factors that were

studied. 2) examine the causal relationship model of internal quality assurance effectiveness. 3) find ways to develop factors that directly affect the effectiveness of internal quality assurance by using mixed method research (Mixed Method Research) research type relationship between cause and effect variables. The research was divided into 3 phases, consisting of Phase 1, modeling hypothesis, Phase 2, checking for consistency with empirical data, Phase 3, finding ways to develop factors that affect the effectiveness of quality assurance work in primary schools. The sample is 560 school administrators, 560 teachers responsible for internal quality assurance, working in the same school out of 560 schools in the Regional Education Office No.11 under the Office of the Basic Education Commission. for the academic year 2021. The tools used consisted of interview forms and questionnaires. Effectiveness of quality assurance in primary schools in the Regional Education Office No.11, the average was at a high level and the causal factors that were studied consisted of administrators leadership, school culture, teacher learning management and participative management which all factors were averaged at a high level a causal relationship model of quality assurance effectiveness within primary schools in the created the Regional Education Office No.11 is consistent with the empirical data. where the qui-square (χ^2) is 131.25, the degrees of freedom (df) is 110, the probability (p-value) is 0.08165, the relative chi-square (χ^2/df) is 1.19. That is the model well harmonized.

Keywords: The Causal Relationship Model, Effectiveness of Internal Quality Assurance, Primary Schools.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้แนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา ซึ่งนิยามมาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการ เทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษาดังนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563ก) ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า เป็นการประเมินผลและ การติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาโดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหาร คุณภาพ การศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน ว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563ค)

การประกันคุณภาพการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การประกันคุณภาพภายนอก คือ เป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานภายนอกที่เป็นอิสระและมีความเป็นกลางมีบทบาทหน้าที่ในการประเมินตามมาตรฐาน ของสถานศึกษาทั่วประเทศและดำเนินการทุกๆ 5 ปี และการประกันคุณภาพภายในกำหนดให้สถานศึกษาแต่ละ แห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ

สถานศึกษาพร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จัดให้มีการประเมินผลติดตามและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563ข)

นักวิจัยที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาที่น่าสนใจคืองานวิจัยของ (ภูมิ พระรักษา, 2558) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลวิจัยพบว่า มีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) อิทธิพลทางตรงมี 4 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียนนวัตกรรม บรรยากาศองค์การแบบเปิดและภาวะผู้นำของครู 2) อิทธิพลทางอ้อมมี 4 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีม บรรยากาศองค์การแบบเปิด และภาวะผู้นำของครู 3) อิทธิพลรวมมี 5 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศองค์การแบบเปิดภาวะผู้นำของครู วัฒนธรรมโรงเรียนนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม และพบว่าปัจจัยทุกตัวในโมเดลร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 85 สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัด นครพนม และจังหวัดมุกดาหาร (สำนักงานศึกษาธิการภาค 11, 2564) ซึ่งทั้ง 3 จังหวัดดังกล่าว อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เป็นเขตที่ต้องพัฒนาคุณภาพประชาชนหรือเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพ สามารถที่จะแข่งขันได้ ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จะสามารถพัฒนาบุคลากรได้คือ ด้านการศึกษา โดยที่สถานศึกษาจะต้องมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และต้องมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยเฉพาะการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก เพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งก็คือโรงเรียน แต่ก็ยังพบว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยซึ่งมีอิทธิพลซึ่งกันและกันทำให้งานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ประถมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ รวมถึงด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย ซึ่งความรู้จากงานวิจัยของผู้วิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เกิดประโยชน์ในเรื่องที่กล่าวเป็นอยู่อย่าง

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 จะทำให้ได้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทำให้ทราบถึงปัจจัยที่จะช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 และระดับปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11

วิธีดำเนินการวิจัย

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ประเภทการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรผล (Causal Relationship) เพื่อสร้างและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้งด้านทฤษฎี และผลการวิจัยเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้น (assumptions) 4 ข้อ คือ 1) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดในโมเดลเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้น (linear) แบบบวก (additive) และเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (cause relationship) 2) ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรทั้งตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน และความคลาดเคลื่อนต้องเป็นการแจกแจงแบบปกติ 3) ลักษณะความเป็นอิสระต่อกัน (independence) ระหว่างตัวแปรกับความคลาดเคลื่อน และ 4) สำหรับกรณีการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ที่มีการวัดข้อมูลมากกว่า 2 ครั้ง การวัดตัวแปรต้องไม่ได้รับอิทธิพลจากช่วงเวลาเหลือม (time lag) ระหว่างการวัด (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ 6 ประการ คือ 1) เพื่อบรรยายลักษณะของโมเดลความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษาโดยใช้โมเดลที่ง่ายและประหยัด 2) เพื่อให้ได้โมเดลใช้เป็นฐานสำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรหลายกลุ่ม 3) เพื่อยืนยันหรือปฏิเสธความสัมพันธ์ตามทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์เดิมจะนำไปสู่การพัฒนาหรือปรับปรุงทฤษฎีให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น 4) เพื่อบรรยายและทำความเข้าใจคุณสมบัติของโมเดลเพื่อที่จะสามารถสรุปอ้างอิงไปสู่ประชากรได้อย่างถูกต้อง ภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกัน 5) เพื่อพยากรณ์ปรากฏการณ์ และ 6) เพื่อทำความเข้าใจลักษณะการเปลี่ยนแปลงหรือพลวัตรของปรากฏการณ์ที่ศึกษา (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,610 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1,305 คน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 1,305 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,120 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 560 คน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 560 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 สร้างแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยสร้างข้อคำถามขึ้นจากนิยามของตัวแปร แบ่งเป็น 6 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานะภาพการดำรงตำแหน่ง การศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กระบวนการบริหารและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ เสริมสร้างแรงจูงใจ มีความรู้และทักษะ มีคุณธรรมจริยธรรม และ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน ตอนที่ 4 วัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย ค่านิยมองค์การ การประพฤติปฏิบัติตน การบริหารบุคคล การทำงานเป็นทีม การมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย

ตอนที่ 5 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การประเมินผลทักษะการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตร และวิธีการสอน การพัฒนางานอาชีพ แหล่งเรียนรู้ ตอนที่ 6 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความรัก ความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การมีจุดมุ่งหมายและ วัตถุประสงค์ร่วมกัน

3.2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยทำการตรวจสอบความ สอดคล้องระหว่างข้อความของแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (rating scale) โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ ขอ ความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ในการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย นำผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อความของ แบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการจากผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์เกณฑ์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่า IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปไว้โดยแบบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 –1.00 นำผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการจากผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามดังกล่าวไปขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์

3.3 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มผู้ใช้ข้อมูลที่มีลักษณะ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริง คือ โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 30 แห่ง ที่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 20 แห่ง และขนาดกลาง จำนวน 10 แห่ง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค แบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่น เท่ากับ .989 และมีความเชื่อมั่นราย ด้าน อยู่ระหว่าง .946 - .986 แล้วทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.23 ขึ้นไป (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2545) มาใช้เก็บข้อมูลจริง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการ เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการตอบ แบบสอบถาม

3.4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมส่ง แบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยทางไปรษณีย์ พร้อมทั้งแนบซองติดแสตมป์ เพื่อให้ตอบ แบบสอบถามกลับคืนมาทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการโทรศัพท์ติดต่อสอบถามโรงเรียนที่ยังไม่ได้ส่ง แบบสอบถามกลับมา ในที่สุดแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 1,120 ฉบับ จาก 560 โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบ แล้วว่าแบบสอบถามทั้งหมดมีความสมบูรณ์มาสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

3.4.3 นำแบบสอบถามทั้ง 1,120 ฉบับ ซึ่งมีความสมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความแท้ และความโด่ง ค่า GFI (Goodness of Fit) ค่า AGFI (Adjusted Goodness of Fit) ค่า RMSEA (Root Mean Square error of Approximation 2) ทำการพิจารณาข้อมูลการวิจัยโดยใช้ สถิติขั้นสูง คือ การวิเคราะห์เชิงยืนยัน การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการวิเคราะห์ตัวแบบเชิง เส้น โดยใช้สถิติ ไค-สแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษาประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ของครู และการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทุกปัจจัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การเสริมสร้างแรงจูงใจ 3) การมีความรู้และทักษะ 4) การมีคุณธรรมจริยธรรม และ 5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) ค่านิยมองค์กร 2) การประพฤติปฏิบัติตน 3) การจัดการบุคคล 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย ตัวแปรแฝงภายในการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2) เทคนิคและวิธีการสอน 3) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินทักษะการเรียนรู้ และ 5) การพัฒนางานอาชีพ ตัวแปรแฝงภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ 1) ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ 3) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4) การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 4) กระบวนการบริหารและการจัดการ และ 5) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 131.25 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 110 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.19 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.08 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (RMSEA) เท่ากับ 0.01 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.97 ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 1252.51 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.003 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรแฝงภายใน พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.90 แสดงว่าตัวแปรแฝงภายในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ได้ร้อยละ 90 โดยตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางตรง (0.11) ต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรง (0.25) ต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ตัวแปรแฝงภายในการจัดการเรียนรู้ของครู มีอิทธิพลทางตรง (0.26) ต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ตัวแปรแฝงภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีอิทธิพลทางตรง (0.21) ต่อตัวแปร

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ในภาพรวม พบว่า

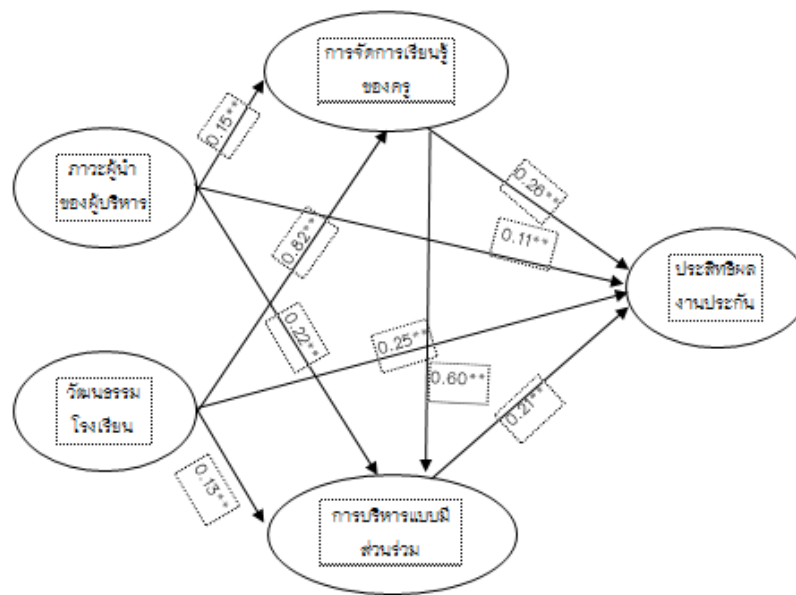
1. วัฒนธรรมโรงเรียน (K2) มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุด มีค่าเท่ากับ 0.59 โดยส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน (E3) มีค่าอิทธิพล 0.25 และส่งผลทางอ้อม โดยผ่าน 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 ผ่าน การจัดการเรียนรู้ของครู (E1) มีค่าอิทธิพล $(0.82) \times (0.26)$ เท่ากับ 0.21 เส้นทางที่ 2 ผ่าน การจัดการเรียนรู้ของครู (E1) และการบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีค่าอิทธิพล $(.82) \times (.06) \times (.21) = .10$ เส้นทางที่ 2 ผ่าน การบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีค่าอิทธิพล $(0.13) \times (0.21)$ เท่ากับ 0.03

2. การจัดการเรียนรู้ของครู (E1) มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.38 โดยส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน (E3) มีค่าอิทธิพล 0.26 และส่งผลทางอ้อม 1 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 ผ่านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีค่าอิทธิพล $(0.60) \times (0.21)$ เท่ากับ 0.12

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (K1) มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.21 โดยส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน (E3) มีค่าอิทธิพล 0.11 และส่งผลทางอ้อม โดยผ่าน 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 ผ่าน การจัดการเรียนรู้ของครู (E1) มีค่าอิทธิพล $(0.15) \times (0.26)$ เท่ากับ 0.04 เส้นทางที่ 2 ผ่าน การจัดการเรียนรู้ของครู (E1) และการบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีค่าอิทธิพล $(.15) \times (.60) \times (.21) = .01$ เส้นทางที่ 3 ผ่านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีค่าอิทธิพล $(0.22) \times (0.21)$ เท่ากับ 0.05

4. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.21 โดยส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน (E3) มีค่าอิทธิพล 0.21 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11

3. แนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11

3.1 แนวทางการพัฒนาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารจากการทำการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1. ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 2. ผู้บริหารต้องก้าวทันเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือทางการบริหาร 3. ผู้บริหารต้องมีจิตสำนึกและสติรับรู้อำนาจในหน้าที่งานของตน บริหารภายใต้หลักการของจริยธรรม มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ วางตนเป็นกลาง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น 4. ผู้บริหารควรพัฒนาและบริหารแบบสร้างพันธมิตร เครือข่าย และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3.2 แนวทางการพัฒนาปัจจัยวัฒนธรรมโรงเรียน จากการทำการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารและคณะครูจะต้องสร้างความตระหนักให้บุคลากรในองค์กรเห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกัน 2) ผู้บริหารควรดำเนินการให้โรงเรียนสร้างเสริมวัฒนธรรมโรงเรียนที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน 3) การให้บุคลากรปฏิบัติตามค่านิยมขององค์กร การสร้างทีมที่กระตุ้นการเปลี่ยนแปลง โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมใน

การดำเนินงานทุกขั้นตอน ผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียนจึงต้องร่วมมือกันที่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กรโดยมีเป้าหมายเดียวกัน

3.3 แนวทางการพัฒนาปัจจัยการจัดการเรียนการสอนของครู จากการทำการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้โรงเรียนสร้างเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพ 2. ผู้บริหารต้องกระตุ้นครูให้มีการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการใช้สื่อการสอนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

3.4 แนวทางการพัฒนาปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากการทำการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้มีการระดมความคิดทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย 2. ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ผลการวิเคราะห์ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญดังนี้

1. ประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 และปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษาปรากฏผลทางกรวิจัยที่นำมาอภิปรายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ดังนี้

1.1 ตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในที่เป็นตัวแปรผล ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 4) กระบวนการบริหารและการจัดการ และ 5) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดประสิทธิผลของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในครั้งนี้มีค่าเฉลี่ยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ซึ่งตัวแปรกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับตัวแปรกระบวนการบริหารและการจัดการมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และมีความสัมพันธ์สูงสุดในกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ ทั้งหมด 25 ตัวแปร เท่ากับ .870 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับตัวแปรกระบวนการบริหารและการจัดการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมาก รองลงมา คือตัวแปรผลสัมฤทธิ์ในทางวิชาการของผู้เรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .875 และมีความสัมพันธ์กันมาก อีกทั้งผลการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งห้าตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .574 - .870 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันมากถึงมาก สอดคล้องกับ อุดลย์ สุชีรัมย์ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โมเดลประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก (อุดลย์ สุชีรัมย์, 2555) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อและสอดคล้องกับ ภูมิ พระรักษา ที่ได้สรุปไว้ว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ภูมิ พระรักษา, 2558)

1.2 ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การเสริมสร้างแรงจูงใจ 3) การมีความรู้และทักษะ 4) การมีคุณธรรมจริยธรรม และ 5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งตัวแปรการเสริมสร้างแรงจูงใจกับการ มีความรู้และทักษะ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และมีความสัมพันธ์สูงสุดในกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมด 25 ตัวแปร เท่ากับ .915 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรการมีวิสัยทัศน์กับความรู้และทักษะ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรการมีคุณธรรมจริยธรรม กับตัวแปรการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .892 และมีความสัมพันธ์กันมาก อีกทั้งผลการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งห้าตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .574 - .915 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับ (พัทธนันท์ พรรษาภิรมย์โชค, 2557) ได้สรุปไว้ว่า การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก คุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารในโรงเรียนดีเด่น ประกอบด้วย 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านความรู้และทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านการจัดการเรียนรู้ 6) ด้านการพัฒนาทีมงาน และ 7) ด้านการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วม

1.3 ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ค่านิยมองค์กร 2) การประพฤติปฏิบัติตน 3) การจัดการบุคคล 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งตัวแปรการทำงานเป็นทีม กับการมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และมีความสัมพันธ์สูงสุดในกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ ทั้งหมด 25 ตัวแปร เท่ากับ .924 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรการตัดสินใจของผู้บริหารกับการยอมรับนับถือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมาก รองลงมาคือ ตัวแปรการจัดการบุคคล กับตัวแปรการทำงานเป็นทีม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .909 และมีความสัมพันธ์กันมาก อีกทั้งผลการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งห้าตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .602 - .924 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันมาก สอดคล้องกับ นภนต์กฤต สรรพอาษาได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าวัฒนธรรมองค์กร (OC) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.37 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยส่งผ่านความผูกพันต่อองค์กรและการมีส่วนร่วมของบุคลากร ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.14 วัฒนธรรมองค์กร (OC) มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.51 (นภนต์กฤต สรรพอาษา, 2562) แสดงให้เห็นว่า การจะสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีความเข้มแข็ง จึงจะสามารถพัฒนาปัจจัยทั้งหมดควบคู่กันไปได้ กระบวนการจัดการกระทำสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมขององค์กรทั้งหมดหรือบางส่วนและการวางแผนการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวและการยอมรับ พร้อมทั้งสร้างศักยภาพใหม่ ๆ เพื่อรองรับให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเป็นผลตามเป้าหมายที่วางไว้

1.4 ตัวแปรแฝงภายในการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2) เทคนิคและวิธีการสอน 3) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินทักษะการเรียนรู้ และ 5) การพัฒนางานอาชีพโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งตัว

แปรเทคนิคและวิธีการสอนกับตัวแปรการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และมีความสัมพันธ์สูงสุดในกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมด 25 ตัวแปร เท่ากับ .908 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีค่า เข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรเทคนิคและวิธีการสอนกับตัวแปรการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมาก รองลงมาคือ ตัวแปรการพัฒนางานอาชีพกับ ตัวแปรความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน โดยมีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .879 และ มีความสัมพันธ์กันมาก อีกทั้งผลการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายในคุณลักษณะของบุคลากร พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งห้าตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .609-.908 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลางถึงมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ฦพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มบับนังस्ता สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ฦพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล, 2564)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ด้านการดูแลและติดตามการสอนของครูและด้านการนิเทศการสอน ตามลำดับ

1.5 ตัวแปรแฝงภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ 3) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4) การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งตัวแปรการมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจกับความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และมีความสัมพันธ์สูงสุดในกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ ทั้งหมด 25 ตัวแปร เท่ากับ .888 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรการมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจกับความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมาก รองลงมาคือ ตัวแปรความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียนกับตัวแปรการมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .864 และมีความสัมพันธ์กันมาก อีกทั้งผลการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายในวัฒนธรรมองค์การ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งสี่ตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .593-.888 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลางถึงมาก ซึ่งสอดคล้องกับ(นภนต์กฤต สรรพอาสา ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากร (COP) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.16 มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายใน ของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.16 (นภนต์กฤต สรรพอาสา, 2562) แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนหรือฝ่ายบริหารต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลการดำเนินงาน จะเป็นผลทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร (K1) ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมโรงเรียน (K2) ตัวแปรแฝงภายในการจัดการเรียนรู้ของครู (E1) และตัวแปรแฝงภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม (E2) มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การเสริมสร้างแรงจูงใจ 3) การมีความรู้และทักษะ 4) การมีคุณธรรมจริยธรรมและ 5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง ได้สรุปไว้ว่าตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อ

ความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพ คือ ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลมากที่สุด โดยมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.52 (ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง, 2553)

2.2 ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ค่านิยมองค์กร 2) การประพฤติปฏิบัติตน 3) การจัดการบุคคล 4) การทำงานเป็นทีมและ 5) การมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับ สาคร วรวัชโล ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยการทำงานร่วมกันจะต้องควรมีการชี้แจงมอบหมายงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และการ ปฏิบัติงานแก่บุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถที่แต่ละคนถนัดมีการสนับสนุน และกระตุ้นให้ทุกฝ่ายสร้างสิ่งที่มีความแตกต่าง ของแต่ละคนออกมาให้เห็นศักยภาพและเกิดผลงานที่เป็น ประโยชน์ต่อตนเองและโรงเรียน มีการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน และยอมรับในความแตกต่าง มีการสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจในการทำงาน ให้ความเป็นกันเอง ดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการสร้างผลงานและการพัฒนาวิชาชีพของครู ด้านวัตถุประสงค์ของโรงเรียน โรงเรียนควรมีการประชุมปรึกษาหารือ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการกำหนดวัตถุประสงค์ของ โรงเรียน ร่วมกันระดมความคิด และช่วยกันแสดงความคิดเห็น มีการประชาสัมพันธ์แนวปฏิบัติ ร่วมกันให้ทราบโดยทั่วถึง และรวดเร็ว เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (สาคร วรวัชโล, 2556)

2.3 ตัวแปรภายในการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2) เทคนิคและวิธีการสอน 3) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินทักษะการเรียนรู้และ 5) การพัฒนางานอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า อิทธิพลทางตรงของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนทุกคน จะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน (สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา, 2558)

2.4 ตัวแปรแฝงภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ คือ 1) ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ 3) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ 4) การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) แนวคิดนี้เป็นการมุ่งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีส่วนร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของโรงเรียนและหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ทำให้โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และผู้สอนทำบทบาทหน้าที่ในการสอน การจัดกิจกรรมและพัฒนาสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ความต้องการของสังคมและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563ก)

3. แนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 ดังนี้ 1) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารพัฒนาโดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) วัฒนธรรมโรงเรียนพัฒนาโดยผู้บริหารและคณะครูจะต้องสร้างความตระหนักให้บุคลากรในองค์กรเห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกัน 3) การจัดการเรียนรู้ของครูพัฒนาโดยผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้โรงเรียนสร้างเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและ 4) ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้มีการระดมความคิดทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การเสริมสร้างแรงจูงใจ 3) การมีความรู้และทักษะ 4) การมีคุณธรรมจริยธรรม และ 5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) ค่านิยมองค์กร 2) การประพฤติปฏิบัติตน 3) การจัดการบุคคล 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย ตัวแปรแฝงภายในการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2) เทคนิคและวิธีการสอน 3) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินทักษะการเรียนรู้ และ 5) การพัฒนางานอาชีพ ตัวแปรแฝงภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ 1) ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ 3) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4) การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 4) กระบวนการบริหารและการจัดการ และ 5) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมสนับสนุนด้านบุคลากรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้กับโรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งอย่างเพียงพอ ซึ่งปัจจัย การจัดการเรียนรู้ของครูมีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม สูงที่สุด จึงควรสนับสนุนให้มีครูให้ครบตามเกณฑ์ 1.2) ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานต่างๆ ในโรงเรียน 1.3) ผู้บริหารโรงเรียนควรรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียน เพื่อรักษาไว้ซึ่งค่านิยมอันดีงามขององค์กรในโรงเรียน ตลอดจนทำให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตนดีงามจนเป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาของผู้ได้บังคับบัญชา และจะช่วยให้งานต่างๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย 1.4) ผลจากการศึกษาควรนำไปจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาของงานวิชาการในด้านงานการประกันคุณภาพภายในและเป็นข้อเสนอแนะให้สถานศึกษาต่างๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.5) ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บอกความรู้ให้เข้าไปในแต่ละครั้งเข้าสอน มาเป็นผู้เอื้ออำนวยอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ (Active Learning) 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรทำวิจัยในเรื่องลักษณะเดียวกันนี้และเพิ่มเติมตัวแปรแฝง และทำวิจัยกับกลุ่มขนาดของโรงเรียนเฉพาะกลุ่ม เช่น ทำวิจัยกับกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษากลาง กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ และกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2.2) ควรทำวิจัยในเรื่องลักษณะเดียวกันนี้ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษา 2.3) ควรทำวิจัยในเรื่องการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหรือรูปแบบในการส่งเสริมแต่ละปัจจัย เพื่อให้โรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการส่งเสริมปัจจัยดังกล่าว อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง. (2553). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณพัฐธิดา ปิติเลิศศิริกุล. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มบันนังสตา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. วารสารรัชต์ภาคย์ สถาบันรัชต์ภาคย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 15(39), 137-148.

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). วิธีวิทยาการขั้นสูงด้านการวิจัยและสถิติ. วารสารวิธี วิทยาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7(2), 1-15.
- นภนต์กฤต สรรพอาษา. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(1), 318-322.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดและการประเมินผลการศึกษา: ทฤษฎีการ ประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2561). การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.
- พัทธนันท์ หาราชกริมย์โชค. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(12), 97-106.
- ภูมิ พระรักษา. (2558). โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา, 9(4), 128-136.
- สาคร วรวะไล. (2556). วัฒนธรรมโรงเรียนและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนที่พระยาพิทยา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา. (2558). แนวทางการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563ก). การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563ข). การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563ค). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 11. (2564). ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2564 สำนักงานศึกษาธิการภาค 11. สกลนคร: สำนักงานศึกษาธิการภาค 11.
- อดุลย์ สุขิรัมย์. (2555). การพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอน ของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม*

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING PROGRAMS TO CREATE INNOVATIONS IN TEACHING OF PRE-SERVICE INDUSTRIAL TEACHERS

มินตรา ศักดิ์ดี*, ดุษฎี อินทรประเสริฐ, นริสรา พึ่งโพธิ์สภ

Mintra sakdee*, Dusadee Intraprasert, Narisara Peungposop

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: mintra.sakdee@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม และศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมฯ ที่สร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะอุตสาหกรรมบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 จำนวน 40 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรมที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น นำมาบูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และ แบบวัดความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์ในมิติด้านการคิด โดยผ่านการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม (Independent t-test) และความแตกต่างภายในกลุ่ม (Paired sample t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด ($M=4.72$, $S.D.=0.45$) ซึ่งรายการประเมินที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดอันดับที่หนึ่ง คือ การนำเสนอกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม ($M=4.77$, $S.D.=0.43$) 2) กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง ($M=95.17$, $S.D.=14.69$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($M=59.26$, $S.D.=5.6$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ 3) หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มทดลอง ($M=95.17$, $S.D.=14.69$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M=59.80$, $S.D.=6.38$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรมการคิดสร้างสรรค์, การสร้างนวัตกรรมการสอน, นักศึกษาวิชาชีพครู, ครูช่างอุตสาหกรรม

Abstract

This research is a quasi-experimental research. The objectives of this study were: to the development of creative thinking programs to create innovations in the teaching of pre-service industrial teachers and study the results of the programs developed. The sample group was 40 graduate students in 4th year industrial education. The research instrument used in the experiment

were the development of creative thinking programs to create innovations in the teaching of pre-service industrial teachers, that developed on the 5E Inquiry-Based Instructional Model to be integrated together with the Design Thinking process and the Creativity Ability in Thinking Dimension, that was evaluated for the appropriateness of activities by experts. Data were collected before and after the experiment. The data were analyzed using mean, standard deviation, independent t-test and Paired sample t-test. The main research findings were: 1) The developed program is the most appropriate ($M=4.72$, $S.D.=0.45$). The assessment item with the highest average score was the activity presentation and activity steps ($M=4.77$, $S.D.=0.43$). 2) The experimental group had the post-test mean score ($M=95.17$, $S.D.=14.69$) higher than the pre-test ($M=59.26$, $S.D.=5.6$). And 3) after the experiment, the mean score of the experimental group ($M=95.17$, $S.D.=14.69$) was higher than the control group ($M=59.80$, $S.D.=6.38$).

Keywords: Development Creative Thinking Programs, Create Innovations in The Teaching, Pre-Service Industrial Teacher, Industrial Teacher

บทนำ

การคิดสร้างสรรค์จัดว่าเป็นทักษะที่สำคัญมากในยุคศตวรรษที่ 21 เพราะจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา รวมถึงนวัตกรรม ดังเห็นได้จากโมเดลประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ซึ่งได้ระบุว่าหน้าที่คนไทยจะนำพาประเทศไปสู่ความยั่งยืนได้นั้น จะต้องพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม นั่นคือ ต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมให้เกิดในเยาวชนไทย (กองบริหารงานวิจัย และประกันคุณภาพการศึกษา, 2560) โดยมีพื้นฐานจากการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรม ซึ่งจากการศึกษาสถานการณ์ความต้องการและความจำเป็นของนวัตกรรมในประเทศ พบว่า รัฐบาลมุ่งหวังให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ ตลอดจนภาคประชาชน เกิดความตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรม อันเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญกับนวัตกรรมในกลุ่มเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากความสำคัญของการคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ดังกล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทย ซึ่งนิยมศึกษาในเชิงพัฒนาส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เพื่อพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ (รพีพล อินสุพรรณ และ ประสาท เนิ่งเฉลิม, 2563); (Siriporn Kruatong and Tussatrin Wannagatesiri, 2019) การสอนแบบใช้แผนที่ความคิด (สมพร หลิมเจริญ, 2552); (วิจิต ทองประเสริฐ, 2561) การฝึกแบบชิปปาโมเดล (ปกรณ์ รัตนทำ, 2561) ; (พชรกมล เต็มใจ, 2554) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (ปริญญา พวงจันทร์, 2556) การสอนแบบโครงงานร่วมกับสื่อสังคม (รุจโรจน์ แก้วอุไร และศรัณยู หมั่นเดช, 2557) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์ (synectics) (เบญจวรรณ ชีวานนท์, 2561) การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดตามแนวคิดคอนเน็คติวิสต์ซิม (ขจรพงษ์ ร่วมแก้ว, 2560) อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งไปที่เรื่องของผลผลิตจากการคิดสร้างสรรค์ที่ทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมได้ คือไม่สามารถสร้างผลงานหรือนวัตกรรมจากการคิดสร้างสรรค์ แต่เป็นการศึกษาในลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ผ่านบริบททางการเรียนในรายวิชาต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม และศิลปะ เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศก่อนหน้านี้ มักมุ่งเน้นศึกษาพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มของนักเรียนสายสามัญ และในระดับอุดมศึกษา แม้ว่าการจัดการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในบริษัทของโรงเรียนกลายเป็นเรื่องธรรมดาทั่วโลก (Cachia, R., & Ferrari, A., 2010); (Xianhan Huang et al., 2019) ที่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะและพัฒนาเยาวชนให้เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์จนก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมได้นั้นก็คือครู ครูมีบทบาทสำคัญในการดูแลความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Beghetto, R. A. , 2009); (Mullet, D. R., Willerson, A., Lamb, K. N., & Kettler, T., 2016) ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการศึกษาว่าครูจะมีความรู้ที่จำเป็นและทักษะในการบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน (Cachia, R., & Ferrari, A., 2010); (Plucker, J. A., Beghetto, R. A., & Dow, G. T., 2004) การที่ครูจะสามารถจัดการเรียนรู้ให้เยาวชนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมได้นั้น ควรที่จะได้รับการบ่มเพาะตั้งแต่ช่วงที่เรียนวิชาชีพครูในมหาวิทยาลัย โดยการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้ การคิดอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักศึกษาสู่การเป็นครูมืออาชีพในอนาคต โดยเฉพาะครูช่างอุตสาหกรรม เพราะในความเป็นจริง “การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะในครูช่างผู้สอนนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มประเภทวิชาอุตสาหกรรม เพราะในงานช่างอุตสาหกรรม นอกจากนักเรียนต้องมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแล้ว การคิดสร้างสรรค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนานวัตกรรม (สิทธิชัย แก้วเกื้อกุล, 2556) ดังนั้น การศึกษาการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม จึงมีบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะการทำงานสูง เพราะครูช่างอุตสาหกรรมจะเป็นกำลังสำคัญในการผลิตแรงงานของประเทศ จากทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) การอาชีวศึกษา จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม โดยมีเป้าหมายให้เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ในนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความคิดสร้างสรรค์นั้นไปสร้างนวัตกรรมในการสอน ซึ่งจะนำไปสอนให้กับนักเรียนกลุ่มอาชีวศึกษาประเภทวิชาอุตสาหกรรม โดยเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E Inquiry-Based Instructional Model) ได้แก่ 1) สร้างความสนใจ (Engage) 2) สำรวจ (Explore) 3) อธิบาย (Explain) 4) ขยายความรู้ (Elaborate) และ 5) ประเมิน (Evaluate) บูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) โดยนำมาบูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ของดีสกูล (D. school, 2015) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) 2) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) 3) การสร้างความคิด (Ideate) 4) การสังเคราะห์ต้นแบบ (Prototype) 5) การทดสอบต้นแบบ (Test) เพื่อให้ให้นักศึกษาเหล่านั้นที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบนวัตกรรมการสอนโดยจะ ใช้สอนนักเรียนอาชีวศึกษาที่จะกลายเป็นแรงงานสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเป้าหมาย ภายใต้โมเดลประเทศไทย 4.0 (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) และนำไปสู่การพัฒนาครูช่างที่สามารถสร้าง นวัตกรรมใหม่ ๆ ในแวดวงการศึกษาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรมระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องการพัฒนาวัตกรรมการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม: การวิจัยผลานวิธี ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาและรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่ SWUEC-G- 445/2564E โดยบทความวิจัยนี้จะนำเสนอการพัฒนาโปรแกรมฯ และศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรมระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental research) มีแบบแผนการทดลองแบบ Nonequivalent Control Group Design (ดุซงกี อินทรประเสริฐ, 2563) ที่มีการเปรียบเทียบกลุ่ม 2 กลุ่มที่มีการทดสอบก่อนและทดสอบหลัง โดยไม่มีการสุ่มคนเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (random assignment) แต่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีลักษณะคล้าย ๆ กัน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอยู่แล้วตามสภาพธรรมชาติ (intact groups) คือ นักเรียนในห้องเรียนสองห้องแล้วผู้วิจัยสุ่ม treatment ให้กลุ่มทั้งสอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนในวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน ข้อมูลจากสำนักงานวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อตอบสนองมติฐานว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมฯ มีระดับของคิดสร้างสรรค์ด้านมิติการคิดเพิ่มมากขึ้น

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์ ทั้งความหมาย แนวคิดทฤษฎีและองค์ประกอบ วิธีวัดการคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับแนวทางในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อใช้ในการสอน ทั้งความหมาย ความสำคัญ ประเภทและขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเป็นกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E Inquiry-Based Instructional Model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความสนใจ (Engage) 2) สำรวจ (Explore) 3) อธิบาย (Explain) 4) ขยายความรู้ (Elaborate) และ 5) ประเมิน (Evaluate) บูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) 2) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) 3) การสร้างความคิด (Ideate) 4) การสังเคราะห์ต้นแบบ (Prototype) 5) การทดสอบต้นแบบ (Test) โดยโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม ประกอบด้วย 10 กิจกรรม ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมครั้งละ 120 นาที โดยได้ผ่านการประเมินกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และกำหนดแบบการประเมินเป็นลักษณะ Rating Scale 1-5 เพื่อประเมินความสอดคล้องของกิจกรรม โดยรายการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ 1) จุดประสงค์ของกิจกรรม 2) เนื้อหาของกิจกรรม 3) การนำเสนอกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม 4) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ด้านมิติการคิด คือ แบบวัดความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์

เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพรูปร่างอุตสาหกรรมในมิติด้านการคิด ได้แก่ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ วัดโดยใช้แบบทดสอบแบบความเรียง (Essay test) ชนิด กิ่งความเร็ว (Speed test) ที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ (Verbal) และที่ใช้ภาพเป็นสื่อ (Figural) ทดสอบก่อนและหลังเรียน จำนวน 23 ข้อ 60 นาที โดยสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์ที่ครอบคลุมแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด ประยุกต์และดัดแปลงแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance, E. P., 1964) วอลเลซ และโคแกน (Wallach, M. A., & Kogan, N., 1965) และอภิชาติ เนินพรหม (อภิชาติ เนินพรหม, 2559) โดยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์โดยมีคะแนนรวม 215 คะแนน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดคล่อง หมายถึง ความสามารถของผู้ตอบในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว มีปริมาณการตอบมากในเวลาจำกัด คะแนนความคิดคล่องได้จากปริมาณคำตอบได้ในแต่ละกิจกรรม คะแนนความคิดคล่องจะได้จากกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ 2 และกิจกรรมที่ 3 โดยกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมที่ 2 ให้คะแนนกิจกรรมละ 40 คะแนน รวม 80 คะแนน และกิจกรรมที่ 3 ให้คะแนนความคิดคล่อง 20 คะแนน รวมคะแนนคิดคล่องทั้งหมดสูงสุด 100 คะแนน 2) ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถในการคิดได้หลายทิศทาง หลายประเภทหลายชนิด หลายกลุ่มและคำตอบไม่จำกัดอยู่ในกลุ่มหรือประเภทเดียวกัน โดยจะนำคำตอบมาจัดกลุ่ม จะได้คะแนนกลุ่มละ 1 คะแนน รวมเป็น 6 คะแนนการให้คะแนนความคิดยืดหยุ่นในกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมที่ 2 คะแนน ความคิดยืดหยุ่นกิจกรรมละ 12 คะแนน รวม 24 คะแนน และกิจกรรมที่ 3 คะแนน ความคิดยืดหยุ่น 8 คะแนน รวมคะแนนความคิดยืดหยุ่นทั้งหมดสูงสุด 32 คะแนน 3) ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถของผู้ตอบในการคิดสิ่งแปลกใหม่ไม่ซ้ำกับผู้อื่นทั้งคำตอบ โดยใช้เกณฑ์คำตอบที่มีผู้ตอบตั้งแต่ 1-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นความคิดแปลกใหม่และได้คะแนน 1 คะแนนคำตอบที่มีผู้ตอบมากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์เป็นความคิดธรรมดาได้คะแนน 0 คะแนน คะแนนความคิดริเริ่มได้จาก กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ 2 และกิจกรรมที่ 3 คะแนน รวมคะแนนความคิดริเริ่มทั้งหมดสูงสุด 30 คะแนน และ 4) ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความคิดในรายละเอียดที่นำมาตกแต่งให้สมบูรณ์แล้วทำให้ภาพชัดเจนและได้ความหมายสมบูรณ์โดยให้รายละเอียดแต่ละส่วน ส่วนละ 1 คะแนนความคิดละเอียดลออได้จาก กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมที่ 5 และกิจกรรมที่ 6 โดยกิจกรรมที่ 4 และกิจกรรมที่ 5 มีคะแนนความคิดละเอียดลออ รวม 48 คะแนน และกิจกรรมที่ 6 คะแนนความคิดละเอียดลออ 5 คะแนน รวมคะแนนความคิดละเอียดลออทั้งหมดสูงสุด 53 คะแนน โดยแบบวัดได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และทดลองใช้แบบวัด (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาจริงแต่มีความคล้ายคลึงกัน จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัด (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งหมดเท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งนี้ ได้แบ่งการดำเนินการทดลองออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะก่อนทดลอง ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ขอขออนุญาตเพื่อขอความร่วมมือทดลองกับกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการเพื่อขออนุญาตทำวิจัยในมนุษย์ จากนั้นติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารของคณะเพื่อเข้าจัดโปรแกรมฯ โดยใช้ระยะเวลาในการจัดโปรแกรม 1 ภาคเรียน พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 20 คน จากนั้นผู้วิจัยเตรียมการด้านแบบวัดความสามารถการคิดสร้างสรรค์และออกแบบนวัตกรรมในการสอน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทำ (pre-test) ก่อนระยะดำเนินการทดลอง 2) ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทดลองโดยให้โปรแกรมฯ กับกลุ่มทดลองเป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา โดยดำเนินกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้งโดยใช้เวลาหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนตามปกติ คือช่วงเวลา 16.00 น.-18.00 น. และ 3) ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์และออกแบบ

นวัตกรรมในการสอน อีกครั้ง (post-test) ทั้งนี้ เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วนักศึกษาในกลุ่มควบคุมจะได้รับกิจกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง เพิ่มเติมจากผู้วิจัยเพื่อความเท่าเทียมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลผลของการทดลองใช้โปรแกรมฯ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ใช้สถิติการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม (Independent t-test) และใช้สถิติการเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่ม (Paired sample t-test)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม พบว่า กิจกรรมในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมี 10 ครั้ง ครั้งละ 120 นาที ประกอบด้วย 1) กิจกรรมปฐมนิเทศให้ความรู้การสอนด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนและการคิดเชิงออกแบบ 2) การจัดการเรียนรู้ที่ดี เริ่มที่การทำความเข้าใจ 3) การจัดการเรียนรู้ที่ดี ติปัญหาให้แตก 4) ทางออกของปัญหา พัฒนานวัตกรรม 5) ออกแบบนวัตกรรมการสอน 6) ลงมือทำ นวัตกรรมที่ใช้ 7) ทดลองใช้นวัตกรรมการสอน 8) ขยับปรับเปลี่ยนเพื่อเปลี่ยนแปลง: การปรับปรุงนวัตกรรมการสอน 1 9) ขยับปรับเปลี่ยนเพื่อเปลี่ยนแปลง: การปรับปรุงนวัตกรรมการสอน 2 10) สรุปผลและประเมินนวัตกรรมการสอน ซึ่งขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมประกอบไปด้วย ชื่อกิจกรรมจุดประสงค์กิจกรรม แบ่งเป็น จุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ระยะเวลาของกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป สื่อและอุปกรณ์ และการประเมินผลการเรียนรู้กิจกรรม โดยมีผลประเมินความเหมาะสมดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม	
	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
1. จุดประสงค์ของกิจกรรม	4.70	0.48
2. เนื้อหาของกิจกรรม	4.73	0.46
3. การนำเสนอกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	4.77	0.43
4. การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้	4.60	0.52
รวมเฉลี่ย	4.72	0.45

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด (M =4.72, S.D.=0.45) ซึ่งรายการประเมินที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดอันดับที่หนึ่ง คือ การนำเสนอกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม (M =4.77, S.D.=0.43) อันดับที่สองคือ เนื้อหาของกิจกรรม (M =4.73, S.D.=0.46) อันดับที่สามคือ จุดประสงค์ของกิจกรรม (M =4.70, S.D.=0.48) และอันดับสุดท้ายคือ การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ (M =4.60, S.D.=0.52) ตามลำดับ

ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรมระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีดังนี้

1. ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด ก่อนการทดลอง แสดงดังตาราง 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด ก่อนการทดลอง

	M	S.D.	t-value	p-value
กลุ่มควบคุม	58.15	6.23	-0.61	.271
กลุ่มทดลอง	59.26	5.63		

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด ก่อนการทดลอง พบว่า กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 58.15 คะแนน (M= 58.15, S.D. = 6.23) ส่วนกลุ่มทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 59.26 คะแนน (M= 59.26, S.D. = 5.63) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -0.61, p = .271$)

2. ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด หลังการทดลอง แสดงดังตาราง 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด หลังการทดลอง

	M	S.D.	t-value	p-value
กลุ่มควบคุม	59.80	6.38	-9.96	.000
กลุ่มทดลอง	95.17	14.69		

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มของคะแนนจากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 59.80 คะแนน (M= 59.80, S.D. = 6.38) ส่วนกลุ่มทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 95.17 คะแนน (M= 95.17, S.D. = 14.69) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = -9.96, p = .000$)

3. ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มทดลอง จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด ก่อนและหลังการทดลอง แสดงดังตาราง 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มทดลอง จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด

กลุ่มทดลอง	M	S.D.	t-value	p-value
ก่อนการทดลอง	59.26	5.63	-10.94	.000
หลังการทดลอง	95.17	14.69		

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มทดลอง จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 59.26 คะแนน (M= 59.26, S.D. = 5.63) ส่วนหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 95.17 คะแนน (M= 95.17, S.D. = 14.69) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = -10.94, p = .000$)

4. ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มควบคุม จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด ก่อนและหลังการทดลอง แสดงดังตาราง 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มทดลอง จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด

กลุ่มควบคุม	M	S.D.	t-value	p-value
ก่อนการทดลอง	59.15	6.23	-0.82	.206
หลังการทดลอง	59.80	6.38		

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มควบคุม จากคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้านมิติการคิด พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 59.26 คะแนน (M= 59.26, S.D. = 5.63) ส่วนหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 95.17 คะแนน (M= 95.17, S.D. = 14.69) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-0.82$, $p=.206$)

อภิปรายผล

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E Inquiry-Based Instructional Model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความสนใจ (Engage) 2) สำรวจ (Explore) 3) อธิบาย (Explain) 4) ขยายความรู้ (Elaborate) และ 5) ประเมิน (Evaluate) อันเป็นรูปแบบที่มีพื้นฐานแนวคิดมาจากจิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist-Learning Theory) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งทั้ง 5 ขั้น เป็นวิธีปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศในการสอนวิทยาศาสตร์ (Baybee, R., & Landes, N. M., 1990) มาบูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) 2) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) 3) การสร้างความคิด (Ideate) 4) การสังเคราะห์ต้นแบบ (Prototype) 5) การทดสอบต้นแบบ (Test) อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งทำความเข้าใจสถานการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ เอื้อให้มีการผลิตซ้ำเพื่อทดสอบวิธีแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้และเหมาะสม (Brown, T., 2009) ซึ่งการนำแนวคิดทั้งสองประสานเข้าด้วยกัน เกิดเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย 1) จุดประสงค์ ได้แก่ จุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) ระยะเวลาของการทำกิจกรรม 3) การดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป 4) สื่อและอุปกรณ์ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น มี 10 ครั้ง โดยบูรณาการร่วมกัน 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ โดยเป็นสร้างความเข้าใจทั้งกลุ่มเป้าหมายและเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง ขั้นที่ 2) สำรวจและค้นหา สำรวจข้อมูลและค้นหาคำตอบใหม่ ๆ ที่หลากหลายสำหรับแก้ปัญหาขั้นที่ 3) ขั้นสรุปและอธิบาย นำคำตอบที่หลากหลายมาสังเคราะห์หาคำตอบที่ใช่ และนำไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมเพื่อใช้อธิบายสถานการณ์ปัญหาอื่นได้ ขั้นที่ 4) สร้างต้นแบบและทดสอบ คือ นำคำตอบที่ใช่มาสร้างต้นแบบและทดสอบเพื่อประเมินคำตอบโจทย์ ตรงใจ แก้ปัญหาได้ โดยกิจกรรมจะเน้น ทั้งหมดเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ในการออกสังเกตการณ์สอนระหว่างเรียน สอดคล้องกับ (Nielsen, D., & Thurber, S., 2016) ระบุว่า การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดเชื่อมโยงกับประสบการณ์ จินตนาการ ซึ่งลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบรีเฟล็กทีฟ (Reflective Learning) ที่มุ่งกระบวนการเชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้กับเหตุการณ์ใหม่ ๆ ปลุกฝังให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดด้วยตนเอง (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2558) อีกทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นการกระตุ้นความรู้ความเข้าใจเดิมของผู้เรียน และกระตุ้นให้สำรวจความสนใจเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ แนวคิดการกระตุ้นความรู้ความสนใจเพื่อนำมาสู่การเรียนรู้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Renninger, K.A., 1992) ที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจเดิมกับการเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนใจ โดย Renninger อธิบายว่า ระดับความสนใจของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความรู้เดิม (Prior Knowledge) และการเห็น

คุณค่าในแง่ของประโยชน์ในกิจกรรมที่ทำ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรม ผู้สอนควรกระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียนโดยตั้งคำถามปลายเปิดตามแนวคิดของกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และอภิปรายเกี่ยวกับประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้ก่อน จึงไปกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ภายหลังจากที่กระตุ้นความรู้และความสนใจของผู้เรียนแล้วผู้สอนจึงจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในการสอนตามแนวคิดของการคิดเชิงออกแบบ ทั้งนี้ครูผู้สอนสามารถที่จะส่งเสริมและสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้ 4 วิธี ได้แก่ 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจความคิดสร้างสรรค์ในประเด็นที่น่าสนใจ 2) ให้คุณค่ากับความคิดสร้างสรรค์ ยกย่อง และให้รางวัล 3) สอนนักเรียนเกี่ยวกับทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการคิดสร้างสรรค์ และ 4) ขจัดข้อจำกัดด้านความคิดสร้างสรรค์ ให้พื้นที่และกรอบในการคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียน เป็นต้น (Johnson, B., 2019)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรมระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า สามารถพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E Inquiry-Based Instructional Model) มาบูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดยการนำแนวคิดทั้งสองประสานเข้าด้วยกัน เกิดเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย 1) จุดประสงค์ ได้แก่ จุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) ระยะเวลาของการทำกิจกรรม 3) การดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป 4) สื่อและอุปกรณ์ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น มี 10 ครั้ง ซึ่งบูรณาการร่วมกัน 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ โดยเป็นสร้างความเข้าใจทั้งกลุ่มเป้าหมายและปัญหาอย่างลึกซึ้ง ขั้นที่ 2) สำรวจและค้นหา สำรวจข้อมูลและค้นหาคำตอบใหม่ๆ ที่หลากหลายสำหรับแก้ปัญหาขั้นที่ 3) ขั้นสรุปและอธิบาย นำคำตอบที่หลากหลายมาสังเคราะห์หาคำตอบที่ใช่ และนำไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมเพื่อใช้อธิบายสถานการณ์ปัญหาอื่นได้ ขั้นที่ 4) สร้างต้นแบบและทดสอบ คือ นำคำตอบที่ใช่มาสร้างต้นแบบและทดสอบเพื่อประเมินคำตอบใจที่ตรงใจ แก้ปัญหาได้ และโปรแกรมมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมฯ มีระดับของคิดสร้างสรรค์ด้านมิติการคิดเพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำโปรแกรมส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม ไปปรับใช้ในกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครูในสาขาอื่นๆ ต่อไปโดยประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบท และสามารถต่อยอดงานวิจัยโดยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ทุนพัฒนาบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2565 และข้อมูลจากส่วนหนึ่งในปริญญาานิพนธ์ การพัฒนานวัตกรรมในการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูช่างอุตสาหกรรม: การวิจัยผสมผสานวิธี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). กระทรวงอุตสาหกรรม ตอกย้ำโมเดล ประเทศไทย 4.0 ต่อยอด 5 กลุ่มเทคโนโลยี-อุตสาหกรรมเป้าหมาย สู่เวทีการค้าโลก. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2566 จาก <http://www.oie.go.th>
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2560). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน. กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา: กรุงเทพมหานคร.
- ขจรพงษ์ ร่วมแก้ว. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเปิดตามแนวคิดคอนเน็คติวิสต์ซิม เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ดุษฎี อินทรประเสริฐ. (2563). แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและการวิเคราะห์ทางสถิติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- เบญจวรรณ ชีวานนท์. (2561). การพัฒนาการฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้เทคนิคซินเนคติกส์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์เรื่องการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปกรณ รัตนท่า. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานตามรูปแบบชิปปาที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปริญญา พวงจันทร์. (2556). การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ในการทำโครงการ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐอินโดนีเซียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงการสำหรับโรงเรียนคู่พัฒนาไทย-อินโดนีเซีย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนและสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พชรภมร เต็มใจ. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบชิปปา โมเดล กับการสอนแบบ 4 MAT. ใน ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รพีพล อินสุพรรณ และประสาท เนื่องเฉลิม. (2563). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 15(2), 162-170.
- รุจโรจน์ แก้วอุไร และศรัณยู หมั่นเดช. (2557). 8 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงการร่วมกับโซเซียลมีเดียเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีการศึกษาและมีเดีย คอนเวอร์เจนซ์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 1(1), 1-17.
- วิจิต ทองประเสริฐ. (2561). การพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรมด้วยการบูรณาการการออกแบบโครงการและแผนผังความคิดสำหรับนักศึกษาทุนจากบริษัทกรูไทยการไฟฟ้า จำกัด. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 5 (1), 7-15.
- สมพร หลิมเจริญ. (2552). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). นวัตกรรมนำสู่อนาคตประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2560 ของ สศช. เรื่อง “ขับเคลื่อนแผนฯ 12 สู่อุตสาหกรรมประเทศไทย”. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการศึกษาไทย ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

- สิทธิชัย แก้วเกื้อกุล. (2556). เอกสารโครงการประชุมวิชาการนานาชาติทางด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2014 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี วันที่ 22-24 มกราคม 2557 ณ โรงแรมเอ็มเพรส เชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล. (2558). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยการเป็นผู้เรียนแบบบริเฟล็กทีฟ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 7(1), 1-13.
- อภิชาติ เนินพรหม. (2559). การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางการคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Baybee, R., & Landes, N. M. (1990). Science for Life and Living: An Elementary School Science Program from Biological Sciences Improvement Study (BSCS). The American Biology Teacher, 52(2), 92-98.
- Beghetto, R. A. . (2009). In search of the unexpected: Finding creativity in the micromoments of the classroom. Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 3(1), 2–5.
- Brown, T. (2009). Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation. New York: Harper and Collins.
- Cachia, R., & Ferrari, A. (2010). Creativity in Schools: A Survey of Teachers in Europe. Retrieved April 2, 2022, from <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC59232.pdf>.
- D. school. (2015). Design Thinking Bootcamp Bootleg. Retrieved April 1, 2022, from <https://www.slideshare.net/UtaiSukviwatsirikul/design-thinking-bootcamp-bootleg>
- Johnson, B. (2019). 4 Ways to develop creativity in students. Retrieved May 10, 2022, from <https://www.edutopia.org/article/4-ways-develop-creativity-student>
- Mullet, D. R., Willerson, A., Lamb, K. N., & Kettler, T. (2016). Examining teacher perceptions of creativity: A systematic review of the literature. Thinking Skills and Creativity, 21, 9–30.
- Nielsen, D., & Thurber, S. (2016). The secret of the highly creative thinker: How to make connections others don't. Amsterdam: BIS Publishers.
- Plucker, J. A., Beghetto, R. A., & Dow, G. T. (2004). Why isn't creativity more important to educational psychologists? Potentials, pitfalls, and future directions in creativity research. Educational Psychologist, 39(2), 83–96.
- Renninger, K.A. (1992). Individual interest and development: implications for theory and practice. Retrieved May 4, 2023, from <https://psycnet.apa.org/record/1992-97926-015>
- Siriporn Kruatong and Tussatrin Wannagatesiri. (2019). Science Student Teachers' Designing Ability to Create Creativity STEM Lessons. In In Proceeding of ISET2019 The 7th International Conference for Science Educators and Teachers. Garden Cliff Resort & Spa Pattaya, Chonburi, Thailand.
- Torrance, E. P. (1964). Encouraging creativity in the classroom. Iowa WM.C: Brown Company.
- Wallach, M. A., & Kogan, N. (1965). Modes of thinking in young children. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Xianhan Huang et al. (2019). What really counts? Investigating the effects of creative role identity and self-efficacy on teachers' attitudes towards the implementation of teaching for creativity. *Teaching and Teacher Education*, 84(2019), 57-65.

แนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร* GUIDELINES FOR TRAFFIC MANAGEMENT IN BANGKOK

นฤตลภัสสร จักษุเดโชวิชย์

Naruedolrapassorn Jaksudechovanith

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย

Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: Naruedolrapassorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะ 2) ศึกษาปัจจัยด้านกายภาพการจราจร 3) ศึกษาการบังคับใช้กฎหมาย และ 4) ได้แนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้คนที่ใช้การจราจรบนถนน จำนวน 400 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. ปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะ พบมากที่สุด คือ ขับรถช้าแล้วแซงขวา เมาแล้วขับ ขับรถโดยใช้ความเร็วสูง ไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร เปิดไฟตัดหมอก โดยไม่จำเป็น ขับรถหรือจอดรถบนทางเท้า ไม่ใช้สัญญาณไฟเลี้ยว ขับรถคร่อมเลนไปมา ง่วงแล้วขับ ขับรถจี้หลังกระชั้นชิด 2. ปัจจัยด้านกายภาพมีการปรับปรุงหรือต่อเติมถนนหรือสถานที่บริเวณเส้นทางการจราจร มีทางร่วมทางแยกเยอะเก็นไป ทางม้าลายมีเยอะเก็นความจำเป็น สัญญาณไฟจราจรไม่ชัดเจน สิ่งกีดขวางการจราจร ถนนชำรุดเสียหาย ถนนกว้างไม่เท่ากัน ตรอก/ซอก/ซอย ทำให้รถแทรกเส้นทางการจราจร 3. การบังคับใช้กฎหมายในเขตกรุงเทพมหานคร มีการปรากฏกายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประชาสัมพันธ์ความปลอดภัยบนท้องถนน การตั้งจุดตรวจ/จุดสกัด การตั้งด่านตรวจแอลกอฮอล์ และการตั้งด่านกวดขันวินัยจราจร 4. แนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบของการบริหารจัดการจราจร บทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร ปัจจัยที่สามารถรวมทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่ และรูปแบบของการจัดการการจราจรที่ดี

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการ, การจราจร, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to: 1) study the behavioral problems of vehicle drivers, 2) study road infrastructure conditions, 3) study law enforcement, and 4) obtain guidelines for traffic management in Bangkok. The mixed research method was utilised. The 400 key informant samples using road traffic were selectively chosen. Questionnaires and in-depth interviews were research tools. The frequency, percentage, mean, and standard deviation were used for research statistics. The results of the research revealed that: 1) The most common behavioral problems of vehicle drivers were slow driving, overtaking right, drunk driving, and driving over the speed limit, not obeying traffic signs, turning on the fog lights which made unnecessary driving or parking

on the sidewalk, unutilised signal indicator, driving back and forth across the lane, drowsy driving. 2) Road infrastructure conditions, numerous road work sites such as improvement, added roads, unnecessary intersections and numerous pedestrian crossings, unclear traffic lights, traffic barriers, damaged road, the uneven in width roads, vehicles from alleys/aloks/alleys causing interference with traffic. 3) For Law enforcement in Bangkok, the presence of police officers, road safety publications, checkpoints/extraction points, alcohol roadside breath testing stations, and setting up checkpoints to tighten traffic discipline. 4) Guidelines for traffic management in Bangkok, an element of traffic management, roles and responsibilities of the traffic police in preventing and solving traffic accidents, factors that can be included to predict the traffic accident, prevention behavior of drivers and a form of good traffic management.

Keywords: management guidelines, traffic, Bangkok

บทนำ

การคมนาคมเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของประชากรในยุคปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยเฉพาะในมิติด้านการคมนาคมที่ในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาเครื่องยนต์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่พยายามคิดค้น ประดิษฐ์ และพัฒนาสิ่งต่างๆ ที่จะสามารถทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีการอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ระบบการขับเคลื่อนความเป็นไปของโลกจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นั้นหมายถึงในยุคที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์หรือยุคในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ยานพาหนะในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดสภาวะต่างๆ มากมายในโลกใบนี้ (เยวาลักษณ์ ศิริสุวรรณ, 2556)

การเพิ่มขึ้นของยานพาหนะจึงก่อให้เกิดปัญหาการจราจรที่นับวันจะสร้างปัญหาเพิ่มมากขึ้นและยังไม่สามารถแก้ไขได้โดยเฉพาะบริเวณห้างสรรพสินค้าหรือเขตเมือง อีกทั้งปัญหาการซ่อมแซมหรือก่อสร้างเพิ่มเติม ที่ทำให้เส้นทางการจราจรติดขัด ไม่สามารถใช้เส้นทางได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้สิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรคือการวางผังเมืองที่ไม่ได้แบ่งตามสัดส่วนที่เหมาะสม ประกอบกับการขยายถนนหนทาง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ การขยายกิจการเพื่อต่อยอดทางธุรกิจ เช่น ศูนย์การค้าหรือสถานประกอบการต่างๆ ทำให้ต้องใช้เนื้อที่บริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและยังมีผู้คนจากพื้นที่อื่นเดินทางมาใช้บริการพื้นที่เหล่านั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาการติด การไม่มีระเบียบวินัยของประชาชนบางกลุ่ม การไม่เคารพกฎจราจร ที่นำมาซึ่งอุบัติเหตุบนท้องถนน ทำให้เกิดรถติด และในแหล่งชุมชนที่ก่อให้เกิดสภาวะเป็นพิษทางสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นมากมายจนขยายตัวเป็นวงกว้าง (กรมการขนส่งทางบก, 2566) การประเมินสภาพจราจรทั่วโลก เมื่อปี 2022 พบว่าผู้คนที่มหานครลอนดอนใช้รถใช้ถนนเสียเวลากับรถติดมากกว่า 156 ชั่วโมงต่อปีแล้ว ผู้คนที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้รถใช้ถนนเสียเวลากับรถติดมากกว่า 67 ชั่วโมงต่อปี ของประเทศที่มีสภาพการจราจรติดขัดที่สุดในโลก (Inrix, 2023)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รายงานสภาวะสังคมไทย พบว่าความเคลื่อนไหวทางสังคม ด้านอุบัติเหตุจราจรของปี 2565 ตลอดปี 2565 มีการรับแจ้งผู้ประสบภัยรวม 941,084 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.9 เป็นผู้เสียชีวิต 14,907 ราย (เฉลี่ยวันละ 40.8 คน) เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ร้อยละ 9.4 แบ่งเป็นชายร้อยละ 64.0 และหญิงร้อยละ 35.9 ซึ่งหากพิจารณาเป็นช่วงอายุ พบว่า กลุ่มอายุ 36 – 60 ปี มีจำนวนมากที่สุดที่ร้อยละ 26.5 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 1 – 14 ปี ที่ร้อยละ 23.8 และช่วงอายุ 25 – 35 ปี ร้อยละ 18.0 สำหรับผู้บาดเจ็บสะสมและทุพพลภาพมีจำนวน 926,000 ราย และ 177 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 และ 9.3 ตามลำดับ ขณะที่ประเภทรถที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 56.0 และวันที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด คือวันจันทร์

ช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุดเวลา 18.00 - 21.59 น. (ร้อยละ 24.8) รองลงมาเป็นช่วงเวลา 14.00 - 17.59 น. (ร้อยละ 24.3) โดยจังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บสะสมสูงสุดได้แก่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผู้เสียชีวิตรวม 921 ราย และผู้บาดเจ็บสะสมรวม 117,921 ราย รองลงมา คือจังหวัดนครราชสีมา มีผู้เสียชีวิต 544 ราย และผู้บาดเจ็บสะสมรวม 34,150 ราย ส่วนจังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตน้อยสุด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสงคราม มีผู้เสียชีวิต 36 ราย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการจราจรใน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการการจราจร และให้ได้แนวทางการจัดการการจราจร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะ
2. ศึกษาปัจจัยด้านกายภาพการจราจร
3. ศึกษาการบังคับใช้กฎหมาย
4. ได้แนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเขตกรุงเทพมหานคร และทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary study) ที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นำ ข้อมูล และแนวคิดที่รวบรวมได้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการร่างข้อคำถาม และประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อให้ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษา ร่างข้อคำถาม และประเด็นที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่างข้อคำถาม และประเด็นในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง และ ทำการลงพื้นที่ค้นคว้าภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) นำแบบสอบถามที่ได้ ลงพื้นที่ค้นคว้าภาคสนาม (Field Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น และเสนอแนะทั่วไปเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในเรื่องแนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended Question) แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม เป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ระดับอันดับ (Ordinal Scale) และระดับ จำนวนเต็ม (Ratio Scale) ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งการทำงาน ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้ นำแบบสอบถามที่ได้ลงพื้นที่ค้นคว้าภาคสนาม(Field Research) แล้วเก็บข้อมูลจากกลุ่ม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาตรวจให้คะแนนหาค่าร้อยละ (Percentage), X หรือ ค่าเฉลี่ย (Mean), S.D. หรือค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาแยกหมวดหมู่สรุปและเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา การประมวลผลข้อมูล กระทำโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย การแปลความหมายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานครเป็นข้อมูลระดับนามอัตราส่วน(Interval Scale) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อคำถาม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ถนนไม่สมบูรณ์ขาดประสิทธิภาพ ปัญหาการจัดการผังเมืองและการดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมือง ปัญหาการเพิ่มขึ้นของรถยนต์และประชากร พฤติกรรมของผู้ใช้รถใช้ถนน การบังคับใช้กฎหมายและปัญหาการบริหารงานจราจร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการจัดการจราจร ได้แก่ การบริหารจัดการจราจร การมีส่วนร่วมสร้างวินัยจราจรส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร สูงสุด โดยปัจจัยสำคัญ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ และการติดตามอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการสร้างวินัยผู้กำกับจราจรส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร 3) ด้านความมีเอกภาพของหน่วยงานในการบริหารจัดการ การลดอุบัติเหตุทางถนน พบว่า ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนของกรุงเทพมหานคร มีการบูรณาการทำงาน ระหว่างหน่วยงานที่สำคัญ 3 หน่วย คือ สำนักงานจราจรและขนส่งกรุงเทพมหานคร กรมการขนส่งทางบก และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีบริการจราจร

การใช้เทคโนโลยีบริการจราจร ได้แก่ 1) ระบบควบคุมการจราจรอัจฉริยะเป็น พื้นี่ และระบบฐานข้อมูลจราจร Real-Time พบว่า สามารถช่วยปรับปรุงการควบคุมการจราจรในด้านระบบข้อมูลจราจร (Traffic Information System) ทำหน้าที่แสดงสภาพการจราจรแบบ Real-Time ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และด้านระบบควบคุมการจราจรแบบอัจฉริยะ (Intelligent Traffic Control System) โดยข้อมูลที่ได้จะถูกรวบรวมเพื่อใช้คำนวณรูปแบบการปรับปรุงสัญญาณไฟจราจรให้มีความเหมาะสมกับสภาพการจราจรที่เกิดขึ้นจริง ในขณะนั้น 2) การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยสนับสนุนการควบคุมสัญญาณไฟจราจรอัจฉริยะ พบว่า แบบจำลองการจราจร All Data ที่ได้สร้างขึ้นใช้การวิเคราะห์การออกแบระยะเวลาสัญญาณไฟจราจรโดยอาศัยข้อมูลอัตราการไหลของการจราจร จะ ทำให้ได้ระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการควบคุมสัญญาณไฟจราจรที่มีประสิทธิภาพดีที่สุด และพบว่าการคำนวณหาค่ารอบเวลาสัญญาณไฟจราจร (Cycle Time) ที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ส่งผลให้ค่าความล่าช้าของเวลาเฉลี่ย (Average Delay Time) ของทั้ง ระบบมีค่ามากขึ้น แสดงให้เห็นว่าอัตราการไหลของการจราจรที่ถูกต้องจากแบบจำลอง ส่งผลต่อการออกแบ สัญญาณไฟจราจรที่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบ ควบคุมสัญญาณไฟจราจร ทั้งนี้เพื่อให้ยานพาหนะสามารถผ่านแยกกันๆ ไปด้วยระยะเวลาที่น้อย การปรับปรุงสัญญาณไฟจราจรบริเวณทางแยกพร้อมกับการเพิ่มช่องจราจรบริเวณสะพานต่างระดับ มีความเหมาะสมกับโครงข่ายถนนและสะพาน การติดตั้งอุปกรณ์เฝ้ามองการจราจร เครื่องตรวจวัดสภาพอากาศ และป้ายแบบเปลี่ยนข้อความได้ (Variable message sign, VMS) ควบคุมกับการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจนับปริมาณจราจรอีกด้วย แนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้ข้อมูลที่ได้จากอุปกรณ์ตรวจวัดสภาพการจราจรที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ศึกษามี 4 รูปแบบหลัก คือ (1) ระบบการให้ข้อมูลผู้เดินทางขั้นสูง (Advanced traveler information systems, ATIS), (2) การจัดการจราจรตามแนวสายทาง (Corridor traffic management), (3) ระบบตรวจจับอุบัติเหตุอัตโนมัติ (Automated incident detection, AID) และ (4) การวัดประสิทธิภาพของสายทาง (Performance measurement) 5) ด้านเทคโนโลยีในการจราจรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร โดยใช้ด้านเทคโนโลยี ของกองบังคับการตำรวจจราจร กรุงเทพมหานคร พบว่า การปฏิบัติการเรื่องระบบกล้องตรวจจับความเร็ว มีส่วนช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ทางถนนได้เป็นอย่างดี และกองบังคับการตำรวจจราจร สามารถใช้สื่อโซเชียลต่างๆ เช่น Facebook, Twitters, Instagram ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารการจราจร และอุบัติเหตุต่างๆ ให้ประชาชนรับรู้ได้เป็น อย่างดี การใช้แอปพลิเคชันกลุ่มไลน์ (Line) พุดคุย รายงาน แจ้งข้อมูลข่าวสารและปัญหา การปฏิบัติ งานภายในสายงาน ระบบกล้องตรวจจับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร (Red Light Camera) มีส่วนช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ได้เป็นอย่างดี มีการอบรมและแนะนำเทคโนโลยี การจราจรใหม่ ๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ทุก ๆ คน เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน และเทคโนโลยีที่ใช้อยู่ใน กองบังคับการตำรวจจราจร มีความ

เหมาะสมต่อผู้ที่ปฏิบัติงานและสภาพการณ์ ตำรวจจราจรที่มีประสบการณ์ทำงานสายจราจร 7-9 ปี เห็นว่าการจัดการด้านความปลอดภัยในการป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนนโดยใช้หลักวิศวกรรมในการจัดการแก้ไขปัญหาได้ดี เช่น ความกว้างของถนน สัญญาณไฟจราจร เครื่องหมายจราจร ส่วนตำรวจจราจรที่มีประสบการณ์ทำงาน สายจราจร 10 ปีขึ้นไป เห็นว่าการจัดการด้านความปลอดภัยในการป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนน โดยใช้การจัดการด้านเทคโนโลยีในการจราจร เช่น กล้องตรวจจับความเร็ว กล้องตรวจจับรถฝ่าฝืนสัญญาณ ไฟจราจร (Red Light Camera) มีการจัดการได้ดี

ผลวิจัยเชิงปริมาณ ปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็น เพศชาย จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 76.25 และเพศหญิง จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.25 มีอายุ 18-28 ปี จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 73.50 อายุ 29-39 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 อายุ 40-49 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็น ร้อยละ 6.50 และอายุ มากกว่า 50 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 มีระดับการศึกษา ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอน ปลาย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 ระดับ การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 ระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 และระดับการ ศึกษาปริญญาตรี ขึ้นไป จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 159 คน คิด เป็น ร้อยละ 39.75 อาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 อาชีพพนักงาน บริษัท/รับจ้างจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 อาชีพ ธุรกิจ ส่วนตัว จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 ส่วนปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร มากที่สุด คือ ขับรถช้าแล้วแซงขวา 312 คน คิดเป็นร้อยละ 78.00 เมาแล้วขับ 303 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75 ขับ รถโดยใช้ความเร็วสูง 256 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 ไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00 เปิดไฟตัดหมอก โดยไม่จำเป็น 207 คน คิดเป็นร้อยละ 51.75 ขับรถหรือจอดรถบนทางเท้า 186 คน คิด เป็นร้อยละ 46.50 ไม่ใช้สัญญาณไฟเลี้ยว 220 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 ขับรถคร่อมเลนไปมา 155 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.75 ง่วงแล้วขับ 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 ขับรถจี้หลังกระชั้นชิด 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	307	76.25
	หญิง	93	23.25
อายุ	18-28	294	73.50
	29-39	62	15.50
	40-49	26	6.50
	มากกว่า 50 ปี	18	4.50
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	23	5.75
	ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	152	38.00
	ปวส./อนุปริญญา	81	20.25
	ปริญญาตรีขึ้นไป	144	36.00
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	159	39.75
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	107	26.75
	พนักงาน บริษัท/รับจ้าง	115	28.75
	ธุรกิจส่วนตัว	49	12.25

ตารางที่ 2 ปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัญหาพฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขับรถแซงขวา	312	78.00
เมาแล้วขับ	303	75.75
ขับรถโดยใช้ความเร็วสูง	256	64.00
ไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร	248	62.00
เปิดไฟตัดหมอกโดยไม่จำเป็น	207	51.75
ขับรถหรือจอดรถบนทางเท้า	186	46.50
ไม่ใช้สัญญาณไฟเลี้ยว	220	45.00
ขับรถคร่อมเลนไปมา	155	38.75
ง่วงแล้วขับ	144	36.00
ขับรถจี๊ดหลังกระชั้นชิด	115	28.75

ลักษณะกายภาพการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร การปรับปรุงหรือต่อเติมถนนหรือสถานที่บริเวณเส้นทาง การจราจร 364 คน คิดเป็นร้อยละ 91.00 มีทางร่วมทางแยกเยอะเกินไป 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.75 ทางม้าลายมีเยอะเกินความจำเป็น 322 คน คิดเป็นร้อยละ 80.50 สัญญาณไฟจราจรไม่ชัดเจน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 77.75 สิ่งกีดขวางการจราจร 288 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 ถนนชำรุดเสียหาย 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.50 ถนนกว้างไม่เท่ากัน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 ตรอก/ซอก/ซอย ทำให้รถแทรกเส้นทางจราจร 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75

ปัจจัยด้านกายภาพการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร การปรับปรุงหรือต่อเติมถนนหรือสถานที่บริเวณเส้นทาง การจราจร 364 คน คิดเป็นร้อยละ 91.00 มีทางร่วมทางแยกเยอะเกินไป 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.75 ทางม้าลายมีเยอะเกินความจำเป็น 322 คน คิดเป็นร้อยละ 80.50 สัญญาณไฟจราจรไม่ชัดเจน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 77.75 สิ่งกีดขวางการจราจร 288 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 ถนนชำรุดเสียหาย 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.50 ถนนกว้างไม่เท่ากัน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 ตรอก/ซอก/ซอย ทำให้รถแทรกเส้นทางจราจร 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75

ตารางที่ 3 ลักษณะกายภาพการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

ลักษณะกายภาพการจราจร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การปรับปรุงหรือต่อเติมถนนหรือสถานที่บริเวณเส้นทางจราจร	364	91.00
มีทางร่วมทางแยกเยอะเกินไป	327	81.75
ทางม้าลายมีเยอะเกินความจำเป็น	322	80.50
สัญญาณไฟจราจรไม่ชัดเจน	311	77.75
สิ่งกีดขวางการจราจร	288	72.00
ถนนชำรุดเสียหาย	262	65.50
ถนนกว้างไม่เท่ากัน	242	60.50
ตรอก/ซอย ทำให้รถแทรกเส้นทางจราจร	199	49.75

การบังคับใช้กฎหมายในเขตกรุงเทพมหานคร การปรากฏกายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 การประชาสัมพันธ์ความปลอดภัยบนท้องถนน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 86.00 การตั้งจุดตรวจ/จุดสกัด 285 คน คิดเป็นร้อยละ 71.25 การตั้งด่านตรวจแอลกอฮอล์ 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 การตั้งด่านกวดขันวินัยจราจร 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.25

ตารางที่ 4 การบังคับใช้กฎหมายในเขตกรุงเทพมหานคร

การบังคับใช้กฎหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การปรากฏกายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	368	92.00
การประชาสัมพันธ์ความปลอดภัยบนท้องถนน	344	86.00
การตั้งจุดตรวจ/จุดสกัด	285	71.25
การตั้งด่านตรวจแอลกอฮอล์	89	22.25
การตั้งด่านกวดขันวินัยจราจร	197	49.25

แนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานครมีองค์ประกอบของการบริหารจัดการจราจร กรุงเทพมหานคร 4 องค์ประกอบได้แก่ ความมีเอกภาพของหน่วยงานการใช้เทคโนโลยีบริการจราจร การสร้างวินัยผู้กำกับจราจรและการมีส่วนร่วมสร้างวินัยจราจรสอดคล้องการมีส่วนร่วมฝึกสร้างวินัยการจราจร บทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร ปัจจัยที่สามารถรวมทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในพื้นที่เขตตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านการรับรู้ ได้แก่ (1) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร (2) เจตนาเชิงพฤติกรรมต่อการป้องกันอุบัติเหตุจราจร และ (3) การรับรู้ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการปฏิบัติ และ 2) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ และเพศโดยปัจจัยดังกล่าว สามารถรวมทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ด้านการสร้างวินัยผู้กำกับจราจรด้านความมีเอกภาพของหน่วยงาน ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในกรุงเทพมหานคร พบว่าศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนของกรุงเทพมหานครมีการบูรณาการทำงาน ระหว่างหน่วยงานที่สำคัญ 3 หน่วย คือ กรุงเทพมหานคร กรมการขนส่งทางบกและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านการใช้เทคโนโลยีบริการจราจรและรูปแบบการจัดการจราจรกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากเป็น เพศชาย มีอายุ 18-28 ปี มีระดับการศึกษา ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ส่วนปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ ขับรถช้าแล้วแซงขวา เมาแล้วขับ ขับรถโดยใช้ความเร็วสูง ไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร เปิดไฟตัดหมอก โดยไม่จำเป็น ขับรถหรือจอดรถบนทางเท้า ไม่ใช้สัญญาณไฟเลี้ยว ขับรถคร่อมเลนไปมา ง่วงแล้วขับ ขับรถจี้หลังกระชั้นชิด

ปัจจัยด้านกายภาพการจราจรในเขตกรุงเทพมหานครมีการปรับปรุงหรือต่อเติมถนนหรือสถานที่บริเวณเส้นทางการจราจร มีทางร่วมทางแยกเยอะเกินไป ทางม้าลายมีเยอะเกินความจำเป็น สัญญาณไฟจราจรไม่ชัดเจน สิ่งกีดขวางการจราจร ถนนชำรุดเสียหาย ถนนกว้างไม่เท่ากัน ตรอก/ซอก/ซอย ทำให้รถแทรกเส้นทางการจราจร

การบังคับใช้กฎหมายในเขตกรุงเทพมหานครมีการปรากฏกายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประชาสัมพันธ์ความปลอดภัยบนท้องถนน การตั้งจุดตรวจ/จุดสกัด การตั้งด่านตรวจแอลกอฮอล์ และการตั้งด่านกวดขันวินัยจราจร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย สมัครสมาน ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

สาเหตุของปัญหาและอุปสรรค ในการแก้ไขปัญหาจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้ ดังนี้ คือถนนไม่สมบูรณ์ขาดประสิทธิภาพ ปัญหาการจัดการผังเมือง และการดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมือง ปัญหาการเพิ่มขึ้นของรถยนต์และประชากร พฤติกรรมของผู้ใช้รถใช้ถนน การบังคับใช้กฎหมาย และ ปัญหาการบริหารงานจราจร (เอกชัย สมัครสมาน, 2544)

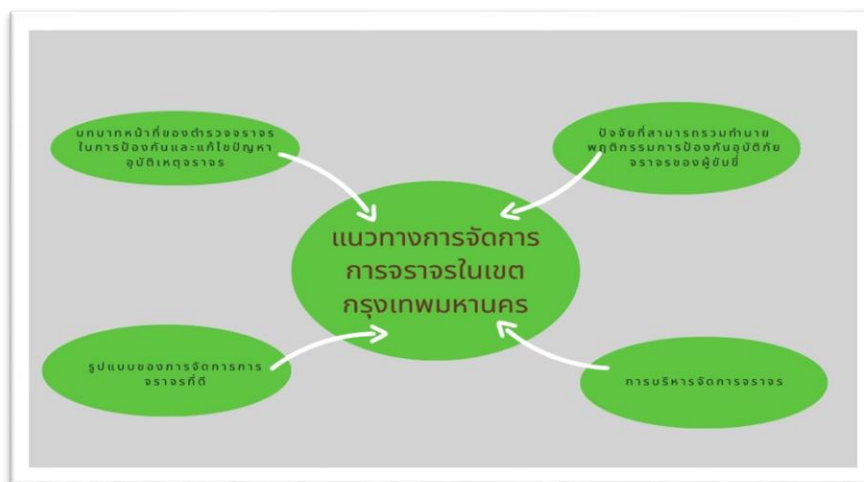
แนวทางการจัดการการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร มุ่งองค์ประกอบของการบริหารจัดการจราจร กรุงเทพมหานคร 4 องค์ประกอบได้แก่ ความมีเอกภาพของหน่วยงานการใช้เทคโนโลยีบริการจราจร การสร้างวินัยผู้กำกับจราจร และการมีส่วนร่วมสร้างวินัยจราจร สอดคล้องกับการวิจัยของ (อิซพจน์ ยอดทอง และ อาณัฐชัย รัตตกุล, 2019) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการการจราจรกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ ความมีเอกภาพของหน่วยงานการใช้เทคโนโลยีบริการจราจร การสร้างวินัยผู้กำกับจราจร และการมีส่วนร่วมสร้างวินัยจราจร ทั้งนี้ การบริหารจัดการการจราจรกรุงเทพมหานครจะเกิดประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริงต้องมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือผู้ใช้รถใช้ถนนและผู้กำกับวินัยจราจรหรือเจ้าพนักงานจราจรเป็นสำคัญ (อิซพจน์ ยอดทอง และอาณัฐชัย รัตตกุล, 2019) การมีส่วนร่วมฝึกสร้างวินัยการจราจร ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรสูงสุด โดยปัจจัยสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม ของ ภาคีเครือข่าย การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร จัดการและการติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและการดำเนินงานแก้ไขหรือป้องกัน รวมถึงช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะความรู้ประสบการณ์ เครื่องมือ อีกทั้งยังช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาความสำคัญของการจัดตั้งศาลจราจรในประเทศไทย พบว่า การแก้ไขปัญหการจราจรของประเทศไทยควรเริ่มจากการแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ โดยการสร้างกลไกที่จะกระตุ้นจิตสำนึกและวินัยการจราจร กรุงเทพมหานคร ควรเร่งสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนทุกระดับให้ตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการจราจร เช่น โครงการสร้างอาสาจราจรจิตสาธารณะ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาจราจรทั้งในระดับชุมชนและสังคม โครงการเยาวชนรักวินัยจราจร เพื่อปลูกฝังการสร้างวินัยจราจรแก่เยาวชนตั้งแต่เล็กโดยเริ่มจากโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ พงศกร สวัสดิ์จันทร์ และ พชร สันทัด. ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหอุบัติเหตุจราจรด้านบุคคล รัฐสภามีใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจจราจร และงานในหน้าที่ตำรวจจราจรเหมาะสมกับความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี ขณะที่ปฏิบัติหน้าที่รัฐสภาว่าอันตรายจะเกิดขึ้นกับตัวเมื่อไรก็ได้ และรู้สึกว่าคุณภาพทรุดโทรมลงเมื่อเข้ามาทำงานจราจร มีการเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับการจราจร และอาสาสมัครเข้าอบรมเรื่องการเกิดอุบัติเหตุทางถนน การประสานงานผู้บังคับบัญชามีการกำกับดูแลการปฏิบัติงานจราจรอย่างใกล้ชิด และจัดสวัสดิการให้กับตำรวจจราจรในด้านของอุปกรณ์ช่วยป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจร เช่น แวนตาดำ หมวกตำรวจจราจร เสื้อสะท้อนแสง หน้ากากอนามัยที่ป้องกัน อัน PM 2.5 ได้ เป็นต้น (พงศกร สวัสดิ์จันทร์ และ พชร สันทัด , 2021) ซึ่งที่กล่าวมานั้น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์ สุขคง ศึกษาเรื่อง การป้องกัน อุบัติเหตุของตำรวจจราจรในการปฏิบัติหน้าที่ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจจราจร แผนก 2 กองกำกับการ 1 กองตำรวจน้ำ(สน.ท่าเรือ) ผลการศึกษารายงานพบว่า สำหรับการใช้อุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุของตำรวจจราจร บัญชาการมีการใช้อุปกรณ์ประจำตัวเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทั้ง 2 ด้าน คือ ยานพาหนะที่ใช้ในงานจราจร ทั้งยานพาหนะรถจักรยานยนต์ ยานพาหนะรถยนต์ รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ที่สวมใส่ทั้งการใช้หมวกตำรวจจราจร การใช้แว่นตา การใช้เครื่องกรองอากาศ การใช้เสื้อสะท้อนแสงและการใช้กระบังสะท้อนแสงอยู่ในระดับมาก ส่วนทัศนคติของตำรวจจราจรในการให้ความสำคัญกับการใช้อุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุ พบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติในการให้ความสำคัญในด้าน การใช้อุปกรณ์กันลัมสำหรับรถจักรยานยนต์ การติดสัญญาณ (ไฟแดง) ที่รถจักรยานยนต์ การตรวจสภาพรถยนต์ การติดสัญญาณไปที่รถยนต์ การตรวจสภาพรถยนต์ การสวมหมวกตำรวจจราจร การสวมแว่นตา (ดำ) การสวมเครื่องกรองอากาศ การสวมเสื้อสะท้อนแสง และการใช้กระบังสะท้อนแสง (ประจักษ์ สุข คง, 2000) และผลการวิจัยของ โสพรรณ โพทะยะ ได้ทำการศึกษาปัจจัย ทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในพื้นที่เขตตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในพื้นที่เขตตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการรับรู้ (การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร เจตนาเชิง

พฤติกรรมต่อการป้องกันอุบัติเหตุจราจร และการรับรู้ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการปฏิบัติ) และ ปัจจัยด้านบุคคล (อายุ และเพศโดยปัจจัยดังกล่าว สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ (โสพรรณ โปะทะยะ, 2022) ด้านการสร้างวินัยผู้กำกับจราจร ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร สอดคล้องกับผลการศึกษาระบบ การบริหารจัดการกำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วย ปัจจัยหลายด้านและด้านที่สำคัญสูงสุดคือ ปัจจัยทางด้านกำลังพลที่เพียงพอและมีความสมดุลกับภาระรับผิดชอบ และกำลังพลทุกนายต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะ และความสัมพันธ์ขานงานจราจรอย่างเป็นระบบ รวมถึงผู้บังคับบัญชาต้องให้ความสำคัญและเอาใจใส่ ผู้ปฏิบัติงานเสมอเพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่งานจราจร ควรเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนโดยการบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด เช่น กวดขันผู้ขับขี่ยานพาหนะทุกชนิดให้ปฏิบัติตามกฎจราจร ถ้าพบว่ากระทำความผิดบนถนนเส้นทางใดต้องมาเป็นอาสาจราจรบนถนนเส้นนั้น เป็นต้น สอดคล้องกับ พงศกร สวัสดิ์จันทร์ ได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ ของตำรวจจราจร ในการจัดการความปลอดภัยและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ในเขตกรุงเทพมหานคร ยุคไทยแลนด์ 4.0 การดำเนินการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ การจราจรโดยใช้หลักด้านวิศวกรรมจราจรบทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการจัดการความปลอดภัยและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร ยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยการดำเนินการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ การจราจร โดยใช้หลักด้านวิศวกรรม ของกองบังคับการตำรวจจราจรกรุงเทพมหานคร ระดับการปฏิบัติพบว่า ในเรื่องของความกว้างเพียงพอและสมบูรณ์ของถนนเป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกในการ ปฏิบัติหน้าที่ และสัญญาณไฟจราจร มีการติดตั้งในจุดที่เหมาะสมเห็นได้ชัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนเรื่องสะพานหรือถนนคอขวดเป็นบริเวณที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ เครื่องหมายจราจร ชนิดแผ่นป้าย เช่น ป้ายห้ามเลี้ยว ป้ายห้ามกลับ รถ ฯลฯ มีการติดตั้งในจุด ที่เหมาะสม เห็นได้ชัด และการทำส่วนนูน หรือแนวสะดุดบนผิวจราจรเพื่อควบคุมความเร็วสามารถช่วยลดอุบัติเหตุได้ขณะนั้น และ ยังได้กล่าวถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุ การจราจร โดยใช้หลักการบังคับใช้กฎหมาย บทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการจัดการความปลอดภัยและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครยุคไทยแลนด์ 4.0 ในการปฏิบัติการเรื่องเมื่อทำการกวดขันจับกุมและตักเตือนผู้ที่กระทำผิดอย่างจริงจัง ผู้ใช้รถใช้ถนนมักเกิดความไม่พอใจเสมอ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจราจร การบังคับใช้กฎหมายยังขาดความเด็ดขาดและต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทำให้ประชาชนมักไม่จ่ายค่าปรับจึงส่งผลให้ยอดค้างชำระค่าปรับสูงขึ้น ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่จราจรมักโดนประชาชนบันทึกภาพวิดีโอ รวมถึงการอ้างผู้มีอำนาจข่มขู่เจ้าหน้าที่อยู่เสมอและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านการจราจรมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจร (พงศกร สวัสดิ์จันทร์ และ พชร สันทัด , 2021) ตลอดถึงงานวิจัยของ ภูษิต วิเศษคามินทร์ ทำการศึกษาประสิทธิผลการนำนโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของกองบังคับการตำรวจจราจร พบว่า การ บูรณาการหลักพุทธธรรมได้แก่ หลักธรรมาธรรม 4 ประกอบด้วย 1.1.ความอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 1.2.มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น 1.3.การเสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นและมีความซื่อสัตย์ 1.4.การฝึกฝนตนเอง (ภูษิต วิเศษคามินทร์ และคณะ, 2020) รูปแบบการจัดการจราจรกรุงเทพมหานคร บริเวณสถานีรถไฟกรุงเทพ พบว่าในแต่ละรูปแบบแบบนั้นให้ ประสิทธิภาพการจราจรที่แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบ ทางเลือกที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การจัดการจราจร ภายในสถานีรถไฟกรุงเทพตามการออกแบบผังพื้นที่ประกอบไปด้วยการจัดการจราจรทั้งในรูปแบบการเดินรถ 1. ทิศทางและการเดินรถ 2. ทิศทางซึ่งขนาดของช่องจราจรของถนนโครงข่ายบริเวณสถานีรถไฟกรุงเทพ กรณีนี้จะมีขนาด 2 ช่องจราจรทั้งหมด โดยระดับการให้บริการของถนนโครงข่ายภายในพื้นที่สถานีรถไฟ กรุงเทพส่วนใหญ่อยู่ในระดับสภาพอิสระ (Free flow) รองลงมาอยู่ในระดับสภาพอยู่ตัว (Stable flow) และ สัดส่วนโครงข่ายถนนส่วนน้อยที่สุดอยู่ในระดับการให้บริการยังอยู่ในสภาพอยู่ตัว (Stable flow) โดยรวมการเคลื่อนที่ของยานพาหนะสะดวก และผู้ขับขี่สามารถ

เลือกใช้ความเร็วที่ค่อนข้างอิสระ และปริมาณจราจรน้อยในเกือบทุกช่วงโครงข่ายถนน (ใกล้รุ่ง พรอนันต์ และคณะ, 2022)

องค์ความรู้ใหม่

ในเขตกรุงเทพมหานคร พื้นที่ในการจอดรถมีความคับขัน โดยเฉพาะประชากรในพื้นที่มีรถยนต์หรือจักรยานยนต์หลายคันต่อ 1 คน และพื้นที่บางแห่งจอดรถไม่ได้มากคัน ปริมาณรถยนต์ที่มีมากบนท้องถนนทำให้เกิดปัญหาการจราจรที่ติดขัด หากมีแนวทางเหมือนบางประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ หรือประเทศออสเตรเลีย ที่มีความเข้มงวดเกี่ยวกับพื้นที่ และสร้างวินัยโดยการบังคับกฎหมายอย่างเคร่งครัด จะทำให้กรุงเทพมหานครมีความเป็นระเบียบมากขึ้น การแก้ปัญหาการจัดการจราจรในกรุงเทพมหานครจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบการขนส่งสาธารณะ เพิ่มเส้นทางรถไฟฟ้าและรถไฟให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ปรับปรุงเส้นทางถนนเพื่อลดปัญหาการจราจรแออัด และใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการจัดการจราจรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีการส่งเสริมการใช้รถขนส่งสาธารณะและรถจักรยานยนต์ เพื่อลดปัญหาการจราจรแออัดและการปลอดภัยในการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการจัดการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากเป็น เพศชาย มีอายุ 18-28 ปี มีระดับการศึกษา ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ส่วนปัญหาพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ ขับรถช้าแล้วแซงขวา เมาแล้วขับ ขับรถโดยใช้ความเร็วสูง ไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร เปิดไฟตัดหมอก โดยไม่จำเป็น ขับรถหรือจอดรถบนทางเท้า ไม่ใช้สัญญาณไฟเลี้ยว ขับรถร่อมเลนไปมา ง่วงแล้วขับ ขับรถจี้หลังกระชั้นชิด ปัจจัยด้านกายภาพการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร มีการปรับปรุงหรือต่อเติมถนนหรือสถานที่บริเวณเส้นทางการจราจร มีทางร่วมทางแยกเยอะเกินไป ทางม้าลายมีเยอะเกินความจำเป็น สัญญาณไฟจราจรไม่ชัดเจน สิ่งกีดขวางการจราจร ถนนชำรุดเสียหาย ถนนกว้างไม่เท่ากัน ตรอก/ซอก/ซอย ทำให้รถแทรกเส้นทางการจราจร การบังคับใช้กฎหมายในเขตกรุงเทพมหานคร มีการปรากฏกายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประชาสัมพันธ์ความปลอดภัยบนท้องถนน การตั้งจุดตรวจ/จุดสกัด การตั้งด่านตรวจแอลกอฮอล์ และการตั้งด่านกวดขันวินัยจราจร แนวทางการจัดการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบของการบริหารจัดการจราจรกรุงเทพมหานคร

4 องค์ประกอบได้แก่ ความมีเอกภาพของหน่วยงาน การใช้เทคโนโลยีบริการจราจร การสร้างวินัยผู้กำกับ การจราจร และการมีส่วนร่วมสร้างวินัยจราจร การมีส่วนร่วมฝึกสร้างวินัยการจราจร บทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในพื้นที่เขตตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการรับรู้ (การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร เจตนาเชิงพฤติกรรมต่อการป้องกันอุบัติเหตุจราจร และการรับรู้ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการปฏิบัติ) และ ปัจจัยด้านบุคคล (อายุ และเพศ) โดยปัจจัยดังกล่าว สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ ด้านการสร้างวินัยผู้กำกับการจราจร ด้านความมีเอกภาพของหน่วยงาน ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในกรุงเทพมหานคร พบว่าศูนย์อำนวยความสะดวก ทางถนนของกรุงเทพมหานครมีการบูรณาการทำงาน ระหว่างหน่วยงานที่สำคัญ 3 หน่วย คือ กรุงเทพมหานคร กรมการขนส่งทางบก และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านการใช้เทคโนโลยีบริการจราจรและรูปแบบการจัดการจราจรกรุงเทพมหานคร ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมาย และข้อกฎหมายบังคับใช้เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีพฤติกรรมทำผิดเพิ่มขึ้นและซ้ำๆอย่างต่อเนื่อง ผู้ขับขี่จำนวนมากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจรทางบก มีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงและเพิกเฉยต่อการบังคับใช้กฎหมาย กระทำผิดซ้ำๆในระยะเวลาสั้นๆย่อมส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายจราจรและการลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้กระทำผิดกฎจราจร ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ โทษปรับ โทษจำคุก การยึดและการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต จึงมีความเหมาะสมกับสภาพความผิดและจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการจราจรในเขตกรุงเทพมหานครได้มากขึ้นต่อไปขอเสนอแนะจากผลการวิจัย การบริหารจัดการจราจรกรุงเทพมหานครในเชิงนโยบายความมีเอกภาพของหน่วยงานการใช้เทคโนโลยีบริการจราจร บทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร การสร้างวินัยผู้กำกับการจราจร การบริหารจัดการจราจรกรุงเทพมหานครในเชิงปฏิบัติ การมีส่วนร่วมสร้างวินัยจราจร การมีส่วนร่วมฝึกสร้างวินัยการจราจร ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรสูงสุด โดยปัจจัยสำคัญคือการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการติดตามอย่างต่อเนื่อง ในย่านธุรกิจการค้า การจัดการจราจร ทางเดิน ทางเท้า ระบบรักษาความปลอดภัย ความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ถังขยะ ถังล้างรถ จักรเย็บผ้า ถังดับเพลิง ไฟส่องสว่าง ที่จอดรถ จุดจอดรถแท็กซี่ ป้ายประชาสัมพันธ์ การปรับกิจกรรมของผู้มีส่วนร่วมในย่านธุรกิจ การจัดการจราจรในย่านที่มีการก่อสร้างขยาย ต่อเติม เส้นทางการจราจร วัสดุการจัดส่ง ได้แก่ เสาคement การฝังกลบวัสดุ คอนกรีตผสมเสร็จ เครื่องจักร และรถบริการ การจราจรของไซต์ก่อสร้างขึ้นอยู่กับปริมาณรถสูดถนน อัตราส่วนความจุ อัตราส่วนปริมาณต่อเวลาขนถ่าย ตารางเวลารถ-เวลา และพื้นที่หยุดรถจำกัด ทางออกที่ดีที่สุดคือการแบ่ง ปริมาณจราจรออกเป็น 2 ช่วงต่อวัน เพื่อกระจายปริมาณการจราจรภายในโครงการก่อสร้างคลังน้ำมันเนื่องจากเวลาเดินทางและความล่าช้าทั้งหมดลดลง และไม่มีผลกระทบต่อระบบการสัญจรของประชาชน ปฏิบัติการต้นทุนก็ต่ำที่สุดเช่นกัน การจัดการจราจรในลักษณะทางกายภาพของสถานีรถไฟฟ้ามหานครเจ้าพระยา ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญของระบบขนส่งมวลชนทางเรือ และรถโดยสารสาธารณะ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการรองรับผู้สัญจรไปมา ควรแบ่งพื้นที่สีเขียวเพื่อการสัญจรและพื้นที่สีส้มสำหรับผู้ค้า การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับรูปแบบการใช้งาน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ครอบคลุมหรือมีความสมบูรณ์ได้ทุกด้าน การจัดการจราจรในกรุงเทพมหานครมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้รถใช้ถนนและความเหมาะสม มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจราจรในกรุงเทพมหานครมีความปลอดภัย คล่องตัว และเป็นระเบียบเรียบร้อย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2566). รายงานสถิติการขนส่ง 5 ปี ปีงบประมาณ 2561 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2566 จาก https://www.moj.go.th/attachments/20230509151610_80383.pdf
- ไกล่รุ่ง พรอนันต์ และคณะ. (2022). การประยุกต์ใช้การจำลองสถานการณ์จราจรสำหรับการวิเคราะห์การจัดการจราจรบริเวณสถานีรถไฟกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและวิศวกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 4(2), 138-155.
- ธัชพันธ์ ยอดทอง และอาณัฐชัย รัตตกุล. (2019). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการบริหารจัดการจราจร กรุงเทพมหานคร. Journal of Industrial Business Administration, 1(1), 74-82.
- ประจักษ์ สุข คง. (2000). การป้องกันอุบัติเหตุของตำรวจจราจร ในขณะปฏิบัติหน้าที่: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจจราจรแผนก 2 กองกำกับการ 1 กองตำรวจน้ำ (สน. ท่าเรือ). ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.
- พงศกร สวัสดิ์จันทร์ และ พชร สันทัด . (2021). บทบาทหน้าที่ของตำรวจจราจรในการจัดการความปลอดภัยและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครยุคไทยแลนด์ 4.0. Quality of Life and Law Journal, 17(1), 48-61.
- ภูษิต วิเศษคามินทร์ และคณะ. (2020). ประสิทธิภาพการนำนโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของ กองบังคับการตำรวจจราจร. Journal ofMCU Social Science Review, 76-87.
- เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ. (2556). (เรียบเรียงเนื้อหาจากบทวิทยุกระจายเสียง ปี 2556) กลุ่มที่ 2 วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี กลุ่มรายการที่2/25-56. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.stou.ac.th/study/sumrit/3-60/page3-3-60.html>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานสภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่และภาพรวม ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.moj.go.th/view/83912>
- โสพรรณ โพทะยะ. (2022). พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในพื้นที่เขตตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 32(3), 25-35.
- เอกชัย สมัครสมาน. (2544). บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการแก้ไขปัญหาจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร กองบังคับการตำรวจจราจร. ใน สารนิพนธ์. สาขาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Inrix. (2023). Global Traffic Scorecard. Retrieved June 14, 2023, from <https://inrix.com/scorecard/>

อุปถัมภ์สงคราม: ความเข้าใจโควิด 19 ในมุมมองของคนไทยและคนจีน* WAR METAPHOR: CONCEIVING OF COVID-19 AMONG THAIS AND CHINESE

ซิน เซี่ย, เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, ธัญญธร เล็งเนตร

Xin Xie, Methawee Yuttapongtada, Thanyathon Sengnet

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

*Corresponding author E-mail: xiexin29@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปถัมภ์สงครามที่ใช้ในการนำเสนอโควิด 19 ในภาษาไทยกับภาษาจีน โดยใช้ทฤษฎีอุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากสามแหล่งได้แก่ สื่อของภาครัฐ สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้มโนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจโควิด 19 อย่างเป็นระบบ อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์ที่พบในภาษาไทยและภาษาจีนมีการถ่ายทอดความหมายหลายด้านของมโนทัศน์สงครามที่คล้ายกันไปยังมโนทัศน์การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เช่น ผู้ร่วมรบ ยุทธวิธีในการรบ สถานที่รบ อาวุธ และผลการต่อสู้ ในข้อมูลภาษาจีนพบการเลือกใช้อุปถัมภ์ที่หลากหลายมากกว่าในข้อมูลภาษาไทย อาจเนื่องจากความรุนแรงของการแพร่ระบาดของโควิด 19 และนโยบายควบคุมโควิด 19 ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนปรากฏการใช้อุปถัมภ์มากที่สุด แต่ในข้อมูลภาษาไทยพบจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปถัมภ์ในข้อมูลจากสื่อมวลชนมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐ ในขณะที่ข้อมูลภาษาจีนพบจำนวนรูปภาษาถ้อยคำอุปถัมภ์ในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อมวลชน อาจเพราะโครงสร้างปริเฉทของข้อมูลจากสื่อของภาครัฐที่ต่างกัน การที่คนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปถัมภ์สงครามเช่นกัน มีเหตุผลมาจากประเทศไทยและประเทศจีนมีสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสงคราม ดังนั้นอุปถัมภ์มีประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด 19 และชักจูงใจผู้รับสารให้ปฏิบัติตามมาตรการ

คำสำคัญ: อุปถัมภ์สงคราม, โควิด 19, อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์, ไทย-จีน

Abstract

This quantitative and qualitative study employed conceptual metaphor theory to analyze and compare the war metaphors used to present COVID-19 in Thai and Chinese. Data sources included government media, mass media, and social media. Results showed that both Thais and Chinese people systematically conceive of COVID-19 as war concept. Conceptual metaphor CONTROL OF COVID-19 IS WAR in Thai and Chinese had mapped some similarities in war concept to control of COVID-19 concept such as combatants, combat tactics, battlegrounds, weapons, and combat results. More varieties of metaphors were found in Chinese data, perhaps due to the severity of the COVID-19 pandemic and the COVID-19 control policies in China. Most of the metaphors were found in both Thai and Chinese social media, the Thai sources used more

metaphorical expressions in mass media than in government media. In contrast, Chinese sources showed more metaphorical expressions in government media than in mass media, perhaps due to the discourse structure of sources from government media. Both Thais and Chinese people were fond of using war metaphors because Thailand and China have cultures, societies, and histories involving war. Thus, war metaphors were used to increase the efficiency of disseminating information about COVID-19 and persuade audiences to comply with the measures.

Keywords: War Metaphor, COVID-19, Conceptual Metaphor, Thai-Chinese

บทนำ

โควิด 19 เกิดการแพร่ระบาดเป็นเวลามากกว่า 3 ปี ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรทั่วโลกเป็นอย่างมาก ปัจจุบันด้วยความรุนแรงของเชื้อโควิด 19 ได้ลดลงและส่งผลกระทบต่อคนน้อยลง แต่ประเทศไทยได้ผ่อนปรนมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด 19 อย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์การแพร่ระบาด ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับโควิด 19 ลดน้อยลง แต่การใช้ภาษากับโควิด 19 ยังมีความน่าสนใจ เช่น อุปสรรคเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่น่าสนใจและพบบ่อยครั้งในการนำเสนอเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในหลาย ๆ ภาษา ผู้วิจัยพบมีการใช้อุปสรรคกับโควิด 19 ในทั้งภาษาไทยและภาษาจีน เช่น เมื่อนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโควิด 19 คนไทยอาจจะพูดว่า *โควิด-19 เราต้องชนะ (โรงแรมปิด)ชั่วคราว จากพิษโควิด* คำพูดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารคนไทยกำลังมองโควิด 19 เป็น ศัตรู และสารพิษ ในขณะที่คนจีนจะนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโควิด 19 ดังนี้ *他们, 是性命相托时的那道光* (พวกเขา (บุคลากรทางการแพทย์) เป็นแสงที่ฝากชีวิตไว้ได้) และ *华西教授康焰第8次出发抗击疫情* (Kang Yan, ศาสตราจารย์ของโรงพยาบาลจีนตะวันตก, ออกเดินทางไปต่อต้านสถานการณ์โควิด 19 เป็นครั้งที่ 8) จากตัวอย่างประโยคข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า คนจีนมองโควิด 19 เป็น ศัตรูเช่นกัน และเห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์เป็นแสง การใช้อุปสรรคในตัวอย่างประโยคดังกล่าวทั้งภาษาไทยและภาษาจีนสามารถช่วยแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสาร และช่วยผู้รับสารเข้าใจโควิด 19 มากขึ้นได้ สะท้อนให้เห็นการใช้อุปสรรคกับสถานการณ์โควิด 19 ที่เหมือนกันและต่างกันระหว่างคนไทยกับคนจีน ยิ่งกว่านั้นเผยให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยและคนจีนที่มีต่อโควิด 19 ได้

ปัจจุบันการศึกษาอุปสรรคได้รับความสนใจจากกลุ่มนักภาษาศาสตร์ปริชานเป็นอย่างมาก เลคอฟและจอห์นสันได้เสนอทฤษฎีอุปสรรคเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ขึ้นมาเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1980 เป็นการเปิดทางการศึกษาอุปสรรคตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ใจความสำคัญของทฤษฎีนี้คือ ทำความเข้าใจและประสมสิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่ง พวกเขาเชื่อว่าอุปสรรคไม่เพียงแต่เป็นการใช้สำนวนโวหารเท่านั้น ยังปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) การสื่อสาร การคิด และการกระทำใช้มโนทัศน์อันเดียวกันที่มีพื้นฐานมาจากอุปสรรค และในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ค่านิยมพื้นฐานมักสอดคล้องกับโครงสร้างเชิงอุปสรรคของมโนทัศน์พื้นฐาน (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) ดังนั้นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถนำมาศึกษาเพื่อเผยให้เห็นมโนทัศน์ได้ หลังจากนั้นโคเวกเซสอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการทางความหมายของอุปสรรค ที่ประกอบด้วยวงความหมายต้นทางกับวงความหมายปลายทาง โดยปกติวงความหมายต้นทางประกอบด้วยสิ่งที่รูปธรรมมากกว่าและคุ้นเคยมากกว่า ในขณะที่วงความหมายปลายทางประกอบด้วยสิ่งที่นามธรรมมากกว่าคุ้นเคยน้อยกว่า และระหว่างสองวงความหมายมีความสัมพันธ์ด้วยการถ่ายโยง (mapping) (นันทนา วงษ์ไทย, 2563) หลังจากทฤษฎีอุปสรรคเชิงมโนทัศน์นำเสนอออกมา นักวิชาการทั่วโลกเริ่มให้ความสนใจศึกษาอุปสรรคตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน นักวิชาการชาวจีนและชาวไทยก็เช่นกัน Zhao, Y.ชี้แจงว่าการที่ใช้สิ่งรูปธรรมบ่งชี้ถึงสิ่งนามธรรมนำไปสู่ความสามารถด้านปริชานเชิงนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งทำให้อุปสรรคเกิดขึ้น

ในเมื่อที่พบเจอสิ่งใหม่ มนุษย์จะนิยมทำความเข้าใจ จัดการ นึกคิด และถ่ายทอดสิ่งใหม่ด้วยมโนทัศน์ที่เคยเรียนรู้แล้ว ไม่นิยมสร้างคำใหม่ (Zhao, Y., 2000) ชัชวดี ศรลัมพ์ได้กล่าวไว้ว่าภาษาเป็นภาพสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา อุปลักษณ์จึงสามารถเผยให้เห็นระบบปริชานและกระบวนการเชิงอุปลักษณ์ได้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการรับรู้โลกกับประสบการณ์การใช้ภาษา และมีความสัมพันธ์กับกระบวนการคิด ภาพในใจ ความรู้ และประสบการณ์โลก (ชัชวดี ศรลัมพ์, 2548) Wang, Y. มีความคิดว่าอุปลักษณ์เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปริชาน และส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อการรับรู้โลกของมนุษย์ อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือและผลลัพธ์ของระบบปริชานของมนุษย์ นอกจากนี้มนุษย์ประยุกต์ใช้อุปลักษณ์ในการทำความเข้าใจโลกโดยการถ่ายโยง (project) วงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่งด้วยการอนุมาน (Wang, Y., 2006) เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ก็มีนักวิชาการหลายท่านทั้งชาวไทยและชาวจีนให้ความสนใจกับการศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับโควิด 19 ตามแนวอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ เช่น ธนพล เอกพจน์ และคณะศึกษาอุปลักษณ์ (โควิด 19 เป็น ศัตรู) ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานโดยเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์พันทิปดอทคอม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าคนไทยทำความเข้าใจเชื้อโควิด 19 ผ่านมโนทัศน์ศัตรู (ธนพล เอกพจน์ และคณะ, 2563) ยุทธการ ปัทมโรจน์ศึกษาอุปลักษณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 จากข้อมูลข่าวการเมืองของสำนักข่าวไทยรัฐ และพบมีการใช้อุปลักษณ์สงครามกับโควิด 19 (ยุทธการ ปัทมโรจน์, 2563) เอกพล ดวงศรีศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [โควิด คือ สงคราม] จากข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยออนไลน์ (เอกพล ดวงศรี, 2566) และพบงานวิจัยภาษาจีน เช่น Si ได้ศึกษาอุปลักษณ์สงครามจากข่าวของ Shenzhen Special Zone Daily ในช่วงเวลาโควิด 19 แพร่ระบาดตอนต้น (Si, J., 2021) Zhou, C. ศึกษาอุปลักษณ์โควิด 19 ข่าวภาษาจีนระหว่างเวลาเดือนมกราคม 2020 ถึงเดือนเมษายน 2020 โดยใช้ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ พบว่าอุปลักษณ์สงครามถูกใช้ในการนำเสนอโควิด 19 จำนวนมาก อุปลักษณ์มีหน้าที่อธิบายความจริงของเหตุการณ์และกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับสาร (Zhou, C., 2021) สำหรับงานวิจัยเปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาจีน เช่น จีน เซี่ย และดือนา คาช่า พบว่าทั้งคนไทยและคนจีนมีการใช้อุปลักษณ์สงครามเพื่อเชิญชวนประชาชนร่วมมือป้องกันโควิด 19 งานวิจัยที่ทบทวนแล้วเผยให้เห็นว่าอุปลักษณ์สงครามมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจโควิด 19 ของคนไทยและคนจีน (จีน เซี่ย และดือนา คาช่า, 2565) จากตัวอย่างประโยคข้างต้น ก็สามารถอนุมานได้ว่าทั้งคนไทยและคนจีนทำความเข้าใจโควิด 19 ผ่านมโนทัศน์สงคราม และอุปลักษณ์สงครามก็อาจจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนไทยและคนจีนต่อโควิด 19

อย่างไรก็ตามยังไม่พบมีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามในบริบทโควิด 19 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน และงานวิจัยที่ผ่านมามักใช้ข้อมูลจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง เช่น ข่าว ยังไม่มีงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลมาจากหลากหลายแหล่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามที่ใช้ในการนำเสนอโควิด 19 ระหว่างคนไทยกับคนจีนจากข้อมูลสามแหล่งรวมกันโดยศึกษาผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์ เผยให้เห็นคนไทยและคนจีนมีมโนทัศน์ต่อโควิด 19 เหมือนกันและต่างกันอย่างไร เนื่องจากถ้อยคำภาษาเป็นหลักฐานสำคัญในการเผยให้เห็นมโนทัศน์ของมนุษย์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามในการนำเสนอโควิด 19 ในภาษาไทยและภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ ตัวอย่างข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บจากสามแหล่ง ได้แก่ สื่อของภาครัฐ สื่อมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้และพบบ่อยในชีวิตประจำวัน จึงอาจจะสามารถเผยให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยกับคนจีนได้ รายละเอียดของตัวอย่างข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูล	ภาษาไทย	ภาษาจีน
ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐ	ประกาศ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโควิด 19 ในเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขแห่งประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2020 ถึง เดือนมกราคม 2021	ประกาศ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโควิด 19 ในเว็บไซต์ National Health Commission of P. R. China ตั้งแต่เดือนมกราคม 2020 ถึง เดือนเมษายน 2020
ข้อมูลจากสื่อมวลชน	โพสต์ทวิตเตอร์เกี่ยวกับโควิด 19 ในบัญชีทางการของสำนักข่าวไทยรัฐ (สำนักข่าวที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย มีผู้ติดตามมากกว่า 4 ล้านคน) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021	โพสต์ Weibo เกี่ยวกับโควิด 19 ของสำนักข่าว People's Daily (สำนักข่าวที่ได้รับความนิยมในประเทศจีน มีผู้ติดตามมากกว่า 149 ล้านคน) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021
ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเดือนละประมาณ 50 ถ้อยคำอุปสรรค จากข้อความของผู้ใช้ทวิตเตอร์ทั่วไป โดยค้นหาคำว่า “โควิด” ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021	สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเดือนละประมาณ 50 ถ้อยคำอุปสรรค จากข้อความของผู้ใช้ Weibo ทั่วไป โดยค้นหาคำว่า “新冠” (ใหม่+โคโรนา) และคำว่า “疫情” (โรครระบาด+สถานการณ์) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2021 ถึง เดือนธันวาคม 2021

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำความหมายของถ้อยคำในพจนานุกรมประกอบการจำแนกว่าถ้อยคำนั้นอยู่ในวงความหมายใด เพื่อพิจารณาว่ามีการใช้ภาษาเชิงอุปสรรคหรือไม่ ถ้าความหมายประจำรูปของถ้อยคำไม่ได้อยู่วงความหมายการแพทย์ หรือวงความหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับโควิด 19 โดยตรง แต่ปรากฏอยู่ในบริบทโควิด 19 แสดงว่าถ้อยคำนั้นเป็นอุปสรรค พจนานุกรมที่ใช้ได้แก่ สำหรับข้อมูลภาษาไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และหนังสือคลังคำ ฉบับปรับปรุง (นวรรธน พันธุมธธา, 2555) สำหรับข้อมูลภาษาจีน พจนานุกรมภาษาจีนฉบับร่วมสมัย ฉบับที่ 7 (Dictionary Editing Office of CASS, 2016) มีผู้แต่งเป็นสำนักงานจัดทำพจนานุกรมของสถาบันวิจัยภาษาศาสตร์ของสภาวิทยาศาสตร์สังคมแห่งประเทศไทย ในกรณีที่พจนานุกรมไม่สามารถบอกความหมายตามขนบของถ้อยคำได้อย่างแม่นยำ ผู้วิจัยจะสอบถามเจ้าของภาษาเพิ่มเติม และพิจารณาร่วมกับบริบท

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบจำนวนรูปภาษาและความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปสรรคในข้อมูลภาษาไทยและภาษาจีนดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนรูปภาษาและความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปสรรคของภาษาไทยและภาษาจีนในแต่ละแหล่งข้อมูล

	ภาษาไทย	ภาษาจีน
สื่อของ ภาครัฐ	5 รูป 214 แห่ง	37 รูป 453 แห่ง
สื่อมวลชน	13 รูป 83 แห่ง	22 รูป 123 แห่ง
สื่อสังคมออนไลน์	30 รูป 218 แห่ง	74 รูป 206 แห่ง
รวมกัน	33 รูป 515 แห่ง	97 รูป 782 แห่ง

ข้อมูลภาษาไทยมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ 33 รูป ปรากฏทั้งหมด 515 แห่ง จำแนกเป็น ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 5 รูป ปรากฏทั้งหมด 214 แห่ง ข้อมูลจากสื่อมวลชนพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 13 รูป ปรากฏทั้งหมด 83 แห่ง และข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์พบถ้อยคำอุปลักษณ์ 30 รูป ปรากฏทั้งหมด 218 แห่ง ขณะที่ข้อมูลภาษาจีนพบมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ 97 รูป ปรากฏทั้งหมด 782 แห่ง จำแนกเป็น ข้อมูลจากสื่อของภาครัฐพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 37 รูป ทั้งหมด 453 แห่ง ข้อมูลจากสื่อมวลชนพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 22 รูป ปรากฏทั้งหมด 123 แห่ง และในข้อมูลภาษาในสื่อสังคมออนไลน์พบถ้อยคำอุปลักษณ์ 74 รูป ปรากฏทั้งหมด 206 แห่ง สะท้อนให้เห็นว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมนำประสบการณ์สงครามที่มีความคุ้นเคยมากกว่ามาทำความเข้าใจกับประสบการณ์เกี่ยวกับโควิด 19 ที่มีความคุ้นเคยน้อยกว่าอย่างเป็นระบบผ่านอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม]

1. การวิเคราะห์หาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาไทยและภาษาจีน

1.1 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม)

ในภาษาไทย

ในกลุ่มข้อมูลภาษาไทยผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สงครามที่มีความเกี่ยวข้องกับโควิด 19 ทั้งหมด 33 รูป ปรากฏทั้งหมด 515 แห่ง ถ้อยคำอุปลักษณ์ ได้แก่ ป้องกัน ฆ่า รอด รับมือ ดำเนินหน้า ลู๊ ทำลาย ต้าน สกัด ต่อลู๊ รบ กำจัด ต้านทาน เผชิญหน้า อาวุธ ศัตรู ปราบ ศึก พันธมิตร แนวหน้า ปกป้อง เสียสละ บุค ชนะ ล้มสลาย นักรบ รมรงค์ เกราะเหล็ก พ่ายแพ้ สงคราม ยุทธวิธี กลยุทธ์ และทหาร ตามลำดับความถี่การปรากฏจากมากไปน้อย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 สิ่งสำคัญเบื้องต้นในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ คือ การสังเกตอาการทางสุขภาพของแขกที่มาใช้บริการ

ตัวอย่างที่ 2 เป็นกำลังใจให้**นักรบ**ชุดขาวทุกท่าน ที่อยู่ด่านหน้าดูแลผู้ป่วยโควิด

ตัวอย่างที่ 3 จอมยุทธ์เคยคุมกองพลมาแล้วจะมี**กลยุทธ์**รบกับโควิดอย่างไร

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เปรียบเหมือน สงคราม เชื้อโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องป้องกัน “ป้องกัน” มีความหมายประจำรูปว่า กั้นไว้เพื่อต้านทานหรือคุ้มครอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งสิ่งที่ควรป้องกันเป็นศัตรูตามความหมายขบ และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีการสัมผัสกับโควิด 19 โดยตรง เปรียบเป็นนักรบ สถานที่ที่มีโอกาสสัมผัสกับโควิด 19 โดยตรงจึงเปรียบเป็นด่านหน้า ซึ่งคำว่า “นักรบ” อยู่ในกลุ่มคำผู้เกี่ยวข้องกับกรรบ มีความหมายว่า ผู้เชี่ยวชาญการรบ (นววรรณ พันธุเมธา, 2555) และคำว่า “กลยุทธ์” หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยม วิธีการที่ต้องใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ในตัวอย่างคำนี้ถูกใช้กับโควิด 19 เห็นว่าผู้ส่งสารเปรียบเทียบนโยบายมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดเพื่อจัดการสถานการณ์โควิด 19 เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการรบ

การใช้มโนทัศน์สงครามเพื่ออธิบายการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เพื่อให้เข้าใจว่า เชื้อโควิด 19 เป็น**ศัตรู**กำลัง**โจมตี**ประชาชนและ**บุกเมือง** มีบุคลากรทางการแพทย์ทำหน้าที่เป็น**นักรบ**อยู่ที่**ด่านหน้า** **เผชิญหน้า**กับโควิด 19 เพื่อ**ป้องกัน**และ**ฆ่า**เชื้อโควิด โดย**ใช้**ยารักษาโรค หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์เป็นต้น เป็น**อาวุธ**ในการต่อสู้ ประชาชนก็**ร่วมมือกัน**ป้องกันโควิด 19 โดยสวมใส่หน้ากากอนามัยและฉีดวัคซีนกระตุ้นภูมิคุ้มกันเพื่อเป็น**เกราะ** นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ เป็น**พันธมิตร**ให้ความช่วยเหลือในการ**ต่อสู้** ทั้งหมดทั้งปวงนี้**ทำ**เพื่อ**ชนะ**โควิด 19 ไม่ให้โควิด 19 แพร่ระบาดต่อและสร้างความเสียหายอีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันเชื้อโควิด 19 ก็เกิดการกลายพันธุ์เพื่อ**สู้**กับภูมิคุ้มกันของมนุษย์ที่ได้จากการฉีดวัคซีน ดังนั้นจึงสามารถแสดงการถ้อยความหมายระหว่างวงความหมายต้นทาง “สงคราม” กับ วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19” อย่างเป็นระบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การถ่ายโยงความหมายของอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาไทย

วงความหมายต้นทาง “สงคราม”	วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19”
นักรบ	บุคลากรทางการแพทย์
ผู้ช่วยรบ	ประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ
ศัตรู	เชื้อโควิด 19
ยุทธวิธี	นโยบาย มาตรการในการจัดการโควิด 19
ด้านทาน	พยายามหยุดการแพร่ระบาดของโควิด 19
การบุกของศัตรู	การแพร่ระบาดของโควิด 19
อาวุธ เกราะ	ยา หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์เป็นต้นภูมิคุ้มกัน
สถานที่รบ	โรงพยาบาล และพื้นที่อื่นที่มีการแพร่ระบาด
ชนะ	การยุติสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19
พ่าย	โควิด 19 แพร่ระบาดต่อ สร้างความเสียหายเพิ่ม

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ามนทัศน์การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ทุกคนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เปรียบเป็น การต่อสู้ป้องกันการรุกรานของศัตรูเชื้อโควิด 19 ที่สร้างความเสียหายและความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยต้องใช้พลังและสติปัญญาในการต่อสู้ การใช้อุปลักษณ์สงครามยังทำให้ผู้รับสารเข้าใจความอันตรายและความเร่งด่วนในการป้องกันสถานการณ์โควิด 19 และยินยอมปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนด และช่วยเหลือกันเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19

1.2 อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาจีน

ในกลุ่มข้อมูลภาษาจีนผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์นี้มีทั้งหมด 97 รูป ปรากฏทั้งหมด 784 แห่ง ถ้อยคำอุปลักษณ์ได้แก่ 防护 (ป้องกัน ปกป้อง) 一线 (แนวหน้า) 防 (ป้องกัน) 联防 (ป้องกันร่วม) 指挥部 (กองบัญชาการ) 抗疫 (ต่อต้านโรคระบาด) 部署 (จัดวาง) 打赢 (ตีให้ชนะ) 抗击 (ต่อต้าน) 阻击战 (สงครามตักโจมตี) 战胜 (รบชนะ) 防线 (แนวป้องกัน) 战斗 (ต่อสู้) 突破 (บุกทะลวง) 指挥 (บัญชาการ) 斗争 (ต่อสู้) 坚守 (ป้องกันคุ้มครองอย่างเด็ดเดี่ยว) 英雄 (วีรบุรุษ) 进攻 (บุกโจมตี) 第一线 (แนวหน้า) 战役 (สู้รบโรคระบาด) 战役 (สงคราม) 前线 (แนวหน้า) 大战 (สงครามครั้งใหญ่) 仗 (สงคราม) 袭 (โจมตี) 牺牲 (เสียสละ) 战争 (สงคราม) 奋战 (ต่อสู้สุดกำลัง) 挑战 (ท้าทาย) 守 (ป้องกัน) 持久战 (สงครามยืดเยื้อ) 战场 (สนามรบ) 守土 (ป้องกันดินแดน) 总体战 (สงครามยกประเทศ) 堡垒 (ป้อมปราการ) 装备 (อุปกรณ์สู้รบ) 战士 (นักรบ) 战略成果 (ผลสำเร็จทางยุทธศาสตร์) 相持 (คุมเชิง) 突袭 (โจมตีอย่างรวดเร็ว) 练兵 (ฝึกทหาร) 抗争 (ต่อต้าน) 后勤 (งานพลานุการ) 反扑 (โจมตีย้อนกลับ) 抵抗 (ต่อต้าน ด้านทาน) 敌 (ศัตรู) 御 (ป้องกัน) 守护者 (ผู้ปกป้อง) 胜利 (ชนะ) 命令 (คำสั่ง) 武器 (อาวุธ) 靶标 (เป้า) 战袍 (เสื้อคลุมสู้รบ) 战绩 (ผลการต่อสู้) 战斗力 (ความสามารถในการสู้รบ) 瓦解 (พังทลาย) 停兵 (หยุดการสู้รบ) 收兵 (ถอนทหาร) 杀招 (ท่าไม้ตาย) 杀 (ฆ่า) 庆功酒 (เหล้าฉลองการชนะ) 千军万马 (ทหารกับม้าพันหมื่น) 平手 (สู้เสมอกัน) 拼搏 (ต่อสู้) 捷报 (ข่าวแจ้งชนะ) 歼灭 (ทำลายล้าง) 甲 (เกราะ) 孤军奋战 (สู้รบอย่างโดดเดี่ยว) 攻陷 (รบและยึด) 攻破 (บุกให้แตก) 反攻 (โจมตีโต้ตอบ) 队伍 (กองทัพ) 打倒 (ตีให้ล้ม) 打败 (ตีให้แพ้) 摧毁 (ทำลายล้าง) 出征 (ออกศึก) 出击 (ออกโจมตี) 撤退 (ถอยทัพ) 搏斗 (ต่อสู้) 备战 (เตรียมรบ) 保卫战 (สงครามปกป้อง) 保卫 (ปกป้อง) 罢战 (เลิกสงคราม) 安定 (สงบสุข มั่นคง) 请战 (ขอรบ) 战友 (มิตรร่วมรบ) 挂帅 (เป็นจอมพล) 攻坚战 (สงครามโจมตีฐานแข็งแกร่ง) 冲锋 (บุกทะลวง) 士气 (ขวัญกำลังใจทหาร) 先锋

(กองนำหน้า) 厌战 (เบื่อการรบ) 战线 (แนวรบ) 对抗 (ต่อต้าน แข่งขัน) 作战 (สู้รบ) 凯旋 (กลับมาพร้อมการชนะ) ตามลำดับความถี่การปรากฏจากมากไปน้อย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 时刻保持个人防护意识。

คำแปล: รักษาจิตสำนึกที่ป้องกันตัวทุกเมื่อ

ตัวอย่างที่ 5 为早日全面战胜新冠肺炎疫情营造良好环境。

คำแปล: สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับการชนะสถานการณ์โควิด 19 ในทุกด้านอย่างรวดเร็ว

ตัวอย่างที่ 6 新冠肺炎病毒是全人类共同的敌人

คำแปล: เชื้อโควิด 19 เป็นศัตรูของมนุษย์ทั่วโลก

“防护” มีความหมายประจำรูปว่า ป้องกัน ปกป้องคุ้มครอง “战胜” หมายถึง ชนะในสงครามหรือการแข่งขัน “敌人” หมายถึง คนที่เป็นศัตรู ฝ่ายที่เป็นศัตรู (Dictionary Editing Office of CASS, 2016) เป็นคำที่อยู่ในวงความหมายสงคราม แต่ในตัวอย่างถูกใช้ในบริบทโควิด 19 เปรียบเทียบโควิด 19 เป็น สิ่งที่ป้องกัน ศัตรู และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องชนะให้ได้สำหรับมนุษย์ จึงสะท้อนให้เห็นว่า คนจีนมองการจัดการสถานการณ์โควิด 19 เป็นสงครามเช่นกัน

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์นี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การจัดการสถานการณ์โควิด 19 กับมโนทัศน์สงคราม กล่าวคือผู้ส่งสารคนจีนทำความเข้าใจการจัดการสถานการณ์โควิด 19 ผ่านมโนทัศน์สงครามหรือกำลังสื่อสารนำเสนอเรื่องการจัดการสถานการณ์โดยใช้มโนทัศน์สงคราม ในการจัดการสถานการณ์หรือสงครามครั้งนี้ สงครามมีประเภทต่างกันเมื่อบริบทต่างกัน เช่น ประเภทใช้เวลายืดเยื้อ สงครามยืดเยื้อ ประเภทระดับยกทั้งประเทศ สงครามยกประเทศ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองบัญชาการ ในแต่ละเมือง ทำหน้าที่จัดวางกำลังทหาร มีบุคลากรทางการแพทย์เป็นนักรบใช้อุปกรณ์สู้รบต่าง ๆ เพื่อต่อต้านและป้องกันการโจมตีการรุกรานของศัตรูที่แนวหน้า ในสงครามครั้งนี้บางคนอาจเสียสละชีวิตเนื่องจากติดโควิด 19 แต่สุดท้ายจะมีข่าวแจ้งชนะมาและทุกคนมากินเหล้าฉลองการชนะ ในยามที่ไม่มีการแพร่ระบาดของโควิด 19 เกิดขึ้น ก็ทำการฝึกทหารเพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการสู้รบ ในขณะที่เดียวกันเชื้อโควิด 19 ก็พยายามต่อสู้ทุกท่วงทิวภูมิคุ้มกันของมนุษย์ ดังนั้นจึงสามารถแสดงการถ้อยความหมายระหว่างวงความหมายต้นทาง “สงคราม” กับ วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19” อย่างเป็นระบบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การถ้อยความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็น สงคราม] ในภาษาจีน

วงความหมายต้นทาง “สงคราม”	วงความหมายปลายทาง “การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19”
จอมพลกองบัญชาการ	ผู้นำ ผู้รับผิดชอบในรัฐบาลหน่วยงานรัฐ
นักรบ ทหารมิตรร่วมรบ	บุคลากรทางการแพทย์ ข้าราชการและอาสาสมัคร
ผู้ช่วยรบ	ประชาชนคนอื่น
การต่อต้าน	การพยายามหยุดการแพร่ระบาดต่อของโควิด 19
การบุกของศัตรู	การแพร่ระบาดของโควิด 19
อุปกรณ์สู้รบ	ยา หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ และภูมิคุ้มกันเป็นต้น
สถานที่รบ	โรงพยาบาลและพื้นที่อื่นที่มีการแพร่ระบาด
ฝึกทหาร	อบรมทักษะควบคุมโควิด 19
ผลการต่อสู้	ผลในการควบคุมโควิด 19
ชนะ	หยุดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ได้
แพ้	หยุดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ไม่ได้

การใช้อุปลักษณสงครามทำให้ผู้รับสารเข้าใจความอันตรายและความเร่งด่วนในการป้องกันสถานการณ์โควิด 19 ทั้งนี้ และยินยอมปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนด และช่วยเหลือกัน อีกทั้งมีทัศนสงครามยังทำให้เห็นความยากลำบากในการควบคุมสถานการณ์ด้วย ประชาชนจึงน่าจะเข้าใจความเข้มงวดและระยะเวลาในการบังคับใช้นโยบายบางประการ และแสดงให้เห็นความกล้าหาญและการเสียสละของบุคลากรทางการแพทย์และบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่ในด่านหน้า จึงนำไปสู่ความเข้าใจของการทำงานของบุคคลกลุ่มนี้ และเกิดการชื่นชมกับบุคคลกลุ่มนี้ด้วย

2. เปรียบเทียบอุปลักษณเชิงมนทัศน์ [การจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นสงคราม] ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน

จากผลการวิจัยพบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปลักษณเชิงมนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจโควิด 19 แต่ก็มีความแตกต่างกัน ในข้อมูลภาษาจีนพบจำนวนรูปภาษาล้อคำอุปลักษณและจำนวนการปรากฏล้อคำอุปลักษณมากกว่าที่พบในภาษาไทย กล่าวว่ ในภาษาจีนมีความหลากหลายในการเลือกใช้อุปลักษณเมื่อนำเสนอโควิด 19 มากกว่าภาษาไทย ล้อคำภาษาจีนสะท้อนด้านต่าง ๆ ของสงครามมากกว่าล้อคำภาษาไทย เช่น ขั้นตอนในการเตรียมสงคราม 练兵 (ฝึกทหาร) อารมณความรูสึกที่มีต่อสงคราม 厌战 (เบื่อการรบ) และแม้เป็นด้านเดียวกัน ข้อมูลภาษาจีนจะพบล้อคำอุปลักษณหลากหลายมากกว่า แสดงให้เห็นคนจีนใช้รายละเอียดของมนทัศน์สงครามมากกว่า เช่น ในด้านผลการต่อสู้ กลุ่มข้อมูลภาษาไทยพบล้อคำ พ่ายแพ้ ชนะ กลุ่มข้อมูลภาษาจีนนอกจากพบล้อคำ 打赢 (ตีให้ชนะ) 胜利 (ชนะ) 打败 (ตีให้แพ้) แล้ว ยังพบล้อคำอุปลักษณที่แสดงผลการต่อสู้อีกประเภทหนึ่ง คือ 平手 (สู้เสมอกัน) อาจเนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศแรกของโลกที่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ได้รับผลกระทบหนักมากกว่า และมีการปฏิบัตินโยบายควบคุมโควิด 19 ที่เข้มงวดเป็นเวลานาน จึงทำให้มีผลการต่อสู้ที่หลากหลาย ในขณะที่ประเทศไทยเกิดการแพร่ระบาดช้ากว่าหลายเดือน และมีความรุนแรงน้อยกว่า อีกทั้งมีการผ่อนปรนนโยบายตามกาลเวลา

จากมุมมองลำดับของจำนวนรูปภาษาของล้อคำอุปลักษณที่พบในแต่ละแหล่งข้อมูล ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนปรากฏจำนวนมากที่สุด แต่ในส่วนของข้อมูลจากสื่อของภาครัฐและข้อมูลจากสื่อมวลชน ภาษาไทยและภาษาจีนปรากฏความแตกต่างกัน กล่าวคือในข้อมูลภาษาไทยจำนวนรูปภาษาล้อคำอุปลักษณในข้อมูลจากสื่อมวลชนมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐ แต่ในข้อมูลภาษาจีนจำนวนรูปภาษาล้อคำอุปลักษณในข้อมูลจากสื่อของภาครัฐมากกว่าที่พบในข้อมูลจากสื่อมวลชน ผู้วิจัยคิดว่าอาจมีเหตุผลมาจากโครงสร้างปริเนทของตัวอย่างข้อมูลจากสื่อของภาครัฐของภาษาไทยกับภาษาจีน แม้ว่าล้วนเป็นข้อมูลด้านประกาศประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโควิด 19 ก็ตาม แต่ข้อมูลภาษาไทยมักกล่าวถึงคำแนะนำนโยบายในการควบคุมสถานการณ์โควิด 19 ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะปรากฏการใช้อุปลักษณน้อย ในขณะที่ข้อมูลภาษาจีนมีส่วนต้นและส่วนท้ายเป็นข้อความสรุปสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 และสถานการณ์การป้องกันโควิด 19 รวมถึงการให้กำลังใจโน้มน้าวใจด้วย ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะปรากฏอุปลักษณมาก

คำว่า “ป้องกัน” ในภาษาไทยปรากฏในกลุ่มข้อมูลทั้งหมด 280 แห่งมากเป็นอันดับหนึ่ง และมากกว่าล้อคำอื่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปรากฏในชื่อประกาศ เช่น “แนวทางการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการตรวจเลือกทหารกองประจำการ และการฝึกทหารใหม่” และมีการปรากฏร่วมกับคำอื่น เช่น “มาตรการป้องกัน”

การใช้คำว่า “ป้องกัน” ในบริบทเกี่ยวกับโรคหรือบริบทอื่นมีมาก่อนการแพร่ระบาดของโควิด 19 แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ตามคานิยามในพจนานุกรมความหมายประจำรูปของ “ป้องกัน” ยังคงอยู่ในวงความหมายสงครามโดยปกติ 防 (ป้องกัน ปกป้อง) ในภาษาจีนมีกรณีคล้ายกันกับคำว่า “ป้องกัน” ในภาษาไทย คำนี้ปรากฏทั้งหมด 170 แห่งมากเป็นอันดับหนึ่ง และมากกว่าล้อคำอื่นเป็นอย่างมาก ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายแล้วในหลาย

บริบทที่ไม่ใช่สงคราม แต่คำนิยามในพจนานุกรมยังอยู่ในวงความหมายสงครามเป็นหลักเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจัดสองคำนี้เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์เมื่อใช้กับโควิด 19

ประสบการณ์ที่ได้มาจากร่างกายมนุษย์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่อยู่วัฒนธรรมร่วมกัน เป็นประสบการณ์ชนิดธรรมชาติ (natural kinds of experience) ประสบการณ์ชนิดธรรมชาติบางอย่างมีบางส่วนมีลักษณะเชิงอุปลักษณ์โดยธรรมชาติ เนื่องจากอุปลักษณ์มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอลักษณะโครงสร้างของประสบการณ์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) ดังนั้นประสบการณ์ป้องกันโควิด 19 เป็นประสบการณ์ชนิดธรรมชาติและมีส่วนมีลักษณะเชิงอุปลักษณ์โดยธรรมชาติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำเสนอปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโควิด 19 มักจะพบคำว่า “ป้องกัน” “防护” (ป้องกัน ปกป้อง) ซึ่งเป็นถ้อยคำสื่อความหมายเชิงอุปลักษณ์ ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่ามโนทัศน์ป้องกันโควิด 19 เป็นมโนทัศน์สร้างโดยอุปลักษณ์ (metaphorically structured concept) คือมโนทัศน์การป้องกันโควิด 19 ถูกสร้างโดยอุปลักษณ์เกือบทั้งหมด หากวิธีการกำหนดขอบเขตของมโนทัศน์การป้องกันโควิด 19 อย่างชัดเจนโดยตรงไม่ได้ จึงต้องอาศัยวิธีการอ้อม ก็คือ อุปลักษณ์ (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003) แสดงให้เห็นว่าทั้งคนไทยและคนจีนทำความเข้าใจโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องป้องกัน หรือจากอีกมุมมองหนึ่งว่าผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารเข้าใจโควิด 19 เป็นสิ่งที่ต้องป้องกันตั้งแต่ขั้นตอนการรับรู้โควิด 19

อภิปรายผล

จากงานวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่ ธนพล เอกพจน์ และคณะ พบถ้อยคำอุปลักษณ์สงครามในข้อมูลเว็บไซต์พันทิปดอทคอมทั้งหมด 44 รูป (ธนพล เอกพจน์ และคณะ, 2563) ยุทธการ ปัทมโรจน์พบมีการปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้อมูลทั้งหมด 612 แห่ง (ยุทธการ ปัทมโรจน์, 2563) เอกพล ดวงศรีพบมีถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [โควิด คือ สงคราม] ทั้งหมดจำนวน 162 รูป (เอกพล ดวงศรี, 2566) ซึ่งจำนวนมากกว่าผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเพราะช่วงเวลาที่ข้อมูลเผยแพร่ต่างกัน ธนพล เอกพจน์ และคณะเก็บข้อมูลที่เผยแพร่ในช่วงเดือนมกราคม – เดือนเมษายน ปี 2563 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โควิด 19 เพิ่งเริ่มแพร่ระบาด เป็นประเด็นน่าสนใจ และคนไทยยังรู้จักโควิด 19 อย่างไม่ลึกซึ้ง ดังนั้นจึงปรากฏการใช้อุปลักษณ์ที่หลากหลาย ในขณะที่การวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เก็บข้อมูลที่เผยแพร่ในช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม ปี 2564 ซึ่งคนไทยมีประสบการณ์กับโควิด 19 เป็นเวลาประมาณ 2 ปีแล้ว รู้จักโควิด 19 มากขึ้น และบางคนเริ่มไม่สนใจการแพร่ระบาดของโควิด 19 แล้ว ดังนั้นจึงปรากฏการใช้อุปลักษณ์น้อยกว่า ข้อมูลของงานวิจัยของยุทธการ ปัทมโรจน์ มีส่วนหนึ่งเป็นบทคำพูดของผู้นำ มีโครงสร้างการสื่อสารสมบูรณ์ มีหน้าที่ชักจูงใจผู้รับสารด้วย ดังนั้นจึงต้องอาศัยการใช้อุปลักษณ์ที่มีระบบ ซึ่งข้อมูลภาษาไทยในงานวิจัยชิ้นนี้ไม่มีข้อมูลบทคำพูดของผู้นำ เอกพล ดวงศรีเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ 14 ฉบับระหว่างเดือนมกราคม 2563 - เดือนมิถุนายน 2564 มีจำนวนข้อมูลมากและครอบคลุมระยะเวลาสั้น จึงน่าจะเป็นเหตุผลทำให้พบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์มากกว่างานวิจัยเรื่องอื่นเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามงานวิจัยเหล่านี้ล้วนเผยให้เห็นว่ามโนทัศน์สงครามเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจโควิด 19 สำหรับคนไทย

งานวิจัยในภาษาจีนที่ผ่านมา พบอุปลักษณ์สงครามมีความสำคัญมากเป็นพิเศษในการทำความเข้าใจโควิด 19 สำหรับคนจีนเช่นกัน (Si, J., 2021); (Yang, H., 2021); (Zhang, Q., 2021) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อความหมายเชิงปกป้องมากกว่าถ้อยคำที่สื่อความหมายเชิงรุกฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Si ที่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ภาษาจีนที่สื่อความหมายเชิงปกป้องมากกว่า (Si, J., 2021) ทำให้เห็นว่าประเทศจีนยังไม่ต้องการทำลายล้างเชื้อโควิด 19 เชิงรุก หรือเนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ ยังทำไม่ได้ สอดคล้องกับนโยบายประเทศจีน “内防反弹 外防输入” (ภายในประเทศป้องกันสถานการณ์โควิด 19 เกิดขึ้นใหม่ ป้องกันเชื้อโควิด 19 เข้ามาจากต่างประเทศ)

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้มโนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจโควิด 19 หรือสถานการณ์โควิด 19 ที่เป็นสิ่งใหม่และอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับมนุษย์ มีความยากลำบากในการจัดการต้องจัดการอย่างเร่งด่วน รวมทั้งสามารถสร้างความเสียหายให้กับปัจเจกบุคคลและสังคมได้ ผู้คนมักจะสร้างชุดความคิดของภารกิจที่มีความยากลำบากความเร่งด่วนและความปฏิบัติผ่านมโนทัศน์สงคราม (Liu, J., & Zhong, L., 2022) ลักษณะการสร้าง ความเสียหายของสงครามก็สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 การที่ทั้งคนไทยกับคนจีนเลือกใช้อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์สงครามนำเสนอการจัดการโควิด 19 ในทำนองเดียวกัน ผู้วิจัยคิดว่ามีเหตุผลสองด้าน (ย้ายมาจากผลการวิจัย)

1. ด้านการรับรู้ จากมุมมองวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ สงครามมักปรากฏคู่กันกับ กระบวนการปฏิรูปเสมอ ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ดังนั้นมโนทัศน์สงครามจึงมีบทบาทสำคัญ (Jia, G., 2021) กล่าวคือตั้งแต่สังคมบุพกาลจนถึงสมัยปัจจุบัน ทุกครั้งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักมีสงครามหรือการต่อสู้ระหว่างชุมชนหรือประเทศ ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยก็เกิดสงครามหลายครั้ง เช่น สงครามกับพม่า สงครามกับเขมร และสงครามโลกครั้งที่สองประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบ ในการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์หรือขยายดินแดนของประเทศไทย ในประวัติศาสตร์ก็คงแยกปัจจัยสงครามไม่ได้ เช่น สงครามฝิ่น สงครามต่อต้านญี่ปุ่น ทั้งหลาย ส่งผลต่อการพัฒนาของประเทศไทยและความคิดของชาวจีนไปด้วย (Jia, G., 2021) แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังมีสงครามเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้สงครามยังปรากฏอยู่ในนวนิยาย ภาพยนตร์ทุกวันนี้ทั้งในสังคมไทยและสังคมจีน เพราะฉะนั้นการที่สงครามเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ความทรงจำต่อสงครามอย่างลึกซึ้งของมนุษย์ จึงอำนวยความสะดวกในการเข้าใจสิ่งอื่นด้วยประสบการณ์ของมโนทัศน์สงคราม (Zeng, Y., & Liu, J., 2021) ความจริงแล้ว มโนทัศน์สงครามยังถูกนำมาใช้ในวาทกรรมอื่นในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เช่น วาทกรรมเศรษฐกิจ วาทกรรมการโต้วาที และโรคอื่น ๆ นอกจากนี้มโนทัศน์สงครามกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ยังมีความคล้ายกันหลายอย่าง การเกิดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและขยายไปหลายพื้นที่ได้ และต้องใช้เวลาในการจัดการ โดยเฉพาะด้านความเร่งด่วน ความอันตรายต่อชีวิตประชาชน (ย้ายมาจากผลการวิจัย)

2. ด้านหน้าที่ของการใช้ภาษา เชื้อโควิด 19 เป็นเชื้อไวรัสชนิดใหม่ที่ไม่มีความรู้ก่อนหน้านี้ ในช่วงเวลาที่เพิ่งเริ่มแพร่ระบาดหลายประเทศยังมีความเข้าใจโควิด 19 ไม่ลึกซึ้งโดยเฉพาะประชาชนทั่วไป ดังนั้นการใช้ภาษา กับโควิด 19 โดยเฉพาะของสื่อมวลชนและภาครัฐ ต้องได้รับการขัดเกลา เช่น ในบริบทผู้นำประเทศจีน อธิบาย ความอันตรายของโควิด 19 ให้กับชาวจีนอย่างไร ทำอย่างไรให้ประชาชนชาวจีนทุกคนระมัดระวัง และเข้าร่วมการ ป้องกันควบคุม รมรงค์ทรัพยากรและพลังของทั้งสังคมอย่างไร (Zhang, Q., 2021) นักวิทยาศาสตร์ชาวญี่ปุ่น Nobuo Sato เคยชี้แจงว่า อุปมาอุปไมยเป็นการกลายเป็นสัญลักษณ์อีกครั้งของสัญลักษณ์ภาษา (Zhang, Q., 2021) อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ (การจัดการสถานการณ์โควิด 19 เป็น สงคราม) ทำให้ “การจัดการสถานการณ์โควิด 19” กลายเป็นสัญลักษณ์ของสงครามทั้งในระดับถ้อยคำและปริชาณ (Zhang, Q., 2021) ดังนั้นผู้รับสารจึงยกระดับการ จัดการสถานการณ์โควิด 19 ไปที่ระดับสงคราม และทำความเข้าใจลักษณะและคุณสมบัติของโควิด 19 ผ่านระบบ มโนทัศน์สงครามได้ ทำให้ผู้รับสารสำนึกถึงความเร่งด่วนและความสำคัญของการป้องกันโควิดทั้งระดับปัจเจก บุคคลและสังคม และเข้าใจนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับโควิด 19 ในประเทศของตน และยินยอมปฏิบัติตามร่วมมือกันและ สนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นความต้องการของทั้งไทยและจีน สอดคล้องกับแนวคิดอุปมาอุปไมยไม่ใช่เพียงแต่ วิธีการมองความเป็นจริงเท่านั้น ยังเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายและกิจกรรมเชิงการเมืองกับเศรษฐกิจด้วย อุปมาอุปไมยที่เราใช้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเรา (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003)

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์สงครามทำความเข้าใจโควิด 19 แต่นักวิชาการชาวตะวันตก Richardt, Semino เป็นต้น มีความคิดว่าเป็นเมื่อนำเสนอการขัดแย้ง มโนทัศน์การปะทะทางร่างกายจะถูกใช้มากกว่ามโนทัศน์สงคราม เนื่องจากประชาชนทั่วไปไม่มีประสบการณ์โดยตรงกับการ

ปะทะด้วยอาวุธที่มีระบบระหว่างประเทศ ในขณะที่การปะทะทางร่างกายเต็มไปด้วยชีวิตประจำวันของมนุษย์ ตั้งแต่เด็ก และมีโครงสร้างระบบชัดเจน เข้าใจได้ง่าย ดังนั้นใช้สงครามเป็นอุปลักษณ์อาจไม่ใช่การเลือกที่ดีที่สุด (Si, J., 2021) คนไทยกับคนจีนกลับนิยมใช้มโนทัศน์สงคราม เนื่องจากเห็นว่าการจัดการสถานการณ์โควิด 19 กับสงครามมีความคล้ายคลึงกันหลายอย่าง เชื้อโควิด 19 แพร่กระจายจากคนสู่คน ถ้าไม่มีการบริหารส่วนรวม การกระทำของปัจเจกบุคคลจะไร้ความหมาย (Si, J., 2021) และสงครามเป็นกิจกรรมอิงกลุ่ม การปะทะทางร่างกายเป็นกิจกรรมปัจเจกบุคคลโดยปกติ คนไทยมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน สังคมไทยมีความเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม (สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์, 2561) สังคมจีนเป็นสังคมแบบอิงกลุ่มเช่นกัน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อุปลักษณ์สงครามจึงเป็นการเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการรวบรวมจิตใจ วางแผนการจัดการโดยรวม (Zeng, Y., & Liu, J., 2021) ซึ่งสังคมไทยและสังคมจีนแตกต่างกับโลกตะวันตกที่มีมุมมองปัจเจกบุคคลเป็นหลัก ดังนั้นอุปลักษณ์สงครามจึงเป็นตัวเลือกที่ดีกว่าสำหรับคนไทยกับคนจีน

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังเกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทยหรือภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ ได้ ช่วยให้ผู้เรียนภาษาไทยหรือผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยเข้าใจการใช้อุปลักษณ์และมโนทัศน์ที่แฝงอยู่ เบื้องหลังมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับเจ้าของภาษาโดยเฉพาะในบริบทที่มีการใช้อุปลักษณ์ที่แตกต่างกับภาษาของตนเอง เนื่องจากเมื่อคู่สนทนามีวัฒนธรรม ความรู้ ค่านิยม และฐานคติที่ต่างกัน การเข้าใจซึ่งกันและกันจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก จึงต้องอาศัยการต่อรองทางความหมาย (negotiation of meaning) และการหาอุปลักษณ์ที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการสื่อสารเป็นหนึ่งในกิจกรรมการต่อรองทางความหมาย (Lakoff, G. & Johnson, M., 2003)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามกับโควิด 19 ในภาษาไทยกับภาษาจีนโดยอาศัยทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) พบว่าทั้งคนไทยและคนจีนนำประสบการณ์สงครามมาทำความเข้าใจโควิด 19 อย่างเป็นระบบ มีการถ่ายโยงความหมายหลายด้านระหว่างสงครามกับการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เช่น ผู้ร่วมรบ ยุทธวิธีในการสู้รบ สถานที่รบ อาวุธ และผลการต่อสู้ ในข้อมูลภาษาจีนพบมีการเลือกใช้อุปลักษณ์ที่หลากหลายมากกว่า อาจเนื่องจากความรุนแรงของการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ต่างกัน และนโยบายควบคุมโควิด 19 ที่ต่างกัน และลำดับจำนวนการใช้อุปลักษณ์ของข้อมูลสามแหล่งมีความต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน อาจเพราะโครงสร้างปริเขตของข้อมูลจากสื่อของภาครัฐที่ต่างกัน การที่คนไทยและคนจีนนิยมใช้อุปลักษณ์เช่นกัน น่าจะมีเหตุผลมาจากสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสงคราม ดังนั้นอุปลักษณ์มีประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด 19 และชักจูงใจผู้รับสารให้ปฏิบัติตามมาตรการ และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1. ควรศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามในภาษาไทยกับภาษาจีนในบริบทอื่น เช่น เศรษฐกิจ การเมือง ตามแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของมโนทัศน์สงครามในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นหรือการสร้างมโนทัศน์อื่นรวมถึงความต่างและความเหมือนระหว่างคนไทยกับคนจีน 2. ควรศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์สงครามในบริบทโควิด 19 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน หรือภาษาอื่นตามแนวคิดการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) เพื่อทำให้เห็นความต่างและความเหมือนของการเลือกใช้อุปลักษณ์และเจตนาในการใช้อุปลักษณ์ระหว่างคนชาติต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง “อุปลักษณ์สงคราม: ความเข้าใจโควิด 19 ในมุมมองของคนไทยและคนจีน” จากเนื้อหาที่นำเขียนนี้ในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับโควิด 19 ในภาษาไทยและ

ภาษาจีน” สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ. ดร. ณฐ อังศุวิริยะ ที่กรุณาให้คำแนะนำอันมีประโยชน์อย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- เอกพล ดวงศรี. (2566). สงคราม (โรค) โควิด 19: อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ของสังคมไทยและโลกที่สะท้อนผ่านหนังสือพิมพ์ไทยออนไลน์. วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 24(1), 226-251.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2548). อุปลักษณ์ตามแนวคิดของภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารศิลปศาสตร์, 5(1), 1-16.
- ชิน เขี้ย และตืออานา คาชซา. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำในการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนป้องกันโควิด-19 ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 42(2), 36-50.
- ธนพล เอกพจน์ และคณะ. (2563). ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู : การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ของคนไทย ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 9(1), 1-37.
- นววรรณ พันธุ์เมธา. (2555). คลังคำ ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2563). ภาษาและความหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เค.ซี.อินเตอร์เพรส.
- ยุทธการ ปัทมโรจน์. (2563). อุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์. วารณวิทัศน์, 22(1), 134-175.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2023 จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2561). กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการบอกข่าวร้ายในภาษาไทยและเหตุจูงใจ. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(1), 19-30.
- Dictionary Editing Office of CASS. (2016). XIANDAI HANYU CIDIAN. Beijing: The Commercial Press.
- Jia, G. (2021). A Study on the War Metaphors of News Headlines -- Taking the news title of COVID-19's epidemic as an example. JOURNAL OF WUYI UNIVERSITY, 40(11), 30-34.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). Metaphor we live by. London: The University of Chicago press.
- Liu, J., & Zhong, L. (2022). 新冠肺炎疫情的战争隐喻及其影响 (The war metaphor of the Corona Virus Disease 2019 epidemic and its impact). Journal of Chongqing University of Education, 35(1), 48-53.
- Si, J. (2021). War Metaphors in the Shenzhen Special Zone Daily during the Outbreak of Coronavirus. Journal of Qingyuan Polytechnic, 14(2), 1-6.
- Wang, Y. (2006). Cognitive Linguistics. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Yang, H. (2021). 政府重大态度的隐喻表达机制研究——以《抗击新冠肺炎疫情的中国行动》白皮书为例 (Research on the Metaphoric Expression Mechanism of the Government's Major Attitude——Taking the White Paper "China's Actions to Fight the Corona Virus Disease 2019 Epidemic" as an Example). The Journal Of Humanities, 22(8), 90-96.
- Zeng, Y., & Liu, J. (2021). Novel Coronavirus Pneumonia in People's Daily : a Report on War Metaphor. JOURNAL OF JIAYING UNIVERSITY(Philosophy & Social Sciences), 39(5), 56-60.
- Zhang, Q. (2021). A study of Conceptual Metaphors on "Epidemic Prevention and Control Is A War". Media Observer, 38(6), 63-70.

- Zhao, Y. (2000). *Introduction to Cognitive Linguistics*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Zhou, C. (2021). 隐喻视角下的突发公共卫生事件新闻研究——基于新冠肺炎疫情报道语料库 (News research on public health emergencies from the perspective of metaphor——Based on the corpus of the Corona Virus Disease 2019 epidemic reports). *PUBLIC COMMUNICATION OF SCIENCE TECHNOLOGY*, 15(4), 86-89.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310
โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี*
A STUDY OF ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT IN VLE310 USING THE CIPPA
MODEL TEACHING METHOD FOR THE THIRD-YEAR STUDENTS IN VALAYA
ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY UNDER THE ROYAL PATRONAGE

ประวิทย์ ธงชัย

Prawit Thongchai

ศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประเทศไทย

Language Center, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand

Corresponding author E-mail: prawit@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษวิชา VLE310 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนวิชา VLE310 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 1632 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 และแบบวัดความพึงพอใจ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุดการวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 82.00/91.78 โดยค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2. ความพึงพอใจต่อการเรียนวิชา VLE310 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปาโดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับดีทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 มีความพึงพอใจในระดับดี รองลงมา ด้านเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 มีความพึงพอใจในระดับดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 มีความพึงพอใจในระดับดี ตามลำดับ

คำสำคัญ: โมเดลชิปปา, ผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาอังกฤษ, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the learning achievement in English subject VLE310 of third-year students during before and after learning management by using the CIPPA model for instructional management, 2) to study the satisfaction on VLE310 of third-year students

after learning management by using the CIPPA model. It is developmental research. The population is the third-year studying at Valaya Alongkorn Rajabhat university under the royal patronage 1632 students. The sample consisted of 30 the third-year students, using multi-stage random sampling. Research tools include English Reading Achievement Test of VLE310 and satisfaction form. Statistics for analyzing the data were mean, standard deviation, and t-test. The results of the research were 1. a set of measuring English reading ability using the CIPPA model teaching method developed by the researcher with an average efficiency of 82.00/91.78 with the efficiency of the results higher than the specified criterion of 80/80, indicating that the students had achievements in learning English of VLE310 using the CIPPA model teaching method after studying higher than before studying with statistical significance at the 0.05 level, and 2. the satisfaction level after learning management by using the CIPPA model was good in all aspects. The aspect with the highest average was creativity with an average of 3.98, which is a good level, followed by subject content with an average of 3.97 with a good level of satisfaction, and the aspect with the lowest average was the instructional media aspect with an average of 3.75 with a good level of satisfaction respectively.

Keywords: CIPPA Model, English Learning Achievement, Satisfaction

บทนำ

มนุษย์กำหนดภาษาขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ใช้ติดต่อสื่อสารและเป็นวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งในบรรดาวัฒนธรรมอีกหลายอย่างที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์ใช้ภาษาสื่อสารกันเพื่อบอกกล่าวถึงความต้องการและความนึกคิด อารมณ์ ความรู้ ภูมิปัญญา และความตั้งใจ ภาษาจึงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดเหล่านั้นไปยังผู้อื่น เปรียบเสมือนภาษาเป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนในสังคม เนื่องจากภาษาสามารถบันทึกความรู้ ถ่ายทอดความรู้ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา ทั้งนี้ความสามารถในการใช้ภาษาจากภูมิปัญญา องค์ความรู้ต่างๆ ยังได้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ตัวตนของผู้พูดภาษา และความเป็นมนุษย์ อันรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ในสังคมอีกด้วยโดยองค์การยูเนสโก มองความสำคัญของภาษาว่า ภาษาคือมรดกของมวลมนุษยชาติ ความหลากหลายของภาษาคือความหลากหลายทางมรดกด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (UNESCO Ad Hoc Expert Group, 2003); (รักคุณ ปัญญาจุฑาโกร, 2560) ภาษาจึงนับเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของสังคมเป็นส่วนที่ถ่ายทอดลักษณะแท้จริง เป็นการแสดงอารยธรรมต่าง ๆ ถึงขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ของผู้พูดภาษานั้น ๆ พระยาอนุมานราชธน (เสฐียรโกเศศ, 2522) กล่าวว่า ภาษาตามความหมายของนิรุกติศาสตร์คือวิธีที่มนุษย์แสดงความรู้ความเข้าใจเพื่อให้ผู้ที่ตนต้องการให้รู้ได้รู้จะเป็นเพราะต้องการบอกความในใจที่นึกไว้หรือเพื่อระบายความในใจที่อัดอั้นอยู่ให้ปรากฏออกมาภายนอก โดยใช้เสียงพูดที่มีความหมายตามที่ได้ตกลงรับรู้กัน ซึ่งมีผู้ได้ยินรับรู้และเข้าใจ ในปัจจุบันการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกันเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเรียกได้ว่ามีความจำเป็นพอ ๆ กับปัจจัย 4 ตลอดเวลา มนุษย์อาศัยภาษาสื่อสารเป็นเครื่องมือ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของตนและอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม การใช้ภาษาสื่อสารเป็นพื้นฐานการติดต่อของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกระบวนการทางสังคม (ประมะ สตะเวทิน, 2539) ดังที่กาญจนา นาคสกุล กล่าวว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการใช้ภาษาก็คือการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในความนึกคิด หรือข้อความอันแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้อื่นทราบดังนั้น การใช้ภาษาติดต่อสื่อสารนั้นไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้าหรือผ่านสื่อต่าง ๆ ก็ตาม เป็นการส่งสารหรือเรื่องราวจากฝ่ายหนึ่งไปอีกฝ่ายหนึ่งให้ตรงตามความประสงค์ในสิ่งที่นึกคิดและทำให้อีกฝ่ายหนึ่งสามารถรับรู้ถึงความต้องการนั้น ๆ ได้ ตลอดจนเข้าใจได้ถูกต้องพร้อมกับตอบสนองตาม

ความต้องการของผู้สื่อสารได้ (กาญจนา นาคสกุล, 2556); (สิริวรรณ นันทจินทุล และสมเกียรติ รักภณี, 2549) ภาษาอังกฤษนับว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญ มีความเป็นภาษาสากล (Global Language) และไม่มีใครสามารถปฏิเสธความสำคัญและอิทธิพลของภาษาอังกฤษได้ เพราะมีบทบาทความเป็นผู้นำภาษาโลก (World Leading's Language) ที่เข้ามามีบทบาทเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร และมีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันมีผู้คนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร 1 ใน 3 ของประชากรของโลก เนื่องจากเป็นภาษาที่ถูกใช้กันแพร่หลาย ทั้งในทางธุรกิจ วิทยาศาสตร์ การเมืองและการปกครอง และยังสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันรวมถึงอนาคตด้วย เพราะใช้ในการสื่อสารมากที่สุดในโลก องค์ความรู้ที่สำคัญของโลกส่วนใหญ่ได้รับการบันทึกและเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษและยังเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Crystal, D. , 2003); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) นอกจากนี้ การสื่อสารระหว่างองค์กรสากลต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้มักจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นกลางในการสื่อสาร (AEC) เพราะใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้คุณค่าของการสื่อสารและให้ความสำคัญของภาษาสากลที่เป็นดั่งภาษากลางในการสื่อสารกับสังคมโลกและประเทศอื่นๆ มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ดังจะเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ รอบตัวเราในทุกวันนี้มักจะมีข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ เช่น ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่บนถนนสายหลัก สื่อภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ใบปลิวสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่ออินเทอร์เน็ต คู่มืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาสากลอย่างภาษาอังกฤษและใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดีเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา (native speakers) จึงมีความได้เปรียบในด้านการสื่อสารมากกว่าคนที่ไม่มีความรู้ ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงได้กลายเป็นต้นทุนในชีวิตของผู้คนจำนวนมากอีกทั้งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ช่วยสร้างโอกาสในชีวิตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือแม้กระทั่งการเมือง ในทางกลับกันความสำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลกก็ทำให้คนอีกจำนวนไม่น้อยพลาดโอกาสต่าง ๆ ในชีวิตไปได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะผู้ที่ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ ภาษาอังกฤษจึงเปรียบเสมือนใบเบิกทางเพื่อนำไปสู่การศึกษาที่ดีกว่าและโอกาสการมีหน้าที่การงานที่ดี (ธนพิสิฐ สฤทธิวัฒน์สกุลและ คมกฤษ ตาชม, 2559) การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงเป็นความจำเป็นสำหรับคนทั่วโลก ในการใช้ภาษาอังกฤษอันเป็นภาษาสากลเพื่อการติดต่อสื่อสาร การค้นคว้าความรู้ในด้านวิชาการ และในด้านการศึกษา ภาษาอังกฤษได้บรรจุไว้ในหลักสูตรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่การศึกษาระดับปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษาและตลอดชีวิต ซึ่งจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรภาษาอังกฤษในปัจจุบัน นอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ภาษา ทั้งเพื่อการศึกษาและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพจากความสำเร็จและความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยได้เกริ่นนำถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดภาษาหนึ่ง โดยที่องค์ความรู้ที่สำคัญของโลกส่วนใหญ่ถูกบันทึกและเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือเข้าถึงองค์ความรู้และก้าวทันโลก รวมถึงการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เน้นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษได้พัฒนาความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารและมีทักษะภาษาในระดับสูงใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้และเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความรู้ทั้งในและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารมีมากมายหลากหลายรูปแบบ เช่น การฟัง การพูด สำหรับการนำไปใช้ ทักทาย ต้อนรับ แนะนำตัวเอง การพูดให้ข้อมูล การเสนอแนวทาง การแนะนำ การบอกทิศทาง การเจรจาต่อรอง และการแสดงความคิดเห็น ทักษะการเขียน เช่น การเขียนจดหมายหรืออีเมลในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การเขียน

ขอบคุณและขอโทษ การเขียนยืนยันการจองห้องพัก เป็นต้น ซึ่งรูปแบบเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญและเป้าหมายในการสื่อสารที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการสื่อสารคือการที่ทุกคนต้องได้รับสารที่ไปในแนวทางเดียวกัน (Sophia, N., 2007) ทักษะการอ่านถือเป็นหนึ่งในรูปแบบที่ค่อนข้างสำคัญที่จะใช้ในการติดต่อสื่อสาร เช่น การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อหาข้อมูลหรืออีเมลในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ซึ่งได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ความคิดและเกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่าน เป้าหมายของการอ่านคือความเข้าใจในสิ่งที่อ่านอย่างลึกซึ้งว่าผู้แต่งหรือผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสิ่งใด เพื่อให้ผู้อ่านนั้นมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น การที่แต่ละบุคคลจะตีความสาร หรือถอดความหมายได้อย่างถูกต้องนั้น ต้องพึ่งทักษะด้านการอ่านจับใจความ การอ่านจับใจความ คือ การอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญ และส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่องใจความสำคัญของเรื่อง คือ ข้อความที่มีสาระคลุมข้อความอื่น ๆ ในย่อหน้านั้นหรือเรื่องนั้นทั้งหมด ข้อความอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนขยายใจความสำคัญเท่านั้น ข้อความหนึ่งหรือตอนหนึ่งจะมีใจความสำคัญที่สุด (แวมยุธา-ประทีป เหมือนนิล, 2564); (พาพร พิงศักดิ์, 2534) ซึ่งความสำคัญของการอ่านจับใจความนั้นมีมากมาย เช่น อ่านเพื่อแสวงหาความรู้ อ่านเพื่อความบันเทิง อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น การอ่านจับใจความสำคัญเป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษเกิดขึ้นมากมาย เนื่องจากภาษาอังกฤษไม่ใช่ภาษาแม่ของผู้เรียนเหล่านั้นจึงส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในความสามารถการใช้ภาษาของตนเอง และส่งผลให้เกิด ความวิตกกังวลในการใช้ภาษาของตนเองตามมา (บัญชาการ เสมอเพชร และพลิงโชค แหวนเพชร, 2556); (Tum, D. O., 2012) การส่งเสริมการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษจึงนับว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในมุมมองด้านการศึกษาทุกระดับ ผู้สอนต้องมีการเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างผู้เรียนมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีเพื่อวางรากฐานในการเรียนรู้โลกปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทันวิชาการด้านต่าง ๆ ผ่านการอ่านภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามการเรียนภาษาอังกฤษไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรโดยเฉพาะในระดับช่วงเริ่มต้น ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนการสอนประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนไม่มีทักษะในการอ่านหนังสือภาษาอังกฤษที่แท้จริง และอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่สอนโดยยึดวิธีการสอนแบบเดิมเน้นอาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญ สื่อในการเรียนการสอนล้าสมัยหรือสื่อออนไลน์ยังไม่เข้าถึงผู้เรียนอย่างเพียงพอ (ศิริบุญญา ศรีคำ และคณะ, 2558) ด้วยความสำคัญของภาษาอังกฤษดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประวิทย์ ธงชัย, 2565)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า การจัดการกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคำอ่านและพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียน (คำชาย จันทะหงษ์ และสิทธิพล อาจอินทร, 2556) อีกทั้งให้มีความสอดคล้องตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ตามประกาศของมหาวิทยาลัย ที่ว่าเพื่อการส่งเสริมความสามารถทางด้านภาษา และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์เพื่อการส่งเสริมความสามารถทางด้านภาษา และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่ว่าระดับความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษเฉลี่ยของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ เมื่อทดสอบตามมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษ (CEFR) สูงขึ้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้เทคนิคโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ) โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) (กุลธิดา คนเส็งยม, 2557) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่จะส่งเสริมการคิดของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้คิด ได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการที่สำคัญคือ ผู้เรียนได้ ทบทวนความรู้เดิม ผู้เรียนได้รับ/แสวงหา/รวบรวม/ข้อมูลประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ศึกษาคิดวิเคราะห์ และสร้าง

ความหมายข้อมูล/ประสบการณ์ด้วยตนเองโดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ อย่างหลากหลายการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน โดยมีกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีการฝึกคิดแก้ปัญหา และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีหลักการในการจัดการเรียนการสอนแบบชิปปาไว้ว่ากิจกรรมการเรียน การสอน (ทีศนา แคมมณี, 2542)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี โดยการนำกิจกรรมการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 ใช้เทคนิคโมเดลชิปปา (CIPPA Model) ทั้งนี้เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษจากและความพึงพอใจต่อการสื่อสารที่นำมาทดลองกับนักศึกษาที่เรียนรายวิชากลยุทธ์การอ่าน-เขียน สำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (VLE310) โดยจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปา (CIPPA Model) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model)
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนวิชา VLE310 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการสร้างชุดการสอน ที่ผู้วิจัยได้สร้างเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดของวิธีดำเนินการศึกษาที่จะนำเสนอ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ทั้งหญิงและชายที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษาที่ 2/2565 จำนวน 1,632 คน

1.1 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการผนวกเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชากลยุทธ์การอ่าน-เขียน สำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (Reading and Writing Strategies for Learners of English as a Foreign Language) รหัสวิชา VLE310

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ทั้งหญิงและชายที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษาที่ 2/2565 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ประกอบด้วย

2.1 สุ่มจากการจับฉลากจาก 2 ศูนย์การศึกษา (สระแก้ว ปทุมธานี) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จังหวัดปทุมธานี

2.2 สุ่มจากภาคปกติและภาคพิเศษจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ได้ภาคปกติ จำนวน 6 section จาก 11 section

2.3 สุ่มห้องเรียนจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชากลยุทธ์การอ่าน-เขียน สำหรับผู้เรียน ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (Reading and Writing Strategies for Learners of English as a Foreign Language) รหัสวิชา VLE310 จำนวน 11 ห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะมี ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษวิชา VLE310 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระหว่างก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model) ประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของแผนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ระยะที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนวิชา VLE310 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่าน ภาษาอังกฤษ และแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสมด้านภาษา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างบทเรียน ข้อสอบและจุดประสงค์โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอน

- ศึกษาเนื้อหาในบทเรียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ รายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี จากเอกสาร หนังสือ ทฤษฎี และแนวคิดของบุคคล ต่างๆ

- สร้างแผนการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) โดยใช้เนื้อหาบทเรียนทั้งหมด 6 แผน

- นำแผนการจัดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาแก้ไข ให้เหมาะสมถูกต้อง

- นำแผนการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปพิมพ์เป็นแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษ

- ศึกษาวัตถุประสงค์ของเนื้อหาวิชาที่นักศึกษาเรียนเกี่ยวกับอ่านภาษาอังกฤษ

- สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับอ่านภาษาอังกฤษอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ ด้วยกระบวนการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) จำนวน 1 ชุด 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบ
 ปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก โดยข้อสอบครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 6 แผน เพื่อใช้ทดสอบนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราช
 ภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ก่อนและหลัง โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกัน

- นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาแก้ไข ให้เหมาะสม
 ถูกต้อง

- นำแบบทดสอบที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปพิมพ์เป็นแผนการจัดการเรียนการสอน
 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการอ่านภาษาอังกฤษโดยกระบวนการสอนแบบโมเดล
 ชิปปา (CIPPA Model)

- ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดความพึงพอใจต่อการอ่านภาษาอังกฤษ
 - พัฒนาและปรับปรุงกรอบที่จะประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามวัดความพึง
 พอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

- นำแบบวัดความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาแก้ไข ให้
 เหมาะสมถูกต้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน

- นำแบบวัดความพึงพอใจที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปพิมพ์เป็นแผนการจัดการเรียน
 การสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบ
 โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง ๒ ฉบับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ
 พิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อวัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความ
 เหมาะสมด้านภาษา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านทำการประเมินความสอดคล้องระหว่าง
 ข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

จากนั้นได้วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตาม
 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้สูตร IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 หน้า124) เลือกข้อสอบไว้ได้ 50 ข้อ ที่มีค่า
 IOC ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 โดยทำการตัดทิ้งจำนวน 20 ข้อ ให้เหลือ 30 ข้อ จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนที่ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องแล้ว จำนวน 30 ข้อ ไปทดสอบกับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ทั้ง
 หญิงและชาย ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษาที่
 2/2565 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและนำข้อสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 30 ข้อ นำไปวิเคราะห์หาความเที่ยงทั้งฉบับ โดย
 ใช้สูตรของ Lovett (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 หน้า 93) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8198 แล้วพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์
 เพื่อจะนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการทดลองโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับ

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจำนวน 30 ข้อ ทดสอบก่อนที่จะทำการทดลองสอนในคาบแรกเพื่อศึกษาความรู้เดิมของนักศึกษาแล้วทำการเก็บข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบไว้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

2. ดำเนินการทดลองสอน โดยใช้ชุดความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6 หน่วยย่อย (หน่วยย่อยละ 3 ชั่วโมง) รวม 18 ชั่วโมง (ไม่รวม pre-test/post-test) ทำการทดลองสอนในปีการศึกษาที่ 2/2565 และดำเนินการทดสอบท้ายบทเรียนในแต่ละแผนการเรียนรู้อีก

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากทำการทดลองสอนครบ 6 หน่วยย่อยโดยใช้ชุดความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี แล้วทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน แล้วทำการตรวจให้คะแนนทั้งสองครั้ง แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่นักศึกษาทำได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาชุดการวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษาที่ 2/2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานีครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของชุดการวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ด้วยกระบวนการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 นำผลการศึกษาของแต่ละหน่วยย่อยในชุดการสอนเพื่อวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนน

1.2 นำคะแนนของนักศึกษาทุกคนในกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบฝึกหัดประจำหน่วยย่อยและผลแต่ละหน่วยย่อยในชุดการสอนมาหาค่าเฉลี่ยและคิดค่าร้อยละจากคะแนนเต็มทั้งหมดในทุกหน่วยย่อย ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) ของชุดการวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น

1.3 นำแบบทดสอบท้ายบทของนักศึกษาทุกคนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามาตรวจให้คะแนน

1.4 นำคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียนของนักศึกษามาหาค่าเฉลี่ย และคิดเป็นร้อยละจากคะแนนเต็ม ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ของชุดวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษ

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการวัดความสามารถทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยกระบวนการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t test dependent sample) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 บันทึกคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยชุดการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 2 คำนวณค่าผลต่างของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ชุดการวัดความสามารถทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยกระบวนการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี หลังเรียนกับก่อนเรียน โดย

ใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน โดยการคำนวณจากสูตรและเปิดตารางเปรียบเทียบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการอ่านภาษาอังกฤษโดยกระบวนการสอนแบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) วิเคราะห์ข้อมูลแบบวัดความพึงพอใจเป็นรายข้อ โดยนำค่าระดับที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ดังนี้
สถิติพื้นฐาน

1. สถิติพื้นฐานได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
2. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนและหลังการศึกษา (S.D.) ของคะแนน

ก่อนและหลังการใช้ชุดการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310

สถิติในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. สูตรที่ใช้คำนวณหาประสิทธิภาพของชุดการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
3. หาค่าความยาก (P) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. หาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. สถิติที่ใช้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

ผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี มีผลการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษวิชา VLE310 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model) พบว่า วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง วิธีการสอนที่เป็นระบบช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการอ่าน ตีความ ขยายความสรุปและจับใจความจากเรื่องที่อ่านโดยเน้นการเรียนเข้าใจและจดจำเนื้อเรื่องได้ ทำให้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิไล จันทินมาตร และคณะ ที่ผลการจัดการเรียนรู้แบบชิปปา (CIPPA Model) มีจุดเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวการมีส่วนร่วมทางกายการเรียน รู้กระบวนการต่าง ๆ การถ่ายโอนการเรียนรู้หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ 1) ขั้นการทบทวนความรู้เดิม (Review of basic knowledge) 2) ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ (Exploring new knowledge) 3) ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม (Studying and understanding the data for linking new knowledge) 4) ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม (Knowledge exchange) 5) ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ (Knowledge summary and organization) 6) ขั้นการแสดงผลงาน (Task presentation) 7) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge application) ซึ่งการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้น

นั้นเกิดเป็นทักษะและมีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียน โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากขึ้น

ระยะที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนวิชา VLE310 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 พบว่า ผู้เรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 รองลงมา ด้านเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 มีความพึงพอใจในระดับดี ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี อภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปาของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชุดการวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/ E2) โดยเฉลี่ย 82.00/91.78 โดยมีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.00 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 91.78 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 โดยชุดการวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน 24.60 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน 27.53 คะแนน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคนิคการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) จะเน้นให้นักศึกษาได้ศึกษาเป็นกระบวนการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ อีกทั้งแลกเปลี่ยนความรู้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิไล จันทินมาธร และคณะ ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model) มีจุดเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวการมีส่วนร่วมทางกายการเรียน รู้กระบวนการต่าง ๆ การถ่ายโอนการเรียนรู้หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดเป็นทักษะและมีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียน โดยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการอ่านและเขียน สะกิดคำของนักเรียน ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 1 หลังการใช้แบบฝึกทักษะและกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปา สูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกทักษะและการจัดการเรียน รู้รูปแบบชิปปาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องมาจาก แบบฝึกเสริมทักษะให้ความสำคัญกับแรงจูงใจทำให้ผู้เรียนเกิดความปรารถนาที่จะรู้โดยการทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจมากขึ้นมีการเสนอเนื้อหาให้กับผู้เรียนในรูปแบบที่ง่ายเพียง พอที่ผู้เรียน จะสามารถเข้าใจได้เสนอเนื้อหาตามขั้นตอนและมีการเสริมแรงเมื่อผู้เรียน บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และเมื่อนักเรียนได้กระทำซ้ำ ๆ จะเกิดความชำนาญทำให้ผู้ฝึกมีความคล่องแคล่วสามารถทำได้ดีตามศักยภาพโดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลาและความกดดันอื่น ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model) มีจุดเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้ผู้เรียน สร้างความรู้ด้วยตนเองการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัวการ

มีส่วนร่วมทางกายการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ การถ่ายโอนการเรียนรู้หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดเป็นทักษะและมีประสิทธิภาพช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้ (พรพิไล จันทินมาธร และคณะ, 2564) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสบลาภ นุ่มนวล และทรงภพ ขุนมธูรสที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกสายเลือดโดยการจัดการเรียนรู้แบบ ชิปปาโมเดล (CIPPA Model) ร่วมกับเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้แผนการเรียนการสอน เรื่องรามเกียรติ์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล ร่วมกับเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 (ประสบลาภ นุ่มนวล และทรงภพ ขุนมธูรส, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพิมล อินธิแสง และแสงเดือน คงนาวังผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องเวลา หลังจากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดลร่วมกับแบบฝึก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24 คิดเป็นร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 82.86 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ศศิพิมล อินธิแสง และแสงเดือน คงนาวัง, 2565)

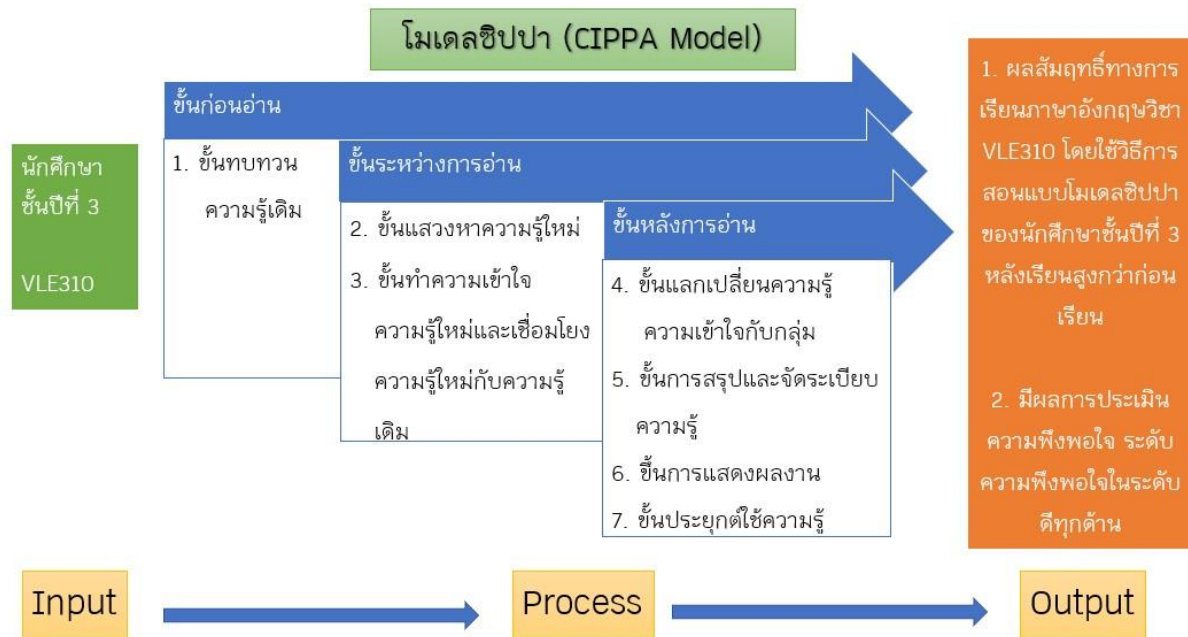
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

พบว่า โดยภาพรวมมีผลการประเมินความพึงพอใจ ระดับความพึงพอใจในระดับดีทุกด้าน เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 มีความพึงพอใจในระดับดี รองลงมา ด้านเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 มีความพึงพอใจในระดับดี ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 มีความพึงพอใจในระดับดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 มีความพึงพอใจในระดับดี ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรพี โสดาจันทร และคณะ ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามรูปแบบชิปปาโมเดล (CIPPA Model) อยู่ในระดับมาก (พัชรพี โสดาจันทร และคณะ, 2558) ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้รูปแบบชิปปาโมเดล เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนทำให้มีกำลังใจในการศึกษา อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมร่วมกันที่หลากหลาย จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาโมเดลอยู่ในระดับที่ดีตามไปด้วย อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญฤทัย ล้อซัง เนื่องจากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้เรียนรู้ร่วมกัน และมีการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริงในการสร้างผลงาน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น จะทำให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิด ได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และทำให้ผู้เรียนได้ภาคภูมิใจในความสามารถตนเอง มากกว่าการเรียนรู้โดยการฟังบรรยายจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบชิปปาโมเดลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ขวัญฤทัย ล้อซัง, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

จากภาพแสดงให้เห็นว่า การเรียนภาษาอังกฤษรายวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เป็นการจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นของโมเดลชิปปาทั้ง 7 ขั้นดังกล่าว ล้วนมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาทุกขั้น เป็นการเน้นย้ำ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและจำความหมายของคำ ข้อความ หรือประโยคภาษาอังกฤษได้ดีเพิ่มขึ้น เข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน สรุปมโนทัศน์ของเรื่อง เรียงลำดับเหตุการณ์ หรือ เล่าเรื่องได้ และมีการพัฒนาการภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องนั้น ๆ จากแหล่งอินเทอร์เน็ตทางภาษาที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ เหมาะกับเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกเรียนรู้ด้วยตัวเองเพิ่มเติมแล้วมาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกันในกลุ่มอีกทั้งขั้นที่ 6 แสดงผลงาน ในขั้นนี้ผู้เรียนมีความรู้สึกภูมิใจในผลงานตนเองที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยผู้เรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานของตนเอง และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ไม่น่าเบื่อและยังมีความน่าสนใจอีกด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลทางการเรียนภาษาอังกฤษวิชา VLE310 โดยใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและโดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับดีทุกด้าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการสอนผู้สอนจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญด้านทักษะทางภาษา เพื่อชี้แนะผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านภาษา 2) ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมโดยคอยกระตุ้นและให้การเสริมแรง ตลอดจนให้คำแนะนำอย่าง

ใกล้ชิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออก 3) ก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการสอนผู้สอนจะต้องจัดเตรียมเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้สอนควรชี้แนะให้ผู้เรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกลุ่มด้วยความจริงใจ 5) ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ไม่ควรยึดตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้มากเกินไปควรมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของแต่ละเรื่อง เพราะผู้เรียนที่อ่อนจะทำกิจกรรมช้า ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงใจในรายวิชาอื่น ๆ 2) ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจในการเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2556). ระบบเสียงภาษาไทย [ฉบับแก้ไขปรับปรุง]. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลธิดา คนเสี้ยม. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอนซิปปาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพรหมเพชร. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28 (87), 236-251.
- ขวัญฤทัย ล้อซัง. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปาโมเดล (CIPPA Model) เรื่อง ลำดับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร. วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. , 2560), 1-14.
- คำชาย จันทะหงษ์ และสิทธิพล อาจอินทร. (2556). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสนธิคำในภาษาลาว โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปา (CIPPA Model) ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 36 (1), 60-66.
- ทิตนา แฉมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดล CIPPA Model. วารสารคุรุศาสตร์, 30 (4), 65-70.
- ธนพิสิฐ สฤกษ์ดีวัฒนสกุลและ คมกฤษ ตาชม. (2559). การศึกษาการใช้กิจกรรมการพูดเพื่อการสื่อสารในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน การประชุมเครือข่ายความร่วมมือวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 9 พลังมนุษยศาสตร์ พลังสังคมศาสตร์ พลังแห่งความสุขที่ยั่งยืน (หน้า 596-604). พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บัญชาการ เสมอเพชร และพลังโชค แหวนเพชร. (2556). ความวิตกกังวลและการจัดการความวิตกกังวลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในครั้งแรกของการสอนภาษาต่างประเทศ. วารสารการศึกษาและการปฏิบัติ, 4(2), 78-87.
- ประมะ สตะเวทิน. (2539). การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวิทย์ ธงชัย. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 9 (6), 354-368.

- ประสพลาภ นุ่มนวล และทรงภพ ขุนมธูรส. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง รามเกียรติ์ ตอนศึกสายเลือดโดยการจัดการเรียนรู้แบบ ชิปปาโมเดล (CIPPA Model) ร่วมกับเกมของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Modern Learning Development*, 7 (6), 76-91.
- พรพีไล จันทินมาตร และคณะ. (2564). ผลการใช้แบบฝึกทักษะและกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาเพื่อ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *มนุษย สังคมสาร (มมส.)*, 19 (2), 163-184.
- พัทธพรพี โสดาจันทร์ และคณะ. (2558). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ CIPPA MODEL ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ. *วารสารการบริหารและ พัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(1) มกราคม-เมษายน 2558.
- พาพร พึ่งศักดิ์. (2534). การศึกษาความเข้าใจและแรงจูงใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนการอ่านโดยใช้กิจกรรมภาษาจากเอกสารจริง. ใน *สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2563). *เกณฑ์มาตรฐานและการรับรองความสามารถ ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (ต่อเนื่อง)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน พระบรมราชูปถัมภ์.
- รักคุณ ปัญญาธราไกร. (2560). การฟื้นฟูภาษาชาติพันธุ์ในภาวะวิกฤติ. ใน *ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: รวบรวมบทความวิจัย บทความวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปี พ. ศ. 2560 (หน้า 111-123)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แววมยุรา-ประทีป เหมือนนิล. (2564). *การอ่านจับใจความ [ฉบับปรับปรุงใหม่]*. (พิมพ์ครั้งที่1). ประทีป เหมือน นิล.
- ศศิพิมล อินธิแสง และแสงเดือน คงนางวัง. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องเวลา โดย การจัดการเรียนรู้แบบชิปปา โมเดล(CIPPA Model) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสาร มจร อุบลประิทรศน์*, 7(1), 479-490.
- ศิริัญญา ศรีคำ และคณะ. (2558). SQ4R กับการพัฒนาการอ่านเพื่อจับใจความ. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (หน้า 10 (1), 673-680)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *เอกสารประกอบการศึกษด้วยตนเองหลักสูตรผู้ช่วย ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูเพื่อเข้าสู่ ตำแหน่งสายงานผู้บริหารในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกรรมการอุดมศึกษา.
- สิริวรรณ นันทจันทุล และสมเกียรติ รักษ์มณี. (2549). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสฐียรโกเศศ. (2522). *นิรุกติศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- Crystal, D. (2003). *English as a Global Language (2nd ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sopha, N. (2007). *The needs of English competency development of tourism personnel in MahaSarakham, KhonKaen, Roi- Et and Kalasin provinces*. Research report: Rajabhatmahasarakham university.
- Tum, D. O. (2012). *Feelings of language anxiety amongst non- native student-teachers*. ScienceDirect, 47 (2012), 2055-2059.
- UNESCO Ad Hoc Expert Group. (2003). *Language Vitality and Endangerment*. Paris: International Expert Meeting on UNESCO Programme Safeguarding of Endangered Languages.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนเรียนรู้วิชาชีพ
โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน
สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา*

THE DEVELOPMENT OF TEACHING STYLES THROUGH PROFESSIONAL COMMUNITY
LEARNING BY USING DIGITAL TECHNOLOGY TO PROMOTE TEACHING ABILITY FOR
STUDENTS OF INDUSTRIAL EDUCATION COURSES IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS

ณัฐวัฒน์ ด้วงฉุน*, ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์, ประหยัด จิระวรพงศ์, เอี่ยมพร หลินเจริญ
Natthawat Duwngchun*, Tipparat sittiwong, Brayat jiraworapongkun, AumpornLincharoen

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

Education Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail Natthawatduwngchun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ วิชาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในด้านการสอนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ฯ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2)แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญแบบมีโครงสร้าง 3) แบบประเมินความสามารถในด้านการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4)แบบสังเกตการณ์สอนหน้าชั้นเรียนของผู้สอน และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิศวกรรมเครื่องกล และวิศวกรรมอุตสาหการ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาและวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 / 2565 จำนวน 33 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ทดสอบสมมติฐาน ด้วย t-test Dependent ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความสามารถในด้านการสอนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ , เทคโนโลยีดิจิทัล , ความสามารถในการสอน

Abstract

The objectives of the research are: 1) to create a teaching and learning model through a professional learning community using digital technology. to promote the ability in teaching for students of the pedagogy curriculum in higher education institution to compare the ability in teaching before and after learning using digital technology. to promote the ability in teaching For students of pedagogy courses in higher education institutions. Content analysis tools include: 1) Instructional Maps, 2) Expert Interviews and Formats, 3) Non-Digitally Supported Competency Assessments, 4) Teaching Required Sample Page Examinations; and 5) Applicant Evaluation Form. The sample used in this research were 4th year students in mechanical engineering. and industrial engineering Industrial Education Program Faculty of Engineering Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok. There were 33 students enrolled in the language and culture course, semester 2/2022. Statistics used were mean, standard deviation, percentage, hypothesis testing by t-test Dependent. The results of the research revealed that 1) the teaching and learning model created by the researcher had the appropriateness of the overall model at the highest level. 2) Evaluation results of teaching ability of students in industrial education curriculum in higher education institutions Overall, it was at a high level. and 3) The overall satisfaction of the students with the teaching and learning model created by the researcher was at the highest level.

Keywords: Professional Learning Community, Technology Digital, Teaching Ability

บทนำ

ปัจจุบันในยุคดิจิทัล สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนรวมไปถึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น อีกทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่รองรับการเรียนรู้ของผู้เรียนค่อนข้างหลากหลาย และเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังกระตุ้นความสนใจในการเรียนได้มากขึ้น จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสื่อให้มีความหลากหลาย และยังเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเพื่อเข้าสู่สังคมยุคใหม่ ดังนั้น เทคโนโลยีจึงเป็นทางเลือกในการเรียนเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่แตกต่างของผู้เรียนได้ ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนได้มีรูปแบบ หรือเครื่องมือในการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนจัดการเรียนรู้ อาทิ การใช้กิจกรรม Makerspace โดยผ่านกระบวนการ STEAM Design Process ในการจัดการเรียนรู้และนำเสนอผลงานผ่านคลิปวิดีโอ การใช้ Application ต่าง ๆ เช่น AR, Google workspace, ClassDojo, Flipgrid, Task123, Q Info, Quizizz, Wordwall และ Line เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนการสอน การสะท้อนผลของผู้เรียน รวมไปถึงการวัดและประเมินผล (กิตติศักดิ์ สังฆะกาลและคณะ, 2565) จะเห็นได้ว่า ในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้อิสระของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต และผู้สอนยังสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้น ทำให้การจัดการและการบริหารสารสนเทศเป็นระบบ ง่ายต่อการจัดเก็บ สะดวกในการประเมินเพราะการใช้เทคโนโลยีมุ่งให้ผู้เรียนประเมินตนเองได้อีกด้วย โดยในปัจจุบัน ทุกสถานศึกษาได้มีการปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษาอย่างแพร่หลาย ด้วยวิธีการที่ต่างกันไปตามแต่ละบริบทของโรงเรียน นักเรียน และสภาพแวดล้อม ถึงแม้ว่าจะมี

ข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และผู้ปกครอง แต่แนวทาง เทคนิคและวิธีการในการสร้างการเรียนรู้ยังคงขับเคลื่อน เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนได้ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ Professional Learning Community หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การรวมตัวของกลุ่มครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อร่วมมือ ร่วมใจกันเรียนรู้ทางวิชาชีพการศึกษา ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ไปที่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการทำงานอย่างมืออาชีพ เรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมดำเนินการวางแผนอย่างเป็นระบบ และร่วมพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ความสำคัญของ PLC จากผลการวิจัยโดยตรงของที่ยืนยันว่าการดำเนินการในรูปแบบ PLC นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจากการสังเคราะห์ การสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด อีกทั้งการรับทราบข้อมูลสาระสนเทศต่างๆ ที่จำเป็นต่อพบว่า PLC ส่งผลต่อผู้สอน กล่าวคือ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว งานสอนของผู้สอนเพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแท้จริงจนเกิดความรู้สึกว่าต้องการร่วมกันเรียนรู้และรับผิดชอบต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ถือเป็น “พลังการเรียนรู้” ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนให้มีผลดียิ่งขึ้น สามารถช่วยสามารถในด้านการสอนของผู้สอนได้ และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (Annenberg Institute for School Reform, 2013) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนในการช่วยให้ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพึงพอใจในการทำงาน ปฏิบัติการสอนมากขึ้น จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้ดียิ่งขึ้น การนำเทคโนโลยีเข้า มามีบทบาทในชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพช่วยสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลายช่องทาง มากยิ่งขึ้น ดังที่ Valleri ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพแบบออนไลน์ เพื่อพัฒนาบทเรียนในคณิตศาสตร์ระดับมหาวิทยาลัย มีการนำ PLC ไปใช้ในระบบการศึกษาจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จ PLC นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Valleri, B., 2015)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน รวมทั้งอาจช่วยให้สภาพปัญหาในการ ออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาที่มีอยู่หมดไป จนทำให้นักศึกษาสามารถออกแบบการเรียน การสอนได้ดีขึ้นสามารถออกแบบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบท และสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงรวมทั้งสามารถระบุผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางที่ได้ออกแบบไว้ได้ จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ๆ เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในด้านการสอนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ๆ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ในขั้นสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ มีรายละเอียดการขั้นตอนดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1)การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย 2)วิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อกำหนดรูปแบบการเรียนการสอน 3)ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือ และ 4)นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ

การพัฒนาการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ ประชากรที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมเครื่องกล และวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา พิษณุโลก ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาและวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 2 / 2565 จำนวน 33 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยนี้ประกอบด้วย 1.แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในด้านการสอน แบบประเมินทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งถูกสร้างและหาคุณภาพอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ศึกษา และวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์ ภาระงาน/ชิ้นงาน กิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก จำนวน 9 ท่าน แยกเป็นด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ด้านการวัดผลและประเมิน จำนวน 3 คน และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 3 คนโดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด 2.แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และศึกษาเนื้อหาผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเลือกข้อที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ได้จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนแล้วนำมาหาค่าความยาก (P) ได้ 0.25 ถึง 0.70 ค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ 0.23 ถึง 0.75 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.80 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 20 ข้อ จำแนกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านเนื้อหา (2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (3) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน (4) ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบเริ่มจากศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และศึกษาเนื้อหาวิชา ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าIOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ปฐมนิเทศนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ 2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยตัวเอง 3) ประเมินความสามารถในด้านการสอนของผู้เรียนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยใช้แบบทดสอบประเมินความสามารถในด้านการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อและ 4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ ไปสอบถามผู้เรียนหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1) ประเมินความสามารถในด้านการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่า S.D 2) การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด, 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก, 2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง, 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย และ 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด , 2560)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้อมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง ที่มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) Input 2) Process 3) Output ซึ่งองค์ประกอบในส่วนของ Input เป็นองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) สื่อการจัดการเรียนรู้อ 4) อาจารย์นิเทศ 5) เพื่อนร่วมชั้นเรียน 6) เทคโนโลยีดิจิทัล 7) เนื้อหา 8) วิธีการสอน

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในด้านการสอนก่อนเรียนและหลังเรียนที่พัฒนาขึ้น พบว่าผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถออกแบบพัฒนาแผนการเรียนการสอนได้อย่างดีขึ้น แสดงว่าการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกในห้องเรียนและครูมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำจนเกิดทักษะการจัดการเรียนรู้อสามารถออกแบบจัดทำแผนการเรียนรู้อ จัดกิจกรรมหน้าชั้นเรียน ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้อ

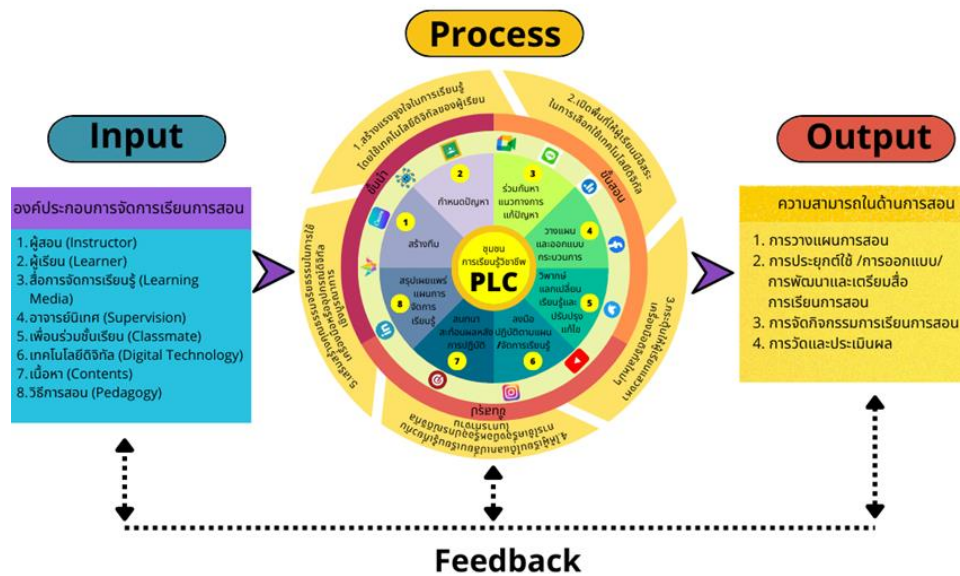
3. ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ จากผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวจึงทำให้เห็นว่าผู้เรียน มีความพึงพอใจต่อความสามารถที่ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอนหลังเรียนของตนเอง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริม

ความสามารถในด้านการสอน ส่งผลต่อการเรียนรู้ตามความต้องการและมีความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (ดังตารางที่1)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 33 คน

รายการประเมิน	N =33		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{x}$	S.D.	
1.นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากขึ้น	4.54	0.51	มากที่สุด
2.การจัดรูปแบบการเรียนการสอนมีเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม	4.29	0.66	มาก
3.ระยะเวลาสำหรับการเรียนการสอนตามรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพมีความเหมาะสม	4.32	0.86	มาก
4.การจัดรูปแบบการเรียนการสอนทำให้นักศึกษาและอาจารย์ได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ	4.46	0.51	มาก
5.การจัดรูปแบบการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมมากขึ้น	4.46	0.74	มาก
6.อาจารย์รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพมากขึ้น	4.61	0.57	มากที่สุด
7.การจัดรูปแบบการเรียนการสอนด้วยรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ทำให้เห็นข้อบกพร่องของการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงได้มากขึ้น	4.71	0.53	มากที่สุด
8.นักศึกษาได้รับข้อเสนอแนะแนวทางในการนำไปแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนในระหว่างการจัดการเรียนในชั้นเรียน	4.75	0.52	มากที่สุด
9.การจัดรูปแบบการเรียนการสอนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้นักศึกษาสามารถนำไปพัฒนากับผู้เรียนได้	4.82	0.39	มากที่สุด
10.นักศึกษามีการใช้ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนได้	4.86	0.36	มากที่สุด
11.นักศึกษารู้สึกว่าไม่ถูกทอดทิ้งในระหว่างการจัดกิจกรรมหน้าชั้นเรียน	4.79	0.42	มากที่สุด
12.สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ใช้ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนช่วยให้นักศึกษานำไปออกแบบ ประยุกต์ การเรียนการสอนได้	4.71	0.46	มากที่สุด
13.เทคโนโลยีดิจิทัลที่ใช้สำหรับการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้นักศึกษาได้ความรู้แนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้	4.75	0.44	มากที่สุด
14.เปิดโอกาสให้นักศึกษาในบทบาทของ Model teacher และ Buddy Teacher ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น รับฟังและยอมรับกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	4.79	0.42	มากที่สุด
15.เพื่อนในชั้นเรียน และนักศึกษาในระหว่างเรียนได้มีโอกาสร่วมแก้ปัญหา แสดงความคิดเห็น รับฟังร่วมกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	4.89	0.31	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.65	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาซีพีโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 33 คน พบว่าความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.51)

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาซีพีโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัย การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาซีพีโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาซีพีโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาตามแนวคิด ของ (Joyce, et al., 2009) ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) Input 2) Process 3) Output

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Process)

เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาซีพีโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน เป็นผลผลิตในรูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น เป็นการวัดผลและประเมินผล (Evaluation) โดยใช้การประเมินตามสภาพจริงดำเนินการวัดประเมินผล 3 ช่วงคือ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน ในการวัดผลก่อนเรียนนั้น เพื่อต้องการทราบความรู้เดิมของการออกแบบการเรียนการสอน การวัดผลระหว่างเรียน เพื่อต้องการทราบความก้าวหน้า ความเข้าใจ และปัญหาของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน และการวัดผลหลังเรียนนั้น เพื่อส่งเสริมการออกแบบการเรียนการสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การนำสื่อที่พัฒนาไปใช้ในการสอน และผลการสอนของผู้สอนในการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นซึ่งพัฒนาจากแนวคิดการตัดสินใจเลือกปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยวัดและประเมินผลดังนี้ 1) ผู้เรียนสามารถวางแผนการสอนได้ 2) ผู้เรียนสามารถพัฒนา ออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม 3) ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ 4) ผู้เรียนสามารถวัดและประเมินผลได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จอมสุรางค์ ลิ้มปรีประเสริฐกุล ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบคือ 1.1) ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย ชุมชนการเรียนรู้ การเรียนรู้ สังคมการสื่อสาร และเทคโนโลยี 1.2) กระบวนการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้มีขั้นตอนประกอบด้วย 1) สร้างสรรค์ชุมชน 2) กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ 3) ทำทลายความคิด 4) ประดิษฐ์ชิ้นงาน 5) ประเมินและปรับปรุง และ 6) แบ่งปันนำเสนอ 1.3) ผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 1.4) ข้อมูลย้อนกลับ คือ การสะท้อนของกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 2) ความคิดเห็นของผู้เรียน และ 3) ความคิดสร้างสรรค์ (จอมสุรางค์ ลิ้มปรีประเสริฐกุล, 2559) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า ด้านความต้องการในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนที่ร่วมวิจัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเตรียมองค์กรเพื่อการเรียนรู้ 2) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน 4) ผลที่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างรูปแบบการเรียนฯ เป็นขั้นตอนในการทบทวนเอกสาร ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านแนวคิด ทฤษฎีมา ดำเนินการสร้างรูปแบบฯ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในด้านการสอนเป็นขั้นตอนของการนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ใน สถานการณ์จริงและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และ 3) ศึกษาความพึงพอใจรูปแบบการเรียนฯ เป็นขั้นตอนในการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ไปใช้จัดการเรียนการสอน (สมุทรมปอง, 2558) สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce & Weil กล่าวไว้ว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบแนวคิด ทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพจากการใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการนำไปทดลองใช้จริงในห้องเรียนและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จึงทำให้อารมณ์แบบการเรียนการสอนส่งผลต่อผู้เรียนตาม จุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ (Joyce, et al., 2009)

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบส่งผลให้ความสามารถในการในด้านการสอนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาสูงขึ้น ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการออกแบบ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ หลังได้รับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสามารถในการสอนสูงกว่าก่อนได้รับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการสอนพัฒนาขึ้นระหว่างการได้รับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา ภาพรวมพัฒนาจากระดับปานกลางไปเป็นสู่ระดับมาก เนื่องจากรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีการดำเนินการโดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในด้านการสอนของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัยของ วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นเพื่อ

ปฏิบัติให้บรรลุตามพันธกิจที่กำหนดไว้ จนเกิดความรู้สึกว่าต้องการร่วมกันเรียนรู้และรับผิดชอบต่อการพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนอกจากนี้การการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ๓ เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีเป้าหมายร่วมกันคือมุ่งที่จะสร้างกระบวนการ เรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด แนวคิดเชิงวิธีการหรือกระบวนการที่มีการดำเนินการปฏิบัติร่วมกันในชุมชนเพื่อ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการออกแบบการเรียนการสอน การวางแผนการสอน รวมไปถึงการจัดเตรียมสื่อการสอน สำหรับนักศึกษา การดำเนินงานมีการกำหนดบทบาทการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการปฏิบัติร่วมกันโดยสมาชิก สร้างข้อตกลงร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนการสอน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ที่นำไปสู่กระบวนการถ่ายทอดในหน้าชั้นเรียน มีการสืบสอบสะท้อนผล มีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน (Supportive Technology) คือ Platform Online ได้แก่ LINE E-mail YouTube และ Microsoft Teams Google Classroom เป็นต้น ซึ่งใช้ในการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อช่วยสนับสนุนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่กระบวนการที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรคนวัตกรรมอย่างแท้จริง (วรลักษณ์ ชูกำเนิดและคณะ, 2557)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ๓ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าในประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนนำเสนอผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และได้ลงมือปฏิบัติจริง จากนั้นอภิปรายผลและแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ซึ่งผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในการเรียนและการทำงานร่วมกัน เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมมากขึ้นเปิดโอกาสให้นักศึกษาในบทบาทของ Model teacher และ Buddy Teacher ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น รับฟังและยอมรับกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อนในชั้นเรียน และนักศึกษาในระหว่างเรียนได้มีโอกาสร่วมแก้ปัญหา แสดงความคิดเห็น รับฟังร่วมกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต พาระแพน การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ออกแบบการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดต่อการโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ออกแบบการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ศึกษาปัญหา/ความต้องการผู้เรียน 2) กำหนดวัตถุประสงค์ 3) กำหนดเนื้อหา/สาระ 4) กำหนดยุทธศาสตร์ วิธีการสอน 5) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ 6) กำหนดวิธีวัดผลการเรียนรู้และประเมินผล 7) นำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุง จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญระดับความเหมาะสมของโปรแกรม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความสมเหตุสมผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ชวลิต พาระแพน, 2560) และสอดคล้องกับ สุวิมล สพฤกษ์ศรี ที่กล่าวว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อ“ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน ที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา” ในระดับเห็นด้วยมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการ วัดและประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ และ ด้านบรรยากาศการจัดการ เรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่เกิดจากการเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ โดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน

ที่ส่งเสริม ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา นั้นมีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ในการจัดการสอนตามระบบของ EDSU Model ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการเข้าร่วม ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป็นส่วนที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ รวมถึงการได้ลงมือปฏิบัติจริงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิมล สพฤกษ์ศรี, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนารูปแบบฯ ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญรับรองรูปแบบแล้วนำไปทดลองใช้พบว่า รูปแบบฯนั้น ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้หลากหลายให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำมาปรับและประยุกต์ รวมไปถึงการออกแบบสื่อการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และเมื่อผู้เรียนมีมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยออกแบบสื่อการสอนแล้ว ก็ช่วยส่งผลให้ทักษะการเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้เรียนนำไปส่งเสริมความสามารถในด้านการสอนได้มากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ สรุปได้ดังนี้รูปแบบที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วยส่วนที่ 1 Input องค์ประกอบที่ 2 Process และองค์ประกอบที่ 3 Output โดย พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.91 และรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านการสอน ฯ ส่วนผลการประเมินความสามารถในด้านการสอน ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.49 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 4.65 สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพที่สร้างขึ้นนั้น เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้อบรมวิชาชีพเป็นรูปแบบ การรวมตัว ร่วมใจร่วมพลัง ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครูผู้สอนและผู้เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นการเรียนรู้ร่วมกันแบบทีม เป็นการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้นำและให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนการทำกิจกรรมร่วมกัน ไปสู่กระบวนการเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ นอกจากนี้ ในกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนยังสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างหลากหลาย และเลือกใช้ได้ใช้อย่างอิสระ และกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาเครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ ในการใช้จัดการเรียนการสอนและผู้เรียนยังได้ฝึกกระบวนการแก้ไขปัญหาจากประเด็นสถานการณ์ที่ผู้เรียนได้เลือกมา ในกลุ่มทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด การร่วมมือ ร่วมใจ ในการแก้ไข ซึ่งทำให้เมื่อผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆแล้ว ยังสามารถถ่ายทอดกระบวนการสอนหน้าชั้นเรียนได้ดีขึ้น ผู้เรียนสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนได้ สามารถพัฒนาสื่อการสอน และสามารถออกแบบแผนการสอนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นๆให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หากความรู้ ทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อลดความโดดเดี่ยวเดี๋ยวเดียว แต่ทั้งนี้ผู้สอนยังคงเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่มีหน้าที่คอยให้คำปรึกษา สนับสนุน และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนที่เรียนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขานั้น ดังนั้น ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป อาจจะมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีความหลากหลายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ สังฆกาลและคณะ. (2565). บทความทางการศึกษากิจกรรม PLC Happy Hour Live Online ครั้งที่ 4 โครงการ สนับสนุนโรงเรียนพัฒนาตนเอง รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ต่อเนื่องในปี 2564 หัวข้อ “การใช้เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน”. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2562 จาก <https://www.starfishlabz.com/blog>
- จอมสุรางค์ ลิ้มปรีเสริฐกุล. (2559). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลและการทำงานร่วมกันของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 17(22), 48-62.
- ชวลิต พาระแพน. (2560). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด . (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิดและคณะ. (2557). “รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21บริบทโรงเรียนในประเทศไทย,”. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 12 (2), 123-134 .
- สมุทร สมปอง. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียน ประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิมล สพฤกษ์ศรี. (2561). วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(กลุ่มหลักสูตรและการนิเทศ) แบบ 2.1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Annenberg Institute for School Reform. (2013). Professional learning communities:professional development strategies that improve instruction. Retrieved January 16, 2019, from <http://www. Annenberginstitute.org/pdf/proflearning.pdf>.
- Joyce, et al. (2009). Model of Teaching. (8th ed). London: Ally n and acon.
- Valleri, B. (2015). Using Online Professional Learning Communities to Encourage Dialogue in University/College Mathematics. International Journal for Technology in Mathematics Education, 23(2), 1-13.

การเมืองเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ:
การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเล*
POLITICS OF GOVERNANCE IN TRANSNATIONAL WORKERS MANAGEMENT:
SOCIAL PROTECTION IN SEA FISHERY INDUSTRIES

ไพรินทร์ มากเจริญ

Pairin Makcharoen

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Political Science Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: makcharoenpairin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการเมืองเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ: การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเลนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ธรรมาภิบาลความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล และวิเคราะห์สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการบริหารจัดการและการคุ้มครองแรงงาน การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าของเรือประมงพาณิชย์ แรงงานข้ามชาติ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน รวมทั้งการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการตรวจแรงงานประมงทะเลร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ การเข้าร่วมประชุมการสัมมนาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) ในช่วง พ.ศ.2558-2565 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลของไทย มีลักษณะเป็น ‘ธรรมาภิบาลแบบสั่งการ’ (Directive Governance) คือ ภาครัฐเป็นผู้กำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ การบังคับใช้กฎหมายและบริหารจัดการแรงงานผ่านนายจ้างมาโดยตลอด และยังคงไว้ซึ่งการรวมศูนย์อำนาจและสั่งการแบบบนลงล่าง แต่ยังไม่สามารถสร้างระบอบหรือแนวทางที่เป็นกระบวนการตามแนวคิดธรรมาภิบาลความร่วมมือที่ทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำให้เกิดขึ้นได้ 2) สภาพข้อเท็จจริงในการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล แม้จะมีพลวัตในเชิงหลักการ เช่น การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานประมงทะเลโดยตรง แต่ยังคงมีปัญหาด้านการปฏิบัติใช้ เช่น กรณีการเรียกร้อยค่าชดเชยจากกองทุนเงินทดแทน ที่มีอุปสรรคในด้านเอกสารและปัญหาข้อเรียกร้องที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการดำเนินการของภาครัฐ

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การบริหารจัดการร่วมกัน, แรงงานข้ามชาติ, กิจการประมงทะเล, การคุ้มครองทางสังคม

Abstract

The research aimed to analyze the collaborative governance of relevant agencies in transnational migrant workers management in sea fishery industries and the factual state of social protection for transnational migrant workers in sea fishery industries. This study used a qualitative research design. Data were collected from documents and academic works related to policy, management, and worker protection. In-depth interviews were conducted to collect data from

government officials, commercial fishing boat owners, migrant workers, NGO officials, and relevant key informants, totaling 20 interviewees. Participant observations were performed to inspect transnational migrant workers in sea fishery industries and government officials, as well as relevant seminars, totaling 10 times. The findings revealed the following: 1) During the years 2015–2022, policy formulation and management of transnational migrant workers in sea fishery industries were characterized by "directive governance", i.e., the government determined the direction and vision, law enforcement, and worker management through employers and maintaining a top-down centralization of power and command. However, the government has not yet been able to establish a regime or a process based on the concept of collaborative governance, where all stakeholder groups participate in brainstorming and collaborative action. 2) For the factual state of social protection for transnational migrant workers in sea fishery industries, there are dynamics in principle, such as legislation to directly protect workers management in sea fishery industries; however, there are still practical problems, such as the case of claiming compensation from the Compensation Fund with obstacles in terms of documentation and the problems of claims arising after the implementation of the government sector.

Keywords: Governance, Collaborative, Migrant Workers, Sea Fishery Industries, Social Protection

บทนำ

ในมิติด้านนโยบายและการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติของไทย กิจกรรมประมงทะเลนับเป็นภาคส่วนที่ดำเนินการได้ยากที่สุดภาคส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เพราะประเด็นแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลเป็นพื้นที่สีเทาที่มีความซับซ้อนเชิงปัญหาและการจัดการ เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม องค์กรระหว่างประเทศ และนานาชาติ มีกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก เต็มไปด้วยหลุมดำที่ต้องกลบแก้มือเท้า การใช้งบประมาณบังคับ การค้ามนุษย์ การหลอกลวง มีมิติทางด้านการเมืองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวข้อง รวมไปถึงการเชื่อมโยงในเรื่องสภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม เป็นผลให้ท้ายที่สุดประเทศไทยถูกคณะกรรมการยุโรปได้มีคำวินิจฉัยโดยระบุว่าไทยเป็นประเทศที่สามที่ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงที่ผิดกฎหมายประมง ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU: Illegal, unreported and unregulated fishing) หรือการได้รับใบเหลือง เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2558 ส่งผลโดยตรงต่อทั้งภาพลักษณ์ของประเทศ รัฐบาล และเกี่ยวพันต่อการส่งออกสินค้าประมงทะเลของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการปลดใบเหลืองจึงเป็นความท้าทายและเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในขณะนั้นเป็นอย่างมาก ซึ่งในบทวิเคราะห์ของกองเศรษฐกิจแรงงาน สำนักปลัดกระทรวงแรงงาน มีความชัดเจนว่าสหภาพยุโรปมีฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจเชิงปทัสสถาน (Normative Power) ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบกฎหมายและนโยบายประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย เพราะหากไม่มีการปรับปรุงด้านการใช้แรงงานจะกระทบต่อการส่งออกสินค้าประมงทะเลของประเทศไทยตามมา (กองเศรษฐกิจแรงงาน สำนักปลัดกระทรวงแรงงาน, 2565) ดังกล่าวเป็นเพียงสภาพปัญหาที่มองเห็นได้ตามพื้นที่สื่อและหน้ากระดาษ หากแต่ในความเป็นจริงในภาคกิจการประมงยังมีประเด็นต่าง ๆ ทั้งมิติด้านปัญหาและมิติด้านการพัฒนาปรับปรุงที่ต้องมองให้ทะลุและมุ่งบริหารจัดการ แก้ปัญหาและพัฒนาให้ตรงจุด เพราะถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคกิจการประมงทะเลของประเทศไทยอย่างต่อเนื่องยาวนาน หากแต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงปรากฏอยู่

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมารัฐไทยและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมิใช่ไม่เคยเห็นปัญหานี้ และมิใช่ไม่เคยแก้ไข ในงานของสุดาศิริ วดวงศ์ ที่ทำการศึกษาคู่กรณีโครงการแรงงานประมงทะเลในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกอบกิจการประมงทะเลซึ่งขอรับใบอนุญาตประกอบที่จังหวัดระยอง เสนอไว้ชัดเจนว่ารัฐไทยมีแนวคิดในการบริหารจัดการแรงงานประมงทะเลมาเป็นเวลาก่อนหน้านี้นานพอควรแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 (สุดาศิริ วดวงศ์, 2539) งานวิจัยหลายชิ้นมีข้อค้นพบตรงกันว่ากฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองแรงงานมักดำเนินการไปได้อย่างล่าช้าโดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย เพราะสภาพความเป็นจริงของการทำประมงที่ต่างจากงานในกิจการประเภทอื่น และถูกคัดค้านจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น ๆ ในส่วนของงานวิจัยที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น แทบทุกชิ้นแสดงให้เห็นว่าแม้จะมีความพยายามของภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงนโยบายและการบริหารจัดการแรงงานประมงทะเลมากขึ้น หากแต่ผลจากการศึกษาในนโยบายและการบริหารจัดการแรงงานประมงทะเล ยังพบว่าแรงงานประมงทะเลยังคงเป็นกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครองที่ไม่เพียงพอและถูกเอารัดเอาเปรียบจากการจ้างงาน แรงงานในกิจการประมงทะเลของไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน เพราะเป็นงานที่อันตรายและรายได้ต่ำ ทั้งนี้อุตสาหกรรมประมงทะเลไทยเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่ทำรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศ อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมประมงทะเลไทยถูกตรวจสอบมากขึ้น อันเนื่องมาจากมีการใช้แรงงานบังคับ (Force labour) และมีรูปแบบการทำประมงที่ผิดกฎหมาย (Supang Chantavanich, et al., 2016) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานและคุ้มครองแรงงาน กิจการประมงทะเลไม่รวมอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองแรงงานอันเนื่องมาจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น เรื่องการจ่ายเงินค่าจ้าง ส่วนงานอีกชิ้นของสุภางค์และคณะได้ศึกษาสภาพการจ้างงานและการทำงานในภาคการประมงทะเลของไทย ชี้ชัดว่าผลจากการที่แรงงานประมงทะเลเป็นแรงงานข้ามชาติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดต่อสภาพการจ้างงานและการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล กลุ่มตัวอย่างแรงงานกว่าร้อยละ 93.8 ไม่มีการเซ็นสัญญาจ้างงานกับเจ้าของเรืออย่างเป็นลายลักษณ์อักษร จึงยังทำให้ไม่มีหลักฐานที่สามารถยืนยันได้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในกรณีที่แรงงานประมงถูกเอารัดเอาเปรียบ นอกจากนี้ยังพบว่าแรงงานประมงข้ามชาติบางส่วนเข้าข่ายเป็นแรงงานบังคับเพราะไม่ได้เต็มใจมาทำงานประมงและยังถูกบังคับลงโทษทางการเงิน เป็นต้น สอดคล้องกับข้อค้นพบขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ปี 2561 ที่แรงงานประมงบางส่วนให้สัมภาษณ์ว่าการถูกหักเงินถูกใช้เป็นวิธีการลงโทษ หรือโทษปรับบางอย่างเรื่องค่าจ้าง (สุภางค์ จันทวานิช และคณะ, 2559)

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานของ Olivia Tran เป็นงานวิจัยที่ศึกษาค่าเนินการและการตอบสนองในเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประมงทะเลไทย ด้วยการใช้กรอบแนวคิดการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) มาวิเคราะห์ความสำเร็จของนโยบายการปฏิรูปการประมงของไทยภายหลังจากการได้รับใบเหลืองในปี พ.ศ. 2558 โดยงานดังกล่าวโต้แย้งว่านโยบายการปฏิรูปการประมงของรัฐไทยสร้างแรงกระตุ้นต่อแรงงานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น รวมทั้งยังไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือแรงงานที่เป็นเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามี Tran วิเคราะห์ว่าแม้ว่ารัฐไทยจะตื่นตัวและทุ่มเทในการรณรงค์สิทธิแรงงานมากขึ้น เพื่อปรับปรุงภาพลักษณ์ของประเทศอันจะส่งผลต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารทะเลภายหลังจากการถูกกดดันจากต่างประเทศและการเสนอข่าวเกี่ยวกับแรงงานประมงทะเลโดยสื่อมวลชนในประเทศ แต่ก็ยังไม่สามารถกล่าวได้อย่างเต็มที่ว่าสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะยังมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและการค้ามนุษย์ที่ยังต้องปรับปรุงอีกมาก รวมทั้งการปรับปรุงเหล่านี้ก็ยังมีข้อจำกัดเพราะเป้าหมายที่รัฐไทยกำหนดไว้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือคุ้มครองให้แรงงานสามารถเพิ่มขีดความสามารถหรือให้ความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Olivia Tran, 2017) นอกจากนี้ในรายงานผลการศึกษาขององค์การอิวแมนไรท์วอตช์ เรื่อง “โซ่ที่ซ่อนไว้ การปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทย” ก็เป็นอีกหนึ่งผลการศึกษาที่ตอกย้ำสภาพของแรงงานข้ามชาติบางส่วนที่เป็นแรงงานบังคับในช่วงเวลาก่อนหน้าที่ไทยจะได้รับ

ไบเหลียง ซึ่งปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว แต่ยังคงมีบางส่วนที่เป็นปัญหาอยู่ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบสำคัญที่แตกต่างไปจากงานวิจัยฉบับอื่น คือ ปัจจัยที่ทำให้เจ้าของเรือหรือเจ้าของกิจการประมงทะเลของไทยไม่ยอมพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดกำลังแรงงานเกิดจากการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติซึ่งเป็นราคาถูกและด้วยการกดค่าแรงมาอย่างยาวนาน และส่งผลต่อวิกฤติการขาดแคลนแรงงานประมงทะเลในท้ายที่สุด (องค์การฮิวแมนไรท์วอตช์, 2561)

แต่กระนั้นก็มีอาจปฏิเสธได้ว่าภาครัฐเองก็มีความพยายามอย่างยิ่งในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติประมงทะเลให้ดีขึ้น และนับตั้งแต่นั้นมา ก็มีการพัฒนาแนวนโยบายและรูปแบบการบริหารจัดการแรงงานประมงทะเลมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาในภาคกิจการประมงทะเล ในช่วง พ.ศ. 2558-2565 การดำเนินการสำคัญในช่วงแรก คือ รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย หรือ ศปมผ. ขึ้น เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2558 เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดนโยบายและประสานงานเชิงบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาแบบรวมศูนย์อำนาจ (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/2558, 2558) (ปัจจุบันภาครัฐได้ยุบหน่วยงานนี้และส่งต่อภาระหน้าที่ให้แก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องแทนในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562) นอกจากนี้ ภาครัฐมีการออกกฎหมายที่มีผลต่อการบริหารจัดการและการคุ้มครองแรงงานหลายฉบับ ซึ่งครอบคลุมการบริหารจัดการตั้งแต่การเริ่มต้นเข้ามาทำงานและการจ้างงาน สภาพการทำงานบนเรือประมง และการคุ้มครองแรงงาน คือ พระราชกำหนดการประมง 2558 พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ณรงค์ฤทธิ วรรณโส, 2566) แม้ว่าจะมีกฎหมายและมาตรการออกมาเป็นจำนวนมาก หากแต่ในความเป็นจริงยังมีปัญหาในการดำเนินการ และแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพียงบางส่วน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดหลักที่สำคัญ 2 แนวคิด คือ แนวคิดการบริหารจัดการร่วมกันของ Ansell และ Gash ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการตัดสินใจ หรือก็คือใช้แนวทางแบบ “Collaborative Governance” โดยเน้นและให้ความสำคัญกับหน่วยงานภาครัฐ “public agency” เป็นหลักในการดำเนินการ แนวคิดนี้ขบเน้นว่ากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือการจัดการภาครัฐควรเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่หน่วยงานภาครัฐหนึ่งหรือมากกว่ามีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นที่ไม่ใช่รัฐโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจ ด้วยการใช้ความเห็นพ้องต้องกัน และการปรึกษาหารือ และมีเป้าหมายเพื่อที่จะสร้างหรือใช้เป็นนโยบายสาธารณะ หรือจัดการโครงการหรือทรัพย์สินสาธารณะ (Chris Ansell and Alison Gash, 2008)

อีกแนวคิดหนึ่งที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ “แนวคิดการย้ายถิ่นและการคุ้มครองทางสังคม” ของ Rachel Sabates-Wheeler และ Myrtha Waite ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล โดย Wheeler และ Waite นิยามว่า “การริเริ่มของภาครัฐและภาคเอกชนในการเอื้ออำนวยให้เกิดการเคลื่อนย้ายด้านรายได้หรือการบริโภคไปสู่ผู้ยากจน ปกป้องกลุ่มเปราะบางจากความเลวร้ายต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต และยกระดับสิทธิและสถานะทางสังคมของกลุ่มคนชายขอบ โดยมีวัตถุประสงค์โดยรวมคือการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มคนยากจน กลุ่มเปราะบาง และกลุ่มคนชายขอบ” จากนิยามดังกล่าว Wheeler และ Waite ได้สรุปว่า การคุ้มครองทางสังคมมีสิ่งประกอบที่สำคัญ คือ 1) มาตรการการส่งเสริม (Promotive measures) มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงขีดความสามารถและรายรับจริง มาตรการเหล่านี้อาจรวมถึง มาตรการทางเศรษฐกิจมหภาค มาตรการภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลดความยากจน เช่น การปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐาน การลดโรคติดต่อ และการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงที่ดินหรือบริการด้านสุขอนามัย 2) มาตรการเชิงป้องกัน (Preventative measures) มีเป้าหมายเพื่อลดการกีดกันในรูปแบบเฉพาะต่าง

๑ 3) *มาตรการการคุ้มครอง (Protective measures)* จะมีความเฉพาะเจาะจงในวัตถุประสงค์มากขึ้น กล่าวคือ เพื่อ “รับประกันการบรรเทาทุกข์จากการถูกกีดกัน” เป็นมาตรการที่มุ่งเน้นด้านความปลอดภัยแบบแคบซึ่งมุ่งเข้าไปที่การบรรเทาความยากจนและการกีดกันที่มาตรการส่งเสริมและป้องกันไม่สามารถทำได้ และ 4) *มาตรการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Transformative measures)* มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงอำนาจการต่อรองของบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม การทำให้เกิดการตระหนักรู้ในประเด็นเรื่องความเท่าเทียมกัน และประชาชนได้รับการปกป้องจากภัยทางสังคมต่าง ๆ เช่น การเลือกปฏิบัติ การล่วงละเมิด ซึ่ง “การเปลี่ยนแปลง” ดังกล่าวยังมีความหมายครอบคลุมถึงการคุ้มครองทางสังคมด้านความเสมอภาค (equity) การเสริมสร้างขีดความสามารถ (empowerment) และ สิทธิทางสังคม (social rights) อีกด้วย (Rachel Sabates-Wheeler and Myrtha Waite, 2003)

แม้ในเชิงหลักการและการออกกฎหมายจะมีการดำเนินการให้ทันสถานการณ์มากขึ้น แต่ในการปฏิบัติจริง แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล ยังคงเป็นกลุ่มที่ต้องประสบกับปัญหาในการบริหารจัดการและการคุ้มครอง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ทำงานศึกษาถึงสาเหตุ และสภาพข้อเท็จจริง เพื่อตอบคำถามที่ว่า “เพราะเหตุใดจึงไม่สามารถจัดให้แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลอยู่ภายใต้การคุ้มครองแรงงานอย่างแท้จริง” ซึ่งประโยชน์จากงานวิจัยนี้ได้ก่อให้เกิดข้อโต้แย้งต่อแนวคิดการบริหารจัดการร่วมกัน รวมทั้งได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและช่องโหว่ที่สำคัญในการคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ ด้านการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล ที่เกิดจากผลการวิจัยและนำข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยมีขอบเขตระยะเวลาในการศึกษาวิจัยในช่วงรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พ.ศ.2557-2565 และศึกษาเฉพาะในกลุ่มแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลที่ถูกกฎหมาย ในกิจการประมงพาณิชย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ธรรมาภิบาลความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารและงานวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการบริหารจัดการด้านแรงงาน และการคุ้มครองแรงงาน ประกอบด้วย ข้อกฎหมาย เอกสารราชการ มติคณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะกรรมการที่ทำงานเกี่ยวกับนโยบายและการบริหารจัดการแรงงานประมงทะเล และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง (Key Informant and Stakeholder Informant) ประกอบด้วย 3 ภาคส่วนที่สำคัญ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการจัดหางาน และกรมประมง 2) ภาคเอกชน สมาคมประมงแห่งประเทศไทย นายจ้างและเจ้าของเรือประมง 3) แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลและองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 20 คน รวมทั้งมีการทำงานเชิงปฏิบัติการ ด้วยการจัดประชุมและเข้าร่วมประชุม การระดมความคิดเห็น ประสพการณ์ และข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลของไทย จำนวน 10 ครั้ง เพื่อนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. ธรรมชาติของความร่วมมือในการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงทะเล ผลการศึกษาในประเด็นด้านธรรมชาติของความร่วมมือในการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงทะเล โดยวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดของกระบวนการในการบริหารจัดการร่วมกันของ Ansell และ Gash พบว่า การบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงทะเลของไทยเกี่ยวข้องกับหน่วยงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน แรงงานประมงและภาคประชาสังคม ซึ่งในงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ธรรมชาติของความร่วมมือในการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงทะเล ผ่านตัวแสดงหลักที่สำคัญ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) กรมการจัดหางาน และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน 2) ภาคเอกชน คือ สมาคมประมงแห่งประเทศไทย ซึ่งรวมถึงเจ้าของเรือประมงและนายจ้าง 3) แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล และ 4) องค์การพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง

บริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงในประเทศไทย แม้ว่าจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก แต่นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อยู่ภายใต้การกำหนดทิศทางของภาครัฐ ทั้งในการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายและบริหารจัดการแรงงานผ่านนายจ้างมาโดยตลอด แต่เดิมมีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลัก อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ภายหลังการได้ใบเหลืองกรณี IUU Fishing รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ได้จัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดนโยบายและประสานงานเชิงบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะการออกกฎหมายใหม่และปรับปรุงข้อกำหนดกฎหมายเดิมและการออกกฎหมายระดับรองให้ทันต่อสถานการณ์มากขึ้น หรือ อาจกล่าวได้ว่า ศปมผ. เป็นหน่วยงานพิเศษที่ตั้งขึ้นเพื่อรวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการด้านประมงทั้งหมดในช่วงเวลานั้น แม้ว่ารัฐบาลจะมีหลักธรรมชาติเป็นเรื่องในแง่หลักการ หากแต่สถานการณ์และหน่วยงานพิเศษที่ถูกตั้งขึ้นก็มีส่วนทำให้เกิดรูปแบบของกระบวนการการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน เพราะรัฐบาลโดย ศปมผ. เป็นหน่วยงานที่ผูกขาดอำนาจทั้งการสั่งการและกำหนดกติกาต่าง ๆ ในขณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการของภาครัฐในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะเป็น “ธรรมชาติแบบสั่งการ” (Directive Governance)

ในด้านทรัพยากรและอำนาจ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ “เป็นกลุ่มที่มีทั้งทรัพยากรและอำนาจมากที่สุด” ในการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติอยู่ภายใต้การกำหนดทิศทางของภาครัฐทั้งในการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายและบริหารจัดการแรงงานผ่านนายจ้างมาโดยตลอด ในขณะที่กลุ่มภาคเอกชน สมาคมประมงแห่งประเทศไทย เจ้าของเรือประมงและนายจ้าง “เป็นกลุ่มที่มีทรัพยากรมากและอำนาจมาก” กล่าวคือกลุ่มนี้มีเงินทุนและมีการรวมกลุ่มเป็นสมาคมที่มีความเข้มแข็งอย่างชัดเจนอยู่ใน 22 จังหวัดชายฝั่งทะเลทุกจังหวัดมีอำนาจในการต่อรองเชิงนโยบายและมาตรการที่ภาครัฐกำหนด ในขณะที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล “เป็นกลุ่มที่มีทั้งทรัพยากรและอำนาจน้อยที่สุด” ด้วยสถานะการเป็นแรงงานข้ามชาติที่ความยากจนภายในประเทศขับดันให้ต้องเดินทางย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในประเทศไทย และแม้ในทางปฏิบัติแรงงานกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มแรงงานหลักบนเรือประมงและได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในพื้นที่และเป็นแรงงานถูกกฎหมาย แต่ด้วยสภาพการทำงานบนเรือประมง ที่แรงงานได้รับค่าจ้างค่าแรงต่ำ ลักษณะงานซ้ำซากไม่ก้าวหน้า ต้องทำงานห่างไกลจากครอบครัว เสี่ยงอันตราย ผนวกกับสภาวะการขาดแคลนแรงงานประมงในประเทศไทยที่เปิดช่องพิเศษให้เฉพาะกลุ่มแรงงานประมงทะเล ทำให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานเรือประมงมักเป็นกลุ่มแรงงานที่มีทุนทางสังคมแต่เดิมน้อยอยู่แล้วตั้งแต่ในประเทศต้นทาง เช่น ระดับการอ่านออกเขียนได้

ทักษะการทำงาน สภาพความยากจน และการมีสถานะตัวตน การเข้ามาเป็นแรงงานประมงทะเลมักเป็นไปเพื่อการขยายโอกาสต่อการเข้ามาทำงานในกิจการอื่นบนฝั่งในประเทศไทย แรงงานจึงมีลักษณะที่เลื่อนไหลถ่ายเทอยู่ตลอดและไม่เป็นเอกภาพ ดังนั้นแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลเหล่านี้จึงขาดทั้งทรัพยากรที่สำคัญต่อการร่วมกำหนดนโยบายและไม่สามารถเข้าถึงอำนาจศูนย์กลางเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายได้โดยตรง

แต่ถึงแม้ว่าแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลจะเป็นกลุ่มที่มีทั้งทรัพยากรและอำนาจน้อยที่สุด แต่ยังมีองค์การพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายองค์กรที่ทำงานในด้านแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ คือ องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization -ILO) ที่ดำเนินการและส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในประเทศไทย กลุ่มนี้ “เป็นกลุ่มที่มีทรัพยากรมากและอำนาจมาก” รวมถึงมีส่วนในการโต้แย้งและตัดสินใจในการออกกฎหมายที่สำคัญต่อการคุ้มครองแรงงานในช่วง พ.ศ.2558-2565

เมื่อพิจารณาผ่านปัจจัยด้านทรัพยากรและอำนาจข้างต้น พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มมีไม่เท่ากัน กลุ่มแรงงานข้ามชาติซึ่งมีอำนาจและทรัพยากรน้อยที่สุดสามารถเข้าถึงกระบวนการในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายได้น้อยมาก

ในด้านธรรมาภิบาลความร่วมมือในกระบวนการการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงทะเลของไทย เมื่อวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการบริหารจัดการร่วมกันของ Ansell และ Gash ที่การสร้างนโยบายสาธารณะหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ควรใช้ความเห็นพ้องต้องกันและการปรึกษาหารือโดยเป็นผลมาจากทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ ภาครัฐในฐานะหน่วยงานนั้นไม่สามารถสร้างให้เกิดการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ มีประเด็นด้านการเมืองระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และยังขาดความไว้วางใจในระหว่างกัน ไม่สร้างพื้นที่ที่ทุกกลุ่มสามารถมาเผชิญหน้าและร่วมประชุมด้วยกันได้ แต่กลับใช้วิธีการประสานกับแต่ละกลุ่มแบบทวิภาคี แม้ว่าความสำเร็จในระหว่างดำเนินการ เช่น การปลดใบเหลืองในวันที่ 8 มกราคม พ.ศ.2562 ซึ่งตามแนวคิดได้อธิบายว่าจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น แต่ระบอบกลับไม่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือแบบบริหารจัดการร่วมกันต่อไป คือ การสร้างประมงให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับการคุ้มครองแรงงานประมงอย่างแท้จริงได้ หากแต่นำมาสู่แรงกดดันและเรียกร้องให้รัฐแก้ไขนโยบาย หรือออกกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ใหม่ และท้ายที่สุดส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งก็คือ “การคุ้มครองแรงงานประมง” ทั้งนี้เพราะเกิดจากการสร้างกลไกการคุ้มครองแรงงานประมงทะเลในช่วงดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นไปในรูปแบบ “กรณีพิเศษ” กล่าวคือการรวมศูนย์อำนาจและสั่งการแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในช่วงภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งรัฐบาลยังต้องการปรับภาพลักษณ์อันเกิดจากแรงกดดันจากกลุ่มชาติตะวันตก โดยเฉพาะ ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป กระบวนการให้ได้มาซึ่งกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จึงเป็นไปอย่างเร่งรีบและขาดการรับฟังความคิดเห็นอย่างถ่วงน้ำหนัก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพราะต่างมุ่งเป้าเพียงเฉพาะต้องการปลดใบเหลืองแต่มีใช้เป้าหมายเพื่อการสร้างความคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลอย่างแท้จริง ดังนั้นภายหลังจากการปลดใบเหลือง ปรากฏการณ์ที่ชัดเจน คือ ภาครัฐจึงยังไม่สามารถวางรากฐานให้เกิดความร่วมมือแบบบริหารจัดการร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในกิจการประมงทะเลได้

2. สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล ในช่วง พ.ศ. 2558 - 2562 กลุ่มแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลที่ถูกกฎหมาย ในกลุ่มเรือประมงพาณิชย์ จะได้รับการคุ้มครองอยู่ภายใต้กฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เมื่อพิจารณาผ่านกรอบในคิดของWheeler และ Waite ที่การคุ้มครองทางสังคมมี 4 องค์ประกอบ คือ การส่งเสริม การป้องกัน และการคุ้มครอง การผลักดันให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลง สามารถสรุปสภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลได้ ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์	แบบเป็นทางการ (รัฐและตลาด)	แบบไม่เป็นทางการ ภาคประชาสังคม	สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในปัจจุบัน
การส่งเสริม	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายตลาดแรงงาน - การบริการทางสังคมแก่ผู้ย้ายถิ่น - การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยและการเดินทาง - แผนการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการย้ายถิ่นเพื่อลดจำนวนการย้ายถิ่นออก 	<ul style="list-style-type: none"> - การย้ายถิ่น - ของขวัญจากเพื่อน - โครงการพัฒนาที่ได้รับทุนจากองค์กรทางศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> - แรงงานประมงข้ามชาติส่วนใหญ่เมื่อออกเรือจะอาศัยอยู่บนเรือ - เมื่อขึ้นบกจะอยู่ห้องเช่า ที่เสียค่าใช้จ่ายเอง - ยังไม่มีการบริการทางสังคมและการสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยและการเดินทางแก่แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลโดยตรง
การผลักดันให้เกิดเปลี่ยนแปลง	<ul style="list-style-type: none"> - การขึ้นทะเบียนผู้ย้ายถิ่น - การรณรงค์จิตสำนึกสาธารณะ - การสร้างสภาพ - อนุสัญญาาระหว่างประเทศที่คุ้มครองผู้ย้ายถิ่นในต่างประเทศ - ข้อตกลงแบบทวิภาคีระหว่างประเทศต้นที่ส่งแรงงานทางและประเทศปลายทางที่รับแรงงาน - กรอบกฎหมายด้านการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นโดยรัฐบาลของประเทศต้นทางสำหรับพลเมืองของพวกเขาในต่างประเทศ - สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการย้ายถิ่น เช่น HIV/AIDS การค้ามนุษย์ และการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมายแก่ผู้ย้ายถิ่น - เสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ผู้ย้ายถิ่นกลับ และลดทอนความต้องการให้เกิดการย้ายถิ่นอีก 	<ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือ / การปฏิบัติการกลุ่ม - การรณรงค์และสร้างความตระหนักรู้โดยองค์กรผู้ย้ายถิ่นในประเทศปลายทาง 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมีนโยบายขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติในกิจการประมง - เนื่องจากกิจการประมงทะเลเป็นกิจการที่ขาดแคลนแรงงาน ดังนั้น รัฐจึงมีมาตรการแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานบนเรือประมง โดยใช้ ม.83 เปิดให้หอหนังสือคนประจำเรือ Seabook เพื่อทำงานในเรือประมง ปีละ 2 รอบ ช่วงวันที่ 1 เมษายน ถึง 30 มิถุนายน และ 1 กันยายน ถึง 30 พฤศจิกายนของทุกปี - ให้แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายที่ใบอนุญาตการทำงานหมดอายุ สามารถต่ออายุและทำงานในเรือประมงได้อย่างถูกต้อง - มีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการย้ายถิ่น เช่น HIV/AIDS การค้ามนุษย์ และการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย แก่แรงงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน
การป้องกัน	<ul style="list-style-type: none"> - การจูงใจของรัฐบาลสำหรับการย้ายถิ่นแบบถูกกฎหมายในประเทศปลายทาง - ประกันชีวิต (insurance) สำหรับผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศปลายทางโดยประเทศต้นทางเป็นผู้รับผิดชอบ - การริเริ่มประกันชีวิต (insurance) สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่กลับประเทศในประเทศต้นทาง 	<ul style="list-style-type: none"> - การย้ายถิ่น - เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ครอบครัวโดยให้มีการย้ายถิ่นไปเป็นแรงงานเพียงหนึ่งหรือสองคน - เก็บรักษาที่ดินหรือทรัพย์สินในประเทศต้นทางไว้เมื่อกลับประเทศ - การย้ายถิ่นไปเฉพาะในประเทศที่มีเครือข่ายอยู่ - องค์กรชุมชนช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นโดยการจัดเตรียมเงินทุนสำหรับการเป็นทุนการศึกษาหรือการแต่งงาน เป็นต้น - เพื่อนและครอบครัวของผู้ย้ายถิ่นจัดเตรียมเงินกู้ยืมในการย้ายถิ่นและ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนดคือ - ค่าจ้างขั้นต่ำ และส่วนแบ่งค่าขายสัตว์น้ำ - สิทธิประกันสังคม หรือ ประกันอุบัติเหตุจากการทำงาน

ตารางที่ 1 สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในปัจจุบัน (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	แบบเป็นทางการ (รัฐและตลาด)	แบบไม่เป็นทางการ ภาคประชาสังคม	สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในปัจจุบัน
		ค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์ในประเทศ ปลายทาง - นายจ้าง/ผู้จัดหางานของแรงงาน จัดเตรียมเงินกู้ยืมสำหรับการบริการ ด้านสุขภาพและเงินค่าจ้างล่วงหน้า เพื่อเป็นค่าอาหาร	
การคุ้มครอง	- เงินทุนสงเคราะห์ - สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย - เอกสาร ใบปลิว ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ย้ายถิ่น - ความช่วยเหลือทางกฎหมาย - การให้คำปรึกษาแก่ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศปลายทางและแก่ผู้ย้ายถิ่นกลับ - สถานที่พักพิงสำหรับผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่เป็นกลุ่มเปราะบาง	- การย้ายถิ่น - ความช่วยเหลือจากเพื่อนและ เครือข่ายผู้ย้ายถิ่น - ครอบครัว เพื่อน และสมาชิกใน ชุมชนเดียวกันในประเทศปลายทาง ช่วยเหลือในด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย และหางาน - นายจ้าง /ผู้จัดหางาน ให้ความ อุปถัมภ์แรงงานข้ามชาติในรูปแบบ ของที่พักอาศัย อาหาร และ สวัสดิการในการทำงาน - เพื่อนและครอบครัวในประเทศต้น ทางจัดเตรียมความช่วยเหลือด้าน การเงิน - การสนับสนุนองค์กรชุมชน และ องค์กรของผู้ย้ายถิ่นในประเทศ ปลายทาง	- กองทุนเงินทดแทนที่เกิดจากอุบัติเหตุ จากการทำงาน

จากตารางที่ 1 สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลในปัจจุบันข้างต้น เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Wheeler และ Waite พบว่าแรงงานได้รับการคุ้มครองทางสังคมบางส่วน กล่าวคือ ในด้านมาตรการการส่งเสริม ซึ่งเป็นเรื่องของการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในขั้นพื้นฐาน แรงงานประมงข้ามชาติส่วนใหญ่เมื่อออกเรือจะอาศัยอยู่บนเรือ และเมื่อขึ้นบกจะอยู่ห้องเช่าที่เสียค่าใช้จ่ายเอง หรือบางรายนายจ้างเป็นผู้จัดหาที่พักให้ แต่ยังไม่มีการบริการทางสังคมและการสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยและการเดินทางแก่แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลโดยตรง ด้านมาตรการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รัฐมีนโยบายขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงให้เป็นแรงงานถูกกฎหมาย และเนื่องจากกิจการประมงทะเลเป็นกิจการที่ขาดแคลนแรงงาน ดังนั้น รัฐจึงมีมาตรการแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานบนเรือประมง โดยใช้ ม.83 เปิดให้ขอหนังสือคนประจำเรือ seabook เพื่อทำงานในเรือประมง ปีละ 2 รอบช่วงวันที่ 1 เมษายน ถึง 30 มิถุนายน และ 1 กันยายน ถึง 30 พฤศจิกายนของทุกปี และให้แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายที่ใบอนุญาตการทำงานหมดอายุ สามารถต่ออายุและทำงานในเรือประมงได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการย้ายถิ่น เช่น HIV/AIDS การค้ามนุษย์ และการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมายแก่แรงงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ด้านมาตรการเชิงป้องกัน ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อลดการกีดกันในรูปแบบเฉพาะต่าง ๆ แรงงานได้รับสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนด คือ ค่าจ้างขั้นต่ำ และส่วนแบ่งค่าขายสัตว์น้ำ รวมถึงสิทธิประกันสังคม หรือ ประกันอุบัติเหตุจากการทำงาน และในด้านมาตรการการคุ้มครอง ซึ่งเป็นมาตรการที่มุ่งเน้นด้านความปลอดภัยแบบแคบซึ่งมุ่งเป้าไปที่การบรรเทาความยากจนและการกีดกันที่มาตรการส่งเสริมและ

ป้องกันไม่สามารณั้น ภาครัฐได้จัดให้แรงงานได้รับการคุ้มครองภายใต้กองทุนเงินทดแทนที่เกิดจากอุบัติเหตุจากการทำงาน

ความเป็นจริงในการปฏิบัติ ปัจจุบันแม้ว่าแรงงานประมงข้ามชาติในกิจการประมงทะเลแบบถูกกฎหมาย จะได้รับสิทธิและการคุ้มครองที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก หากแต่ในทางปฏิบัติจากผลการวิจัยพบว่า บางมาตรการยังไม่สามารถทำได้อย่างบรรลุผลตามหลักการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านมาตรการการคุ้มครอง ที่แรงงานทุกคนมีสิทธิ และสามารถเรียกร้องค่าชดเชยได้จากกองทุนเงินทดแทนเมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือกรณีเสียชีวิตเกิดขึ้น กลับดำเนินการเรียกร้องได้อย่างยากลำบากและมีอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลให้แรงงานและนายจ้างล้มเลิกการใช้ช่องทางนี้ ซึ่งมีประเด็นปัญหาหลายประการ เช่น

1. ประเด็นด้านเอกสารของแรงงาน ที่แรงงานประมงมักขาดเอกสารสำคัญมาตั้งแต่ประเทศต้นทางรวมทั้งงานประมงทะเลเป็นงานที่ต้องทำบนเรือ ไม่เหมาะสมต่อการนำเอกสารสำคัญส่วนตัวไปด้วย ดังที่เจ้าของเรือรายหนึ่งกล่าวว่า “สิ่งที่เป็นปัญหาในการทำเรื่องแรงงานเข้าสู่กองทุนเงินทดแทน คือ แรงงานไม่พกเอกสารประจำตัว เช่น บัตรประชาชน เมื่อเกิดเหตุแรงงานตกเรือแต่แรงงานไม่มีบัตรประชาชน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการดำเนินการ” (เจ้าของเรือประมง A, 2563)

2. ประเด็นด้านการดำเนินการของภาครัฐ เนื่องจากการเรียกร้องค่าชดเชยจากกองทุนเงินทดแทนมีหลักเกณฑ์ด้านเอกสาร และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน แรงงานที่ประสบปัญหาไม่มีทรัพยากรทุนและความสามารถเพียงพอที่จะดำเนินการด้วยตนเองได้ รวมทั้งนายจ้างบางรายก็ล้มเลิกการเรียกร้องกลางคัน เนื่องจากกระบวนการที่ยาวนาน และนายจ้างจะต้องถูกดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกด้วย ดังเช่นที่เจ้าของเรือในจังหวัดสมุทรสงครามให้ข้อมูลตรงกันว่า “สวัสดิการภายใต้แนวคิดกองทุนเงินทดแทนเป็นช่องทางที่ดีในการคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานและครอบครัวของแรงงาน อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการจริง มีนายจ้างและแรงงานที่ประสบปัญหาในการดำเนินการ ทั้งเรื่องประเด็นการยื่นเอกสาร กล่าวคือ กรณีแรงงานตกเรือ จำเป็นจะต้องมีการหาร่างแรงงานนั้นให้เจอเพื่อยืนยันการเสียชีวิต หากไม่สามารถค้นหาร่างแรงงานที่ตกเรือได้ก็ไม่สามารถดำเนินการเพื่อขอเงินชดเชยจากกองทุนเงินทดแทนได้ และส่วนใหญ่นายจ้างมักเป็นผู้จ่ายเงินค่าชดเชยและทำศพให้กับแรงงานด้วยตนเอง” (เจ้าของเรือประมง B, 2566)

“นายจ้างหลายรายมักไม่ต้องการเรียกร้องเงินผ่านการใช้ช่องทางเงินทดแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 เนื่องจากมีประสบการณ์จากการเรียกร้องเงินทดแทนผ่านช่องทางของรัฐ กล่าวคือ เจ้าของเรือหรือนายจ้างมักถูกสอบสวนต่อกรณีที่แรงงานประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วยด้วยสาเหตุต่าง ๆ หรือตกเรือ และอาจถูกลงโทษเพิ่มเติมภายหลัง ทำให้นายจ้างหลีกเลี่ยงการดำเนินการชดเชยแรงงานในกรณีต่าง ๆ ผ่านช่องทางของรัฐ” (เจ้าของเรือประมง C, 2566)

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนว่าในด้านการบริหารจัดการ และคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลที่ผ่านมา แม้มีการออกกฎหมายและมาตรการที่เป็นประโยชน์ในด้านการคุ้มครองแก่แรงงานเกิดขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่ายังมีช่องโหว่ที่ทางภาครัฐยังจำเป็นที่จะต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดการคุ้มครองแก่แรงงานอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้สามารถตอบคำถามวิจัยที่ว่าเพราะเหตุใดจึงไม่สามารถจัดให้แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลอยู่ภายใต้การคุ้มครองแรงงานอย่างแท้จริง ซึ่งมีข้อสรุปของคำตอบที่สำคัญ คือ

1. ธรรมชาติของความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลของไทยในช่วง พ.ศ.2558 – 2565 ภายใต้รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภาครัฐซึ่งมีบทบาท

นำไม่สามารถสร้างกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมาบริหารจัดการร่วมกันในการกำหนดนโยบายการคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลได้ตามแนวทางของธรรมาภิบาลความร่วมมืออย่างแท้จริง แต่ยังคงไว้ซึ่งการรวมศูนย์อำนาจและสั่งการแบบบนลงล่าง ระเบียบที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์สร้างในการบริหารจัดการด้านแรงงานประมงทะเลที่ ศปมผ. ได้สถาปนาขึ้นในช่วง ปี พ.ศ. 2558 หลังจากที่สหภาพยุโรป ประกาศให้ใบเหลืองกรณี IUU ประเทศไทย ด้วยการให้อำนาจศูนย์กลางการบริหารจัดการด้านแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลอยู่ที่ ศปมผ. เพียงที่เดียว แต่ไม่ได้ให้อำนาจในการบริหารจัดการกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้แม้จะมีการออกกฎหมาย แก้กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองแรงงานประมงเกิดขึ้นจริง และบางส่วนเป็นการคุ้มครองที่มากกว่าอนุสัญญานานาชาติ แต่ในด้านการนำไปปฏิบัติยังคงมีปัญหาอยู่

ข้อค้นพบในการวิจัยนี้มีความคล้ายคลึงกับงานของ Vinh Sum Chau และ Montita Bunsiri ที่ศึกษาเกี่ยวกับความผิดพลาดในการบริหารจัดการและการจูงใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการประมงของไทย แต่ทั้งสองมุ่งเน้นผลลัพธ์ไปที่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ในขณะที่งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากระบวนการให้เกิดผลลัพธ์ไปที่การคุ้มครองทางสังคมของกลุ่มแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล งานของ Chau และ Bunsiri เสนอว่า ในกิจการประมงทะเลของไทยมีการบริหารจัดการที่ผิดพลาด กล่าวคือ มีการออกกฎระเบียบที่มีความเข้มงวดจำนวนมาก แต่ขาดประสิทธิภาพในด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก จนทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เกิดแรงจูงใจในการสร้างความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมด้านประมงทะเล ทั้งสองเสนอว่าหากต้องการให้เกิดความร่วมมือเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรทบทวน “บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีประสิทธิภาพ” (Vinh Sum Chau and Montita Bunsiri, 2022)

2. สภาพข้อเท็จจริงของการคุ้มครองทางสังคมต่อแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเล ยังคงประสบปัญหา โดยเฉพาะการนำนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ไปปฏิบัติ และแรงงานยังคงไม่สามารถเข้าถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการมีสิทธิมีเสียงในการกำหนดชะตาชีวิตของพวกเขาได้อย่างแท้จริง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการธรรมาภิบาลแบบสั่งการที่รัฐบาลได้สร้างขึ้นนั่นเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปที่สำคัญของการวิจัยนี้ คือ ภาครัฐยังไม่สามารถสร้างระบอบหรือแนวทางที่เป็นกระบวนการตามแนวคิดธรรมาภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลของไทย ที่ทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำให้เกิดขึ้นได้จึงส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์เชิงนโยบายด้านการคุ้มครองแรงงานที่ยังคงมีปัญหาด้านการปฏิบัติใช้ โดยงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ภาครัฐควรสร้างพื้นที่พบปะ ระดมสมอง หรือการประชุมให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในกิจการประมงทะเล ได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นร่วมกันในการบริหารจัดการและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในกิจการประมงทะเลมากขึ้น 2) ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการเพื่อสิทธิและสวัสดิการลูกเรือในกิจการประมงทะเล” ภายใต้หลักธรรมาภิบาลตามแนวทางไตรภาคี อันประกอบไปด้วยตัวแทนจากภาครัฐ นายจ้าง และลูกเรือประมงทั้งชาวไทยและต่างชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับการที่รัฐไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานภาคประมง ค.ศ. 2007 รวมทั้งมีการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายของไทยให้มีความสอดคล้องและทันต่อสถานการณ์การจ้างงานในกิจการประมงมากขึ้น และ 3) ภาครัฐควรทบทวนและถอดบทเรียนกรณีศึกษา นโยบายหรือหลักเกณฑ์ข้อกฎหมายที่มีปัญหา หรือไม่สามารถส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองแรงงานได้อย่างแท้จริง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากขึ้น และการเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีที่เอื้อต่อชีวิตแรงงานประมงในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สัญญาเลขที่ PHD/0143/2558)

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจแรงงาน สำนักปลัดกระทรวงแรงงาน. (2565). รายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ ไตรมาสที่ 4/2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวงแรงงาน.
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/2558. (2558). เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนพิเศษ 99 ง หน้า 1 (29 เมษายน 2558).
- เจ้าของเรือประมง A. (10 มิถุนายน 2563). การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเล. (ไพรินทร์ มากเจริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าของเรือประมง B. (7 พฤษภาคม 2566). การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเล. (ไพรินทร์ มากเจริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าของเรือประมง C. (7 พฤษภาคม 2566). การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเล. (ไพรินทร์ มากเจริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ณรงค์ฤทธิ์ วรณโส. (18 พฤษภาคม 2566). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน. (ไพรินทร์ มากเจริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- สุดาศิริ วดวงศ์. (2539). การคุ้มครองแรงงานประมงทะเลในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกอบกิจการประมงทะเลซึ่งขอรับใบอนุญาตประกอบที่จังหวัดระยอง. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. (2559). การศึกษาสภาพการจ้างงานและการทำงาน ในภาคการประมงทะเลของประเทศไทย. องค์การแรงงานระหว่างประเทศและศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การฮิวแมนไรท์วอช. (2561). โഴที่ซ่อนไว้ การปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทย. เรียกใช้เมื่อ 17 ตุลาคม 2561 จาก https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/thailand0118th_report_web.pdf
- Chris Ansell and Alison Gash. (2008). "Collaborative Governance in Theory". Article in Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543–571.
- Olivia Tran. (2017). Thailand's Fisheries Reform: An Analysis of Institutional Responses and Degrees of Social Protection for Migrant Workers. School of International Development and Global Studies: Faculty of Social Sciences University of Ottawa.
- Rachel Sabates-Wheeler and Myrtha Waite. (2003). Migration and Social Protection: A Concept Paper. Institute of Development Studies, Sussex. Retrieved October 4, 2018, from http://www.migrationdrc.org/publications/working_papers/WP-T2.pdf.
- Supang Chantavanich, et al. (2016). Under the shadow: Forced labour among sea fishers in Thailand. Marine Policy, 68(8), 1-7.
- Vinh Sum Chau and Montita Bunsiri. (2022). Elucidating the Paradox of Regulating Environmental Sustainability (Mis) management and Motivations: The Case of Thai Fisheries. in Environmental Management, 70(2022): 489–512.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อ
ความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย*

THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF GOOD CORPORATE GOVERNANCE
PRINCIPLES ON COMPETITIVENESS OF COMPANIES LISTED IN THE STOCK
EXCHANGE OF THAILAND

ปณิชา จันทร์คำ*, สุจินดา เจียมศรีพงษ์

Panichar Chankham*, Sujinda Chemsripong

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: panichar39@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยใช้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยในครั้งนี้ ได้สุ่มประชากร โดยวิธีการเจาะจงเลือกใน 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้น กลุ่มการเงิน มีจำนวนทั้งสิ้น 629 บริษัท และสุ่มตัวอย่างจากกรอบของประชากรที่ได้จัดทำขึ้น โดยคำนึงถึงความน่าจะเป็น และได้รับการตอบกลับของแบบสอบถาม จำนวน 293 บริษัท ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางการสัมพันธ์ของผลการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ กับการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด กับการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด กับการความสามารถในการแข่งขัน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และมีรูปแบบความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสมมติฐานการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีเส้นทางความสัมพันธ์ตามสมมติฐานดัชนีชี้วัดความสอดคล้อง ที่ยอมรับได้ โดยมีค่า Chi-Square (χ^2) = 58.48 (p-value = 0.017) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ, $\chi^2/df = 1.54$ ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI = 0.96, CFI = 0.99, AGFI = 0.94 และ RMSEA = 0.043

คำสำคัญ: กำกับดูแลกิจการที่ดี, ความสามารถทางการแข่งขัน, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This paper aims to study relationships and examine the consistency of the linear structure of good governance practices that affect the competitiveness of listed companies on the Stock Exchange of Thailand. The researchers used listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET). The total number of companies in the financial sector is 629 companies, with a random population of 7 industrial groups companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) as the research population in all industries except financial groups. 293 companies received responses from the questionnaire as data collection tools. They used descriptive statistics to analyze data such as frequency, percentage, and hypothesis by structural equation analysis. (MODEL--SEM) LISREL PROGRAM. The research found that the correlation path of the empirical data-relational model test found that objective determination (OBJ) with objective function (IMPE) with a statistically significant path coefficient of 0.67 at 0.05 and defined objective performance (IMPE) with performance monitoring and disclosure (EVL) had a statistically significant path coefficient of 0.91, at 0.05 defined objective performance (IMPE) with competitive capability. (COMPET) has a statistically significant path coefficient of 0.61 at 0.01. Performance and disclosure assessment (EVL) with competency (COMPET) has a path coefficient of 0.14 statistically insignificant and the correlation model is consistent with empirical data. The research hypothesis is consistent with empirical data. There is a correlation path based on the hypothesis of the correlation index. With Chi-Square (χ^2) = 58.48 (p-value = 0.017) statistically significant, χ^2/df = 1.54, GFI = 0.96, CFI = 0.99, AGFI = 0.94 and RMSEA = 0.043.

Keywords: Good corporate governance, Competitiveness, The Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจของบริษัทส่วนใหญ่เพื่อต้องการผลตอบแทนสูงสุดและสามารถแข่งขันได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ ความสามารถทางการแข่งขันของหน่วยธุรกิจจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจ ซึ่งหน่วยธุรกิจต้องเร่งปรับตัวเพื่อให้เกิดความสามารถการแข่งขันได้ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขึ้นอยู่กับความสามารถของการดำเนินธุรกิจในการแสวงหาประโยชน์ของอุตสาหกรรม (Porter, M. E., 2008) ความสามารถในการแข่งขันเป็นแขนงหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ซึ่งวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงและนโยบายที่ทำให้หน่วยธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมเกิดการแข่งขัน หรือความสามารถแข่งขันได้ (World Economic Forum. IMD2006, 2006) ส่วนในประเทศไทยนั้น ความสามารถในการแข่งขัน สามารถทำรายได้กับวิสาหกิจนั้น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง การกำกับดูแลกิจการมีส่วนช่วยให้บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ประสบความสำเร็จในการแข่งขัน การทำธุรกิจสามารถอยู่รอดในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีปัญหา (Bulathsinalage, S. & Pathirawasam, C. H., 2017) โดยความสามารถในการแข่งขันนั้นส่งผลทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของธุรกิจ โดยมุ่งเน้นผลตอบแทนในการดำเนินงานที่สูงขึ้น

คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีการดำเนินงานเติบโตอย่างยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเพื่อให้เป็นที่น่าเชื่อถือของนักลงทุน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยให้เน้นการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการโดยคำนึงถึง

ผลกระทบที่ตามมาต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและผู้มีส่วนได้เสีย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560) ได้ปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการที่ดี และประกาศใช้การกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2560 โดยประกอบไปด้วยหลักปฏิบัติ 8 หมวด โดยเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้บริษัทตลาดหลักทรัพย์บริหารงานกิจการอย่างมีศักยภาพสามารถระดมทุนและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันได้ และเพื่อให้กระบวนการดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดี ได้มีการแบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย หลักปฏิบัติที่ 1 และ 2 2) การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบด้วย หลักปฏิบัติที่ 3, 4 และ 5 3) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย หลักปฏิบัติที่ 6, 7 และ 8 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561); (กุลยา จันทะเดช, 2561) ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้น ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัททำไรและมูลค่ากิจการนอกจากนั้นสัดส่วนของจำนวนผู้ถือหุ้น ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาบัญชี (ฉนภากร ปุประระ และคณะ, 2558) และการกำกับดูแลกิจการโครงสร้างกรรมการบริษัท ค่าตอบแทนกรรมการ ค่าธรรมเนียมสอบบัญชี ยังเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงาน และส่งผลต่อมูลค่ากิจการ (เพ็ญจันทร์ แสงอาวุธ และคณะ, 2563) ซึ่งการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อการจัดการกำไร แสดงว่าบริษัทที่ปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะลดการจัดการกำไรให้น้อยลงและสามารถสร้างมูลค่าให้กับบริษัท และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่ากิจการ เนื่องจากคณะกรรมการถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและกำกับดูแลกิจการให้มีผลประกอบการที่ดีในระยะยาว บริษัทควรให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดี (ฐิติพร พระโพธิ์, 2563) และผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและการใช้ประโยชน์ทางการเงินแตกต่างกันระหว่างอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการ ขนาดคณะกรรมการบริษัทมีผลเสียต่อมูลค่าของบริษัท ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ส่งผลในเชิงบวกต่อมูลค่าของบริษัท (Gill, A. & Shah, C., 2012) ในขณะที่ขนาดคณะกรรมการบริษัท มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของคณะกรรมการที่สูงขึ้น และการประชุมที่บ่อยขึ้นมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น (Obaid, M. M. & Amrah, M. R., 2020) แต่อย่างไรก็ตามบางครั้งการศึกษาถึงขนาดคณะกรรมการบริษัท การควบตำแหน่งประธานบริหารและผู้บริหารสูงสุด จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารกำไร ในขณะที่สัดส่วนกรรมการอิสระของบริษัท ส่งผลกระทบทางลบต่อการบริหารกำไร (ปิยะณัฐ ฤณพุดตม และคณะ, 2561) และที่ผ่านมามีการกำกับดูแลกิจการที่ดีโดยภาคธุรกิจเอกชนในประเทศไทย มีสาเหตุมาจากความผิดพลาดในการบริหารงานของบริษัทขนาดใหญ่จำนวนมาก เช่น การกู้เงินอย่างไร้วินัย การใช้จ่ายเงินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับกิจการ การปกปิดข้อเท็จจริงของบริษัท การดำเนินธุรกิจที่ขาดจริยธรรม คำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และการประพฤตินิยมชอบในการบริหารงาน เป็นต้น (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2551) ทำให้ความสำคัญและความชัดเจนของการกำกับดูแลกิจการที่ดีได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น (สมาคม ซีเอฟเอไทยแลนด์, 2549) ประกอบด้วยหน่วยงานกำกับดูแลกิจการที่ดีในประเทศไทย ได้แก่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ธนาคารแห่งประเทศไทย และบริษัทเอกชนมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน ในขณะที่รัฐได้ให้การสนับสนุนทางด้านนโยบาย (เศรษฐพุดม สุทธิวาทนฤพุดม และคณะ, 2556) การจัดทำยุทธศาสตร์ทางการตลาดอย่างรอบครอบ (Kiyosaki, R. T. & Lechter, S. L., 2010) จากงานวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การกำกับดูแลกิจการส่งผลต่อความสำเร็จจากผลการดำเนินงานของบริษัท โดยดูจากความสัมพันธ์จากรายได้มูลค่ากิจการ และผลการดำเนินงานเป็นส่วนมากซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดทางด้านผลการดำเนินงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่จะนำมาใช้ในการสร้างความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานของบริษัทก่อให้เกิดการนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายของกิจการ ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อ

ความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ว่าบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลให้บริษัทมีความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อทางวิชาการ ได้รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นครั้งแรก นำไปอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อความสามารถทางการแข่งขันได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และประโยชน์ในการประยุกต์ ผู้บริหาร คณะกรรมการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผน เพื่อสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทต่อไปในอนาคต ปัจจัยการกำกับดูแลกิจการส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันวัดความสามารถทางการแข่งขันจากการเติบโตของตลาดเฉพาะส่วนแบ่งตลาดรวม และวัดจากกลยุทธ์ของบริษัทที่ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทน ต่อสินทรัพย์ รวมอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และกำไรต่อหุ้นผลตอบแทนในการดำเนินงาน (สุภานี นวกุล, 2553) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยมีอันดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากเศรษฐกิจในประเทศไทยชะลอตัวผลกระทบที่ได้รับจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด ทั้งนี้ประเทศไทยควรได้รับปรับปรุงและพัฒนาในด้านความสามารถทางการแข่งขันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ธีรนนท์ ศรีหังส์, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 629 บริษัท รวมทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มหลักทรัพย์ธุรกิจการเงิน เนื่องจากกลุ่มธุรกิจการเงินมีกฎหมายและหลักเกณฑ์เฉพาะในการกำกับดูแลจึงอาจทำให้มีข้อมูลที่แตกต่างไปจากบริษัทอื่นในตลาดหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) รายละเอียดแสดงจำนวนกลุ่มประชากร ดังนี้

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใน	829	บริษัท
หัก กลุ่มธุรกิจการเงิน	76	บริษัท
บริษัทที่อยู่ในกลุ่มที่กำลังอยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน	<u>124</u>	บริษัท
รวมกลุ่มประชากร	<u>629</u>	บริษัท

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 629 บริษัท ได้รับการตอบกลับของแบบสอบถาม จำนวน 293 บริษัท ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างคงเหลือจำนวน 293 บริษัท และผู้วิจัยใช้ตัวอย่างทั้งจำนวน 293 บริษัท เพื่อให้อัตราการตอบกลับเป็นไปตามจำนวนที่กำหนดตามเกณฑ์สอดคล้องกับการศึกษานี้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาเงื่อนไขของขนาดตัวอย่างที่ต้องสอดคล้อง กับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดย Kline กล่าวถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ 10 - 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวแปร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 11 ตัวแปร จึงต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 110 - 220 ตัวอย่าง (Kline, R. B. , 2011) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน

293 บริษัท ซึ่งมีจำนวนมากกว่าข้อกำหนดและเพียงพอต่อการนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ได้สุ่มตัวอย่างจากกรอบของประชากร ที่ได้จัดทำขึ้น โดยคำนึงถึงความน่าจะเป็น (probability sampling) โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามด้วยระบบออนไลน์ผ่านทางอีเมลเนื่องจากสถานการณ์ Covid-19 จำนวน 629 บริษัท และกำหนดระยะเวลาตอบกลับภายใน 30 วัน ผู้วิจัยสร้างและการทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยจัดทำแบบสอบถาม และการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของข้อความ และการคำนวณค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง และทำการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถาม

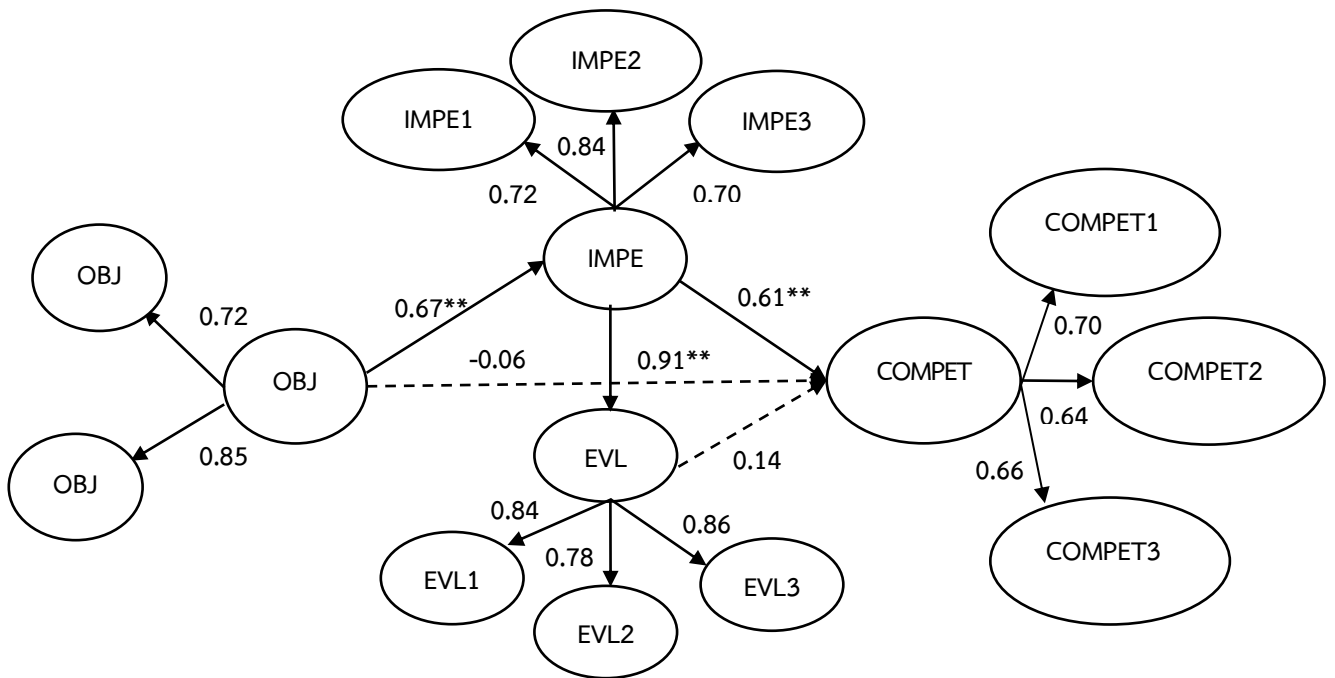
3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การบรรยายโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model--SEM) เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดอักษรย่อของตัวแปร ดังนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) และความสามารถทางการแข่งขัน (COMPET) ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้ในการทดสอบ	เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา
1.ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square : χ^2) (Diamantopoulos, A. & Siguaw, A. D., 2000)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2.ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI)	มากกว่า 0.90
3.ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) (Arbuckle, J. J., 1995)	มากกว่า 0.90
4.ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative fit index: CFI) (Kaplan, 2000)	มากกว่า 0.90
5.ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Squared Error of Approximation :RMSEA) (Arbuckle, J. J., 1995)	ต่ำกว่า 0.05

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

Chi - Square = 58.48, df = 38, p-value = 0.017, RAMSEA = 0.043

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (หลังปรับโมเดล)

ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้น

เส้นทางความสัมพันธ์ตามโมเดลโครงสร้างเชิงเส้น หลังจากที่ได้มีการปรับแต่งโดยให้ค่าความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปร มีความสัมพันธ์กันได้ตามที่เป็นจริง ของตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) 2) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) และ 3) ความสามารถทางการแข่งขัน (COMPET) ผลการวิเคราะห์แสดงในภาพที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และค่า t-value

Path Diagram	Path Coefficients	Standard Errors	t-value	R ²
LAMDA-Y				
IMPE → IMPE 1	0.72	0.009	10.35**	0.51
IMPE → IMPE 2	0.84	0.011	10.61**	0.47
IMPE → IMPE 3	0.70	0.009	7.00**	0.75
EVL → EVL 1	0.84	0.009	8.95**	0.71
EVL → EVL 2	0.78	0.007	6.51**	0.81
EVL → EVL 3	0.86	0.012	10.82**	0.50
COMPET → COMPET 1	0.70	0.008	8.19**	0.50
COMPET → COMPET 2	0.64	0.011	9.34**	0.41

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และค่า t-value (ต่อ)

Path Diagram	Path Coefficients	Standard Errors	t-value	R ²
COMPET → COMPET 3	0.66	0.007	9.11**	0.43
LAMDA-X				
OBJ → OBJ 1	0.72	0.006	7.76**	0.52
OBJ → OBJ 2	0.85	0.017	3.94**	0.73
BETA				
EVL → COMPET	0.14	0.25	0.57	-
IMPE → EVL	0.91	0.081	12.05**	-
IMPE → COMPET	0.61	0.31	2.14**	-
GAMMA				
OBJ → IMPE	0.67	0.069	8.92**	-
OBJ → COMPET	-0.06	0.100	-0.58	-

*p < 0.05, **p < 0.01

จากตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายใน (LAMDA-Y) สัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ภายนอกกับตัวแปรแฝงภายนอก (LAMDA-X) และค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ของสมการโครงสร้างประกอบสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงภายในกับตัวแปรแฝงภายใน (BETA) และสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงภายนอกกับตัวแปรแฝงภายใน (GAMMA) สรุปผลการวิเคราะห์เป็น 4 ส่วน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในภาพ 1 และตาราง 3 ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายในกับตัวแปรสังเกตได้ภายใน (LAMDA-Y)

1.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายใน ตัวแปรการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) และตัวแปรสังเกตได้ภายใน 3 ตัว ประกอบด้วย IMPE1 IMPE2 และ IMPE3 พบว่าตัวแปรสังเกตได้ภายในสามารถอธิบายตัวแปรการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ (IMPE) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ระหว่าง 0.32 ถึง 0.42 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ IMPE3 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.42 IMPE1 และ IMPE2 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.32

1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายใน ตัวแปรการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) และสังเกตได้ภายใน 3 ตัว ประกอบด้วย EVL1 EVL2 และ EVL3 พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ภายในสามารถอธิบายตัวแปรการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ระหว่าง 0.36 ถึง 0.44 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ EVL2 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.44 EVL1 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.43 อันดับสุดท้ายคือ EVL3 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.36

1.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายใน ตัวแปรความสามารถทางการแข่งขัน (COMPET) และตัวแปรสังเกตได้ภายใน 3 ตัว ประกอบด้วย COMPET1 COMPET2 และ COMPET3 พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ภายในสามารถอธิบายตัวแปรความสามารถในการแข่งขันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.27 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ COMPET2 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.27 COMPET1 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.26 และอันดับสุดท้ายคือ COMPET3 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.23

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกกับตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (LAMDA-X) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกการกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) และตัวแปรสังเกตได้ภายนอก 2 ตัว ประกอบด้วย OBJ1 และ OBJ2 พบว่า ตัวแปรสังเกตได้สามารถอธิบายตัวแปรการกำหนดวัตถุประสงค์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.42 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ โดย OBJ2 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.42 และอันดับสุดท้ายคือ OBJ1 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.2

3. เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกกับตัวแปรแฝงภายใน (GAMMA) การนำเสนอในส่วนของโมเดลโครงสร้างพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ที่มีความสำคัญที่สุด คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) กับ การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น้อยที่สุดคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) กับ ความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.06 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงภายในกับตัวแปรแฝงภายใน (BETA) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่มีความสำคัญที่สุด คือ การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) กับ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รองลงมา คือ การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) กับ ความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 น้อยที่สุดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) กับ ความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.14 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสัมพันธภาพเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลโครงสร้าง

สถิติที่ใช้วัดความสอดคล้อง	เกณฑ์การยอมรับในระดับดี	ค่าที่ได้จากผลการทดสอบ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	ไม่เกิน 2	1.54	ผ่านเกณฑ์
GFI	GFI > 0.90	0.96	ผ่านเกณฑ์
CFI	CFI > 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	AGFI > 0.90	0.94	ผ่านเกณฑ์
p-value	p-value > 0.05	0.017	ไม่ผ่านเกณฑ์
RMSEA	RMSEA เข้าใกล้ 0	0.043	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 และภาพที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสัมพันธภาพเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามวัตถุประสงค์ พบว่า รูปแบบสัมพันธภาพเชิงเส้นหลังการปรับแต่ง พบว่ามีความสอดคล้องในระดับดี โดยมีดัชนีชี้วัดความสอดคล้อง (fit index) ที่ยอมรับได้ในระดับดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเส้นทางความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-Square (χ^2) = 58.48 (p-value = 0.017) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ χ^2/df = 1.54 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI = 0.96 CFI = 0.99 AGFI = 0.94 และ RMSEA = 0.043

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางการวัดของผลการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) กับการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางการเท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) กับการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางการเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รองลงมา คือ การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) กับการความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางการเท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 น้อยที่สุดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) กับการความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางการเท่ากับ 0.14 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีรูปแบบความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสมมติฐานการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีเส้นทางการความสัมพันธ์ตามสมมติฐานดัชนีชี้วัดความสอดคล้อง (fit index) ที่ยอมรับได้ โดยมีค่า Chi-Square (χ^2) = 58.48 (p-value = 0.017) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ, χ^2/df = 1.54 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI = 0.96, CFI = 0.99, AGFI = 0.94 และ RMSEA = 0.043

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฆณาการ ปุประระ และคณะ พบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้น ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัททำไรและมูลค่ากิจการนอกจากนั้นสัดส่วนของจำนวนผู้ถือหุ้น ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาบัญชี (ฆณาการ ปุประระ และคณะ, 2558) และการศึกษาวิจัยของ เพ็ญจันทร์ แสงอาวูธ พบว่าการกำกับดูแลกิจการ โครงสร้างกรรมการบริษัท ค่าตอบแทนกรรมการ ค่าธรรมเนียมสอบบัญชี ยังเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน และส่งผลต่อมูลค่ากิจการ (เพ็ญจันทร์ แสงอาวูธ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับ ฐิติพร พระโพธิ์ และคณะ การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อการจัดการกำไร แสดงว่าบริษัทที่ปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะลดการจัดการกำไรให้น้อยลงและสามารถสร้างมูลค่าให้กับบริษัท และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อมูลค่ากิจการ เนื่องจากคณะกรรมการถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและกำกับดูแลกิจการให้มีผลประกอบการที่ดีในระยะยาว บริษัทควรให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่ดี (ฐิติพร พระโพธิ์, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gill and Shah และ Obaid and Amrah ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และการใช้ประโยชน์ทางการเงินแตกต่างกันระหว่างอุตสาหกรรมผลิตและการบริการ พบว่าขนาดของคณะกรรมการส่งผลเสียต่อมูลค่าของบริษัท ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ส่งผลในเชิงบวกต่อมูลค่าของบริษัท ในขณะที่ขนาดบอร์ดบริหาร ความเป็นอิสระของคณะกรรมการที่สูงขึ้น และการประชุมที่บ่อยขึ้นมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น (Gill, A. & Shah, C., 2012); (Obaid, M. M. & Amrah, M. R., 2020)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดี ส่งผลให้ได้ข้อค้นพบใหม่ พบว่า เส้นทางการวัดของผลการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ (OBJ) กับการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางการเท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) กับการติดตาม

ประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (IMPE) กับความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล (EVL) กับ ความสามารถในการแข่งขัน (COMPET) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.14 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังโมเดลตามภาพที่1 และพบรูปแบบสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหลังการปรับแต่ง มีความสอดคล้องในระดับดี โดยมีดัชนีชี้วัดความสอดคล้อง (fit index) ที่ยอมรับได้ในระดับดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเส้นทางความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-Square (χ^2) = 58.48 (p-value = 0.017) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ $\chi^2/df = 1.54$ ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI = 0.96 CFI = 0.99 AGFI = 0.94 และ RMSEA = 0.043

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า มีรูปแบบความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ไม่มีความทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขัน แต่มีความสัมพันธ์ทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยมีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และการติดตามผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูลเป็นตัวแปรคั่นกลาง นอกจากนี้การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด มีความสัมพันธ์ต่อความสามารถทางการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การติดตามผลการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูลไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความสามารถทางการแข่งขัน ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำผลการวิจัยไปดำเนินการวิจัยขยายผลการศึกษาต่อในอนาคต เพราะยังมีปัจจัยอื่นๆ และผู้ที่สนใจสามารถนำรูปแบบการวิจัยที่ได้ไปศึกษาในประเด็นที่สนใจจะศึกษา สำหรับการศึกษาอิทธิพลของหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ทฤษฎีและผลการวิจัยในเชิงบูรณาการ โดยแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องในบริบท ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในแง่มุมอื่น ๆ สำหรับงานศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ 1) การศึกษาในครั้งต่อไป ควรเพิ่มการทบทวนวรรณกรรม เพื่อค้นหาตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของธุรกิจ อาจเพิ่มเติมการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรแฝงในลักษณะที่ทิศทางความสัมพันธ์ที่เป็นไปมากกว่า 1 ทาง โดยที่ตัวแปรปลายทางสามารถส่งผลกลับคืนไปหาตัวแปรต้นทางได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาได้ลึกซึ้ง 2) ควรทำการศึกษาเพิ่มเติม โดยนำแบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปรนี้ไปทดสอบใช้กับกลุ่มธุรกิจอื่นที่อยู่นอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันว่าผลการศึกษานี้สามารถอ้างอิงไปยังธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้อีก 3) ควรเพิ่มตัวชี้วัดผลลัพธ์ของความสามารถทางการแข่งขัน ทั้งนี้เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของธุรกิจ ได้แก่ผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอแนะนำ ควรเพิ่มตัวชี้วัดความสามารถทางการแข่งขันในหลากหลายมิติ

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญจันทร์ แสงอาวุธ และคณะ. (2563). การกำกับดูแลกิจการผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการตามราคาตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม MAI. วารสารสุทธิปริทัศน์, 34(109), 1-16.
- เศรษฐพุฒิ สุทธิวาทนฤพุฒิ และคณะ. (2556). จับชีพจรประเทศไทย A Nation in Decline. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- กุลยา จันทะเดช. (2561). หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560. วารสารวิชาชีพบัญชี, 14(41), 73-93.
- ฉณาการ ปุประระ และคณะ. (2558). ปัจจัยการกำกับดูแลกิจการของบริษัทที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน: กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand, 5(1), 34-42.
- ฐิติพร พระโพธิ์. (2563). การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรและมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. In Ringgit Graduate Research Conference: RGRC, 15(2563), 1732-1741.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2560). หลักการและแนวทางปฏิบัติด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2564 จาก [http://www.Set.or.th/sustainable dev/th/cg/principle p1.html](http://www.Set.or.th/sustainable-dev/th/cg/principle-p1.html) printable true
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2561). การจ่ายปันผล. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก [https://www.set.or.th/th/regulations/simplified regulations/ files/20181129 Dividend.pdf](https://www.set.or.th/th/regulations/simplified-regulations/files/20181129-Dividend.pdf)
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต. ปี2563-2565. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2563 จาก [https://www.sec.or.th/ TH/Documents/strategic plan/strategicplan-2563-2565.pdf](https://www.sec.or.th/TH/Documents/strategic-plan/strategicplan-2563-2565.pdf)
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน 2565. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2564 จาก <https://www.sec.or.th>.
- ธีรนนท์ ศรีหงส์. (2563). อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ปิยะณัฐ ฤนพุททม และคณะ. (2561). ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการจัดการกำไรในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 13(3), 145-157.
- สมาคมซีเอฟเอไทยแลนด์. (2549). “การกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน: คู่มือสำหรับนักลงทุน.” (ระบบออนไลน์). เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2551 จาก [http://www.set.or.th/th/regulations/cg/files/2006/ CFA CG Manual for Investors THAI. pdf](http://www.set.or.th/th/regulations/cg/files/2006/CFA CG Manual for Investors THAI. pdf)
- สุภานี นวกุล. (2553). การกำกับดูแลกิจการกับความสามารถในการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2551). “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะบรรษัทภิบาลกับศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 10(2), 117-132.
- Arbuckle, J. J. (1995). AMOS User's guide. Chicago: Small Waters Corporation.

- Bulathsinalage, S. & Pathirawasam, C. H. (2017). The Effect of Corporate Governance on Firms' Capital Structure of Listed Companies in Sri Lanka. *Journal of Competitiveness*, 9(2), 19-33.
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, A. D. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the Uninitiated* Sage Publications, London: Kaplan.
- Gill, A. & Shah, C. (2012). Determinants of corporate cash holdings: Evidence from Canada. *International Journal of Economics and Finance*, 4(1), 70-79.
- Kiyosaki, R. T. & Lechter, S. L. (2010). *Fu ba ba xiong ba ba [Rich dad, poor dad]* (L.Qinggi, & S. L. Zhu, Trans.). Hai Kou: Nan Hai Chu Ban She.
- Kline, R. B. . (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd ed.). New York, N: The Guilford Press.
- Obaid, M. M. & Amrah, M. R. (2020). Emerging policies and the effectiveness of corporate governance mechanisms on earning quality: A conceptual framework for Gulf cooperation council. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 9(3), 157-164.
- Porter, M. E. (2008). *On Competition*. Updated and Expanded Edition. Boston, MA: The Harvard Business School Press Review Book.
- World Economic Forum. IMD2006. (2006). "Europe: What to watch out for in 2016 – 2017". 11th ed. Geneva: World Economic Forum.

แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว* MANAGEMENT GUIDELINES FOR IMPROVE EFFECTIVENESS OF VILLAGE HEALTHCARE VOLUNTEER IN FAMILY CARE TEAM

อัมพร กรอบทอง*, พิศมัย จารุจิตติพันธ์, เกียรติชัย วีระญาณนท์

Amporn Krobthong*, Pisamai Jarujittipant, Kietchai Veerayannon

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, North Bangkok University, Pathumthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: Amporn.krob@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการของ “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) ศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานตามพันธกิจของ “อสม.ใน ทีมหมอครอบครัว” แยกตามปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กรและปัจจัยบุคลากร 3) ศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามพันธกิจ 4) เสนอแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงาน เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากหมอสาธารณสุขที่กำกับดูแล “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่าง 394 ชุด สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างคือผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกแบบเจาะจง 19 ท่าน นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” ได้รับการยอมรับดี ปัญหาในการดำเนินงานมากที่สุด คือสภาพสังคมเมือง และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี 2) ประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ 3) กระบวนการบริการ ร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน และการบรรลุวัตถุประสงค์องค์กรได้ร้อยละ 62.0 และ 51.5 ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน การรายงานติดตามผล และการประสานงานระหว่างทีม ตามลำดับจากมากไปน้อย 4) แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงาน ควรมุ่งสร้างสมรรถนะการทำงานของ อสม.ทั้งด้านความรู้ด้านสุขภาพ และการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาาระบบประกันคุณภาพ และการบริหารงบประมาณ ตามกิจกรรมการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์โครงการ

คำสำคัญ: อสม.ในทีมหมอครอบครัว, การบริหารจัดการ, ประสิทธิภาพ

Abstract

The objectives of this study were to analyze 1) the current conditions, problems, and participation of Village Health Volunteers (VHV) in the Family Care Team, 2) the operational effectiveness classified according to factors of organizational characteristics and personnel factors, 3) the management process factors that affect the effectiveness of Village Health Volunteers in the implementation of the Family Care Team, and 4) to present management guidelines to

increase the effectiveness of the operation. It is a survey research using mixed methods. For quantitative data, data were collected from public health doctors supervising VHV through random sampling method, resulting in 394 sets of statistics. Data analysis included percentages, means, standard deviations, one-way ANOVA, and multiple regression analysis. Qualitative data were collected using a semi-structured questionnaire. The sample group consisted of 19 experts selected through purposive sampling for content analysis. The results of the research showed that 1) The current status of VHV in the Family Care Team was generally accepted by the community. Challenges identified included the use of technology and urban social issues 2) The effectiveness of VHV's work varied significantly when considering educational levels and experience. 3) Collaborative service processes significantly influenced the effectiveness of FPA practice and organizational goal attainment, with percentages of 62.0 and 51.5, respectively. Influential factors included organizational structure, budget management, planning, performance reporting, and team coordination, in descending order of importance and 4) Guidelines to enhance the effectiveness of VHV's work should focus on health literacy knowledge and technological skills, developing quality assurance systems, and aligning budget management with work activities and project outcomes.

Keywords: Village health volunteers in Family Care Team, Managerial administration, Effectiveness

บทนำ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นจิตอาสาจากภาคประชาชนที่เข้ามาช่วยเหลืองานสาธารณสุขของประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 โดยให้มีบทบาทในงานสาธารณสุขมูลฐาน 14 องค์ประกอบ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2554 ข) ผลการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้ยอมรับได้ว่า อสม.คือผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในชุมชน สามารถช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพดี ช่วยดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนได้ มีหน้าที่โดยรวมคือ “แก้ข่าวร้าย กระจายข่าวดี” ซึ่งบริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน” ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2564 กระทรวงสาธารณสุข จึงได้มอบหมายให้ อสม.อีกหนึ่งบทบาท คือเป็น “หมอประจำบ้าน”ตามโครงการ “ทีมหมอครอบครัว” เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิเพื่อประสานการทำงานดูแลประชาชนที่บ้านและชุมชนแบบ ดูแลใกล้ตัว ใกล้บ้าน ใกล้ใจ (สำนักบริหารการสาธารณสุข, 2557) โดยให้คนไทยทุกคนครอบครัวมีหมอประจำตัว 3 คน ดังนี้ หมอคนที่ 1 หมอประจำบ้าน คือ อสม. หมอคนที่ 2 หมอสาธารณสุข คือ บุคลากรในสถานบริการปฐมภูมิ และหมอคนที่ 3 หมอครอบครัว คือแพทย์ในโรงพยาบาล การตั้ง “ทีมหมอครอบครัว”เป็นการมุ่งสร้างระบบสาธารณสุขทั่วถึง เน้นการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันของ 3 หมอ เน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคของประชาชนในชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือ ดูแล รักษาเบื้องต้น และส่งต่อในโรคที่ซับซ้อนยุ่งยาก เพื่อเพิ่มความครอบคลุมให้ได้รับบริการต่อเนื่อง ผลการปฏิบัติงานของ อสม.ตามบทบาทใหม่ดังกล่าว พบว่า ถึงแม้ อสม.จะผ่านการปฏิบัติงานมายาวนาน แต่การดำเนินงานในบทบาทของ หมอประจำบ้านในทีมหมอครอบครัว ยังไม่เห็นประสิทธิผลของงานชัดเจน จากข้อมูลในอดีต พบว่าผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในบางพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง ดำเนินกิจกรรมอย่างไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นระบบ และในบางพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ควรปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยลักษณะของปัญหา มีดังนี้ ปัญหาด้านการประสานงาน ปัญหาการจัดทำรายงาน บันทึก ปัญหาคุณสมบัติและความรู้ของ อสม. รวมถึงจำนวน อสม. และปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุน ทั้งในด้านอุปกรณ์ใน

การปฏิบัติงาน และสวัสดิการที่ไม่เพียงพอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นหัวข้อวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงสาธารณสุขที่สามารถนำผลการศึกษานี้ไปกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม.ในทีมหมอครอบครัวแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง หมอสาธารณสุข หมอครอบครัว เพื่อนำผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยมาใช้ในการสนับสนุนการทำงานของ “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีขึ้น เกิดความเข้มแข็งของ การแพทย์ปฐมภูมิ สร้างความยั่งยืนและส่งผลโดยรวมต่อระบบสาธารณสุขของประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินงานจะขึ้นกับ 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร และลักษณะองค์กร 2) กระบวนการบริหารจัดการ 3) สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวคิดในแนวระบบ (System Theory) ของ คาสต์ และ โรเซนซไวค์ (Kast & Rosenzweig, 1985) และทฤษฎีกระบวนการบริหาร ของ กุลิก และ เออร์วิค (Gulick, L. & Urwick, L., 1937) ซึ่งประกอบไปด้วย กระบวนการ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การจัดการเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร 4) การอำนวยการ ซึ่งรวมถึงการเสริมแรงจูงใจ และการให้ปัจจัยค้ำจุน 5) การประสานงานระหว่างทีมต่างๆ 6) การรายงานติดตามผล และ 7) การบริหารงบประมาณ สามารถนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อเป็นปัจจัยต้นที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงาน ที่บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ ทั้งในรูปผลการปฏิบัติงานตามแบบ อสม.1 (ระบบสารสนเทศสุขภาพภาคประชาชน, 2565) และผลลัพธ์ที่ต้องการ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2554 ก) เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งของการแพทย์ปฐมภูมิ ลดภาวะแทรกซ้อนในผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง มีพึ่งพาตนเองมากขึ้น (สำนักบริหารการสาธารณสุข, 2557)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการของ “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
2. ศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานตามพันธกิจของ “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” แยกตามปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร และปัจจัยด้านบุคลากร
3. ศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามพันธกิจ ของ “อสม. ในทีมหมอครอบครัว”
4. วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ “อสม. ในทีมหมอครอบครัว”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2565 และสิ้นสุดเดือนมีนาคม พ.ศ.2566 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วิธีการเชิงปริมาณ: ประชากรผู้ตอบ คือ หมอสาธารณสุขในรพ.สต.ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแล “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” ในพื้นที่ 12 เขตสุขภาพ จำนวน 9,767 แห่ง (ศูนย์มาตรฐานรหัส และข้อมูลสุขภาพแห่งชาติ, 2565) สำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของหมอสาธารณสุข ผู้วิจัยใช้การคำนวณ ด้วยสูตรของ ทาโร ยามานะ ใช้ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (Yamane, T., 1967) ได้จำนวนตัวอย่าง 384 คน ใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยแบ่งตามเขตสุขภาพ 12 เขต และในแต่ละเขตสุขภาพ ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.)ที่มีอยู่ในแต่ละเขต แจกแบบสอบถามโดยขอความอนุเคราะห์ผ่านนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเพื่อเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม

(Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการออกแบบเครื่องมือ คือ สร้างจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) และพิจารณาถึงความคิดเห็น จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้เท่ากับ 0.94 ซึ่งถือว่าใช้ได้ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.973 ซึ่งถือว่าใช้ได้ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการแจกแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และแบบสำรวจออนไลน์ (Google Forms) ซึ่งได้รับแบบสอบถามตอบกลับจำนวน 411 ชุด มีแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 394 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมานใช้ 1) การวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัวโดยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น การทดสอบที (t-test) และโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) แยกกลุ่มตาม ลักษณะองค์กร และปัจจัยบุคลากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และประสบการณ์ 2) การวิเคราะห์กระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัวโดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

วิธีการเชิงคุณภาพ: ข้อมูลสำคัญได้มาจากข้อมูลทุติยภูมิ ของ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในงาน อสม. โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 19 ท่าน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารในกรมสนับสนุนบริการสุขภาพและนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดที่มีประสบการณ์ในงาน อสม. ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 4 ท่าน 2) แพทย์หัวหน้าทีมที่กำกับดูแลทีมหมอครอบครัว มาไม่น้อยกว่า 1 ปีจำนวน 7 ท่าน และ 3) หมอสาธารณสุข บุคลากรใน รพ.สต. ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแล “อสม. ในทีมหมอครอบครัว” มาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 8 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากอาจารย์ที่ปรึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อขอสัมภาษณ์ นัดหมายดำเนินการสัมภาษณ์ครั้งละ 1 ท่าน ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ท่านละประมาณ 1 ชั่วโมง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประกอบการสังเคราะห์ แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว จากข้อมูลกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ในแต่ละเขตสุขภาพ อสม. มีการดำเนินงานและส่งรายงานการปฏิบัติงาน ตามแบบ อสม.1 ไม่แตกต่างกัน โดยมีการปฏิบัติงานประมาณ 7,571.87- 9,272.40 ครั้ง/คน/เดือน และมีการปฏิบัติงานสูงสุด ในกิจกรรมเฝ้าระวังและควบคุมโรค (4,845.56 ครั้ง/คน) กิจกรรมการให้ความรู้ในการใช้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ (973.47 ครั้ง/คน) และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ (788.88 ครั้ง/คน) กิจกรรมที่มีการปฏิบัติได้น้อยสุด คือ กิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การรณรงค์ให้ผู้สูบบุหรี่เข้าร่วมในโครงการ 3 ล้าน 3 ปี เลิกบุหรี่ เขตไทรบุรี (788.88 ครั้ง/คน) ตามตารางที่ 1 ในการมีส่วนร่วมส่งรายงาน

ผ่านระบบแอปพลิเคชัน SMART อสม.พบร้อยละ 60.49 และส่วนร่วมในกิจกรรม นอกเหนือแบบ อสม.1 ได้แก่ การคัดกรองความเสี่ยงในกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า อสม. สามารถเข้าร่วมได้เพียงร้อยละ 39.06 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ความคิดเห็นส่วนใหญ่คิดว่า สภาพการทำงานของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว มีประสิทธิภาพดี สามารถลดภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และผู้สูงอายุได้ ชุมชนมีการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ลดการเดินทางไปโรงพยาบาลในกรณีที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้คิดว่ามีอุปสรรคบ้าง ในด้านอายุ และประสบการณ์ของ อสม.คุณลักษณะองค์กรไม่มีผลต่อประสิทธิภาพ แต่ถ้ามีภาระงาน (จำนวนหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ ต่อจำนวน อสม.) อาจมีผลกระทบ ปัจจัยภายนอกที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คิดว่ามีปัญหามากที่สุด คือ เทคโนโลยี และ สังคมเมือง ปัญหาจากการกระจายอำนาจ การย้าย รพ.สต. ไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจทำให้มีปัญหาในการประสานงาน และ ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อสม.มีบทบาททั้งการชี้แจง อุปสรรคในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ แต่ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก

ตารางที่ 1 การส่งรายงานกิจกรรมการปฏิบัติงานตามแบบ อสม.1 (ครั้ง/คน) แยกตามกิจกรรม

เขตที่	ส่งเสริมสุขภาพ	เฝ้าระวังควบคุมโรค	การฟื้นฟูสุขภาพ	การคุ้มครองผู้บริโภค	การจัดการสุขภาพชุมชน	กิจกรรมอื่นๆ	การสนับสนุนอสม.	การใช้ยา/ผลิตภัณฑ์	ร่วมทีมหมอครอบครัว	รวม
1	766.89	4,256.63	261.32	327.07	144.98	64.08	375.10	858.37	517.43	7,571.87
2	812.44	4,978.93	321.50	349.42	141.31	66.84	420.35	993.43	718.43	8,802.66
3	766.28	4,706.59	272.26	321.93	141.37	64.12	420.95	1,001.11	667.72	8,362.32
4	871.05	5,510.69	347.84	409.38	141.33	51.46	436.45	961.32	542.88	9,272.40
5	809.34	4,882.98	317.60	359.59	120.81	37.77	368.50	844.61	494.32	8,235.52
6	751.87	5,227.28	337.51	413.31	138.15	53.82	382.03	1,000.42	568.08	8,872.46
7	789.12	4,453.81	271.43	348.49	214.10	83.20	319.46	997.39	927.94	8,404.95
8	757.70	4,837.87	275.13	366.44	201.68	71.44	325.58	1,057.93	921.17	8,814.92
9	858.36	4,960.22	271.63	341.18	176.79	81.02	411.82	1,064.19	909.26	9,074.47
10	774.32	4,626.77	268.12	370.54	202.41	66.06	329.31	1,027.37	890.71	8,555.62
11	675.15	5,488.42	280.63	365.50	129.84	76.69	383.80	1,004.19	560.13	8,964.35
12	822.76	5,177.27	286.30	382.06	110.30	74.67	392.36	846.35	450.08	8,542.15
รวม	788.88	4,845.56	287.28	360.23	161.67	67.11	374.10	973.47	707.12	8,565.40

2. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของประสิทธิภาพ โดยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และเปรียบเทียบ t-test จำแนกตามปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร และปัจจัยด้านบุคลากร

ข้อมูลเบื้องต้น พบว่าหมู่บ้านส่วนมาก ร้อยละ 57.36 มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 1,000 คนและมีจำนวนหลังคาเรือน ตั้งแต่ 100-200 หลังคาเรือน แต่ละหมู่บ้านมีจำนวนอสม.ในทีม แตกต่างกัน ตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 10 คน จนถึงมากกว่า 20 คน ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ มีจำนวนอสม.หมอประจำบ้านมากกว่า 2 คน(ร้อยละ 72.08) ปัจจัยด้านบุคลากร พบว่าอสม.ส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.23 และมีอายุมากกว่า 45 ปี (ร้อยละ 66.18) โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 47 ปี ในด้านระดับการศึกษา พบร้อยละ 48.29 มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา และร้อยละ 51.71 มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 83.62 อาชีพหลักอสม. ส่วนใหญ่คือทำการเกษตร (ร้อยละ 62.28) ส่วนมากมีประสบการณ์ในตำแหน่งมากกว่า 10 ปี(ร้อยละ 63.45) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพ ตามด้านคุณลักษณะขององค์กร และปัจจัยด้านบุคลากร ได้ผลดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลของการวิเคราะห์ประสิทธิผลการดำเนินงานตามพันธกิจของ “อสม.ในทีมหมอครอบครัว” แยกตามปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร และปัจจัยด้านบุคลากร

ประสิทธิผลการดำเนินงาน	ปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร					ปัจจัยด้านบุคลากร				
	ขนาดประชากร	ขนาดหลังคาเรือน	จำนวนอสม.ในทีม	ที่ตั้ง	เพศ	อายุ	อาชีพ	สถานภาพสมรส	การศึกษา	ประสบการณ์
การปฏิบัติงาน 9 กิจกรรม (ตามแบบ อสม.1)	X	X	X	/	X	X	X	X	/	/
การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ	X	X	X	/	X	X	X	X	X	/

/ หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

x หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กรในด้านขนาดขององค์กร ทั้งขนาดประชากร ขนาดหลังคาเรือน จำนวน อสม.ในทีมหมอครอบครัว มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในที่ตั้งขององค์กร เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านบุคลากร แยกตามกลุ่มเพศ อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยด้านบุคลากร ในด้านระดับการศึกษาของ อสม. พบว่าถ้าอสม.ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมหรือสูงกว่า เทียบกับหมู่บ้านมีอสม.ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมหรือต่ำกว่า จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการปฏิบัติงาน 9 กิจกรรม (ตามแบบ อสม.1) แต่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ ปัจจัยด้านบุคลากรในด้านประสบการณ์ของอสม. พบว่าหมู่บ้านที่อสม.ในทีม มีประสบการณ์ในตำแหน่งเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี และหมู่บ้านที่อสม.ในทีม มีประสบการณ์ในตำแหน่งเฉลี่ยน้อยกว่า 10 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในการปฏิบัติงาน 9 กิจกรรม และการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปัจจัยการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน 9 กิจกรรม และ ประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์องค์กร โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ แสดงได้ดัง ตารางที่ 3 และ 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน 9 กิจกรรม

ตัวแปรอิสระ	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	SE	Beta		
(ค่าคงที่)	.601	.130		4.602	.000
การวางแผน	.068	.043	.074	1.603	.110
การจัดองค์กร	.185	.048	.197	3.828**	.000
การจัดการเกี่ยวกับบุคลากร	.009	.047	.010	.197	.844
การอำนวยความสะดวก	.144	.059	.148	2.431*	.016
การประสานงานระหว่างทีม	.133	.060	.132	2.223*	.027
การรายงานติดตามผล	.184	.056	.199	3.300**	.001
การบริหารงบประมาณ	.145	.040	.167	3.655**	.000

R = 0.792, R² = 0.626, Adj. R² = 0.620, SEE = 0.49365, F = 92.489**, p-value = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน 9 กิจกรรม ได้ร้อยละ 62.0 ส่วนที่เหลือร้อยละ 38.0 เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยอื่น ทั้งนี้ถ้าปัจจัยอื่นๆ คงที่ กระบวนการบริหาร ทั้งการ

วางแผน การจัดองค์กร การจัดการเกี่ยวกับบุคคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงานระหว่างทีม การรายงานติดตามผล และ การบริหารงบประมาณ จะส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถเรียงลำดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ได้ดังนี้ คือ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การรายงานติดตามผล การอำนวยความสะดวก และการประสานงานระหว่างทีม ตามลำดับจากมากไปน้อย

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์องค์กร

ตัวแปรอิสระ	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	SE	Beta		
(ค่าคงที่)	.541	.161		3.361	.001
การวางแผน	.140	.052	.139	2.660**	.008
การจัดองค์กร	.205	.060	.201	3.444**	.001
การจัดการเกี่ยวกับบุคคลากร	.025	.058	.025	.425	.671
การอำนวยความสะดวก	.087	.073	.081	1.182	.238
การประสานงานระหว่างทีม	.145	.073	.131	1.967*	.050
การรายงานติดตามผล	.138	.069	.136	2.001*	.046
การบริหารงบประมาณ	.138	.049	.145	2.809**	.005

$R = 0.723$, $R^2 = 0.523$, $Adj. R^2 = 0.515$, $SEE = 0.60861$, $F = 60.557^{**}$, $p\text{-value} = .000$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์องค์กร ได้ร้อยละ 51.5 ส่วนที่เหลือร้อยละ 48.5 เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยอื่น ทั้งนี้ถ้าปัจจัยอื่น ๆ คงที่ กระบวนการบริหาร ทั้งการวางแผน การจัดองค์กร การจัดการเกี่ยวกับบุคคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงานระหว่างทีม การรายงานติดตามผล และ การบริหารงบประมาณ จะส่งผลต่อประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์องค์กร ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถเรียงลำดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ได้ดังนี้ คือ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน การรายงานติดตามผล และ การประสานงานระหว่างทีม ตามลำดับจากมากไปน้อย

4. ผลการสังเคราะห์ที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัวที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะขององค์กร และปัจจัยบุคคลากร

จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว ไม่แตกต่างกันในขนาดองค์กรที่แตกต่างกัน รวมถึงจำนวนของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว แต่จากข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าปัจจัยที่ส่งผล คืออัตราส่วนระหว่างจำนวนอสม. ต่อจำนวนหลังคาเรือน ส่วนปัจจัยด้านที่ตั้ง จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าประสิทธิผลแตกต่างกันในแต่ละเขตสุขภาพ ต่างจากข้อมูลทฤษฎีภูมิที่ได้รับจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าเขตสุขภาพที่มีระดับประสิทธิผลต่ำตามความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม มีประสิทธิผลสูง ในข้อมูลทฤษฎีภูมิ

จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ พบสอดคล้องกันคือประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว แตกต่างกันปัจจัยด้านประสบการณ์ของอสม. และปัจจัยด้านการศึกษา ส่วนปัจจัย

ด้านเพศ สถานภาพสมรส อาชีพ ไม่มีผลต่อการดำเนินงานตามแบบ อสม.๑ ในด้านอายุของ อสม.พบว่าจากข้อมูลเชิงปริมาณ ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ต่างจากจากข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีความเห็นว่าปัจจัยด้านอายุ มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว

2. ปัจจัยการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าการบริหารจัดการ ทั้งการวางแผน, การจัดองค์กร, การจัดการเกี่ยวกับบุคลากร, การอำนวยความสะดวก, การประสานงานระหว่างทีม, การรายงานติดตามผล, การบริหารงบประมาณ ล้วนมีผลต่อปฏิบัติงานและการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ จากข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าการอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะการเสริมปัจจัยจูงใจ ให้การยกย่องเชิดชู และการบริหารงบประมาณ มีผลมากที่สุด ในขณะที่กระบวนการอื่นๆมีความสำคัญเช่นกัน ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ ส่งผลต่อประสิทธิผลของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว มากสุด ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน และการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ การรายงานติดตามผล, การประสานงานระหว่างทีม, การอำนวยความสะดวก, การวางแผน ส่งผลต่อประสิทธิผลในลำดับรองลงมา กระบวนการด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว น้อยสุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน การปฏิบัติงานของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว มีประสิทธิผลที่ดี ไม่พบปัญหาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล และการสนับสนุนในการจัดทำทีมหมอครอบครัว ต่างจากประเทศอิหร่าน ที่มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับขาดแคลนแผนกยูทิลิตี้และเป้าหมายที่เชื่อมโยง (Damari, B. & Riazzi-Isfahani, S., 2018) พบว่าปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน มากที่สุด คือปัจจัยด้านสังคมและเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมวุฒิ อุตโน และ ภูติท เตชาติวัฒน์ โดยพบว่าสังคมเมืองจะเป็นอุปสรรคมากกว่าสังคมชนบท (เฉลิมวุฒิ อุตโน และคณะ, 2015); (ภูติท เตชาติวัฒน์ และคณะ, 2565) ซึ่งคล้ายคลึงการศึกษาของกับจิตอาสาในต่างประเทศ ที่พบว่า ปัญหาของการทำงานจิตอาสา คือ อุปสรรคทางสังคมและวัฒนธรรม (Mohajer, N. et al., 2018); (Salmani, I. et al., 2019) ผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีเป็นอุปสรรคในการทำงานของ อสม. เนื่องจากอายุและระดับการศึกษา ของ อสม. ทั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของต่างประเทศ ที่มองว่าเทคโนโลยีไม่เป็นอุปสรรค แต่กลับช่วยในงานสาธารณสุขมูลฐานได้มาก (Zepeda, E. D., 2012)

2. ผลของการวิเคราะห์ความแตกต่างของลักษณะองค์กร และ ปัจจัยบุคลากร พบว่า ขนาดและที่ตั้งของตำบล ไม่มีความแตกต่างในประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว แตกต่างจากการศึกษาของ เฉลิมวุฒิ อุตโน ที่พบว่าปัจจัยด้านขนาดมีผลต่อประสิทธิผลการทำงาน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดใหญ่ จะมีประสิทธิภาพดีไปกว่า อบต.ที่ขนาดเล็กกว่า (เฉลิมวุฒิ อุตโน และคณะ, 2015) ส่วนที่ตั้งขององค์กร ในการวิจัยไม่พบความแตกต่างกันในประสิทธิผล ต่างจากงานวิจัยของแดน ชวาร์ช ในประเทศกานา ที่พบว่าประสิทธิผลการทำงาน ของอาสาสมัครสาธารณสุข มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค (Schwarz, D. et al., 2019) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าอสม.ในประเทศไทย ส่วนมากเป็นคนในท้องถิ่นที่อยู่มานาน ได้รับการยอมรับ และคัดเลือกมาจากชุมชน จึงไม่พบปัญหาจากขนาดและที่ตั้ง

ผลวิจัยพบว่าประสิทธิผลการดำเนินงาน มีความแตกต่างกันตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลพัทธ์ มณี และ ชาตีโอ้ ที่พบว่าการศึกษาและประสบการณ์ที่สูงจะมีประสิทธิผลที่ดีกว่า (กุลพัทธ์ มณี, 2560); (Chatio S. et al., 2019) แต่แตกต่างจากการศึกษาของจิตราวดี พันธุ์ไม้ และเมธี สุทธิศิลป์ ที่สรุปว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ, อาชีพ, การศึกษา ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ อสม.

(จิตราวดี พันธุ์ไม้, 2551); (เมธี สุทธิศิลป์ และคณะ, 2560) ในด้านอายุ กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์ และภูติห เตชาติวัฒน์ วิจัยพบว่า การทำงานของอสม.จะแตกต่างกันตามอายุ ซึ่งต่างจากการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าอายุเฉลี่ยของ อสม.ในทีม หมอครอบครัวที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน (กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์, 2560); (ภูติห เตชาติวัฒน์ และคณะ , 2565) ทั้งนี้อาจเกิดจากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอายุเฉลี่ยของทีม ต่างจากการวิจัย เดิมที่เป็นอายุของ อสม.แต่ละคน ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลชี้แจงว่า การทำงานของ อสม. จะทำเป็นทีม มีการ ช่วยเหลือกันในทีม ปัจจัยบุคลากรด้านอื่นๆ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยส่วนมากที่ ทบทวนว่าไม่มีความแตกต่างกัน

3. ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลคือ การจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การรายงานติดตามผล และการอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ และเฟื่องวิทย์ ชูตินันท์ ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ และการอำนวยความสะดวก (สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ และสุกัญญา เอ็มอัมธรรม, 2560); (เฟื่องวิทย์ ชูตินันท์, 2563) ส่วนงานวิจัยของไพบุลย์ งามสกุลพิพัฒน์, ปรารค์ จักรไชย, สุวรรณณี แสนสุข ทั้ง 3 งานวิจัยนี้เห็นตรงกันว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลมากที่สุดคือ การ อำนวยความสะดวก โดยเสริมปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน (ไพบุลย์ งามสกุลพิพัฒน์, 2554); (ปรารค์ จักรไชย และคณะ, 2560); (สุวรรณณี แสนสุข และคณะ, 2559) งานวิจัยของ เฉลิมวุฒิ อุตโน จะเน้นในด้านการบริหารงบประมาณ (เฉลิมวุฒิ อุตโน และคณะ, 2015) คล้ายคลึงงานวิจัยของมาบุชิ และดาดา ที่วิจัยพบว่าปัจจัยด้านงบประมาณ จะ ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน และมีข้อเสนอให้ปรับงบประมาณ เป็นการจ่ายค่าตอบแทนตามงานที่ทำ (performance-based financing) (Mabuchi, S. et al., 2020); (Dada, O. T. O., 2021)

4. แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว ควรมุ่งสร้างสมรรถนะด้าน การทำงานของอสม.ทั้งด้านความรู้ด้านสุขภาพ และ การใช้เทคโนโลยี เพื่อลดอุปสรรคที่เกิดจากระดับ การศึกษา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ เพื่อช่วยให้สังคมเกิดการ ยอมรับมากขึ้น และช่วยสร้างความภูมิใจที่เป็นปัจจัยค้ำจุนให้กับ อสม. ที่สามารถผ่านการรับรองคุณภาพ ในด้าน การบริหาร ควรเป็นการประสานงานร่วมกันระหว่าง กระทรวงสาธารณสุข โดยสาธารณสุขจังหวัด และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวางแผนให้สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น รวมถึงการบริหารงบประมาณที่มีปัญหา อาจปรับเป็นการจ่ายตามกิจกรรมการปฏิบัติงาน และผลลัพธ์โครงการ

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานของ อสม.ในทีมหมอครอบครัว ที่มีการทำงานในรูปแบบทีม สามารถช่วยลดจุดอ่อนของ กันและกัน โดยอสม.ที่มีอายุมาก จะมีประสบการณ์สูง และได้รับการยอมรับจากสังคมมาก ส่วนอสม.ที่มีอายุน้อย ส่วนมากมีการศึกษาสูงกว่า และจะช่วยลดปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยี การเสริมด้านเทคโนโลยีเช่น แอปพลิเคชัน จะช่วยเสริมความรู้ด้านสุขภาพ และช่วยในการส่งต่อผู้ป่วย ลดอุปสรรคในการประสานงาน และเพิ่ม ประสิทธิผลการดำเนินงานให้มากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอครอบครัว จะมีประสิทธิผลทั้งในด้านการ ปฏิบัติงาน และการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ แตกต่างกันตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ของ อสม.อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้กระบวนการบริหารจัดการ ในด้านการอำนวยความสะดวก, การบริหารงบประมาณ, การรายงาน ติดตามผล, การประสานงานระหว่างทีม, การอำนวยความสะดวก, การวางแผน ก็ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน และ

การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ในการจัดทำแผนดูแลด้านสุขภาพประชาชน โดยเฉพาะการให้บริการสาธารณสุขมูลฐานของประเทศ ภาครัฐควรกำหนดให้มีแผนกลยุทธ์ และแผนดำเนินงานร่วมกัน ทั้งกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย การเสริมปัจจัยค้ำจุน และปัจจัยจูงใจ และการบริหารงบประมาณให้เพียงพอ ควรศึกษาและนำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของ อสม. ในทีมหมอบรรอบครัว ไปปรับใช้ในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการทำงานของอสม. โดยการจัดตั้งศูนย์ อสม.อัจฉริยะ ช่วยด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร 2) แนวทางที่มุ่งสร้างคุณภาพของงาน จัดทำระบบตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพเช่น โครงการอสม.คุณภาพ และ 3) แนวทางยกระดับ อสม.สู่คลินิกชุมชน เพื่อพัฒนาโครงการ อสม.ในทีมหมอบรรอบครัว ให้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นปัจจัยต่อไปนี้ คือ 1) ปัจจัยด้านความรู้ ทั้งในความรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) เพื่อให้ อสม.สามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และความรู้ในการทำงาน เช่น การใช้เทคโนโลยี การจัดทำโครงการ การจัดการสอนงานอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสูตร แบ่งระดับขั้นให้สอดคล้องกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น การแบ่งกลุ่มตามอายุ, ระดับการศึกษา หรือใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบระดับสมรรถนะเดิม พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ รวมถึงกำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน เป็นต้น 2) การเสริมปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจ ได้แก่ การยกย่อง มอบรางวัล อสม.คุณภาพ ทั้งนี้การประเมินควรทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าในหน้าที่ และควรประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนรับรู้เกิดการยอมรับ และเชื่อมั่นใน อสม. ที่ผ่านการรับรองคุณภาพ 3) การบริหารงบประมาณ ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการปฏิบัติงาน (PBF: performance-based financing) เช่น การจ่ายค่าเดินทาง เมื่อต้องไปนอกสถานที่ การจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนในโครงการ ทั้งนี้ควรมีการติดตามผล การตรวจสอบรายงาน ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ของโครงการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนงบประมาณและร่วมจัดทำแผน เพื่อพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานให้เกิดความเข้มแข็ง ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการบูรณาการความร่วมมือ ระหว่างกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย ในการดูแลสุขภาพชุมชน และหาวิจัย เพื่อหาปัจจัยของความสำเร็จใน อสม. ที่ได้รับการยกย่อง และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2554ก). คู่มือ อสม.ยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2554ข). คู่มือ อสม.หมอบรรอบบ้าน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์. (2560). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อไวรัสซิกา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 24(2), 59-67.
- กุลพัทธ์ มณี. (2560). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านละว้า จังหวัดนครนายก. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน. วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร .
- จิตราวดี พันธุ์ไม้. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เฉลิมวุฒิ อุตโน และคณะ. (2015). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสาธารณสุขมูลฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเทศไทย. วารสารร่วมพฤษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 33(3), 9-30.

- ปรารค์ จักรไชย และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในทีมหมอครอบครัว จังหวัดปทุมธานี. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 31(1), 16-28.
- ไพบุลย์ งามสกุลพิพัฒน์. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เฟื่องวิทย์ ชูตินันท์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.). วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(2), 123-135.
- ภูติท เตชาติวัฒน์ และคณะ . (2565). การสังเคราะห์ทางเลือกและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และอาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร (อสส.) เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. นครปฐม: สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เมธี สุทธศิลป์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการควบคุมป้องกันโรคติดต่อ ตามแนวชายแดนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา. วารสารพยาบาลทหารบก, 18 (1), 83-93.
- ระบบสารสนเทศสุขภาพภาคประชาชน. (2565). แบบรายงานผลการปฏิบัติงานของ อสม. เรียกใช้เมื่อ 11 กันยายน 2565 จาก <https://www.thaiiphc.net/new2020/uploads/content/download/5d01accd9162c.pdf>
- ศูนย์มาตรฐานรหัส และข้อมูลสุขภาพแห่งชาติ. (2565). จำนวนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2565 จาก <http://thcc.or.th/index.php>
- สำนักบริหารการสาธารณสุข. (2557). ทีมหมอครอบครัว (Family Care Team). สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข .
- สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ และสุกัญญา เอ็มอิมธรรม. (2560). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบริการแพทย์ฉุกเฉินโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4(4), 19-28.
- สุวรรณี แสนสุข และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคเบาหวานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน จังหวัดยโสธร. วารสารวิชาการ สคร.9, 22(2), 39-51.
- Chatio, S. et al. (2019). Factors influencing performance of community-based health volunteers' activities in the Kassena-Nankana Districts of Northern Ghana. Retrieved Nov 20, 2021, from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30785936/>
- Dada, O. T. O. (2021). Public Health Infrastructure and Performance: Analyses of Local Health Department Characteristics and Accreditation Performance Scores. Doctoral dissertation . Department Nursing: University of Washington.
- Damari, B. & Riazi-Isfahani, S. (2018). Evaluating the women health volunteers program in Iran-a quarter century experience (1992–2016). Archives of Iranian Medicine, 21(12), 566-571.
- Gulick, L. & Urwick, L. (1937). Notes on the theory of organization. In L. Gulick & L. Urwick (Eds.), Papers on the Science of Administration (pp. 13). New York: Institute of Public Administration.

- Mabuchi, S. et al. (2020). Measuring management practices in primary health care facilities– development and validation of management practices scorecard in Nigeria. *Global health action*, 13(1), 1763078.
- Mohajer, N. & Singh, D. (2018). Factors enabling community health workers and volunteers to overcome socio-cultural barriers to behaviour change: meta-synthesis using the concept of social capital. *Human resources for health*, 16(1), 1-9.
- Salmani, I. et al. (2019). Conceptual model of managing health care volunteers in disasters: a mixed method study. *BMC health services research*, 19(1), 1-9.
- Schwarz, D. et al. (2019). The status of Ghanaian community health workers’ supervision and service delivery: descriptive analyses from the 2017 Performance Monitoring and Accountability 2020 survey. Retrieved Jan 29 , 2022, from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31294420/>
- Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis* Harper and row. New York, Evanston and London and John Weather Hill. Inc: Tokyo.
- Zepeda, E. D. (2012). *Technology-Enabled Health Care Supply Chain for Primary Care Reducing Disparities in the Delivery of Chronic Care*. In Doctoral dissertation, Degree of Doctor of Philosophy Public Policy and Administration – Health Policy. Walden University.

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา*

TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL OF BUDDHIST RELIGIOUS EDUCATION

จิระวัฒน์ โรจนศิลป์*, สามารต สุขุประการ, ศิริโรจน์ นามเสนา

Chirawat Rodchanasin*, Samart Sukuprakan, Sirirote Namsena

คณะพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: Chirawat.rodchanasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 18 คน สนทนากลุ่มเฉพาะ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) เนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับจำนวนตัวชี้วัดกับสาระอื่นๆ พบว่าสาระศาสนา ศีลธรรมจริยธรรมมีจำนวนตัวชี้วัดมากที่สุด ส่งผลให้เนื้อหาในหลักสูตรของสถานศึกษาในรายวิชาพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก และกิจกรรมที่อยู่ในหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยาก เนื้อหาบางหน่วยการเรียนรู้เรียนซ้ำกันในระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน 2) สภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ความยากของเนื้อหาต้องท่องจำมาก ผู้สอนต้องนำหลักธรรมมาตีความต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวในบทเรียนวิชานี้มาก ส่วนมากสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่เด็กไม่ชอบ วิชาพระพุทธศาสนาก็กลายเป็นวิชาที่น่าเบื่อสำหรับนักเรียน 3) นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาควรสอนแบบเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบ Active Learning โดยที่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนการสอน, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were three-fold: 1) to study the content of the Buddhist Studies curriculum, 2) to investigate the problems of the Buddhist Studies curriculum, and 3) to present a model for teaching Buddhist Studies. This research utilized a qualitative field research methodology. Key informants for this research included 18 experts in teaching Buddhist Studies and 9 people in specific group discussions. The research tools included an interview form. Data were analyzed using content analysis within context. The results of the research revealed

that: 1) The content of the Buddhist Studies curriculum, when compared to other subjects, showed that the morality and ethics content had the most indicators, leading to a high volume of content in the Buddhist Studies subject curriculum at various educational institutions. Some principles in the curriculum were complex, and some content was repeated across different grade levels; 2) The main problems with the Buddhist Studies curriculum were that the content was difficult and required a lot of memorization. Teachers had to spend a lot of time preparing lessons, often resorting to lecture-based teaching methods, which most students didn't enjoy. Thus, Buddhist Studies became a subject that students found boring; 3) The suggested teaching model for Buddhist Studies should emphasize practical application in daily life, active learning. proposed teaching model for Buddhist Studies is the WCICC MODEL, which the researcher developed using the teaching techniques or parables of the Buddha.

Keywords: Format, Teaching and Learning, Buddhism

บทนำ

การศึกษาในอดีตนั้นถือว่า วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของทุกสรรพวิชา จุดหมายของการศึกษาวิชา ศีลธรรม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องหลักการและเนื้อหา การสอนยังเป็นเรื่องที่มีการเน้นคุณธรรมแบบเดิม ตั้งแต่ สมัยการปรับปรุงประเทศชาติให้ทันสมัยกับสากลตัวอย่างเช่นความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความมี ระเบียบและการตรงต่อเวลา ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ในหมวดของวิชาศีลธรรมนั้น มาตรฐานการเรียนรู้ว่าจะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็น กลไกสำคัญใน การขับเคลื่อนพัฒนาระบบการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร ต้อง สอนอะไร จะสอนอย่างไรและประเมินอย่างไรรวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2553) แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำ หลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดี งาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมถูกบรรจุอยู่ในสาระการเรียนรู้ที่ 1 ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติ ความสำคัญศาสนา ยึดมั่นและ ปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547) วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ยังคงเรียนตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) รวมถึงแนวทางการสอนเป็นลักษณะเดิม ไม่ต่างจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ เช่น ประวัติ พระพุทธเจ้า ,พระพุทธเจ้ากับอิทธิปาฏิหาริย์, หลักธรรมของพระพุทธศาสนา, ภาษาบาลี พระไตรปิฎก ฯลฯ ถึงแม้ว่าตำราเรียนจะพยายามวิเคราะห์เนื้อหาสาระแต่ละบทไว้ท้ายเล่ม แต่เป็นการประมวลความรู้เชิงเหตุและผล มากกว่าการนำไปปฏิบัติให้รู้จริงด้วยตนเอง หากกล่าวไปแล้วก็ ยังเป็นกระบวนการเรียนการสอนไม่ต่างจาก แนวทางเดิม คือ เรียนแบบท่องจำ

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนถูกปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคม ซึ่งเมื่อพิจารณาครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจะพบปัญหาดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 ผู้สอนไม่สามารถสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้นักเรียนบางส่วนเข้าใจอย่างถ่องแท้และนำมาซึ่งความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนาได้ ประการที่ 2 ครูที่จะรับผิดชอบในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่ค่อยมี หน้าที่การสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่จะตกไปอยู่ที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระยะจะได้ทำการสอนวิชานี้ ประการที่ 3 ครูผู้สอนนั้นยังขาดเทคนิคในการสอนและการเป็นต้นแบบของการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้สอนจึงมีอิทธิพลในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งส่งผลถึงบรรยากาศของการเรียนรู้ในห้องเรียนด้วย ส่วนในด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน นอกจากการแสดงออกของครูจะเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เรียนแล้วยังทำให้การสอนดำเนินไปด้วยดี บุคลิกภาพของครูที่ดี เช่น มีกิริยา ท่าทางดี อารมณ์ดี และมีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในตัวครูผู้สอนและในวิชาที่ครูสอน สิ่งสำคัญประการต่อมา คือ วิธีการสอนซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว แต่ที่ผ่านมามีการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่พบปัญหาทั้งตัวหลักสูตร เนื้อหา ครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554)

จากปัญหาผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่สามารถสอนให้นักเรียนเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้ ขาดครูผู้สอนที่มีเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” โดยศึกษาหาความรู้เทคนิค รูปแบบการสอน แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในบริบทใหม่ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนาและเสนอแนวทางการรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับครูผู้สอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field Research) โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ งานวิจัย และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสารวิชาการ บทความวิชาการ บทความวิจัย ตลอดจนข้อมูลสถิติที่รวบรวมไว้โดย หน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาหรือแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ 3) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) จัดเตรียมเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจงจำนวน 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1.1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสอนศีลธรรมจำนวน 3 รูป/คน 1.2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 12 คน กลุ่มที่ 3 ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถิปุทธ 2) ส่งหนังสือเชิญบุคคลเพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึก 3) เตรียมการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการสัมภาษณ์ และนัดวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์ทางออนไลน์ (ZOOM MEETING) แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนในแต่ละกลุ่ม ศึกษา ประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน เตรียมเครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ ที่จำเป็นอื่นๆ เช่น กล้องถ่ายรูปให้พร้อมก่อนการสัมภาษณ์ 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสนทนาอย่างกันเองในเรื่องทั่วไป แจ้ง

วัตถุประสงค์และเหตุผลของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ ขออนุญาตถ่ายภาพขณะมีการให้สัมภาษณ์ และแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลทั้งหมดที่บันทึกหรือขอไว้ ผู้วิจัยจักเก็บไว้เป็นความลับ 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำผลไปวิเคราะห์และสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ สำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแล้ว มาจัดเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ความหมายข้อมูล วิเคราะห์และสรุป รวบรวมความหมายข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้ “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)” คือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเรื่องเดียวกันไว้ ผู้วิจัยเป็นผู้ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแม้จะมาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งเวลา สถานที่ และบุคคลก็ตาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ 2) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำคำตอบที่ได้มาสรุปเป็นการยืนยันหรือปรับแก้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนา ค่อนข้างจะมีตัวชี้วัดที่มากกว่าเนื้อหาสาระอื่นๆ ในกลุ่มของสังคมศึกษา การสอนส่วนใหญ่สอนแบบบรรยาย ทำให้ไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร นักเรียนขาดความสนใจหรือให้ความสนใจในรายวิชาพระพุทธศาสนา เนื้อหาสาระเป็นแบบเดิม ต้องเริ่มต้นเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ สาระศาสนาและศีลธรรมของหลักสูตรแกนกลางและตัวชี้วัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 60 ตัวชี้วัดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 49 ตัวชี้วัดและระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 27 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 136 ตัวชี้วัด จากตัวเลขจะเห็นได้ชัดเจนว่าควรปรับตัวชี้วัดลงเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาที่สอนของครูผู้สอนและผู้เรียนในหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา

2. สภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาจากครูผู้สอนหลายคนในการจัดการเรียนการสอน แต่ละคนอาจมีทักษะในการสอนที่แตกต่างกัน ปัญหาหลักสูตรที่อัดแน่นจนเกินไปเพราะหลักสูตรมากเกินไปทำให้มีตัวชี้วัดมาก เนื้อหาไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตจริงจึงกลายเป็นเรื่องไกลตัว ผู้เรียนเรียนเพื่อจำและนำไปสอบให้ผ่านเท่านั้น ไม่ได้สอนให้เด็กเรียนรู้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การสอนแบบ Active Learning นักเรียนได้ลงมือทำ ลงมือปฏิบัติ หรือการใช้บทบาทสมมุติให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น หรือการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

ในมิติด้านเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเนื้อหาสาระรายวิชาพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักสูตร ที่ทำให้ผู้เรียนยากต่อการเข้าใจเพราะไม่มีพื้นฐานมาก่อน เนื้อหาบางเรื่องก็เรียนซ้ำ เมื่อดูเนื้อหาโดยรวมแล้วรายวิชาพระพุทธศาสนาในมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาในเรื่องของพระพุทธเจ้า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์สาวกของการปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธ ซึ่งเมื่อกล่าวโดยรวมถือว่าเนื้อหาค่อนข้างมากครอบคลุมแต่มีความซับซ้อนกันอยู่ ในส่วนสาระที่ 1 ศาสนาศิลลธรรมจริยธรรมมีจำนวนตัวชี้วัดมากที่สุดรองลงมาคือสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์มี 81 ตัวชี้วัดสาระที่สองหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมมี 72 ตัวชี้วัดสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์มี 68 ตัวชี้วัดและสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์มี 62 โรงเรียนต้องนำเนื้อหาสาระการเรียนรู้ออกกลางที่กำหนดไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถกำหนดรหัสวิชาชื่อวิชาจำนวนชั่วโมงได้ตามบริบทสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ” พบว่า คุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 14 องค์ประกอบย่อย 66 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้ 1) องค์ประกอบหลักด้านปัจจัยการนำเข้ามี 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านผู้บริหารมี 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านครูผู้สอนมี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านหลักสูตรมี 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านการบริหารมี 5 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบหลักด้านกระบวนการมี 6 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดการเรียนการสอน มี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านวัดประเมินผลการเรียนรู้มี 1 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดสภาพแวดล้อมมี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมมี 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านการมีส่วนร่วมบวร มี 2 ตัวบ่งชี้ 1) องค์ประกอบหลักด้านผลผลิตมี 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางกายภาพของนักเรียนมี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางสังคมของนักเรียนมี 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางจิตของนักเรียนมี 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางปัญญาของนักเรียนมี 6 ตัวบ่งชี้ (บดินทร์ ธรรมสังวาล, 2553) โรงเรียนที่จัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักสูตรสถานศึกษาต้องมีการจัดทำหลักสูตรที่บูรณาการซึ่งสอดคล้องกับการจัดเนื้อหาสาระแบบบูรณาการอย่างสมบูรณ์ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรแบบนี้ มีลักษณะเป็นสหวิทยาการมากที่สุด นักเรียนจะต้องอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและสร้างหลักสูตรขึ้นจากชีวิตของนักเรียนในแต่ละวัน ตัวนักเรียนเองมีความรู้สึกเป็นอิสระ สามารถชี้นำตนเองได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ตรงกับหลักสูตรแบบดั้งเดิม ที่ดูจะส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาคนอื่น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

มิติสภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาผลการศึกษาพบว่า สำหรับในมิติของสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนนั้น การสอนแบบบรรยายมีผลกระทบต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนคือ 1) ผู้สอนเตรียมตัวเยอะมากเพราะต้องทำความเข้าใจต่อเนื้อหาและต้องบริหารเวลาให้พอดีกับเนื้อหา 2) ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนแบบบรรยายเพราะต้องนั่งฟังอย่างเดียว 3) ต้องเร่งสอนให้ครบตามรายวิชา 4) ความยากของเนื้อหาทำให้ต้องท่องจำมากซึ่งสอดคล้องกับหนังสือ สอนนอกกรอบ: ยุทธวิธีจับใจศิษย์ ว่าการสอนศิษย์ที่เน้นการเรียนรู้ของศิษย์ไม่ใช่เน้นที่การสอนของครู ไม่ใช่เน้นการสอนให้ครบตามเอกสารหลักสูตร ความยากลำบากของนักเรียนอย่างหนึ่งคือเป็นโรคสับสนการสอน เพราะโดนยัดเยียดเนื้อหาความรู้มากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงระดับพัฒนาการทางสมองของเด็ก (วิจารณ์ พานิช, 2556) ผู้สอนต้องนำหลักธรรมมาตีความว่าควรหาเหตุการณ์อะไรมาประกอบกับบทเรียนหรือบทบาทสมมุติให้นักเรียน ซึ่งตรงกับ วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง (ทิศนา แคมมณี, 2550) ถ้าหากผู้สอนนั้นสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่นั้นไม่ค่อยชอบ ต้องมีภาคปฏิบัติด้วย เมื่อเนื้อหาหนักเกินไปทำให้ตัวชี้วัดมากที่สุดการจัดการเรียนการสอน

สอนของผู้สอนจึงเป็นการอธิบายเป็นหลักสอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์เรตัน อุทัยพยัคฆ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย” ผลการวิจัยพบว่าได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีที่ยึดธรรมะหลัก คือ หลักอริยสัจ ๔ และธรรมะประกอบ คือ หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขาและหลักอิทธิบาท ๔ มีขั้นตอนการสอน ๘ ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและเจตคติคิดถึงสาเหตุของปัญหาเสนอและคิดทางเลือกวางแผนดำเนินการประเมินและหาทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินผลและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล รวมทั้งได้เอกสารคู่มือประกอบรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีและแผนการสอน (ดาร์เรตัน อุทัยพยัคฆ์, 2548) ซึ่งการเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นสอดคล้องกับในหนังสือการศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนาว่าการที่จะใส่ใจเอาใจใส่ต่อปัญหาการศึกษาที่คือมองปัญหาของสังคมทั้งหมดหรือทั้งโลก เพราะว่าปัญหาทั้งหมดทั้งหมดนั้นเราพูดได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากคนแล้วการศึกษาก็มีหน้าที่ที่จะสร้างคนหรือพัฒนาคนทำให้เป็นคนมีคุณภาพ ถ้าคนยังมีปัญหามากก็แสดงว่าระบบการศึกษา ยังทำหน้าที่ได้ไม่สำเร็จผลด้วยดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541)

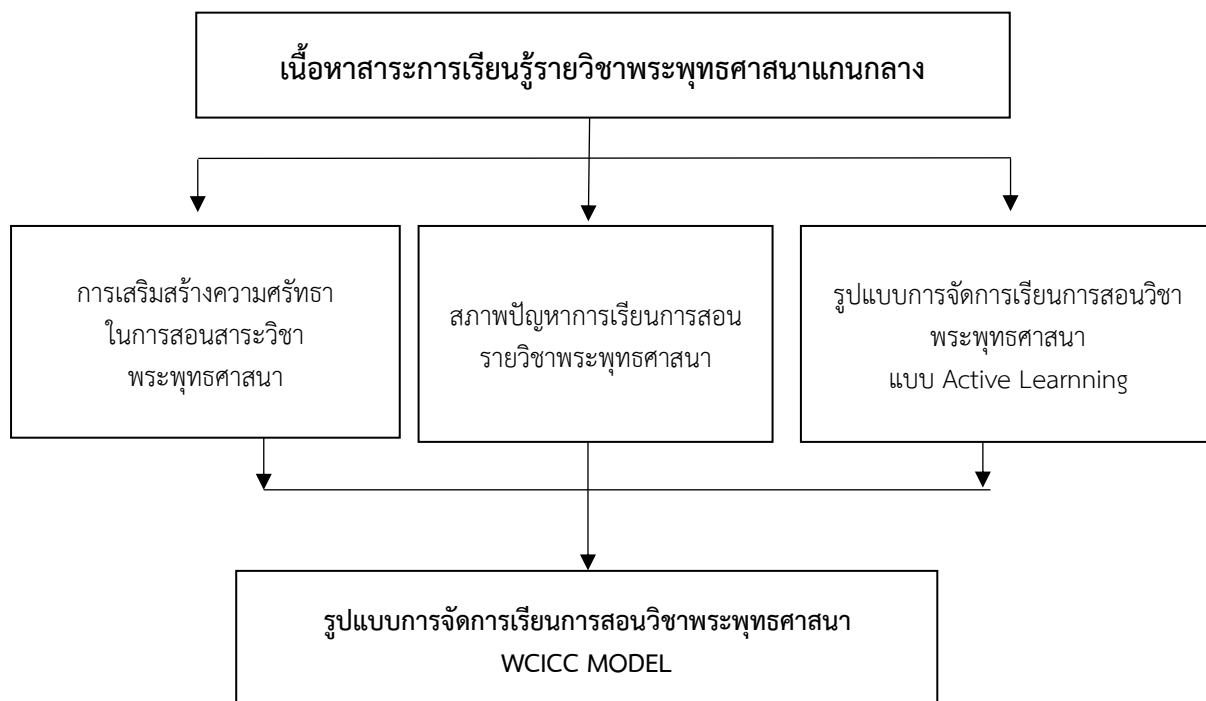
มิติการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า สำหรับในมิติรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอนาคต ควรสอนแบบเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนต้องได้ Action มากขึ้นเพื่อนักเรียนจะได้ไม่เบื่อ โดยใช้การสอนแบบ Active Learning หรือบางหน่วยการสอนที่มีการสอดแทรกโดยบูรณาการกับกิจกรรมหน้าเสาธงช่วงเช้า ควรเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนหรือให้นักเรียนเน้นการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือการศึกษา กับศีลธรรมว่า คำว่าการศึกษานั้นจะเป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญา ต้องฝึกฝนด้วยการปฏิบัติทั้งนั้นไม่มีการเรียนอย่างจดไว้ในสมุด หรือแม้ว่าจำไว้ในใจก็ยังใช้อะไรไม่ได้ มันต้องเป็นตัวการปฏิบัติอยู่ที่เนื้อที่ตัวคืออยู่ที่กาย วาจาใจ เต็มไปด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้อง การกระทำอย่างนั้นเท่านั้นที่จะเรียกว่าการศึกษาตามความหมายของแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งมีสิกขาอยู่สำหรับเป็นไปเพื่อนิพพาน ฉะนั้นอย่าไปมัวเพ่งเล็งแต่ว่าจะต้องเรียน ต้องจด ต้องจำ ต้องท่องอย่างนี้ไม่พอ ต้องเป็นเรื่องของการขูดเกล่าไปที่ตัวกิเลสตัณหา ไม่ให้เกิดอาการที่ผิดพลาดขึ้นมา ทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา ทั้งทางจิต กระทำอยู่อย่างนี้เรียกว่าเป็นการศึกษา ทำไปตามลำดับก็มีการบรรลุผลตามลำดับ (พุทธทาสภิกขุ, 2546)

ในอนาคตต้องนำการสอนแบบ Active Learning มาปรับใช้ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมี ปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ (วิชา จรณสมปนโน) การลงมือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายพระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการ ความศรัทธาเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษา เมื่อจิตอ่อนโยนมีศรัทธาพร้อมที่จะพัฒนาไป ตามลำดับ 7 ชั้น ดังนี้ 1. มีศรัทธาเข้าไปหาครู 2. ศึกษาคำสอนของท่าน 3. จดจำเรื่องที่ศึกษา 4. พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น 5. เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ 6. เกิดฉันทะ คือ ความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้ ๗. อุตสาหะ คือ รับผิดชอบต่อปฏิบัติ ลำดับขั้นทั้ง 7 นี้ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2513) ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนที่หลากหลายเน้นให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้อย่างพุทธ พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนอันชาญฉลาด เมื่อพุทธองค์ทรงแสดง พระธรรมเทศนาจบลง มักมีผู้สรรเสริญพระธรรมเทศนานั้นเสมอ ซึ่งการนำลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

ซึ่งเป็นแนวทางที่เห็นสมควร และต้องสร้างความรักและความศรัทธาให้กับผู้เรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน จะดำเนินกิจกรรมได้ราบรื่นถ้าเริ่มต้นการเรียนการสอน ด้วยวิธีสร้างศรัทธา นักเรียนเคยรู้สึกลัวว่าศาสนาเป็นเรื่องของการควบคุมพฤติกรรม เป็นกรอบที่คับแคบ เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่คอยห้ามปรามและตำหนิ ติเตียนความรู้สึกเช่นนี้จึงทำให้การเรียนเรื่องพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย เป็นเรื่องผู้ใหญ่ ไกลตัว ไม่อยากเรียน ครูจึงจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกเลื่อมใสและเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเสียก่อนความเชื่อมั่นที่เกิดจากการเรียน (สุนทรวิวัฒน์, 2533) งานวิจัยของขวัญฟ้า รังสิยานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย” พบว่าที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมเด็กปฐมวัยใช้หลักธรรม ได้แก่ สัมมาทิฐิ ไตรสิกขาและปัญจกัณฐะธรรม 4 โดยยึดหลักพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และครูถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรม 2 ประเภท คือ (1) กิจกรรมในชีวิตประจำวันเน้นการสำรวจ กาย วาจา ใจ ด้วยการเจริญสติในช่วงกิจกรรม ยามเช้าก่อนรับประทานอาหารเช้า ก่อนนอนและก่อนกลับบ้านและ (2) กิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้จากการได้ยิน มองเห็น สูดดม ชิม สัมผัส และรับรู้ด้วยใจผ่านสาระการเรียนรู้ในหน่วยต่างๆ โดยลงมือกระทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ขั้นตอนในการจัดการกระบวนการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ การจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ การฝึกการรับรู้ การพัฒนาการคิด การลงมือปฏิบัติและการประเมิน (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

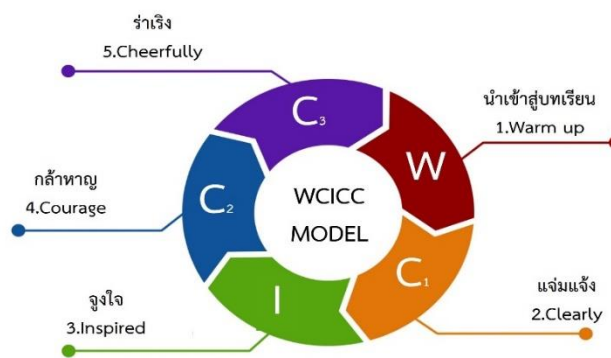
การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยใน “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนของผู้สอนนั้น สอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่เด็กไม่ค่อยชอบ ต้องมีภาคปฏิบัติด้วย เช่น ให้นั่งสมาธิ ให้สวดมนต์ ให้แสดงออกโดยเล่นนิทานชาดก นิทานอีสป หน้าชั้นนักเรียนจะได้ประสบการณ์ตรง

และนำไปปฏิบัติได้และจะยินดีในการทำกิจกรรมนั้นโดยใช้รูปแบบการบรรยายร่วมกันกับบทบาทสมมติเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเนื้อหาการสอนตามหนังสือโดยการบรรยายและแจกใบงานให้กับนักเรียนวัดผลตามสภาพจริงจาก การทำแบบทดสอบและใบงาน เมื่อเนื้อหามากเกินไปทำให้ตัวชี้วัดมากตามไปด้วยซึ่งการจัดการเรียนการสอนของ ผู้สอนจึงเป็นการอธิบายเป็นหลักสำหรับในมิติของสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนนั้น การสอนแบบบรรยาย มีผลกระทบต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนคือ 1) ผู้สอนเตรียมตัวเยอะมากเพราะต้องทำความเข้าใจเนื้อหาและต้อง บริหารเวลาให้พอดีกับเนื้อหา 2) ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนแบบบรรยายเพราะต้องนั่งฟังอย่างเดียว 3) ต้องเร่งสอนให้ครบตามรายวิชา 4) บางเนื้อหาควรตัดออกไปไม่จำเป็นต้องนำมาอัดรวมไว้ ความยากของเนื้อหา ดังกล่าวนั้นทำให้ต้องท่องจำมากผู้สอนต้องนำหลักธรรมมาตีความว่าควรหาเหตุ ภาวนาอย่างไรมาประกอบกับ บทเรียนหรือบทบาทสมมติให้นักเรียนสนใจเข้าใจผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวในบทเรียนวิชานี้มากสำหรับใน มิติ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอนาคต ควรสอนแบบเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบให้ผู้เรียนต้องได้ Action มากขึ้นเพื่อเด็กจะได้ไม่เบื่อ โคนใช้การสอนแบบ Active Learning ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา

ภาพที่ 2 โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา WCICC MODEL

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ดังนี้

W หมายถึง Warm up นำเข้าสู่บทเรียนในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การ เริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหา ได้พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจ โดยปกติพระองค์จะไม่ทรงเริ่มสอน ด้วยการเข้าสู่เนื้อหาธรรมทีเดียว แต่ จะทรงเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบหรือผู้มาเฝ้า ด้วยเรื่องที่เขาารู้เข้าใจดี หรือสนใจอยู่ เช่น เมื่อทรงสนทนากับความทุกข์ ก็ทรงเริ่มสนทนาด้วยเรื่องวิธีฝึกข้าง พบชวานาก็สนทนาเรื่องการทำนา พบพราหมณ์ก็สนทนาเรื่องไตรเพท หรือ เรื่องธรรมของพราหมณ์ผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำเข้าสู่บทเรียนให้นักเรียนเกิดการอยากเรียนรู้ ผู้สอนต้องยก เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในปัจจุบันที่ใกล้ตัวกับนักเรียนเป็นสิ่งที่นักเรียนกำลังสนใจในขนาดนั้นและทำการ เชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน

C1 หมายถึง Clearly แจ่มแจ้ง หรือสันตสนา คือการชี้แจงให้เห็นชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนก แยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา เมื่อครูผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนาจะสอนในเนื้อหาต้องศึกษาเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลาง การวัดและประเมินผล ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เมื่อผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแล้ว เมื่อถึงขั้นการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนจะอธิบายหลักธรรมตามเนื้อหาในแต่ละช่วงชั้นเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ชี้แนะให้เห็นและเข้าใจอย่างแท้จริง

I หมายถึง Inspired จูงใจ หรือสมาทปนา ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ ครูผู้สอนต้องมีวาทศิลป์ในการพูดในการสอนให้นักเรียนเกิดการยอมรับและนำหลักธรรมไปปฏิบัติหรือนำเหตุการณ์ในปัจจุบันมายกตัวอย่างเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม

C2 หมายถึง Courage กล้าหาญ สมุตเตชชา ระวังให้อาจหาญแก้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอดสาหัส มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่ท้อถอยและย่อไม่กลัวเหนียว ไม่กลัวยาก การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาความยากและความน่าเบื่อของเนื้อหาที่ผ่านมาคือผู้สอนจะบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ ให้ผู้สอนปรับเปลี่ยนจากที่เป็นผู้บรรยายให้จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของช่วงชั้นของนักเรียน

C3 หมายถึง Cheerfully ร่าเริง สัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้แจ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ ผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความสุขและทำให้นักเรียนรักและศรัทธาในวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้การเสริมแรง เช่นคำชมเชย การให้คะแนน เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมหรือตอบปัญหาได้ สร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้มีความสุข ทำให้นักเรียนเห็นถึงผลดีว่าถ้าปฏิบัติแบบนี้จะได้รับประโยชน์เป็นคะแนนหรือรางวัลต่างๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ด้านเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธ จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ของ คณะครูที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพบว่า 1. ตัวชี้วัดในหลักสูตรสาระพระพุทธศาสนามีหลายตัวชี้วัด 2. เนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางยังเป็นเนื้อหาแบบเดิมไม่เข้ากับบริบทในปัจจุบัน 3. ตัวชี้วัดมีจำนวนมาก ซึ่งหมายถึงเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเวลาตามหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพบสภาพปัญหาดังต่อไปนี้ ครูผู้สอนหลายท่านขาดทักษะในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งยังไม่เข้าใจในหลักธรรม ในบางโรงเรียนวิชาพระพุทธศาสนาถูกให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้สอนโดยไม่มีครูประจำในการสอน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่เป็นการสอนแบบบรรยาย ทำให้ผู้เรียนเกิดความน่าเบื่อไม่เกิดความศรัทธาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนาที่ถูกกำหนดโดยตัวชี้วัดที่มากเนื้อหาก็มากตามและไม่เหมาะสมกับเวลาที่จัดการเรียนการสอนบางชั้นเรียนไม่ครบตามหลักสูตร ด้านการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไว้ว่า ควรสอนวิชาพระพุทธศาสนาเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยใช้การสอนแบบ Active Learning ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หลักสูตรปัจจุบันของรายวิชาพระพุทธศาสนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ผลกระทบทั้งต่อผู้สอนและต่อผู้เรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ว่าหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนามีหลักธรรมมากเกินไปหรือไม่นักวิจัย

และผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเดิมว่าควรตัดสิ่งใดออกบ้าง นักวิจัยและผู้สนใจสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามโมเดลหลักสูตรใหม่ไปทดลองใช้ในสถานศึกษาระดับเดียวกันในอื่นๆ ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การบูรณาการข้ามวิชา. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดินทร์ ธรรมสังวาล. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2513). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2541). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). การศึกษากับศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). สอนนอกกรอบ: ยุทธวิธีจับใจศิษย์. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพริ้มตั้งแอนด์พับลิชชิง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). รวมกฎหมายการศึกษา เล่ม 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2553). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2554). การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา. ใน เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 472 552 สัมมนาหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนน อมรวีวัฒน์. (2533). สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

PROGRAM DEVELOPMENT FOR ENHANCING TEACHER LEADERSHIPS ON LEARNING MANAGEMENT IN DIGITAL AGE OF VOCATION COLLEGES IN THE NORTHEAST

จิราภรณ์ ชารีบุตร*, วานิช ประเสริฐพร, ชัยยุทธ ศิริสุทธิ

Jiraporn Chareebut*, Vanich Prasertphorn, Chaiyuth Sirisuthi

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Education, Northeastern University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding Author Email: chareebut1986@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 2) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 3) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู และ 4) ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำครู โดยครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน โดยใช้ตารางเทียบของ Krejcie and Morgan 3) การพัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน และ 4) นำโปรแกรมภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลไปใช้กับครูในวิทยาลัย จำนวน 40 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 50 ตัวบ่งชี้ 2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำครู มีค่า $PNI_{modified} = 0.26$ โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล, ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล, ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล, ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล และด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล 3. ผลการตรวจสอบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู พบว่า หลังการใช้โปรแกรมมีการพัฒนาที่สูงขึ้นก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้าง, ภาวะผู้นำครู, การจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to investigate: 1) the components and indicators, 2) current states, desirable states and needs, and 3) the program development for enhancing the teacher leaderships, and 4) the utilizing effects of the program for enhancing teacher leadership on Learning Management in Digital Age of Vocation Colleges in the Northeast, divided into 4 phases: 1) study the main components of child elements and indicator of teacher leadership by 5 experts.

2) study of current conditions Desirable conditions and needs for teacher leadership by 367 sampling teachers, divided from Krejcie and Morgan's package table. 3) development of programs of teacher leadership by using 10 experts and 4) applying the programs of teacher leadership to sample of 40 teacher in college. The research findings exposed that: 1. The components and indicators of teacher leadership in the aspect of learning management in the digital age of Vocational Colleges in the Northeast contained 5 components with 50 indicators. 2. The current states of teacher leadership implied in overall at the moderate level; the desirable states in overall at the most level; additionally, and the needs of teacher included the PNI_{modified} with order ranking, it illustrated different aspects of: learning management in the digital age, digital creative thinking and innovation, digital utilization skills, digital communication and digital literacy respectively. 3. The results from the program assessment for enhancing the teacher leadership indicated the appropriateness, feasibility and usability in the most level. 4. The results of program utilization for enhancing the teacher leadership disclosed after utilizing the program, showing the higher development than before utilizing the program at the statistical significance level of .05

Keywords: Program Enhancing, Teacher Leadership, Learning Management

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญ และทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศภูมิภาค และของโลกควบคู่กับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนา ศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดัน ภายในประเทศที่เป็นอยู่และที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยจึง เป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่ พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และส่งผล กระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย ด้านเศรษฐกิจสังคม และการศึกษาที่ก้าวสู่การเป็นสังคมแห่ง ยุคดิจิทัล (Digital Era) ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การ ส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทุกที่ และตลอดเวลา ทำให้เกิดสภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ สำคัญคือส่งผลให้คุณลักษณะของเด็กเปลี่ยนไป (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) การเปลี่ยนแปลงที่การจัดการศึกษา ได้ผล จึงต้องเริ่มจากครูซึ่งถือเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงมี ความสำคัญ ที่จะส่งผลต่อผู้เรียน ให้มีคุณภาพ ครูต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา ให้ความสำคัญกับเรื่องการ เปลี่ยนแปลงที่มีประโยชน์กับผู้เรียน และที่มีต่อส่วนรวม ครูในยุคการศึกษา 4.0 ต้องมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็น อย่างดี เป็นครูมืออาชีพ พัฒนาสู่การเป็นครูในยุคดิจิทัล โดยออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการกับการทำงาน เพื่อให้

ครูได้ปรับปรุงการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูต้องมีพันธสัญญาต่อการเรียนรู้ กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง การจัดสรรเวลาจากผู้บริหารเพื่อที่ครูจะสามารถนำสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มาสู่การ ปฏิบัติสอนในงานประจำ และได้รับข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร ดังนั้น ครูผู้สอน ในยุคดิจิทัลมีบทบาทไม่ใช่เพียงผู้บรรยายเท่านั้น ครูผู้สอนจะกลายเป็นที่ปรึกษา และให้แนวทางผู้เรียนในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาแหล่งทรัพยากรความรู้ที่ต้องการ (จิณฉวีตร ปะโคทัง, 2561)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และ ระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาระดับวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพ โดยอิสระได้ และในมาตรา 10 (7) ได้จัดให้มีระบบการพัฒนาครูและคณาจารย์ของการอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551) สถานศึกษา อาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 119 แห่ง มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการ การศึกษาในด้านวิชาชีพให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ครูจะต้องมีภาวะผู้นำ ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ต้องมีสมรรถนะตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการ บริหาร และจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา และ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาของสถานศึกษาสู่มาตรฐานระดับสากล

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เหมาะสมสอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้ครูมีรูปแบบแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะ สร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน ด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำครูในการจัดการ เรียนรู้ยุคดิจิทัล ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ วัตถุประสงค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล 2) ด้านการ สื่อสารยุคดิจิทัล 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล และ 5) ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบโดยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล 2) ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล และ 5) ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.70, S.D.=0.58) ผลการประเมินความเป็นไปขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.78, S.D.=0.59) และผลการประเมินการนำไปใช้ได้ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.85, S.D.=0.72)

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ได้จากระยะที่ 1 มาประกอบในการสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนจำนวน 367 คน ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) และผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยมีเกณฑ์พิจารณาในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ดังนี้ 1) จบการศึกษาทางด้านบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก 2) จบการศึกษาทางด้านการวัดประเมินผลหรือประสบการณ์วิจัยทางการศึกษาระดับปริญญาเอก 3) มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญขึ้นไป และ 4) มีประสบการณ์ทางด้านบริหารการศึกษานในตำแหน่งผู้บริหาร โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม และได้ทราบถึงความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ

ระยะที่ 3 สร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากระยะที่ 2 มาสร้างโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำผลที่ได้ มาพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโดยการจัดสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน มีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ 1) จบการศึกษาทางด้านการศึกษาในระดับปริญญาเอก 2) มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญหรือเชี่ยวชาญพิเศษ 3) มีประสบการณ์ทางด้านบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้บริหารระดับสูง หรือผู้บริหารสถานประกอบการ ที่มีประสบการณ์ทางด้านบริหาร อย่างน้อย 10 ปี หรือ 4) เป็นครูผู้สอนหรืออดีตครูผู้สอนและมีประสบการณ์ในด้านการสอนในยุคดิจิทัล อย่างน้อย 5 ปี จากหน่วยงานของรัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ดร.อรุณพล สังขวาสี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ การนำไปใช้ได้ของโปรแกรมทำให้ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 4 การศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยจัดเตรียมคู่มือการใช้โปรแกรมในสถานศึกษาที่เลือก กับกลุ่มครูผู้สอนและทำการประเมินผลการใช้โปรแกรม ผลการประเมินทั้งก่อนและหลังการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้ที่ วิทยาลัยการอาชีพหนองกุงศรี อำเภอนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มผู้เข้าร่วมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ได้แก่ ครูผู้สอนในวิทยาลัยการอาชีพหนองกุงศรี จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นแบบประเมิน ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยผู้ประเมินได้แก่ ครูผู้สอน ผลการประเมิน พบว่า ครูผู้สอนก่อนการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.04$ S.D.=0.83) โดย ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล มีค่ามากที่สุด ($\bar{X}=4.05$ S.D.=0.84) และน้อยที่สุดคือ ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล ($\bar{X}=3.79$ S.D.=0.81) และหลังการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.56$ S.D.=0.57) โดยด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล มีค่ามากที่สุด ($\bar{X}=4.59$ S.D.=0.57) และน้อยที่สุดคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ($\bar{X}=4.48$ S.D.=0.65)

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลของการวิจัย ได้ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 50 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล มี 10 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล มี 10 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล มี 10 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล มี 10 ตัวบ่งชี้ และ 5) ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล มี 10 ตัวบ่งชี้

1.2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังตารางที่ 1

องค์ประกอบภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความ ต้องการ จำเป็น PNI
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1.ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล	3.55	0.52	ปานกลาง	4.40	0.53	มากที่สุด	0.23
2.ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล	3.38	0.47	ปานกลาง	4.17	0.54	มาก	0.24
3.ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	3.32	0.45	ปานกลาง	4.25	0.52	มากที่สุด	0.28
4.ด้านความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมดิจิทัล	3.27	0.44	ปานกลาง	4.16	0.52	มากที่สุด	0.27
5.ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล	3.23	0.54	ปานกลาง	4.10	0.47	มากที่สุด	0.26
รวม	3.36	0.48	ปานกลาง	4.22	0.52	มากที่สุด	0.26

3. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำข้อมูลโปรแกรมมาพัฒนาเป็นคู่มือการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หลักการ ใช้หลักการ 70:20:10 โดยมีหลักการพัฒนาด้วยการผสมผสานวิธีการพัฒนาซึ่งอาจประกอบไปด้วยสัดส่วนการพัฒนา ดังนี้ 70% คือ การเรียนรู้เกิดจากการพัฒนาในการทำงานหรือการบูรณาการกับปฏิบัติงานจริง 20% คือ การเรียนรู้เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น 10% คือ การเรียนรู้เกิดจากการอบรมและศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูมีภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ให้สูงขึ้นและเพื่อให้ผู้ที่จะนำไปใช้มีแนวทางที่ชัดเจน 3. รูปแบบและวิธีการพัฒนาใช้ระยะเวลาในการพัฒนาพัฒนาโปรแกรม รวมจำนวน 80 ชั่วโมง 4. เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม โดยมีเนื้อหากิจกรรมพัฒนาของโปรแกรม ประกอบด้วย 5 โมดูล ดังนี้ Module 1 ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล, Module 2 ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล, Module 3 ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล, Module 4 ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล และ Module 5 ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล แต่ละ Module ใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ตามหลักการเรียนรู้ 70:20:10

4. การประเมินโปรแกรม ผลการตรวจสอบโปรแกรม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

องค์ประกอบภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุค ดิจิทัล	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			การนำไปใช้ได้		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล	$\bar{x}$	S.D	แปลผล	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ ดิจิทัล	4.60	0.50	มากที่สุด	4.75	0.51	มากที่สุด	4.80	0.71	มาก ที่สุด
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.80	0.70	มากที่สุด	4.86	0.71	มากที่สุด	4.92	0.80	มาก ที่สุด
3. ด้านการจัดการเรียนรู้ใน ยุคดิจิทัล	4.82	0.71	มากที่สุด	4.85	0.71	มากที่สุด	4.93	0.81	มาก ที่สุด
4.ด้านความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมดิจิทัล	4.63	0.51	มากที่สุด	4.72	0.50	มากที่สุด	4.85	0.75	มาก ที่สุด
5.ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล	4.65	0.51	มากที่สุด	4.73	0.52	มากที่สุด	4.76	0.53	มาก ที่สุด
โดยรวม	4.70	0.58	มากที่สุด	4.78	0.59	มากที่สุด	4.85	0.72	มาก ที่สุด

5. การศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า หลังการใช้โปรแกรมมีการพัฒนาที่สูงขึ้นก่อนการใช้โปรแกรม ดังตารางที่ 3

ที่	Module	การประเมินก่อนการพัฒนา			การประเมินหลังการพัฒนา		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล	3.70	0.83	มาก	4.57	0.55	มากที่สุด
2.	ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล	3.87	0.82	มาก	4.59	0.57	มากที่สุด
3.	ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	4.05	0.84	มาก	4.56	0.48	มากที่สุด

ที่	Module	การประเมินก่อนการพัฒนา			การประเมินหลังการพัฒนา		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4.	ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	3.82	0.83	มาก	4.48	0.65	มากที่สุด
5.	ด้านทักษะการใช้ดิจิทัล	3.79	0.81	มาก	4.58	0.58	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.04	0.83	มาก	4.56	0.57	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล 2. ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล 3. ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4. ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล และ 5. ด้านทักษะการใช้ ผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ (Watson, D., 2000) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของผู้นำในภาคเอกชนของประเทศแคนาดา โดยใช้แบบสอบถามและการโทรศัพท์สัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำในภาคเอกชนรับรู้ถึงความสำคัญอย่างมากเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ การมีวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการเรียนรู้ ทักษะการสอน การเจรจาต่อรอง ทักษะระหว่างบุคคล จริยธรรมทักษะของการเป็นผู้ประกอบการ การแก้ปัญหา ความคิดริเริ่ม ความอดทน การใช้เทคโนโลยีและการตื่นตัวจากกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นความสามารถที่สำคัญของผู้นำ การปรับวิธีการ ลดขนาดกำลังคนในการทำงาน และยอมรับความหลากหลายของสังคมก็มีความสำคัญเช่นกัน นอกจากนี้ผู้นำยังเห็นความสำคัญในการที่จะผลักดันให้วิสัยทัศน์มีการนำไปปฏิบัติขยายแนวคิดสู่บริบทโลกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาถึงความสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำว่าควรเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้นำที่มุ่งสู่นาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ และความสามารถในด้านอื่นๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การทำงานแบบเป็นทีม เพื่อการก้าวเข้าสู่ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล อาจเป็นเพราะครูยังมีความรู้ ความเข้าใจไม่มากเท่าที่ควร ในการใช้ดิจิทัลในการทำงาน มีความรู้พื้นฐานในการใช้ดิจิทัล มีการคิด วิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของสื่อดิจิทัล ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และการสร้างสรรค์สื่อผ่านดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ (Nihuka, A. et al., 2014) ได้กล่าวว่า ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ต้องเข้าถึง สืบค้น คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินสารสนเทศและสร้างความรู้ใหม่ด้วยเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับงานได้ด้วยตนเองอย่างมีวิจารณญาณและถูกต้องตามกฎหมายและมารยาทบนอินเทอร์เน็ต รวมทั้งสามารถรับมือกับความเสี่ยงอาจเกิดขึ้นได้บนอินเทอร์เน็ต สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้พื้นฐานในการใช้ดิจิทัล ในการใช้ดิจิทัลในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ต้องการมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และการสร้างสรรค์สื่อผ่านดิจิทัล มีการคิดวิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของสื่อดิจิทัล การใช้ดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับ (บุญยืน จันทร์สว่าง, 2556) ได้กล่าวถึงความสามารถในการเข้าใจและใช้สารสนเทศซึ่งอยู่ในรูปแบบสื่อดิจิทัลที่นำเสนอผ่าน

คอมพิวเตอร์ การรู้สารสนเทศดิจิทัลนั้นครอบคลุมหลายด้าน เช่น การรู้คุณภาพของสารสนเทศที่มาจากแหล่งต่างๆ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ การรู้สารสนเทศจากแหล่งข้อมูลบนเว็บไซต์ที่สืบค้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ การรู้วิธีสืบค้นและจัดเก็บสารสนเทศ หรือการรู้และสามารถใช้งานสารสนเทศได้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ประเภทที่คุ้มครองทรัพยากรบนเว็บไซต์นั้นไว้ เป็นต้น ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการจำเป็นในการวิเคราะห์วิธีการเพื่อการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ต้องการการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องการใช้สื่อดิจิทัลที่มีความทันสมัยในการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้อง กับ (วีรียา ภูถาวร, 2564) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ ความเข้าใจดิจิทัล คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และคุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล

3. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปว่า

องค์ประกอบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบของโปรแกรม ซึ่งมีดังต่อไปนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรมและ 5) การประเมินโปรแกรม ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2554) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลจากการศึกษา องค์ประกอบของโปรแกรมสรุปได้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบไปด้วย 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและเครื่องมือการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับ (อาทิตยา โปณะทองและคณะ, 2562) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอบรม 3) เนื้อหาของหลักสูตรอบรม 4) กิจกรรมการอบรม 5) สื่อ-อุปกรณ์ และ 6) การประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีรียา ภูถาวร, 2564) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำ ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมพัฒนา และ 5) การวัดผลและประเมินผล

4. การศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยสรุปว่า ระดับการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ก่อนและหลังการพัฒนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา 0.79 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โปรแกรมพัฒนาที่จัดทำขึ้นครอบคลุมในเรื่องการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล จึงทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการใช้ดิจิทัลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พุทธชาติ ภูจอมจิต, 2562) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ผล

การทดสอบความรู้การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนก่อนพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 19.77 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 65.90 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 25.93 จากคะแนนเต็ม 30 คิดเป็นร้อยละ 86.44 แสดงว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษามีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อน การพัฒนา และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน โดยผลการประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ก่อนพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง หลังพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา หลังพัฒนา และระยะติดตามผล พบว่าการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ระยะติดตามผลสูงกว่าการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาหลังพัฒนา และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 50 ตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความจำเป็นของภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเท่ากับ 0.26 จากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการนำข้อมูลโปรแกรมมาพัฒนาเป็นคู่มือ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) เนื้อหาและสาระสำคัญของ 5) การประเมินโปรแกรม การศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า หลังการใช้โปรแกรมมีการพัฒนาที่สูงขึ้นก่อนการใช้โปรแกรม 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) อาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเน้นนโยบายการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ชัดเจน โดยมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้ครูทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนา และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดระบบการกำกับติดตามและประเมินผลเป็นระยะ 1.2) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความตระหนักและจัดเสริมสร้างภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเสริมทักษะด้านดิจิทัลให้กับครูอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ในฐานะผู้นำทางการศึกษา (Instructional Leadership) 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษารูปแบบหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สำหรับ ครู เพื่อให้สถานศึกษาได้มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป 2.2) ควรมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาแบบการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำครูตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 และใช้หลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- บุญยืน จันทร์สว่าง. (2556). ทักษะการรู้สารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุทธชาติ ภูจอมจิต. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีรียา ภูถาวร. (2564). พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2551). พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาศึกษา . มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาทิตยา โปณะทองและคณะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(2), 332-347.
- Nihuka, A. et al. (2014). Open Educational Resources (OER) Initiative at the Open University of Tanzania: Challenges and Lessons Learned in The Open and Flexible Higher Education Conference 2014-Proceedings "New Technologies and the future of Teaching and Learning" (Online). Retrieved October 4, 2022, from <http://conference.eadtu.eu/images/Proceedings/>.
- Watson, D. (2000). Emotions and Social Behavior Mood and Temperament. New York: Guilford Press.

อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE INFLUENCE OF CORPORATE GOVERNANCE ON THE COST OF CAPITAL OF LISTED COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

พิธาน แสนภักดี, สุรัชย์ เอ็มอักษร, นฤพล อ่อนวิมล*

Pitan Sanpakdee, Surachai Am-ugsorn, Naruphon Onwimon*

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ สุพรรณบุรี

Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi,

Suphanburi, Thailand

*Corresponding Author E-mail: naruphon.o@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการซึ่งประกอบด้วยความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท การไม่ควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด ขนาดของคณะกรรมการบริษัท การประชุมของคณะกรรมการบริษัท ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ และความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท ใช้รูปแบบการวิจัย เชิงปริมาณ โดยศึกษาจากข้อมูลทุดิจิทัลจำนวน 524 บริษัท รวมทั้งสิ้น 2,096 ข้อมูล จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2561 - 2564 รวม 4 ปี จากรายงานประจำปี งบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และ SETSMART สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สถิติ เชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท การไม่ควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด ขนาดของคณะกรรมการบริษัท และความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท มีอิทธิพลทางลบและมีนัยสำคัญต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และยังพบว่า การประชุมของคณะกรรมการบริษัทและขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบบริษัทไม่มีอิทธิพลและนัยสำคัญ ต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของบริษัท ข้อมูลจากกลุ่มอุตสาหกรรม และปีที่เก็บข้อมูลมีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท การค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อกิจการมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะทำให้ความเสี่ยงจากการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนลดลงและส่งผลให้บริษัทสามารถจัดหาเงินทุนได้อัตราที่ต่ำลง

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการ; ต้นทุนเงินทุน; ต้นทุนของผู้ถือหุ้น; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This article aims to study the influence of corporate governance, which includes the independence of the Board of Directors. Absence of the positions of Chairman and Chief Executive Officer Size of the Board of Directors Board of Directors Meeting Size of the Audit Committee and gender diversity in the Board of Directors on the Company's cost of money. Using a quantitative

research model, we studied secondary data from 524 companies, for a total of 2,096 data points from companies listed on the Stock Exchange of Thailand between 2018 and 2021, totaling 4 years from the annual report. Financial Statements, Annual Registration Statement (Form 56-1) and SETSMART Statistics used in the research were 1) descriptive statistics consisting of minimum, maximum, mean, and standard deviation, and 2) inferential statistics consisting of analyzing the values. Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis the results showed that Independence of the Board of Directors Absence of the positions of Chairman and Chief Executive Officer Size of the Board of Directors and gender diversity in the Board of Directors It has a negative and significant influence on the cost of capital of listed companies on the Stock Exchange of Thailand. It was also found that the Board of Directors' meeting and the size of the Audit Committee had no significant influence on the cost of capital of a listed company on the Stock Exchange of Thailand. It was also found that Debt to Equity of a company size Data from industry groups and the year of data collection influence the company's cost of capital. These findings show that when firms have good corporate governance, they reduce investor risk and consequently lower financing rates for companies.

Keywords: Corporate Governance, Cost of Capital, Cost of Equity, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

การจัดการเงินทุนในการดำเนินธุรกิจนั้น กิจการขนาดใหญ่จะใช้วิธีการระดมทุนจากนักลงทุน ซึ่งเมื่อนักลงทุนเข้ามาถือหุ้นในกิจการก็จะกลายเป็นเจ้าของกิจการ แต่ผู้ถือหุ้นจำนวนมากต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการบริษัท และเป็นเจ้าของทรัพยากรอย่างอื่นนอกจากเงินทุนเข้ามาเป็นตัวแทนในการบริหารงานและควบคุมธุรกิจ ถือเป็นการแยกความเป็นเจ้าของกิจการและการควบคุมออกจากกันโดยทฤษฎีตัวแทนของ (Jensen, C. & Meckling, H., 1976) นั้น เชื่อว่าผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแทนจะมีพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและเป็นผู้ที่ฉวยโอกาสหาช่องทางในการตัดวงผลประโยชน์เข้าสู่ตน ดังนั้นการดำเนินงานของบริษัทอาจมิได้ให้ประโยชน์สูงสุดตามความต้องการของผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุนซึ่งถือเป็นความเสี่ยงในการตัดสินใจลงทุน จึงทำให้พวกเขาต้องการผลตอบแทนเพื่อชดเชย ความเสี่ยงดังกล่าวเพิ่มขึ้นและส่งผลให้ต้นทุนในการจัดหาเงินทุนของกิจการสูงขึ้น (Dabrowska, J. F. et al., 2021) และมูลค่าของกิจการลดลง (Sattar, M. S. A., 2015) นอกจากนี้แล้ว การที่ผู้บริหารและผู้ถือหุ้น ต้องมาทำงานร่วมกันเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์และการเงินย่อมต้องมีต้นทุนของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ยิ่งถ้าผู้บริหารและผู้ถือหุ้นมิได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดยิ่งต้องมีต้นทุนในส่วนนี้สูงตามทฤษฎีต้นทุนการทำธุรกรรมของ (Williamson, O., 1975) โดยกลไกเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นด้วยวิธีดั้งเดิม คือ การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้บริหารจึงอาจไม่เพียงพอ ปัจจุบันจึงต้องหากกลไก “การกำกับดูแลกิจการ” เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่บริษัท ซึ่งแนวคิดเรื่องการกำกับดูแลกิจการมุ่งเน้นไปที่ความจำเป็นในการตรวจสอบการจัดการของบริษัท และแยกกิจการออกจากความเป็นเจ้าของ เพื่อรักษาสถิติของนักลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้ายที่สุด (Hoffmann, P., 2013) เมื่อมีการกำหนดแนวทางการกำกับดูแลกิจการอย่างเหมาะสมในบริษัท พฤติกรรมของผู้บริหารคาดว่าจะสอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การกำกับดูแลกิจการนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานของบริษัท (Sharma, S. & Singh, M., 2018)

ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น สหพันธ์การแลกเปลี่ยนโลกได้จัดให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีมูลค่าตามราคาตลาดรวมสูงสุดเป็นอันดับ 2 ในภูมิภาคอาเซียน รองจากสิงคโปร์ ด้วยมูลค่า 545 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2019 ซึ่งถือเป็นแหล่งระดมทุนที่สำคัญยิ่งของนักลงทุนในภูมิภาค อันเกิดจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนผ่านนโยบายการกำกับดูแลที่ดี เพื่อให้มีข้อมูลที่สะท้อนราคาตลาดของหลักทรัพย์ ปริมาณการซื้อขาย และการเพิ่มมูลค่าของกิจการ (Pipatanasern, A. & Srijunpetch, S., 2017) ข้อมูลทางบัญชีภายใต้กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดียิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นท่ามกลางการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่มีเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้นอยู่เสมอ อาทิ การกีดกันทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ในปี 2018 การออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร (Brexit) ในปี 2019 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี 2020 และ การชะงักงันของห่วงโซ่อุปทานจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี 2021 (BOT, B. o. T., 2021) ซึ่งวิกฤตการณ์เหล่านี้ก็ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการจัดหาเงินทุนของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมด้วย

งานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อต้นทุนเงินทุนนั้น ใช้คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทเป็นตัวแทนการกำกับดูแลกิจการทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลงได้ โดยกิจการที่มีคณะกรรมการอิสระจำนวนมากจะสะท้อนความโปร่งใสในการบริหารงานของบริษัท ทำให้นักลงทุนเชื่อมั่นในคุณภาพของข้อมูลที่บริษัทรายงาน (Goh, C. F. et al. , 2018) และสัมพันธ์กับงานวิจัยของ (Bhuiyan, B. U. & Nguyen, T. H. N. , 2020) ได้อธิบายว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระที่มากขึ้นจะทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง เนื่องจากสัดส่วนคณะกรรมการอิสระที่สูงจะช่วยถ่วงดุลอำนาจในการทำงานของคณะกรรมการบริษัท และควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการคนใดใช้อำนาจในการกำหนดนโยบายและกระทำการเพื่อหาประโยชน์ส่วนตนเว้นแต่การกระทำนั้นจะสร้างมูลค่าให้ผู้ถือหุ้น ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการภายใน (Bhuiyan, B. U. & Nguyen, T. H. N. , 2020) นอกจากนี้ นักลงทุนยังมีมุมมองเกี่ยวกับการแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด จะสะท้อนความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริษัท ซึ่งก็ทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลงได้ นอกเหนือจากความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริษัทจะเป็นปัจจัยสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดีแล้ว ความรู้ความสามารถที่หลากหลายของคณะกรรมการบริษัทจะช่วยให้บริษัทดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Anwar, Z., 2020) ในส่วนของบริษัทขนาดใหญ่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการจำนวนมากเพื่อใช้ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการที่หลากหลายช่วยในกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร ส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลงได้ (Bhuiyan, B. U. & Nguyen, T. H. N. , 2020); (Faysal, S. et al., 2020) โดยคณะกรรมการบริษัทควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของบริษัทผ่านการประชุมคณะกรรมการบริษัท ดังนั้น ความถี่ในการประชุมคณะกรรมการบริษัทจะเสริมความมั่นใจในการลงทุนทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง แต่ในบางครั้ง การประชุมคณะกรรมการบริษัทอาจจัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของบริษัทจึงไม่เกี่ยวข้องกับต้นทุนเงินทุนของบริษัทได้ (Busru, S. B. A. , 2019) และยังพบว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีจำนวนมากจะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนเกี่ยวกับข้อมูลที่พวกเขานำไปใช้ตัดสินใจและส่งผลกระทบต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง (Wahyuni, P. D., 2019) โดยในปัจจุบันนักลงทุนให้ความสนใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศของคณะกรรมการบริษัทเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักลงทุนเชื่อว่ากรรมการเพศหญิงมักมีความระมัดระวัง และหลีกเลี่ยงความเสี่ยง จึงเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสและถูกต้อง ลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล ทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง (Gul, F. A., et a, 2013)

จากสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันกิจการต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือต่อนักลงทุนเพื่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตของกิจการ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุน โดยการควบคุมตัวแปรปีที่เก็บข้อมูลและกลุ่มอุตสาหกรรมซึ่งได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

อีกทั้งนำประเด็นความหลากหลายทางเพศซึ่งนักลงทุนทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญอยู่ในขณะนี้มาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการบริษัทเพื่อวางแผนการกำกับดูแลกิจการ และนักลงทุนยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อการตัดสินใจลงทุนที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลไกการกำกับดูแลกิจการ (ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท การไม่ควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด ขนาดของคณะกรรมการบริษัท การประชุมของคณะกรรมการบริษัท ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ และความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท) ที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมข้อมูลการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่ออธิบายต้นทุนเงินทุนของบริษัทโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตัวแปรที่ศึกษา

ทบทวนวรรณกรรมจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นการค้นคว้า และการรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและต้นทุนของเงิน จากหนังสือ ตำรา เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ สรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ผู้ถือหุ้นซึ่งถือเป็นเจ้าของบริษัทไม่สามารถอยู่ร่วมบริหารงานได้ในแต่ละวัน จึงมีการแต่งตั้งตัวแทนบริหารงาน เรียกว่าผู้บริหาร ในกรณีที่ผู้บริหารทำเพื่อประโยชน์ของตนเองแทนที่จะมุ่งสร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นนั้น จึงเกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์เป็นที่มาของปัญหาตัวแทน (Jensen, C. & Meckling, H., 1976) โดยเริ่มจาก ผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของบริษัท จ้างผู้บริหาร เป็นตัวแทนเพื่อบริหารบริษัทให้ได้ผลกำไรสูงสุด จากนั้นผู้บริหารจะได้รับค่าตอบแทน เช่น เงินเดือนและโบนัสสำหรับการบริหารบริษัท อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่การขัดผลประโยชน์เพราะแม้ว่าบริษัทจะมีผลกำไรมากขึ้น แต่ผู้บริหารก็ยังได้รับเงินเดือนเท่าเดิม ส่งผลให้ผู้บริหารไม่มีแรงจูงใจในการเพิ่มผลกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นอีกต่อไป

การกำกับดูแลกิจการ คือ กระบวนการควบคุมและติดตามการทำงานของผู้บริหารเพื่อให้มั่นใจว่าจะปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่นักลงทุนและผู้ถือหุ้น (Parkinson, 1994) โดยคณะกรรมการบริษัทจะรับหน้าที่ในการควบคุมและติดตามการทำงานของผู้บริหาร ซึ่งเมื่อกระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนอันจะทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มในตลาดหลักทรัพย์อย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในฐานะหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์จึงส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการกำกับดูแลกิจการ โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2545 ได้ผลักดันให้รัฐบาลประกาศให้เป็น “ปีบรรษัทภิบาล” และได้จัดตั้ง “คณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ” ต่อมาปี 2549 ได้ปรับปรุงหลักการกำกับดูแลกิจการให้สอดคล้องกับ OECD Principles of Corporate Governance ในปี 2555 ได้ออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2555 เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีของอาเซียน และในปี 2560 คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ร่วมมือกับองค์กรในตลาดทุนที่เกี่ยวข้องออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560 เรียกว่า “CG Code 2017” ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ จำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้นำหลักปฏิบัติข้อ 3 การเสริมสร้างให้คณะกรรมการมีประสิทธิภาพ และหลักปฏิบัติข้อ 6 ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม มาทำการศึกษาเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการวางระบบและติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่าย

บริหารให้สร้างผลประกอบการที่ดีแก่บริษัทการวางระบบและติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารให้สร้างผลประกอบการที่ดีแก่บริษัท

ต้นทุนเงินทุน คือ อัตราผลตอบแทนที่กิจการต้องการจะได้รับการลงทุน ซึ่งคำนวณมาจากอัตราคิดลดหรือมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตเปรียบเทียบกับราคาของเงินทุน ที่จ่ายไปเพื่อลงทุนในกิจการว่ามีความคุ้มค่าและมีความสมเหตุสมผลที่จะตัดสินใจลงทุนหรือไม่ ดังนั้นอัตราผลตอบแทนที่ต้องการของเงินทุนในแต่ละแหล่งมาจากแหล่งที่มาของเงินทุนที่แตกต่างกัน ก็จะมีความเสี่ยงที่ต่างกัน ประเภทของต้นทุนเงินทุนแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ต้นทุนของแต่ละแหล่งเงินทุน ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักและต้นทุนส่วนเพิ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและต้นทุนเงินทุน

การกำกับดูแลกิจการมุ่งประเด็นการควบคุมพฤติกรรมของผู้บริหารให้ทำการบริหารจัดการ โดยมีการสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่กิจการเป็นที่ตั้ง มีกลไกที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน คือ บทบาทหน้าที่และโครงสร้างของคณะกรรมการ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้กำหนดองค์ประกอบของการกำกับดูแลที่เหมาะสม ด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท การไม่ควบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด ขนาดของคณะกรรมการบริษัท การประชุมของคณะกรรมการบริษัท ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ และความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (Board independence)

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการจากฝ่ายบริหารทำให้มีการติดตามและควบคุมกิจกรรมของบริษัทอย่างมีประสิทธิภาพโดยนักลงทุนจะเชื่อมั่นว่าเมื่อคณะกรรมการมีความเป็นอิสระจะลดความเสี่ยงลง ในขณะที่กิจการที่มีสัดส่วนกรรมการอิสระมากแต่มีต้นทุนของเงินทุนสูงนั้น จะสะท้อนการไม่ปฏิบัติตามแนวทางของตลาดหลักทรัพย์ในเรื่องคุณสมบัติของกรรมการอิสระของบริษัท (Sharma, S. & Singh, M., 2018) ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H1: ความเป็นอิสระของคณะกรรมการมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน

การไม่ควบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด(Non-CEO duality)

เมื่อมีการควบตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุด จะทำให้การตรวจสอบการบริหารงานได้รับผลกระทบอย่างมากเนื่องจากบุคคลนั้น จะปฏิบัติหน้าที่ในแนวทางเดียวกับที่บริหารมากกว่าผู้ถือหุ้น (Jensen, C. & Mecking, H., 1976) โดยงานวิจัยของ Nazir, M. I. พบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการควบตำแหน่งประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุดและต้นทุนของเงินทุน (Nazir, M. I., 2021) ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H2: การไม่ควบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน

ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (Board Size)

ขนาดคณะกรรมการบริษัทที่มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและควบคุมผู้บริหาร เพราะบริษัทที่มีคณะกรรมการบริษัทขนาดใหญ่จะเพิ่มพูนความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่มีให้กับองค์กร (Faysal, S. et al., 2020) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร แต่ถ้าบริษัทที่มีคณะกรรมการบริษัทขนาดเล็กอาจถูกครอบงำโดยผู้บริหารบริษัทได้ แต่อย่างไรก็ตาม Jantadej, K. & Wattanatorn, W. พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของคณะกรรมการและต้นทุนเงินทุนในทิศทางเดียวกัน (Jantadej, K. & Wattanatorn, W., 2020) ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H3: ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน

การประชุมของคณะกรรมการบริษัท (Board meeting)

จำนวนการประชุมคณะกรรมการเป็นตัวชี้วัดที่ดีในการตรวจสอบของกรรมการ ซึ่งส่งผลต่อการประเมินความเสี่ยงของผู้ถือหุ้นและนักลงทุนเนื่องจากช่วยลดต้นทุนของเงินทุนได้ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาบางส่วนพบว่าจำนวนครั้งในการประชุมเป็นการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการเท่านั้นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้นแต่ไม่ช่วยให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H5: การประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน

ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee Size)

คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่คุ้มครองผู้ลงทุนของตลาดทุนผ่านการติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหาร ประสานข้อมูลระหว่างหน่วยตรวจสอบภายในกับผู้สอบบัญชีเพื่อให้รายงานทางการเงินได้รับความน่าเชื่อถือจาก นักลงทุนและผู้ถือหุ้น กิจกรรมที่มีคณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมากอาจสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนเกี่ยวกับ ข้อมูลที่นำไปใช้ตัดสินใจส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง (Wahyuni, P. D., 2019) ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

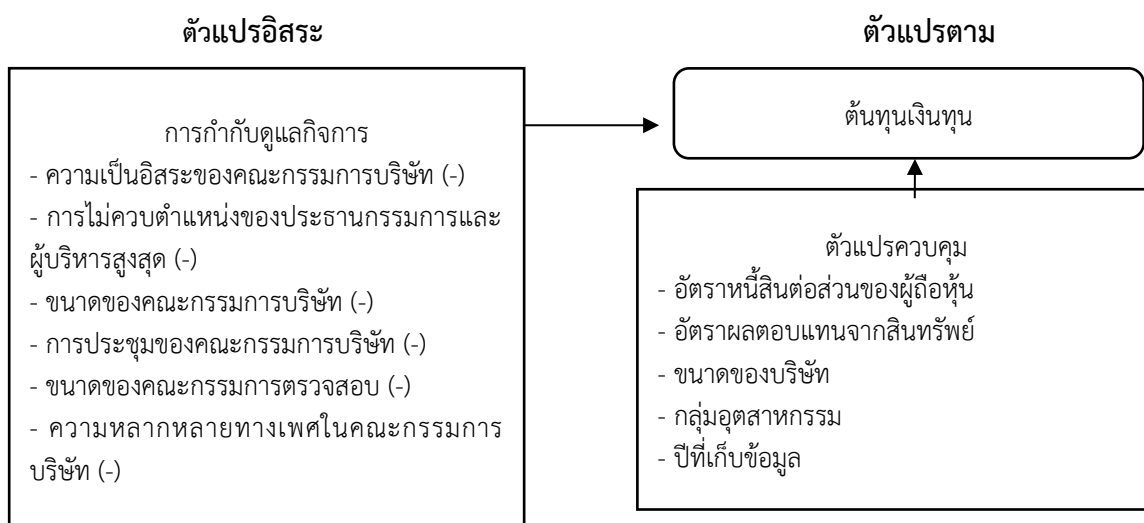
H5: ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน

ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท (Board Gender Diversity)

ผู้หญิงมีความเสี่ยงน้อยกว่าผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิง มีความมั่นใจน้อยกว่าในการตัดสินใจเกี่ยวกับความเสี่ยง เดียวกัน (Hillesland, M., 2019) ในทำนองเดียวกันพบว่าผู้ชายสามารถลงทุนในความเสี่ยงได้ดีกว่าผู้หญิง ดังนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่จึงพบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงมากจะช่วยลดต้นทุนเงินทุนของบริษัทลงได้ (Aksoy, M., & Yilmaz, M. K., 2023) แต่อย่างไรก็ตาม Kamil, R., & Appiah, K. O. กลับพบว่า กรรมการเพศ หญิงที่เพิ่มขึ้นทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทเพิ่มขึ้น (Kamil, R. & Appiah, K. O., 2022) ตั้งสมมติฐานว่า

H6: ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน

จากการทบทวนวรรณกรรมและความสัมพันธ์ของตัวแปร ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตาม ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ของ Jensen, C. & Meckling, H ซึ่งมีเหตุผลทางทฤษฎีในการวิเคราะห์อิทธิพล ของการกำกับดูแลต่อต้นทุนเงินทุนโดยผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ตามรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 789 บริษัท จาก 8 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ 1) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 2) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค 3) กลุ่มธุรกิจการเงิน 4) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม 5) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 6) กลุ่มทรัพยากร 7) กลุ่มบริการ และ 8) กลุ่มเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงเฉพาะ โดยมีเงื่อนไข คือ เป็นบริษัทที่มีข้อมูลงบการเงินรวมทั้งหมายเหตุประกอบงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี 2561 - 2564 ไม่เป็นบริษัทในตลาด เอ็ม

เอ ไอ (MAI) บริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงิน และบริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์ในช่วงปีการศึกษา เหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 524 บริษัท

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย รายงานประจำปี งบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ตั้งแต่ปี 2561 - 2564 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และฐานข้อมูล SETSMART

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) เก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขทางการเงินจากงบการเงินของแต่ละบริษัท 2) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปีของแต่ละบริษัท จำนวน 524 บริษัท

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังต่อไปนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าสูงสุด (Maximum), ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายตัวแปร 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ประกอบด้วย การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อการทดสอบสมมติฐาน

6. ตัวแบบที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ตามสมการที่ (1) ดังนี้

$$Ke_{it} = \beta + \beta_1 BIND_{it} + \beta_2 NBDU_{it} + \beta_3 BSIZE_{it} + \beta_4 BMEET_{it} + \beta_5 ASIZE_{it} + \beta_6 BGD_{it} + \beta_7 DEBT_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 SIZE_{it} + \beta_{10} IND + \beta_{11} YEAR + \varepsilon_{it} \dots \dots \dots (1)$$

โดย Ke = ต้นทุนเงินทุนของผู้ถือหุ้น คำนวณจากสูตร Capital Asset Pricing Model (CAPM)

$$Ke = R_f + \beta * (R_m - R_f)$$

R_f = อัตราผลตอบแทนพันธบัตรอายุ 10 ปี (King, M. R., 2009)

R_m = อัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์ คำนวณจาก

$$R_m = (P_t - P_{t-1}) / P_{t-1}$$

P_t = ดัชนีราคาปิดของตลาดหลักทรัพย์วันนี้

P_{t-1} = ดัชนีราคาปิดของตลาดหลักทรัพย์วันก่อน

β = ค่าเบต้าของหลักทรัพย์ เก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Kd = ต้นทุนเงินทุนของเจ้าหนี้ ต้นทุนส่วนนี้ต้องลบอัตราภาษีออก (1-T) เพราะบริษัทสามารถนำดอกเบี้ยจ่ายไปลดภาษีได้ คำนวณจากดอกเบี้ยจ่ายของบริษัทในแต่ละปีหารด้วยค่าเฉลี่ยของหนี้สินที่มีภาระดอกเบี้ยระหว่างปี

$BINDE_{it}$ = ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนคณะกรรมการอิสระหารด้วยจำนวนคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท

$NBDU_{it}$ = การไม่ครบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด วัดโดยกำหนดให้ตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าบริษัทมีประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดเป็นคนละคนกัน และตัวแปรหุ่นจะมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าบริษัทนั้นมีประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดเป็นคนเดียวกัน

$BSIZE_{it}$ = ขนาดของคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท

$BMEET_{it}$ = การประชุมของคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนครั้งการประชุมในแต่ละปีของกรรมการทุกคนรวมกันหารด้วยจำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท

$ASIZE_{it}$ = ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดจาก จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบหารด้วยจำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัทในแต่ละปี

$BGDI_{it}$ = ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนคณะกรรมการเพศหญิงหารด้วยจำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท

$DEBT_{it}$ = อัตราหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น วัดจาก หนี้สินรวมหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น

ROA_{it} = อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ วัดจาก กำไรสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวมของบริษัท

$SIZE_{it}$ = ขนาดของบริษัท วัดโดย ค่าลอการิทึม (Logarithm) ของสินทรัพย์รวมของบริษัท

IND = ตัวแปรควบคุมผลกระทบจากการเก็บข้อมูลแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยสมมติให้ $IND1 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, $IND2 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, $IND3 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, $IND4 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, $IND5 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มทรัพยากร และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, $IND6 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มบริการ และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, $IND7 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มเทคโนโลยี และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น

$YEAR$ = ตัวแปรควบคุมผลกระทบจากการเก็บข้อมูลแต่ละปี กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยสมมติให้ $YEAR1 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของปี 2561 และเป็น 0 ถ้าเป็นปีอื่น, $YEAR2 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของปี 2562 และเป็น 0 ถ้าเป็นปีอื่น, $YEAR3 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของปี 2563 และเป็น 0 ถ้าเป็นปีอื่น, $YEAR4 = 1$ ถ้าเป็นข้อมูลของปี 2564 และเป็น 0 ถ้าเป็นปีอื่น

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มตัวอย่าง 524 บริษัท สำหรับเวลาระยะเวลา 4 ปี จำนวน 2,096 ข้อมูล ของแต่ละตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า บริษัทที่ไม่ควบบำเหน็จประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด มีจำนวน 446 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 85.11 บริษัทที่มีการควบบำเหน็จประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด มีจำนวน 78 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 14.89

ตารางที่ 1 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม

	หน่วย	ค่าต่ำสุด (Min.)	ค่าสูงสุด (Max.)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)
BIND	ร้อยละ	0.20	0.78	0.4204	0.0997
BSIZE	คน	5.00	21.00	9.9325	2.4474
BMEET	ครั้ง	6.00	30.00	6.9598	2.8274
ASIZE	ร้อยละ	0.09	0.85	0.3332	0.0816
BGDI	ร้อยละ	0.00	1.00	0.2084	0.1537
DEBT	เท่า	.0001	31.83	0.91	1.8428
ROA	เท่า	-1.49	0.55	0.03	0.0925
ASSET	ล้านบาท	156.64	3,078,018.83	34,460.49	140,545.89
SIZE	เท่า	11.96	21.84	15.77	1.5603
Ke	%	0.0020	20.77	5.57	5.4949

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทวัดจากสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ มีค่าเฉลี่ย 42.04 ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีค่าเฉลี่ยจำนวน 10 คน การประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีค่าเฉลี่ย 7 ครั้งต่อปี ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดจากสัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 33.32 ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทวัดจากสัดส่วนคณะกรรมการหญิงมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 20.84 อัตราหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าเฉลี่ย 0.91 เท่า อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีค่าเฉลี่ย 0.03 เท่า สินทรัพย์รวมของบริษัทมีค่าเฉลี่ย 34,460.49 ล้านบาท ขนาดของบริษัทมีค่าเฉลี่ย 15.77 เท่า และต้นทุนเงินทุนมีค่าเฉลี่ย 5.57 %

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณเพื่อทดสอบอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุน ซึ่งก่อนการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยการใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

Variable	BSize	Binde	BGDI	NBDUA	BMEET	ASize	DEBT	ROA	Size	IND	YEAR
BIND	1										
Binde	-.027	1									
BGDI	.527**	-.039	1								
NBDUA	.220**	.062**	.174**	1							
BMEET	.202**	.067**	.256**	.035	1						
ASize	.114**	.013	.216**	.061**	.118**	1					
DEBT	.043*	-.018	.025	.108**	-.018	-.021	1				
ROA	.022	.003	.056**	-.036	.008	.046*	-.272**	1			
Size	.323**	-.014	.399**	.272**	.035	-.034	.198**	.097**	1		
IND	-.061**	.041	.029	.031	.032	.112**	-.112**	-.019	-.194**	1	
YEAR	-.012	-.010	-.004	-.006	-.017	-.008	.008	.019	.022	-.007	1

* หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05, ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรอิสระที่พิจารณาจากค่าสถิติ Pearson Correlation ตามตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าน้อยกว่า 0.65 และจากการตรวจสอบควบคู่กับค่าสถิติ Tolerance และค่า VIF ในตารางที่ 3 ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า Tolerance ไม่เข้าใกล้ศูนย์มากนัก กล่าวคือมีค่ามากกว่า 0.10 และมีค่า VIF ไม่เกิน 10 ทำให้ไม่มีปัญหา Multicollinearity และ สถิติ Durbin-Watson มีค่า 1.9961 อยู่ในช่วง 1.5-2.5 แสดงถึงความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงเป็นอิสระกัน (Autocorrelation)

ผลการทดสอบอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามสมมติฐานที่ 1 - สมมติฐานที่ 6 โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$Ke_{it} = \beta_0 + \beta_1 BIND_{it} + \beta_2 NBDU_{it} + \beta_3 BSIZE_{it} + \beta_4 BMEET_{it} + \beta_5 ASIZE_{it} + \beta_6 BGDI_{it} + \beta_7 DEBT_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 SIZE_{it} + \beta_{10} IND + \beta_{11} YEAR + \epsilon_{it}$$

Variable	Unstandardized		Standardized	t-value	p-value	Collinearity Statistics	
	Coefficients		Coefficients			Tolerance	VIF
	B	Std. Error	Beta				
Constant	-3.7426	1.2756		-2.9339	0.0033**		
BIND	-0.2067	0.1022	-0.0458	-2.0221	0.0432*	0.6805	1.4693
NBDU	-0.6412	0.2903	-0.0416	-2.2085	0.0273*	0.9841	1.0161
BSize	-0.2825	0.0543	-0.1257	-5.1973	0.0000**	0.5978	1.6727

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ต่อ)

$$Ke_{it} = \beta + \beta_1 \text{BIND}_{it} + \beta_2 \text{NBDU}_{it} + \beta_3 \text{BSIZE}_{it} + \beta_4 \text{BMEET}_{it} + \beta_5 \text{ASIZE}_{it} + \beta_6 \text{BGDI}_{it} + \beta_7 \text{DEBT}_{it} + \beta_8 \text{ROA}_{it} + \beta_9 \text{SIZE}_{it} + \beta_{10} \text{IND} + \beta_{11} \text{YEAR} + \varepsilon_{it}$$

Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t-value	p-value	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
BMEET	0.0093	0.0385	0.0048	0.2425	0.8083	0.8855	1.1292
ASIZE	0.2422	0.2232	0.0212	1.0850	0.2780	0.9108	1.0979
BGDI	-0.1406	0.0711	-0.0385	-1.9773	0.0481*	0.9228	1.0836
DEBT	0.1446	0.0598	0.0486	2.4161	0.0157*	0.8639	1.1575
ROA	0.0612	1.1772	0.0010	0.0519	0.9585	0.8962	1.1157
SIZE	0.6950	0.0790	0.1973	8.7943	0.0000**	0.6949	1.4389
IND	-1.5301	0.4027	-0.0739	-3.7988	0.0000**	0.9237	1.0825
YEAR	5.6911	0.2340	0.4553	24.3140	0.0000**	0.9982	1.0017

ค่า Durbin Watson = 1.9898, ค่า F-value = 71.3242** และ ค่า Adjusted R² = 0.2708

* หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05, ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานตามตัวแบบที่ 1 พบว่า สถิติ F-test ค่า Sig. <.01 แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวในสมการสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้ และเมื่อพิจารณาค่า Adjusted R² = 0.2708 หมายความว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามร้อยละ 27.08 หรือกล่าวได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ 27.08% เมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบของการกำกับดูแลกิจการ พบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (BINDE) การไม่ควบบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด (NBDUA) ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (BSIZE) และความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท (BGDI) มีค่าสถิติ (p-value) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และมีทิศทางตรงกันข้าม แสดงว่า องค์ประกอบของการกำกับดูแลกิจการ ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 2, 3 และ 6 ในขณะที่การประชุมของคณะกรรมการบริษัท (BMEET) และขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ (ASIZE) มีค่าสถิติ (p-value) มากกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 แสดงว่า องค์ประกอบของการกำกับดูแลกิจการ ทั้ง 2 องค์ประกอบนี้ ไม่มีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 4 และ 5 นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราหนี้สินต่อ ส่วนของผู้ถือหุ้น (DEBT) ขนาดของบริษัท (SIZE) กลุ่มอุตสาหกรรม (IND) และ ปี (YEAR) ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท

โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$Ke = - 3.7426 - 0.0458(\text{BIND}) - 0.0416(\text{NBDU}) - 0.1257(\text{BSIZE}) - 0.0385(\text{BGDI}) + 0.0486(\text{DEBT}) + 0.1973(\text{SIZE}) - 0.0739(\text{IND}) + 0.4553(\text{YEAR}) + 1.2756$$

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
H1: ความเป็นอิสระของคณะกรรมการมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน	มีผลกระทบในทิศทางลบ
H2: การไม่ควบบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน	มีผลกระทบในทิศทางลบ
H3: ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน	มีผลกระทบในทิศทางลบ
H4: การประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน	ไม่มีผลกระทบในทิศทางลบ
H5: ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน	ไม่มีผลกระทบในทิศทางลบ
H6: ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทิศทางลบต่อต้นทุนเงินทุน	มีผลกระทบในทิศทางลบ

อภิปรายผล

การศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่าง ปี 2561 - 2564 นั้น พบว่า

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนเงินทุน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การมีคณะกรรมการอิสระจำนวนมากจะสะท้อนความโปร่งใสของข้อมูลทางการเงินและบัญชีให้แก่นักลงทุนและผู้ให้กู้ ทำให้ลดความเสี่ยงลง จึงต้องการผลตอบแทนเพื่อชดเชยความเสี่ยงที่ลดลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bhuiyan ,B.U. & Nguyen,T.H.N. ที่พบว่า เมื่อบริษัทมีสัดส่วนของของคณะกรรมการอิสระที่มากจะทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง (Bhuiyan, B. U.& Nguyen, T. H. N. , 2020)

การไม่ควบบำเหน็จของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดมีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนเงินทุน กล่าวคือ เมื่อบริษัทไม่มีการควบบำเหน็จประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดจะทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักลงทุนและผู้ให้กู้ต้องการให้คณะกรรมการบริษัททำหน้าที่ตรวจสอบผู้บริหารได้โดยอิสระ เมื่อกิจการสามารถลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ตามทฤษฎีตัวแทนลงได้จะส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anwar, Z. et al ที่พบว่า เมื่อมีการควบบำเหน็จประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุดจะทำให้ต้นทุนเงินทุนสูงขึ้น (Anwar, Z. et al. , 2019)

ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนเงินทุน กล่าวคือ จำนวนคณะกรรมการบริษัทที่มากจะสะท้อนถึงความหลากหลายในทักษะและประสบการณ์ของกรรมการบริษัทช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการกำกับดูแลกิจการตามทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร ผลการศึกษาจึงพบความสัมพันธ์ในทางผกผันระหว่างขนาดของคณะกรรมการบริษัทกับต้นทุนเงินทุนของบริษัท สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Faysal, S. et al. ที่พบว่า ขนาดของคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่ช่วยให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง (Faysal, S. et al., 2020)

การประชุมของคณะกรรมการบริษัทไม่มีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุน กล่าวคือ เมื่อบริษัทมีจำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการบริษัทเปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้ทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนครั้งการประชุมที่เพิ่มขึ้นอาจเกิดจากผลการดำเนินงานของบริษัทลดลง คณะกรรมการบริษัทจึงต้องมีการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น จึงไม่เกี่ยวข้องกับการลดต้นทุนเงินทุนของบริษัทแต่อย่างใด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Srivastava, V พบว่าจำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการบริษัทไม่มีผลกระทบต่อต้นทุนเงินทุน (Srivastava, V. , 2019)

ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุน กล่าวคือ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ได้ทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งนี้ จำนวนของคณะกรรมการตรวจสอบอาจขึ้นอยู่กับขนาดและความซับซ้อนในการดำเนินงานของบริษัท โดยการมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีขนาดใหญ่เกินไปอาจส่งผลเสียต่อบริษัทในเรื่องการประสานงาน และการควบคุมที่ไม่ดีระหว่าง จึงไม่อาจช่วยให้บริษัทมีต้นทุนเงินทุนที่ต่ำลงได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Appuhami, R พบว่า ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีผลต่อการลดต้นทุนเงินทุน (Appuhami, R., 2018)

ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลทางลบต่อต้นทุนเงินทุน กล่าวคือ เมื่อบริษัทมีสัดส่วนของคณะกรรมการเพศหญิงที่มากขึ้นจะทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรรมการเพศหญิงจะมีความระมัดระวังในข้อมูลที่นำเสนอต่อสาธารณชน ลดความเสี่ยงในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของนักลงทุนและผู้ให้กู้ได้ จึงส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Aksoy, M., & Yilmaz, M. K พบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงมากจะช่วยลดต้นทุนเงินทุนของบริษัทลงได้ (Aksoy, M., & Yilmaz, M. K., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทการไม่ควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด ขนาดของคณะกรรมการบริษัทและความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท มีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุน ในขณะที่การประชุมของคณะกรรมการบริษัท และขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุน นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของบริษัท ข้อมูลจากกลุ่มอุตสาหกรรม และปีที่เก็บข้อมูลมีอิทธิพลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท ดังนั้น หากบริษัทกำหนดคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทให้เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยมุ่งเน้นในเรื่องความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัท จำนวนคณะกรรมการที่เหมาะสมและมีความความรู้ ประสบการณ์และเพศที่หลากหลาย จะช่วยให้นักลงทุนเกิดความมั่นใจ และส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลงได้ ในส่วนของข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผลจากการวิจัยที่พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัท ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท และการไม่ควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดจะสามารถลดต้นทุนเงินทุนลงได้นั้น ทำให้บริษัทสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดตั้งคณะกรรมการบริษัทได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ จำนวนกรรมการที่มีมากและมีความหลากหลายทั้งอายุ เพศ และประสบการณ์ และมีความเป็นอิสระ โดยเฉพาะประธานกรรมการ จะทำให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทต่ำลง และมูลค่า ของบริษัทสูงขึ้น อีกทั้งนักลงทุนยังนำหลักการเดียวกันนี้ไปใช้วางแผนในการลงทุนในบริษัทที่มีคุณสมบัติดังกล่าวจะช่วยให้ลดความเสี่ยง และเกิดความคุ้มค่าในการลงทุนได้ในระยะยาว 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยงานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ คือ สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทที่มีเพศหญิงจำนวนมาก ช่วยลดต้นทุนเงินทุนของบริษัทลงได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ความระมัดระวังทางบัญชี หรือการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการบริษัทเพศหญิงหรือไม่ และจะส่งผลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัทอย่างไรและด้วยกระแสความสนใจของนักลงทุนในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อการลงทุนแบบยั่งยืนนั้น งานวิจัยในอนาคตจึงควรพัฒนาไปสู่ Environment, Social, และ Governance (ESG) ที่ส่งผลต่อต้นทุนเงินทุนของบริษัท

เอกสารอ้างอิง

- Aksoy, M., & Yilmaz, M. K. (2023). Does board diversity affect the cost of debt financing? Empirical evidence from Turkey. *Gender in Management: An International Journal*, 38(4), 504-524.
- Anwar, Z. (2020). The Effects of Corporate Governance on Cost of Capital in Agriculture Sector of Asian Countries. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 20(1), 33-40.
- Anwar, Z. et al. (2019). Corporate Governance and Cost of Equity: evidence from Asian Countries. *Journal of Political Studies*, 26(1), 193-216.
- Appuhami, R. (2018). The signalling role of audit committee characteristics and the cost of equity capital. *Pacific Accounting Review*, 30(3), 387-406.
- Bhuiyan, B. U. & Nguyen, T. H. N. (2020). Impact of CSR on cost of debt and cost of capital: Australian evidence. *Social Responsibility Journal*, 16(3), 419-430.
- BOT, B. o. T. (2021). Thai economy in 2021. *Annual Thai Economic Report*, 24(1), 1-3.

- Busru, S. B. A. (2019). Corporate Governance and Its Impact on Cost of Capital: Empirical Insights from Indian Listed Firms. *International Journal of Financial Management*, 9(1), 27-35.
- Dabrowska, J. F. et al. (2021). Energy Sector Risk and Cost of Capital Assessment—Companies and Investors Perspective. *Energies*, 2021(14), 1-20.
- Faysal, S. et al. (2020). Impact of corporate governance mechanisms on the cost of equity capital in emerging markets. *Journal of Public Affairs*, 21(2), 1221- 1239.
- Goh, C. F. et al. (2018). The Determinants of Capital Structure: Evidence from Malaysian Companies. *Int. J Sup. Chain. Mgt*, 7(3), 225-230.
- Gul, F. A., et a. (2013). Gender-diverse boards and properties of analyst earnings forecasts. *Accounting Horizons*, 27(3), 511-538.
- Hillesland, M. (2019). Gender differences in risk behavior: An analysis of asset allocation decisions in Ghana. *World Development*, 117(2019), 127-137.
- Hoffmann, P. (2013). Internal corporate governance mechanisms as drivers of firm value : panel dataevidence for Chilean firms. *Review of Managerial Science*, 8(4), 575-604.
- Jantadej, K. & Wattanatorn, W. (2020). The Effect of Corporate Governance on the Cost of Debt: Evidence from Thailand. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 17(9), 283-291.
- Jensen, C. & Mecking, H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Kamil, R. & Appiah, K. O. (2022). Board gender diversity and cost of debt: do firm size and industry type matter? *Gender in Management. An International Journal*, 37(1), 19-38.
- King, M. R. (2009). The cost of equity for global banks: a CAPM perspective from 1990 to 2009. *BIS Quarterly Review*, 2009(9),60-73.
- Nazir, M. I. (2021). How Corporate Governance Practices Affect the Cost of Debt: A Cross-Country Comparison of Pakistan and India. *Jurnal Ilmiah Akuntansi dan Bisnis*, 16(2), 187-198.
- Parkinson. (1994). *Corporate Power and Responsibility*. UK: Clarendon Press.
- Pipatanasern, A. & Srijunpetch, S. (2017). Response of the Stock Exchange of Thailand on Corporate Governance, Earnings Quality and Auditors. *Journal of Accounting Profession*, 13(40), 22-31.
- Sattar, M. S. A. (2015). Cost of Capital - The Effect to the Firm Value and Profitability; Empirical Evidences in Case of Personal Goods (Textile) Sector of KSE 100 Index. *Journal of Poverty Investment and Development*, 17(1), 24-28.
- Sharma, S. & Singh, M. (2018). Corporate governance and firm's performance during subprimecrisis: evidence from Indian firms. *Gurukul Business Review*, 14(1), 12-25.
- Srivastava, V. (2019). Impact of corporate governance attributes on cost of equity Evidence from an emerging economy. *Managerial Auditing Journal*, 34(2), 142-161.

- Wahyuni, P. D. (2019). Good Corporate Governance and Firm Size on Cost of Debt: Evidence from Indonesian Listed Companies. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 9(2), 257-265.
- Williamson, O. (1975). *Markets and Hierarchies*. New York: Free Press.

**การพัฒนารูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย***

**THE AREA NETWORK ADMINISTRATIVE MODEL FOR LEARNING RESOURCES
DEVELOPMENT OF WIANGPAPAO WITTAYAKOM SCHOOL, CHIANG RAI PROVINCE**

ภาวิณี สุขสวัสดิ์

Pawinee Suksawat

โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ประเทศไทย

Wiangpapao Wittayakom School the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai, Thailand

Corresponding author E-mail: p.pawinee1415@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย โดยวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นโดยศึกษาแนวคิดการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สํารวจสภาพปัญหาและความต้องการจากผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา 81 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน 2) ขั้นสร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน 3) ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยตัวแทนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 11 คน ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียน 225 คน และ 4) ขั้นประเมินรูปแบบโดยภาคีเครือข่าย 81 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับใช้จัดการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะและประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายความร่วมมือ ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ กระบวนการ และผลลัพธ์ มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย ขั้นวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ขั้นติดตามและประเมินผล ขั้นสรุปและรายงานผล 3) โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้สำหรับใช้จัดการเรียนรู้ 10 แหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะอาชีพและปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน และอยู่อย่างพอเพียงในระดับดีเยี่ยม และ 4) ผลการประเมินรูปแบบด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ภาคีเครือข่ายในพื้นที่, แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

Abstract

The objective of this research article was to develop the area network administrative model for learning resource development of Wiangpapao Wittayakom School, Chiangrai province. This study used research and development method, as follows: Step 1, baseline study that data were collected via literature reviewing, survey of problems and needs of 81 stakeholders and interviewed 9 experts. Step 2, to create and review the model by 7 experts, Step 3, to implement the model by 11 school networks

* Received 9 June 2023; Revised 26 June 2023; Accepted 28 June 2023

and 225 stakeholders, Step 4, evaluation the model by 81 stakeholder that were purposive selection. The research tools were survey form, semi-structure interview, evaluation form. Research data were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions. The findings showed that 1) The school need to development the learning resources for promoting for students' career skills and desirable characteristics, and have to coordinate and ask for cooperation from network partner; personnel, budget, materials, equipment, information technology. 2) The area network administrative model consist of 6 major components: principles, objectives, cooperation scope, school network, process, and success factors. The 5 steps of the model process consist of 2.1) Preparing, 2.2) Planning, 2.3) Doing, 2.4) Evaluating, 2.5) Result. 3) The school has developed 10 learning resources for teaching and learning, which is appropriate at the highest level, and these learning resources enable students to acquire knowledge and professional skills, and practical abilities in their daily lives. They also cultivate desirable qualities in excellence level in terms of discipline, eagerness to learn, dedication to work, and live sufficiently 4) Model's evaluation result on propriety, feasibility, utility of model in overall was at the highest level.

Keywords: The Administrative Model, Area Network, Learning Resources

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้และเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการตามช่วงวัย ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ในทุกเวลาทุกสถานที่ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แหล่งเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการช่วยเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทั้งแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ดิจิทัล และมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของบุคคลมากขึ้น และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามความสนใจและความสามารถเป็นรายบุคคลสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับการพัฒนาและสั่งสมมาใช้ในการสร้างสรรค์และต่อยอดให้เกิดประโยชน์ได้ตามความถนัดในอาชีพและวิชาชีพของตนเอง การจะทำให้มีผลลัพธ์ดังกล่าว จำเป็นต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลายสำหรับคนทุกเพศทุกวัยให้ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 - 6 เป็นโรงเรียนประจำอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในการจัดการศึกษาได้จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน อาทิ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องศูนย์แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ห้องจำหน่ายเสื้อผ้า ห้องศูนย์การเรียนรู้ด้านพลังงาน ห้องสมุด ร้านกาแฟ ร้านเบเกอรี่ สวนเกษตร ห้องน้ำ สนามกีฬา และอาคารหอประชุม เป็นต้น เพื่อให้ครูและบุคลากรใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ฝึกปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้จริง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด และให้บริการแก่หน่วยงานภายนอกและชุมชนที่มีความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน จากการสำรวจสภาพของแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันได้พอสมควร แต่เนื่องจากขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ทำให้เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา ส่งผลให้การใช้แหล่ง

เรียนรู้ภายในโรงเรียนของครูมีน้อย ในด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูยังขาดการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาในการนำแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมาใช้อย่างสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระและตัวชี้วัด ขาดการฝึกฝนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและขาดการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง รวมทั้งการนิเทศ กำกับติดตาม ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากรายงาน การประเมินตนเองของสถานศึกษาปี 2563 ได้มีการสรุปไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีในโรงเรียน “ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากมีสภาพเสื่อมโทรม ขาดงบประมาณและเจ้าหน้าที่ดูแล” (โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม, 2563) ส่งผลให้จำนวนการเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนในการแสวงหาความรู้นอกห้องเรียนมีจำนวนน้อยตามไปด้วย

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคมได้ตระหนักถึงความจำเป็นและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัย จึงได้กำหนดกลยุทธ์โรงเรียนปีการศึกษา 2564 - 2565 คือ พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และตัวชี้วัด คือ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกำหนดค่าเป้าหมายอยู่ในระดับดีมาก มีการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โดยผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนการจัดหาจัดสร้าง พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดและ การใช้แหล่งเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านการปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมจริง ฝึกทักษะในการคิด การสังเกต การทำงานเป็นกลุ่ม มีความรับผิดชอบ ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ของตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งรอบตัว มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ต่อสังคม รักและผูกพันกับท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จำเป็นต้องขอความร่วมมือและขอรับการสนับสนุนและระดมสรรพกำลังในพื้นที่ทั้งด้านความรู้และทรัพยากรทั้งแหล่งเงินทุน บุคคล และองค์กรต่าง ๆ และการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายของโรงเรียนในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับแนวคิดพลังเครือข่ายในพื้นที่ของ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ่ม ที่ได้พัฒนารูปแบบเครือข่ายในลักษณะเครือข่ายแนวนอน มีภาคีหลายภาคส่วนเข้าร่วมในพื้นที่ทั้งระดับบุคคล เช่น ครู เครือข่ายครู ข้าราชการ ผู้บริหารหรือบุคลากรภาคธุรกิจเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน และองค์กรทั้งจากภาคการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชน และองค์กรที่ไม่แสวงหารายได้ หน่วยงานในจังหวัด สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ ฯลฯ ซึ่งมีบทบาทแตกต่างกันไป โดยลักษณะทุน ประกอบด้วย องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณสนับสนุนกิจกรรม และมีการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ทำให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การระดมทรัพยากรจากบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน ทักษะชีวิตและการทำงาน รวมทั้งการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น รักท้องถิ่นและชุมชน (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ่ม, 2556)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคมมีหน้าที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จึงมีความประสงค์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ 1) ร้านกาแฟ ร้านเบเกอรี่ 2) สวนเกษตร 3) ห้องน้ำ 4) ห้องพลังงาน 5) ห้องเรียน(ห้องภาษาจีน) 6) ห้องคอมพิวเตอร์ 7) ห้องศิลปะ 8) ห้องสมุด 9) หอประชุม

10) สนามกีฬา และใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย โดยการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบจากแนวคิดการพัฒนา รูปแบบ แนวคิดภาคีเครือข่ายในพื้นที่ แนวคิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. สสำรวจความข้อมูลและความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 81 คน 3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลเพื่อสังเคราะห์รวมข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการ 	แบบสำรวจข้อมูลและความคิดเห็น แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างซึ่งมีค่าดัชนี	ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ	ยกร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ	แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบ	นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในโรงเรียนโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม ในปี 2564 - 2565 โดย <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 2. สรุปผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจำนวน 10 แหล่งเรียนรู้จากข้อมูลของฝ่ายงานบริหารทั่วไปของโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบสรุปผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2. แบบประเมินมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และแบบสำรวจ 	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
	3. ประเมินความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนโดยการประยุกต์ใช้มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีมาตรฐานสำคัญ 3 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้ โดยภาคีเครือข่ายความร่วมมือ จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทั้ง 10 แหล่งเรียนรู้ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00	
	4. สืบหาสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 81 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 รวมจำนวน 144 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย		
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ	ประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 81 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมิน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน โดยใช้การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประชุมผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 81 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน จากนั้นนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในโรงเรียนในปี 2564 - 2565 เพื่อสรุปผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ ประเมินความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สืบหาสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย และประเมินรูปแบบ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสรุปข้อมูล การบันทึกการประชุม การสัมภาษณ์ และการสำรวจความคิดเห็น การประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน ส่งเสริมทักษะอาชีพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรห้องสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน รวมทั้งการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ

โดยมีกระบวนการคือ การประสานขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย การพบปะพูดคุยเพื่อขอความร่วมมือ ร่วมวางแผน ร่วมจัดกิจกรรม และร่วมประเมินผล

2. รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 5) กระบวนการ และ 6) ผลลัพธ์ และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย 2) ขั้นตอนวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย 3) ขั้นตอนทำกิจกรรมร่วมกัน 4) ขั้นตอนติดตามและประเมินผล 5) ขั้นตอนสรุปและรายงานผล ซึ่งโดยรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้ พบว่า

3.1 โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคมได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ร้านกาแฟ ร้านเบเกอรี่ สวนเกษตร ห้องน้ำ ห้องพลังงาน ห้องเรียน(ห้องภาษาจีน) ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องศิลปะ ห้องสมุด หอประชุม และสนามกีฬา โดยพัฒนาทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่ การบริการ และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ประชาชน วัด ศิษย์เก่า ธุรกิจเอกชน เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยราชการในพื้นที่องค์กรปกครองท้องถิ่น

3.2 นักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนทั้ง 10 แหล่งเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะอาชีพและปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้าน การมีวิสัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน และอยู่อย่างพอเพียงในระดับดีเยี่ยม และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในระดับมากที่สุด

3.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม

ตารางที่ 2 ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคมในมุมมองของภาคีเครือข่าย

รายการ	n = 11		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ร้านกาแฟ ร้านเบเกอรี่	4.74	0.21	มากที่สุด
2. สวนเกษตร	4.70	0.21	มากที่สุด
3. ห้องน้ำ	4.53	0.20	มากที่สุด
4. ห้องพลังงาน	4.70	0.18	มากที่สุด
5. ห้องเรียน(ห้องภาษาจีน)	4.74	0.16	มากที่สุด
6. ห้องคอมพิวเตอร์	4.76	0.16	มากที่สุด
7. ห้องศิลปะ	4.73	0.19	มากที่สุด
8. ห้องสมุด	4.77	0.17	มากที่สุด
9. หอประชุม	4.62	0.21	มากที่สุด
10. สนามกีฬา	4.70	0.18	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.70	0.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ภาคีเครือข่ายมีความเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.73)

3.4 ผลการประเมินความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้

รายการ	n = 225		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
1. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่สร้างเสริมความรู้ ความคิด และประสบการณ์	4.84	0.37	มากที่สุด
2. นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.72	0.45	มากที่สุด
3. นักเรียนมีแรงบันดาลใจในการสืบสานวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.62	0.49	มากที่สุด
4. นักเรียนได้รับการเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เฉพาะด้าน	4.83	0.38	มากที่สุด
5. นักเรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะการสื่อสารในชีวิตจริง	4.81	0.39	มากที่สุด
6. ความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ในการประกอบอาชีพ	4.84	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.78	0.27	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการสำรวจสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.27)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย โดยรวม

รายการ	n = 81		ระดับความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านความเหมาะสม	4.59	0.28	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้	4.46	0.30	มาก
ด้านความเป็นประโยชน์	4.64	0.31	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.56	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย ตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการ ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.16) โดยด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.31) และด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.28) และด้านที่มีค่าต่ำสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.30) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับใช้จัดการเรียน การสอน ส่งเสริมทักษะอาชีพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุน

ของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรห้องสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน รวมทั้งการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน มีสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ทำให้เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะ การค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งการลงมือปฏิบัติเพิ่มสร้างประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้จริง จำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องสภาพสังคมปัจจุบัน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่และการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำมาใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) และสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษาและจัดหลักสูตรการวัดประเมินผลและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดโยงเข้ากับสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และวัฒนธรรม รวมทั้งทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนและสังคมของพื้นที่ (กล้า ทองขาว, 2558)

2. รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 5) กระบวนการ และ 6) ผลลัพธ์ และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย 2) ขั้นตอนวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย 3) ขั้นตอนทำกิจกรรมร่วมกัน 4) ขั้นตอนติดตามและประเมินผล 5) ขั้นสรุปและรายงานผล ซึ่งโดยรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย ที่พัฒนาขึ้นได้ใช้แนวคิดพื้นฐาน ได้แก่ แนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ แนวคิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่ จึงทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นรูปแบบที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามศักยภาพและบริบทของพื้นที่ และเป็นการร่วมมือกันเป็นกลุ่มในระดับองค์กรและระดับบุคคลในลักษณะ การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นกลุ่ม และการทำงานแบบเครือข่ายที่มีกระบวนการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม นอกจากนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการพิจารณาและการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้รูปแบบมีความเหมาะสมสำหรับนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียน ในประเด็นนี้เป็นไปตามแนวคิดกระบวนการพัฒนารูปแบบของรัตนะ บัวสนธ์ และทรงศักดิ์ ภูสีอ่อนที่ว่า การออกแบบ สร้าง และประเมินรูปแบบ เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้นก่อนนำรูปแบบไปขยายผลทดลองใช้ โดยทำการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในประเด็นที่ว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสมถูกต้องมากน้อยเพียงใด ทั้งความเหมาะสมตามหลักวิชาการ และความเหมาะสมกับผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (รัตนะ บัวสนธ์, 2563); (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2563) ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัย

ของขจรวรรณ ภูษจร ในประเด็นที่ว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กร มีองค์ประกอบสำคัญด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ หน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือ ลักษณะของเครือข่ายความร่วมมืองบประมาณ และขอบข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้แก่ การวางแผนความร่วมมือ การดำเนินงานตามแผนความร่วมมือ การนิเทศติดตามความร่วมมือ การประเมินความร่วมมือ และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงความร่วมมือ (ขจรวรรณ ภูษจร, 2564)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้า วิทยาลัย จังหวัดเชียงราย ทำให้

3.1 โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาลัยได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ร้านกาแฟ ร้านเบเกอรี่ สวนเกษตร ห้องน้ำ ห้องพลังงาน ห้องเรียน(ห้องภาษาจีน) ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องศิลปะ ห้องสมุด หอประชุม และสนามกีฬา โดยพัฒนาทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่ การบริการ และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ปราชญ์ วัด ศิษย์เก่า ธุรกิจเอกชน เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยราชการในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาลัยมีนโยบายพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัยและเพียงพอกับความต้องการของนักเรียน และส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้เตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย โดยทำการสำรวจแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จัดลำดับความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาสภาพของชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน การสำรวจเครือข่ายในพื้นที่ สำรวจแหล่งทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ วางแผนสร้างภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ้ง ที่ระบุว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายเริ่มต้นจากการประชุมแนะนำโครงการร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายย่อยกับแต่ละภาคส่วนก่อนที่จะรวมเป็นเครือข่ายโดยรวม สำรวจแหล่งทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ในรูปของงบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ หรือบุคลากร เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระดมความคิดเห็นและขอความร่วมมือภาคีทุกภาคส่วนของแต่ละโครงการ ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ แผนงาน กิจกรรมและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่าย ทำความรู้จักและกระชับความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายด้วยกัน และบริหารเครือข่ายให้สำเร็จ (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2556)

3.2 นักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนทั้ง 10 แหล่งเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะอาชีพและปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการมีวิสัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน และอยู่อย่างพอเพียงในระดับดีเยี่ยม และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า โรงเรียนได้มุ่งเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีทักษะปฏิบัติจากการลงมือปฏิบัติในแต่ละแหล่งเรียนรู้ และสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียนผ่านการลงมือและการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม ชมภูหลง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ว่าการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้กับสถานศึกษาเป็นการให้สถานศึกษาได้ใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งทัศนศึกษา แสดงนิทรรศการ ฝึกอาชีพ หรือจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่สถานศึกษานั้น ๆ จัดทำขึ้น และควรเปิดใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนตลอดวัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ตามตารางเรียน หรือศึกษาเพิ่มเติม เป็นที่ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้ประเมินคุณภาพผู้เรียน ฝึกกระบวนการกลุ่ม (นิคม ชมภูหลง, 2550); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

3.3 ภาคีเครือข่ายมีความเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาลัย จังหวัดเชียงราย โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้การประเมินความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่า

เป่าวิทยาคมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีมาตรฐานสำคัญ 3 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ มาตรฐานความเป็นแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 8 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานการจัดการแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 มาตรฐานรอง 18 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบมี 1 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และทำการประเมินโดยตัวแทนภาคีเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียน จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน ผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะของ ธนพล ดำเนวิวัฒน์วงศ์ และคณะ สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ในประเด็นที่ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ควรมีกำหนดให้ผู้มีผู้ตรวจสอบข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้จากผู้เรียน ประเมินผลการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ประเภททรัพยากรธรรมชาติด้วยการจัดเก็บผลงานของผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ มีการตรวจสอบแบบบันทึกการศึกษาของผู้เรียน มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและใช้เวลาในการดำเนินการให้เหมาะสมตามระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการจัดการและการกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ (ธนพล ดำเนวิวัฒน์วงศ์ และคณะ, 2561)

3.4 ผลการสำรวจสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป่าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป่าวิทยาคมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ มีทักษะการเรียนรู้ อาทิ ทักษะอาชีพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา รวมทั้งนำความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติจริงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในประเด็นนี้ ถวัลย์ มาศจรัส และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต้องสามารถตอบสนองการเรียนที่เป็นกระบวนการ การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชน และการเรียนรู้ของคนอื่น ๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และยังเป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งฝึกงาน และแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียนอีกด้วย ความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2553); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนเวียงป่าเป่าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย ตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการ ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนเวียงป่าเป่าวิทยาคม โดยรวมทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป่าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การทำงานร่วมกันมีขอบข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากร อาทิ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคลและองค์ความรู้ งบประมาณหรือเงินอุดหนุน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ การใช้แหล่งเรียนรู้ การกำกับ ติดตาม ประเมินผล การเผยแพร่ข่าวสารของเครือข่าย และมีกระบวนการที่เป็นระบบตั้งแต่ขั้นเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย ขึ้นวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ขั้นติดตามและประเมินผล และขั้นสรุปและรายงานผล ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งการมีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน และสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ การประเมินรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นไปตามแนวคิดของ วาโร เฟ็งสวัสดี ในประเด็นที่ว่า การประเมินรูปแบบเป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบในภาพรวมในทุกด้านภายหลังการทดลองใช้สิ้นสุดลง ซึ่งแนวทางการประเมินเป็นการตรวจสอบความ

เหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ความเป็นประโยชน์ในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้
รูปแบบ (วารุ เฟิงส์วีสดี, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม
จังหวัดเชียงราย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ
4) ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 5) กระบวนการ และ 6) ผลลัพธ์ และมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่
1) ขั้นตอนเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย 2) ขั้นตอนวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย 3) ขั้นตอนทำกิจกรรมร่วมกัน 4) ขั้นตอนติดตามและ
ประเมินผล 5) ขั้นสรุปและรายงานผล รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

หลักการ

1. เป็นรูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ตามศักยภาพและบริบทของพื้นที่
2. เป็นรูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ในลักษณะการทำงานเป็นทีม และการทำงานแบบเครือข่าย โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย ร่วมวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย ร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมติดตามและประเมิน ร่วมสรุปและรายงานผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม
2. เพื่อศึกษาผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม ตามมาตรฐานแหล่งเรียนรู้
4. เพื่อสำรวจสิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม

ผลลัพธ์

1. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม
2. ผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม
3. ผลการประเมินความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม ตามมาตรฐานแหล่งเรียนรู้
4. สิ่งที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายความร่วมมือ 4) ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ 5) กระบวนการ และ 6) ผลลัพธ์ เป็นรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่ยึดหลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามศักยภาพและบริบทของพื้นที่ มีลักษณะการทำงานเป็นทีม และการทำงานแบบเครือข่ายโดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วมเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย ร่วมวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย ร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมติดตามและประเมิน ร่วมสรุปและรายงานผล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนการสอน โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการสร้างภาคีเครือข่าย 2) ขั้นตอนวางแผนสร้างภาคีเครือข่าย 3) ขั้นตอนทำกิจกรรมร่วมกัน 4) ขั้นตอนติดตามและประเมินผล 5) ขั้นตอนสรุปและรายงานผล ทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้และทักษะอาชีพและปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน และอยู่อย่างพอเพียง โดยแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมตามมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้คือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีความสำคัญในการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้บ่อยครั้ง แม้ว่าผู้บริหารและครูจะเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ แต่ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ เกิดการใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง และควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้จากสถานที่จริง และควรนำรูปแบบการบริหารภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงรายนี้ออกไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้หรือใช้กระบวนการบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน ไปดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใด ๆ ได้ ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ควรออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และควรศึกษาการติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2558). การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐาน: แนวคิด แนวทาง และกรณีศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(2), 23-40.
- ขจรวรรณ ภู่อจ. (2564). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ้ง. (2556). พลังเครือข่ายในพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ถวัลย์ มาตจรัส. (2553). Model การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- ทรงศักดิ์ ภู่ออน. (2563). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- ชนพล ดำเนินวิวัฒน์วงศ์ และคณะ. (2561). การบริหารแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH, 9(1), 115-130.

- นิคม ชมภูหลง. (2550). นวัตกรรมกรณีศึกษาศึกษา: แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้. (ฉบับปรับปรุง). มหาสารคาม: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (2563). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม. (2563). รายงานผลการปฏิบัติงานและผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563. เชียงราย: โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 2-15.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แหล่งเรียนรู้โรงเรียนดีใกล้บ้าน. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). ประสิทธิภาพของแหล่งเรียนรู้: การเผยแพร่และการนำมาตราฐานแหล่งเรียนรู้สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.

ศิลปะบำบัดสู่การพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ*

ART THERAPY TO ENHANCE SOFT SKILLS FOR YOUTH WHO RECEIVED NON-FORMAL EDUCATION

กฤติยา แสงสุวรรณ*, สุใจ ส่วนไพโรจน์

Krittitya Sangsuwan*, Sujai Suanpaironth

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

*Corresponding author, E-mail: krittitya.khim31@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ มี 3 ระยะ ได้แก่ ก่อน ระหว่าง และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด และ 2) สังเคราะห์ การพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบด้วยโปรแกรมศิลปะบำบัด เป็นการศึกษาแบบทดลองขั้นต้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อายุระหว่าง 15-18 ปี เลือกเยาวชนที่ตอบแบบประเมินทักษะมนุษย์มีคะแนนน้อยที่สุด จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินทักษะมนุษย์ 2) โปรแกรมศิลปะบำบัด สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ Repeated Measure ANOVA และ Pairwise Comparisons ในการทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด มีทักษะมนุษย์ระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีทักษะมนุษย์ในระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) การสังเคราะห์การพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบด้วยโปรแกรมศิลปะบำบัดส่งผลให้หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ เยาวชนมีทักษะมนุษย์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยมีการพัฒนาทักษะมนุษย์ 8 คุณลักษณะ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น การจัดการอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี การร่วมรู้สึก การแบ่งปัน ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ผ่านโปรแกรมศิลปะบำบัด ที่ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับสมรรถภาพของเยาวชนและเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ศิลปะบำบัด, การพัฒนา, ทักษะมนุษย์, เยาวชน, การศึกษานอกระบบ

Abstract

The article purposed to 1) compare the soft skills' mean values of the non-formal educated youth, which included three phases: before, between, and after joining the art therapy program, and 2) synthesize the soft skill development for the non-formal educated youth with the art therapy program. The research was a pre-experimental research design. The sample group was ten non-formal and informal educated youths between 15 to 18 years old and had the least scores in soft skill assessment. The research instrument consisted of 1) the soft skill assessment and 2) the art therapy program. The statistical analysis included mean and standard deviation

and tested the hypothesis with repeated measure ANOVA, Pairwise comparisons, and descriptive data analysis. The research results indicated that 1) the comparisons of the soft skills' mean values of the non-formal educated youth before, between, and after joining the art therapy program showed that the soft skills between and after joining the program were higher than before joining with the statistical difference at .01 level and the soft skills between and after joining the program increased with the statistical difference at .01 level and 2) synthesis of the soft skill development for the non-formal educated youth with the art therapy program illustrated that after joining the program, the youth had higher soft skills than before joining by developing eight attributives of soft skills which were self-awareness, flexibility, emotional management, positive thinking, empathy, sharing, responsibility, and honesty through the art therapy program which was designed to be appropriated with the youth's capacities and had efficient results.

Keywords: Art Therapy, Development, Soft Skills, Youth, Non-Formal Education

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของความก้าวหน้าในเทคโนโลยี เกิดการแทนที่กำลังคนด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย ในเกือบทุกสายอาชีพ จึงเป็นยุคที่คนต้องปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสร้างสรรค์ ด้วยทักษะสำคัญด้านต่าง ๆ เช่น นวัตกรรม เทคโนโลยี วิชาการ/วิชาชีพ เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นยังมี ทักษะมนุษย์ (soft skills) ที่เป็นทักษะจำเป็นกับมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 เพราะนอกจากคนเราต้องมีความรู้ในการทำงาน คนเรายังต้องเป็นผู้มีทัศนคติและจิตใจที่มั่นคงพร้อมสำหรับการเผชิญปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตอีกด้วย ซึ่งทักษะที่มนุษย์ใช้ในการดำเนินชีวิตหลัก ๆ มี 2 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะทางวิชาชีพ (hard skills) เป็นทักษะภายนอกของมนุษย์ในการใช้ความรู้ในงานหรือความสามารถในการใช้สติปัญญาด้านเทคนิควิธีการ วิชาการ และวิชาชีพ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ และทักษะมนุษย์ (soft skills) เป็นทักษะภายในส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมถึงเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การจัดการอารมณ์ ความรับผิดชอบ การปรับตัว เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิต ซึ่งมีหลากหลายชื่อเรียกตามการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านโดยมีนัยความหมายเทียบเคียงกัน ได้แก่ ทักษะอ่อนนุ่ม ทักษะด้านอารมณ์และสังคม ทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต และทักษะความเป็นคน ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยขอเรียกว่า ทักษะมนุษย์ (soft skills)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กล่าวถึงทักษะมนุษย์ไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษามีลักษณะมุ่งเน้น การพัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพ ทำให้ทักษะมนุษย์ได้รับความสนใจน้อย แต่กลับมีความจำเป็นไปใช้ ในการทำงานและการใช้ชีวิต โดยทักษะมนุษย์นั้นสามารถเสริมสร้างได้ตั้งแต่เด็กเริ่มปลูกฝังได้จากในห้องเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561); (บุษกร วัฒนบุตร, 2564) แต่มีเด็กหลายกลุ่มที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดทำให้พลาดโอกาสทางการศึกษาไปส่งผลให้ไม่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการ/วิชาชีพ การขัดเกลา และปลูกฝังทักษะมนุษย์อันเกี่ยวข้องกับฉลาดทางอารมณ์จากในห้องเรียน โดยมีสาเหตุมาจากการเป็นผู้ด้อยโอกาส ผู้พลาดโอกาส และผู้ขาดโอกาส โดยผู้ด้อยโอกาส คือ ผู้พิการ ผู้ประกอบอาชีพแรงงานนอกระบบและกลุ่มชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อย กลุ่มผู้พลาด โอกาส คือ กลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่ออกจากชั้นจากการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากความผิดพลาดในการดำเนินชีวิต และกลุ่มผู้ขาดโอกาส คือ กลุ่มที่ไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอต่อการเข้าเรียนตามระบบปกติ รวมถึงการเป็นประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยจากการก่อการร้าย การก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ชนบทห่างไกลที่มีความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษาในระบบปกติ แต่ประเทศไทยยังมี

ระบบการศึกษาที่รองรับประชาชนกลุ่มผู้มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดเหล่านี้ด้วย มีการกำหนดให้มีพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือเรียกชื่อย่อว่า กศน. เป็นการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไป ตามบริบทและสภาพแวดล้อม โดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดการเรียน การสอนเพื่อความเหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความ พร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ เพื่อให้ การศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่ง ข้อสังเกตจากลักษณะของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนจะต้อง พึ่งพาตนเอง กำกับควบคุมตนเอง และเรียนรู้การแก้ปัญหาจากประสบการณ์ส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นวิธีที่ถูกต้องหรือ ผิดพลาดก็ได้ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเยาวชนโดยอยู่ในช่วงชีวิตวัยรุ่น อันมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ และสังคมเป็นอย่างมาก หากไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาอารมณ์ จิตใจ และพฤติกรรม (ชดาพิมพ์ เผ่าสวัสดิ์ และคณะ, 2559) และมักพบความบกพร่องในทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ อารมณ์และการแสดงออกทางสังคม การได้ส่งเสริมให้ได้ออกไปทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น การเล่นเกม งาน ประดิษฐ์ กิจกรรมทางศิลปะ หรือการผจญภัย การได้ฝึกมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะช่วยเสริมทักษะมนุษย์ให้สูงขึ้น (ศศิธร ศักดิ์เทวินทร์, 2561) ฉะนั้น การพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการเผชิญอุปสรรค เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยเฉพาะทักษะมนุษย์ที่เป็นคุณลักษณะสำคัญต่อการประสบความสำเร็จ ในด้านการเรียน การทำงาน และการใช้ ชีวิต รวมถึงเป็นคุณสมบัติที่ผู้จ้างงานต้องการในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จึงควรได้รับการพัฒนา ทักษะ ดังกล่าว เพื่อเป็นกำลังที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาสังคมต่อไป

ดังนั้น จึงมีความสนใจและให้ความสำคัญกับทักษะมนุษย์และการพัฒนาทักษะมนุษย์จึงได้ค้นคว้าข้อมูล ทักษะที่เกี่ยวข้องกับทักษะมนุษย์จากแหล่งองค์ความรู้ทั้งหมด 19 แห่ง ทำการสังเคราะห์คุณลักษณะของ ทักษะ มนุษย์ โดยมีหลักการรองรับตามทฤษฎีพัฒนาการมนุษย์ตามแนวมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) ของรู돌์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner) ได้มาซึ่งทักษะมนุษย์ส่วนฐานใจ (Feeling) ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก ประกอบด้วย 8 คุณลักษณะ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) ความยืดหยุ่น (Flexibility) การ จัดการอารมณ์ (Emotional Management) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) การร่วมรู้สึก (Empathy) การ แบ่งปัน (Sharing) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และความซื่อสัตย์ (Honesty) ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยมี กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนอายุระหว่าง 15-18 ปี ที่เข้ารับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็น นักศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มผู้ พลาดโอกาส อันมีสาเหตุด้านพฤติกรรมส่วนหนึ่งมาจากการขาดประสบการณ์และได้รับการขัดเกลาที่ดี รวมถึง เยาวชนกลุ่มผู้ขาดโอกาสที่ไม่ได้รับการบ่มเพาะองค์ความรู้และทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิต ทำให้พลาดโอกาสใน การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมศิลปะบำบัดต่อ การพัฒนาทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของ ทักษะมนุษย์ของ เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ในความดูแลของ กศน. อำเภอดากู จังหวัดนราธิวาส โดยได้ออกแบบกระบวนการใช้ศิลปะบำบัดใน การพัฒนาทักษะมนุษย์ในรูปแบบที่ เอื้อต่อการนำไปใช้ได้จริงในหน่วยงานหรือเหมาะสมกับความต้องการ ในการพัฒนาสมรรถภาพของเยาวชน ด้าน ทักษะมนุษย์ การศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้เรียนรู้ การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี สามารถพัฒนา ตนเองเกิดการขัดเกลาด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม มีการประพฤติตนที่ดีสามารถนำวิชาความรู้และทักษะมนุษย์ ไปในการประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรมฯ และหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวคิดทักษะมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะของเยาวชนด้วยโปรแกรมศิลปะบำบัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบทดลองขั้นต้น (Pre-experimental Research) ชนิดกลุ่มเดียววัดซ้ำ (One Group Repeated Measures) โดยทำการวัดซ้ำทั้งหมด 3 ครั้ง การทดลอง 1 ครั้ง ระยะการทดลอง 1 ครั้ง และหลังเสร็จสิ้นการทดลอง 1 ครั้ง การวัดแต่ละครั้งห่างกัน 4 สัปดาห์ สมมติฐานการวิจัย คือ เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบมีค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,116 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ คือ นักศึกษาในความดูแลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส อายุ 15-18 ปี จำนวน 10 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกเยาวชนฯ เพื่อกำหนดเป็นตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามความเหมาะสมของศิลปะบำบัดแบบกลุ่มที่ควรมีขนาดของกลุ่มระหว่าง 4-12 คน (Liemann, 2004) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ให้ตอบแบบประเมินทักษะมนุษย์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คัดเลือกเยาวชนที่มีคะแนนทักษะมนุษย์น้อยที่สุด 10 อันดับ เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน หากเยาวชนที่มีคะแนนทักษะมนุษย์ใน 10 อันดับ มีจำนวนมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) อีกครั้ง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด หากเยาวชนที่เข้ารับการคัดเลือกยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการปฏิบัติตน ในการเข้าร่วมการวิจัยอย่างละเอียด และตลอดการวิจัย จะคำนึงและเคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมวิจัยโดยไม่มี การระบุชื่อจริง สถานภาพ หรืออื่น ๆ ที่เป็นการระบุตัวตนลงในการวิจัยครั้งนี้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินทักษะมนุษย์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีข้อความ จำนวน 57 ข้อ โดยครอบคลุม 8 คุณลักษณะ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น การจัดการอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี การร่วมรู้สึก การแบ่งปัน ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale Type) คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง 3 คะแนน เห็นด้วย 4 คะแนน และเห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน ผ่านตรวจหาค่าความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และการนำแบบประเมินไปทดลอง (try-out) กับเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ อายุ 15-18 ปี เป็นนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของ กศน. อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่คุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 2) โปรแกรมศิลปะบำบัดต่อการพัฒนาทักษะมนุษย์ มีแนวทางการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน (ทวิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2550) ได้แก่ (1) การสร้างสัมพันธภาพ (2) การค้นหาปัญหา (3) การทบทวนประสบการณ์ และ (4) การเสริมสร้างพลังใจ โดยโปรแกรมประกอบด้วยการทำกิจกรรมติดต่อกันจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมงโดยดำเนินการศิลปะบำบัดในรูปแบบทัศนศิลป์

ทั้งหมด 8 กิจกรรม อย่างน้อยพัฒนาทักษะมนุษย์ กิจกรรมละ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ พื้นที่สัมพันธ์ ปะติด-ปะต่อ ต้นไม้ใช้ชีวิต ปั่นให้มัน ปล่อยใจให้อิสระ ตึกตาฝาแฝด ป้ายประกาศ และนิทรรศการความรู้สึก โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมแต่ละครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 พื้นที่สัมพันธ์ พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น การจัดการอารมณ์ และความซื่อสัตย์ โดยเยาวชนจะรับรู้และเข้าใจความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเอง ด้วยการสร้างสรรค์งประจำตัวต้องผ่านการทบทวนตนเองเพื่อดึงเอกลักษณ์ของตนเองออกมานำเสนอ แก่กลุ่ม เรียนรู้การอยู่กับสภาวะไม่พึงใจที่อาจเกิดจากการหวนระลึกความทรงจำหรือประสบการณ์ส่วนตัว ทำให้รู้สึกสิ้นหวัง ด้อยค่า หรือไม่มีความหมาย รวมถึงบรรยากาศของกลุ่มกับการเข้าร่วมกลุ่มเป็นครั้งแรก เรียนรู้ การบริหารจัดการอารมณ์ และความรู้สึกอย่างมีเหตุผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่มและการเอื้อให้เข้าใจสาเหตุของอารมณ์และแนวทางการผ่อนคลายความรู้สึกจากผู้วิจัย และเรียนรู้การซื่อสัตย์ต่อความคิดและความรู้สึกของตนเอง โดยผู้วิจัยจะเอื้อให้กลุ่มมีบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง และความรู้สึกปลอดภัย เกิดเป็นสัมพันธ์ภาพที่ดี เยาวชนต่างไว้วางใจต่อกันและมีความกล้าในการเปิดเผยตนเองอย่างจริงใจ

ครั้งที่ 2 ปะติด-ปะต่อ พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการร่วมรู้สึก การมองโลกในแง่ดี และการแบ่งปัน โดยเยาวชนจะเรียนรู้ในการเข้าใจพื้นฐานของปัญหา การเกิดปัญหา และทางออกของปัญหา ด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึกร่วมกับผู้อื่นผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบของภาพปะติด ซึ่งสมาชิกกลุ่มเกิดการทบทวนตนเองและทำให้มีมุมมองต่อปัญหาของตนเองในรูปแบบใหม่ รวมถึงมีทางเลือกให้กับทางออกของปัญหาจากการแบ่งปันข้อคิดจากกลุ่ม โดยผู้วิจัยจะร่วมสะท้อนความคิดความรู้สึกเพื่อชวนให้เยาวชนมองเห็นสิ่งที่ปัญหา กระทั่งสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองต่อสถานการณ์ ให้อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงและความถูกต้อง

ครั้งที่ 3 ต้นไม้ใช้ชีวิต พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านความยืดหยุ่น ความรับผิดชอบ และ ความซื่อสัตย์ โดยเยาวชนจะเกิดการปรับความคิดให้อยู่ร่วมกับสภาวะที่ไม่ปรารถนาได้จากการเอื้อให้เข้าใจความคิดที่อาจเป็นปัญหาและเปิดโอกาสในการคิดหาแนวทางในการแก้ไข รวมถึงรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต้นไม้ใช้ชีวิตผ่านการหวนระลึกความทรงจำซึ่งอาจทำให้รู้สึกสับสน เสียใจ หรือไร้ค่า โดยผู้วิจัยจะเอื้อให้เยาวชนเข้าใจและยอมรับความรู้สึกที่เกิดขึ้น และช่วยให้มองเห็นวิธีการรับมือที่เป็นผลดีต่อตนเอง อีกทั้งเยาวชนจะเรียนรู้การซื่อสัตย์ต่อความคิดและความรู้สึกของตนเอง โดยมีผู้วิจัยจะคอยเอื้อให้กลุ่มมีบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง และความรู้สึกปลอดภัย เกิดเป็นสัมพันธ์ภาพที่ดี เมื่อต่างฝ่ายไว้วางใจต่อกันจะส่งผลให้เกิดความกล้าในการเปิดเผยตนเองอย่างจริงใจ

ครั้งที่ 4 ปั่นให้มัน พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการจัดการอารมณ์ การตระหนักรู้ในตนเอง และ ความรับผิดชอบ โดยเยาวชนจะเรียนรู้การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมและมีวิธีการผ่อนคลายอารมณ์ ความรู้สึกที่ไม่ส่งผลเสียหรือส่งผลเสียน้อยที่สุดด้วยการนวด บีบ ขยี้ หรือปั่น และการเอื้อให้รู้จักค้นหา ความสมดุลแห่งชีวิตจากการรู้จักกำกับตนเองโดยผู้วิจัยจะชวนให้เยาวชนมีสมาธิอยู่กับตนเอง เพื่อเข้าถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตนเองขณะทำผลงานศิลปะผ่านการสัมผัส ซึ่งจะส่งผลให้เกิด การกำกับแสดงออกทางอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสมจากการเรียนรู้วิธีการจัดการความรู้สึกเชิงลบผ่าน การแสดงออกในเชิงบวก ทำให้มีวิธีในการรับมือกับการระบายความรู้สึกที่ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ครั้งที่ 5 ปล่อยใจให้อิสระ พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการร่วมรู้สึก การจัดการอารมณ์ และ การมองโลกในแง่ดี โดยเยาวชนจะสามารถแสดงออกถึงความเข้าใจผู้อื่นผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิด ความรู้สึกภายในกลุ่ม ซึ่งมีผู้วิจัยเอื้อให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการสื่อสารที่แสดงถึง การตระหนักในผู้อื่น รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีขณะดำเนินกลุ่ม เช่น การพยักหน้าเมื่อเข้าใจ การสบตาผู้สนทนา การสะท้อนความรู้สึกของผู้พูด โดยสมาชิกกลุ่มจะเปิดโอกาสแก่ตนเองในการเลือกแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมจากการให้อิสระในการ

สร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากวิธีการใดก็ได้ เพื่อสะท้อนตัวตนทั้งอารมณ์ ความคิด และความรู้สึก ผ่าน 2 ผลงาน ซึ่งขณะทำผลงานชิ้นใหม่สมาชิกกลุ่มอาจมีมุมมองหรือความรู้สึกที่เปลี่ยนไป โดยผู้วิจัยจะเอื้อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการทบทวนหรือพิจารณาตนเองเพื่อการพัฒนาไปในทางที่ดี มองเห็นทางออก และมีกำลังใจในการใช้ชีวิต

ครั้งที่ 6 ตึกตาฝาแฝด พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น และการจัดการอารมณ์ โดยเยาวชนจะตระหนักถึงจุดเด่นจุดด้อยของตนเองจากการสำรวจและทบทวนประสบการณ์ โดยนำเสนอผ่านตุ๊กตาตัวแทนที่สร้างสรรค์ขึ้น เยาวชนจะมีแนวทางในการวางแผนรับมือกับสถานการณ์ในชีวิตจากการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักการบริหารจัดการอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างเหมาะสมจาก การล่วงรู้ในความสามารถและความบกพร่องของตนเอง ทำให้มีวิธีรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ครั้งที่ 7 ป้ายประกาศ พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการมองโลกในแง่ดี ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการแบ่งปัน โดยเยาวชนจะเกิดกำลังใจต่อความพยายามพัฒนาตนเองผ่านการร่วมจัดเตรียมนิทรรศการแสดงผลงานในกิจกรรมครั้งสุดท้าย โดยการร่วมกันทำป้ายชื่องานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยผู้วิจัยจะชวนให้เยาวชน มีสมาธิอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์และการแสดงผลงาน เยาวชนจะมุ่งมั่นต่อหน้าที่ของตนเองระหว่างสร้างผลงานได้จากการสร้างข้อตกลงและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันภายในกลุ่ม และผู้วิจัยจะคอยเอื้อให้เยาวชน รู้สึกภาคภูมิใจต่อผลงานที่สร้างร่วมกัน รวมถึงชื่นชมในความสามัคคีและความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

ครั้งที่ 8 นิทรรศการความรู้สึก พัฒนาทักษะมนุษย์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การร่วมรู้สึก และการแบ่งปัน โดยเยาวชนจะได้กลับมาทบทวนประสบการณ์และข้อคิดที่ได้เรียนรู้จากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตั้งแต่กิจกรรมแรกจนถึงกิจกรรมสุดท้าย จะเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่นจากการมีประสบการณ์เป็นผู้บรรยายผลงาน การได้แลกเปลี่ยนความคิดความรู้สึกจากผู้เข้าร่วมชมผลงาน รวมถึงการถ่ายทอดประสบการณ์และแบ่งปันคุณค่าของการพัฒนาจิตใจแก่ผู้อื่น โดยผู้วิจัยจะร่วมเอื้อให้เยาวชนและผู้เข้าร่วมชมผลงานเห็นคุณค่าของการได้รับประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก จากการสร้างสรรค์ผลงานแต่ละชิ้นและกระบวนการทั้งหมดของโปรแกรมศิลปะบำบัด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการทดลองโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ผู้วิจัยประเมินทักษะมนุษย์ของเยาวชน และคัดเลือกเยาวชนที่มีคะแนนทักษะมนุษย์น้อยที่สุด 10 อันดับ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน 2) ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ดำเนินโปรแกรมศิลปะบำบัดต่อการพัฒนาทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษาอนุกระบบ โดยทำกิจกรรมจำนวน 8 ครั้ง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง/กิจกรรม รวม 8 สัปดาห์ จำนวน 8 กิจกรรม ระยะเวลากิจกรรมละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง และประเมินทักษะมนุษย์แก่เยาวชนเมื่อได้รับโปรแกรมศิลปะบำบัด ครบ 4 สัปดาห์/ครั้ง และ 3) หลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบประเมิน ทักษะมนุษย์ไปเก็บข้อมูลอีกครั้งหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดครบ 8 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการดังนี้ 1) วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวระหว่างคะแนนทักษะมนุษย์เมื่อมีการวัดซ้ำ (Repeated Measure ANOVA) โดยวัดก่อน ระหว่าง และหลัง การเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ดำเนินการวัดระยะละ 1 ครั้ง กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างคะแนนทักษะมนุษย์เป็นรายคู่ (Pairwise Comparisons) ของผลการประเมินก่อน ระหว่าง และหลังเสร็จสิ้นการเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ดำเนินการวัด ระยะละ 1 ครั้ง กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การพิทักษ์สิทธิ์ประชากร

การวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ปี พ.ศ.2564 วันที่รับรอง 18 พฤษภาคม 2564 รหัสโครงการ psu.pn.2-018/64 รับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประจำวิทยาเขตปัตตานี หน่วยส่งเสริมการวิจัยงานหลักสูตรและพัฒนาคณาจารย์ กองบริการการศึกษา วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยนี้โดยคำนึงถึงจริยธรรมและหลักจรรยาบรรณในการทำวิจัย รวมทั้งพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัยโดยเคร่งครัด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลของโปรแกรมศิลปะบำบัดต่อการพัฒนาทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด

ทักษะมนุษย์	$\bar{x}$	S.D.	F-test	P-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	3.47	.232	85.252**	.000
ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม	3.78	.429		
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	4.21	.333		

** p < .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 (F = 85.252, P-value = .000)

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด โดยการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Pairwise Comparison)

ทักษะมนุษย์	Mean different		
	Before	Post	Post
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		.303 (.002) **	.739 (.000)**
ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม			.436 (.000)**
หลังเข้าร่วมโปรแกรม			

** p < .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชน ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด โดยการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Pairwise comparison) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 พบว่าค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ในเยาวชน ระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวคิดทักษะมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะของเยาวชนด้วยโปรแกรมศิลปะบำบัด มี 8 คุณลักษณะ ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง สมาชิกกลุ่มได้ตระหนักถึงสิ่งที่กำลังเผชิญในชีวิต เป็นการรับรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของตนเอง หรือตระหนักถึงสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ โดยผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งคำพูด สีหน้า ท่าทาง การกระทำ และการให้เกียรติซึ่งกันและกันในกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้น สิ่งที่ตระหนักได้ หรือข้อคิดที่ได้รับจากมีประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านประสบการณ์ของแต่ละคน เกิดเป็น ความตระหนักรู้อย่างชัดเจน ทั้งต่อความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ที่เกิดขึ้น สู่การมีจิตสำนึกดีจึงเป็นผลให้เกิดความประพัตติและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป 2) ความยืดหยุ่น สมาชิกกลุ่มได้ปรับความคิดและบริหารจัดการอารมณ์ความรู้สึกเพื่อสามารถคงอยู่กับสภาวะแวดล้อมและสภาวะทางจิตใจ เป็นการรู้ว่าควรทำอย่างไรเมื่อรู้ว่าตนเผชิญอยู่กับความท้าทายหรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิต สามารถฟื้นคืนจากประสบการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกบุคคล รวมถึงการมีความคิดหรือกลวิธีในการปรับใช้สิ่งที่มีให้เป็นประโยชน์ เกิดความริเริ่มการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และมุมมองใหม่ภายในกระบวนการศิลปะบำบัด โดยผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มตระหนักถึงความคิด ความรู้สึกของตนเอง และเปิดโอกาสแก่ความคิดแปลกใหม่ ในระหว่าง การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และหลังเสร็จสิ้นการสร้างสรรค์ชวนให้สมาชิกได้แบ่งปันประสบการณ์การเผชิญกับภาวะที่เกิดขึ้น สามารถจัดการได้ไหม ทำอย่างไร หากภาวะนั้นคงอยู่ ผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันหาแนวทางในการเผชิญหรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน มุมมองที่หลากหลายทำให้เยาวชนมีทางเลือกหรือนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนเองได้ 3) การจัดการอารมณ์ สมาชิกกลุ่มจัดการกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตขณะเผชิญภาวะที่ถูกกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึก เป็นการที่สมาชิกกลุ่มมีวิธีในการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาให้อยู่ในภาวะปกติ โดยสามารถจัดการกับตัวกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึกอย่างมีเหตุผลและส่งผลเสียน้อยที่สุด โดยกระบวนการศิลปะบำบัดจะเอื้อให้เยาวชนเผชิญกับประสบการณ์ทางจิตใจผ่านการระลึกความจำและ การจินตนาการระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน เมื่อพบว่าเกิดสภาวะทางอารมณ์ให้ลองพยายามจัดการด้วยตนเองและสังเกตว่าสภาวะนั้นผ่านคลายลงได้อย่างไร โดยผู้นำกลุ่มจะชวนให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเผชิญกับตัวกระตุ้นทางอารมณ์และวิธีการจัดการที่ได้ผลเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และเสริมแรงด้วยการชมเชยเมื่อสมาชิกมีวิธีจัดการได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นกำลังใจในการทำต่อไป 4) การมองโลกในแง่ดี สมาชิกกลุ่มมีมุมมองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง เชื่อมั่นว่ามีทางออกและทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาเสมอ โดยศิลปะบำบัดมักจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มประสบกับความคิดหรือความรู้สึกจากการทวนระลึกถึงอดีตหรือ ความทรงจำที่ผ่านมาหรือจินตนาการถึงอนาคต อาจทำให้เกิดความคิดหรือความรู้สึกแง่ลบ เช่น ความเสียใจ ความคาดหวัง หรือความท้อถอย ผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มได้ค้นพบความเชื่อไร้เหตุผลอันเป็นเหตุให้ไม่เกิดการพัฒนาหรือเป็นปัญหาต่อชีวิต ผู้นำกลุ่มจะชวนให้สมาชิกกลุ่มแบ่งปันความคิดความเชื่อที่ไร้เหตุผลแก่กลุ่มแล้วร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิด หรือบทเรียนต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ถูกต้อง และให้ผลสะท้อนกลับต่อความคิดที่มีเหตุผล สมาชิกจึงเปลี่ยนจากความเชื่อไร้เหตุผลเป็นความเชื่อที่มีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดชุดใหม่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีถูกต้อง เป็นไปได้ และมีกำลังใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ต่อไป 5) การร่วมรู้สึก สมาชิกกลุ่มเข้าใจและตระหนักถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น และมีการสื่อสารที่แสดงออกว่าเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นการที่สมาชิกรับรู้ความคิดความรู้สึกของผู้อื่นจากการบอกเล่าเรื่องราวผ่านผลงานศิลปะ โดยผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มรับรู้ความรู้สึกนั้นคล้ายเป็นสถานการณ์ของตัวเอง และจะสะท้อนความรู้สึกและมีปฏิกิริยาที่สื่อถึงความเข้าใจ เข้าใจ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกกลุ่มในการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ รวมถึงให้การผลสะท้อนกลับเชิงบวกต่อสมาชิกกลุ่มที่พยายามทำความเข้าใจและสื่อสารถึงความเข้าใจนั้นได้ถูกต้อง เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกและคนอื่น ๆ นำปฏิบัติต่อไป การแสดงออกถึงความเข้าใจนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความจริงใจและหลักของความ

เมตตา 6) การแบ่งปัน สมาชิกกลุ่มอาสาที่จะสละร่างกาย ความรู้ ประสบการณ์ บทเรียน และยอมเปิดเผยตนเอง แก่กลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงการมีน้ำใจเป็นแหล่งสนับสนุนและให้ ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เป็นการที่สมาชิกกลุ่มเห็นความสำคัญของการแบ่งปันประสบการณ์หรือแนวทางใน การแก้ไขปัญหา และการร่วมรู้สึกต่อผู้อื่นทำให้เกิดความอยากสนับสนุนหรือช่วยเหลือ โดยเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่องราวที่มีงานศิลปะเป็นต้นทาง และผลสะท้อนกลับจากกลุ่มต่อพฤติกรรมที่พึงพอใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ที่จะแบ่งปันและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยขอยกตัวอย่างสถานการณ์แต่ละกิจกรรมที่มีการบ่มเพาะการแบ่งปัน 7) ความรับผิดชอบ สมาชิกกลุ่มมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามกติกาของกลุ่ม และทำหน้าที่ของตนเองด้วยความตั้งใจเต็มที่ สามารถกำกับควบคุมตนเองได้ขณะทำกิจกรรมที่ต้องมีส่วนร่วมกับผู้อื่น ยอมรับผลของ การกระทำตนเองและต้องการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น เป็นการที่สมาชิกได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม (Group process) ทำให้สมาชิกกลุ่มรับรู้หน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง อย่างน้อยสมาชิกกลุ่มทุกคนล้วน รับผิดชอบต่อข้อตกลงของกลุ่มตลอดการเข้าร่วมจนเสร็จสิ้นโปรแกรม และการเสริมแรงจากกลุ่มโดยการชื่นชม หรือปฏิริยาสีหน้า ท่าทาง การกระทำที่แสดงถึงความรู้สึกในแง่บวกเป็นแรงสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติต่อไป และ 8) ความซื่อสัตย์ สมาชิกกลุ่มเคารพและให้เกียรติต่อตนเองและสมาชิกคนอื่นด้วยพฤติกรรม การแสดงออก ที่มาจากความจริงใจและประสงค์ดี เป็นการถูกหล่อหลอมให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้รู้สึกชอบชีวิตต่อ การกระทำด้วยกระบวนการศิลปะบำบัดและการสะท้อนกลับ ผู้นำกลุ่มจะเอื้อให้สมาชิกกลุ่มเห็นถึงคุณงามความดี ของความซื่อสัตย์ โดยการฝึกให้เผชิญกับประสบการณ์ความขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นใกล้ตัวและจัดการแก้ไข ด้วยความซื่อสัตย์ เช่น การพูดความจริงแม้ทำให้ตนเองต้องเสียประโยชน์ หรือการยอมเสียเวลาเล็กน้อยเพื่อปฏิบัติ ตามกฎกติกาละเมิดกฎของสังคม และชื่นชมหรือให้การเสริมแรงแก่สมาชิกกลุ่มที่มีพฤติกรรมซื่อตรงและมีความ อ่อนโยนในการแก้ปัญหา นั่นคือ การแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาแต่มีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่แข็งกระด้าง หรือทำให้ ผู้อื่นเสียหาย และจนเสร็จสิ้นโปรแกรมอย่างน้อยสมาชิกกลุ่ม การรักษาสัจจะไม่นำความลับหรือเรื่องราวที่มีความ อ่อนไหวในกลุ่มไปเปิดเผย ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่รับรู้ได้ว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษาจากระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้กล่าวคือ เยาวชนที่ เข้ารับการศึกษาจากระบบมีค่าเฉลี่ยของทักษะมนุษย์ระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดสูงกว่าก่อนเข้า ร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะมนุษย์ของเยาวชนจากการศึกษาจากระบบที่ได้เข้าร่วม โปรแกรมศิลปะบำบัด ในระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีทักษะมนุษย์ในระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมมติฐานนี้จึงควรได้รับการสนับสนุน การนำศิลปะบำบัดมาใช้เพื่อพัฒนา ทักษะมนุษย์เป็นการมุ่งเน้นให้เยาวชนเข้าใจการรับรู้ของตัวเองด้วย การสร้างสรรค์งานศิลปะ อันเป็นการค้นพบ ความหมายส่วนบุคคลโดยการเปิดเผยจินตนาการ การระลึกความจำ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา ผ่าน โปรแกรมศิลปะบำบัดทั้ง 8 กิจกรรม กระบวนการกลุ่ม การให้ผลสะท้อนกลับ และการเสริมแรงของพฤติกรรมที่ พึงพอใจต่อเยาวชน ผลการสะท้อนกลับจากผู้นำกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มจะช่วยให้เยาวชนปรับเปลี่ยนการรับรู้ของ ตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้และจะทำให้มีการรับรู้เกี่ยวกับผู้อื่นดีไปด้วยเช่นกัน (Rosal M. L. , 1996) อีกทั้งการเอื้อให้ กลุ่มเกิดบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัยจะเป็นแรงสนับสนุนให้เยาวชนมีความกล้าที่จะไว้วางใจในการแสดงออกทาง ความคิดและความรู้สึก ศิลปะให้อิสระในการแสดงออกถึงความเป็นตัวเอง สัมพันธภาพในกลุ่ม จึงให้ความรู้สึก ไว้วางใจและเป็นพื้นที่ปลอดภัย เยาวชนจึงกล้าที่จะลองทำสิ่งใหม่ ๆ เปิดโอกาสแก่ตนเองได้แสดงความคิดเห็น

ยอมรับความคิดและความรู้สึกของตนเองไปสู่การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น รวมถึงการที่ผู้นำกลุ่มเป็นแบบอย่างที่ดีอาจถูกกำหนด เป็นตัวแบบโดยเยาวชนเองและเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้ในที่สุด ศิลปะบำบัดจึงเป็นกระบวนการ ทางสติปัญญาที่เอื้อให้เยาวชนเข้าใจความคิดความรู้สึกของตนเอง และเรียนรู้คุณลักษณะ อันพึงประสงค์จากผลตอบรับจากกลุ่ม รวมถึงสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ตัวแบบ และการเสริมแรงต่อพฤติกรรม เป้าหมายหรือ ทักษะมนุษย์ หล่อหลอมให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติเพื่อความเจริญงอกงามแก่ตนเองและ มีความสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นดีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การมีอิสระในการลงมือทำสิ่งใหม่ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการเข้าถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก หรือเข้าใจการรับรู้ของตนเองและผู้อื่น ผ่านกระบวนการศิลปะบำบัด กระบวนการกลุ่ม การให้ผลสะท้อนกลับ การเสริมแรง การเป็นตัวแบบที่ดี รวมถึงการสร้างสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใน โปรแกรมศิลปะบำบัดทั้ง 8 กิจกรรม ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้โปรแกรมศิลปะบำบัดมีประสิทธิภาพส่งผลให้ เยาวชนมีทักษะมนุษย์เพิ่มมากขึ้นภายใน 4 สัปดาห์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน ที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับศิลปะบำบัด การฝึกอบรมและกิจกรรมกลุ่ม การส่งเสริมพัฒนาทักษะทางอารมณ์ จิตใจ และสังคม แก่เยาวชน ดังที่สอดคล้องกับการศึกษาของ มนตรี ชุนอินทร์ทอง ที่ได้ศึกษาผลของศิลปะบำบัดแบบกลุ่มต่อ ความแข็งแกร่งในชีวิตของเยาวชนผู้เสพสารเสพติด ผ่านโปรแกรมศิลปะบำบัด จำนวน 8 ครั้ง พบว่ากลุ่มเยาวชนที่ เข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดมีค่าเฉลี่ยของความความแข็งแกร่งในชีวิตแตกต่างจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมศิลปะบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มนตรี ชุนอินทร์ทอง, 2561) และมีความสอดคล้องกับ การศึกษาของ ปริญญา เรื่องทิพย์ และคณะ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ของ นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา โดยอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) และใช้แนวคิดกลุ่ม ฝึกอบรม (Training Group) พบว่า นักศึกษาอาชีวศึกษาที่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการเข้าใจผู้อื่น ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และทักษะ การจัดการกับความเครียด ซึ่งเป็นทักษะเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ปริญญา เรื่องทิพย์ และคณะ, 2561) และ ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับความจำเป็นในการพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตแก่เยาวชนที่เข้ารับ การศึกษานอกระบบ โดย คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ที่ได้ศึกษารูปแบบ การพัฒนาทักษะชีวิตและ ความพร้อมในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในจังหวัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ พบว่า ทักษะทาง สังคม ทักษะทางความคิด ทักษะการจัดการอารมณ์ เป็นทักษะที่ควรเสริมสร้างและพัฒนาแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ รวมถึงความพร้อมในการประกอบอาชีพ ดังนั้น เมื่อการพัฒนา ทักษะมนุษย์ตรงต่อความขาดแคลนและความ ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง จึงส่งผลให้เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบมีทักษะมนุษย์ก่อน ระหว่าง และหลังเข้า ร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดสูงขึ้นตามลำดับ (คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2561) และจากการศึกษาของ ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา และสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ เรื่อง ศิลปะบำบัด นอกจากจะเป็น การบำบัดทางจิตเวช ที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศิลปะในค้นหาข้อบกพร่องความผิดปกติบางประการของ กระบวนการทางจิตใจ โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินทางจิตวิทยาในการบำบัดรักษาผู้ป่วยโรคทางจิตเวชแล้ว นั้น ยังเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาส่งเสริมทักษะที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล โดยศิลปะบำบัดมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายครอบคลุมถึงทัศนศิลป์ (Visual Arts) ดนตรี (Music) การแสดง (Drama) และวรรณกรรม (Literature) ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันไปในผู้รับการบำบัดแต่ละคนที่มีสภาพปัญหา แตกต่างกัน (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2550); (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565)

2. จากผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวคิดทักษะมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะของเยาวชนด้วย โปรแกรมศิลปะบำบัด ซึ่งเป็นกลุ่มทักษะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ที่เอื้อให้การเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่นและเจริญก้าวหน้า ครอบคลุมทั้งทักษะภายในส่วนบุคคลและทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจากการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ของกรมสุขภาพจิต, ชลิดา ชวนา

นนท์, อธิราช มณีรัตน์, วิจารย์ พานิช, Glaittli, M., อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, กานต์รวี ดาวเรือง, มารุต พัฒนาผล, ชโลธร โชติเกียรติเวช, ฐานรงค์ ทูเรียน, คมกริช บุญพรหม, Riggio R. E., Harris B. M., Robles, M. M., Rongraung, et al., Tang, K. N., Szilárd, et al. และ Organization for Economic Co-operation and Development: OECD ผลของการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะมนุษย์ปรากฏ 8 คุณลักษณะ จาก 19 แหล่งความรู้ สรุปได้ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เป็นความสามารถส่วนบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และยอมรับต่อความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเอง เพื่อสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการเปิดโอกาสแก่ตนเองได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลไปสู่การตระหนักรู้ต่อผู้อื่น 2) ความยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความสามารถในการอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างเต็มที่รับรู้และยอมรับความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยพยายามบริหารจัดการอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะการณ์นั้น ๆ ได้อยู่เสมอ 3) การจัดการอารมณ์ (Emotional Management) เป็นการเรียนรู้เพื่อจัดการกับสภาวะการณ์ ขณะเผชิญภาวะที่ถูกกระตุ้นทางอารมณ์อย่างมีเหตุผล และแสดงออกเป็นไปในทางที่สังคมยอมรับและมีผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด 4) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) เป็นการมีมุมมองต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือผู้อื่นบนพื้นฐานความเป็นจริงและถูกต้อง เชื่อว่าทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้ด้วยความพยายามเข้าใจพื้นฐานของปัญหา อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปในทางที่ดี ก่อเกิดกำลังใจ มองเห็นทางออกของปัญหาและรู้สึกดีต่อตนเอง 5) การร่วมรู้สึก (Empathy) เป็นความเข้าใจ การตระหนักถึงความรู้สึก และการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเข้าใจของผู้อื่น 6) การแบ่งปัน (Sharing) เป็นความอยากให้ส่วนที่เป็นของตนเองเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยการให้หรือแบ่งส่วนของตนแก่ผู้อื่นหรือต่อส่วนร่วม รวมถึงในมิติของความคิด ความรู้ องค์ความรู้หรือประสบการณ์ 7) ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นการแสดงออกของบุคคลที่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎระเบียบด้วยความมุ่งมั่น ละเอียด รอบคอบ มีความสามารถกำกับควบคุมตัวเองได้ ยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง และพยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นสู่ความเจริญของชีวิตในภายภาคหน้า และ 8) ความซื่อสัตย์ (Honesty) เป็นคุณธรรมของบุคคลในการเข้าใจ ยอมรับ รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ตรงตามที่ควรปฏิบัติโดยการทำสิ่งใด ๆ อย่างเปิดเผย สุจริต ถูกต้องตามหลักจริยธรรมด้วยความเคารพที่มีต่อตนเองและผู้อื่น (กรมสุขภาพจิต, 2541), (ชลิดา ชวนานนท์, 2552), (อธิราช มณีรัตน์, 2553), (วิจารย์ พานิช, 2555), (Glaittli, M., 2018), (อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา, 2555), (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561), (กานต์รวี ดาวเรือง, 2558), (มารุต พัฒนาผล, 2558), (ชโลธร โชติเกียรติเวช, 2560), (ฐานรงค์ ทูเรียน, 2560), (คมกริช บุญพรหม และ ประยุทธ์ ชูสอน, 2562), (Riggio, R. E., 1986), (Harris, B. M., 1963), (Robles, M. M., 2012), (Rongraung, Suravee., et al, 2014), (Tang, K. N., 2020), (Szilárd, S., et al, 2018) และ (OECD, 2018)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การเปรียบเทียบผลของโปรแกรมศิลปะบำบัดต่อการพัฒนาทักษะมนุษย์ของเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ ก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้กล่าว คือ เยาวชนจากการศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดมีทักษะมนุษย์ระหว่างและหลังเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศิลปะบำบัด การมีอิสระในการลงมือทำสิ่งใหม่ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการเข้าถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก หรือเข้าใจการรับรู้ของตนเองและผู้อื่น ผ่านกระบวนการศิลปะบำบัด กระบวนการกลุ่ม การให้ผลสะท้อนกลับ การเสริมแรง การเป็นต้นแบบที่ดี รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นในโปรแกรมศิลปะบำบัด ทั้ง 8 กิจกรรม ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้โปรแกรมศิลปะบำบัดมีประสิทธิภาพส่งผลให้เยาวชนมีทักษะมนุษย์เพิ่มมากขึ้นภายใน 4 สัปดาห์ 2) การสังเคราะห์การพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบด้วยโปรแกรมศิลปะบำบัด ส่งผลให้หลังการทดลองเยาวชนมีทักษะมนุษย์สูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีการพัฒนาทักษะมนุษย์ 8 คุณลักษณะ อันได้มา

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้จาก 19 แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น การจัดการอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี การร่วมรู้สึก การแบ่งปัน ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ผ่านโปรแกรมศิลปะบำบัด จำนวน 8 กิจกรรม ดำเนินกิจกรรมติดต่อกัน จำนวน 8 ครั้ง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง/กิจกรรม รวม 8 สัปดาห์ ระยะเวลาการทำกิจกรรม 2 ชั่วโมง/ครั้ง รวม 16 ชั่วโมง ซึ่งการพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบด้วยโปรแกรมศิลปะบำบัดให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ผู้ดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการศิลปะบำบัด ศิลปะบำบัดแบบกลุ่ม และการพัฒนาทักษะมนุษย์ เพื่อสามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับสมรรถภาพของเยาวชนและเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงข้อจำกัดของกลุ่มตัวอย่าง เช่น ลักษณะของภาษากรณีกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาท้องถิ่น และวางแผนความถี่ของการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชนควรจัดอย่างต่อเนื่องและเว้นระหว่างของแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อฝึกฝนและสั่งสมให้เกิดเป็นทักษะ นิสัย และอัตตาศัย ในมุมมองของการพัฒนาเยาวชนเชิงโครงสร้าง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดหลักสูตรหรือแผนการเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะมนุษย์แก่เยาวชน โดยส่งเสริมให้มีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะบำบัดร่วมจัดกิจกรรมแก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และมีงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะบำบัด เพื่อสร้างทักษะภายในส่วนบุคคลให้เข้มแข็งเป็นพื้นฐานสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม ร่วมกันพัฒนาสังคมไทยอย่างสร้างสรรค์และเจริญก้าวหน้าต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในการให้ทุนสนับสนุน การศึกษาระดับปริญญาตรี-โท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี รุ่นที่ 3 ปี การศึกษา 2561 และเข้ารับศึกษาระดับปริญญาโท ปีการศึกษา 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2541). คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็ก. นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กานต์รวี ดาวเรือง. (2558). ทักษะชีวิตและการวางแผนการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน (ชาย) หลังจากออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2561). การศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตและความพร้อมในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในจังหวัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2563 จาก <https://www.dcy.go.th.pdf>
- คมกริช บุญพรม และประยุทธ์ ชูสอน. (2562). ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำด้าน SOFT SKILLS ของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนชายขอบ. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 7(26), 178-187.
- ชดาพิมพ์ เผ่าสวัสดิ์ และคณะ. (2559). คู่มือการดูแลเด็กวัยเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม-อารมณ์ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข (ฉบับทดลองใช้) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- ชลิดา ชวนานนท์. (2552). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ชโลธร โชติเกียรติเวช. (2560). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 44-52.
- ชูวิทย์ รัตนพลแสนย์, สุเทพ จันทน์เทศ และ พรพิชิต สุวรรณศิริ. (2554). ผลการใช้ศิลปกรรมบำบัดต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลในสมเด็จพระปิ่นเกล้า. วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 32(2), 191-200.
- ฐานรงค์ ทูเรียน. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้ผลศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สุขศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2550). ศิลปะบำบัดศาสตร์และศิลป์แห่งการบำบัด. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก https://th.rajanukul.go.th/_admin/file-download/5-4460-1448597095.pdf
- ธีรากร มณีรัตน์. (2553). การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติกในโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษาโดยใช้เรื่องราวทางสังคม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(1), 87-94.
- ปริญญา เรื่องทิพย์ และคณะ. (2561). การพัฒนาทักษะชีวิตด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 5(3), 706-729.
- มนตรี ชุนอินทร์ทอง. (2561). ผลของศิลปะบำบัดแบบกลุ่มต่อความแข็งแรงในชีวิตของเยาวชนผู้เสพสารเสพติด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มารุต พัฒนาผล. (2558). แนวคิดหลักการของการโค้ชเพื่อการรู้คิด. ใน เอกสารประกอบการเรียนรู้รายวิชาสัมมนา วัตกรรมการโค้ชเพื่อการรู้คิด (เอกสารประกอบการสอน). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- ศศิธร ศักดิ์เทวินทร์. (2561). เข้าใจ จิงได้ใจ : เด็กไทยยุค 4.0. วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ, 6(1), 28-37.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565). ศิลปะบำบัด ARTFIELD. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2565 จาก <http://www.artculture4health.com/contents/view/3036>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนานิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (พ.ศ. 2560-2564), 3-4. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559- 2560 และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา. (2555). การพัฒนาพนักงาน. ใน จดหมายข่าวรายเดือนสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 13(149).
- Glaittli, M. (2018). Soft Skills in High School [Doctoral dissertation, Arizona State University]. Retrieved March 20, 2020, from https://keep.lib.asu.edu/_flysystem/fedora/c7/205817/Glaittli_asu_0010E_18354.pdf

- Harris, B. M. (1963). *Supervisory Behavior in Education*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Liemann. (2004). *Art Therapy for Groups: A Handbook of Themes and Exercises* (2nd ed). New York: Brunner-Routledge Taylor & Francis Group.
- OECD. (2018). *Social and Emotional Skills Well-being, connectedness and success*. Organization for Economic Co-operation and Development. In Research Report . Center for Education Research and Innovation.
- Riggio, R. E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 649–660.
- Robles, M. M. (2012). Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace. *Business Communication Quarterly*, 75(4), 453-465.
- Rongraung, Suravee., et al. (2014). Soft Skills for Private Basic Education School in Thailand. *Social and Behavioral Sciences*, 112(7), 956-961.
- Rosal M. L. . (1996). *Approaches to art therapy with children*. Burlingame, CA: Abbey gate.
- Szilárd, S., et al. (2018). Soft Skills Development Needs and Methods in Micro-Companies of ICT Sector. *Social and Behavioral Sciences*, 238(2018), 94-103.
- Tang, K. N. (2020). The importance of soft skills acquisition by teachers in higher education insituations. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41(1), 1-6.

โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการ
สอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*
AN ONLINE PROGRAM FOR ENGLISH TEACHING SKILL DEVELOPMENT IN THE
DIGITAL AGE FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHING PROGRAM OF MAHAMAKUT
BUDDHIST UNIVERSITY

แสงอาทิตย์ ไทमितร์*, วิฑูล ทาชา

Saengatit Thaimit, Witoon Thacha

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ขอนแก่น ประเทศไทย

Education, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: saengatit.tha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบทดสอบก่อนและหลังกับกลุ่มเดียวในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) ประเมินความมีประสิทธิภาพของโปรแกรมออนไลน์จากผลการวิจัยเชิงทดลองในภาคสนาม 3) ถอดบทเรียนให้ทราบถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมออนไลน์ ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 4 คน และ กลุ่มเป้าหมายอ้างอิง ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบทดสอบผลการเรียนรู้ของอาจารย์ และ แบบประเมินทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที ผลจากการวิจัยด้านคู่มือประกอบโครงการตามมาตรฐาน 90/90 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้ตามโปรแกรม คิดเป็นร้อยละ 93.43 การเสนอเนื้อหาในคู่มือประกอบโครงการแต่ละชุดมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้พัฒนาอาจารย์ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบผ่านตามเกณฑ์ทุกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร้อยละ 93.75 ซึ่งแสดงว่า คู่มือประกอบโครงการ มีการใช้สำนวนภาษาที่ชัดเจน หรือรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่จูงใจ มีความถูกต้องเชิงวิชาการ มีเนื้อหาครบถ้วน การนำเสนอลำดับขั้นตอนการปฏิบัติได้อย่างชัดเจนสามารถศึกษาด้วยตนเอง และผลแบบประเมินทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย โดยรวมเท่ากับ 4.62 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40

คำสำคัญ: โปรแกรมออนไลน์, ทักษะการสอนภาษาอังกฤษ, ยุคดิจิทัล

Abstract

This one-group pretest-posttest research aims to 1) develop an online program to enhance English teaching skills for English Language Teaching Program of Mahamakut Buddhist University, 2) assess the effectiveness of the online program based on the results of the field

trial study, and 3) to identify suggestions from the lessons learned for improving the online program. The study population consisted of an experimental group of 4 English Language Teaching Program lecturers (Isan Campus) and a reference group of 30 English Language Teaching Program lecturers at Mahamakut Buddhist University. The research instruments comprised (1) teacher training tests, (2) student learning skill assessment forms. Statistics used for data analysis encompassed mean, percentage, standard deviation and t-test. The study results found that the project manuals have met the 90/90 standard: the experimental group's mean score from the learning outcome post-test after completing the program of the experimental group was found to be 93.43. The content presentation in each project manual was effective teacher development based on the specified criteria. It was also found that 93.75 percent of the experimental group participants passed all criteria based on learning objectives, which signifies that the project manuals used clear language with attractive content presentation, academic correctness, and logical order presentation for self-study. The overall mean scores from student learning skill assessment were found to be 4.62 with the standard deviation of 0.40.

Keywords: Online Program, English Teaching Skills, Digital Era

บทนำ

กรณีการ์ ดุลเพรี กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องไม่จำกัดวงแคบอยู่แต่ในเฉพาะห้องเรียน การเรียนการสอนของไทยมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากแนวคิดเดิมที่มีครูเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้ทั้งหมดไปสู่ผู้เรียน จนมาถึงทุกวันนี้ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างความน่าสนใจกับผู้เรียน และสามารถศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำเทคโนโลยีเข้ามาจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนต้องมีทักษะและมีวิจรณ์ญาณในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน (กรณีการ์ ดุลเพรี, 2555) ดังที่ ขวัญใจ แก้วแสง กล่าวไว้ว่า การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกต้อง ก็ต้องอาศัยครูผู้สอนที่เข้าใจและมีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยี ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างบรรยากาศ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สอนให้เลือกใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเรื่องที่เรียน ศึกษา ค้นคว้าในเรื่องที่สนใจ ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์หรือสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเช่นกัน เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แล้วจึงจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากเดิมที่เคยสอนจากหนังสือเรียน หรือการยืนสอนหน้าชั้นเรียนมาเป็นการสอนแบบที่เลี้ยงด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการสอน เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้มีการปฏิรูปการศึกษาไปทั่วโลก รวมถึงภาคการศึกษาของประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน รูปแบบการเรียนการสอนของระบบการศึกษาของประเทศไทยก็เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่ได้นำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น (ขวัญใจ แก้วแสง, 2560)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนของบุคลากรเพื่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มหาวิทยาลัยมีกิจกรรมการพัฒนานักศึกษาให้ก้าวทันต่อโลกในศตวรรษที่ 21 มีหลักสูตรที่ทันสมัยเหมาะสมกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เห็นได้ชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนบนพื้นฐานการใช้

เทคโนโลยียุคดิจิทัลในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งมีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามหากโปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล มีรูปแบบ วิธีการที่ชัดเจน และใช้กันอย่างแพร่หลายในทุก ๆ วิทยาเขต จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้สำหรับอาจารย์และนักศึกษา เนื่องจากสภาพจริงของการจัดการเรียนรู้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้จริง แต่การจัดการเรียนการสอนและการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบดิจิทัลยังไม่มีหลักการ รูปแบบ วิธีการที่ชัดเจน สังเกตได้จากการเรียนการสอนทุกวันนี้ยังเป็นแบบการบรรยายในห้องเรียนแทบทุกรายวิชา การมอบหมายงานยังคงเป็นแบบศึกษาค้นคว้าและนำเสนอหน้าชั้นเรียน การทดสอบยังคงเป็นการทำข้อสอบในกระดาษคำถาม การตรวจข้อสอบและการให้คะแนนมีความล่าช้า ถ้ามีการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยสามารถรู้คำตอบหรือคะแนนทันทีหลังจากทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด ถือว่าเป็นสิ่งกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจของผู้เรียนในการเรียนเป็นอย่างยิ่ง ที่สำคัญอาจารย์บางท่านยังขาดทักษะการใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกเวลาเรียน จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงได้ศึกษาโปรแกรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้ก้าวทันต่อการศึกษาในยุคปัจจุบันและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อประเมินความมีประสิทธิภาพของโปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากผลการทดลองในภาคสนาม
3. เพื่อถอดบทเรียนให้ทราบถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยแบบทดสอบก่อนและหลังการกับกลุ่มเดียว (one group pretest-posttest design) ประชากรในการวิจัยจากวิธีการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย กลุ่มทดลอง (Experimental Group) ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาเขตอีสาน จำนวน 4 คน และกลุ่มเป้าหมายอ้างอิงในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์หลังการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วิทยาเขตล้านนา และวิทยาเขตศรีล้านช้าง จำนวน 30 คน โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำคู่มือประกอบโครงการ ซึ่งมี 2 โครงการ คือ โครงการพัฒนาความรู้ของอาจารย์และโครงการอาจารย์นำความรู้สู่การพัฒนาเด็กนักเรียน มีคู่มือประกอบโครงการ จำนวน 4 ชุด ได้แก่ (1) คู่มือการใช้ Google Classroom ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล (2) คู่มือการใช้ Zoom ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล (3) คู่มือการใช้ Facebook ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล (4) คู่มือการใช้ Applications ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือและการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือทั้งสองโครงการ มี 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การตรวจสอบภาคสนามเบื้องต้นและการปรับปรุงแก้ไข (Preliminary Field Testing and Revision) โดยการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยใช้ส่งคู่มือประกอบโครงการให้กลุ่มเป้าหมาย คือ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จำนวน 5 ราย ได้ศึกษาล่วงหน้า 10 วัน ผ่าน Group Messenger และ ใช้โปรแกรม Zoom ในการอภิปรายกลุ่มเพื่อตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในเบื้องต้น ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านเนื้อหา โดยคำนึงถึงความถูกต้อง (Accuracy) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ต่อการนำไปใช้ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านภาษา 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านรูปแบบการนำเสนอ และ 4) อื่น ๆ

ระยะที่ 2 การตรวจสอบภาคสนามครั้งสำคัญและการปรับปรุงแก้ไข (Main Field Testing and Revision) ด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยวิธีการเช่นเดียวกับระยะที่ 1 คือ ผู้วิจัยส่งคู่มือประกอบโครงการเพื่อให้ศึกษาล่วงหน้า 10 วัน ไปยังกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และวิทยาเขตล้านนา รวมจำนวน 25 ราย ผ่านทาง Group Messenger ที่สร้างขึ้น และใช้โปรแกรม Zoom ในการอภิปรายกลุ่มเพื่อตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในเบื้องต้นก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลองในภาคสนาม โดยใช้แบบตรวจสอบที่มีประเด็นการตรวจสอบชุดเดียวกับชุดที่ใช้ในระยะที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือเพื่อการทดลองในภาคสนาม ผู้วิจัยจึงได้สร้างเครื่องมือขึ้นเพื่อใช้ในขั้นตอนการทดลองในภาคสนาม ดังนี้

1. แบบตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ(ข้อเสนอแนะ)เพื่อการปรับปรุงแก้ไข 2 ช่วงเวลา คือ “หลังการพัฒนาอาจารย์” และ “หลังอาจารย์นำความรู้สู่การพัฒนานักศึกษา” มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

2. แบบทดสอบผลการเรียนรู้ของอาจารย์ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย มี 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ เป็นข้อสอบออนไลน์พร้อมตรวจคำตอบด้วย Google Forms มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ประเมินประสิทธิภาพของคู่มือประกอบโครงการที่ 1 หลังการพัฒนาอาจารย์

3. แบบประเมิน Google Forms เกี่ยวกับทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลของอาจารย์ ซึ่งมีประเด็นคำถาม 4 ด้าน แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 23 ข้อ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์ของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองว่ามีทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลหลังได้รับการพัฒนาความรู้ มากน้อยเพียงใด

4. แบบประเมิน Google Forms เกี่ยวกับทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งมีประเด็นคำถาม 4 ด้าน แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการนำผลการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลอง

5. แบบประเมิน Google Forms เกี่ยวกับความพึงพอใจของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองต่อการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ซึ่งมีประเด็นคำถาม 4 ด้าน แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความพึงพอใจของอาจารย์หลังจากนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ

6. แบบประเมิน Google Forms เกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอนของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีประเด็นคำถาม 5 ด้าน แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาหลังจากได้รับการพัฒนาความรู้จากอาจารย์ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อการทดลองในภาคสนาม ดังนี้

1. แบบทดสอบผลการเรียนรู้ของอาจารย์ โดยแบบทดสอบนี้จะนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษใน 5 วิทยาเขต รวมจำนวน 25 คน ผลการทดลองจะนำมาวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้ (1) ความยากง่ายของแบบทดสอบรายข้อ ใช้ค่าความยากของแบบทดสอบรายข้อ (ค่า P) โดยมีค่าความยากง่ายของแบบทดสอบรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 ถือว่าแบบทดสอบรายข้อใช้ได้ (2) อำนาจจำแนกของแบบทดสอบรายข้อ ใช้ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบรายข้อ (ค่า r) โดยมีค่า r มากกว่า 0.20 ทุกรายข้อ ถือว่าเป็นแบบทดสอบที่ดี (3) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ KR-20 โดยข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

2. แบบประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลของอาจารย์ ได้กำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อตรวจสอบคุณภาพความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและ/หรือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ที่ระดับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด การทดลองใช้ (Try-out) แบบประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของอาจารย์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient of Reliability) โดยใช้วิธีของ Cronbach กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยนำแบบประเมินทักษะที่สร้างขึ้นนี้ไปทดลองใช้กับอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา วิทยาเขตร้อยเอ็ด และวิทยาเขตล้านนา จำนวน 25 ราย

3. แบบประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ได้กำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อตรวจสอบคุณภาพความตรงของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและ/หรือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ที่ระดับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด การทดลองใช้ (Try-out) แบบประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient of Reliability) โดยใช้วิธีของ Cronbach กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยนำแบบประเมินทักษะที่สร้างขึ้นนี้ไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาเขตศรีล้านช้างจำนวน 30 ราย

4. แบบประเมินความพึงพอใจของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองต่อการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้กำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อตรวจสอบคุณภาพความตรงของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและ/หรือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ที่ระดับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด การทดลองใช้ (Try-out) แบบประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของอาจารย์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient of Reliability) โดยใช้วิธีของ Cronbach กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยนำแบบประเมินทักษะที่สร้างขึ้นนี้ไปทดลองใช้กับอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอน

ภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และวิทยาเขตล้านนา จำนวน 25 ราย

5. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอนของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและ/หรือด้านการวัดและประเมินผล การศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ที่ระดับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด การทดลองใช้ (Try-out) แบบประเมินทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient of Reliability) โดยใช้วิธีของ Cronbach กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยนำแบบประเมินทักษะที่สร้างขึ้นนี้ไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาเขตศรีล้านช้างจำนวน 30 ราย

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองในภาคสนาม (Trial)

การทดลองในภาคสนาม (Trial) ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Design) มีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มเป้าหมายในการทดลอง คืออาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 4 ราย มีนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา จำนวน 37 ราย ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยแบ่งระยะของการทดลองออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การทดลองตามโครงการที่ 1 : โครงการพัฒนาความรู้ของอาจารย์ เป็นระยะของ “การพัฒนาตนเองของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองตามโครงการที่ 1” โดยการศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study) และการศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม (Study Together as a Group) จากคู่มือ

ระยะที่ 2 การทดลองตามโครงการที่ 2 : โครงการอาจารย์นำความรู้สู่การพัฒนาการศึกษา เป็นระยะของการ “นำความรู้สู่การปฏิบัติของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองตามโครงการที่ 2” โดยในการปฏิบัตินั้น เป็นการกำหนดให้อาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองร่วมกันนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาตนเองจากคู่มือตามโครงการที่ 1 ไปใช้พัฒนานักศึกษาให้เกิดผลการพัฒนาตามที่คาดหวัง

ขั้นตอนที่ 5 การเขียนรายงานผลการวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัย

เขียนและนำเสนอรายงานผลการวิจัยในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Approach) แสดงหลักฐานประกอบทั้งข้อมูล สถิติ และเอกสาร สำหรับการเผยแพร่ผลงานวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการโดยการตีพิมพ์ในวารสารตามเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา และหากมีโอกาสจะนำเสนอผลงานวิจัยในการสัมมนาวิชาการ และการจัดพิมพ์คู่มือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อการเผยแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดทำคู่มือประกอบโครงการพัฒนาความรู้ของอาจารย์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วยคู่มือเพื่อการเรียนรู้ที่เน้นการออกแบบเพื่อการศึกษาแบบออนไลน์ (Online) จากคู่มือเป็นหลัก จำนวน 4 ชุด คือ (1) คู่มือการใช้ Google Classroom ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล (2) คู่มือเพื่อการ

เรียนรู้การใช้ Zoom ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล (3) คู่มือเพื่อการเรียนรู้การใช้ Facebook ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล และ (4) คู่มือเพื่อการเรียนรู้การใช้ Applications ในการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล มีลักษณะเป็นชุดข้อมูลเพื่อพัฒนาอาจารย์ผู้สอนด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) เป็นคู่มือประกอบโครงการที่ค้ำประกันทักษะจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล เป็นการดำเนินงานร่วมกันและการเก็บข้อมูลบนออนไลน์ สำหรับผู้สอนและผู้เรียน มีประโยชน์ในการแชร์ข้อมูลแบบไม่ได้ใช้กระดาษและการทำงานร่วมกันแบบดิจิทัลในห้องเรียน ซึ่งในคู่มือชุดนี้ ประกอบด้วย ปกหน้า คำนำ สารบัญ คำชี้แจงการใช้คู่มือ แผนการอบรมพัฒนาความรู้ แบบทดสอบประเมินตนเองก่อนเรียน เนื้อหาของคู่มือ แบบทดสอบประเมินตนเองหลังเรียน เฉลยแบบทดสอบประเมินตนเองหลังเรียน และเอกสารอ้างอิง

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า คู่มือประกอบโครงการพัฒนาความรู้อาจารย์แต่ละชุด มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 ซึ่ง 90 ตัวแรก คือ จำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.75 คะแนน จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน เมื่อคิดเป็นร้อยละแล้วได้ 93.43 ซึ่งมีค่าร้อยละสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่า การเสนอเนื้อหาในคู่มือประกอบโครงการแต่ละชุดมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้พัฒนาอาจารย์ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วน 90 ตัวหลัง คือ ร้อยละของจำนวนอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองที่สามารถทำแบบทดสอบได้ผ่านทุกชุดคู่มือ ซึ่งจากจำนวนอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองทั้ง 4 คน พบว่า มีอาจารย์ร้อยละ 93.75 ที่สามารถทำแบบทดสอบได้ผ่านทุกชุดคู่มือ ซึ่งเป็นค่าร้อยละที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่า เนื้อหาในคู่มือประกอบโครงการแต่ละชุดมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้พัฒนาอาจารย์ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้พัฒนาอาจารย์ให้มีทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลได้ แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมดังกล่าวได้ดำเนินการตาม ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ผ่านการตรวจสอบในประเด็น 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านเนื้อหา โดยคำนึงถึงความถูกต้อง (Accuracy) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ต่อการนำไปใช้ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านภาษา 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขด้านรูปแบบการนำเสนอ 4) อื่น ๆ จากผู้เชี่ยวชาญใน 2 ระยะเวลา และผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะทุกระยะเพื่อความสมบูรณ์ รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายหลังจากอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองได้นำไปใช้สอนนักศึกษาในโครงการอาจารย์นำความรู้ไปสู่การพัฒนาการศึกษา

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาโปรแกรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ประกอบด้วยโครงการและคู่มือเพื่อการเรียนรู้หรือเพื่อการปฏิบัติประกอบโครงการ พบว่า การจัดทำคู่มือได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือประกอบโครงการ โดยมีเนื้อหาของคู่มือมีความชัดเจน มีความถูกต้องเชิงวิชาการ ใช้สำนวนภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีความน่าสนใจสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ เนื้อหาของคู่มือทุกชุดมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจ มีรายละเอียดชัดเจน นำเสนอเป็นลำดับขั้นตอนการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน อำนวยความสะดวกให้กับอาจารย์ผู้สอนและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งมีการแก้ไขข้อบกพร่อง ตามข้อเสนอแนะของคณะผู้ร่วมวิจัย ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบภาคสนามเบื้องต้น การตรวจสอบภาคสนามครั้งสำคัญ การตรวจสอบหลังการพัฒนาความรู้ให้แก่อาจารย์ การตรวจสอบหลังการทดลองในภาคสนาม จนได้คู่มือที่มีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ จึงส่งผลให้โปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นไป

ตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตน์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการตรวจสอบโปรแกรมพัฒนา 2) การจัดทำคู่มือประกอบโปรแกรมใน 2 โครงการ 3) การตรวจสอบคุณภาพคู่มือประกอบโปรแกรมและการปรับปรุงแก้ไข 4) การสร้างเครื่องมือเพื่อการทดลองโปรแกรมในภาคสนามใน 2 โครงการ 5) การทดลองโปรแกรมในภาคสนาม 6) การเขียนรายงานการวิจัยการเผยแพร่ผลการวิจัย อีกทั้งผู้วิจัยได้ลงทำงานในภาคปฏิบัติพร้อมกับกลุ่มทดลองจึงเห็นผลที่เกิดขึ้นระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา ได้เห็นกระบวนการทุกขั้นตอนที่กลุ่มทดลองนำไปโปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยแนวคิดทางทฤษฎีในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2561) เป็นไปตามทัศนะของ Bates, British Council และ Pesce ที่เห็นสอดคล้องกันว่า อาจารย์ต้องมีความรู้และเข้าใจระหว่างเทคโนโลยีและสื่อ และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อเพื่อการศึกษา และสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นส่วนสำคัญของชีวิตของนักศึกษา นักศึกษาตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเฟซบุ๊ก (Facebook) อยู่ตลอดเวลาหรือไม่ก็ทวีตข้อความหาเพื่อนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อาจารย์ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ในห้องเรียนและมีวิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในห้องเรียน และสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการสอนภาษาอังกฤษที่สำคัญมี 7 อย่าง ดังนี้ 1) Twitter or Facebook 2) Blogs 3) Connected Classrooms 4) YouTube 5) Digital Citizenship 6) Google Hangout 7) Edmodo (British Council, 2019; Pesce, C., 2017; Bates, 2015) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับทัศนะของ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ เช่น 1) Google Classroom 2) Google Meet 3) Line Live 4) Microsoft Team และ 5) Zoom ทำให้ผู้วิจัยได้คู่มือที่มีประสิทธิภาพประกอบโครงการในการดำเนินงานวิจัย (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2563; สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563)

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ประเมินความมีประสิทธิภาพของโปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากผลการทดลองในภาคสนาม พบว่า ผลการทดสอบความรู้ของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองหลังการดำเนินงานในโครงการพัฒนาความรู้ของอาจารย์เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 จากผลการวิจัยตามมาตรฐาน 90 ตัวแรก แสดงให้เห็นการเสนอเนื้อหาในคู่มือประกอบโครงการแต่ละชุดมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้พัฒนาอาจารย์ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า การจัดทำคู่มือได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือประกอบโครงการ โดยมีเนื้อหาของคู่มือมีความชัดเจน มีความถูกต้องเชิงวิชาการ เป็นไปตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตน์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการตรวจสอบโปรแกรมพัฒนา 2) การจัดทำคู่มือประกอบโปรแกรมใน 2 โครงการ 3) การตรวจสอบคุณภาพคู่มือประกอบโปรแกรมและการปรับปรุงแก้ไข 4) การสร้างเครื่องมือเพื่อการทดลองโปรแกรมในภาคสนามใน 2 โครงการ 5) การทดลองโปรแกรมในภาคสนาม 6) การเขียนรายงานการวิจัยการเผยแพร่ผลการวิจัย (วิโรจน์ สารรัตน์, 2561) และจากผลการวิจัยตามมาตรฐาน 90 ตัวหลัง แสดงให้เห็นว่าคู่มือประกอบโครงการมีประสิทธิภาพเป็นคู่มือที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า คู่มือมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน และได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้องค์ประกอบของคู่มือที่ดี จึงทำให้เนื้อหาคู่มือมีความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สำนักงานภาษาที่ใช้ในคู่มือมีความง่ายต่อการอ่าน และสามารถทำความเข้าใจด้วยตนเองได้ เอื้อต่อการศึกษด้วยตนเอง เป็นคู่มือที่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้อาจารย์แต่ละท่านทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ทุกคู่มือเป็นไปตาม

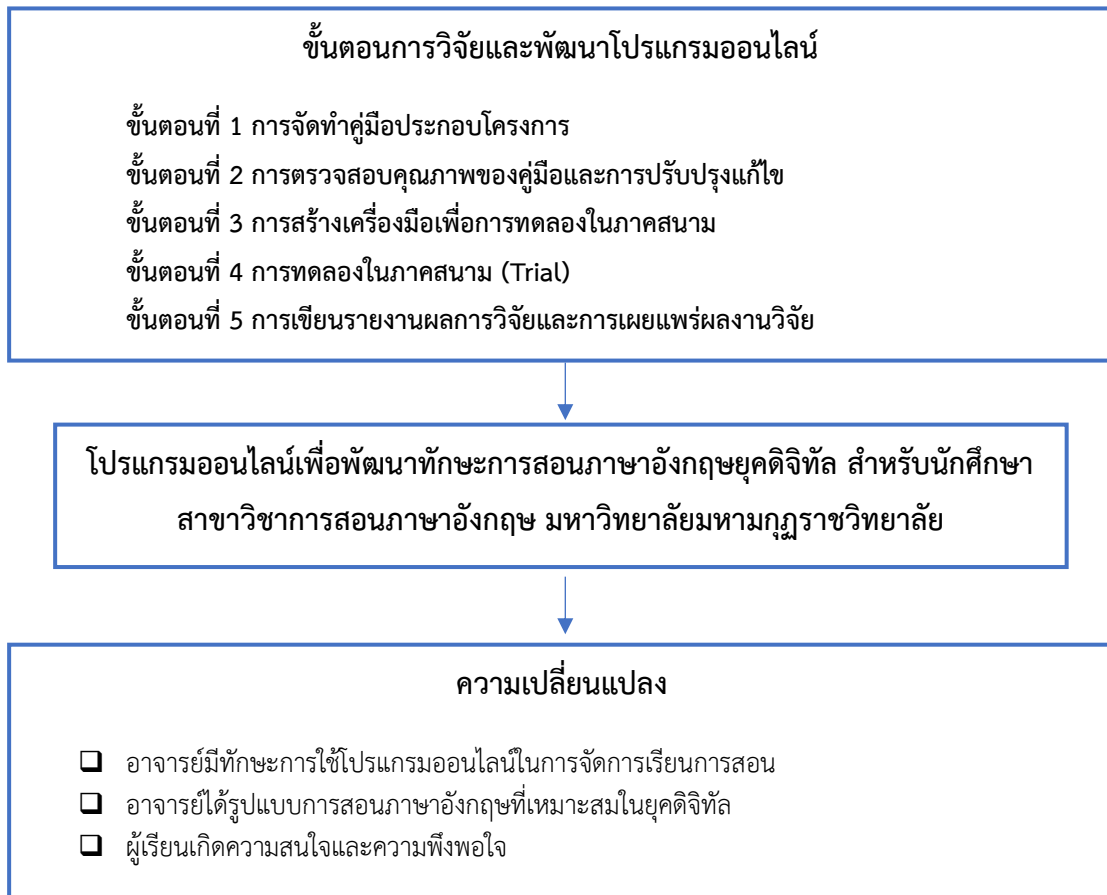

ทักษะของ พิศุจน์ มีไปล์ ที่กล่าวว่า ประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือควรประกอบด้วย 1) นำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ตามลำดับ 2) เข้าใจง่าย มีตัวอย่างประกอบ มีแผนภาพประกอบการอธิบาย 3) มีการทดลองนำไปปฏิบัติเพื่อช่วยให้เกิดทักษะและเข้าใจอย่างยั่งยืน จึงทำให้ได้คู่มือที่ดีมีองค์ประกอบที่สำคัญ (พิศุจน์ มีไปล์, 2549) และสอดคล้องกับทักษะของ มนตรี ชมชื่น ที่สรุปแนวความคิดองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่า คู่มือที่ดีนั้นต้องมีแหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ใช้ในการค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและง่ายต่อความเข้าใจโดยประกอบไปด้วย 1) คำชี้แจงในการใช้คู่มือ 2) เนื้อหาของเรื่องที่จะค้นคว้าในทุกด้าน 3) วิธีการนำไปใช้ 4) การแนะนำแหล่งความรู้อ้างอิงต่าง ๆ (มนตรี ชมชื่น, 2548)

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ถอดบทเรียนให้ทราบถึงข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ผลจากการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เป็นผลจากการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปเผยแพร่เพื่อใช้กับ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตและวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นประชากรเป้าหมาย (Target Population) ในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์หลังการวิจัยและพัฒนาได้ “ทุกวิทยาเขตทั่วประเทศ” ตามหลักการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ที่วิจัยและพัฒนานวัตกรรมใด ๆ ขึ้นมา แล้วนำนวัตกรรมนั้นไปทดลองใช้ในพื้นที่ทดลองแห่งใดแห่งหนึ่งที่มีคุณลักษณะเป็นตัวแทนของประชากร เมื่อผลจากการทดลองพบว่านวัตกรรมนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็แสดงว่าสามารถเผยแพร่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับประชากรที่เป็นกลุ่มอ้างอิงในการวิจัยได้ และยังเป็นโปรแกรมแบบออนไลน์ (Online Program) ที่พัฒนาขึ้นตามยุคสมัยดิจิทัลแบบใหม่ ไม่เป็นโปรแกรมแบบเอกสาร (Document Based Program) แบบยุคสมัยการพิมพ์แบบดั้งเดิม จะยิ่งทวีความจำเป็นต่อการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ของประชากรที่เป็นกลุ่มอ้างอิงในการวิจัยได้อย่างกว้างขวาง อย่างประหยัด อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้มากกว่า

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัลสำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกิดข้อค้นพบนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผ่านขั้นตอนสำคัญในการทำวิจัยและพัฒนา (R&D) ส่งผลให้อาจารย์ประจำหลักสูตรเกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านทักษะการใช้โปรแกรมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งได้รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่เหมาะสมในยุคดิจิทัลทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความพึงพอใจถึงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบนวัตกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล

สรุปและข้อเสนอแนะ

โปรแกรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษยุคดิจิทัล สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เป็นผลจากการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์หลังการวิจัยและพัฒนาได้ “ทุกที่ทั่วประเทศ” และยังเป็นโปรแกรมแบบออนไลน์ (Online Program) ที่พัฒนาขึ้นตามยุคสมัยดิจิทัลแบบใหม่ ไม่เป็นโปรแกรมแบบเอกสาร (Document Based Program) แบบยุคสมัยการพิมพ์แบบดั้งเดิม จะยิ่งทวีความเป็นประโยชน์ต่อการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ของประชากรที่เป็นกลุ่มอ้างอิงในการวิจัยได้อย่างกว้างขวาง อย่างประหยัด อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้มากกว่า และงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาให้กับนักศึกษาด้วยกรอบแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) หรือในทางกลับกัน การวิจัยนี้ได้ก่อให้เกิดแนวคิดในการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) และนำไปเผยแพร่ให้ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา คือ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้นำไปใช้ได้อย่างมีผลการวิจัยรับรอง รวมทั้งข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำองค์ความรู้จากผลการวิจัยนี้ นำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยประเภทอื่นได้อีกหลายประเภท เช่น การวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) การวิจัยทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Study) การพัฒนาตัวบ่งชี้ (Indicator Development) และการศึกษาปัจจัยเหตุและผล (Cause and Effect Study) เป็นต้น และนำแนวคิดหลักการทางทฤษฎีกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา

เสริมพลังซึ่งกันและกัน สามารถนำไปใช้กับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 อื่นได้ เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking Skills) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking Skills) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Direction Learning) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning Skills) ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ดุลเพรี. (2555). บทความนวัตกรรมการสอนภาษาอังกฤษ. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/427057>
- ขวัญใจ แก้วแสง. (2560). โปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ยุติการสืบเสาะหาความรู้เป็นฐาน สำหรับห้องเรียนศตวรรษที่ 21 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พิศุจน์ มีไปล์. (2549). คู่มือการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสตอรี่ไลน์ สำหรับครูโรงเรียนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนตรี ชมชื่น. (2548). คู่มือการทอลวดลายผ้าตียกไท-ยวน จังหวัดราชบุรี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2561). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิด แนวปฏิบัติ และกรณีศึกษา, E-Book (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: หจก. ทิพย์วิสุทธิ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). อาชีวะเตรียมจัดการศึกษา 4 รูปแบบ ออนไลน์-สอนสด. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2563 จาก <https://2www.me/LXngt>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2563). เครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2563 จาก https://drive.google.com/file/d/1dWUIUZH32Xc_Udi3fh8LuxJkDUUFyOh/view
- Bates, A.W. (2015). Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. Vancouver BC: Tony Bates Associates Ltd.
- British Council. (2019). Using Social Media in the Classroom. Retrieved May 17, 2020, from <https://www.teachingenglish.org.uk/article/using-social-media-classroom>
- Pesce, C. (2017). 7 Ways to Use Social Media in the ESL Classroom. Retrieved May 17, 2020, from <https://busyteacher.org/20651-how-to-use-social-media-esl-classroom.html>

การศึกษาการจัดอันดับเว็บไซต์สถาบันการศึกษาไทยด้วย WEBOMETRICS
ในยุคชีวิตวิถีใหม่ด้วยเครื่องมือ SEO *
A STUDY OF WEBSITE VISIBILITY IN WEBOMETRICS RANKING OF WORLD
UNIVERSITY BY USING SEO TOOL IN NEW NORMAL

ธวัชชัย สุขสีดา

Tawatchai Suksida

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประเทศไทย

Communication Arts Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding author E-mail: Tawatchai.Suk@Stou.ac.th

บทคัดย่อ

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยอยู่ในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ซึ่งเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลของสถาบันการศึกษานำเสนอผ่านทางเว็บไซต์ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประเมินจำนวนการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาด้วยเครื่องมือที่แตกต่างกันในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) 2) ศึกษาเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินการเป็นที่รู้จักของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูลผ่านทางออนไลน์จากเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่ถูกจัดอันดับด้วย Webometrics Ranking of World Universities โดยมีกลุ่มประชากร คือ เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่ถูกจัดอันดับด้วย Webometrics Ranking of World Universities ประจำเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2566 จำนวน 193 เว็บไซต์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยใน 10 อันดับแรก และ 10 อันดับท้าย โดยใช้เครื่องมือวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการจัดทำเว็บไซต์ Search Engine Optimization : SEO จำนวน 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งเป็นเครื่องมือที่ Webometrics ใช้ในการประเมินผล คือ Ahrefs และ Majestic SEO และกลุ่มที่สองใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำ SEO อันได้แก่ Semrush และ Alexa ผลการวิจัยพบว่าการเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ามายังเว็บไซต์ของสถาบันที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงในการจัดการเนื้อหาหรือข้อมูลบนเว็บไซต์ในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ได้รวมถึงการเผยแพร่เนื้อหาบทวิชาการและเนื้อหาหลักสูตรของสถาบันการศึกษาให้เป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในยุคดิจิทัลและสามารถนำไปใช้ในการประเมินการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics ให้สถาบันมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในวงกว้างได้

คำสำคัญ: การจัดอันดับเว็บไซต์, เว็บไซต์โอเมทริกส์, เนื้อหาของเว็บไซต์, เอสอีโอ, ยุควิถีชีวิตใหม่

Abstract

Today, Thailand will change to New Normal. People can access information and news easy and fast by using high technology especially, website data which presented from organization and this includes data and other details from education institution too. Webometrics ranking of world

universities is the ranking of education websites which assessed accessibility of website content. This research article aims to 1) study the assessment of the number of backlinks to educational institutions' websites using different tools in the New Normal 2) Study tools that can be used to assess the website's reputation on the Internet in the New Normal. It is quantitative research to collect data online from the websites of educational institutions in Thailand that are ranked by Webometrics Ranking of World Universities. The research population is 193 websites of educational institutions in Thailand ranked by Webometrics Ranking of World Universities for January 2023. The research samples used in the top 10 and bottom 10 universities in Thailand ranking and consider Webometrics visibility indicators by using Search Engine Optimization Tool (SEO Tool). The 2 groups of SEO tools are Webometrics tools which consist of Ahrefs and Majestic SEO and other SEO Tools, Semrush and Alexa. Research findings about linking content to the institute's website can be used as a reference in the management of content or information on the website in the New Normal era, including disseminating the academic content, course content and news of the institute to be public. can be known on the internet network in the digital age and the results can be used to assess the university rankings of educational institutions using Webometrics to make the famous institute.

Keywords: Website Ranking, Webometrics, Website Content, Backlinks, SEO, New Normal

บทนำ

การจัดอันดับเว็บไซต์สถาบันการศึกษาด้วย Webometrics หรือ Webometrics ranking of world universities เกิดขึ้นในปี 2012 (Isidro, F., 2012a) เป็นการจัดอันดับการเข้าถึงข้อมูลในเว็บไซต์ทางการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทั่วโลก โดยกลุ่มของนักวิจัยในประเทศสเปน หรือ Consejo Superior de Investigaciones Científicas ซึ่งการจัดอันดับสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics มีการจัดอันดับปีละ 2 ครั้ง โดยครั้งที่หนึ่งจัดอันดับทุกสิ้นเดือนมกราคม และครั้งที่สองจัดอันดับทุกสิ้นเดือนกรกฎาคม โดยวัตถุประสงค์หลักในการจัดอันดับการเข้าถึงข้อมูลในเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics เพื่อเผยแพร่เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลให้สามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระและการกระจายความรู้ที่เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยให้ออกไปสู่สังคมภายนอก โดยการเผยแพร่เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics นั้น ใช้ประเมินจากตัวชี้วัด 2 ส่วนด้วยกัน (CSIC, 2012) ตัวชี้วัดส่วนแรกที่ใช้ในการจัดอันดับสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics (Isidro, F., 2012b) ได้แก่ ส่วนของ Visibility หรือการเป็นที่รู้จักของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจำนวน 50% ของคะแนนในการประเมินทั้งหมด โดยตัวชี้วัดส่วนนี้ประเมินจากสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นที่รู้จักเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Impact) ซึ่งผลกระทบดังกล่าวประเมินจากจำนวนการเชื่อมโยงจากเว็บไซต์ภายนอก กลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษา ซึ่ง Webometrics ใช้เครื่องมือในการประเมินการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษานั้น ๆ (Backlink) จากองค์กรภายนอก 2 แห่งด้วยกัน ได้แก่ Ahrefs และ Majestic SEO ส่วนตัวชี้วัดส่วนที่สอง เป็นส่วนของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเว็บไซต์ (Activities) อีกจำนวน 50% ของคะแนนในการประเมินทั้งหมด ซึ่งส่วนของกิจกรรมเหล่านี้จะประกอบไปด้วยส่วนของ Presence จำนวน 10%, ส่วนของ Openness จำนวน 10% และส่วนสุดท้าย คือส่วนของ Excellent อีกจำนวน 30% ของคะแนนในการประเมินทั้งหมด

จากงานวิจัยของ (Pandey, R., 2014) ที่นำเอามหาวิทยาลัยที่ถูกจัดอันดับเว็บไซต์สถาบันการศึกษา ด้วย Webometrics อันดับที่ 1 – 19 ของโลก ประจำเดือนกรกฎาคม 2010 มาเปรียบเทียบกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก Academic Ranking of World Universities (ARWU), การจัดอันดับสถาบันการศึกษาด้วย Times Higher Education (TIMES) และการจัดอันดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยนานาชาติ (4 International Colleges and Universities (4ICU)) พบว่า 35% ของตัวชี้วัดในการจัดอันดับเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics ได้มาจากสิ่งที่สามารถจัดการและควบคุมได้จากเจ้าของเว็บไซต์ และส่วนที่เหลืออีก 65% แบ่งเป็นการประเมินจากการเป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของเว็บไซต์จำนวน 50% และจำนวนการอ้างอิงผลงานทางด้านวิชาการจาก Google Scholar เกณฑ์ในการจัดอันดับเว็บไซต์ด้วย Webometrics เดือนกรกฎาคม 2016 (Webometrics, 2016) โดยข้อมูลการเป็นที่รู้จักของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาจากการใช้เครื่องมือในการค้นหาข้อมูลบนเว็บไซต์ โดยข้อมูลการเป็นที่รู้จักของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตดังกล่าวนี้ ได้มาจากจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมาถึงเว็บไซต์ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ทำเงินได้หลายพันล้านบาทในการตลาดของการค้นหาข้อมูลบนเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย (Deoghuria, A. S., 2010) ที่ได้ทำการพัฒนาเว็บไซต์ของ Indian Association for the Cultivation of Sciences (IACS) ซึ่งได้นำเอาเทคนิคการปรับปรุงเว็บไซต์ให้ติดอันดับต้น ๆ ในการค้นหาข้อมูลออนไลน์ (Search Engine Optimization : SEO) มาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักวิจัยและผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเว็บไซต์ สามารถออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ได้เหมาะสมกับการจัดทำ SEO ได้ โดยผลการทดสอบที่ได้ พบว่าเว็บเพจในเว็บไซต์ IACS จำนวน 1,070 หน้า สามารถค้นหาเจอได้จากเว็บไซต์ Google.com ซึ่งเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลออนไลน์นั้นหมายความว่าเทคนิคในการจัดทำ SEO แบบปกติทั่วไปสามารถทำให้เว็บไซต์เป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เช่นกัน โดยสามารถทำได้โดยค้นหาคำสำคัญด้วยเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลออนไลน์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อโฆษณาสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลบนเว็บไซต์เพื่อให้เป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลจากเว็บไซต์ภายนอกกลับมาถึงเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการจัดทำ Search Engine Optimization : SEO จำนวน 4 เครื่องมือ ได้แก่ Ahrefs, Majestic SEO, Semrush และ Alexa เพื่อช่วยประเมินจำนวนการเชื่อมโยงกลับมาถึงเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในเบื้องต้นของเครื่องมือที่แตกต่างกัน และให้เห็นถึงความสำคัญในการที่เว็บไซต์เป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในยุคที่พฤติกรรมของผู้ใช้เว็บไซต์ในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เปลี่ยนไปเนื่องจากเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่มีเนื้อหาข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ทั้งเนื้อหาของเว็บไซต์ที่อยู่ในรูปของบทเรียน ทฤษฎีด้านต่าง ๆ รวมไปถึงบทความทางด้านวิชาการที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงเพื่อพัฒนาผลงานในด้านอื่น ๆ ได้ ซึ่งการพิจารณาจำนวนการเชื่อมโยงกลับมาถึงเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษานั้นจะส่งผลต่อสถาบันการศึกษาในด้านของการเป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการจัดการเนื้อหาข้อมูลบนเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาให้มีความเหมาะสมและสามารถประเมินค่าตัวชี้วัดในการจัดอันดับสถาบันการศึกษาจาก Webometrics ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินจำนวนการเชื่อมโยงกลับมาถึงเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาด้วยเครื่องมือที่แตกต่างกันในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal)
2. เพื่อให้เห็นถึงเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินการเป็นที่รู้จักของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลผ่านทางออนไลน์จากเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่ถูกจัดอันดับด้วย Webometrics Ranking of World Universities โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากรในการศึกษา คือ เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่ถูกจัดอันดับด้วย Webometrics Ranking of World Universities ประจำเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2566 จำนวน 193 เว็บไซต์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยใน 10 อันดับแรก และ 10 อันดับท้าย จากการจัดอันดับสถาบันการศึกษาด้วย Webometrics ในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ประจำเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2566และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือในการประเมินจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการจัดทำ Search Engine Optimization : SEO จำนวน 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

1. เครื่องมือที่ Webometrics raking of world universities ใช้ประเมินในการจัดอันดับสถาบันการศึกษา จำนวน 2 เครื่องมือ ได้แก่

1.1 Ahrefs

1.2 Majestic SEO

2. เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการจัด Search Engine Optimization : SEO ได้แก่

2.1 Semrush

2.2 Alexa

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำสถิติการเชื่อมโยงข้อมูลจากภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาที่ได้มาจากเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการจัดทำ Search Engine Optimization : SEO มาจัดเรียงและวิเคราะห์แนวโน้มที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

1. ขั้นตอนในการดำเนินการ เริ่มต้นด้วย 1) นำเอาข้อมูลมาจากสถาบันการศึกษาที่ได้รับการจัดอันดับด้วย Webometrics ประจำเดือนมกราคม ปีพ.ศ. 2566 โดยพิจารณาเฉพาะส่วนของการเป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ Visibility ของสถาบันการศึกษา 2) ทำการแบ่งกลุ่มการพิจารณาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่ถูกจัดอันดับในอันดับที่ 1 ถึง 10 และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มที่อยู่ในอันดับที่ 184 - 193 ของประเทศไทย 3) ศึกษาข้อมูลของ Visibility โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นที่รู้จักของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Impact) ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินค่า Impact นี้มาจากการใช้เครื่องมือในการปรับปรุงเว็บไซต์ เพื่อให้ติดอันดับต้น ๆ ในการค้นหาข้อมูล จำนวน 2 กลุ่มเครื่องมือด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือเครื่องมือที่ Webometrics ใช้ในการประเมิน ได้แก่ Ahrefs และ Majestic SEO และกลุ่มที่ 2 คือข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำ Search Engine Optimization : SEO ได้แก่ Semrush และ Alexa โดยนำเอาข้อมูลจำนวนการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์ (Backlink) ทั้งหมด มาเปรียบเทียบกันเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์ และอันดับของสถาบันการศึกษาที่ถูกจัดอันดับจาก Webometrics ทั้ง 2 กลุ่ม

2. ผลลัพธ์เมื่อนำเอาตำแหน่งที่อยู่ของเว็บไซต์ที่ถูกจัดอันดับด้วย Webometrics ของแต่ละสถาบันไปวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาด้วยเครื่องมือที่ Webometrics ใช้ในการประเมิน ได้แก่ Ahrefs และ Majestic SEO จะได้ข้อมูลดังนี้

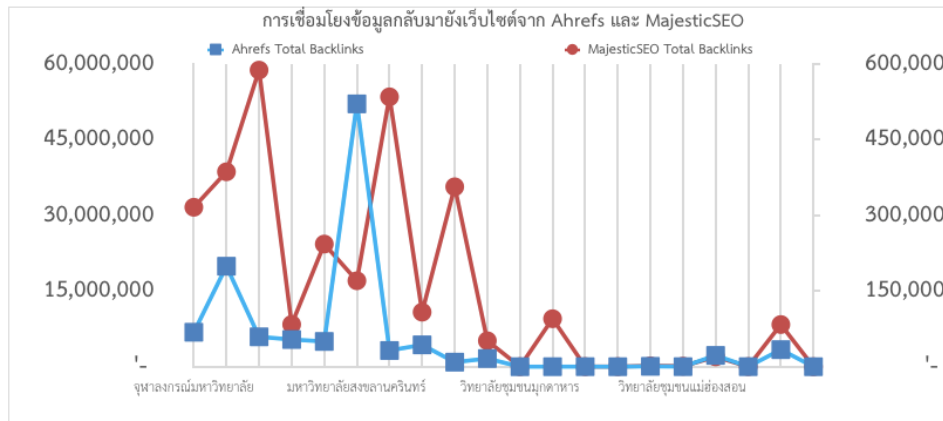

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาทั้งหมด จาก Ahrefs และ Majestic SEO (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2566)

World Rank (JAN 2023)	Thailand Webometrics Rank (JAN 2023)	University	University Website	Impack Rank in Webometrics	Ahrefs Total Backlinks	Majestic SEO Total Backlinks
447	1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	www.chula.ac.th	559	6,827,965	315,970
448	2	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	www.cmu.ac.th	263	19,908,026	386,293
523	3	มหาวิทยาลัยมหิดล	www.mahidol.ac.th	518	5,920,565	587,742
714	4	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	www.kku.ac.th	475	5,388,089	83,775
760	5	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	www.ku.ac.th	430	5,003,684	243,004
841	6	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	www.psu.ac.th	718	5,082,736	170,315
1003	7	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	www.kmutt.ac.th	1211	3,211,890	543,779
1006	8	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	www.tu.ac.th	842	4,331,090	108,088
1137	9	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	www.kmutnb.ac.th	1024	901,676	356,515
1316	10	วิทยาลัยนเรศวร	www.nu.ac.th	841	1,617,862	51,404
26602	184	วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร	www.mukcc.ac.th	26,506	672	126
26801	185	วิทยาลัยเทคโนโลยีสันตพล	www.santapol.ac.th	26,703	5,354	95,073
27444	186	วิทยาลัยชุมชนยะลา	www.ycc.ac.th	27,374	10,263	242
27773	187	วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์	www.brcc.ac.th	27,706	813	186
27890	188	วิทยาลัยชุมชนยโสธร	www.thyasocc.ac.th	27,828	70,249	1,622
28187	189	วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	www.mcc.ac.th	28,130	11,326	1,046
28187	190	วิทยาลัยชุมชนสงขลา	www.sk-cc.ac.th	28,130	2,231,832	19,526
29120	191	วิทยาลัยชุมชนตราด	www.tratcc.ac.th	29,084	10,066	234
30344	192	สถาบันเทคโนโลยียานยนต์มหาชัย	www.miat.ac.th	30,330	3,382,124	83,525
30546	193	สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก	www.ipacific.ac.th	30,532	744	25

จากตารางที่ 1 พบว่าสถาบันการศึกษาที่มีจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาจากเครื่องมือ Ahrefs มากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 2 ของการจัดอันดับสถาบันการศึกษาจาก Webometrics โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมายังเว็บไซต์ จำนวน 19,908,026 ครั้ง

และจำนวนการเชื่อมโยงที่น้อยที่สุดคือวิทยาลัยชุมชนตราด เท่ากับ 672 ครั้ง ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 184 ของ Webometrics ส่วนการจัดอันดับจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมาไปยังเว็บไซต์สถาบันการศึกษาจากเครื่องมือ Majestic SEO นั้น พบว่า มหาวิทยาลัยมหิดล มีจำนวนครั้งในการเชื่อมโยงกลับมาไปยังเว็บไซต์สูงที่สุด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 587,742 ครั้ง โดย มหาวิทยาลัยมหิดล อยู่ในอันดับที่ 3 ของ Webometrics และจำนวนครั้งการเชื่อมโยงที่น้อยที่สุดจากการวิเคราะห์ข้อมูลของ Majestic SEO ได้แก่ 25 ครั้ง ซึ่งจัดอยู่ในอันดับที่ 193 ของ Webometrics เช่นกัน และเมื่อนำข้อมูลในตารางที่ 1 มาแสดงผลในรูปแบบกราฟ จะได้ผลลัพธ์ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวโน้มจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลภายนอกกลับมาไปยังเว็บไซต์จาก Ahrefs และ Majestic SEO

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งในการเชื่อมโยงกลับมาไปยังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาจากข้อมูลของเครื่องมือ Ahrefs และ Majestic SEO ที่มากที่สุด มาจากสถาบันการศึกษาที่อยู่ในกลุ่มที่ถูกจัดอันดับจาก Webometrics ในอันดับที่ 1 ถึง 10 และจำนวนครั้งในการเชื่อมโยงกลับมาไปยังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาที่น้อยที่สุด อยู่ในกลุ่มของสถาบันที่ถูกจัดอันดับจาก Webometrics ในอันดับที่ 184 ถึง 193

ตารางที่ 2 ข้อมูลจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลภายนอกกลับมาไปยังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาทั้งหมด จาก Semrush และ Alexa (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2566)

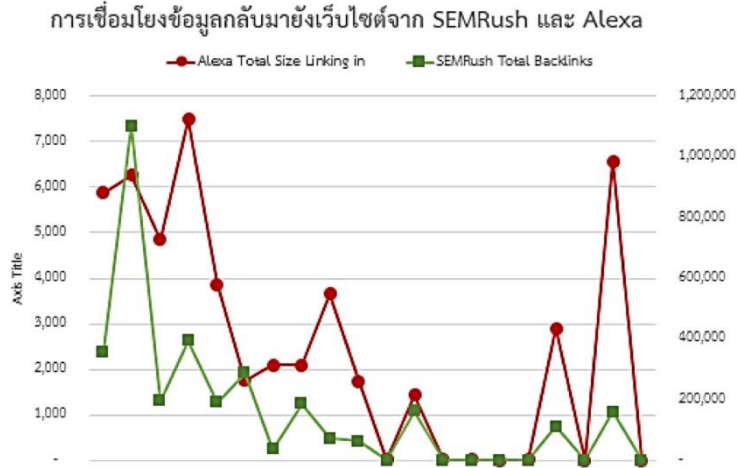
World Rank (JAN 2023)	Thailand Webometrics Rank (May 2023)	University	University Website	Impack Rank in Webometrics	Semrush Total Backlinks	Alexa Total Size Linking in
447	1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	www.chula.ac.th	559	357,000	5,876
448	2	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	www.cmu.ac.th	263	1,100,000	6,260
523	3	มหาวิทยาลัยมหิดล	www.mahidol.ac.th	518	195,000	4,850
714	4	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	www.kku.ac.th	475	393,000	7,479
760	5	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	www.ku.ac.th	430	192,000	3,868
841	6	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	www.psu.ac.th	718	287,000	1,758
1003	7	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	www.kmutt.ac.th	1211	35,700	2,096
1006	8	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	www.tu.ac.th	842	187,000	2,096

ตารางที่ 2 ข้อมูลจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาทั้งหมด จาก Semrush และ Alexa (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2566) (ต่อ)

World Rank (JAN 2023)	Thailand Webometrics Rank (May 2023)	University	University Website	Impack Rank in Webometrics	Semrush Total Backlinks	Alexa Total Size Linking in
1137	9	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	www.kmutnb.ac.th	1024	72,200	3,660
1316	10	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	www.nu.ac.th	841	63,200	1,740
26602	184	วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร	www.mukcc.ac.th	26,506	400	12
26801	185	วิทยาลัยเทคโนโลยีสันตพล	www.santapol.ac.th	26,703	163,000	1,429
27444	186	วิทยาลัยชุมชนยะลา	www.ycc.ac.th	27,374	178	16
27773	187	วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์	www.brcc.ac.th	27,706	261	13
27890	188	วิทยาลัยชุมชนยโสธร	www.thyasocc.ac.th	27,828	104	9
28187	189	วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	www.mcc.ac.th	28,130	339	14
28187	190	วิทยาลัยชุมชนสงขลา	www.sk-cc.ac.th	28,130	112,000	2,903
29120	191	วิทยาลัยชุมชนตราด	www.tratcc.ac.th	29,084	142	10
30344	192	สถาบันเทคโนโลยียานยนต์มหาชัย	www.miat.ac.th	30,330	160,000	6,567
30546	193	สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก	www.ipacific.ac.th	30,532	107	4

จากตารางที่ 2 พบว่าสถาบันการศึกษาที่มีจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาจากเครื่องมือ Semrush มากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 2 ของการจัดอันดับสถาบันการศึกษาจาก Webometrics โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมายังเว็บไซต์ จำนวน 1,100,000 ครั้ง และจำนวนการเชื่อมโยงที่น้อยที่สุดเท่ากับ 104 ครั้ง ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 188 คือ วิทยาลัยชุมชนยโสธร ของ Webometrics ส่วนการจัดอันดับจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลกลับมายังเว็บไซต์สถาบันการศึกษาจากเครื่องมือ Alexa นั้น พบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีจำนวนครั้งในการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์สูงที่สุด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 7,479 ครั้ง โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น อยู่ในอันดับที่ 4 ของ Webometrics และจำนวนครั้งการเชื่อมโยงที่น้อยที่สุดจากการวิเคราะห์ข้อมูลของ Alexa ได้แก่ 4 ครั้ง คือ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก ซึ่งจัดอยู่ในอันดับที่ 193 ของ Webometrics เช่นกัน และเมื่อนำข้อมูลในตารางที่ 1 มาแสดงผลในรูปแบบกราฟ จะได้ผลลัพธ์ดัง

ภาพที่ 2 แสดงแนวโน้มจำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลจากภายนอกกลับมายังเว็บไซต์จาก Semrush และ Alexa

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งในการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาจากข้อมูลของเครื่องมือ Semrush และ Alexa ที่มากที่สุด มาจากสถาบันการศึกษาที่อยู่ในกลุ่มที่ถูกจัดอันดับจาก Webometrics ในอันดับที่ 1 ถึง 10 และจำนวนครั้งในการเชื่อมโยงกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาที่น้อยที่สุด อยู่ในกลุ่มของสถาบันที่ถูกจัดอันดับจาก Webometrics ในอันดับที่ 184 ถึง 193

อภิปรายผล

ผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้เครื่องมือ Ahrefs และ Majestic SEO (Ahrefs, 2023); (Majestic, 2023) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ Webometrics ใช้ในการประเมินการจัดอันดับสถาบันการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และผลลัพธ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำ Search Engine Optimization : SEO ด้วย Semrush และ Alexa (Semrush, 2023); (Alexa, 2023) มีความสอดคล้องกันโดยพบว่าการใช้เครื่องมือทั้ง 4 เครื่องมือในการวิเคราะห์จำนวนการเชื่อมโยงข้อมูลจากภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาหรือ Backlinks นั้น หากมีจำนวน Backlinks ปริมาณมาก จะช่วยส่งผลให้เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษานั้นเป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นกัน ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยการจัดอันดับมหาวิทยาลัยด้วย Webometrics ของจุฬาราชวิทยาลัย ที่พบว่า ปริมาณข้อมูลเนื้อหาที่สร้างขึ้นเน้นการเผยแพร่ข้อมูลสู่ภายนอกผ่านเว็บไซต์ของสถาบันที่ทำการ Link เชื่อมโยงข้อมูลจากภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ โดยวัดผลประเมินจากจำนวน Backlink ที่ได้รับจากภายนอกที่มาสู่เว็บไซต์ (จุฬาราชวิทยาลัย, 2553) ซึ่งหมายถึงสามารถใช้เครื่องมือ Semrush และ Alexa ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำ Search Engine Optimization : SEO มาวิเคราะห์การเชื่อมโยงข้อมูลจากภายนอกกลับมายังเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ได้เช่นกัน และหากค่าตัวชี้วัดในด้านการเป็นที่รู้จักบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของเว็บไซต์หรือ Visibility มีค่าน้ำหนักที่ใช้ในการจัดอันดับจาก Webometrics เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้อันดับของสถาบันการศึกษาจาก Webometrics ดีขึ้นอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเนื้อหาหรือข้อมูลบนเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถนำไปใช้ในการประเมินการจัดอันดับเว็บไซต์มหาวิทยาลัยของสถาบันการศึกษาไทยได้ด้วย Webometrics ซึ่งสถาบันการศึกษาคควรเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการ เนื้อหาหลักสูตรเข้ามายังเว็บไซต์ของสถาบัน โดยให้ผู้ดูแลเว็บไซต์สามารถสร้างประเภทเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียกดู

เนื้อหา โดยให้ความสำคัญกับเรื่องความเร็วในการโหลดข้อมูลเพราะจะส่งผลให้ผู้ใช้งานใช้ได้สะดวกและรวดเร็วและจากการศึกษาครั้งนี้วงการศึกษารองไทยควรนำผลไปพัฒนาด้านการจัดทำเว็บไซต์สนับสนุนนโยบายด้านวิชาการของสถาบันการศึกษาเพื่อเพิ่มจำนวนผลผลิตของสิ่งตีพิมพ์เผยแพร่ทางวิชาการในรูปแบบสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ผลงานด้านวิชาการของประเทศไทยได้มีการเผยแพร่เข้าถึงผู้คนได้อย่างแพร่หลายในโลกยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- รุจเรขา วิทยายุทธภิกขุ. (2553). การจัดอันดับมหาวิทยาลัยด้วย Webometrics: ข้อเท็จจริงที่ควรทราบ. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2566 จาก <https://stang.sc.mahidol.ac.th/research/webometrics.php>
- Ahrefs. (2023). SEO Tools & Resources To Grow Your Search Traffic. Retrieved May 9 , 2023, from <https://ahrefs.com/>
- Alexa. (2023). Alexa Website Traffic Rank. Retrieved May 10 , 2023, from <https://aws.amazon.com/th/alexa-top-sites/>
- CSIC. (2012). Webometrics Ranking of World Universities. Retrieved May 10 , 2023, from <http://www.webometrics.info>.
- Deoghuria, A. S. (2010). Online Visibility Of Website Through SEO Technique a Case Study. Retrieved May 11 , 2023, from <http://arxiv.iacs.res.in:8080/jspui/handle/10821/163>
- Isidro, F. (2012a). Webometrics Informations algorithm. Retrieved May 11 , 2023, from <http://www.webometrics.info/en/Aboutus>
- Isidro, F. (2012b). Webometrics Methodology. Retrieved May 11, 2023, from <http://www.webometrics.info/en/Methodology>
- Majestic. (2023). Link Intelligence data SEO. Retrieved May 8 , 2023, from <https://majestic.com/>
- Pandey, R. (2014). Empirical Validation of Webometrics based Ranking of World Universities. International Journal of Computer Science and Information Technologies, 5(1), 580 - 584.
- Semrush. (2023). Analyze domain's backlink website. Retrieved May 11 , 2023, from <https://www.semrush.com/>
- Webometrics. (2016). Ranking Web of World Universities. Retrieved May 1 , 2023, from <http://www.webometrics.info/en/Asia/Thailand>

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคดีอาญา ของเจ้าพนักงานตำรวจ*

THE HUMAN RIGHTS PROTECTION IN THE POLICE CRIMINAL INVESTIGATION PROCESS

ปฐมพงศ์ พัฒน์พรวงค์*, ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล

Pathomphong Phatpornwong*, Tanaraj Lortanapaisan

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กาญจนบุรี ประเทศไทย

Faculty of law Western University, Kanchanaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: tallmanandtallman@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้ที่สำรวจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจของไทย ซึ่งปัจจุบันให้ความสนใจเฉพาะสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสอบสวนเป็นหลัก ขณะที่การสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความสำคัญและอาจกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคดีอาญามีบัญญัติในรัฐธรรมนูญและกฎหมายในระดับรองลงมา แต่พบปัญหาสำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคือ 1.กฎหมายให้ความหมายของการสืบสวนไว้อย่างกว้างและให้ตำรวจใช้หลักการดุลยพินิจในการปฏิบัติเป็นหลัก โดยไม่มีการกำหนดกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลยพินิจในการสืบสวน หากใช้ดุลยพินิจรอบคอบอาจไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติงาน 2.สิทธิผู้ต้องสงสัยกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงกลับมีสิทธิน้อยกว่าสิทธิผู้ต้องหาทั้งที่เป็นเพียงผู้ต้องสงสัยเท่านั้น ขัดหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ และ 3.กระบวนการสืบสวนตามกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับยาเสพติด การฟอกเงิน การสอบสวนคดีพิเศษ การปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้นที่มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในวิธีสืบสวนคือ การค้นยานพาหนะ การดักฟัง และการปฏิบัติกรอำนวยการ กระบวนการสืบสวนพิเศษเหล่านี้มีรายละเอียดกำหนดวิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลาการสืบสวนเอาไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนได้แก่การคุ้มครองภายในองค์กรคือการบังคับบัญชา การบริหารองค์กรตามหลักวิธีการปกครองที่ดี และการควบคุมคุณธรรมและจริยธรรมเจ้าพนักงานสืบสวน การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนภายนอกองค์กรได้แก่องค์กรตุลาการและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน , การสืบสวน, ตำรวจ

Abstract

This academic article explores the protection of human rights in the criminal investigation process by Thai police. Currently, the main focus is on human rights in the investigation process. While the investigation by the police is important and can affect civil liberties, the protection of human rights in criminal investigation proceedings is enshrined in the constitution and lower levels

of law but there are important problems with human rights in the investigative process: 1) The law provides a broad definition of investigation and requires the police to exercise discretion without setting a framework or criteria for investigative discretion. If exercised with careful discretion, human rights may not be violated in the performance of work. 2) The rights of suspects who have committed crimes related to national security have fewer rights than the rights of suspects, even though they are only suspects. Contrary to the presumption of innocence according to the constitution and 3) The investigation process under the special law on narcotics, money laundering, and special investigation The only methods of suppression of transnational organized crime that have human rights protections enacted in investigative methods are vehicle searches, eavesdropping, and stealth operations. These special investigative procedures detail the method, procedure, and duration of the investigation to protect human rights. The Thai criminal justice system has mechanisms to protect human rights in the investigative process, namely protection within the organization, which is command. Organizational management according to good governance principles and controlling the morals and ethics of investigative officers Protection of human rights in external investigations includes the judiciary and the National Human Rights Commission, which are constitutionally independent bodies.

Keywords: Human Rights, Investigations, Police

บทนำ

ในรัฐที่มีปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยนั้น รัฐ องค์การของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลประชาชนให้อยู่ในสังคมด้วยความปกติสุข ดังนั้นรัฐจึงมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม เหมือนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติหน้าที่ของรัฐไว้ในหมวด 5 โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้กับประชาชนโดยเฉพาะการรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนหนึ่งของระบบรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐคือกระบวนการยุติธรรมที่กฎหมายจะต้องใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สำคัญที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม โดยจุดมุ่งหมายสูงสุดของกระบวนการยุติธรรม คือการสร้างความสะดวกสบายให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการป้องกันแก้ไขปัญหอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การป้องกันแก้ไขข้อพิพาทขัดแย้ง และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่มุ่งถึงความสัมฤทธิ์ผลของความยุติธรรมบนพื้นฐานของมนุษยธรรม

เมื่อพิจารณาสำรวจสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมจำต้องพิจารณาปัญหาที่เกิดในภารกิจหลักทั้งสองด้านของกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ภารกิจการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องใช้วิธีที่ชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process) ภารกิจทั้งสองประการนี้เสมือนเหรียญเดียวซึ่งมีสองด้าน ซึ่งจำเป็น ต้องบริหารจัดการให้สมดุลกัน (Packer, H., 1964) โดยลักษณะองค์ประกอบทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมนั้น Bertalanffy เห็นว่ามี 3 ประการ (Bertalanffy, A., 1976) คือปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยปัจจัยนำเข้า (Input) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหมายถึง ปัจจัย สาเหตุ หรือเหตุ (Cause) ที่ทำให้เกิดปัญหาคือพนักงานตำรวจและการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งทำให้ต้องนำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 คือกระบวนการยุติธรรม เริ่มจากกระบวนการสืบสวน ไปสู่กระบวนการสอบสวน กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลตามลำดับ สู่ขั้นตอนที่ 3 ผลผลิตของกระบวนการยุติธรรมนั้นทั้งต่อประชาชนและผู้กระทำความผิด

พนักงานตำรวจเป็นหนึ่งในปัจจัยนำเข้าของกระบวนการยุติธรรมที่มีอำนาจหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตำรวจทำหน้าที่เป็นพนักงานสืบสวนและพนักงานสอบสวนด้วย โดยมีหน้าที่สำคัญ (Chaturvedi, J., 2006) คืออำนาจหน้าที่จับกุมผู้ต้องหา ค้นหาหลักฐาน สอบสวน หน้าที่ให้ความคุ้มครองและอำนวยความสะดวกแก่บุคคลทั่วไป หน้าที่เกี่ยวกับการส่งหมายเรียกและหมายจับ โดยเฉพาะหน้าที่ในกระบวนการสืบสวนที่เป็นส่วนสำคัญไปสู่การรวบรวมหลักฐาน หรือทราบการกระทำความผิดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นหน้าที่ซึ่งไม่อาจพบเห็นได้ทั่วไปเหมือนการปฏิบัติหน้าที่อื่น

คณิต ฒ นคร เห็นว่าอำนาจหน้าที่สืบสวนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของบทบาทรักษาความสงบเรียบร้อยเมื่อเกิดการกระทำความผิดหรือเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้น (คณิต ฒ นคร, 2555) โดยการสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อพิสูจน์อะไรบางอย่าง เป้าหมายสำคัญในการสืบสวน คือการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด อีกทั้งเป็นกระบวนการเพื่อการสอบสวนด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(16) เพราะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

แต่วิธีปฏิบัติในการดำเนินการสืบสวนซึ่งเป็นงานในหน้าที่ของตำรวจนั้น บางกรณีอาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่กฎหมายกำหนดให้ไว้ ย่อมเป็นเหตุให้ประชาชนมองภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตำรวจไปในทางกระทำการล่วงละเมิดสิทธิของประชาชน ทั้ง ๆ ที่การกระทำดังกล่าวเป็นการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาว่า การสืบสวนคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐานสากลที่บุคคลทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใดก็ตาม จะต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ และรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 4 ได้รับรองหลักการของสิทธิมนุษยชนโดยระบุว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน” โดยมีองค์กรของรัฐคือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ในการดูแลปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยทั่วไปประเด็นสิทธิมนุษยชนมักถูกให้ความสำคัญและศึกษาในขั้นตอนการสอบสวนเป็นสำคัญ ไม่ค่อยมีการศึกษาสิทธิมนุษยชนในด้านการสืบสวนทั้งที่มีความสำคัญ

ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสืบสวนมีขอบเขตอำนาจที่กฎหมายให้ทำการซึ่งโดยทั่วไปต้องไม่ละเมิดหลักการสิทธิมนุษยชนที่มีกฎหมายรองรับ มีงานศึกษาสภาพปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องงานสืบสวนในประเทศไทย โดยมีการศึกษาพบว่า มีปัญหาสิทธิมนุษยชนค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือสภาพปัญหาการสืบสวนก่อนเกิดเหตุ และสาเหตุการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม มีทั้งเจตนาหรือจงใจใช้อำนาจเกินขอบเขตและไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Borwornchai, D., 2020) จนเป็นส่วนหนึ่งในการประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ

ปัญหาการสืบสวนที่กฎหมายบัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 เช่นการสืบสวนโดยการตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ที่ การจะตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัย เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “เหตุอันควรสงสัย” (Probable Cause) ไว้ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐจึงมีอย่างกว้างขวาง จึงอาจไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ ยังไม่รวมถึงวิธีการสืบสวนที่อาจละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่น การใช้สายลับ การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ สกัดรอยเท้าสังเกตบุคคล การดักฟัง ซึ่งการกระทำดังกล่าวล้วนเกิดจากปฏิบัติตามดุลพินิจของเจ้าพนักงานสืบสวนเพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งการใช้ดุลพินิจถ้ากระทำด้วยความเป็นธรรมก็จะเป็นผลดีกับผู้เกี่ยวข้องและรวมถึงความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ถ้ามีการปฏิบัติไม่ชอบธรรมความเสียหายก็จะเกิดกับทั้งผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาด้วยโดยเฉพาะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

บทความจะศึกษาถึงประเด็นสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนโดยเฉพาะปัญหาและข้อบกพร่องในการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานที่กระบวนการสืบสวนหรือวิธีการสืบสวนเป็นไปตามหลักการสิทธิมนุษยชนหรือไม่ โดยจะกล่าวถึงกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนไปสู่ส่วนที่สองหลักการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนคดีอาญาของไทย ไปสู่ส่วนที่สามสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการสืบสวนคดี ไปสู่ ปัญหาสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคดีของไทยในส่วนที่สี่ และบทสรุปในส่วนสุดท้าย

กระบวนการสืบสวนคดีอาญาของไทย

“การสืบสวน” (Investigation) ถือเป็นมาตรการเบื้องต้นของทั้งการปราบปรามอาชญากรรมและป้องกันอาชญากรรม การสืบสวนเป็นการดำเนินงานของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (10)

นักวิชาการอธิบายหลักการสืบสวนและหลักในการปฏิบัติงานสืบสวนที่มีปัจจัยแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องหลายประการ เพราะการสืบสวนคดีอาญาเป็น การค้นหาความจริงโดยวิธีทางของกฎหมายจากบุคคลและวัตถุต่าง ๆ เพื่อลำดับเหตุการณ์ การกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายย้อนหลังไปอย่างถูกต้อง (Reconstructing the Crime) โดยมีเป้าหมายเพื่อหาความจริงเท่าที่จะสืบทราบได้จากการสืบสวนข้อเท็จจริงภายหลังเกิดเหตุ (Weston, P. B., 1980) ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในการหาคำตอบของอาชญากรรมหรือความผิดว่าเกิดอะไร, เมื่อไร, ที่ไหน, ทำไม่, ใคร และอย่างไร (Kleinig, J., 2008) โดยทั่วไปการปฏิบัติงานสืบสวนเป็นการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (Information) มากกว่าเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน (Evidence) (Vanderbosch, G., 1968) ซึ่งวิธีการสืบสวนมีมากมายทั้งวิธีทั่วไปและวิธีเฉพาะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าพนักงานสืบสวนที่จะใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (สง่า ดวงอัมพร และคณะ, 2531) เช่น การเฝ้าตรวจ (Surveillance) การสืบสวนในลักษณะเป็นสายลับ (Under cover) การสืบสวนโดยใช้สายลับ (Informant) ข่าวกรองตำรวจ (Police intelligence) การปฏิบัติงานสืบสวนจึงเป็นงานที่มีได้พบเห็นได้โดยตรง และวิธีปฏิบัติงานที่ขึ้นกับดุลยพินิจเจ้าหน้าที่เป็นหลักที่มีปัจจัยแวดล้อมที่ใช้ในการตัดสินใจหลายปัจจัยจึงทำให้การตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจเป็นเรื่องยาก

พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์ เห็นว่างานด้านการสืบสวนนี้ถือเป็นงานของตำรวจในการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ (พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์, 2537) บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นในอดีตจากมุมมองของเสรีนิยมมองว่าตำรวจเป็น “ผู้บังคับใช้” (Enforcers) เป็นผู้ซึ่งดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนสิทธิของผู้อื่น แต่ในปัจจุบันเห็นว่าตำรวจเป็นผู้ป้องกันอาชญากรรมมากกว่าการบังคับใช้กฎหมาย ปัจจุบันบทบาทของตำรวจอาจถือว่าเป็นผู้จัดการความขัดแย้ง (Crisis Management) มากกว่าแนวความคิดในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย (Kleinig, J., 2008)

เมื่อศึกษาถึงที่มาแห่งการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายพบว่าอำนาจอย่างกว้างขวาง เจ้าพนักงานตำรวจคือผู้ที่กฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยทั่วไปแบ่งการใช้อำนาจสืบสวนของตำรวจไทยเป็น 2 ลักษณะ

1. อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือตำรวจทางคดี (Police Judiciaire) ในฐานะที่เจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในกระบวนการยุติธรรมนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของตำรวจอยู่หลายประการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวน ในฐานะที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนย่อมมีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 17 โดยสามารถสืบสวนได้ทั่วราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา 2 (16) โดยการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) โดยกฎหมายยังบัญญัติถึงการจับ การค้นบุคคล ค้นเคหสถาน และที่อยู่อาศัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 91 – 105

2. อำนาจตามกฎหมายปกครอง (Administrative Law) หรือตำรวจทางปกครอง (Police Administrative) เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ภาคที่ 1 ได้กำหนดหน้าที่ต่างๆไปของตำรวจไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1. รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอกเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน 2. รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่การกระทำความผิดในทางอาญา 3. บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน 4. ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ

หลักในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการสืบสวน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจในการเลือกวิธีการการสืบสวนคดีเอาไว้จึงทำให้บางครั้งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานกระทบสิทธิต่อประชาชนได้ การเลือกวิธีการสืบสวนจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่แต่ละบุคคลว่าจะใช้วิธีการอย่างไรเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อทราบถึงรายละเอียดของการกระทำผิดดังนั้น ขอบเขตหรือเงื่อนไขของการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการสืบสวนคดีอาญานั้นควรจะต้องมีความชัดเจนเพื่อให้ไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรโดยเฉพาะการคำนึงถึงหลักเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) ที่เป็นกรณีที่มีมูลเหตุอันสมควรเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดอาญา หรือมีสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ในการกระทำความผิดชุกซ่อนอยู่ (Cambell, M. A., H., 2004) เป็นการใช้ดุลยพินิจอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่ดุลยพินิจที่เป็นอำนาจตามอำเภอใจ สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “เหตุอันควรสงสัย” ไว้แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้นในที่สาธารณสถาน มาตรา 93 เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นในเมื่อมี “เหตุอันควรสงสัย” ซึ่งตีความอย่างแคบคือต้องปรากฏเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมิใช่ความสงสัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (คำพิพากษาศาลฎีกา 8722/2555)

Zalman อธิบายว่าเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) กับเหตุผลอันควรสงสัยว่ากระทำความผิด (Reasonable suspicion) มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้านคำนิยามและการดำเนินการของเจ้าพนักงาน เหตุผลอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดหมายถึงข้อเท็จจริงที่มีความชัดเจนเพียงพอที่เจ้าพนักงานจะเชื่อได้ว่าเกิดอาชญากรรมขึ้นหรือเชื่อว่ามี ความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยเหตุผลอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดอาจมีขึ้นได้ทั้งก่อนมีการกระทำความผิดระหว่างการกระทำความผิด และภายหลังการกระทำความผิด ซึ่งความสงสัยนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานได้รับ โดยข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องมีน้ำหนักเพียงพอที่ศาลจะรับฟัง ซึ่งเจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการบางสิ่งบางอย่างต่อผู้ต้องสงสัยนั้น ส่วนเหตุอันควรสงสัย เกิดขึ้นระหว่างการกระทำความผิดหรือคาดว่ากระทำความผิดได้เกิดขึ้นและภายหลังการกระทำความผิดคาดว่ากระทำความผิดได้เกิดขึ้น การคำนึงถึงหลักเหตุอันควรสงสัยจึงขึ้นกับดุลยพินิจของตำรวจ (Zalman, M., 2002)

หลักการใช้ดุลยพินิจในการสืบสวน การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเกี่ยวกับการสืบสวน เป็นการดำเนินการที่สำคัญเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งยังเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมาย ดังนั้น ดุลยพินิจในการปฏิบัติหน้าที่จึงมีผลอาจทำให้เกิดความไม่พอใจของประชาชนที่ได้รับผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ กฎหมายจึงควรมีการกำหนดหลักการเบื้องต้นในการใช้ดุลยพินิจในแต่ละกรณี ให้ดุลยพินิจเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ภายใต้กฎหมายอันขึ้นกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่สอดคล้องกับความยุติธรรมและสติของพนักงานเจ้าหน้าที่ (Milte, L., & Weber, T. A. , 1997) ให้การใช้ดุลยพินิจเป็นการใช้สามัญสำนึกภายใต้พฤติการณ์ที่เป็นข้อยกเว้นเป็นการใช้จิตใจที่ยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ที่จะเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินกระบวนการทางอาญา ในการจะค้นหาผู้กระทำความผิด (Doerner, W. , 1998) เช่นเดียวกับที่กรมตำรวจโดย The National Advisory Commission on Criminal Justice Standards

and Goals (1973) ได้ให้คำแนะนำแก่ตำรวจว่าควรที่จะมีการจำกัดการใช้ดุลพินิจของตำรวจ โดยให้มีการวางแผนทางการดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อให้หน่วยตำรวจแต่ละคนจะได้มีแนวทางและรูปแบบในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น (Adams, T., 1990) ซึ่งจะช่วยให้ตำรวจมีดุลพินิจในการเลือกวิธีสืบสวนที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพประชาชน

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวน

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแต่เดิมจะเป็นเรื่องการคุ้มครองภายในรัฐแต่แต่ละรัฐเท่านั้น แต่ในปัจจุบันพัฒนาการสิทธิมนุษยชนนั้นได้มีการพัฒนาโดยได้มีการสร้างความร่วมมือกันในแต่ละประเทศทำให้การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวมีการพัฒนาและเดินไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น พัฒนาการสิทธิดังกล่าวได้พัฒนาเรื่อยมา จนกระทั่งวันที่ 10 ธันวาคม 1948 องค์การสหประชาชาติได้มีการประชุมและได้ประกาศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights 1948) ในเนื้อหาของประกาศได้กำหนดถึงสิทธิต่างๆ ที่ประชาชนพึงมี การใช้สิทธิดังกล่าวมิให้เป็นไปในทางล่วงละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่น รวมถึงการใช้อำนาจของรัฐมิให้ไปกระทบกระเทือนถึงสิทธิดังกล่าวโดยสามารถจำแนกได้ 5 ประเภท ได้แก่ สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม

บทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาล่วงละเมิด ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 4 ระบุว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน” โดยในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2560 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายสิทธิมนุษยชนว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2542 มาตรา 3 ที่อธิบายสิทธิมนุษยชน ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม” นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 ยังมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ ทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการละเมิดสิทธิเสรีภาพต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นซึ่งต้องพิจารณาต่อไปว่ากฎหมายมีการกำหนดในรายละเอียดไว้อย่างไร

โดยทั่วไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นเริ่มจากกระบวนการสืบสวน การจะเริ่มกับบุคคลโดยย่ออาจกระทบสิทธิเสรีภาพที่กฎหมายรับรอง ต้องยึดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญคือ หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาคือผู้บริสุทธิ์ เป็นหน้าที่ของผู้รักษากฎหมายที่เป็นตัวแทนของสังคมที่จะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยอันสมควรว่าเป็นผู้กระทำความผิด หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์มีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (อุทัย อาทิเวช, 2555) หลักดังกล่าวมีที่มาจากทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) ซึ่งเป็นหลักที่ตรงข้ามกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลในกระบวนการยุติธรรมต้องยึดหลักนิติธรรม ต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights and Freedom) ของประชาชนเป็นหลักการ มิใช่มุ่งเน้นแต่เฉพาะความพยายามในการ

ป้องกันอาชญากรรมแต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการสืบสวนก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องยึดหลักการดังกล่าวในการเริ่มต้นปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน

ปัญหาและกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนของไทย

คณิต ฅ นคร เห็นว่าหลักการในการดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นลักษณะผสมทั้ง หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน (Private Prosecution) หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) โดยการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานของรัฐ ยึดหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) เป็นการดำเนินคดีอาญาที่ตรงข้ามกับหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (คณิต ฅ นคร, 2555)

ปัญหาสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการสืบสวนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาคือ ปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติงานสืบสวน เมื่อกฎหมายให้ความหมายเบื้องต้นของการสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) และอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 โดยเฉพาะหลักเหตุอันควรสงสัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ซึ่งคำว่า “เหตุอันควรสงสัย” (Probable Cause) นี้ ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติว่าความสงสัยนั้นมีฐานมาจากอะไร มีเหตุมาจากอะไร ซึ่งถ้าเป็นการใช้ดุลพินิจด้วยความเป็นธรรมตามกฎหมาย โดยไม่มีเจตนาที่จะกลั่นแกล้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งในทางส่วนตัวแล้ว แต่เป็นการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานด้วยความรอบคอบ ชอบธรรมกับผู้ถูกตรวจค้นซึ่งถูกกระทบสิทธิ เสรีภาพ เจ้าพนักงานจึงจำเป็นต้องกระทำให้อยู่ในขอบเขตที่ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชน ซึ่งลักษณะและวิธีการปฏิบัติในการตรวจค้นจะต้องปฏิบัติในหลักการทำนองเดียวกันกับการค้นในที่รโหฐานเท่าที่สามารถปฏิบัติได้ตามความจำเป็นที่จะต้องการตรวจค้นหาตัวบุคคลหรือสิ่งของที่จำเป็นประกอบคดีตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 1 บทที่ 3 ข้อ 85. เพราะหากปรากฏว่า การตรวจค้นได้ดำเนินการไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คือ ได้ทำการตรวจค้นโดยปราศจาก “เหตุอันควรสงสัย” ก็ต้องมีวิธีในการเยียวยาแก้ไข เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกล่วงละเมิด ถูกค้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

มีข้อสังเกตว่าในกระบวนการสืบสวนกรณีสถานการณ์ความไม่สงบมีความลักลั่นกันอย่างมากโดย สิทธิผู้ต้องสงสัยในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับเรียกว่า “กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง” ประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 รวมถึงกฎ ระเบียบคำสั่ง ที่ออกภายใต้กฎหมายทั้ง 3 ฉบับดังกล่าว ให้อำนาจเจ้าหน้าที่จับกุม ควบคุมตัว ตรวจค้น บุคคลที่เป็นเพียง “ผู้ต้องสงสัย” ว่ากระทำความผิดเพื่อยับยั้งเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยเรียกบุคคลผู้ต้องสงสัยในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงว่า “บุคคลผู้ต้องสงสัย” ซึ่งบุคคลเหล่านี้ยังไม่ใช่ “ผู้ต้องหา” เนื่องจากยังมีได้ถูกจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงยังไม่มีฐานะเป็น “ผู้ต้องหา” และไม่มีสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เกียรติก้อง วัจนะสวัสดิ์, 2551) แต่กลับมีสิทธิไม่เทียบเท่าหรือน้อยกว่าผู้ต้องหาซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและหลักการสากล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” สิทธิของผู้ต้องสงสัยจึงควรมีสิทธิเสมือนผู้บริสุทธิ์ (คณิต ฅ นคร, 2555) ซึ่งควรจะมีการตรวจสอบว่ากระบวนการสืบสวนที่อาศัยอำนาจจากกฎหมายทั้งสามฉบับดังกล่าวขัดกับสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติหรือไม่

ในขณะเดียวกันระบบกฎหมายของไทยมีกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนพิเศษบางประการไว้ เช่นการดักฟัง การล่อให้กระทำความผิด การใช้สายลับจะเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่กฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองไว้การสืบสวนต้องกระทำภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย โดยวิธีการสืบสวนภายใต้กฎหมายพิเศษที่กำหนดมาตรการพิเศษในการสืบสวนไว้ 3 ประเภท คือ การค้น

ยานพาหนะ การดักฟัง และการปฏิบัติการอำพราง ในการสืบสวนเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) การสืบสวนเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 การสืบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และการสืบสวนในคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 กระบวนการสืบสวนพิเศษเหล่านี้มีรายละเอียดกำหนดวิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลาการสืบสวนเอาไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทำให้เห็นภาพได้ว่าการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนของไทย ไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ ไม่มีการกำหนดการใช้ดุลยพินิจที่ชัดเจน มีความลักลั่น มีการคุ้มครองในบางขอบเขตเท่านั้น

กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนเพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบในระดับองค์กรนั้น มีทั้งการควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กรและการควบคุมและตรวจสอบภายนอกองค์กรที่ค่อนข้างดี โดยการควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กรของตำรวจ มี 3 รูปแบบ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2541) คือการควบคุมตรวจสอบตามลำดับบังคับบัญชาโดยการกำหนดให้มีแบบรายงานควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ประจำวัน การตรวจสอบติดตามผลเป็นระยะๆ ทั้งในลักษณะธรรมดาทั่วไปหรือตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนแบบจุลจกหรือการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในรูปคณะกรรมการตรวจสอบการสอบสวนเป็นการเฉพาะ โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องวางระเบียบหรือคำสั่งเฉพาะเรื่องไว้ให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 11

การควบคุมโดยหลักวิธีการปกครองที่ดี ที่หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญคือหลักนิติธรรมหรือการปฏิบัติตามกฎหมายโดยยึดองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ (Agere, S., 2000) คือ การมีความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ (Accountability) ความโปร่งใส (Transparency) การจัดการทุจริตหรือคอร์รัปชัน (Anti-corruption) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลาย (Stakeholder participation) หลักความยุติธรรมและเป็นธรรม (Justice) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักความเสมอภาค (Equity) และหลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยมีรายละเอียดตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่กำหนดให้การบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

การควบคุมจริยธรรมและจรรยาบรรณของเจ้าพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติงานสืบสวนซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ มาตรฐานคุณธรรม และอุดมคติของตำรวจ และมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจตามกฎหมายคณะกรรมการข้าราชการตำรวจว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยมาตรฐานคุณธรรม และอุดมคติของตำรวจเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้ข้าราชการตำรวจอยู่ในกรอบของศีลธรรมและคุณธรรม และมาตรฐานทางจริยธรรมตำรวจคือ คุณความดีที่เป็นข้อประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจเพื่อให้ประชาชนศรัทธา เชื่อมั่นและยอมรับ ที่สำคัญคือข้าราชการตำรวจต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ

การควบคุมและตรวจสอบภายนอกองค์กรประกอบด้วย การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ถือว่าศาลเป็นองค์กรที่ได้รับความเชื่อถือว่ามีความเป็นกลาง และกฎหมายให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเพิ่มมากขึ้น เช่น ให้ศาลมีอำนาจออกหมายอาญา หมายจับ หมายค้น ตามกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ศาลจึงสามารถตรวจสอบความถูกต้องของพยานหลักฐาน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รวบรวมผ่านการพิจารณาของพนักงานอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาสู่การพิจารณาของศาลได้กฎหมายบัญญัติให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายอาญานั้นก็เพื่อให้เกิดการตรวจสอบภายนอก และก่อนที่จะมีการออกหมายอาญาจะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าที่เหตุที่จะออกหมายตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59/1 ส่วนพยานหลักฐานตามสมควรที่ผู้ร้องขอออกหมายต้องเสนอต่อศาลก็เป็นไปตามข้อบังคับของศาลตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 ทั้งหมดจะเห็นว่าองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจของไทยนั้น มีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบหลายระดับหลายองค์กร แต่ปัญหาอยู่ที่ระเบียบ และกฎหมายที่ยังไม่สมบูรณ์มากกว่าปัญหาองค์กรที่จะตรวจสอบ

สรุป

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจของไทยนั้นมีกฎหมายรับรองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายในระดับรองลงมา แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดมีปัญหาที่สำคัญหลายประการ ปัญหาสำคัญคือกฎหมายให้ความหมายของการสืบสวนไว้อย่างกว้างและกำหนดอำนาจหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนไว้โดยใช้หลักการดุลพินิจในการปฏิบัติเป็นหลัก ไม่มีการกำหนดกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการสืบสวน ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานที่เจ้าพนักงานตำรวจอาจใช้ดุลพินิจเลือกวิธีการสืบสวนที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความลักลั่นในสิทธิผู้ต้องสงสัยกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงที่มีสิทธิน้อยกว่าสิทธิผู้ต้องหาทั้งที่เป็นเพียงผู้ต้องสงสัยอันเป็นการขัดหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ระบบกฎหมายไทยกลับมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนตามกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับยาเสพติด การฟอกเงิน การสอบสวนคดีพิเศษ การปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้นที่มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในวิธีสืบสวนคือ การค้นยานพาหนะ การดักฟัง และการปฏิบัติกรอำนวยการโดยกระบวนการสืบสวนพิเศษเหล่านี้มีรายละเอียดกำหนดวิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลาการสืบสวนเอาไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งหมดทำให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่าระบบกฎหมายของไทยคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนไว้ไม่สมบูรณ์ แต่มีกลไกระดับองค์กรที่ดีที่ทำหน้าที่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนหลายระดับได้แก่การคุ้มครองภายในองค์กรคือการบังคับบัญชา การบริหารองค์กรตามหลักวิธีการปกครองที่ดี และการควบคุมคุณธรรมและจริยธรรมเจ้าพนักงานสืบสวน การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนภายนอกองค์กรได้แก่องค์กรตุลาการและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนของไทยมีความสมบูรณ์ควรจะมีการศึกษาในกฎหมายระเบียบทั้งระบบเพื่อให้มีการแก้ไข หรือเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหรือไม่สมบูรณ์เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสืบสวนของไทยสมบูรณ์สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและหลักการสากล

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดี ในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพมหานคร: จีริชการพิมพ์.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์. (2537). ความรู้เบื้องต้นการสืบสวนอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: ศิลป์สยามการพิมพ์.
- สง่า ดวงอัมพร และคณะ. (2531). การสืบสวนสอบสวนคดี ภาควิชากฎหมายวิธีบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อุทัย อาทิวะช. (2555). หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและบทบาทขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ใน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Adams, T. (1990). Police field operations. Indiana: Prentice-Hall.
- Agere, S. (2000). Promoting good governance: Principles, practices and perspectives Vol. 11. London: Commonwealth Secretariat.
- Bertalanffy, A. (1976). General System Theory. Foundations, Development, Applications. New York: George Braziller.
- Borwornchai, D. (2020). Knowledge Management About Investigative Work That is The Best Practice of The Detective 4.0 Era. Journal of Arts Management, 4 (2), 385-398.
- Cambell, M. A., H. (2004). Black's Law Dictionary. ST. PAUL, Minnesota: West Publishing Co.
- Chaturvedi, J. (2006). Police Administration and Investigation of Crime. New Delhi: Gyan Publishing House.
- Doerner, W. . (1998). Introduction to law enforcement: An insider's view. Woburn: Butterworth-Heinemann.
- Kleinig, J. (2008). Ethics and criminal justice: An introduction. Cambridge: Cambridge University Press.
- Milte, L., & Weber, T. A. . (1997). Police in Australia: Development, functions and procedures. Sydney: Butterworths.
- Packer, H. . (1964). Two models of the criminal process. University of Pennsylvania Law Review, 113(1), 1-11.
- Vanderbosch, G. (1968). Criminal Investigation. Washington D.C.: International Association of Chiefs of Police.
- Weston, P. B. (1980). Criminal Investigation : Basic Perspectives Upper Saddle River . New Jersey: Prentice Hall Publishing.
- Zalman, M. (2002). Criminal procedure: Constitution and Society. Interlochen: Prentice Hall.

การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย*

COMMUNICATION OF METAVERSE INNOVATION POLICY FOR KOH SAMUI TOURISM

จิตรกร ลากุล*, สุภาภรณ์ ศรีดี, หฤทัย ปัญญาวุฒตระกูล, มาริสสา จันทมาศ

Jitakorn Lakul*, Supaporn Sridee, Hareuthai Panvarvuttrakul, Marissa Chantamas

สาขานวัตกรรมและการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

Communication Innovation for Political and Local Administration Sukhothai Thammathirat Open University,

Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Lakul59@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย เกี่ยวกับ 1) การสื่อสารนโยบาย และ 2) กลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์ส การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงด้านการสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์ส จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเมตาเวิร์สมาเป็นเครื่องมือสู่ยุคดิจิทัล ด้วยการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง มาใช้ตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ยกกระตือรือร้นโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและสารสนเทศตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ 2) ทิศทางนโยบายเป็นไปในลักษณะการนำเสนอคุณค่าของ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี อาหารและสินค้าท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเมตาเวิร์ส 3) การนำนโยบายไปส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์ส ได้แก่ แคมเปญวีดีโอโคเวอริ์ไทยแลนด์และภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สสมุย เพื่อสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สไปยังนักท่องเที่ยวเป้าหมายทุกกลุ่มทั่วโลก 2) กลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบด้วย 2.1) กลยุทธ์ผู้ส่งสารด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ เช่น ดารา เนตไอดอลและนักวิชาการเมตาเวิร์ส เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมเมตาเวิร์สและสร้างแรงจูงใจ 2.2) กลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาและสร้างอวตารแทนตัวตนผู้ใช้เมตาเวิร์สให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ตัวการ์ตูนสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ 2.3) กลยุทธ์การใช้สื่อด้วยแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่ายให้เห็นภาพการท่องเที่ยวเกาะสมุยชัดเจนทั้งแหล่งท่องเที่ยว เข้าถึงที่พัก ร้านอาหารได้ง่าย

คำสำคัญ: การสื่อสารนโยบาย; นวัตกรรมเมตาเวิร์ส; เมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเกาะสมุย

Abstract

The objective of this research were to study the communication of policy on meta-verse innovation for tourism in Koh Samui Island. It focuses on 1) policy communication and 2) communication strategies for meta-verse innovation. This is a qualitative research that selects specific data providers directly involved in communication of policy on meta-verse innovation. The research involved 16 individuals, and the research tool used was in-depth structured interviews. Data analysis was conducted by generating conclusions. The research findings are as

follows: 1) The tourism promotion policy utilizes meta-verse innovation and technology as tools for the digital era by utilizing virtual reality technology to implement national tourism strategies, enhancing competitiveness, and upgrading the digital infrastructure and information according to the national tourism development plan. 2) The policy direction emphasizes presenting the value of natural resources, arts, culture, traditions, local cuisine, and products using meta-verse innovation and technology. 3) The communication of the policy promotes meta-verse innovation through campaigns such as "Rediscover Thailand" and "Phuket Sandbox," as well as the "Meta-Verse Koh Samui" platform to communicate meta-verse innovation to target tourists worldwide. 2) The communication strategies include: 2.1) sender strategies using influencers and influential figures in the online world, such as celebrities, net idols, and meta-verse experts, to provide knowledge about meta-verse innovation and create motivation; 2.2) content design strategies and creating avatars representing meta-verse users that align with target groups, such as cartoon characters for the younger generation; 2.3) media usage strategies using user-friendly platforms to clearly showcase tourism destinations, access accommodations, and restaurants in Koh Samui.

Keywords: Communication of Policy; Metaverse Innovation; Metaverse Innovation Policy for Koh Samui Tourism; Koh Samui Island tourism

บทนำ

เมตาเวิร์ส เป็นแนวคิดการบรรจบกันของโลกเสมือนกับโลกแห่งความเป็นจริง ทำให้มนุษย์สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างไร้พรมแดนในเวลาเดียวกัน โดยผ่านการเชื่อมต่อของอุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่ เรียกว่าความเป็นจริงผสมหรือความเป็นจริงแบบไฮบริด (Mixed Reality : MR) เป็นความจริงเสมือนที่อยู่กึ่งกลางระหว่างความจริงเสริม (Augmented Reality : AR) และความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality : VR) (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2564)

ด้านการท่องเที่ยว เมตาเวิร์สสามารถช่วยให้เราเข้าไปสัมผัสการเดินทางข้ามเวลา จำลองการเดินทางไปยังช่วงเวลาของประวัติศาสตร์หรือทิวทัศน์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหรืออาจมีแอปพลิเคชันอื่นๆ อีก การใช้งานดังกล่าวจะต้องใช้ช่องทางนำไปสู่พื้นที่สาธารณะและใจกลางเมือง GURSOY, D. et al. เสนอไว้ว่า เมตาเวิร์สมีศักยภาพในการพลิกโฉมการท่องเที่ยวและบริการ อย่างไรก็ตามควรมีวิจัยที่ศึกษาการสร้างกลยุทธ์ทางธุรกิจและการสื่อสารเพื่อดึงทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเข้าสู่การสร้างธุรกิจในเมตาเวิร์ส (GURSOY, D. et al., 2022) และยังพบว่าเมตาเวิร์สกลายเป็นกลยุทธ์หลักของเมืองที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวเช่น กรุงโซลที่ภาครัฐมีนโยบายกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น Gwanghwamun Plaza, Deoksugung Palace และ Namdaemun Market เป็นพื้นที่ Virtual Tourist Zone ในขณะที่ Donuimun Gate จะถูกสร้างขึ้นใหม่ในโลกเมตาเวิร์ส และในปี พ.ศ. 2566 กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงเช่น Seoul Lantern Festival จะถูกจัดขึ้นในเมตาเวิร์สเพื่อให้คนทั้งโลกสามารถเข้าร่วมงานได้ (Gaubert, J., 2021) เมตาเวิร์สในปัจจุบันจึงเข้าใกล้ความเป็นจริงมากกว่าที่เราคาดไว้ และผลอีกด้านหนึ่ง คือ การเติบโตด้านเศรษฐกิจ

จากสถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเริ่มแพร่ระบาดตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ทำให้เกิดความจำเป็นในการใช้การสื่อสารทางออนไลน์มากขึ้นแบบก้าวกระโดดและเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้พัฒนาการของเมตาเวิร์สมีความก้าวหน้าเร็วขึ้น ขณะเดียวกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังส่งกระทบต่อการท่องเที่ยวของโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศหยุดชะงัก

ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากการศึกษาพบว่า เกาะสมุยซึ่งเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่มีชื่อเสียงระดับโลกเป็นที่รู้จักในกลุ่มของชาวต่างชาติและเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศไทยรองจากเกาะภูเก็ตและเกาะช้าง ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวอย่างรุนแรงเช่นกันโดย ณ สิ้นเดือนกันยายน พ.ศ.2563 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าพักในโรงแรมที่พักที่เกาะสมุยประมาณ 315,000 คนเท่านั้น ลดลงไปไม่ต่ำกว่า 70 - 80% เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (สุรเชษฐ กองชีพ, 2563) และนักท่องเที่ยวต่างชาติเหลือเพียงแค่ประมาณร้อยละ 10.0 เท่านั้น (ทรัพย์สินเพื่อการลงทุนในสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์สนามบินการบินกรุงเทพ, 2565) ทำให้รัฐบาลไทยต้องปรับแนวทางการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเกาะสมุยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) รวมทั้งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยหลายด้านการท่องเที่ยว รักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าและการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคดิจิทัล เพื่อกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยและการท่องเที่ยวรองรับกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มพำนักระยะยาว และ กลุ่มนักท่องเที่ยวอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงนำไปสู่ความสนใจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษานโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์ส กลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์ส ตลอดจนแสวงหาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนานวัตกรรมเมตาเวิร์ส เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของเกาะสมุยและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทยต่อไปในอนาคตและนำไปต่อยอดสู่ภาคปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูลเอกสารจากข่าว สื่อออนไลน์ บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) เลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารจากภาครัฐ จำนวน 5 คน ได้แก่ รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุยและผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัล กลุ่มที่ 2 บุคลากรจากภาครัฐ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารและผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงาน กลุ่มที่ 3 นักธุรกิจ จำนวน 2 คน ได้แก่ นักลงทุนด้านเมตาเวิร์สและการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 4 ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว 1 คน ได้แก่ นายกสมาคมโรงแรมไทยภาคใต้ฝั่งตะวันออก และกลุ่มที่ 5 นักวิชาการ 5 คน ได้แก่ นักวิชาการทางด้านนวัตกรรมเมตาเวิร์ส นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว และนักวิชาการด้านการสื่อสาร ด้วยเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบสัมภาษณ์จะแบ่งเป็น 4 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและกลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย และส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการสื่อสารนวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลตั้งแต่การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก นัด

วันเวลาและสถานที่สัมภาษณ์ การจัดบันทึกย่อและบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและสรุปเอกสาร จัดทำตารางจัดระเบียบข้อมูล แยกตามประเด็นหลักของการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยการสร้างข้อสรุปตามกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565-มีนาคม 2566 โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเรียบเรียงโดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า มีดังนี้

1. การสื่อสารนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย

1.1 แนวคิดนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สตรงกับนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยนำระบบดิจิทัลและเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันสู่ระดับสากลและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคการท่องเที่ยว โดยใช้เทคโนโลยีและยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวทุกระดับให้สอดคล้องกับความปกติถัดไป (Next Normal) กล่าวคือ นำนวัตกรรมการท่องเที่ยว (Travel Tech) มาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถพลิกฟื้นจากวิกฤตและสร้างรายได้กลับคืนมาได้ โดยประยุกต์ใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) Internet of Things (IOT) เทคโนโลยี AR (Augmented Reality) และ VR (Virtual Reality) รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) และเทคโนโลยีการจดจำ (Recognition Technology) เพื่อสนับสนุนด้านความปลอดภัยของผู้ใช้บริการและนักท่องเที่ยวซึ่งส่งเสริมนวัตกรรมการท่องเที่ยว ดังตัวอย่างข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ตรงกัน ดังนี้

“...เมตาเวิร์สเป็นเรื่องใหม่ที่น่าสนใจ เพราะเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการท่องเที่ยว สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล โดยเฉพาะในช่วงประเทศปิด เมตาเวิร์สจึงเป็นทางเลือกที่จะนำมาช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวเกาะสมุย ได้เข้ามาดูแหล่งท่องเที่ยว เป็นไอเดียที่ต้องการจะทำกันและรัฐมนตรีก็เห็นด้วย...” (เอกสิทธิ์ คุณานันทกุล, 2566)

“...กระทรวงการท่องเที่ยวเห็นด้วยที่จะนำเมตาเวิร์สมาใช้ในการท่องเที่ยวเกาะสมุย เนื่องจากเป็นเกาะที่ไม่ใหญ่มาก เราสามารถทำรายละเอียดได้มากทั้งเรื่องวัฒนธรรม อาหารท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยว ถ้าทำนโยบายนี้ให้เป็นรูปธรรมได้ภาคธุรกิจการค้า การบริการต่าง ๆ ก็จะได้รับประโยชน์มากด้วย ....” (นภินทร ศรีสรรพวงค์, 2566)

1.2 ทิศทางนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์ส เพื่อให้เป็นไปตามแผนการดำเนินนโยบาย รัฐบาลได้เริ่มโครงการสมุยพลัสโมเดล เมื่อเดือน กรกฎาคม 2564 เป็นโครงการนำร่อง จากนั้นจึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีโดยการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยว พร้อมกับการพัฒนาแพลตฟอร์มด้านสินค้าและบริการ ผลลัพธ์เกะตื้นพื้นถิ่น ธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะสมุย และสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายซึ่งได้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งนักลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์และนักลงทุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างทั่วถึง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“...ทิศทางที่กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จำลองเกาะสมุยมาเป็นเมตาเวิร์ส คือการเริ่มศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายก่อน จากนั้นจึงทำ sandbox เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเสมือนจริงสื่อไปยังคนทั่วโลก เมื่อเขาได้ท่องเที่ยวผ่านโลกเสมือนจริงหรือได้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวด้วยกันในโลกเมตาเวิร์สแล้วอาจเกิดความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยวจริงในอนาคตได้ เป็นการสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเกาะสมุยในอนาคต...” (พิยะดา สุกังวาน, 2566)

“...ทิศทางนโยบายเมตาเวิร์สเกาะสมุยจะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว โดยเราจะต้องกำหนดทิศทาง (Directed change) หรือ วางแผนเอาไว้ล่วงหน้า (Planned change) ในการพัฒนานวัตกรรมเมตาเวิร์ส และพัฒนาการตลาดให้เข้าถึงกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ โดยเฉพาะ Gen Z ที่มีวิถีชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มเมตาเวิร์ส...” (นภินทร ศรีสรรพวงค์, 2566)

1.3 กระบวนการนำนโยบายไปส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์ส ได้มีการดำเนินงานในโครงการ "Phuket Sandbox" และสมุยพลัสโมเดล เพื่อเปิดพื้นที่และประสบการณ์การท่องเที่ยวเกาะสมุยและเป็นแนวทางในการนำนโยบายเมตาเวิร์สเกาะสมุยไปพัฒนาต่อไป เนื่องจากเทคโนโลยีเมตาเวิร์สต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ทั้งในการพัฒนาแพลตฟอร์มและการขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ ความคุ้มค่า คุ่มทุน ก่อนดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำโครงการนำร่องหรือ pilot project ในพื้นที่เล็ก ๆ เป็นตัวอย่างก่อน ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวถึงประเด็นนี้สอดคล้องกันว่า

“...การดำเนินงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่พยายามขับเคลื่อนแนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจเพื่อพยุง งบประมาณอุดหนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่ต้องเผชิญผลกระทบอันเล็งไม่ได้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นั้นในปี พ.ศ. 2564 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบหลักการแนวทางการเปิดพื้นที่ท่องเที่ยวนำร่องในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือที่รับทราบกันในชื่อ Samui Plus Model โดยรูปแบบของ Samui Plus Model จะเป็นการเปิดพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นหมู่เกาะ และจะในอนาคตหากมีนวัตกรรมเมตาเวิร์สเกาะสมุยก็จะเป็นโครงการนำร่องที่เปิดการท่องเที่ยวแบบใหม่ให้กับพื้นที่อื่นในประเทศไทยได้ด้วย...” (เอกสิทธิ์ คุณานันทกุล, 2566)

“...เนื่องจากการนำเทคโนโลยีเมตาเวิร์สมาใช้จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก กระบวนการดำเนินงานจึงต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ ความคุ้มค่า คุ่มทุน โดยต้องเริ่มจากการศึกษาวิจัย วางแผนงาน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดความสมดุล...” (นภินทร ศรีสรรพวงค์, 2566)

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์ส คือการเปิดประสบการณ์การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในอนาคตด้วยนวัตกรรมการท่องเที่ยวรวมทั้งเป็นเครื่องมือสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวในอนาคต กลางคือ การนำนวัตกรรมเมตาเวิร์สมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวจะช่วยให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการผ่านแพลตฟอร์มและสมาร์ทโฟน โดยสามารถเข้าไปค้นหาสิ่งเหล่านี้ได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มการตัดสินใจในการใช้จ่ายเร็วขึ้นด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-payment ซึ่งถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยลดการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินตรา หรือการเข้าไปในสถานที่ที่มีความแออัดและด้วยการผสมผสานเทคโนโลยี AR และ VR เพื่อใช้เป็นเครื่องมือนำเสนอข้อมูลเชิงเสมือนผสมผสานกับโลกแห่งความเป็นจริงด้วยการนำข้อมูลเกาะสมุยมาจัดทำเป็นรูปแบบวิดีโอสามมิติแบบ 360 องศา เพื่อให้ผู้ที่ชมจากทั่วทุก

มุมมองรู้สึกเสมือนได้เข้าไปอยู่ในสถานที่จริง เป็นการเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกเกาะสมุยให้เป็นเส้นทางที่ต้องการมาท่องเที่ยวเป็นอันดับต้น ๆ เพื่อสัมผัสบรรยากาศจริง และนำไปสู่การเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่จริงสามารถดึงดูดใจกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Z ที่มีวิถีชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัล เช่น กลุ่มเกมส์เมอร์ นักออกแบบดิจิทัลมีเดีย นักออกแบบแอปพลิเคชัน นักธุรกิจรุ่นใหม่ที่ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการประกอบธุรกิจเป็นหลัก รวมถึงเป็นแพลตฟอร์มสำหรับข้อมูลและการติดต่อสื่อสารในธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจบริการ รวมถึงธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลไว้ตรงกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวมาใช้ จะส่งผลดีต่อภาคธุรกิจการค้าต่าง ๆ ในพื้นที่เกาะสมุยให้ได้รับความสนใจจากนักลงทุนมากขึ้นอย่างแน่นอน เช่น โครงการที่ยังไม่ได้เริ่มก่อสร้าง หรือโครงการที่ก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ เมื่อผู้คนเข้ามาเยี่ยมชมผ่านโลกเสมือนจริงอาจนำไปสู่ความสนใจในการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์บนโลกจริงด้วย...” (นภินทร ศรีสรรพวงค์, 2566)

“...เมตาเวิร์สเกาะสมุยจะสร้างรายได้ให้กับการท่องเที่ยวมากขึ้นและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม หรือกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ซึ่งอาจไม่สะดวกในการเดินทางมาสถานที่จริง เมื่อเราสร้างเมตาเวิร์สที่เหมือนจริงมาก กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ก็จะเข้ามาใช้บริการและเป็นการสร้างรายได้ให้กับการท่องเที่ยวมากขึ้น...” (เอกสิทธิ์ คุณานันท์กุล, 2566)

2. กลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย

2.1 กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้รู้เกี่ยวกับนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประโยชน์ของนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย และ 2) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการยอมรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารมาเป็นผู้สื่อสารในการแนะนำ ชักชวน ให้ผู้รับสารสนใจและเข้าใช้นวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยผ่านช่องสื่อสารสังคมออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการสื่อสารที่ผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือและมีอิทธิพล จะมีผลต่อการยอมรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารตามแนวคิดการสื่อสาร และเนื่องจากเมตาเวิร์สเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ยังมีผู้รู้และเข้าใจนวัตกรรมอย่างชัดเจนจำนวนไม่มาก ดังนั้นกลยุทธ์การส่งสารที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์จึงมีความสำคัญ เพราะนอกจากจะสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเมตาเวิร์สได้ถูกต้องแล้ว ยังจะสามารถดึงดูดใจให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความมั่นใจในการเข้ามาใช้งานแพลตฟอร์มและสื่อสารต่อไปได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ชัดเจน ดังนี้

“...เมตาเวิร์สเป็นเครื่องมือใหม่ที่ต่างจาก VR เพราะเมตาเวิร์ส คือ way of life หรือวิถีชีวิตใหม่ที่ต่างจากเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม จึงต้องมีกลยุทธ์ในการใช้ผู้ที่มาถ่ายทอดความรู้ที่มีความเข้าใจแก่นของเมตาเวิร์ส โดยเริ่มจากคนที่รู้เรื่อง VR มาให้ความรู้ว่าจะใช้ VR ซึ่งเป็นเครื่องมือมาตอบสนองวิถีชีวิตใหม่ซึ่งเป็นเมตาเวิร์สได้อย่างไร หลังจากนั้นจึงสื่อสารให้แพร่ออกไป...” (วิรัตน์ วิจารณ์ประภา, 2566)

“...กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้เชี่ยวชาญจะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ซึ่งการสื่อสารที่น่าเชื่อถือจะทำให้ผู้เข้ามาใช้บริการเกิดความมั่นใจทั้งเรื่องการใช้บริการและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล...” (ชานนท์ ศิริธร, 2566)

“...ผู้ที่เป็ *influencer* บนโลกออนไลน์จะมีอิทธิพลทางความคิดต่อผู้ติดตาม ซึ่ง *influencer* แต่ละคนก็จะมีความรู้ มีแนวความคิดที่แตกต่างกัน แต่เราจะพูดทุกอย่างไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการสื่อสารด้วยผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดในโลกออนไลน์จึงเป็นอีกกลยุทธ์การสื่อสารหนึ่งที่สำคัญสำหรับการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อให้เกิดความเข้าใจและดึงดูดใจกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี...” (ชาญชัย ตีอ่วม, 2566)

2.2 กลยุทธ์การสร้างสาร ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาในเมตาเวิร์สสำหรับนักท่องเที่ยวเกาะสมุย เป็นการกำหนดเนื้อหาหลักของสาร (Theme) เพื่อส่งไปยังผู้รับสารเป้าหมาย ที่ต้องคำนึงถึงว่ามีเนื้อหาอะไรบ้างที่กลุ่มเป้าหมายต้องการทราบ และให้คำสำคัญกับคุณภาพของเนื้อหาสารที่ส่งออกไปว่ามีคุณค่า มีความเกี่ยวพันหรือความสำคัญต่อผู้รับสารหรือไม่ และความน่าสนใจ และ 2) กลยุทธ์การร่วมออกแบบอวตารแทนตัวตนของผู้เข้าใช้บริการของเมตาเวิร์ส ซึ่งเป็นการนำเสนอสารเชิงเหตุผลหรืออารมณ์ (Rational or Emotional Message) อันจะนำไปสู่การโน้มน้าวใจ (Persuasion) และแรงจูงใจจากการที่คนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแพลตฟอร์มจะมีอวตารของตนเอง และพยายามเลือกแพลตฟอร์มที่ตอบโจทย์ความเสมือนจริงมากที่สุด ดังนั้นกลยุทธ์การสร้างสารจึงเป็นกลยุทธ์ส่วนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า การออกแบบเนื้อหาเมตาเวิร์สเกาะสมุยและออกแบบอวตารแทนตัวผู้ใช้บริการเมตาเวิร์ส จะต้องตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเป้าหมาย เนื้อหาชัดเจน มีรายละเอียดเพียงพอและนำเสนอสารนั้นในเชิงเหตุผลและหรืออารมณ์ได้เพื่อโน้มน้าวใจ จูงใจให้ผู้รับสารเข้ามาใช้บริการเมตาเวิร์ส ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของกลยุทธ์การสร้างสารไว้ดังนี้

“...เมตาเวิร์สเป็นเครื่องมือสื่อสารเฉพาะกลุ่ม เราต้องศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอย่างหนัก เพื่อให้รู้ว่านักท่องเที่ยวต้องการอะไร สนใจด้านไหน จึงจะออกแบบกลยุทธ์ด้านเนื้อหาในการสื่อสารออกไปให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเดินทางมาท่องเที่ยวหรือจับจ่ายใช้สอยที่เกาะสมุย....” (วศิน ปัญญาวุธตระกูล, 2566)

“...สิ่งที่เราต้องพิจารณา คือ คนที่เข้ามาใช้งานต้องการอวตารแบบไหน เช่น แบบการ์ตูน แบบเสมือนจริงหรือเป็นอะไรก็ได้ตามจินตนาการ ดังนั้นการออกแบบอวตารจึงมีไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นแบบใด กลยุทธ์การออกแบบอวตารคือ การศึกษาว่าผู้ใช้งานต้องการอวตารแบบไหน อาจใช้ *generation* เป็นตัวแบ่งประเภทรูปแบบอวตาร เป็นต้น...” (พิเชษฐ์ จันทรทิพรักษ์, 2566)

2.3 กลยุทธ์การใช้สื่อ คือ แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องเป็นโลกเสมือนจริงที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสสถานที่จริงและดื่มด่ำกับบรรยากาศได้ ด้วยเมตาเวิร์สซึ่งเป็นเครื่องมือหลัก และมีเครื่องมืออื่น ๆ มาประกอบ ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟิก ข้อความและเสียง จะต้องเป็นแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย เข้าถึงง่าย และนักท่องเที่ยวทุกระดับที่เข้าใช้งานแพลตฟอร์มสามารถสัมผัสบรรยากาศเสมือนจริงโดยประหยัดเวลาและประหยัดทรัพยากร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

“...กลยุทธ์การใช้แพลตฟอร์มเมตาเวิร์ส ควรเป็นไปเพื่อสื่อสารให้เกิดสร้างแรงจูงใจในการเดินทางมาเที่ยวที่เกาะสมุย โดยเริ่มจากการสร้างความรู้ (knowledge) เกี่ยวกับเกาะสมุย และสร้างความประทับใจจนเกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่อเกาะสมุยจนนำไปสู่การปฏิบัติ (practice) คือการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะสมุย แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สจึงควรเป็นกลยุทธ์การสื่อสาร 3 สิ่งดังที่กล่าวมาข้างต้น...” (ชานนท์ ศิริธร, 2566)

“...แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สเกาะสมุยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการคือ รวบรวมข้อมูลส่งต่อให้ผู้ที่ยากมาเกาะสมุย ประการที่สองคือเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ถึงนักท่องเที่ยวทั่วโลก ประการที่สามคือการส่งเสริมธุรกิจรากหญ้า ธุรกิจภาคเอกชน เช่น กลุ่มทำสวนมะพร้าว ซึ่งข้อมูลจากแพลตฟอร์มเกาะสมุยจะสามารถเชื่อมโยงไปยังระบบ Logistic ได้ กลยุทธ์การใช้แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สจึงมีความสำคัญทั้งด้านการท่องเที่ยว การค้า เศรษฐกิจ และรวมไปถึงการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ด้วย...” (พิเชษฐ์ จันทศิริพริกซ์, 2566)

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย ได้แก่

3.1 ภาครัฐควรกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการเกี่ยวกับนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติและของท้องถิ่น และควรกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า

“...ภาครัฐคือกระทรวงดิจิทัลต้องเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำแผนงาน โดยร่วมมือกับเอกชนทั้งการพัฒนานวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตที่รวดเร็ว มีเครือข่ายครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เอกชนมีความมั่นใจและมีการร่วมดำเนินงานได้รวดเร็วราบรื่นขึ้น सरง่าย ๆ คือ เมื่อเอกชนพร้อม ภาครัฐก็ต้องพร้อมจะสนับสนุนอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน...” (เอกสิทธิ์ คุณานันทกุล, 2566)

3.2 ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สควรบูรณาการการดำเนินงานด้านการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการสื่อสาร รวมถึงภาคธุรกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยว การลงทุนและการสื่อสาร ดังตัวอย่างข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า

“...ต้องบูรณาการร่วมกันโดยเฉพาะกระทรวงเทคโนโลยีการสื่อสารที่ดูแลระบบเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อนวัตกรรมเมตาเวิร์ส เช่น โครงข่ายการสื่อสารดิจิทัลและเทคโนโลยี Block chain โดยมีแนวทางการวางแผนนโยบายไปส่งเสริมนวัตกรรมเป็นขั้นตอน เริ่มจาก ศึกษากรณีตัวอย่างจากประเทศที่พัฒนานวัตกรรมเมตาเวิร์สแล้ว ขั้นตอนถัดมาคือการออกแบบพัฒนาแพลตฟอร์ม โดยความร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การสร้างแบบจำลองสามมิติ...” (นภินทร ศรีสรรพวงค์, 2566)

3.3 ภาครัฐควรจัดทำแผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการปฏิสัมพันธ์ในสังคมออนไลน์บนแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงที่ใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ที่มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร รวมทั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ให้มีความพร้อมสำหรับการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังตัวอย่างข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า

“...สิ่งที่ต้องทำคือ ทำอย่างไรให้ผู้ใช้งานสามารถเข้ามาใช้งานได้สะดวกมากที่สุด เราจะต้องพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตให้พร้อม และพัฒนาคู่ขนานทั้งตัวแอปพลิเคชันและเวปจีแอล ที่ผู้ใช้งานสามารถเข้าไปใช้งานได้สะดวกในหลายช่องทาง โดยรัฐบาลจะต้องเข้ามาช่วยในเรื่องการสร้างช่องทางในการเข้าถึงแพลตฟอร์มที่เราสร้างขึ้น...” (พิเชษฐ์ จันทศิริพริกซ์, 2566)

3.4 ภาครัฐควรพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและคนบนเกาะสมุย สถาบันด้านวัฒนธรรมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อเป็นพื้นฐานการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในอนาคต ดังตัวอย่างข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า

“...จะต้องสื่อสารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในเมตาเวิร์สเกาะสมุย ซึ่งมี 5 กลุ่ม กลุ่มแรกคือประชาชนทั่วไป และนิสิตนักศึกษา จะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูล กลุ่มที่สองคือผู้ที่ต้องการข้อมูลการท่องเที่ยวเกาะสมุย กลุ่มที่สามคือ พ่อค้า แม่ค้าออนไลน์ที่เราจะรวมมาไว้บนแพลตฟอร์ม กลุ่มที่สี่ คือ เจ้าของกิจการธุรกิจบริการต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม และกลุ่มสุดท้ายคือ นักออกแบบ นักพัฒนา...” (พิเชษฐ์ จันทศิริพริกษ์, 2566)

3.5 รัฐบาลต้องมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและการพัฒนาการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ดังตัวอย่างข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า

“...จะต้องมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานที่เพียงพอ โดยเฉพาะงบประมาณด้านการบำรุงรักษาระบบหรือแพลตฟอร์ม ดังนั้นต้องมีการออกแบบแพลตฟอร์มที่มีประสิทธิภาพและนำมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า เพราะท้องถิ่นเองก็มีงบประมาณจำกัด...” (สุภิญญา ศรีทองกุล, 2566)

3.6 รัฐบาลต้องสื่อสารผ่านกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งมีวิถีชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัลและมีเครือข่ายการสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ที่รวดเร็วและทั่วถึงคนทุกกลุ่มทั่วโลก ดังตัวอย่างข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า

“...เราต้องสื่อสารนวัตกรรมผ่านโลกดิจิทัลเพื่อดึงดูดใจให้คนออกมาเห็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเจนวาย เจนแซดที่ใช้ชีวิตอยู่บนคอมพิวเตอร์ให้ได้เห็นขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มเมตาเวิร์ส ซึ่งจะดึงดูดใจทั้งคนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก...” (นภินทร ศรีสรรพวงค์, 2566)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การสื่อสารนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย

แนวคิดนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยถือเป็นนโยบายสาธารณะด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและเป็นไปตามนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ที่รัฐบาลจะดำเนินงานเพื่อพัฒนาประเทศด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน โดยพัฒนาภาคการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้นวัตกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังนำไปสู่การสร้างคุณค่าหลายของสินค้าและสร้างโอกาสการขยายฐานการผลิตและการตลาดในระดับภูมิภาค ตลอดจนส่งเสริมธุรกิจบริการที่มีศักยภาพสู่ระดับสากล ซึ่งการกำหนดนโยบายสาธารณะดังกล่าวเป็นไปโดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ Sharkansky, I. กล่าวไว้ว่า นโยบายสาธารณะ คือกิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาล ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของรัฐบาล (Sharkansky, I., 1970) รวมทั้ง Dye, T. R. ที่กล่าวถึงนโยบายสาธารณะในลักษณะที่เป็นสิ่งที่รัฐบาลเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำ ในส่วนที่รัฐบาลกระทำ จะครอบคลุม

กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส (Dye, T. R., 1978) ดังนั้น แนวคิดนโยบายส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยในงานวิจัยนี้ จึงสอดคล้องกับแนวคิดนโยบายสาธารณะซึ่ง Sharkansky, I. และ Dye, T. R. ที่ได้กล่าวไว้ นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่า ความสอดคล้องของนโยบายส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สจากผลการวิจัย ยังเป็นไปดังที่สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ ได้สรุปว่า นโยบายสาธารณะ คือชุดของการปฏิบัติและแผนงานซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาของชาติ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาสาธารณะหรือปัญหาของประชาชนและการพัฒนาประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งกิจกรรมภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2560)

ทิศทางนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยที่รัฐบาลเริ่มนำแนวคิดที่จะใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงไปใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการจัดแคมเปญ “Rediscover Thailand” หรือ ท่องเที่ยวไทย ประสบการณ์ใหม่ผ่านทาง AR ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยอีกมากมายในอนาคต เช่น ธุรกิจสังหาริมทรัพย์ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นการพลิกโฉมให้ภาคธุรกิจกลายเป็น Travel Tech ดังนั้น ทิศทางนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยในงานวิจัยนี้จึงสื่อให้เห็นถึงความสอดคล้องกับการศึกษาของ Jafarova, S. เรื่อง An Empirical Evaluation of Tourism Policy and Planning: The Case of Azerbaijan ที่พบว่า ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายเป็นภาคเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องการและเป็นพาหนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะอุตสาหกรรมอื่นๆ (Jafarova, S., 2016) และ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ การศึกษาของ Gursoy, D. et al. เรื่อง The Metaverse in The Hospitality and Tourism Industry : an Overview of Current Trends and Future Research Directions ซึ่งได้คาดการณ์ว่าเมตาเวิร์ส จะเปลี่ยนแปลงวิธีการในดำเนินในอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว (Gursoy, D. et al., 2022)

นอกจากนั้น กระบวนการนำนโยบายไปส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย ด้วยโครงการ "Phuket Sandbox" ยังเป็นตัวอย่างการดำเนินงานที่สอดคล้องกับที่ Pressman, J. & Wildavsky, A. กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า คือ การผลิตผลลัพธ์ออกมา การทำให้สำเร็จ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กับการกระทำเพื่อให้บรรลุสิ่งที่มุ่งหวังไว้ (Pressman, J. & Wildavsky, A., 1984) ทั้งนี้ การนำนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในอนาคต จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญซึ่งผลการวิจัยค้นพบปัจจัยที่สอดคล้องกับ Edward, et al. เรื่องระบบการสื่อสาร เกี่ยวข้องกับผู้ที่ทำหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเป็นอย่างดี เพื่อให้มีความเข้าใจว่าจะต้องทำอะไรและสื่อสารอย่างไร (Edward et al., 1978) เพื่อให้การนำนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยไปปฏิบัติเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับการศึกษาแนวคิดที่ Berelson, B. & Steiner, G. A. อธิบายไว้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ผ่านสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ภาพ ตัวเลข ฯลฯ และการสื่อสารนโยบาย จะต้องชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีช่องทางการสื่อสารนโยบายที่ทันสมัย ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างความรู้ และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Berelson, B. & Steiner, G. A., 1964) และ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัสวดี นิตินิเทศสุนทร เรื่องการสื่อสารว่ามีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ (Systematic process) ทั้งนี้กระบวนการทำงานของการสื่อสารจะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกันและกัน ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร และหากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไปการสื่อสารก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ (ภัสวดี นิตินิเทศสุนทร, 2554) รวมทั้งผลการศึกษาของ

Schramm, W. ที่ได้ให้ความหมายไว้สอดคล้องกันว่า การสื่อสาร คือ การมีความเข้าใจร่วมกันต่อสัญลักษณ์ที่แสดงข่าวสาร (Information signs) (Schramm, W., 1979)

จากผลการศึกษา ยังอภิปรายผลได้ว่า ผลที่คาดว่าจะได้รับจากนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย คือการนำนวัตกรรมการท่องเที่ยว (Travel Tech) มาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถพลิกฟื้นจากวิกฤตและสร้างรายได้กลับคืนมาได้ โดยประยุกต์ใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) Internet of Things (IOT) เทคโนโลยี AR (Augmented Reality) และ VR (Virtual Reality) รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) และเทคโนโลยีการจดจำ (Recognition Technology) เพื่อสนับสนุนด้านความปลอดภัยของผู้ใช้บริการและนักท่องเที่ยว เพื่อให้ นวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและ กิจกรรมนันทนาการผ่านแพลตฟอร์มและสมาร์ทโฟน โดยสามารถเข้าไปค้นหาสิ่งเหล่านี้ได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มการตัดสินใจในการใช้จ่ายเร็วขึ้นด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ Lee, U. K. เรื่อง Tourism Using Virtual Reality: Media Richness and Information System Successes พบว่าผู้คนเริ่มใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อรับประสบการณ์การท่องเที่ยวชมสถานที่แม้ว่าพวกเขาจะไม่สามารถไปยังสถานที่ท่องเที่ยวได้โดยตรง การใช้ความเป็นจริงเสมือนสำหรับเนื้อหาการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิด ปฏิกริยาต่างๆ จากนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในแง่ของการรับรู้ถึงประโยชน์ความเพลิดเพลินที่รับรู้ความพึงพอใจ ความตั้งใจในการเยี่ยมชมปลายทางและความตั้งใจในเชิงบวกจากปากต่อปาก (Lee, U. K., 2022)

2. กลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย

2.1 กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร นโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้เชี่ยวชาญ และ 2) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ เป็นวิธีการใช้ผู้ส่งสารที่สามารถแนะนำ ชักชวนและให้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยผ่านช่องสื่อสังคมออนไลน์ บุคลิกภาพและความสามารถในการสื่อสารที่น่าประทับใจของผู้ส่งสารจะมีอิทธิพล ดึงดูดใจผู้รับสาร ให้ชื่นชอบ ความรู้สึกดี หรือความรู้สึกทางบวกต่อผู้รับสารและสารที่สื่อออกไป การนำกลยุทธ์ ด้านผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์มาเป็นผู้สื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สจึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Berlo, D. K. ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของการสื่อสารว่า ประกอบด้วย ผู้ส่งสารที่มีทักษะด้านการสื่อสาร มีความรู้ ในเรื่องที่จะสื่อสารรวมถึงมีทัศนคติที่ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลทำให้สารที่ส่งไปมีประสิทธิภาพ (Berlo, D. K., 1960)

2.2 กลยุทธ์การสร้างสาร ซึ่งได้แก่ 1) กลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาในเมตาเวิร์สสำหรับ นักท่องเที่ยวเกาะสมุย และ 2) กลยุทธ์การร่วมออกแบบอวตารแทนตัวตนของผู้ใช้บริการของเมตาเวิร์ส เป็น ส่วนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสร้างสารที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จึงมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ Berlo, D. K. ที่เสนอไว้ว่า สารอาจอยู่ในรูปถ้อยคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ หรือภาพ โดยเนื้อหาของสาร จะต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ทั้งหมดและสามารถเข้าใจง่าย (Berlo, D. K., 1960) และ การศึกษาของดลพร ศรีฟ้า ที่พบว่า การออกแบบสื่อเสมือนจริงเพื่อการท่องเที่ยวจะต้องบันทึกรายละเอียดของสถานที่ต่าง ๆ ให้ เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการนำเสนอไปสู่สาธารณะ และการที่กลุ่มเป้าหมายจะสามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างดีมีค่าและ ลึกซึ้ง จะต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ เช่น การใช้เสียงบรรยายเป็นเสียงประจำชาติซึ่ง กลุ่มเป้าหมายคุ้นเคยและเกิดประสบการณ์ร่วมได้โดยไม่เบื่อหน่ายและจะต้องมีการวางแผนในการกระตุ้นความ สนใจให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งเนื้อหา การเล่าเรื่องและคุณภาพของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารต้องมีมาตรฐาน (ดลพร ศรี ฟ้า, 2562)

2.3 กลยุทธ์การใช้สื่อ เนื่องจากเมตาเวิร์ส เป็นความรู้ใหม่ที่ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้ ที่เกี่ยวข้อง สารจึงมีความยากและซับซ้อน ผู้สร้างสารควรให้ข้อสรุปเกี่ยวกับสารที่สื่อออกไปไว้อย่างชัดเจน ส่วนสาร

ง่าย ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง กลยุทธ์การใช้แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สจึงต้องให้ความสำคัญกับระดับการศึกษาและความรู้ของผู้รับสาร กลยุทธ์การใช้สื่อซึ่งมีความชัดเจนจึงเป็นไปโดยสอดคล้องกับที่ Berlo, D.K. ได้เสนอไว้เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารต้องครบองค์ประกอบและสามารถสื่อสารนั้นไปยังผู้รับสารได้อย่างชัดเจน ดังที่งานวิจัยนี้พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้เชี่ยวชาญ กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์เกี่ยวข้องกับทั้งผู้ส่งสาร (S) ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร กลยุทธ์การออกแบบเนื้อหาในเมตาเวิร์สสำหรับนักท่องเที่ยวกะสมุย กลยุทธ์การร่วมออกแบบอวตารแทนตัวตนของผู้เข้าใช้บริการของเมตาเวิร์ส เป็นการออกแบบเกี่ยวกับสาร (M) ให้มีความน่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย กลยุทธ์การใช้แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สเกี่ยวกับสื่อ (C) และผู้รับสาร (R) คือนักท่องเที่ยวนักลงทุน นักธุรกิจ นักออกแบบแพลตฟอร์ม ฯลฯ (Berlo, D. K., 1960) ครบตามองค์ประกอบกระบวนการสื่อสาร

สรุปและข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมนวัตกรรม Metaverse เพื่อการท่องเที่ยวบนเกาะสมุย ให้ความความยั่งยืนนั้นจะต้องมีนโยบายในการส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยไว้อย่างชัดเจนทั้งประเด็นแนวคิด ทิศทางกระบวนการดำเนินงานและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยรัฐบาลต้องกำหนดนโยบายแผนงาน โครงการเกี่ยวกับนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติและของท้องถิ่น และควรกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนประเด็นถัดมา รัฐบาลควรบูรณาการการดำเนินงานด้านการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการสื่อสาร รวมถึงภาคธุรกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยว การลงทุนและการสื่อสาร เป็นการสื่อสารที่สัมพันธ์ระหว่างภาคการเมืองกับระบบสังคม อันได้แก่ รัฐบาล เป็นผู้ส่งสาร เกี่ยวกับนโยบายและแผนงาน โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายสำคัญ รวมทั้งจะต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสารนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสารที่เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิด เพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายให้สนใจแพลตฟอร์ม ทั้งนี้ จะต้องกำหนดกลยุทธ์ในการออกแบบเนื้อหาและสร้างสาร คือ แพลตฟอร์มเมตาเวิร์สเกาะสมุยที่ใช้ทำงานง่าย เข้าถึงง่าย และสามารถสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวทุกระดับ นอกจากนั้นควรมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยและคนบนเกาะสมุย สถาบันด้านวัฒนธรรมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อเป็นพื้นฐานการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในอนาคต และภาครัฐต้องสื่อสารนวัตกรรมผ่านกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งมีวิถีชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัลและมีเครือข่ายการสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ที่รวดเร็วและทั่วถึงคนทุกกลุ่มทั่วโลก ทั้งนี้ การพัฒนาการสื่อสารนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุยมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่ควรนำไปปรับใช้อย่างน้อย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก (Awareness raising) และความเข้าใจเกี่ยวกับ นวัตกรรมเมตาเวิร์ส ให้กับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้จากการส่งเสริมนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้ (Adaptation) โดยนำ AR, VR, และ Blockchain เข้ามาใช้ในการท่องเที่ยว ตั้งแต่การเดินทาง การจองที่พัก รวมไปถึงการขายสินค้าและบริการต่างๆ ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน (Implementation) ด้วยการขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยภาคส่วนต่างๆ โดยอาจจะเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับภาครัฐบาล ภาคเอกชน รวมไปถึงภาคการท่องเที่ยว และภาคธุรกิจต่างๆ และขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Monitoring) การนำนวัตกรรมเมตาเวิร์สมาใช้ในระบบการท่องเที่ยวของเกาะสมุย เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาในระยะต่อไป นอกจากนั้นในการศึกษาวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษากลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสารและแนวทางการสร้างกลยุทธ์ด้านผู้รับสาร ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ที่ทำให้ผู้สื่อสารสามารถ

รู้ลักษณะทางประชากรของผู้รับสารและจะช่วยให้เข้าใจและสามารถคาดคะเนพฤติกรรมการรับสารของผู้รับสารไว้ล่วงหน้าได้ รวมทั้งภาครัฐและภาคการศึกษาควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในอนาคต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายซึ่งอาจไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่การท่องเที่ยวที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทยอื่น เพื่อให้ทราบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการนำนโยบายส่งเสริมนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย ดีอ่วม. (7 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชานนท์ ศิริธร. (5 กุมภาพันธ์ 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ดลพร ศรีฟ้า. (2562). การสร้างสื่อเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะพะงัน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ทรัสต์เพื่อการลงทุนในสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์สยามบินการบินกรุงเทพ. (2565). ภาพรวมการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุย จำนวนนักท่องเที่ยวและแนวโน้มการเติบโต. เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2566 จาก <http://market.sec.or.th/public/ipos/IPOSGetFile.aspx?TransID=253342&TransFileSeq=4>
- นภินทร ศรีสรรพวงค์. (26 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์. (2564). Metaverse โลกเสมือนกับสินทรัพย์ดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2566 จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-820789>
- พิเชษฐ์ จันทร์ทิพย์รักษ์. (7 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิยะดา สุดกังวาน. (2 กุมภาพันธ์ 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ภัสวาลี นิตินิเทศสุนทร. (2554). เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- วศิน ปัญญาบุตรตระกูล. (29 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- วีรณัฐ โรจนประภา. (7 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2560). นโยบายสาธารณะ แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ (พิมพ์ครั้งที่ 29). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สุภิญญา ศรีทองกุล. (11 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรเชษฐ กองชีพ. (2563). ตลาดโรงแรมเกาะสมุย ณ ไตรมาสที่. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.phoenixproperty.co.th/blogs/research/4831>
- เอกสิทธิ์ คุณนันท์กุล. (12 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายนวัตกรรมเมตาเวิร์สเพื่อการท่องเที่ยวเกาะสมุย. (จิตรกร ลากุล, ผู้สัมภาษณ์)

- Lee, U. K. (2022). Tourism using virtual reality: Media richness and information system successes. *Sustainability*, 14(7), 3975.
- Berelson, B. & Steiner, G.A. (1964). *Human Behavior: An Inventory of Scientific Findings*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Berlo, D. K. (1960). *The process of communication: An introduction to theory and practice*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Dye, T. R. (1978). *Understanding Public Policy*. (3rd ed). Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Edward et al. (1978). *The Policy Predicament: Making and Implementation Public Policy*. San Francisco: W.H. Freeman and Company.
- Gaubert, J. (2021). “Seoul to become the first city to enter the metaverse What will it look like?” Biztech news. Retrieved 12 December, 2022, from <https://www.euronews.com/next/2021/11/10/seoul-to-become-the-first-city-to-enter-the-metaverse-what-will-it-look-like>
- Gursoy, D. et al. (2022). The metaverse in the hospitality and tourism industry: An overview of current trends and future research directions. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 31(5), 527-534.
- Jafarova, S. (2016). *An Empirical Evaluation of Tourism Policy and Planning: The Case of Azerbaijan*. Famagusta, North Cyprus: Eastern Mediterranean University.
- Pressman, J. & Wildavsky, A. (1984). *Implementation: How Great Expectations in Washington Are Dashed in Oakland; Or, Why It's Amazing that Federal Programs Work at All, This Being a Saga of the Economic Development Administration as Told by Two Sympathetic Observers Who Seek to Build Morals*. Berkeley: University of California Press.
- Schramm, W. (1979). *The process and effects of Communication*. Urbana: University of Illinois Press.
- Sharkansky, I. (1970). *The Political Scientist & Policy Analysis, Policy Analysis in Political Science*, ed. Ira Sharkansky: Chicago: Markham.

การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*

DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISE POTENTIAL IN MAHA SARAKHAM PROVINCE ACCORDING TO SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY TO STRENGTHEN THE STRENGTH OF THE COMMUNITY

ธณชัย สิงห์มาตย์*, พิมพ์พรรณ คัยนันท์

Tananchai Singmat*, Pimpan kaiyanan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

*Corresponding author E-mail: tananchai999s@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 2) เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ประเภทแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 109 กลุ่ม ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในเกณฑ์ดี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อศักยภาพการแข่งขันและมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งตัวแปรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ความสมดุลของธรรมชาติ ตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชนที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ การมีส่วนร่วม การวิจัยในระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คนใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้วิธีการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่การแก้ปัญหา และการพัฒนาความรู้ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามให้สูงขึ้น ได้พัฒนาแนวทางทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ชื่อว่า BPOP เป็น Framwork ในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, วิสาหกิจชุมชน, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ความเข้มแข็งของชุมชน

Abstract

This research article is intended to: 1) Study the conditions and needs for developing the potential of community enterprises in Maha Sarakham province in accordance with the sufficiency economy philosophy to strengthen the community 2) Propose guidelines for developing the potential of community enterprises in Maha Sarakham province in accordance with the sufficiency economy philosophy. It is a combination of methods. The sample group consisted of 109 community enterprises in field of food product processing, To collect data, research is used a simple sampling method. The research tools are included questionnaires, data analysis, structural equation model analysis. The results showed that 1) by examining the directness of the causal relationship model for the development of the potential of community enterprises in Maha Sarakham was in harmony with empirical data and in good condition. Sufficiency economy philosophy has influenced in competitiveness. The most influential sufficiency economy philosophy variable is the balance of nature. The strength of the community with the greatest influence is participation. In 2nd phase of the study, the target group consisted of 10 participants which are experts, academics, and community enterprise leaders by using a specific selection method as well as using the critical approach of experts to confirm the approach to developing the potential of community enterprises 2) in order to strengthen the community to solve problems and to develop the knowledge and abilities of community enterprises in Maha Sarakham province to be higher, It has developed guidelines for developing the potential of community enterprises. BPOP is called as a framework for the development and strengthening of community enterprises and sustainability.

Keywords: Capacity Development, Community enterprise, Sufficiency Community Empowerment

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานแก่ ปวงชนชาวไทย เพื่อให้คนไทยสามารถดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้ในสังคมปัจจุบัน ยิ่งประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจมากเท่าใด พระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดมากขึ้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ประกอบด้วย 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความรอบรู้ คุณธรรม รัฐบาลได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ โดยได้จัดทำกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน โดยใช้หลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและได้กำหนดการกระตุ้นสร้างจิตสำนึก เริ่มต้นด้วยแนวทางส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และด้านการเอื้ออาทร เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ชุมชน ให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน และขยายผลในพื้นที่ทั่วประเทศ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2544) รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพ โดยใช้ภูมิปัญญาและวัตถุดิบในการผลิตสินค้าตามความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตามการดำเนินงานที่ผ่านมาชุมชนประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ แต่มีบางชุมชนที่ไม่สามารถดำเนินการต่อไป

ได้ต้องล้มเลิกกิจการ สำหรับชุมชนที่ดำเนินการอยู่ได้ บางครั้งจำเป็นต้องมีการปรับปรุงวิธีการประกอบการ ให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยี การเผยแพร่ความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยรวมมีประสิทธิภาพมากขึ้น (นราวุฒิ สังข์รักษา, 2553) กับเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบ ทำให้เศรษฐกิจไม่เจริญเติบโต และส่งผลต่อ วิสาหกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง (พัฒน์กมล อ่อนสำลี, 2564) และในปัจจุบันปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายๆด้าน เช่น การบริหารจัดการที่ยังขาดทักษะด้านผู้นำ ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ขาดการบริหารจัดการด้านกระบวนการผลิต ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ได้มาตรฐาน (ชาญยุทธ์ ภาณุทัต, 2551) จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรภายในจังหวัดมีการประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก อีกทั้งรายได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita Income) ปี พ.ศ. 2553 จำนวน 39,318 บาท เกษตรกรจึงมีความต้องการที่จะหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้เข้าสู่ครอบครัวนอกเหนือจากรายได้ทางการเกษตร โดยมีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น เพื่อที่เกษตรกรทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆร่วมกัน ปัจจุบันในจังหวัดมหาสารคามมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1,778 กลุ่ม และมีจำนวนสมาชิก 29,756 คน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2554) ในช่วงที่ผ่านมากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามประสบปัญหาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหาทางด้านการตลาดตลาด ปัญหาทางด้านการผลิต ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนไปได้ ทำให้บางกลุ่มต้องล้มเลิกกิจการ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในการนำการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นรากฐานของสังคมในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนบรรลุเป้าหมายในระยะยาว คือ ความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่การแก้ปัญหา และการพัฒนาความรู้ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามให้สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixs Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ประเภทการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 129 กลุ่ม มีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยใช้ในการคำนวณประชากรที่มีขนาดเล็กหรือทราบขนาดประชากรที่แน่นอน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 109 ตัวอย่าง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552)

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และนักวิชาการจำนวน 2 คน รวม 10 คน

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ทั้งในด้านเนื้อหา ความหมาย ความครอบคลุมตามโครงสร้างของเนื้อหา ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกรายการข้อคำถาม (Best, J. W., 1970) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลอง (Tryout) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อคำถาม ซึ่งเชื่อถือได้ของมาตรวัดพบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อได้ (Cronbach's Alpha) (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับมีค่ามากกว่า 0.70 (Stan, V., & Saporta, G., 2016)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) นำหนังสือขอความร่วมมือจากคณะกรรมการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เสนอไปยังผู้ประสานงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดมหาสารคามและอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 13 อำเภอ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านผู้ประสานงานวิสาหกิจชุมชนในแต่ละอำเภอ จำนวน 13 อำเภอในจังหวัดมหาสารคาม จากกลุ่มตัวอย่างที่กระจายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เป็นสถิติที่ใช้บรรยายคุณลักษณะคุณสมบัติของประชากร (1) ค่าร้อยละ (percentage) ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (2) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะของตัวแปร 2) สถิติอนุมาน (inferential statistics) เป็นการนำวิธีทางสถิติมาใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน (hypothesis testing) เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และหาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปร ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling-SEM) (Hair, J. F. et al., 2010)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. จากผลการศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88.10 เพศชาย ร้อยละ 11.90 อายุ 51 – 60 ปี ร้อยละ 38.50 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 24.80 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 70.60 มัธยมศึกษา ร้อยละ 22.00 ระยะเวลาการก่อตั้งกลุ่ม 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 37.60 มากกว่า 3 – 5 ปี ร้อยละ 29.40 2) ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดมหาสารคาม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นคล้ายคลึงกัน และมีความคิดเห็นต่อตัวแปรของการพัฒนาองค์ความรู้ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามในระดับมากทั้งหมด 4 ตัวแปร โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการผลิตมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านความสมดุลของธรรมชาติ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตลาด 3) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นคล้ายคลึงกัน และมีความคิดเห็นต่อตัวแปรของศักยภาพในการแข่งขันในจังหวัดมหาสารคามในระดับมากทุกตัว

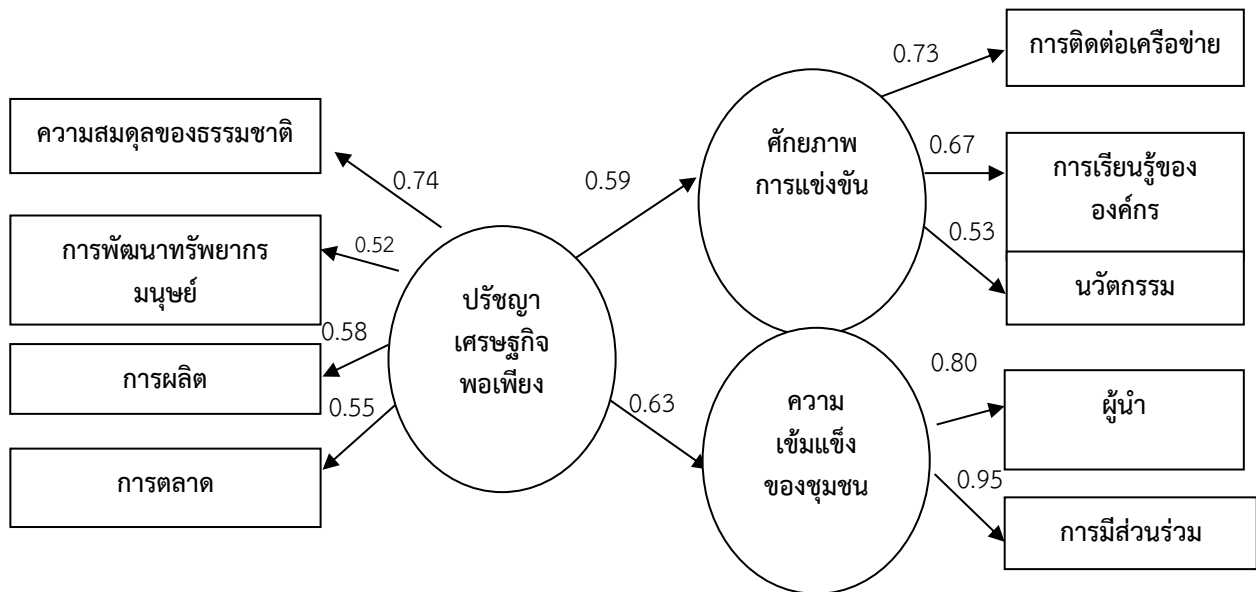

แปร ด้านนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการติดต่อเครือข่าย ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้ขององค์กร 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นคล้ายคลึงกัน และมีความคิดเห็นต่อตัวแปรของความเข้มแข็งของชุมชนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามในระดับมาก ด้านผู้นำมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม 5) เมื่อพิจารณารายชื่อของด้านผู้นำ มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ผู้นำมีการควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี รองลงมาคือ ผู้นำมีความเสียสละต่อส่วนรวม และการให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ

2. การทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองเชิงทฤษฎีกับแบบจำลองเชิงประจักษ์ แบบจำลองเชิงทฤษฎีสอดคล้องกับแบบจำลองเชิงประจักษ์ (Model Fit) ระดับดี ดังนี้

ค่าดัชนี	ค่าตัดสินใจ	ค่าสถิติที่ได้
ไค-สแควร์/องศาอิสระ (Chi-Square/df)	<2.00	54.30/40 = 1.36
ความน่าจะเป็นทางสถิติ (P-value)	p>0.01	0.06
ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA)	เข้าใกล้ 0 (<0.05)	0.02
ค่ามาตรฐานรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standardized Root Mean Square Residual : SRMR)	<0.08	0.06
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index : CFI)	>0.90	0.96
ดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมพัทธ์ (Non-Normal Fit Index : NNFI)	เข้าใกล้ 1 (>0.90)	0.99
ดัชนีวัดระดับความสัมพันธ์ (Relative Fit Index : RFI)	เข้าใกล้ 1	0.97
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI)	>0.90	0.98
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI)	เข้าใกล้ 1 (>0.90)	0.96
ดัชนีระบุขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N :CN)	>200	491.91

3. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง ได้แบบจำลองสุดท้ายซึ่งตัวแบบสุดท้ายได้ค่าสถิติ คือ Chi-Square/df = 1.36, p-value = 0.06, RMSEA = 0.02, SRMR = 0.06, CFI = 0.96, NNFI = 0.99, RFI = 0.97, GFI = 0.98, AGFI = 0.96 และ CN = 491.91 แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 1 แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของตัวแปรแฝง ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อศักยภาพการแข่งขัน มีค่าเท่ากับ 0.59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.63 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแสดงได้ด้วยตัวแปร ความสมดุลของธรรมชาติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การผลิต และการตลาด โดยค่าอิทธิพลของความสมดุลของธรรมชาติ ที่อธิบายต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าอิทธิพลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่อธิบายต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าอิทธิพลของการผลิตที่อธิบายต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.58 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าอิทธิพลการตลาดที่อธิบายต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.55 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของศักยภาพการแข่งขัน สามารถแสดงได้ด้วยตัวแปรการติดต่อเครือข่าย การเรียนรู้ขององค์กร และนวัตกรรม โดยค่าอิทธิพลของการติดต่อเครือข่าย ที่อธิบายต่อศักยภาพการแข่งขัน มีค่าเท่ากับ 0.73 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าอิทธิพลของการเรียนรู้ขององค์กร ที่อธิบายต่อศักยภาพการแข่งขัน มีค่าเท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าอิทธิพลของนวัตกรรม ที่อธิบายต่อศักยภาพการแข่งขัน มีค่าเท่ากับ 0.53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

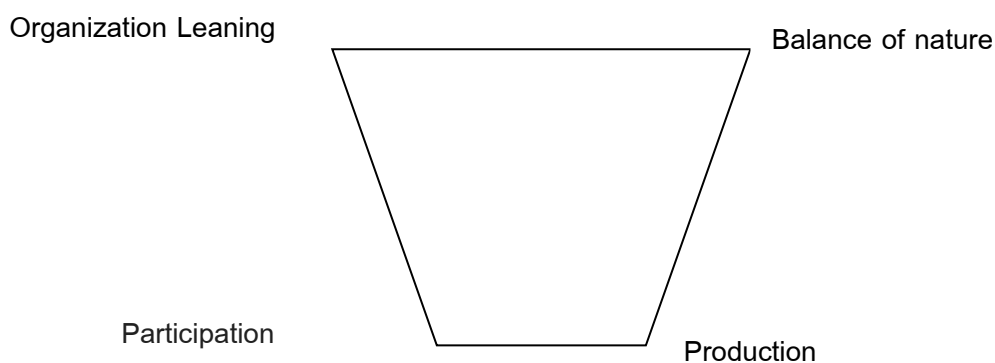
เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลของความเข้มแข็งของชุมชน สามารถแสดงได้ด้วยตัวแปรผู้นำ และการมีส่วนร่วม โดยค่าอิทธิพลของผู้นำ ที่อธิบายต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าอิทธิพลของการมีส่วนร่วมที่อธิบายต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.95 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรที่ส่งผลต่อทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

สมมติฐานการวิจัย	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง	ผลการทดสอบ
H1 : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง → ศักยภาพการแข่งขัน สมการ : ศักยภาพการแข่งขัน = 0.59 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง + 0.65	0.59	สนับสนุน สมมติฐาน
H2 : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง → ความเข้มแข็งของชุมชน สมการ : ความเข้มแข็งของชุมชน = 0.63 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง + 0.43	0.63	สนับสนุน สมมติฐาน

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่การแก้ปัญหา และการพัฒนาความรู้ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามให้สูงขึ้น ให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานจากการนำข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 และแนวคิดทฤษฎี การจัดการความรู้การศึกษาจากตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำแนวคิดที่ได้มาสังเคราะห์สรุปแนวทางการสร้างรูปแบบจำลองแนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปรากฏผลการวิจัย จากการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ และประธานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการวิพากษ์แนวทางการพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมและสามารถนำรูปแบบไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพ จากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ชื่อว่า BPOP มีรายละเอียดดังนี้

Framework

ภาพที่ 2 BPOP Framework

อธิบายได้ดังนี้ Production

B = Balance of nature คือ ความสมดุลของธรรมชาติ

P = Production คือ การผลิต

O = Organization Learning คือ การเรียนรู้ขององค์กร

P = Participation คือ การมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

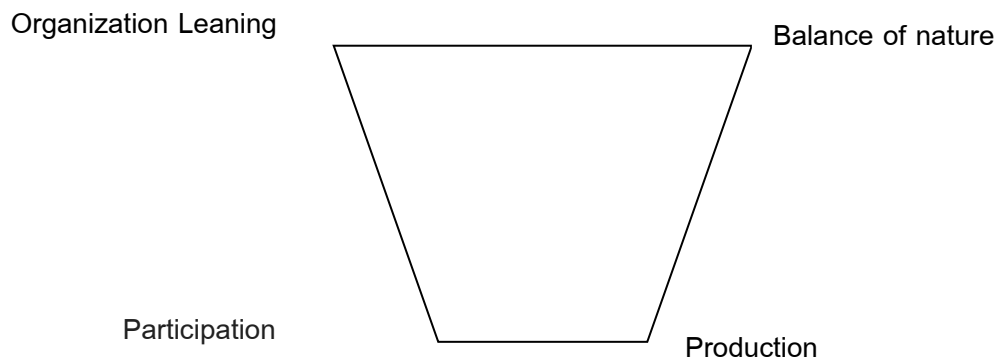
1. จากผลการศึกษาศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อศักยภาพการแข่งขันและความเข้มแข็งของชุมชน โดยแบบจำลองโครงสร้างเชิงประจักษ์สอดคล้องกับแบบจำลองโครงสร้างเชิงทฤษฎี ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อ การสร้างความสมดุลของธรรมชาติ การผลิต การเรียนรู้ขององค์กร และการมีส่วนร่วม การอภิปรายผล แบ่งประเด็นการอภิปรายเป็น 2 ส่วน ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่คำนึงถึงการพึ่งพาอาศัยกัน พร้อมๆ กับรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไปด้วย โลกทรรศน์ของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับอุดมการณ์ คือ มนุษย์แต่ละคนไม่ได้เป็นศูนย์กลาง แต่ละคนอยู่ได้ด้วยพึ่งพาอาศัยกัน และพึ่งพาธรรมชาติ โลกทรรศน์ของเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่ให้ความสำคัญกับเงิน โดยถือว่าเงินเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ความมั่นคง แต่เงินอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน สิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์สามารถพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องปัจจัยยังชีพพื้นฐาน ศักยภาพการแข่งขัน ความสามารถในการแข่งขันหรือผลการดำเนินการของธุรกิจ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคู่แข่งในธุรกิจเดียวกันสามารถทำให้ผู้ประกอบการมองเห็นขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจตนเองได้อย่างชัดเจนซึ่งถึงแม้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขันที่ได้มานั้นมิได้บ่งบอกว่าธุรกิจของตนเองมีความสามารถที่เหนือกว่าผู้ประกอบการรายอื่นๆ แต่ก็ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับปรุงกิจกรรมในด้านที่บกพร่องได้อย่างตรงประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (อนุชา คุณมี, 2551) ความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ และสร้างจิตสำนึก การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการเรียนรู้ขององค์กรชุมชนรวมทั้งในการประสานทรัพยากรทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรเน้นการให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) ควรมีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในประเด็นของแต่ละกลุ่ม 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเน้นในเรื่องการสร้างสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ศักยภาพในการแข่งขันของชุมชนนั้นจะต้องมีการติดต่อเครือข่าย การสร้างเครือข่ายในวิสาหกิจชุมชนที่กำลังดำเนินกิจการอยู่ นอกจากนั้นจะต้องมีในเรื่องของการเรียนรู้องค์กร การเรียนรู้ในกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การสร้างนวัตกรรมก็เป็นตัวแปรหนึ่งในการสร้างศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องสร้างนวัตกรรมเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ ความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ความเป็นผู้นำ และจะมีส่วนร่วม ดังนั้นในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นจึงเกิด BPOP เป็น Framework ในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและมั่นคงและยั่งยืนต่อไป แนวทางทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ชื่อว่า BPOP มีรายละเอียดดังนี้ Framework

อธิบายได้ดังนี้ Production

B = Balance of nature คือ ความสมดุลของธรรมชาติ

P = Production คือ การผลิต

O = Organization Learning คือ การเรียนรู้ขององค์กร

P = Participation คือ การมีส่วนร่วม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อศักยภาพการแข่งขันและความเข้มแข็งของชุมชน และหากเมื่อพิจารณาตามอิทธิพลของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ตัวแปร ความสมดุลของธรรมชาติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การผลิต การตลาด มีอิทธิพลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้นหมายความว่า การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นจำเป็นต้องอาศัยหลัก ความสมดุลของธรรมชาติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง การผลิต และการตลาด หากพิจารณาถึงศักยภาพการแข่งขันของชุมชน ชุมชนจะสามารถมีศักยภาพในการแข่งขันได้นั้นมีตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้องคือคือ การติดต่อเครือข่าย การเรียนรู้ขององค์กร และการสร้างนวัตกรรมของชุมชน และหากเมื่อพิจารณาถึงความเข้มแข็งของชุมชนจะพบว่า ผู้นำมีความสำคัญมากกับความเข้มแข็งของชุมชน 2) แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่การแก้ปัญหา และการพัฒนาความรู้ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามให้สูงขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมและสามารถนำรูปแบบไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพ จากการวิพากษ์ของ ผู้ทรงวุฒิ ได้พัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ชื่อว่า BPOP เป็น Framwork ในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้นหากต้องการชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องให้ความสำคัญกับผู้นำ และต่อมาคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของชุมชนจึงจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

- ชาญยุทธ์ ภาณุทัต. (2551). แนวทางในการตัดสินใจเลือกเพาะเห็ด. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิจัยและเพาะเห็ดแห่งประเทศไทย.
- นราวุฒิ สังข์รักษา. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น. ใน จังหวัดราชบุรี ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัฒนภมล อ่อนสำลี. (2564). การปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนในสภาวะการแพร่ระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 23(1), 195-206.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2554). ข้อมูลการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). ใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- อนุชา คุณมี. (2551). ผลกระทบของกลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ บธ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Best, J. W. (1970). Research in education. Englewood Cliffs: NJ Prentice-Hall.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychology testing. (5th ed). New York: Harper Collins Publishers Ins.
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate Data Analysis.(7th ed). New York: Pearson Education Inc.
- Stan, V., & Saporta, G. (2016). Customer Satisfaction and PLS Structural Equation Modelling An Application to Automobile Market. Retrieved July 18, 2020, from <http://cedric.cnam.fr/PUBLIS/RC825.pdf>.

ข้อสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา*

THE PRESUMPTION OF INNOCENCE OF THE ACCUSED

MONK IN A CRIMINAL CASE

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)

Phrakhruwinaithon Suriya Suriyo (Khongkhawai)

หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Bachelor of Laws Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็น การนำเสนอเรื่อง ข้อสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ในสังคมไทยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาและเป็นผู้ที่ชี้แนะหลักธรรมะในการดำเนินชีวิตแก่พุทธศาสนิกชนให้อยู่ในสังคมด้วยความสงบสุขสันติ ซึ่งพระภิกษุสงฆ์นั้นถึงจะมีพระวินัยเป็นกรอบควบคุมความประพฤติ เมื่อกระทำความผิดอาญาก็จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายเช่นกัน เมื่อว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 กล่าวว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” ซึ่งขัดแย้งกับ พรบ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และมาตร 30 ที่กล่าวถึงพระภิกษุรูปใดถูกจับต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาพระภิกษุรูปนั้นต้องสละสมณเพศ ทั้งนี้ในการดำเนินคดีกับพระภิกษุในปัจจุบันยังเป็นปัญหาทางกฎหมาย กล่าวคือ ยังไม่มีวิธีปฏิบัติเฉพาะเพื่อควบคุมตัวหรือดำเนินคดีพระภิกษุ ซึ่งหากจะดำเนินคดีหรือมีการควบคุมตัวพระภิกษุก็ต้องจับสึก ซึ่งหากผลคดีถึงที่สุดแล้วพิสูจน์ได้ว่า พระภิกษุเป็นผู้บริสุทธิ์จะเป็นปัญหา และเกิดความเสียหายอย่างมาก รวมถึงไม่ได้รับสิทธิประกันตัว ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันใช้ระบบกล่าวหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิด ทั้งนี้จากผลของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาอย่างร้ายแรง

คำสำคัญ: ข้อสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่, พระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, คดีอาญา

Abstract

This article was presentation about history of the presumption of innocence of the accused monk in a criminal case. In Thai society, monks act as missionaries and guide the Buddhists to live their lives in peace and harmony. which the monks will have discipline as a framework to control their behavior. When committing a criminal offense, they will also be prosecuted according to the law. When it comes to the Constitution of the Kingdom of Thailand, 2017, Section 27 states that “Persons are equal in the law. have rights and liberties and are

equally protected by law Men and women have equal rights.” This also contradicts the Sangha Act of 1962, section 29 and section 30, which mention that any monk who is accused of committing a crime must renounce his monkhood. However, in prosecuting monks at present, there is still a legal problem, namely: There is no specific practice to detain or prosecute monks. which, if prosecuting or detaining monks, must be felt which, if the outcome of the case is final, it can be proved that the monk is innocent will be a problem. and causing great damage. Including not getting the right to bail the criminal justice system in Thailand currently uses an allegation system. The Constitution of the Kingdom of Thailand protects the rights of the accused in criminal cases on the presumed innocence of the accused or defendant until the final judgment that such person has committed an offence. However, as a result of the criminal justice process, the accused may seriously affect the rights and liberties of the accused.

Keywords: Presumption of Innocence, Accused Monk, Monk Council Bill B.E.2505, Criminal Cases

บทนำ

สังคมของพระสงฆ์เป็นสังคมเก่าแก่ที่ดำรงอยู่กับสังคมของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยบรรพกาล เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทย ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นมา เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ใช้ยึดเป็นรูปแบบการปกครอง ซึ่งเป็นมาตรการอันสำคัญในการผดุงรักษาพระธรรมวินัยให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละฉบับมิใช่พระธรรมวินัย แต่เป็นกฎหมายแผ่นดินที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นไว้สำหรับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผดุงรักษาและส่งเสริมพระธรรมวินัย การตีความพระธรรมวินัยจำนำข้อกฎหมายหักล้างไม่ได้ แต่จะต้องตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้เคร่งครัดที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้การประพฤติปฏิบัติของภิกษุทุกยุค ทุกสมัยมา จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากประชาชนโดยทั่วไป เนื่องจากต้องนำมาประพฤติดีดีมน้อยในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายแผ่นดินและจารีตของแต่ละสังคม ถ้าล่วงละเมิดส่วนใดส่วนหนึ่งก็จะมีผลเกี่ยวโยงไปถึงอีกส่วนหนึ่งด้วย (แสง อุดมศรี, 2539) ดังนั้น การมีสิทธิและเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญของสังคมประชาธิปไตย โดยกำหนดให้ปัจเจกบุคคลสามารถดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระ แต่อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ประเทศไทยเองก็ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงออกทางความคิด การกระทำ และคำพูด トラบเท่าที่ไม่ละเมิดกฎหมายบ้านเมือง จะเห็นได้ว่า “เสรี” เมื่อนำมาสมาสกับคำว่า ภาวะ หรือ ภาพ จึงได้เป็นเสรีภาพ ซึ่งมีความหมายว่า ภาวะแห่งความมีเสรี และอิสรภาพคือ ความที่จิตเป็นใหญ่หลุดพ้นจากกิเลสและตัณหา หรือเรียกว่า “วิมุตติ” (กัรวุฒิ กิตติยาศิษย์, 2556) ด้วยเหตุที่ภิกษุถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งศีลธรรมในสังคมไทย รวมถึงพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาและเป็นผู้ที่ชี้แนะหลักธรรมะในการดำเนินชีวิตแก่พุทธศาสนิกชนให้อยู่ในสังคมด้วยความสงบสุขสันติ ซึ่งพระภิกษุสงฆ์นั้นถึงจะมีพระวินัยเป็นกรอบควบคุมความประพฤติ เมื่อกระทำความผิดอาญาก็จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายเช่นเดียวกัน หลักในการดำเนินการด้านพระวินัยตามกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 11 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงเลียนแบบหลักการดำเนินคดีของศาล ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับพระภิกษุสงฆ์ มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและเกิดความล่าช้า ทำให้สถานะของพระภิกษุสงฆ์ต้องเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างไม่มีทางเลือก และส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญา (รุจิระ บุณนาท, 2561)

แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้มีการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของภิกษุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ก็พบว่า การกระทำของภิกษุเหล่านี้ แม้จะถือว่าผิดวินัยสงฆ์แต่ก็จะได้รับโทษเพียงให้สึกจากสมณเพศและรับโทษทางอาญาอย่างบุคคลทั่วไปเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ที่บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่

เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพระภิกษุสงฆ์พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่งให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555) การดำเนินคดีกับพระภิกษุในปัจจุบันนับว่ายังเป็นปัญหาทางกฎหมาย กล่าวคือ ยังไม่มีวิธีปฏิบัติเฉพาะเพื่อควบคุมตัวหรือดำเนินคดีกับพระภิกษุ ซึ่งหากจะดำเนินคดีหรือมีการควบคุมตัวพระภิกษุก็ต้องจับสึก ออกจากสถานะพระภิกษุในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งหากผลคดีถึงที่สุดแล้วพิสูจน์ได้ว่า พระภิกษุเป็นผู้บริสุทธิ์จะเป็นปัญหา และจะเกิดความเสียหายกับพระภิกษุเป็นอย่างมากโดยพระที่มีสมณศักดิ์ชั้นผู้ใหญ่ เมื่อถูกจับสึกจากพระก็ไม่สามารถกลับมาดำรงสมณศักดิ์เดิมได้ และมีผลต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก การบัญญัติกฎหมาย หรือมีวิธีการเฉพาะในการดำเนินคดีกับพระภิกษุโดยเร็ว เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น พระภิกษุสงฆ์ไทย (รุจิระ บุนนาค, 2561) เมื่อกล่าวถึงหลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยที่มีอยู่จึงไม่อาจบังคับแก่กรณีภิกษุกระทำความผิดได้อย่างจริงจัง เช่นนี้จึงควรมีแนวทางในการลงโทษภิกษุเหล่านี้ให้หนักกว่ากรณีบุคคลทั่วไป กระทำความผิด เช่น อาจกำหนดการกระทำความผิดของภิกษุให้เป็นเหตุจรรยาที่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญา หรืออาจกำหนดเป็นความผิดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรืออาจเพิ่มเติมฐานความผิดไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา (หยุด แสงอุทัย, 2548)

จะเห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันใช้ระบบกล่าวหา อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไว้ โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องทำการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดอาญาจริงตามที่ถูกกล่าวหา ทั้งนี้ เนื่องจากผลของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น ถูกลงโทษจำคุกหรือประหารชีวิต ซึ่งเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาอย่างร้ายแรง การสอบสวนซึ่งกระทำโดยพนักงานสอบสวนในเบื้องต้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงและถ่วงดุลข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ เพื่อพิจารณาว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลหรือไม่เพียงใด ก่อนเสนอพนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ถูกกล่าวหาในศาลเพื่อพิจารณาคดีต่อไป (ศรันยา สีมา, 2564) โดยในการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้น การสอบสวนจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้การฟ้องคดีและการพิจารณาคดีในชั้นศาลเสียไปได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดห้ามไม่ให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยไม่ได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงมีผลเท่ากับว่าไม่เคยมีการสอบสวน ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจยื่นฟ้องคดี และหากคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลแล้ว ศาลต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง การสอบสวนในคดีอาญาจึงมีความสำคัญเนื่องจากเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรม เป็นกลไกของรัฐที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา จำเลยและผู้เสียหาย ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับคดีทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยด้วยความสุจริต เทียงธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีได้รับความยุติธรรมด้วยกันทุกฝ่าย และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน (ศรันยา สีมา, 2564) ในบทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาหลายมุมมอง ได้แก่ การประพฤติดมและการคุ้มครองพระภิกษุสงฆ์ การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญา การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่ม และหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย ได้รวบรวมนำเสนอในบทความนี้

การประพุดิผิดและการคุ้มครองพระภิกษุสงฆ์

การประพุดิผิดและการคุ้มครองพระภิกษุสงฆ์เป็นคำที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เนื่องจากการประพุดิผิดวินัยสงฆ์เป็นการทำลายศาสนา การคุ้มครองสงฆ์เป็นการปกป้องรักษาศาสนา ศาสนาพุทธไทยไม่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นของชาวไทยทุกคนที่ต้องรักษาไว้คู่กับชาติไทยสืบไป การคุ้มครองรักษาต้องช่วยกันทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายคฤหัสถ์ ฝ่ายคฤหัสถ์มีบทบาทที่จะช่วยคุ้มครองศาสนาให้บริสุทธิ์ได้โดยใช้กลไกทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือรักษาศาสนาไว้ ซึ่งมีกลไก ได้แก่ การใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านรัฐสภาในการตรากฎหมายขึ้นบังคับเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายในการส่งเสริมคณะสงฆ์ปกป้องรักษาพระศาสนา กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำมาใช้เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ซึ่งกำหนดบทบาท สิทธิหน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับสงฆ์ สงฆ์กับคฤหัสถ์โดยใช้กฎหมายกำหนดเป็นหลักบังคับ และเป็นมาตรฐานอันเดียวกันใช้บังคับกับทุกคนโดยมีผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาป้องกันปราบปรามผู้ละเมิดกฎเกณฑ์ ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ก็กล่าวได้ว่าเป็นพลเมืองของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป แต่ก็ยังส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิอื่น ๆ (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2560) และยิ่งถูกจำกัดสิทธิ ซึ่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 38 พระภิกษุสงฆ์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมือนกับพลเมืองทั่วไป ไปที่นับถือในทุกศาสนา ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือนของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยม ในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือนแตกต่างจากบุคคลอื่น” นอกจากนี้ พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัยสงฆ์และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งฝ่ายบ้านเมืองได้บัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยป้องกันบุคคลผู้มิเจตนาไม่สุจริตอาศัยร่มเงาพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของชุมชนและเป็นการส่งเสริมสถาบันสงฆ์อันเป็นสถานะที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของศาสนา เนื่องจากพระภิกษุเป็นตัวแทนของศาสนาในฐานะองค์พระสังฆรัตนะเป็นที่เคารพบูชา จึงมีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 กล่าวว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” ยังมีความขัดแย้งกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และมาตร 30 ที่บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพระภิกษุสงฆ์พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่งให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้” การดำเนินคดีกับพระภิกษุในปัจจุบันนับว่ายังเป็นปัญหาทางกฎหมาย กล่าวคือ ยังไม่มีวิธีปฏิบัติเฉพาะเพื่อควบคุมตัวหรือดำเนินคดีกับพระภิกษุ ซึ่งหากจะดำเนินคดีหรือมีการควบคุมตัวพระภิกษุจะต้องจับสึก ออกจากสถานะพระภิกษุในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งหากผลคดีถึงที่สุดแล้วพิสูจน์ได้ว่า พระภิกษุเป็นผู้บริสุทธิ์จะเป็นปัญหา และจะเกิดความเสียหายกับพระภิกษุเป็นอย่างมาก รวมถึงการไม่ได้รับสิทธิประกันตัวซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานสามารถกระทำได้เพียงใด สิทธิในการได้รับการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว ในกรณีผู้ต้องหาเป็นพระสงฆ์ควรมีขอบเขตแค่ไหน และข้อคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิในการไม่อนุญาตให้ประกันตัวนั้นเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายหรือไม่ การที่ศาลอ้างเหตุของการไม่ให้ประกันตัวว่าเนื่องจากเอกสารของกลางพยานหลักฐานอยู่ในการครอบครองของผู้ต้องหา

เป็นจำนวนมาก ศาลได้ไต่สวนถึงเหตุที่ว่าผู้ต้องหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานอย่างไร ซึ่งต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย หากไม่มีการดำเนินการเช่นนี้ย่อมทำให้กระบวนการพิจารณาคดีไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อหลักสิทธิการประกันตัว ยิ่งเป็นกรณีผู้ต้องหาที่เป็นพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีดำเนินการอย่างรอบคอบ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญา

เมื่อบุคคลต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ โดยกฎหมายได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้เพื่อให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยมีสิทธิในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 กล่าวว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติ เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควร แก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ดังนั้น ผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญา หรือแม้จะยังไม่ได้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หากมีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ ก็จะสามารถรักษาประโยชน์ในการต่อสู้คดีและปกป้องสิทธิให้แก่ผู้อื่น ได้ด้วยเช่นกัน แต่ในส่วนของพระภิกษุสงฆ์ยังคงเป็นปัญหาคือ ต้องเสียก่อนที่จะเข้ากระบวนการไต่สวน แต่หากคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่าพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นจำเลยมิได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ก็ได้รับการปล่อยตัวไป จากนั้นหากพระภิกษุสงฆ์มีความประสงค์จะกลับเข้ามาครองผ้ากาสาวพัสตร์ก็ต้องเริ่มเข้าสู่พิธีอุปสมบทใหม่ (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2560)

จากปัญหาดังกล่าว พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 ยังมีความขัดแย้งกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และมาตร 30 จากกระบวนการดังกล่าวก็ดูจะไม่เหมาะสมเท่าที่ควรจะเป็นการบังคับพระภิกษุให้ละสมณเพศก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งการดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถป้องกันปัญหาหรือยับยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ภิกษุ และสามเณร แต่ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และข้อสันนิษฐานที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์นั้น เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” ดังนั้น ข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นหลักการที่ได้รับการเคารพและปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ แม้ว่าภาระการพิสูจน์ความผิดควรจะต้องตกแก่ผู้เป็นโจทก์ แต่ผู้แทนนิติบุคคลที่ไม่ได้รู้เห็นหรือมีส่วนร่วมในการกระทำที่ถือเป็นความผิดของนิติบุคคล ก็ยังคงต้องแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของตนด้วยเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยผู้แทนนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบหรือไม่จากพยานหลักฐานเป็นเรื่องของการใช้ดุลยพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งโดยหลักในคดีอาญาโจทก์ก็ควรจะต้องพิสูจน์จนสิ้นข้อสงสัย ฉะนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ต้องหาจะได้รับสิทธิดังกล่าว

การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่ม

การดำเนินคดีกับพระสงฆ์ควรใช้หลักตามพระธรรมวินัยก่อน และหากพระสงฆ์ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อสักแล้วควรใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 ในหมวด 3-4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งตีความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าของพนักงานทางการปกครอง เมื่อกระทำผิดกฎหมายอาญาต้องนำพระสงฆ์ขึ้นสู่ศาลทุจริตประพฤติมิชอบ ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบระบบไต่สวนตั้งประเด็นเอาผิดผู้ต้องหาหรือจำเลย อันส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสาร ภาครัฐมากกว่าฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยทำให้ พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสสู้คดีให้พ้นจากความผิดยาก จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวเพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดตามพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก่อน วิธีระงับอธิกรณ์ของพระสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การสักพระโดยผลของกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 มาตรา 29 และ 30 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีอำนาจจัดการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณะเพศได้ แม้ว่าพระสงฆ์รูปนั้นจะไม่อาบัติปาราชิกก็ตาม เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมากกว่าที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2560)

ทั้งนี้กระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า ควรให้ผู้พิพากษาสมทบที่เป็นพระสงฆ์หรือผู้มีความรู้ด้านพุทธศาสนาร่วมในการพิจารณาคดีด้วย เพราะบริบทของพระแตกต่างกลับประชาชนทั่วไป หากมีการสักพระในระหว่างพิจารณาคดี แม้จะมีคำพิพากษาแต่ยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม เมื่อในที่สุดศาลสุดท้ายพิพากษายกฟ้อง พระสงฆ์ก็ยากที่จะได้รับการเยียวยาให้กลับมาสู่สถานะเดิมได้ อันทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและเสียหายต่อพระพุทธศาสนา แต่ต้องไม่ให้พระสงฆ์ลาสิกขาในระหว่างการดำเนินคดีและต้องไม่ถอดถอนสมณศักดิ์เพื่อรักษาความชอบธรรม และสามารถเยียวยาได้ง่ายหลังคดีสิ้นสุด ในพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 ในหมวด 3-4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งตีความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าของพนักงานทางการปกครอง เมื่อกระทำผิดกฎหมายอาญาต้องนำพระสงฆ์ขึ้นสู่ศาลทุจริตประพฤติมิชอบที่มีวิธีการพิจารณา ความแบบระบบไต่สวนตั้งประเด็นเอาผิดผู้ต้องหาหรือจำเลย อันส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดียาก

หลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย

การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยภาระการพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำผิดยอมตกอยู่กับฝ่ายผู้กล่าวหา และจะไม่มีใครถูกตัดสินว่ามีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยอันสมเหตุสมผล รวมไปถึงผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา จะต้องได้รับการปฏิบัติตามหลักดังกล่าว ซึ่งหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์นั้นมีสาระสำคัญหรือขอบเขตของเนื้อหา 2 ระดับคือ 1) ภาระการพิสูจน์ในวิธีพิจารณาความของศาล และ 2) การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญาต่าง ๆ (พิชานิกา โพธิ์บุญจันทร์, 2562) ในหลักสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ (The Presumption of Innocence) คือ หลักประกันในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยถือหลักการดำเนินคดีอาญาที่ต้องสันนิษฐานไว้ ว่าก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยยังมี “สถานะเป็นผู้บริสุทธิ์” จากการดำเนินคดีจนกว่า จะได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยคำพิพากษาของศาลหรือฝ่าย ตุลาการ ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวเป็นหลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ 1) ภาระการพิสูจน์ (burden of proof) หมายถึง บุคคลต้องไม่ถูกลงโทษทางอาญา เว้นแต่โจทก์หรือผู้กล่าวหาจะสามารถพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของบุคคลเหล่านั้น และ 2) มาตรฐานการพิสูจน์ (standard of proof) หมายถึง บุคคลต้องไม่ถูกลงโทษทางอาญา เว้นแต่ได้รับการพิสูจน์ในระดับปราศจากความสงสัยตามสมควร (beyond reasonable doubt) เมื่อพิจารณาระบบกฎหมายไทยได้ให้การรับรองหลักสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ (The Presumption

of Innocence) ไว้ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” นอกจากนี้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้รับรองหลักการซึ่งนำหนัก พยานหลักฐานเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเมื่อพยานหลักฐานนั้นเป็นที่ปราศจากความสงสัยตาม สมควร (beyond reasonable doubt) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

อาจกล่าวได้ว่าระบบกฎหมายไทยได้ยืนยันหลักสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ (The Presumption of Innocence) ไว้ในรัฐธรรมนูญที่เป็นเสรีประชาธิปไตยทุกฉบับในระยะเวลาหลัง ๆ ของประเทศไทย ดังนั้น หลักการดังกล่าวยังเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในกรณีที่พิจารณาบทบัญญัติ ซึ่งมีลักษณะ “บทสันนิษฐานในคดีอาญา” ทั้งนี้เป็นการผ่อนคลายการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญาซึ่งจะตกอยู่แก่โจทก์แต่เพียงฝ่ายเดียว หรือกำหนดความให้โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ “องค์ประกอบความรับผิดทุกข้อ” เป็นการกำหนดหน้าที่ให้โจทก์พิสูจน์ความผิดเฉพาะ “องค์ประกอบเพียงบางข้อ” (ศุภชัยวิจิตรและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558) ดังนั้นประเทศที่หลักการนิติรัฐประชาธิปไตยยังรากลึกอย่างเข้มแข็ง การพิจารณาคดีและการใช้ดุลพินิจของศาลทำคำพิพากษาลงโทษในคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ศาลย่อมต้องคำนึงถึงการให้เสรีภาพอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างยิ่ง หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จึงย่อมเป็นกลไกหนึ่งในการจำกัดอำนาจรัฐมิให้ลงโทษทางอาญาแก่ปัจเจกบุคคลที่ใช้เสรีภาพได้ตามอำเภอใจและปราศจากข้อจำกัด อย่่างไรก็ตาม ฝ่ายนิติบัญญัติต้องคำนึงว่าบทสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาจะต้องไม่ขัดต่อหลักสันนิษฐานความเป็น ผู้บริสุทธิ์ (The Presumption of Innocence)

เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติก็ต้องจัดการให้สักก่อนลงโทษเช่นเดียวกันผู้ถูกลงโทษกักขัง หรือถูกส่งขังโดย กักขังใช้แทนโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ถ้าปรากฏว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับโทษมาก่อน หรือเคยรับโทษ แต่เป็นความผิดที่เกิดจากความประมาท หรือลหุโทษศาลเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขังได้ (ป. อาญา ม. 23) และใช้แทนโทษปรับ เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับเพราะเหตุไม่มีเงินหรือไม่ยอมเสียจะถูกส่งกักขังแทนค่าปรับโดยหักให้วันละ 70 บาท จนครบจำนวนที่ศาลปรับแต่ไม่เกินกำหนด 1 ปี (ป. อาญา ม. 29-30) สถานที่กักขังต้องไม่ใช่เรือนจำอาจเป็น บ้านเรือนของผู้ถูกกักขังเอง หรือสถานที่อื่นก็ได้ ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้ถูกกักขัง (ป. อาญา ม. 24) ในทางปฏิบัติ ใช้สถานีดำรง หรือโรงพัก เป็นสถานที่กักขังต่างกับโทษจำคุก โทษจำคุกต้องขังไว้ในเรือนจำซึ่งที่อื่นไม่ได้ ก่อนจะเอาพระภิกษุจำเลยเข้าห้องขัง เพื่อกักขังตามหมายศาลเจ้าหน้าที่ต้องจัดการให้สักเสียก่อน ไม่จัดการให้สักเอาเข้าห้องขังทั้งเป็นพระความผิดฐานไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย หากข้อหาที่ถูกจับยังไม่เป็นความผิดชัดแจ้ง หรือเป็นเพียงถูกสงสัย ผู้ต้องหาปฏิเสธแต่เจ้าพนักงานต้องจับเพราะมีผู้แจ้งความ เจ้าอาวาสควรถือเป็นเรื่องที่จะต้องรับตัวพระภิกษุไว้ควบคุม เพราะผู้ต้องหาอาจไม่ได้ทำผิดหรือการกระทำของผู้ต้องหา ไม่เป็นความผิดแต่ถูกลั่นแกล้ง กล่าวหาถ้าไม่ยอมรับไว้ควบคุมผู้ต้องหาจะต้องสัก ถ้าภายหลังปรากฏว่าผู้ต้องหาไม่ได้ทำผิดจะเสียหายแก่พระรูปนั้นอย่างยิ่งคือ เสียฐานะความเป็นพระและเสียชื่อเสียง (วัน สุวรรณพงษ์ และคณะ, 2560) ซึ่งการรับมอบตัวไว้ควบคุมไม่ใช่รับรองว่า พระรูปนั้นไม่ได้กระทำความผิดเพียงแต่รับตัวไว้ควบคุมไม่ให้หลบหนีในระหว่างสอบสวนในฐานะ ผู้ปกครองผู้นั้นจะทำผิดจริงหรือไม่เป็นหน้าที่ของศาลที่จะพิจารณาพิพากษา ข้อที่ควรคำนึงจึงมีเพียงว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ ถ้ารับตัวไว้ควบคุมเมื่อเชื่อได้แน่ชัดว่าไม่หลบหนี เพราะเชื่อตัวผู้ต้องหาเองหรือผู้ที่รับรองก็ควรรับมอบตัวไว้ เจ้าหน้าที่ที่ต้องการตัวเมื่อใดก็มอบให้ได้เมื่อนั้น แต่ถ้าแน่ใจว่าไม่สามารถรับมอบตัวไว้ผู้ต้องหาต้องหลบหนีแน่ ก็ไม่ควรรับมอบตัวไว้ควบคุม เพราะถ้าผู้ต้องหาหนี ย่อมเป็นที่เสียหายแก่ผู้รับมอบตัวไว้ควบคุม และเสียหายในการดำเนินคดี (ปลื้ม โชติชูรวงกูร, 2559) ถ้าจำเป็นจะต้องควบคุมให้ปฏิบัติตามระเบียบที่ว่าด้วย

การควบคุมต่อไป และการจับกุมโดยความเคารพสุภาพอ่อนโยนนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์แต่ละกรณีไป (พระครูใบฎีกาวิศศักดิ์ ไต้ศรีโคตร และคณะ, 2565)

จะเห็นได้ว่า สิทธิของพระภิกษุในทางกฎหมายอาญานั้นมีปัญหาในการปฏิบัติ การคุ้มครองสิทธิความเป็นพระภิกษุก็ปฏิบัติตามที่เคยปฏิบัติกันมาเพียงเบื้องต้นเท่านั้นไม่ได้มีมาตรการคุ้มครองสิทธิของพระภิกษุในทางกฎหมายที่ชัดเจนแต่อย่างใดไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการจับกุม การสอบสวน และการพิจารณาคดีในชั้นศาล ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีกระบวนการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุที่กระทำผิดกฎหมายแยกไว้เป็นกรณีพิเศษ ข้อห้ามในทางศาสนานั้นการกระทำบางอย่างเพียงความคิดอกุศลเล็กน้อยที่ก่อให้เกิดกิเลสก็อาจเป็นความผิดตามพระวินัยได้แล้วแต่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เช่น กรณีภิกษุลักขโมยเพียงมีโดยจิตปรากฏขึ้น (จิตคิดจะลัก) ก็จะต้องอาบัติทุกกฎซึ่งเป็นโทษสถานเบา การกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาจะเป็นความผิดตามพระวินัยเสมอโดยมักจะผิดพระวินัยในส่วน “โลกวัชชะ” ซึ่งเป็นอาบัติที่ทางโลกตีเตียน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2500) ดังนั้น เมื่อพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เมื่อพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา กฎหมายให้อำนาจดุลยพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศได้ หรือในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดียังไม่แล้วเสร็จกฎหมายก็ให้อำนาจศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อดำเนินการให้พระภิกษุสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศเสีย (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) โดยไม่มีการไต่สวนทวนความจากฝ่ายพุทธจักรเสียก่อนว่าได้มีการทำผิดพระวินัยร่วมด้วยหรือไม่ และไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการไต่สวนพิจารณาคดี หากมีปรากฏ คำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่าพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นจำเลยมิได้กระทำความผิดตามที่ถูกล่าวหากก็จะได้รับการปล่อยตัวไป จากนั้นหากพระภิกษุสงฆ์มีความประสงค์จะกลับเข้ามาครองผ้ากาสาวพัสตร์ก็ต้องเริ่มเข้าสู่พิธีอุปสมบทใหม่อีกครั้ง จากข้อดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อที่ที่เกิดจากกระบวนการทางกฎหมายที่กล่าวมานั้นย่อมกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวก็ดูจะไม่เหมาะสมเท่าที่ควรจะเป็นการบังคับพระภิกษุให้สละสมณเพศ ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม (สมชาย บุญคงมาก และภุณณัช รัตนชัย, 2561)

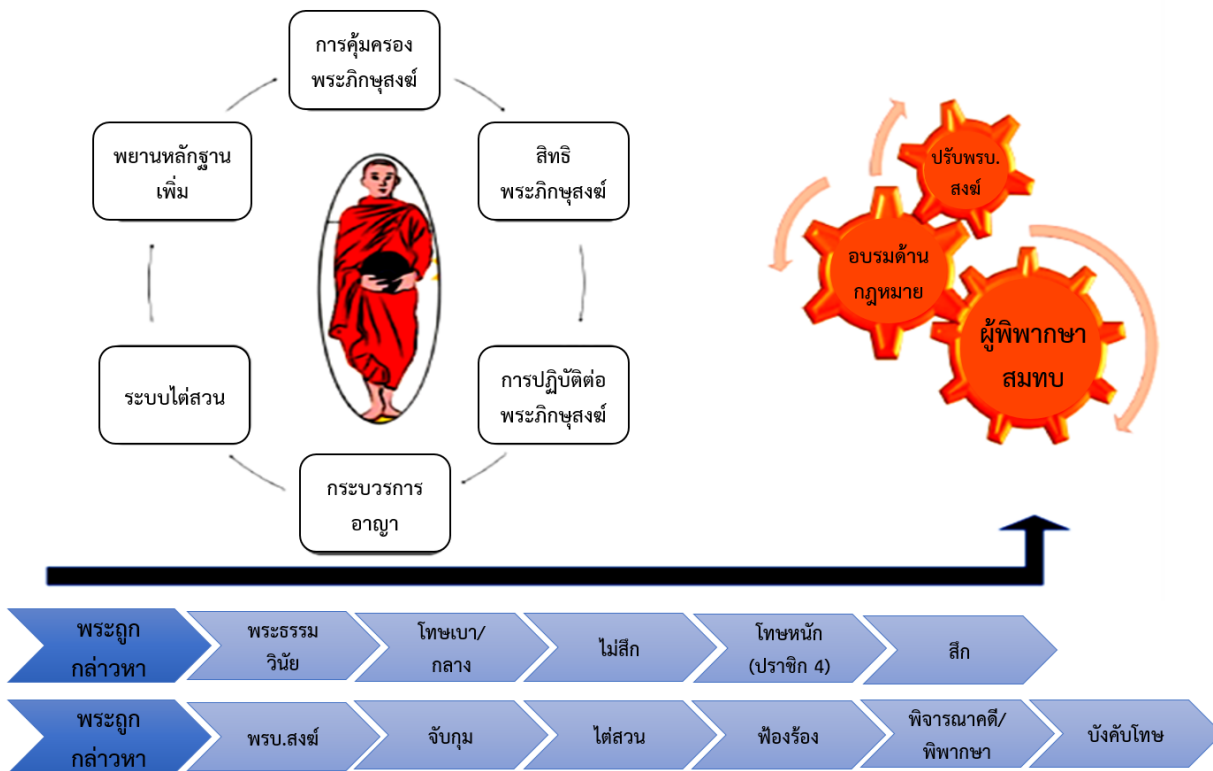
สรุป

เรื่องพระภิกษุสงฆ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันพุทธศาสนา เมื่อพระภิกษุทำผิดกฎหมายอาญาต้องดำเนินการตามกฎหมายที่ทางฝ่ายบ้านเมืองบัญญัติไว้ โดยที่พระภิกษุต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับดำเนินการกับพระภิกษุที่กระทำความผิดกฎหมายอาญา ซึ่งตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่มที่ 1 ลักษณะที่ 3 บทที่ 5 ข้อ 39 ที่ได้วางหลักไว้ว่า “ต้องระลึกรู้เสมอว่าพระภิกษุสามเณรนั้นเป็นที่เคารพกราบไหว้ของพุทธศาสนิกชน การกระทำใด ๆ ต่อพระภิกษุสามเณรนั้นจะต้องกระทำด้วยความเคารพ และอ่อนโยนในทุกกรณี” แต่เมื่อทำการจับกุมตัวมาแล้ว ถ้าจำเป็นจะต้องควบคุมให้ปฏิบัติตามระเบียบที่ว่าด้วยการควบคุมต่อไป และการจับกุมโดยความเคารพสุภาพอ่อนโยน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้น ควรพิจารณากฎหมายปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุที่ละเมิดพระวินัยและอาศัยกฎหมายบ้านเมืองมาช่วยให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการพระภิกษุสละสมณเพศเสียได้ตามมาตรา 29 และ 30 แต่มาตรา 25 ภายใต้บังคับมาตรา 24 ก็ให้อำนาจมหาเถรสมาคมว่า มหาเถรสมาคมก็อำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้การลงนิคหกรรมเป็นไปโดยถูกต้องสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยกับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติ และควรมีการจัดการอบรมด้านกฎหมายให้พระภิกษุสงฆ์รู้ข้อกฎหมาย

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด รวมทั้งควรมีผู้พิพากษาสมทบที่เป็นพระสงฆ์หรือผู้มีความรู้ด้านพุทธศาสนา ร่วมในการพิจารณาคดีด้วย เพราะพระสงฆ์ด้วยกันจะทราบถึงบริบทและพระวินัย เพื่อให้ระบบไต่สวนให้เป็นที่ยอมรับในการตัดสินลงโทษนั้นเที่ยงธรรมต่อไป และสอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมที่เคารพหลักการสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมในเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้ได้สรุปกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นธรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักการดำเนินคดีอาญาของพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหา

เอกสารอ้างอิง

กิริวุฒิ กิตติยาศิษย์. (2556). สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์. รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 ปี 2556. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. ปลื้ม โชติขจรูญกุล. (2559). คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไต้ศรีโคตร และคณะ. (2565). สิทธิของพระภิกษุทางกฎหมายอาญา. วารสารมหาจุฬานาค รพรรศร์, 9(2), 92-108. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). นิติศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. พิษนิภา โพธิ์บุญจันทร์. (2562). รัฐธรรมนูญของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางอาญาในการซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลภายใน. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ (ภาคภาษาอังกฤษ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 17 (6 เมษายน 2560). รุจิระ บุณนาค. (22 มิถุนายน 2561). คดีอาญากับการสละสมณเพศ. หนังสือพิมพ์แนวหน้า, หน้า 14. วัน สุวรรณพงษ์ และคณะ. (2560). แนวทางการบัญญัติข้อกฎหมาย เพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา. Dhammathas Academic Journal, 17(3), 17-24.

- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2560). พระสงฆ์เป็นโจทก์ฟ้อง: ยึดพระวินัยหรือยึดกฎหมายบ้านเมือง. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 3(2), 61-83.
- ศรัณยา สีมา. (2564). การสอบสวนในคดีอาญา. รายการร้อยเรื่องเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ สถาบันวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา.
- ศุนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบความผิดทางอาญาของนิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลของประเทศไทยกับต่างประเทศ ในประชาคมอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด.
- สมชาย บุญคงมาก และภุภณัช รัตนชัย. (2561). ปัญหาการสละสมณเพศของพระภิกษุตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: ศึกษากรณีการใช้อำนาจดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ, 6 (ธันวาคม 2561), 11-24.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2500). หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี วิชาวินัยมุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- แสวง อุดมศรี. (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2548). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่ชนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมขนาดเชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่ตีพิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//ปีที่ตีพิมพ์.//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.//
/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ),
คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงาน
จิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2),
16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์
หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-
275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. // ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตวรรษ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติม ทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลาย และความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลั้งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย, ระบุประเภทของวิจัย, ประชากรกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย, การเก็บรวบรวมข้อมูล, สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล, ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ... ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

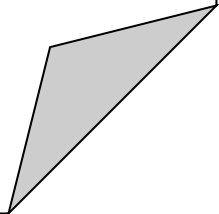
.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

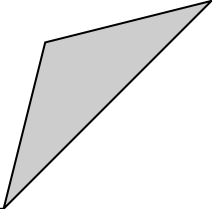
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

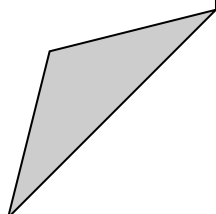
.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

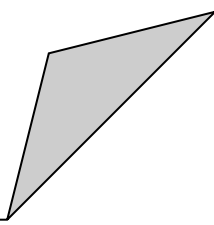
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

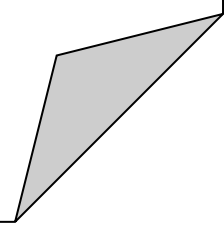
(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

สรุป (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

